

TURUN
YLIOPISTO

AATTEELLISUUDESTA VALTAPOLITIikkaAN

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön
toiminta ja järjestökulttuuri 1979–2009

Heimo Kukkonen

AATTEELLISUUDESTA VALTAPOLITIIKKAAN

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön
toiminta ja järjestökulttuuri 1979–2009

Heimo Kukkonen

Turun yliopisto

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta
Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos
Poliittinen historia
Yhteiskunta- ja käyttäytymistieteiden tohtoriohjelma

Työn ohjaajat:

Professori *Vesa Vares*,
poliittinen historia, Turun yliopisto

Professori emeritus *Timo Soikkanen*,
poliittinen historia, Turun yliopisto

Tarkastajat:

Professori *Martti Häikiö*,
Helsingin yliopisto

Professori *Laura Kolbe*,
filosofian, historian ja taiteiden
tutkimus, Helsingin yliopisto

Vastaväittäjä:

Professori *Laura Kolbe*,
filosofian, historian ja taiteiden
tutkimus, Helsingin yliopisto

Kustos:

Professori *Vesa Vares*,
poliittinen historia, Turun yliopisto

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck-järjestelmällä.

Kannen kuva: *Heimo Kukkonen*. Kansallisen Kokoomuksen puhujakorokkeen etuseinän puinen kohokuvaleijona. Porvarillisen Työn Arkisto.

Taitto: *Jouni Korkiasaari*

ISBN 978-951-29-7590-7 (Print)

ISBN 978-951-29-7591-4 (pdf)

ISSN 0082-6995 (Painettu/Print)

ISSN 2343-3205 (Verkkojulkaisu/Online)

Grano Oy - Turku 2019

TURUN YLIOPISTO

Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta

Filosofian, poliittisen historian ja valtio-opin laitos

Poliittinen historia

HEIMO KUKKONEN: Aatteellisuudesta valtapoliittikkaan. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toiminta ja järjestökulttuuri 1979–2009.

Väitöskirja, 366 s.

Maaliskuu 2019

TIIVISTELMÄ

Väitöstutkimuskohteena on Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön historia ja järjestökulttuuri vuosina 1979–2009. Ongelmana selvitetään Kokoomuksen kannatuksen, jäsenten sosioekonomisen rakenteen, järjestökulttuurin ja toiminnan muutoksia paikallispolitiikan pyörteissä. Tutkimus tukeutuu Kokoomuksen kaarinalaiseen, varsinaissuomalaiseen ja valtakunnalliseen aineistoon, lehtiin ja haastatteluihin. Kaarinan suurimman vasemmistopuolueen, SDP:n, järjestöasiakirjat ovat olleet myös käytössä.

Konservatismiin arvoperustan muutosprosessin kuvauksella muodostetaan taustaa järjestökehitykselle. Järjestökulttuurikäsitteiden pohjalta tulkitaan kokouskäytäntöjä, vakiintunutta kielenkäyttöä, toimintasääntöjä ja organisaation hierarkiaa ja niiden muotoja. Vallankäyttö ja eliittien muodostuminen ja toiminta on kiinnostuksen kohteena. Tutkija on itse myös osallistuvana havainnoitsijana kriittisellä tutkimusotteella. Oikeudenmukaiseen historiatietoon pyritään eri tutkimusmenetelmien hybridimäisellä yhdistämisellä.

Ensimmäiset viisi vuotta olivat huhtikuussa 1979 perustetun Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön organisointi- ja kehitysaikaa. Silloin perustettiin toimielimet, oma lehti ja vastuuhenkilöjärjestelmä. Ristiriitoja aiheutti aluksi vallankäyttö järjestöjohdon ja valtuustoryhmän välillä. Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa vasemmiston hegemonia murtui. Kokoomus ja SDP jakoivat keskeist luottamuspaikat. Kymmenvuotias järjestö sai vuoden 1988 kunnallisvaaleissa historiansa parhaimman kannatushuipun 36,1 prosenttiyksikköä monipuolisella ehdokasjoukolla, kun jäsenistö oli suurimmillaan, naisehdokkaiden määrä nousi ja järjestön talous oli vakaa. Tutkimuksen mukaan Kaarinassa kokoomusjäsen koki vuosikymmenen loppupuolella kuuluvansa aktiiviseen joukkopuolueeseen. Laajeneva keskiluokka halusi vaikuttaa järjestössä. Ideologia ei herättänyt suuria tunteita, vaan järjestöjäsen oli toimissaan aika pragmaattinen. Kunnallisjärjestöstä tuli vahva toimija. Tutkimus osoittaa, että kultakaudellaankaan järjestö ei aina onnistunut ideaalimalleissaan: ristiriitoja oli joskus neuvotteluissa kuka määrää puolueen suunnan, vastuuhenkilöjärjestelmä ei aina toiminut tai tiedottamisessa oli puutteita. Kunnallisjärjestöstä tuli kuitenkin vahva toimija.

Lamavuosikymmenen kunnallisvaaleissa 1992 Kaarinan Kokoomus koki suurimman romahduksensa kannatuksen pudotessa lähes yhdeksän prosenttiyksikköä. Pudotus oli suurin koko Varsinais-Suomen Kokoomuspiirin kuntakentässä. Tutkimuksen mukaan järjestötyö laiminlyötiin ja jäsenkato kiihtyi. Uusi kunta- puolue Vihreät käytti tilannetta hyväkseen, Kokoomus menetti otteensa vaalien jälkeisissä neuvotteluissa. Kokoomuksen oli vaalien jälkeen sopeuduttava yhteistyöhön vihreiden kanssa. Tutkimus myös osoittaa, että 1990-luvun jälkimmäisellä puoliskolla Kokoomus etsiytyi kaikkien puolueiden integraatioon työttömyyden ja laskusuhdanteen voittamiseksi. Puolueiden konsensuspolitiikka oli Kokoomukselle välttämätöntä, koska 1992 vaaleissa oli repeytynyt kuilu vasemmiston välille Kokoomuksen tehtyä vaalien jälkeen teknisen vaaliliiton Vihreiden ja keskipuolueiden kanssa. Suuret hankkeet ja talouden kuntoonsaanti edellyttivät laajaa yhteistyötä. Integraatiomyönteisyys oli vahvaa – paikallistasolla oli mentaliteettina toimia EU-myönteisesti. Kunnallisjärjestö oli menettänyt otettaan vaikeana vuosikymmenenä. Vaalipuoluehtävät osattiin.

Tultaessa 2000 -luvulle oli jäsenmäärä laskenut. Neuvotteluyhteydet muihin puolueisiin alkoivat heikentyä, kun järjestössä ja luottamustehtävissä keskeisissä asemissa olevat vaihtuivat samanaikaisesti. Neuvottelukulttuuri koettiin vanhana painolastina. Poliittiset aatteet miedontuivat. Tutkimus vuoden 2009 loppuun on osoittanut, että päätöksenteko tuli entistä yksilökeskeisemmäksi ja yhteisen kokoomuslaisen linjan määrittäminen vaikeutui. Vaikka jäsenmäärä oli laskenut oli jäsenien ja valtuustoehdokkaiden koulutustaso noussut. Kaarinan Kokoomuksen korkea n. 30 prosenttiyksikön kannatus sekä kunta- että eduskuntavaaleissa on ollut puolueen kannalta merkittävä. Poliittisen yhteistyön johtajan aseman turvaaminen lienee Kokoomukselle tutkimuksen valossa yksi keskeinen ja ehkä vaikein tulevaisuuden tavoite. Muuttunut aika, henkilöitynyt politiikka ja sosiaalinen media ovat muuttaneet järjestön vaalijärjestöksi. Porvarillisessa politiikassa on esiintynyt sisäistä henkilöiden välistä valtataistelua. Järjestötasolla toiminta on muokkautunut kollektiivisesta yksilökeskeisemmäksi. Valta kiinnostaa enemmän kuin yhteistyö.

Asiasanat: valtapolitiikka, aatteet, järjestökulttuuri, paikallishistoria, politiikka, puolueet, vaalit, Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö

UNIVERSITY OF TURKU

Faculty of Social Sciences, Department of Philosophy, Contemporary
History and Political Science

HEIMO KUKKONEN: From Ideology to Power Politics.

The Activities and Organizational Culture of The National Coalition
Party's (NCP) local branch of Kaarina from 1979 to 2009.

Doctoral Dissertation, 366 p.

March 2019

ABSTRACT

The subject of the doctoral dissertation is the history and organizational culture of NCP's local branch of Kaarina from 1979 to 2009. The aim is to explain the changes in the NCP's support, the socio-economic structure of the members, the organizational culture and the activities in the turmoil of local politics. The research is based on journals, interviews and on the Coalition's national, regional (Southwest Finland) and local (Kaarina) archive material. Documents from the archive of the Kaarina's largest left-wing party, SDP, have also been used.

Describing the process of change of the core values of conservatism creates the background for organizational development. Meeting practices, established language, operating rules, organizational hierarchy and their forms are interpreted basing on the concepts of organizational culture. The use of power and the formation and activities of elites are interests of research. The researcher himself is also observing participant with a critical research approach. Rightful history data is sought by hybridizing different research methods.

The first five years were period of organization and development of the Coalition's Kaarina's branch organization, founded in April 1979. In that period the organs, a magazine and a responsible-person-system were set up.

Conflicts were initially caused by the exercise of power between the management and the council group. In the 1984 municipal elections, the left hegemony broke. Coalition and SDP shared the key positions of trust. The ten-year-old organization received 36.1 percentage points which was the best support in its history in the municipal elections in 1988 with a diverse range of candidates and with the largest membership the number of female candidates grew and the financial situation was stable. According to the research, at the end of the decade in Kaarina a member of the Coalition Party felt to be part of an active mass party. The expanding middle class wanted to influence the organization. The ideology did not generate great emotions but a member of the organization was pragmatic in his actions. The municipal organization became a strong operator.

The research shows that even in its golden age, the organization did not always succeed in its ideal models: there were sometimes contradictions in the negotia-

tions, who determined the direction of the party, the responsible-person-system did not always work or there were deficiencies in the communication . However, the municipal organization became a strong operator.

In the Decade of depression in the municipal elections in 1992, Coalition's Kaarina's branch experienced its biggest meltdown with a drop of almost nine percentage. The fall was the biggest in the municipality of the Southwest Finland Coalition District. According to the research, the organizational work was neglected and number of members declined. A new party, the Greens, took advantage of the situation, the Coalition lost its grip in a negotiations that took place after the elections.

The Coalition had to adapt to cooperate with the Greens after the elections. The research also shows that in the second half of the 1990s, the Coalition Party was looking for the integration of all parties to overcome unemployment and downturns. Consensus politics of the parties were necessary for the Coalition because the 1992 election had created a gap between the left after the Coalition Party had made a technical union with The greens and central parties after the elections. Large projects and economic recovery required extensive cooperation. Integration was strongly welcomed - at the local level there was a mentality to act pro- EU. The municipal organization had lost its grip in a difficult decade. Election party tasks were well in hand.

Upon entering the 2000s, the number of members had decreased. The connection to negotiate with other parties began to deteriorate as the key positions of the organization and the positions of trust changed simultaneously. The negotiating culture was perceived as an old ballast. Political ideas melted down.

The research by the end of 2009 has shown that decision-making became more individualized and the establishment of a common line of the Coalition became more difficult. Although the number of Members had dropped, the level of education of the members and the nominees had risen.

High support of about 30 percentage of Coalition's Kaarina's branch in both municipal and parliamentary elections has been significant for the party. In the light of the research securing the position as a leader of political co-operation is probably one of the most important and perhaps the most difficult future goals for the Coalition. Change of time, personalized politics and social media have transformed the organization into an electoral organization. In bourgeois politics, there has been an internal struggle between people over power. At the organizational level, activities have been transformed from a collective to a more individualized focus. Power is more interesting than cooperation.

Key words: power politics, ideology, organizational culture, local history, politics, parties, elections, NCP's Kaarina's branch

Kiitokset

Kiitollisuudella muistan professori Eero Uusitaloa, joka innosti paikallisen poliittisen järjestöhistorian tutkimiseen ja häneltä sain myös paljon järjestön alkuaikojä koskevaa tietoa. Kuntapolitiikan jätettyäni pääsin mukaan Turun yliopiston poliittisen historian tutkijaseminaarien piiriin. Niihin osallistuneet erilaiset persoonat ovat avanneet keskusteluissa uusia näkökulmia oman tutkimustyöni kehittämiseksi. Kahdenkeskisissä keskusteluissa olen saanut hyviä ohjeita ja vertaistukea monilta, jotka ovat edenneet samaa tutkijapolkua. Kiitos koko poliittisen historian väelle.

Professori Timo Soikkanen on ollut pitkäaikainen ohjaajani ja kannustajani, joka on auttanut kaikessa mahdollisessa ja milloin vain. Professori Kimmo Rentola antoi hyviä ohjeita tutkimusrakenteen alkuvaiheen suunnittelussa. Dosentti Juhani Mylly on opettanut paljon järjestökulttuurista ja hänen kanssaan olen käynyt monia hedelmällisiä keskusteluja työni kehitysvaiheissa. Professori Markku Jokisipilä opasti tutustumaan aatehistorian mieleen. Dosentti Rauli Mickelsson on antanut kommentteja käsikirjoituksestani. Professori Vesa Vares on ollut ohjaajani, joka on jaksanut lukea tarkasti käsikirjoituksiani ja ohjein sekä neuvoin opastanut tutkimuksen peruskivivaiheesta viimeistelytöihin. Koen olleeni etuoikeutettu saadessani tämän professorikunnan ohjausta. Kiitos siitä.

Kaikista käyttämästäni arkistoista olen saanut erinomaista palvelua. Porvarillisen Työn Arkiston johtaja Hannele Toropainen näki paljon vaivaa tietolähteiden jäljille pääsemisessä, jos ei arkistosta löytynyt vastauksia kysymyksiini. Järjestösihteeri Tuija Leinoselta sain Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin asiakirjat käyttöni. Kansliapalvelupäällikkö Pirkko Aalto ja hallintojohtaja Päivi Antola sekä hallintosihteeri Piija Huhtala ovat varmistaneet katkeamattoman yhteysketjun Kaarinan kaupungin arkistoihin. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön sihteeri Leena Sihvonen kokosi liiteosan henkilöluettelon ja varmisti järjestöpuheenjohtajien myötämielisyydellä arkistoaineiston saannin. Kaarinan SDP:n kaupunginvaltuutettu Kari Nikkosen avustuksella sain lukon auki myös Kaarinan suurimman vasemmistopuolueen arkistoon. Poliittisen historian laitoshallintopäällikkö Auli Kultanen-Leinolta ja opintosihteeri Marja Heinoselta olen saanut apua moniin käytännön ongelmiin. Kaarina-lehden, Rannikkoseudun, Uutispäivä Demarin ja Turun Sanomien arkistoissa olen saanut avuliasta palvelua

ja vieraanvaraisuutta. Tutkimuksessani haastattelin luettelossa mainittuja henkilöitä. Heidän lisäksi lukuisat järjestöjäsenet ovat tietäen tai tietämättään olleet osallistuvan havainnointini kohteina. Kiitos tiedoistanne.

Sain väitöskirjani esitarkastajiksi kaksi kuntapolitiikan vahvaa asiantuntijaa, professori Martti Häikiön ja Euroopan historian professori Laura Kolben Helsingin yliopistosta. Olen kiitollisuudella ottanut vastaan saamani väitöskirjalausunnot ja mahdollisuuksien mukaan tehnyt täydennyksiä. Kiitän myös professori Laura Kolbea suostumuksesta vastaväittäjäksi ja professori Martti Häikiötä lupautumisesta arvostelutoimikunnan jäseneksi.

Haluun kiittää saamastani tuesta Turun yliopiston yhteiskuntatieteellistä tiedekuntaa, Kaarinan kaupunkia, Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöä, Snellman-Säätiötä, Johannes-Seuraa ja muita tutkimustani tukeneita henkilöitä ja yhteisöjä. Taittotyön on ammattitaidolla tehnyt KL Jouni Korkiasaari, karttapiirroksen toteutti kollegani lehtori Harri Hassinen. Oikeakielisyydessä olen saanut lempeää ohjausta FM Marjatta Knuutilalta. Englanninkielisen tiivistelmän on tehnyt tyttäreni TaK Eeva Kukkonen, joka on auttanut myös kuvakäsittelyssä. Kiitos kaikille.

Politiikan tutkiminen on vienyt uskomattoman paljon aikaa. Ymmärtämyksestä ja kannuksesta poliittisten harrastusteni toteuttamiseen haluan kiittää lapsiani Eevaa ja Kallea sekä rakasta vaimoani Ritiä. Omistan tämän kirjan hänelle, perhekunnalleni, pienille innoittajilleni Koljalle ja Amokselle.

Littoisissa Minna Canthin päivänä 19.3.2019

Heimo Kukkonen

Sisällys

Tiivistelmä	3
Abstract	5
Kiitokset	7
1 Johdanto	13
Tutkimuksesta	13
Tutkimustehtävä, –kysymykset ja aiempi tutkimus	16
Lähteet, käsitteet ja metodit	27
2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustaminen ja toiminnan alku 1979–1984	53
Aatteellisuudesta kohti ammattimaisempaa politikointia	53
Aatteet suuntaviittoina	72
Kunnallisvaalit järjestötyön haasteena	79
Kokoomusporvari ei maksa eikä marssi	84
Taistelu sosiaalidemokraattien ja kommunistien ylivaltaa vastaan	94
Tavoiteohjelmapolitiikalla vaikutusvaltaa	99
Vaalit kasaantuvat	104
Yleispuolueen jäsenrakenne	110
Kunnallispolitiikka valtakunnan politiikan tukijalkana	113
3 Kokoomuksen ja SDP:n yhteistyön aika 1985–1992	127
Rakennemuutosten aika	127
Järjestötoiminnan kulta-aikaa	135
Paikallista vaalityötä	145
Tukiryhmät aktivoimaan vaalikampanjoita	162
Kokoomukselle suuri vaalivoitto	172
Puolueyhteistyö ja kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 1989	180
4 Vihreiden haaste 1992–1996	196
Järjestö rakoilee – virkamiehistö kritiikin kohteena	196
Kaarina Kuntoon Kokoomus	199

Vihreitä arvoja kokoomuslaiseen puhetapaan	217
Järjestötoimintaa lamakaudella	225
Laman varjosta kohti uusia vaaleja.....	247
5 Konsensuspolitiikan paluu 1997–2002.....	255
Järjestöhistorian rajapyykillä.....	255
Kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 1999	263
Kaarinan Kokoomus etsii suuntaansa noususuhdanteessa	264
Tarkan rahan talous	281
6 Sateenkaaripolitiikan aika 2003–2009	288
Vaihtuvin tunnuksin vaaleihin.....	288
Kunnallisjärjestö luovuttaa valtaansa.....	294
Poliittinen yhteistyö.....	319
Kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 2009	328
7 Toiminta ja toimijat.....	331
Kokoomus Kaarinan kunnallisvaaleissa	331
Kokoomusporvarin profiili	335
Toimintakulttuurin muovautuminen	338
Järjestökulttuurin kehitys kunnallispolitiikan pyörteissä	342
Lähteet	345
Liitteet	355

*”Olkoon historioitsijat perunkirjoittajia ja
poliitikot perillisiä” – Juhani Mylly*

1 Johdanto

Tutkimuksesta

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö tutkimuskohteena

Suomen poliittisessa historiassa on tutkittu paljon valtakunnan tason politiikkaa ja puolueiden ylätason toimintaa. Maakuntien piiriorganisaatioiden ja suurimpien kaupunkien poliittisten elinten toimintaa on jossain määrin sivuttu tutkimuksissa. Paikallistason poliittista järjestötyötä on tutkittu sen sijaan vähän, vaikka se on monessa suhteessa mielenkiintoista ja kuntapolitiikka on suorastaan ratkaisevaa. Tutkimuskohteeksi on valittu kokoomuslainen puoluejärjestö, joka toimii Kaarinessa. Kaarina on Turun naapurina oleva kehyskunta, jonka väkiluku on vuosittain kasvanut nopeasti. Kaarinalainen kokoomusjärjestö kuuluu Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirijärjestöön, josta kehittyi puolueen suurin piirijärjestö. Suuren kaupungin naapurissa puolueen kannatus kohosi huomattavasti korkeammaksi kuin keskuskaupungissa ja maakunnassa.

Tässä väitöstutkimuksessa käsitellään Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöä ja sen toimintaa vuosina 1979–2009. Järjestö perustettiin vuonna 1979 koordinoimaan paikallisten kokoomusyhdistysten toimintaa. Vanhat kansallisseurat ja niitä nuoremmat paikallisyhdistykset olivat olleet varsin itsellisiä. Kunnallisjärjestön asemasta alkoi värikäs keskustelu, vaikka järjestö olikin perustettu perusyhdistysten yhteisesti allekirjoittamalla sopimuksella.

Tutkimuksessa tarkastellaan järjestötoiminnan käytäntöjä ja niissä tapahtuneita muutoksia. Järjestöllisen kuvauksen lisäksi tutkitaan kunnallisjärjestön järjestökulttuurin ja -politiikan kehitystä.

Kuntatason poliittisten yhdistysten keskeistä työkenttää olivat kunnallisvaalien organisointi, toimintaan tarvittavan rahoituksen hankinta sekä luottamushen-

kilöiden koulutus. Vaaleissa saatu menestys toi vaikutusvaltaa mahdollisimman suurena valtuustoryhmänä sekä hallitus- ja lautakuntapaikkoina. Kunnallisjärjestö sai keskeisen tehtävän ehdokashankinnassa, mutta myös vallankäyttäjänä jaettaessa luottamuspaikkoja jäsenille vaalien jälkeen. Valtakunnan politiikassa tapahtuneilla murroksilla oli heijastuksia kuntatason politiikkaan.

Tutkimuksessa selvitetään kunnallisjärjestön ja siihen kuuluvien perusyhdistysten arkista toimintaa eli tapaa toimia keskeisissä perustehtävissään. Ympäröivä yhteiskunta vaikuttaa puolueen valtakunnallisen ja piiritason päätösten ja toiminnan kautta paikalliselle tasolle. Tämän tutkimuksen keskiössä on kuntatason kokoomuslainen järjestötyö, jonka selvittämällä pyritään esittämään paikallistason toimintaa ja merkitystä sekä täydentämään puoluetason tutkimusta. Tutkimuksella muodostetaan kuvaa paikallisesta kokoomustoimijasta niin, että tutkimuksella on laajempaakin merkitystä. Ajallisesti selvitetään aatteellisuuden ja vallankäytön muutoksia järjestön perustamisesta 2010-luvun alkuun. Tutkimuksella etsitään myös tuloksia kunnallispolitiikan ja -järjestötyön itsenäisestä toiminnasta. Järjestökulttuurin sekä kunnallisvaalikannatuksen kehitystä tutkitaan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön paikallishistoriallisessa kontekstissa.

Järjestökulttuurista

Juhani Myllyn mukaan järjestökulttuuri antaa järjestöille ja puolueille pääosin hyvin arkisen toimintapohjan. Siihen kuuluu traditiona siirtyneitä käytäntöjä, normeja ja arvoja, jotka ovat kullekin yhteisölle tyypillisiä. Nämä perinteet ovat usein niin vakiintuneita, että niiden olemassaoloa ei helposti edes huomaa. Arkinen järjestökulttuuri ilmenee kokouskäytännöissä, vakiintuneessa kielenkäytössä sekä kirjoitetuissa ja kirjoittamattomissa toimintasäännöissä. Järjestöjen toiminnassa on hierarkialla ja siihen liittyvillä roolipeleillä usein tärkeä merkitys. Organisaatioilla ja järjestökurilla ohjailaan päätöksentekoa. Järjestökulttuuri ilmenee myös kanssakäymisen mentaliteettina.¹ Järjestökulttuuriin voidaan laajasti ajatellen sisällyttää paitsi toimintatavat, myös organisaatio ja toimijat.

Järjestöissä esiintyy kuitenkin aina päälinjauista poikkeavia suuntauksia, joita edustavat itse ajattelevat oman tiensä kulkijat ja ryhmien nurkkaan saartamat toisinajattelijat. Näiden saaminen koko järjestön voimavaroja lisääväksi tekijäksi on hyvän järjestökulttuurin haaste. Jokainen järjestön toimintaan osallistuva jäsen haluaa olla tavalla tai toisella mukana vaikuttamassa.

---

1 Mylly 1996, 8–9. Hyvää järjestökulttuuria on pitää juhlapuhe tilaisuuden luonteeseen kuuluvalla tyyllillä. On tiedettävä mikä on yleisesti hyväksyttyä kielenkäyttöä, käytöstä ja asianmukaista pukeutumista eri tilanteissa. Järjestökulttuuri sallii kuitenkin sääntöjen rikkomisen sallivuuden alueella.

Järjestöllistä voimaa kilpaileviin puolueisiin verrattuna voidaan saada paikallis- ja kunnallisjärjestöjen kattavalla verkostolla, joka sitouttaa jäsenensä puolueeseen ja sen politiikkaan. Suomen Keskustaa tutkineen Seppo Kääriäisen mukaan järjestössä toimiminen kehittää edellytyksiä toimia kotiseudun politiikassa. Kunnallispoliittinen vaikutusvalta näkyy monipuolisena ehdokasjoukkona ja suurena valtuustoryhmänä. Vahva järjestöpuolue on vaaleissa etulyöntiasemassa verrattuna suppeisiin kaaderijoukkoihin tukeutuvaan puolueeseen. Parhaimmillaan järjestöväki kokee olevansa yhteisellä asialla käsittelemässä keskeisiä poliittisia kysymyksiä politiikan tekijöinä.¹

Kansallista Kokoomusta tutkineen Sakari Nurmela mukaan puoluekulttuurin vaikuttamisen tason laajentamiseksi kaivataan arkiseen toimintaan erilaisia mielipiteitä ja debattia. Erilaisten mielipiteiden eteenpäin vievä voima voi olla suurempi kuin yhtenäisyys. Puolueen sisällä on sallittua esittää ja vaihtaa erilaisia mielipiteitä. On kuitenkin ilmeistä, että erimielisyys on sallittua keskustelun tasolla. Oppositioita ei suosita, vaikkakin siedetään. Ulospäin pitää esiintyä yhtenäisesti niiden argumenttien mukaisesti, jotka muotoillaan johdon piirissä.²

Matti Apunen, Taru Tujunen ja Mikael Jungner etsivät pamfletissaan *Pelastakaa puolueet* ratkaisumalleja uudelle järjestökulttuurille. Heidän mielestään sopeutuva yhteisö oppii virheistään, tarttuu sattuman mukanaan tuomiin mahdollisuuksiin ja toimii ketterästi.

*”Ketteryys perustuu sujuvalle ja mutkattomalle vuorovaikutukselle, jossa tärkeintä on ajantasainen ja oikea tilannekuva sekä vuorovaikutuksen aitous. Yhteisö, jossa yksi johtaa ja muut seuraavat, ei voi olla kovin ketterä. Hallintaan perustuva organisaatio perustuu säännöille, ketteryys oman järjen käytölle. Hallintaa korostavia keinoja ovat esimerkiksi säännöt, ohjeet ja normit. Ketteryyttä korostavia hallinnan keinoja ovat esimerkiksi työn tarkoitus ja yhteisön arvot.”*³

Puoluetason toiminnassa on lisääntynyt puoluejohtajakeskeisyys ja päätösvallan ja vaikuttavuuden keskittyminen harvojen käsiin. Puolueorganisaatio ja johtajärjestelmät ovat kehittyneet tähän suuntaan. Paikallistasolla järjestö on kehittänyt toimintamallejaan ja -kulttuuriaan saadakseen jäsenet mukaan vaikuttamaan. Kiinnostavaa on, miten paikallistason kehitys on edennyt ja miten järjestö toimii.

1 Kääriäinen 2002, 61–63. Voimakkaan järjestöpuolueen äänestäjien mobilisointi onnistuu aina muita paremmin. Voimakas järjestöorganisaatio ja -politiikka on puolueelle tärkeä resurssi ja kilpailukykytekijä, jonka merkitystä voidaan pitää suurempana kuin pelkkä järjestötoiminta sinällään antaisi ymmärtää.

2 Nurmela 1992, 91, 93. Ongelmana on informaatio alhaalta ylöspäin. Perustason viesti ei tavoita organisaation tärkeimmillä paikoilla päätöksiä tekeviä ihmisiä.

3 Apunen, Jungner, Tujunen 2016, 101.

Mielenkiintoista on selvittää paikallistasolla, miten informaatio kulkee ja miten päätökset sitovat järjestöväkeä.

Suuri osa sosiologiasuuntautuneesta politologisesta puoluetutkimuksesta on kiinnostunut puolueiden järjestöllisestä käyttäytymisestä ja kehityksestä. Rauli Mickelssonin mukaan suuntaus tutkii puolueita vertaillen ja perustaa päätelmiään puoluehistorioihin ja tilastoihin. Rakenteista lähtevä tarkastelunäkökulman pohjalta Mickelsson nimittää tätä makrotutkimukseksi.

Ohjelma- ja puoluediskurssitutkimus on useimmiten mikrotutkimusta. Tutkimuksen lähtökohtana ovat tällöin yksittäistapaukset. Mikrotutkimus on puolueohjelmien lisäksi kiinnostunut puolueiden olemassaoloa perustelevista puheista, kirjoituksista, piirroksista, musiikista ja kuvista.¹

Jaakko Nousiainen on tarkastellut puolueiden ominaispiirteitä ja muutoksia Suomen poliittista järjestelmää käsittelevässä teoksessaan. Hänen mukaansa poliittisessa järjestökulttuurissa esiintyy sukupolvelta toiselle siirtyviä politiikkaa koskevia tietoja, uskomuksia, asenteita ja toimintatapoja. Poliittisen yhteisön säilyttämisen rinnalla esiintyy myös erimielisyyttä, ristiriitoja ja ns. alakulttuureja. Poliittinen prosessi voidaan hahmottaa konfliktiteorian pohjalta. Voidaan puhua myös massan ja eliittiryhmien poliittisesta kulttuurista, jonka avulla on pyritty tulkitsemaan poliittisia ilmiöitä.²

Tutkimustehtävä, –kysymykset ja aiempi tutkimus

Tutkimuksen painotukset, keskeiset tavoitteet ja rajaukset

Tutkimuksen keskeisenä ongelmana on selvittää Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön paikallishistoria sekä järjestökulttuurin muotoja vuosina 1979–2009. Tällöin joudutaan tarkastelemaan vaikutuskanavana toimineen järjestön toimintatapojen ja -kulttuurin muutoksia, joita muokkasivat yhteiskunnassa, puolueissa ja piirijärjestöissä tapahtunut kehitys. Tutkimuksen problematiikkaa voidaan selvittää seuraavilla pääkysymyksillä:

1. Miten Kokoomuksen kannatus on muuttunut kunnallisvaaleissa Kaarinessa, ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet siihen?
2. Miten kunnallisjärjestön jäsenten ja kunnallisvaaliehdokkaiden ikä- ja ammattirakenne on muuttunut?

---

1 Mickelsson 2006, 23. Kuvan tutkimusta on politiologiassa tehty varsin vähän kuten musiikkitutkimustakin, sen sijaan puhuttuun ja kirjoitettuun tekstiin perustuva tutkimus on yleisempää.

2 Nousiainen 1989, 19.

3. Millaiseksi kunnallisjärjestön järjestökulttuuri on muovautunut?
4. Miten järjestötoiminta on kehittynyt kunnallispolitiikan pyönteissä vuosina 1979–2009?

Edellä olevien pääkysymysten lisäksi tutkittavaksi jää, miten järjestö on reagoinut ympärillä tapahtuneeseen kehitykseen vai onko toiminta ollut passiivista laakereilla lepäämistä. Selvitettävänä on myös, miten on osattu ennakoida tulevia muutostarpeita ja miten järjestön uudistamista on edistetty. Problematiikkaa selvitetään Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliittisen järjestöhistorian kontekstissa.

Väitöskirjan otsakkeessa Aatteellisuudesta valtapoliittikkaan on viitattu siihen, että poliittisten toimijoiden arvojärjestyksessä on kehitys vienyt ensisijaisesti taisteluun keskeisestä vallasta. Toissijaiseksi on jäänyt millä tavoin asioita hoidetaan. Tutkimusaineistolla testataan tätä.

Tutkimuksessa keskitytään kokoomuslaiseen tapaan toimia kunnallisessa politiikassa. Ajallisesti tutkimus rajataan alkavaksi vuodesta 1979, jolloin kunnallisjärjestö perustettiin. Tarpeellisesti määrin selvitetään kehitystä ennen tätä ajankohtaa. Ajanjakson ensimmäinen viisivuotiskausi on järjestön toiminnan organisointia ja toiminnan kehittämistä järjestelmälliseen muotoon.

Vuoden 1985 alusta vasemmiston hegemonia murtuu ja SDP:n ja Kokoomuksen yhteistyökausi jatkuu vuoteen 1992. Aikajanalla kokoomuslainen järjestötoiminta joutuu muuntautumaan syklisesti neljän vuoden välein kunnallisvaalien tahdissa. Kokoomuksen suuri vaalivoitto 1988 yhdistää sinipunaa, ja neljän vuoden kuluttua Vihreät tulee yhteistyökumppaniksi. Se asettaa uusia haasteita Kokoomukselle. Vuoden 1997 alusta palataan Kokoomuksen ja SDP:n konsensuspolitiikkaan, joka jatkuu vuoden 2003 alkuun.

Vuosikymmenen loppupuolella puolueiden yhteistyörakenteet muuttuvat epämääräisiksi ja vaikeasti ennustettaviksi. Järjestöllisesti tapahtuu vuoden 2008 kuntavaalien jäleen murros, kun johtotehtävissä tapahtuu selkeä sukupolvenvaihdos. Nuorentunut poliittinen johto etsii uusia toimintatapoja. Puolueiden välinen yhteistyö elpyy vuoden 2009 alusta.

Nuorennusleikkaus sekä järjestö- että kuntapolitiikan johdossa jää lyhyeksi ja vanha valta palaa asemiinsa. Lukuisat kokoomusryhmittymät toimivat eri suuntiin ja käynnistävät prosessin, joka edistää Kokoomuksen hajaannusta ja uhkaa menestystä tulevissa vaaleissa. Järjestöpolitiikka muokkautuu koko tarkasteluajanjaksona kuntavaalien dominoidessa muutoksia.

Tutkijan suhde tutkimuskohteeseen

Olen toiminut kaarinalaisissa kokoomusyhdistyksissä monissa eri tehtävissä vuosina 1980–2000. Pitkäaikainen toiminta paikallisyhdistyksen puheenjohtajana edellytti järjestöhierarkiassa osallistumista kunnallisjärjestön hallitukseen. Toimissani varapuheenjohtajana jouduin hoitamaan myös järjestön puheenjohtajuutta noin puolen vuoden ajan vuoden 1987 loppuun. Kunnallisena päätöksentekijänä olen ollut mm. valtuustossa kaksitoista vuotta, joista kaupunginvaltuuston puheenjohtajana viimeiset kahdeksan vuotta. Vuodesta 2001 lähtien en ole ollut keskeisissä järjestöllisissä tehtävissä.

Läheinen suhteeni tutkimuskohteeseen aiheuttaa ylimääräisiä haasteita tutkimyksessä puolueettomuuteen. Sen vähentämiseksi on toimittava itse määrätietoisesti. Tutkimuksen ohjaajat ja tarkastajat ovat asiasta tietoisia ja kriittisiä. Tutkimusotteeni on osallistuvaa havainnointia. Toisaalta pitkä poissaoloni järjestötoiminnasta, asioiden tarkasteleminen kauempaa ja kriittiseen tutkimukseen perehtyminen parantavat tutkimuksen onnistumisen edellytyksiä. Kiinteä suhde tutkimuskohteeseen antaa myös lisäarvoa. Suppeat pöytäkirja-aineistot eivät paljasta sitä sisäpiiritietoa, joka asioiden taustoilla on ollut hyvin merkityksellistä. Julkikuvissa pyritään usein kertomaan asiat parhain päin. Totuutta etsien pyrin tässä tutkimuksessa muuntamaan omakohtaisen puoluetoimintaan osallistumisen vaikutuksen tutkimustulosta hyödyntäväksi lisävoimaksi.

Pertti Alasuutari pitää ihanteellisimpana tutkimusaineistona sellaista, joka on olemassa tutkimuksen tekemisestä ja tekijästä riippumatta, *natural occurring data*. Tällaisen aineiston keräämisestä käytetään termiä *unobtrusive measures*, jolla tarkoitetaan ulkokohtaista havainnointia. Toisaalta Alasuutari tuo esille, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään osallistuvan havainnoinnin metodia, jossa tutkija osallistuu yhteisön toimintaan ja haastattelee ihmisiä, jolloin ei voi puhua tutkittavia häiritsemättömistä menetelmistä.¹

Edelliseen viitaten, olen ollut tutkimusjakson aikarajauksen, 1979–2009, ajasta n. 20 vuoden alkujakson osalta ulkokohtainen havainnoitsija, jolloin en ollut vielä tutkijana poliitikkojen joukossa, vaan poliitikon roolissa-muiden tiedostamatta myöhempää tutkimustani. Haastattelujakson ja viimeisen 10 vuoden osalta olen käyttänyt osallistuvan havainnoinnin metodia, jolloin on syytä pyrkiä kaikin tavoin ottamaan huomioon häiriötekijöiden vaikutus.

Lasse Lehtinen viittaa omassa väitöskirjassaan osallistuvan havainnoinnin hedelmällisyyteen:

”Aktiivivuoteni politiikassa ja senkin jälkeen jatkunut politiikan harrastus ja sen tarkkailu tekevät minusta nk. osallistujahavainnoitsijan. Kokemuksista on

---

1 Alasuutari 2011,84; Webb et al. 1966.

mielestäni erityistä apua, kun eri lähteille ruvetaan antamaan merkityksiä. Oman osallistumiseni ansiosta luulen ymmärtäväni erilaisia motiiveja keskimääräistä tutkijaa paremmin.”¹

Seppo Kääriäinen puntaroi Keskustaan liittyvässä tutkimuksessa läheistä suhdettaan tutkimuskohteeseen. Oma toiminta päätöksentekijänä, eduskuntaryhmän puheenjohtajana ja puolueohjelmien ja päätösten keskeisenä valmistelijana aiheutti ilmeisen subjektiivisuusriskin. Riski on hallittavissa, kun sen tiedostaa. Omakohtaisuus voi johtaa asioiden tarkasteluun sisältäpäin. Subjektiivisuuden vastapainona on laaja kokemustieto, joka on kertynyt monipuolisista luottamustehtävistä. Tällaista sisäistä tietoa on ulkopuolisen havainnoitsijan vaikea saada. Merkityksellistä on sisäpiirikokemuksen hyödyntäminen tutkimusta edistävästi.²

Sosiologian alaan kuuluvaa väitöstutkimusta *Sosiaalisista suhteista Turun satamassa* jo vuonna 1956 tehnyt Mauno Koivisto pohti pitkällisesti omaa objektiivisuuttaan. Hän oli itse töissä satamassa ja aktiivisena järjestömiehenä vaikuttamassa tapahtumien kulkuun. Hän myönsi avoimesti, että *”hänen mukanaolonsa on tuskin voinut olla lyömättä leimaansa tapahtumien esitystapaan, ja epäilemättä se on vaikuttanut selostettujen haastattelujen tuloksiin.”³*

Tutkija piti myös varmana, että tekemässään haastattelututkimuksessa *”haastateltavan ja haastattelijan henkilökohtaisilla suhteilla on ollut ainakin jonkinmoinen merkitys annettujen vastausten laatuun.”⁴*

Vastaväittelijänä toiminut sosiologian professori Esko Aaltonen totesi lausunnossaan, että sosiaalityeissä tunnustetaan lisensiaatti Koivistolla olleen tutkija-aseman oikeutus ja mahdollisuudet myös sitä tietä päästä objektiivisiin tutkimustuloksiin. Niin sanottuna osaaottavana havainnoitsijana, tutkijalla on ollut mahdollisuus päästä olosuhteiden todelliseen tuntemukseen:

”Hänen ei ole tarvinnut opetella sitä roolia, jota osaaottavan havainnoitsijan on kyettävä tyydyttävästi esittämään tutkittavan ryhmän keskuudessa ja johon ulkopuoliselta tutkijalta voi kulua vuosia...Participant observation–tekniikkaa pidetäänkin sosiologiassa arvokkaana keinona lähikuvan saamiseksi suljetusta yhteisöstä.”⁵

Historioitsijan lähestymistapaa menneeseen järjestöhistoriaan hallitsee tiedepohjainen tiedonhalu. Pyrkimyksenä on tavoittaa tasapuolinen, eettinen historiatieto, joka myös muodoltaan ja tyyliltään vetoaa aikalaisyleisöön.⁶

1 Lehtinen 2002, 29.

2 Kääriäinen 2002, 21–22.

3 Koivisto 1956, 70.

4 Koivisto 1956, 95.

5 Aaltonen Esko, 7.11.1956. Turun yliopiston Humanistisen tiedekunnan vastaväittäjän lausunto. Turun yliopiston Humanistisen tiedekunnan pöytäkirja 28.11.1956, liite 20, 1150, 4.

6 Mylly 1996, 7 ; Kalela 1993, 244–245.

Poliitikot tarvitsevat myös tällaista tietoa, mutta poliitikkoja kiinnostaa enemmän, mihin tällaista tietoa voisi käyttää. Poliitikkojen tehtävänä on arvioida, mikä vanhassa on hyvää ja mikä on muutettava. Juhani Myllyn mukaan kulttuurinen työnjako toimii hyvin siten, että *historioitsijat ovat perunkirjoittajia ja poliitikot perillisiä*.¹

Kokoomuspuoluetta koskeva tutkimus

Sakari Nurmelan Helsingin yliopistossa laatima politologinen valtio-opin alaan kuuluva pro gradu -tutkimus *Puoluekulttuuri Kansallisessa Kokoomuksessa* liittyy puolueen johdon ja jäsenten välisen valtasuhteen tarkasteluun. Tutkimuksen empiirinen aineisto koottiin juuri ennen kesän 1991 puoluekokousta. Jäsenten näkemys johdon valinta- ja vallankäyttötavoista, toiminnan ammatillistumisesta ja jäsenten vaikutusmahdollisuuksista on kiinnostavaa tietoa järjestöjen perustason tutkijalle.

Kokoomushistoriaan liittyvä Pirkko Leino-Kaukiaisien ja Ari Uinon tutkimus: *Suomalaiskansallinen Kokoomus. Suomalaisen Puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historian osa 1 vuoteen 1929* julkaistiin vuonna 1994. Tutkimus selvittää järjestöelämän syviä juuria ja Suomalaisen puolueen ja Kansallisen Kokoomuksen perustamista. Vaikka porvarillisella puolella oli paljon aktiviteetteja yhdistystoiminnassa, kesti porvarillisten puolueiden synnytyks pidempään kuin vasemmiston.

Kaksi askelta edellä on Vesa Vareksen kirjoittama *Kokoomuksen Nuorten Liiton historia 1928–96 ja se* ilmestyi vuonna 1999. KNL oli 1970-luvulla aktivoimassa keskustelua Kokoomuksessa vallitsevista linjoista, aatteista ja poliittisten ohjelmien kehittämisestä. Liiton kantojen kuvaukset antavat vertailupohjaa nuorten kokoomuslaisten paikallisille toimintakäytännöille omassa tutkimuksessani.

Vesa Vareksen ja Ari Uinon vuonna 2007 julkaistu: *Suomalaiskansallinen Kokoomus, Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1929–1944, osa 2*, antaa tutkijalle kuvauksia kommunismin vastaisuudesta, konservatiivisen Kokoomuksen reaktioista ääriliikkeisiin ja paikallisuudesta piirien vaikuttajien äänin. Sota sekoittaa järjestöpolitiikan ja monilla perusyhdistyksillä on pitkiä katkoksia toiminnassaan.

Vuonna 2000 julkaistiin Jyrki Smolanderin *Suomalainen oikeisto ja ”kansankoti”*. *Kansallisen Kokoomuksen suhtautuminen pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin jälleenrakennuskaudelta konsensusajan alkuun*. Kokoomuksen kasvu suureksi puolueeksi ei olisi ollut mahdollista ilman laajentumista keskiluokkaan, joka oli riippuvainen pohjoismaisesta hyvinvointimallista. Smolanderin mukaan hyvinvointimalli syntyi poliittisten ryhmien välisenä kompromissina, jota myös Kokoomus oli edistämässä. Sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kasvaessa kommu-

---

1 Mylly 1996, 7.

nismin kannatus ja vallankumouksen uhka vähenisivät. Siitä syystä myös Kokoomus oli valmis konsensuspolitiikkaan. Paikallistason tutkimuksessani tarkastelun ja vertailun kohteina on keskiluokan kasvu, yhteistyöpolitiikan kehittyminen ja hyvinvointiyhteiskunnan toteuttaminen kuntatasolla ajallisesti Smolanderin tutkimuksen jatkumona.¹

Taustalukemisenani on ollut Vesa Vareksen vuonna 2008 julkaistu kokoomushistorian osa 3, joka käsittelee *Kansallisen Kokoomuspuolueen historiaa vuosilta 1944–1966*. Sodan jälkeinen jälleenrakennuskausi painottui vaaran vuosien ulko- ja sisäpolitiikkaan. Esipuheessaan Vesa Vares toteaa, että hän on joutunut tässä jatko-osassa sivuuttamaan lähes kokonaan erittäin kiinnostavan kysymyksen kokoomuslaisuudesta paikallistasolla. Järjestöpolitiikka on jätetty aiheeksi myöhemmille tutkijoille. Järjestöpolitiikkatutkimukseni saa kuitenkin tutkimuspohjaa ja juuria tästä Suomalaiskansallisen Kokoomuksen historian 3-osasta.

Petri Nummivuoren tutkimus Tuure Junnilan elämäkerrasta vuodelta 2008 heijastaa lukijoilleen *Nuoren konservatiivin ja Oikeistolaisen* (2009) aristokraatin näkökulmaa kokoomuslaiseen konservatismiin ja oikeistolaisuuteen.

Valtakunnan politiikkaa käsittelevää Kokoomustutkimusta täydensi vielä Vesa Vareksen vuonna 2009 tekemä *Kokoomusnaisten matka kodista kabinettiin. Kokoomuksen Naisten Liiton ja Suomalaisen Puolueen Naisjärjestöjen Liiton historia 1906–1983*. Naiset etsivät tasa-arvoa politiikkaan ja olivat puolueessa hyvin lojaalisti tukemassa valtakunnallista vaalityötä. Kuntatasolla oli tavoitteena nostaa naisia kunnanvaltuustoihin ja saada porvarinainäkökulmaa kuntapolitiikan tasolle. Naisten paikallisten puolueosastojen perustaminen oli meneillään 1970-luvun loppupuolella vilkkaana, myös Kaarinassa vuonna 1979.

Vuonna 2011 ilmestyi Jyrki Jokisen tutkimus *Löyhästä vaaliorganisaatiosta kiinteäksi puoluejärjestöksi. Kansallisen Kokoomuksen järjestötoiminta ja vaalikampanjat vuosina 1944–1979*. Tämä tutkimus fokusoi Kokoomuksen järjestöllistä kehitystä ja järjestötoimintaa ensisijaisesti puolueen keskusjohdon ja piirien sekä jossain määrin myös paikallistasolla. Tutkimuksen kohteena ovat puolueen valtakunnan ja piiritason sekä yksittäisten ehdokkaiden vaalikampanjat valtiollisissa vaaleissa. Ajallisesti oma tutkimukseni alkaa vuodesta 1979, jolloin Jokisen tutkimus päättyy. Yhteistä kosketuspintaa on paikallishistoriassa. Hyödyllisiä ovat myös Jokisen tarkastelut järjestökulttuurista Juhani Myllyn käsitteistön pohjalta ja järjestöstä politiikan teon paikkana.

Vesa Vareksen vuoden 2017 lopulla ilmestynyt *Suomalaiskansallinen Kokoomus osa IV, Korpivaellukselta vallan kahvaan, on Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuosilta 1966–1987*. Paikallistason Kokoomus – pysyvä rakenteellinen voima –osiossa käsitellään aluetason toimintaa ja suurten kaupunkien vaaleja vuoteen 1987 asti. Kuntatason merkityksen lisääntyminen huomataan valta-

1 Smolander 2000, 308–311.

kunnan ja maakunnallisen politiikan voimaannuttavana tekijänä Kokoomuksen pyrkiessä palaamaan hallituspolitiikkaan. ”*Konservatiiviseen mielenmaisemaan jos mihin sopi ajatus ”luonnollisesta”, pragmaattisesta toiminnasta paikallistason kautta. Kaupunki- ja kuntatason ratkaisut olivat myös tavallisille kansalaisille paljon läheisempiä kuin valtakunnantaso.*”¹

Edellä esitetyssä lähdeaineistossa on paljon tutkimusta, joka käsittelee Kokoomuspuolueen vanhaa historiaa. Se ajoittuu pääosin aiempaan aikaan kuin tässä tutkimuksessa käsiteltävä paikallistason tutkimus. Osa lähdeaineistosta ulottuu tutkimusajalle asti ja valtakunnan tasoisena edistää lähinnä tutkimuksen taustoitusta, mutta myös kokonaiskuvan muodostamista. Toisaalta tämä vanha kokoomushistoria antaa näkökulmaa tulevalle.

Paikallistutkimus

Kokoomuksen kuntatason politiikkaa on tutkittu aika vähän. Oiva Koiviston ja toiminnanjohtaja Mauno Laineman vuonna 1971 julkaistu *Varsinais-Suomen Kokoomus viisikymmentä vuotta* oli ensimmäinen piirin historiikki. Varsinais-Suomen piirijärjestö, jonka ensimmäisenä nimenä oli Turun läänin Eteläinen Kokoomus, perustettiin Turussa keväällä 1921. Historiikki taustoittaa oikeiston hajaannusta ja sodan lamaannuttavaa vaikutusta järjestötoiminnassa. Historiikin tekijöiden mukaan piirin perustamista erikoisvaliokunnista kunnallistoimikunta laati vuoden 1964 vaaleja varten kansallisseuroille ja valtuutetuille ”*Kokoomuslaisen kunnallispolitiikan suuntaviivoja Varsinais-Suomessa*” ohjekirjan, jossa ensiker-tää määriteltiin perusyhdistysten ja kunnallisissa luottamustehtävissä toimivien puolueen jäsenten välinen yhteistyö. Järjestöllinen kehitystyö edesauttoi seuraavissa kunnallisvaaleissa Kokoomusta piirin alueella kannatuksen nousuun 18,47 prosenttiin.²

Seppo Okon historiikki *Varsinais-Suomen Kokoomus ry 1971–1981* julkaistiin vuonna 1981. Okon kirjaukset osoittivat koko kymmenvuotiskaudella jäsenyhdistysten määrän lisääntymistä ja jäsenmäärän kasvua. Toiminnan aktivoituminen näkyi menestymisenä järjestötoimintakilpailuissa. Kunnallisvaalien merkeissä monet piirien jäsenyhdistykset tai kunnallisjärjestöt olivat julkaisseet omia vaalilehtiään.³

Oikealla otteella omien puolesta on Kokoomuksen Tampereen aluejärjestön historiaa perustamisvuodesta 1969 painovuoteen 1995 asti. Toimittajana on 1980-luvun ensimmäisen puoliskon järjestön kunnallissihteerinä toiminut Mik-

---

1 Vares 2017, 253.

2 Lainema 1971, 16, 103, 126.

3 Okko 1981, 13–14, 33.

ko Närhi. Hän kuvaa käyneensä elämänsä kannalta tärkeitä vaikuttamisaikoja uudelleen, tällä kertaa vähän sivullisena. Tämä tamperelainen järjestöhistoriikki ei silitä menneitä vuosia myötäsukaan, vaan tuo esille myös ristiriitoja, joita aluejärjestöllä on ollut joskus puolueen, esimerkiksi vaaliliittokysymyksissä, toisinaan perusyhdistyksen välillä. Toisaalta Närhi toteaa, että järjestön ja kunnallispolitiikan ristiriita ei ole noussut merkittävälle tasolle, vaan ”jännitteen kireys on ollut keskeisistä henkilöistä kiinni, yleensä aluejärjestön ja valtuustoryhmän puheenjohtajistoista ja sihteeristä.” Tampereella ja Turussa oli perusyhdistysten keskuselimenä aluejärjestö, maaseutukunnissa ja pienissä kaupungeissa oli kunnallisjärjestö. Tutkimukseni kannalta tämä historiikki antaa vertailutietoa. Närhin näkökulma etsii poikkeavia tapahtumia ja käännteitä, jotka ovat edistäneet tai vaikeuttaneet järjestötyötä.¹

Kolme vuosikymmentä kokoomustyötä Turussa julkaistiin Pauli Komsin toimittamana vuonna 1999. Kokoomuksen Turun Aluejärjestö ry oli toiminut virallisesti silloin kolmekymmentä vuotta. Piirijärjestön Turkuun ja maakunnan eri osiin nimeämät aluetoimikunnat olivat toimineet löyhemmin jäsenyhdistysten yhteistyöeliminä jo vuodesta 1959. Vuonna 1969 perustettu Turun Aluejärjestö ry organisoii toimintaansa tehostetummin. Komi viittasi historiikissa haastattemansa Turun Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja Olli A. Mannin tiivistykseen: ”*Aluejärjestö on parhaimmillaan silloin, kun se toimii valtuustoryhmän omanatuntona.*”²

Muutoksen kärjessä. Varsinais-Suomen Kokoomus 1968–1999, ilmestyi vuonna 2001. Se on piirihistoria, jossa on pyritty perinteistä järjestöhistoriikkia laajempaan tarkasteluun. Tutkija Tapani Kunttu on todennut, että työssä on keskitytty piiritasolle, menemättä kuin poikkeustapauksissa alue-, kunnallisjärjestö- tai paikallistasolle. Varsinais-Suomen Kokoomus on pitkään ollut puolueensa suurin ja vahvin piiri. Kunttu pyrkii valottamaan mihin vahvuus perustuu ja miten se on tehty. Tutkimuskohdetta kuvataan sekä järjestö- että aatepoliittisesta näkökulmasta. Teosta lukiessa tuntee palaavansa itse takaisin toimintaan piirijärjestötasolle osallistuvana havainnoitsijana. Kuntun *Muutoksen Kärjessä* tutkimus antaa myös ajallisesti kosketuspintaa ja vertailua paikallistasolla tapahtuneisiin muutoksiin ja taustalla muuttuviin aatteisiin.³

Varsinais-Suomen Kokoomusta käsittelevät tutkimukset kuvaavat piiritason järjestöllistä kehitystä. Monet näistä aiemmista historiikeista ovat varsin myönteisiä ja kuvaavat tapahtumia positiivisessa hengessä. Ne valaisevat ajan kuvaa, mutta vaativat lähteinä kriittistä tarkastelua ja asioiden monipuolista vertailua. Paikallistutkimukselle ne antavat taustoja ja tilastollista tietoa. Tutkimusajanjak-

1 Närhi 1995, 5–7,

2 Komi 1999, 8–9,44.

3 Kunttu 2001, 9.

solle ajoittuva Kuntun teos antaa tälle tutkimukselle piiritason tietoa. Puutteena on maaseutukuntien järjestöpolitiikan vähäinen käsittely.

Luumäen Kokoomus ry 1919–2009 on itäsuomalaisen kokoomusyhdistyksen 90-vuotinen tarina, jonka toimittajana on yhdistyksen sihteeri Ville Tanskanen. Kansallisen Kokoomuksen perustamisen jälkeen Luumäellä oltiin eturintamassa helmikuussa 1919, kun sinne perustettiin kolme kuukautta puolueen perustamisen jälkeen neljä kansallisseuraa. Nämä pohjautuivat entisen Suomalaisen puolueen paikallisosastoihin. Vuonna 1951 toiminta keskittyi yhteen perusyhdistykseen, jonka historiikki todistaa, että asiakirjatieto on hyvin säilynyt. Tanskanen mukaan huomiota on kiinnitetty jäsenistöön, tiedottamiseen ja järjestötyön kehittämiseen. Poliittinen aktiivisuus heijastuu kuntapolitiikan osallistumisprosessista, joka on hyvää vertailutietoa edistyneistä käytännöistä pienellä paikkakunnalla.¹

Piikkiön Kokoomus 1919–1989 on Piikkiön Kokoomuksen historiikki, jonka on laatinut Tapio K. Kallio ja Marja-Leena Tapio on täydentänyt sitä vuonna 2009. Piikkiön Kokoomushan kuuluu vuoden 2009 kuntaliitoksen jälkeen Kaarinaan. Piikkiön Kokoomus on siten Kaarinan vanhin porvarillinen puolueyhdistys. Poliittista aktiivisuutta siirtyi Piikkiöstä Kaarinaan myös siten, kun Piikkiön kunnanhallituksen puheenjohtajana vuonna 2008 toiminut kokoomuslainen Vesa Mäki sai eniten ääniä kuntavaaleissa ja hänestä tuli Kaarinan kaupunginhallituksen puheenjohtaja vuodesta 2009.²

Muiden puolueiden historioita edustava *Sata vuotta kansanvallan puolesta on Varsinais-Suomen Sosialidemokraattinen Piiri ry:n historiikki vuosilta 1906–2006*, toimittajina Veikko Laakso ja Petja Raaska. Sosiaalidemokraattinen piirijärjestö edusti vanhinta alueellista järjestöorganisaatiota. Piirin historia on toteutettu monen tekijän kirjoittamana.³

Tapio Mannisen kirjoittama *Joukko nostaa vuoretkin* on historia Kaarinan T.Y. Uurtajan satavuotisista vaiheista. Tutkimukselleni on hyödyksi SDP:n järjestörakenteestaan käydyistä keskusteluista ja niiden aiheuttamista muutoksista. Suurimman vasemmistopuolueen vaalimenestykset ja -ohjelmat sekä poliittinen yhteistyö ovat olleet kiinnostukseni kohteina.⁴

Kaksikymmentä vihreää vuotta kunnallispolitiikkaa Kaarinassa on Hannu Rautasen kirjoittama historiikki vuosilta 1992–2012. SDP:n valtuustoryhmästään erottama ympäristöaktiivi perusti Kaarinan Vihreät, joka ensimmäisissä kuntavaaleissaan saavutti suuren vaalimenestyksen. Rautanen kuvaa vihreiden

---

1 Tanskanen 2009, 5–6.

2 Kallio 1989, 2, Tapio 2009, 5.

3 Laakso 2006, 4.

4 Manninen 2006, 143.

aktiviteetteja vuosien varrelta, mutta menestystarinan kerrontaan liittyy ymmärrettävää itsetyytyväisyyttä, johon tulee suhtautua riittävällä kriittisyydellä.¹

Svenska folkpartiet i S:t Karins r.f., Historik 1972–2013 ilmestyi vuonna 2014 Lisa Svanfeldt-Winterin kirjoittamana. Kokoomuksen pitkäaikaisen vaaliliittokumppanin järjestöpoliittinen taival etsi kielipuolueelle toimintamalleja eri aikakausina. Vuoden 1996 kunnallisvaaleihin RKP meni vaaliliittoon pienpuolueiden Suomen Keskustan ja Suomen Kristillisen Liiton kanssa ja vaaliliittoja ei enää ole ollut Kokoomuksen kanssa.²

Kaarinan pitäjän historian I osan kirjoittamishankkeen alullepanijoita olivat Kaarinan kirkkoneuvosto ja kunnanvaltuusto. Professori Juhani Rinne entisenä kaarinalaisena laati suunnitelman historiaa varten. I osassa Kaarinan pitäjän esihistorian kirjoitti tri Ella Kivikoski ja Kaarina keskiajalla ja 1500-luvulla laati maisteri Aulis Oja. Sota häiritsi kirjoitustyötä, joka valmistui 1946, toisena tarkastajana tri Pentti Renvall. Keskiajan asutuksesta on ensimmäinen asiakirja vuodelta 1309.³ *Pyhän Katariinan seitsemän vuosisataa* kirjoittanut filosofian tohtori Kimmo Ikonen viittaa myös keskiajan kirjallisten lähteiden maininneen useita kertoja Nummen Pyhän Katariinan seurakunnan tai pitäjän. Kaarinan kaupungin syntyvuotena pidetään vuotta 1309.⁴

Kaarinan pitäjän historian II osan 1600-1870 kirjoitti maisteri Kerttu Innamaa ja se valmistui vuonna 1953 ja sen toisena tarkastajana oli professori Einar W. Juva. Teoksen ansiona on Aurajoenlaakson historian selvittäminen. Maanomistusolot vaihtuivat Turun ja Kaarinan välillä. Aiemmin aurajoen suuseudulla olivat alueistaan kiistelleet Kaarina, Lieto ja Maaria. Talollisten maa-alueiden rajankäyntejä käräjäitiin alituisesti.

Kaarinan pitäjän historian III-IV osissa Kerttu Innamaa selvittää perusteellisesti vuoden 1865 jälkeisen kunnallishallinnon asetuksen Kaarinan kunnallishallintoon aiheuttamasta kehityksestä. Kuntakokouksissa käyttivät vaikutusvaltaa pitäjän säätyläiset, kartanoiden ja suurtilojen omistajat. Ensimmäinen valtuusto valitsi sekä valtuuston että kunnallislautakunnan puheenjohtajaksi porvarin. Kerttu Innamaa selvitti kaarinalaista aatemaailmaa havainnoiden vuorovaikutuksen merkityksen yhteisissä pyrkimyksissä: ”Ihminen on kaikkina aikoina huomannut, että liittymällä muihin voi saada tukea ja turvaa ja toiminnalleen voimaa. Ne, joilla on samat harrastukset ja samanlaiset edut valvottavina ovat muodostaneet yhdistyksiä, seuroja ja puolueita.”⁵

1 Rautanen 2012, 9.

2 Svanfeldt-Winter 2014,40.

3 Kivikoski 1946, 39-51.

4 Ikonen 2011, 28.

5 Innamaa 1957 III, 209-226;Innamaa 1957 IV,185.

Kaarinan kunnan historian vuodesta 1939 nykypäivään toteutti fil.kand. Pentti Mäkelä historiatoimikunnan ohjauksessa. Historia ulottuu 1970-luvun alkuun ja se valmistui vuonna 1997. Kuntien kehityksen kannalta merkittävä oli esikaupunkiliitos. Tynkääkarina alkoi kuitenkin kasvaa nopeasti. Viipurinlahden eteläpuolelta sodan jaloista paenneet johannekselaiset ja koivistolaiset siirtolaiset nostivat Kaarinan väkilukua neljänneksellä. Karjalaiset siirtolaiset integroituivat myös aktiivisiksi toimijoiksi yhdistystoimintaan ja kunnallispolitiikan vaikuttajiksi.¹

Turun kaupungin historian 1918-1970 kirjoittanut fil. lis. Veikko Laakson mukaan työväestön rakentamismahdollisuudet Turun ruutukaava-alueelle aina 1910-luvulle asti oli käytännössä vaikeaa. Teollistumisen lisääntyessä asettui maalta kaupunkiin muuttanut väestö Turun seudulla pääosin asumaan Maarian ja Kaarinan kuntien puolelle. Näin tiivistä esikaupunkiasutusta syntyi Raunistulan ja Nummenmäen ja Vähä-Heikkilän alueille. Turku tarvitsi kehittyäkseen lisämaata ja Kaarina katsoi, että esikaupunkiasutuksen velvoitteet kuuluivat Turun kaupungin vastattavaksi. Innamaan mielestä alueliitoksesta neuvottelevat edustajat olivat yksimielisiä siitä, että esikaupungit on liitettävä Turkuun. Erimielisyyttä aiheutti Turun vaatimus suojavyöhykkeen lisäämisestä liitosalueisiin.²

Valtioneuvosto ratkaisi esikaupunkien alueliitoksen 28.1.1937. Päätöksen mukaan Turun kaupunkiin liitettiin Kaarinan kunnasta 1.1.1939 lähtien Hiritun, Ilpoisten, Kairisen, Koivulan, Kuralan, Numen, Pappilan, Paaskunnan, Peltolan, Uittamon, Vähä-Heikkilän ja Lausteen kyliin kuuluneet tilat. Varat ja velat oli jaettava suhteessa 85:15 Turun kaupungin ja jäännöskunta Kaarinan kesken. Turkuun siirtyi vuoden 1939 lopussa henkikirjoitustietojen mukaan 10 600 asukasta, mutta kunnansihteeri Kaartamo arvioi liitosalueen todelliseksi asukasluvuksi yli 13 000 asukasta. Supistettuun Kaarinaan jäi 1986 henkeä, joista lähes puolet asui Littoisissa ja Kauselassa. *Turun Kaupungin historiassa 1918-1970* Veikko Laakso toteaa turkulaisten pettyneen, kun Lemun niemi, Rantakulma, jäi kokonaisuudessaan liittämättä Turkuun. Supistetun kunnan alueelle jäi kunnan eteläosaan suuria kartanoita ja maatiloja. Pentti Mäkelä toteaa vasemmistoenemmistön säilyneen elinkeinojakauman mukaisesti supistetussa kunnassakin. Porvarillinen vaikutusvalta valtuustossa ja kunnallislautakunnassa säilyi puheenjohtajuuksien osalta jatkosodan jälkeiseen aikaan. Sota-ajan pitkä valtuusto oli ollut sopuisa. Sen jälkeen SKDL ja SDP etenivät tasapäisesti. Poliittiseen elämään 1960-luvulta osallistuneet ikäluokat aiheuttivat asteittain poliittisen murroksen. Tämä ikäpolvi oli edeltäjiinsä nähden paremmassa taloudellisessa asemassa, koulutetumpaa ja yhteiskunnallisesti merkittävimmissä tehtävissä. Kuntatasolla se tuli mukaan rakentamaan hyvinvointiyhteiskuntaa.³

---

1 Mäkelä 1997, 209-214, 317-318.

2 Laakso 1980, 26-31,

3 Mäkelä 1997, 211-214, 259-260; Laakso 1980, 33.

Sosioekonominen muutos ja vanhojen poliittisten sidosten asteittainen höllyntyminen suosi Kaarinassa porvarillisista puolueista yleispuolueeksi nousevaa Kokoomusta. Sen äänimäärä oli vuonna 1964 16,9 prosenttia, mutta vuonna 1976 se nousi 30,7 prosentin kannatuksella suurimmaksi poliittiseksi ryhmäksi ohi SDP:n.¹

Tapio Manninen kuvaa Kaarinaan vuonna 2009 liittyneen Piikkiön historia 2 osassa Piikkiön poliittista kehitystä. Elinkeino- ja ammattijakauman muutos on edistänyt porvarillista kehitystä. Maalaisliiton/Keskustan kannatus on ollut alueen maanviljelysvaltaisuudesta johtuen suhteellisesti merkittävämpää, kuin muualla Kaarinassa. Vanhan Piikkiön politiikalle oli myös leimaa antavaa Kuntalaisena Kuntalaisten Puolesta ja muiden pienryhmien merkitys vaaänkielenä poliittisessa vaikuttamisessa.²

Vuonna 2011 ilmestyneessä *Juvan kunnanvaltuusto 100 vuotta. Vaikuttajia, järjestöjä, politiikkaa* historiateoksessa Matti Turunen toimittajana, historia-toimikunnan ohjaamana, esittelee 100-vuotiaan valtuuston muuttuvaa toimintaympäristöä ja päätöksentekoa. Vertailupohjaa saa politiikan voimasuhteissa tapahtuneista muutoksista, aatteellisuudesta ja järjestötoiminnan ajoittaisesta passivoitumisesta. Kuvauksen keskeinen viesti on vuorovaikutteisuuden voima. Keskeisissä poliittisissa tehtävissä olevat poliitikot ovat myös aktiivisia toimijoita monissa muissa yhteiskunnallisissa tehtävissä. Yhteydet toimivat sekä kunnan sisällä että ulospäin.³

Lähteet, käsitteet ja metodit

Arkistolähteet, lehdet, kirjallisuus ja haastattelut

Kaarinan kokoomuslaisen kunnallisjärjestötoiminnan taustoittamiseksi olen käyttänyt tutkimusajankohtana voimassa olleita puolueohjelmia ja alueellisen toiminnan vaikutuksien kartoittamiseksi Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n asiakirjoja, jotka ovat olleet helposti saatavissa Turussa.

Puolueen ja Kaarinan ulkopuolisten kokoomusyhdistysten asiakirjoja olen tutkinut Porvarillisen Työn arkistossa (PTA) Helsingissä.

---

1 Mäkelä 1997, 413-416.

2 Manninen 2004, 497.

3 Turunen 2011.

Paikallisten taustojen selvittämiseksi olen tutkinut paikallisyhdistysten asiakirjoja. Primäärilähteenä on Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön asiakirja-aineisto. Lisäksi käytössäni on ollut oma ja Olli Vuorisen yksityisarkisto.

Kokoomusarkistojen lisäksi on käytössäni ollut Kaarinan Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön sekä Kaarinan kaupungin arkistot sekä Turun yliopiston arkisto.

Koska tutkimuksen kohteena on lähihistoria ilmiöineen ja toimintatapoineen, on ollut mahdollista täydentää joskus melko lyhyesti kirjattua pöytäkirja-aineistoa kunnallisjärjestön puheenjohtajien ja muiden järjestössä toimineiden henkilöiden haastatteluilla.

Haastattelun etuna on joustavuus. Kun henkilökohtaisesta haastattelusta sovitaan, kerrotaan tiedonantajalle kysymysten aihe. Tutkija voi esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin katsoo tarpeelliseksi. Tärkeintä on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta aiheesta. Haastattelijat toimii samanaikaisesti myös havainnoitsijana, jolloin muistiin kirjataan sanomisten lisäksi myös, kuinka asia sanotaan. Tiedonantajien valinnassa on hyvä painottaa heidän kokemustaan tutkittavasta ilmiöstä tai tietoa aiheesta.¹

Haastatteluun liittyy myös ongelmia, jotka on otettava huomioon. Haastatteluaineiston konteksti- ja tilannesidonnaisuus voi aiheuttaa pulman siitä, että tutkittavat voivat puhua haastattelutilanteissa eri tavoin kuin jossakin toisessa tilanteessa. Tämän voi ottaa huomioon tuloksia tulkittaessa.²

Mikrohistorian tutkijat Anna Götlind ja Helena Kåks esittävät, että haastattelijat voi kyselijän ja muistiinmerkitsijän sijaan olla myös aktiivinen haastattelun muotoilija. Haastattelun tuloshan on kahden tai useamman henkilön aikaansaama. Sana haastatteluhan tulee ranskan entrevuesta, joka tarkoittaa kohtaamista.³ Haastattelun vapautuminen muodollisista kaavoistaan on tuonut vastauksiin ennalta arvaamattomia asioita.

Politiikassa mukana ollut henkilö voi antaa haastattelussa sellaisia tietoja, joita ei saa kirjallisesta aineistosta. Poliittista valtaa käyttävien henkilöiden paikallishistoriaa koskevissa haastatteluissa muistitietoon liittyy myös ongelmia. Muistitiedon käytössä on oltava kriittinen, mutta ajan kuvaa syventävänä se tuo elävyyttä poliittisen toiminnan arkipäivään.

Täydennyshaastatteluissa olen kysellyt myös muiden kuin kokoomuslaisten politiikassa mukana olleiden muistikuvia. Kaarinan SDP:n asiakirja-arkisto on ollut myös tekijän käytössä. Tarkoituksena on ollut tarkentaa ajankuvaa ja poistaa ristiriitaisia tietoja esimerkiksi poliittisista neuvotteluista ja niiden taustoista.

---

1 Tuomi, Sarajärvi 2009, 73,74.

2 Hirsijärvi, Remes, Sajavaara 2006, 194–196. Haastattelu vie paljon aikaa.

3 Götlind, Kåks, Tukholma 2004, 58–59.

Lehtiaineistona olen käyttänyt kunnallisjärjestön julkaisemaa Kuntaperhelehteä sekä puoluelehti Nykypäivää. Paikallislehtiä edustavat Rannikkoseutu, Kaarina-lehti ja Kunnallislehti sekä sanomalehtiä Turun Sanomat.

Tutkimuskirjallisuutena on edellä mainittu Kokoomuspuoluetta koskeva tutkimus sekä paikallistutkimuksena esitellyt historiikit. Muuna tutkimusaineistona olen käyttänyt kirjallisuusluettelon mukaista aineistoa.

Karina Jutilan *Yksillä säännöillä, kaksilla korteilla? on empiirinen tutkimus Suomen Keskustan sisäisestä päätöksenteosta* vuodelta 2003. Jutila toteaa, ettei hän pyri vain yhteen havaintojen perusteella rakentuvaan totuuteen, vaan kyse on useista todellisuustulkinnosta ja pyrkimyksestä niiden avulla hermeneuttisella lähestymistavalla ymmärtämään millaista puolueen sisäinen toiminta on. Jutila käsittelee järjestökulttuuria, jäsenistön osallistumista, koulutus-, ammatti- ja ikäjakaumaa puolueetasolla. Tutkimuksista on hyötyä, vaikka oma tarkastelukulmani on paikallinen järjestötyö.¹

Kun luin Risto Alapuron tutkimusta *Suomen synty paikallisena ilmiönä*, havaitsin yllätyksekseni, että Alapuro oli pienen Huittisten pitäjän ja sen ihmisten toiminnan kautta hahmottanut valtakunnallisia yhteyksiä. Pienet kunnat ovat perinteisesti olleet vahvoja yksiköitä, joilla on verkostoina alueellinen elämänpiiri (vrt. kuvio 1) ja identiteetti. Alapuron mukaan ihmisten suhteita määrittävät valtuusto, puolueyhdistykset ja kunnallisjärjestöt. Järjestöt taas olivat valtakunnallisten organisaatioiden alaosastoja.²

Seppo Kääriäisen *Sitä Niittää, mitä kylvää, Keskustan strategiset valinnat 1964–2001* ja Lasse Lehtisen *Aatosta jaloa ja alhaista mieltä, SDP:n ja Urho Kekkosen suhteet 1944–1981* ovat tekijöiden väitöstutkimuksia edustamistaan puolueista. Tekijät ovat toimineet kansanedustajina sekä ministerinä ja EU-tehtävissä.

Molemmat korostavat tutkimusotteessaan osallistuvaa havainnointia. He totesivat poliittisista kokemuksista olevan hyötyä, kun lähteille ruvetaan antamaan merkityksiä.³ Oma poliittinen kokemukseni on kuntapolitiikasta ja tässä paikallispolitiikkatutkimuksessa olen myös osallistuva havainnoitsija, kriittisyyden ja ohjaajien neuvot muistaen.

Rauli Mickelssonin *Suomen puolueet, Historia, muutos ja nykypäivä 2007*, on ollut hyvänä valtio-opillisena yleisesityksenä suomalaisista puolueista. Jan Sundberg julkaisi vuonna 1996 vastaavan esityksen *Partier och partisystem i Finland*. Onni Rantala oli julkaissut vuonna 1981 kirjan *Suomen puolueiden muuttuminen 1945–1980*. Loppupäätelmissään Rantala totesi ennakoivasti politiikan laitos-tuneisuuden ja valtiokeskeistymisen. Puolueet edustivat vielä kannattajiensa ja jäsentensä intressejä, mutta yhteys joukkoihin oli Rantalan mielestä heikentynyt

1 Jutila 2003,

2 Alapuro 1995, 316.

3 Kääriäinen 2002, 22, Lehtinen 2002, 29.

siinä määrin, että kriisiytymisen poistamiseksi tarvittiin yhteysien uudelleen rakentamista kannattajien suuntaan.¹

Göran Djupsund ja Lars Svåsand toimittajana ovat julkaisseet vuonna 1990 *Parti organisationer*, jossa tutkitaan rakenteita ja prosesseja suomalaisissa, norjalaisissa ja ruotsalaisissa puolueissa.

Sosiologian professori Pertti Alasuutarin vuonna 1996 julkaistu *Toinen tasavalta* on kertomus lähihistoriasta. Suomalainen rakennemalli jäsentää yhteiskuntaa talouden, yhteiskuntaluokkien, puolueiden ja etujärjestöjen kautta. Alasuutari haluaa tarkastella yhteiskunta- ja arkielämää yksilöiden näkökulmasta. Hänen ajatuksenaan on, että valta ja politiikka nähdään laajemmin kuin vain poliittisen elämän ilmiönä.²

Professori Pekka Suvannon *Konservatismi Ranskan vallankumouksesta 1990-luvulle* julkaistiin vuonna 1994. Teos on yleisesitys konservatismista yleisaatteena. Tarkasteltavana on mitä konservatismi on tarkoittanut eri aikoina eri maissa.³

Konservatiivi ja murrosvuodet. Lauri Ingman ja hänen poliittinen toimintansa vuoteen 1922 ilmestyi vuonna 1993. Teoksessa Vesa Vares kuvaa konservatistisyyttä olemusta laajasti. Hänen mukaansa konservatiivi on mieluummin pragmatikko kuin teoreetikko. Konservatismi ei ole alati pysyvä suuntaus, vaan arvot ja päämäärät muuttuvat ajan mukana.⁴

Valtio-opillinen Martti Noposen *Politiikka tutkimuksen kohteena* vuodelta 1992 on teos, jossa käsitellään kunnallispolitiikan sisältöjä ja poliittisen vallan muotoja. Valtaa ja vaalikampanjoiden muutoksia selvittävät Erkka Railo, Mari K. Niemi, Ville Pitkänen ja Sini Ruohonen teoksessa *Kamppailu vallasta, Eduskuntavaalikampanjat 1945–2015*.

Tutkimukseni kannalta tärkeä järjestökulttuuria käsittelevä tutkimus on Juhani Myllyn *Järjestökulttuuri, Käsitteestä ja maalaisliittolais-keskustalaisista traditioista* vuodelta 1996. Hyödyllisintä tietoa Myllyn tutkimuksessa ovat arkisen järjestökulttuurin käsitteen kirkastaminen ja teoreettisessa lähestymisessä rakenteellisten tasojen: artefaktien, arvojen ja perusideoiden selvittely.⁵

Juhani Myllyn Puoluehistoriallinen tutkimus erottaa poliittisen historian tutkimuksen kolmeen pääalueeseen: puolueen kehitykseen järjestönä, puolueen ideologiaan ja aateperintöön ja puolueen poliittiseen toimintaan valtiollisesti (alueellisesti).⁶

---

1 Rantala 1981, 324–325.

2 Alasuutari 1996, 15.

3 Suvanto 1994, takakansi.

4 Vares 1993, 17–18.

5 Mylly 1996, 8–10.

6 Mylly 1985, 26.

Puolueiden tilaa, kehitystä, muutosta ja tulevaisuutta eri ajanjaksoina vertailevat Angelo Panebianco, *Political parties: Organization & Power* (1982/ 1988), Sami Borg, *Puolueet 1990-luvulla* (1997), Ilkka Ruostesaari Puolueet kunnallispolitiikassa, teoksessa *Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä*, toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio (2008) sekä Rauli Mickelsson, *Puolueiden tulevaisuus* (2009) ja Suomen puolueet. Vapaudesta maailmantuskaan (2015).

Väitöstutkimuksen runkona on liseniaatintutkimukseni *Aika aatteet uudet toi. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toiminta ja järjestökulttuuri 1979-2009* (2015).

Asiakirja-aineisto on joskus puutteellista tai päätökset on kirjattu hyvin lyhyesti. Pöytäkirjoissa kirjataan usein vallitseva asiointi edullisemmaksi kuin tilanne todellisuudessa on ollut. Siksi jatkuva asiakirja-aineiston laadun arviointi ja täydentävän lisätiedon hankkiminen on tarpeellista. Kirjallisuusaineistolla haetaan taustaa ja vertailupohjaa paikallisen kokoomuslaisen toimintakulttuurin määrittelylle ja toimintojen ajallisten yhteyksien ymmärtämiselle.

Käsitteet ja metodit

Kaarinan kokoomuslaisen paikallispolitiikan järjestöllinen organisoituminen vasta 1980-luvulle tultaessa herättää kysymyksen, onko paikallisella politiikalla tuohon aikaan tulevaisuutta ja toimintaedellytyksiä.

Yksilökeskeisyys on ollut Kokoomukselle leimaa antava piirre ja jäsenistö ei ole aktivoitunut toimintaan kovin helposti. Vaaleja järjestämään on järjestöväki ryhdistäytynyt, mutta voiko vaalipuolue kehittyä paikallisesti toimintaa ammatillisesti hoitavaksi järjestöksi, jolla on jäsenistönään monipuolista sosiaalista rakennetta edustava joukko. Osaako puoluejärjestö jakaa valtaansa ja hyödyntää jäsentensä ammatti- ja koulutustasoa toimintaan ja tavoitteiden suunnitteluun yhdessä. Onnistuuko toiminnan organisointi.

Järjestökulttuurikäsitteen määrittelyssä tukeudun Juhani Myllyyn. Teoreettisessa lähestymistavassa hän erottaa kolme rakennetasoa: artefaktit, arvot ja perusedat.¹ Artefaktit ovat järjestökulttuurissa ihmisten tekemisen ulkoisia muotoja, jotka ilmentävät esimerkiksi puhuttua ja kirjoitettua kieltä, käyttäytymistä, tekemisen tuloksia, organisaatiota, normeja ja sosiaalisia suhteita. Tätä lähestymistapaa, joka pyrkii selvittämään ihmisten viestien kulttuurisia merkityksiä, kutsutaan

1 Edgar H. Schein on vaikuttanut merkittävästi tämän kolmen rakennetason jaon syntyyn teoksessaan *Organizational Culture and Leadership* (San Fransisco 1985) joka on suomennettuna *Organisaatiokulttuuri ja johtajuus* Espoo 1987. Mylly käyttää Scheinin perusoletuksen sijasta termiä perustulkinnat.

semiotiikaksi. Kiinnostavampaa voi kuitenkin olla tarkastella kirjoittamattomia järjestöelämän pelisääntöjä, eli sitä, miten järjestö todellisuudessa toimii.¹

Syvemmällä tasolla ovat arvot, jotka ohjaavat ihmisten kiinnostusta, antavat valinnoille kriteereitä ja asioiden välisiä tärkeysjärjestyksiä. Omaksutut ja valitut arvot muodostavat politiikassa perustelun päättää, mikä on hyvää tai huonoa ja mikä on moraalisesti oikein. Poliittinen järjestö voi sisällyttää hyväksymänsä arvot ideologiaansa tai toimintafilosofiaansa.² Toisaalta samassa puolueessa voi olla henkilöillä erilaisia arvokäsityksiä ja moraalitulkintoja.

Perusoletukset eli perusideat ilmaisevat jotakin yleistä ja perustavanlaatuisia järjestökulttuurin ytimessä olevista elementeistä, jotka konstituivat ja srukturoivat ulkoisia muotoja. Perusoletukset kohdistuvat Scheinin mukaan esimerkiksi suhteeseen ympäristöön, ihmissuhteisiin ja käyttäytymiseen. Perusoletukset ohjaavat ryhmän jäsenten käyttäytymistä. Jokisen mukaan esimerkiksi perusoletuksena kokoomuspuolueessa on yksilökeskeisyys, mikä vaikuttaa käytännön tasolla moneen asiaan. Mylly haluaa painottaa Scheinistä poiketen sitä, että on paremmin otettava huomioon ihmisten tietoinen toiminta, tavoitteellisuus ja valinnat. *”on nähtävä kulttuuri väljemmin kokonaisuutena, johon kuuluvat paitsi yhteinen ja säännönmukainen myös subjektiivinen ja poikkeava.”* Tältä pohjalta voisi siis puhua kulttuurisista perusmalleista tai kulttuurisista perusideoista.³

Karina Jutila, joka on väitöskirjassaan viitannut Myllyn järjestökulttuuripohdintoihin, on kiteyttänyt omana tulkintanaan järjestökulttuurista: Järjestökulttuurissa on kyse puolueen perusominaisuuksista. Järjestökulttuuriin voidaan sisällyttää myös organisaatio. Suomen Keskustan sisäistä toimintaa koskevassa tutkimuksessaan Jutila tarkoittaa järjestökulttuurin käsitteellä nimenomaan vakiintuneita toiminnallisia käytäntöjä sekä aatteeseen pohjautuvia tavoiteasetelmia ja arvoja eli päätöksenteossa vaikuttavia toiminnallisia ja sisällöllisiä ominaisuuksia. Jutila toteaa, että vaikka järjestökulttuuri edustaa puolueessa vakiintuneita toimintakäytäntöjä, liittyy siihen muuttuminen ja uusiutuminen sosiaalisen vuorovaikutuksen johdosta. Näin järjestökulttuuri vaikuttaa yksilöiden valintoihin päätöksentekoprosesseissa ja järjestökulttuuri muuttuu päätöksentekoprosessien seurauksena.⁴

Sakari Nurmela toteaa Kokoomuspuoluetta koskevassa tutkimuksessaan, että puoluekulttuurin määritelmän mukaan kyse on puolue toiminnassa omaksuttujen uskomusten, tietojen, asenteiden ja arviointien kokonaisuudesta. Tästä seuraa,

---

1 Schein, 1987, 32–35. Mylly 1985, 9–10.

2 Mylly 1996, 10–11.

3 Schein 1987, 24, Mylly 1996, Jokinen 2011, 7.

4 Jutila 2003, 36.

että puoluekulttuurin muutokseen voi vaikuttaa muuttamalla niitä prosesseja, joita koskevista arvioineista puoluekulttuuri syntyy.¹

Juhani Mylly mukaan kulttuuriset perusmallit eli perusideat ovat:

- perustavanlaatuisia, konstituivia, mallintavia
- kulttuurisesti yhteisiä, mutta ei totaalisia
- opetettuja, omaksuttuja tai tuotuja, valittuja
- eksplisiittisesti ilmaistuja tai implisiittisiä
- yhdelle tai useammalle osakulttuurille yhteisiä
- arkisesti ilmeneviä ja vaikuttavia
- käyttäytymistä ohjaavia
- yhteisöä integroivia
- traditioita luovia ja tukevia

Omassa tutkimuksessani tulen käyttämään edellä kuvattuja rakennetasoja ja malleja ohjeistuksena määrittelemään mitkä ovat Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kulttuuriset perusmallit. Mallintamisessa ja tulkitsemisessä toimin joustavasti poliittisen historian tutkimustraditiota kunnioittaen.

Puolueluokitus

Puolueluokituksessa ranskalainen politiikan tutkija Maurice Duverger luokitteli 1950-luvulla puolueet kaaderipuolueisiin, joukkopuolueisiin ja integraatiopuolueisiin.

Kaaderipuolueiden jäsenistö oli rajoitettu, passiivinen ja johto oli arvovaltainen. Ideaalittyyppiseltä kaaderipuolueelta puuttui organisaatio kokonaan. Toiminta oli tilapäistä ja rahoituksena lahjoitukset tai puoluetuki. Perusyksikkönä oli toimikunta ja esimerkkipuolueena olivat konservatiivit ja liberaalit.

Joukkopuolueen jäsenistö oli suuri ja toimi aktiivisesti organisaatiossa, jota johti järjestökoulutettu johtaja. Toiminta oli säännöllistä, poliittista ja yhteiskunnallista. Rahoituksena oli puoluetuki ja jäsenmaksut. Perusyksikkönä oli puolueosasto. Sosialidemokraatit oli eräs tämän tyyppinen joukkopuolue.

Kommunistit toimivat integraatiopuolueena. Jäsenistö oli valikoitua ja erittäin aktiivista. Erittäin kiinteää organisaatiota johti järjestökoulutettu johtaja. Toiminta oli säännöllistä, poliittista, yhteiskunnallista ja henkilökohtaista. Rahoituksen muodosti puoluetuki ja jäsenmaksut. Perusyksikkönä oli solu ja edustava toimija oli kommunistinen, fasistinen.²

Martti Noposen mukaan 1960-luvulla voitiin sanoa, että kehittyneissä oloissa, kuten Suomessa, kaikki parlamenttipuolueet olivat organisoineet toimintansa

1 Nurmela 1992, 96.

2 Duverger 1967, 61–71., Mickelsson 2007, 34.

joukkopuolueen tavoin. Suomessa käytettiin kaaderipuolueesta myös nimitystä kehyspuolue.¹

Rauli Mickelsson on nimennyt vuodet 1966–1978 tulevaisuus- ja ohjelma-puolueiden kaudeksi. Kokoomuslaiset ja sosiaalidemokraatit pitivät Mickelssonin mukaan tuon kauden jälkeen puolueitaan vaikutuskanavina ja areenoina vuosina 1979–1988, mutta tällainen tapa oikeuttaa puolueita vaihtui kilpailutalouden tulon myötä. Areenapuolueet muuttuivat media- ja markkinapuolueiksi.² Anu Kantolan mukaan elettiin vuosina 1974–1987 konsensuksen aikaa.³

Italialainen Angelo Panebianco esitti vuonna 1988 englanninkielelle käännetyssä teoksessaan *Political Parties: Organization & Power*, että vahvojen joukkopuolueiden aika on ohi ja ne korvautuvat vaalipuolueilla. Hänen rakentamansa vertailukehys byrokraattisten joukkopuolueiden (Mass bureaucratic parties) ja professionaalisten vaalipuolueiden (Ectoral-professional parties) kehityksestä ja tulevaisuudesta on saanut paljon kiinnostusta myös suomalaisten politiikan tutkijoiden piirissä.

Panebiancon mukaan byrokraattisilla joukkopuolueilla on keskeisessä asemassa puoluekoneiston byrokratia. Puolue on jäsenpuolue, jolla on vahvat verikaaliset, organisatoriset siteet johdon ja jäsenten välillä. Äänestäjiin vedotaan sillä, että he kuuluvat puolueen kannattajajoukkoon. Johtajat ovat puolueen sisäisiä johtajia ja kollegiaalinen johtajuus korostuu. järjestön rahoitus tapahtuu jäsenien, oheisjärjestöjen ja esimerkiksi ammattiyhdistysliikkeen avulla. Ideologia on puolueelle tärkeä ja siihen uskovilla on merkityksellinen asema organisaatiossa.⁴

Professionaalisilla vaalipuolueilla on keskeisessä asemassa erityisasiantuntemus. Kyösti Pekonen, joka käyttää nimitystä erityisasiantuntemuksen varaan rakentuvat vaalipuolueet, esittää erityisasiantuntijoiden ryhmään kuuluviksi vaaliasiantuntijat, mediaekspertit, imagokonsultit, talousasiantuntijat ja integraatio-osaajat. Näiden vahvuutena ei niinkään ole puoluepoliittinen osaaminen vaan ulkopuolista erityistietoa ja -taitoa. Jäsenillä ja puoluejohdolla on heikot vertikaaliset siteet ja äänestäjiin vedotaan poliittisilla asiakysymyksillä. Henkilöityneet johtajat edustavat ja toimivat ilman järjestön vaikutusta. Rahoitus kanavoituu intressiryhmien ja julkisen rahoituksen kautta. Painopisteenä ovat ajankohtaiset poliittiset asiat ja henkilöitynyt johtajuus. Organisaatioissa keskeinen asema on poliittisen uran rakentajilla ja eturyhmien edustajilla.⁵

---

1 Noponen 1992, 182–183.

2 Mickelsson 2007, 186–187, 244.

3 Kantola 2002, 247.

4 Panebianco 1988, 264. Vertaa Mickelsson 2007, 356.

5 Panebianco 1988, 264, Mickelsson 2007, 356, Pekonen 1997, 13.

Panebiancon mukaan puolue, kuten mikä tahansa organisaatio on liikkeesä oleva rakenne, joka kehittyy ajan kuluessa, reagoiden ulkoisiin muutoksiin ympäristössä, jossa se toimii. Panebiancon pohdinnassa puolueen institutionaalisoitumisessa on Mickelssonin tulkinnan mukaan samankaltaisuutta Michelsin ja Sartren ajatteluun. Solidaarisuus on vaihtunut kannustimien tavoitteluksi ja aatteellisten päämäärien tavoittelu instituution säilyttämiseksi. Harvainvaltaisuuden lisääntymisellekin (Michels) on tullut mahdollisuuksia. Tätä on tukenut politiikan ammattimaistuminen, puolueiden järjestötyön hiipuminen sekä politiikan henkilöityminen.¹

Kartellipuolueiden kehitys on tapahtunut yleispuoluevaiheen kautta Richard S. Katzin ja Peter Mairin mukaan. He esittävät, että kartellipuolueet eivät kilpaille toisiaan vastaan samalla tavoin kuin joukko- ja yleispuolueet, vaan edustavat valtiota (kuntaa) äänestäjien suuntaan.²

Kyösti Pekonen on päätelmissään tullut siihen johtopäätökseen, että puolue ei voi täysin luopua päämääristään, vaan kyse on enemmän niiden sopeuttamisesta organisaation tarpeisiin. Toisaalta kyvykkäiden yksilöiden houkuttelemisen puolueisiin ja puolueorganisaation yhtenäisyyden takaaminen edellyttävät jäsenten ja sympatisoijien palkitsemista. Puolueiden kollektiivisten identiteettien heikkeneminen voi tehdä organisaatiosta opportunistisen ja antaa tilaa itsekkäille urantavoittelijoille.³

Pekonen toteaaakin, että suomalaiset puolueet ovat joukkopuolueen, kaaderipuolueen ja vaalipuolueen yhdistelmiä, painotusten vaihdellessa.⁴

Jan Sundberg on selvittänyt joukkopuolueita tai -järjestöjä vallan välineenä. Hänen mukaansa vahvat joukkopuolueet ovat tukeutuneet kahden jalan varaan. Toinen on yhteys vahvoin ammattijärjestöihin ja toimiminen valtakunnanpolitiikassa. Toisena tukena hän esittää osallistumisen paikallispolitiikkaan ja yhteiskunnallisiin instituutioihin. Kartellisoitumisen kautta voivat puolueet lisätä vaikuttavuuttaan.⁵

Ilkka Ruostetsaaren politiikan professionalisoitumista koskevassa tutkimuksessa vuodelta 1998 on todettu kunnallishallintoa leimaavana tunnuspiirteenä toiminnan virkavaltaistuminen. Johtavien kunnallispoliitikkojen on nähty helposti omaksuvan virkamiehen (kunnanhoitajapoliitikon) roolin, joka on merkki johtavien päättäjien halusta ammattilaistua pohjoismaisten kollegojensa tavoin.

1 Panebianco 1988, 49, Mickelsson 2007, 353–354, Jokinen 2011, 9–10.

2 Mickelsson 2007, 356–357.

3 Pekonen 1997, 28.

4 Mickelsson 2007, 357–358.

5 Sundberg 1996, 245–248.

Päätösvaltaa on siirtynyt valtuutetuilta johtavista viranhaltijoista ja kunnanhallituksen ja -valtuuston puheenjohtajista koostuvalle valtaeliitille.¹

Tulevaisuudentutkimuksen dosentti, myös Vihreiden politiikassa toiminut, Mika Mannermaa hahmotteli 2000-luvun puoluekarttaa. Vuonna 1998 julkaisussa teoksessaan *Kvanttihyppy tulevaisuuteen* hän totesi, että nykyiset puolueet eivät ole aidosti aatteellisia ja monet aatteelliset rajalinjat kulkevat puolueiden sisällä, eivät niiden välillä. Mannermaan mielestä puolueet kirjoittavat edelleen vanhasta tottumuksesta ohjelmia ja pitävät aatepoliittisia seminaareja, mutta niillä ei ole juuri mitään merkitystä käytännön politiikanteossa.²

Mannermaan mukaan tulevaisuuden puolueet ovat tietoyhteiskuntasuuntauneita, vaikka hän ymmärsi tiedon ja informaation eron.³ Vallitsevan sukupolven on hahmotettava uudet aatteet, yhteiskunnalliset liikkeet ja tietoyhteiskunnan rakentamisen tavat. Niin kuin Vihreät aikanaan politisoivat ympäristöongelmat on nyt puolueilla tietoyhteiskunnan politisoimisen vuoro.⁴

Mickelssonin mukaan televisiopuolueisuus on kasvanut järjestöpuolueisuuden päälle.⁵ Näin varsinkin valtakunnan politiikassa, jossa suurimpien puolueiden triot dominoivat poliittisia ohjelmia. Journalistit tai asiantuntijaraadit arvioivat ohjelmien aikana tai niiden jälkeen, miten puoluejohtajat olivat onnistuneet. Kansalaiset taas tekivät omat subjektiiviset päätelmänsä.⁶

Vaalipuolueissa Panebiancon mukaan keskeisessä asemassa ovat puoluejohtajat, kun taas järjestöpuolueissa keskeisessä asemassa on järjestö. Mickelssonin mukaan viimeistään vuoden 2008 kuntavaaleissa voitiin yleisesti puhua verkostopuolueista. Sosiaalinen media avasi rajat ihmisverkostoille.⁷

Tässä Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön historiatutkimuksessa selvitetään toimintaprosessien muuttumista ja ilmiöiden merkitystä tarkastelujaksolla. Angelo Panebiancon institutionalisointumallia ja muita vertailevia puoluejärjestöjen kehitysmalleja käytetään viitekehystenä määriteltäessä miten järjestöllinen kehitys on tapahtunut ja mitkä tekijät ovat siihen vaikuttaneet.

---

1 Ruostetsaari 1998, 51–52.

2 Mannermaa 1998, 165.

3 Mannermaa 1998 87, vrt Niiniluoto 1989. Informaatio on fyysikaalinen käsite, jolla voidaan mitata määrällisesti kaikkea sitä tekstiä, kuvaa, ääntä ja numeerista dataa, jota voidaan elektronisesti manipuloida ja siirtää. Informaatio semanttisena (kvalitatiivisena) käsitteenä sisältää tietoa.

4 Mannermaa 1998, 165–167.

5 Mickelsson 2015, 364.

6 Hatakka 2012, 193–195.

7 Mickelsson 2015, 365–367.

Teoriakäsitteen eri tulkintamallit

Timo Soikkasen mukaan voi teorian ja tutkimuksen yhteensovittaminen aiheuttaa joskus ongelmia. Yhteiskuntatieteiden alalla on esimerkiksi valtiotieteissä käytettävissä teoriamalleja, joihin tutkimusta on luontevaa verrata. Kun aihepiiri on harvinaisempi ja kokonaisselvitystä ei ole, on tilanne hankalampi. Historiassa on asia usein näin.

Puolue- ja järjestötutkimuksen alueella esimerkiksi sosiologia tarjoaa käyttökelpoisia teorioita, vaikkakin poliittisen historian tutkijat ovat niitä vähän käyttäneet.¹

Soikkanen viittaa teorialla tarkoitettavan usein aiempaa tieteellistä tutkimusta, joka toimii viitekehyksenä. Uutta tutkimusta sovitellaan aiemmin toteutettuun. Viitekehyksen avulla selvitetään miten ongelmaa lähestytään ja ohjataan tutkimuksen kulkua. Jos kukaan muu ei ole tehnyt vastaavanlaista tutkimusta on naapuritieteistä mahdollista löytää soveltamiskelpoisia teorioita. Soikkanen kuitenkin varoittaa, että

”tutkijan ei pidä tehdä apuvälineenään olevasta teoriasta sapluunaa, joka estää häntä näkemästä muutakin, kuin teorian tarjoaman kuvan”²

Yritän myös Matti Peltosen näkemysten pohjalta hyödyntää historiantutkimuksen ja muiden yhteiskuntatieteiden mikronäkökulmien yhtymäkohtia ja metodologisen keskustelun samankaltaisuuksia mikro- ja makrotasojen yhteyksien pohdinnassa. Peltosen mielestä

”Mikrohistoria ei ole tutkimusmetodi, vaan jotain laajempaa, joka liittyy tutkimuksen lähtökohtiin, strategiaan ratkaisuihin tutkimuksen alussa ja koko työhön vaikuttaviin valintoihin.”³

Pertti Alasuutarin mukaan on laadulliselle tutkimukselle ominaista kerätä tutkimusaineistoa, joka mahdollistaa mahdollisimman monenlaiset tarkastelut:

”Näkökulmaa, linssiä ja polttoväliä tulee voida mahdollisimman vapaasti vaihtaa, ei niin, että aineisto koostuisi yhden ainoan metodisen linssin läpi tehdyistä havainnoista.”⁴

Kunnallispolitiikan vaikuttavuutta kulttuuripolitiikan edistämiseen Kotkassa tutkinut Laura Päiviö-Häkämies päätyi pitkästä aikajaksosta johtuen käyttämään tutkimuksessaan historiallis-kvalitatiivista metodologiaa. Hänen pyrkimyksensä oli

1 Soikkanen 2005, 23–27.

2 Soikkanen 2005, 25–27.

3 Peltonen 1999, 21.

4 Alasuutari 2011, 83–84.

perinteisestä tutkimusotteesta huolimatta luoda uusia näkökulmia erityisesti kunnallispolitiikan merkityksestä suomalaisen kulttuurin kehittäjänä.¹

Jorma Kalela mukaan tutkimuskohde saadaan ymmärrettäväksi sijoittamalla se jonkin prosessin osaksi. Tutkijan edellytetään kuitenkin selvittävän, miten tutkimuskohteena olevat ihmiset ymmärsivät toimintansa. Ajan ilmiöiden sijoittaminen ihmisten elämän aikaulottuvuuteen antaa asioille merkityksiä. Kalelan mukaan historioitsijan tulisi lähestyä aikaa kulttuurisena konstruktiona, joka on maailman käsittämisen apuväline.

”Oikeuden tekeminen tutkimuskohteena oleville ihmisille edellyttää, että historiantutkijan kuvaus vastaa heidän näkemyksessään todellisuutta. Toisaalta tutkijan on päästävä yhteisymmärrykseen sekä tutkimiansa ihmisten että yleisönsä kanssa.”

Kalelan mukaan historiantutkijan tulisikin ajatella itseään kahden kulttuurin välisenä tulkkina.²

Juhani Mylly on todennut, että parhaaseen tulokseen vaalikannatuksen osalta pääsee yhdistämällä ”kova tilastollinen ja pehmeä historiallinen lähestymistapa.”³

Kokoomuspuolueesta tehtyjä tutkimuksia täydennetään tällä kvalitatiivisella paikallistason historiatutkimuksella mahdollisimman kattavasti. Vaalitulosten osalta käytetään myös määrällistä tarkastelutapaa. Järjestökulttuurista tutkitaan kokouskäytäntöjä, vakiintunutta kielenkäyttöä, toimintasääntöjä ja poliittisen kulttuurin ulkoisia muotoja sekä organisaation hierarkiaa. Valaistusta haetaan paikallisyhdistysten ja erilaisten kunnallisjärjestön sisäisten ryhmittymien valtarakenteisiin ja vaikutustapoihin. Kiinnostuksen kohteina ovat traditioiden siirtyminen ja rivijäsenten vaikutusmahdollisuudet. Mikrotutkimuksessa pureudutaan myös kiinnostaviin yksityiskohtiin, joilla on asioita selittäviä merkityksiä ja liittymiä makrotasolle. Tasapuoliseen ja eettiseen historiatietoon pyrin käyttämällä tutkimuksessani eri menetelmien hybridimäisiä mahdollisuuksia. Tutkimussuunnitelman mukaista paikallistutkimusta ei ole tehty.

Kuntapolitiikan järjestötoiminnan vuorovaikutusmalli

Tutkittavan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuorovaikutusyhteyksiä on hahmoteltu limittyvien yhteyksien kuviolla. Tutkimuskohteena olevan paikallisjärjestöpolitiikan vuorovaikutussuhteet muuttuvat tarkasteluajanjaksolla (kuvio1). Oletuksena on, että järjestöpolitiikalla johdonmukaistetaan toimintaa

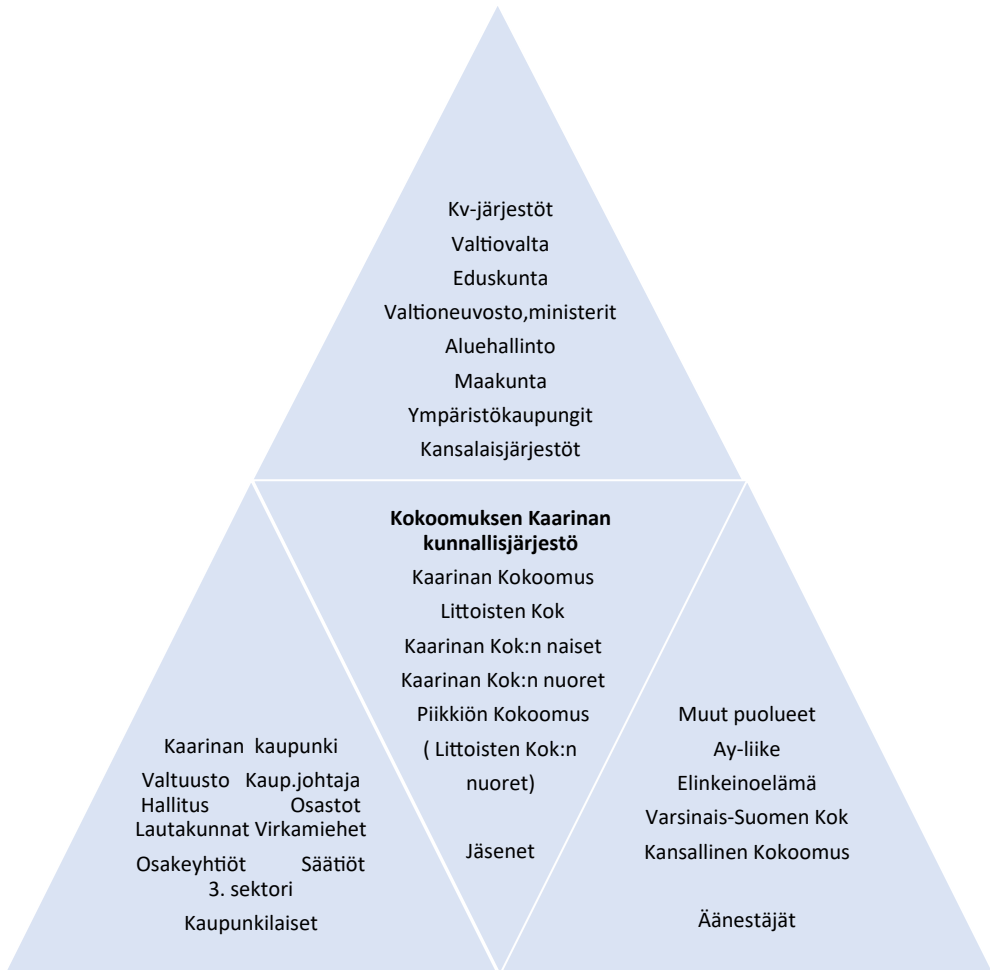
---

1 Päiviö-Häkämies 2018, 14–15.

2 Kalela 2000, 244–245; Kalela 2011, 162–163.

3 Mylly 1985, 29.

Kuvio 1. Kuntapolitiikan järjestötoiminnan vuorovaikutusmalli.

ja hallitaan osapuolten välisiä suhteita. Poliittisessa toimintaympäristössä yhteiskunnan muutokset vaikuttavat osapuoliin eri tavoin. Vuorovaikutussuhteiden merkitys tulee esiin murroksissa ja ongelmatilanteissa.

Kuviossa 1 on mikrotaso, kunnallisjärjestö ja paikalliset perusyhdistykset, sijoitettu lähimpänä toisiaan olevina keskimmäisen kolmion piiriin. Keskikolmiossa toimivat sekä järjestöjohto että jäsenet. Oletuksena on, että näillä toimijoilla on tarvetta keskinäisistä yhteyksistä.

Vasemmalle limittyvässä kolmiossa on kuvattu Kaarinan kaupungin kaksiportainen organisaatio, joka jakautuu virkamies- ja luottamushenkilöorganisaatioon. Tämä piiri on vuorovaikutusyhteyksien kannalta tärkeä, koska siellä tapahtuu järjestölle keskeinen kuntapolitiikka asioiden valmistelusta päätöksentekoon. Tällä alueella vuorovaikutusta tapahtuu myös kaupunkilaisten kanssa, joista osa, eri vaaleissa vaihdellen, on Kokoomuksen äänestäjiä.

Oikealle limittyvät seuraavan tason toimijat, joita ovat organisatorisesti Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirijärjestö, Kansallinen Kokoomus sekä muut puolueet. Muiden paikallisesti toimivien puolueiden sekä Kokoomuksen välistä yhteistyötä selvitetään tässä tutkimuksessa. Kokoomus on perinteisesti tukeutunut elinkeinoelämään ja jäsenistönsä kautta Kokoomuksella on myös tukijalkana ay-liikkeen järjestöjä. Puolueet ja niiden järjestöt kilpailevat äänestäjistä.

Ylimmäksi limittyvän kolmion alueella, makrotasolla, toimivat valtio-, aluehallinto-, maakunta- ja ympäristökaupunkitaso ja kansalaisjärjestöt. Suurissa hankkeissa liitytään makrotasoon. Ison kolmion alueella toimijat vaikuttavat riskikkäin tilanteiden mukaan. Aktiivisessa mallissa on oletettavana vuorovaikutusta kaikkien toimijoihin välillä.

Konservatismiin arvoperusta ja paikallisjärjestökehitys

Kuvatessaan kokoomuslaisten paikallisyhdistysten sodanjälkeistä tilaa vuonna 1949 totesi järjestösihteeri Onni Rantala, että monissa kansallisseuroissa ei jäsenistö juurikaan ollut seuran johtoa suurempi.¹

Sodan kokenut nuorempi sukupolvi ymmärsi uutta ajattelua, jossa otettiin huomioon massan näkemykset ja vaikutusvalta. Järjestössä toimivat uudet virkailijat lähtivät innolla kehittämään puolueorganisaatiota ja tehostamaan jäsenhankintaa.² Pelättiin keskiluokan äänien menettämistä.³

Toisaalta Onni Rantalan mukaan Kokoomuksen äänestäjistä vuonna 1948 tehty sosiaalinen rakennetutkimus osoitti, että puolueeseen kuului neljä suurin piirtein yhtä suurta yhteiskuntaryhmää: johtavan henkisen työn tekijät, talonpoikaissäestö, keskiluokka ja työväestö. Suhteellisesti eniten Kokoomusta näistä ryhmistä äänestivät keskiluokka ja henkisen työn tekijöiden ryhmä, noin 50 prosenttia kummankin luokan äänistä.⁴

Puoluetta muutospaineissa tutkinut Heli Kanerva viittaa Kokoomuksen sääntötoimikunnan sihteerinä toimineen Veikko Sjöblomin määrittäneen puolueen strategisiksi perusteemoiksi puolueen äänimäärän ja vallan maksimoimisen sekä puolueen sisäisen tilan. Puolueen sisäisen tilan korostamisella, pyrittiin saamaan puolue toimimaan tehokkaammin yhtenäisenä ryhmänä.

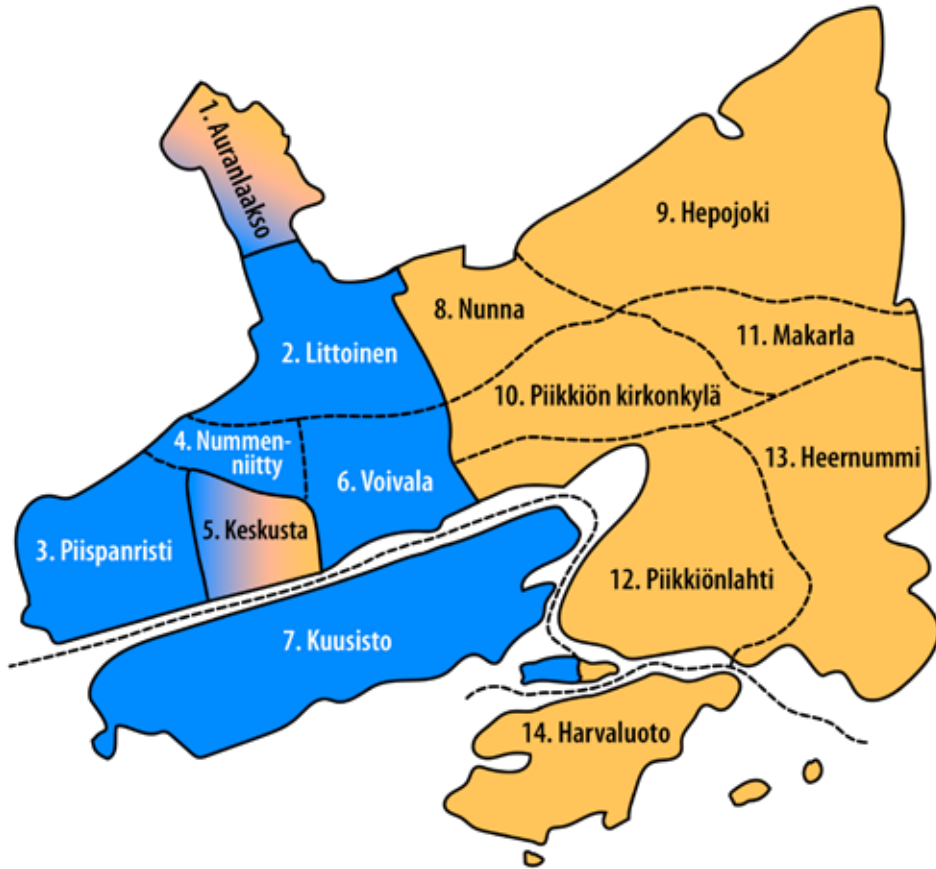
---

1 Vares 2008, 144: Kansallisseura ja sen toiminta. Kansallisseurojen luentosarja v. 1949 N:o 9. Kirjoittanut järjestösihteeri, maisteri Onni Rantala. Kansallinen Kokoomus. Pienpainatteita 1919–1951.PTA

2 Vares 2008, 144–145.

3 Kanerva 1984, 119.

4 Rantala 1957, 7.

Kuvio 2. Kaarinan kaupunginosat ja kokoomusjärjestöjen toiminta-alueet

Karttaan on merkitty kaupunginosat ja kokoomuslaisten järjestöjen ydintoiminta-alueet.

Kaupunginosat, äänestysalueet	Kokoomusjärjestön vastuujako
1. Auranlaakso, 2. Littoinen	Littoisten KOK, LKN*
3. Piispanristi, 4. Nummenniitty, 5. Keskusta, 6. Voivala, 7. Kuusisto	Kaarinan KOK, KKN Hovirinnan – Koriston KOK**
8. Nunna, 9. Hepojoki, 10. Piikkiön kirkonkylä, 11. Makarla, 12. Piikkiönlahti, 13. Heernummi, 14. Harvaluoto	Piikkiön KOK***, PKN
1–14	Kaarinan Kokoomusnaiset

* Littoisten Kansalliset Nuoret, v.1980 Littoisten KOK:n Nuoret. Toiminta loppui v. 1988 vaalien jälkeen.

** Hovirinnan-Koriston KOK:n toiminta loppui v. 1984 vaalien jälkeen.

*** Piikkiön KOK tuli kunnallisjärjestön jäseneksi vuonna 2008. Piikkiö ja Kaarina yhtyivät Kaarinaksi v. 2009 alusta.

Kaarinan poliittinen kartta: sinistä, sinipunaa ja vähän vihreää

Kaarinan kaupunginosat ja äänestysalueet olivat vanhan Kaarinan alueella pääpiirteissään samat. Kunnan pohjoisosassa Auranlaakson Kauselassa ja Ravattulassa oli vanhaa omakotialuetta, jossa vasemmistopuolueet hallitsivat. Vuoden 1988 vaaleissa otti Kokoomus johtopaikan sekä Auranlaaksossa (1) että Littoisissa (2), johon oli rakennettu paljon uusia pientaloja. Vuodesta 1992 lähtien Vihreät sai pohjoisosassa kolmossijan Vasemmistoliitoksi muuttuneelta SKDL:ltä.

Nummenniitty on pääosin teollisuusaluetta, joka sijoittuu Turunväylän eli valtatie 1:n tuntumaan. Yrittäjäjärjestöt antoivat sille 2000-luvulla nimen Krossin alue. Piispanristi, Voivala ja Rantakulma ovat perinteisesti olleet Kokoomuksen ykkösalueita.

Keskustan Hovirinnan alueelle rakennettiin 1960-1970-luvuilla laaja betonielementtitalojen lähiö suurten rakennusliikkeiden toimesta. Alkuaikoina SDP:llä oli siellä vahva kannatus, jonka vastapainoksi syntyi Hovirinnan-Koriston Kokoomus. 1980-luvulta aloitettiin Keskustan alueella ympäristön kehittämistoimet ja koko alueen vanhat talot on peruskorjattu myös julkisivujen osalta. Asuntorakenne on monipuolistunut ja ilme muuttunut täysin. Keskustan kaupunginosan suurimmat puolueet ovat Kokoomus ja SDP sekä vähän pienempänä Vihreät.

Kuusisto oli itsenäinen kunta vuoteen 1946 asti. Senkin jälkeen ovat historiatietoiset kuusistolaiset halunneet ylläpitää sisäisen autonomian perinnettä. Kulttuurihistoriallisesta Kuusiston linnasta on jäljellä rauniot. Saaren ydinkeskukseksi on kehittynyt Empo entinen Ämboda. Kuusistolaisuus on vahva yhdysside kaikissa toimissa. Kokoomuksen kannatus Kuusistossa on ollut parhaimmillaan lähes 40 prosenttiyksikköä. Kolmossijaa on pitänyt Suomen Keskusta.

Piikkiön kaupunginosa: keltaokraa ja sinistä

Piikkiö on maatalousvaltaista aluetta, jossa on mm. laivanrakennusteollisuutta. Taajamia on alueen pinta-alan nähden vähän. Toisaalta hyvien liikenneyhteyksien ja merellisyyden johdosta alueella on hyvät kehittymismahdollisuudet. Kaavoitustyö on tiivistynyt vuoden 2009 kuntaliitoksen jälkeen. Piikkiöön kuuluu Harvaluodon saari, jossa on vahva kyläyhteisö. Saarella on myös loma-asutusta. Puolueina Kokoomus, SDP ja Suomen Keskusta, SKDL/Vasemmistoliiton rydyttämänä ovat hallinneet Piikkiössä. Oman värikirjonsa ovat antaneet joskus vaivankieliasemaan pyrkineet pääpuolueistaan eronneet poliittiset vaikuttajat yhdessä pienpuolueiden kanssa.

Vuoden 2016 vaaleissa Kaarinan äänestysalueita olivat: Littoinen, Keskusta, Piispanristi, Voivala, Kuusisto ja Piikkiö. Huonoin äänestysprosentti oli Keskustassa 56,4% ja paras Kuusistossa 70,4%. Äänioikeutettuja oli yhteensä 25226, kun Kaarinan kaupungin väkiluku vuoden 2017 lopussa oli 33 015.

Perinteisesti konservatiivit eivät välttämättä olleet innokkaita uhraamaan aikaansa järjestöllisen kehitystyön tekemiseen, kun taas KNL:n piirissä toimineet hoputtivat puolueen järjestötyön aloittamiseen sodan jälkeen.¹

Puoluesihteeri Honkala linjasi vielä 1949 Jyrki Jokisen mukaan konservatismiä asennoitumiseksi kunnioittavasti kansalliseen perintöön ja kotiin, uskontoon sekä isänmaahan pohjautuvaan elämänsentteeseen. Honkalasta konservatismi ei ollut poliittinen aate, vaan konservatismi oli mentaliteetikysymys: ”Toiset ihmiset ovat helposti innostuvia ja toiset taas rauhallisia ja harkitsevia, konservatiivi on nimenomaan tätä jälkimmäistä.” Jokinen viittaa Jouni Mykkäsen haastatteluun perustuen, että 1950-luvun alun vaalien jälkeen Honkalan näkemykset uudistuivat ja hän oli myös puoluesihteerikautensa loppuvaiheessa mukana kehittämässä Kokoomukselle käsitettä dynaaminen konservatismi.²

Vesa Varesen tutkimuksen mukaan 1950-luvun alun kokoomuslainen henkinen tila oli asenteellisesti vanhakonservatiivista ja talous- ja sosiaalipoliittisesti vanhaliberalistista.³

Valtiotieteen tohtori Onni Rantala vertailee vanhaa ja uutta konservatismia ja tulee siihen tulokseen, että konservatismi ei ole konjunkturioppi, joka vaihtaa arvostuksiaan sen mukaan, miten puolueelle sattuu olemaan edullista.

Kuitenkin Rantalan mukaan on uuden konservatismiä kanta liberalismiin nähden muuttunut lähes päinvastaiseksi. Konservatiiviseen ideologiaan on tullut vapaamielisiä aineksia. Se vaati yksilön arvon, vastuun ja aseman vahvistamista ja vastusti liioiteltua valtiojohtoisuutta. Nykyaikainen konservatismi ei tunne epäilyksiä kansanvallan toteuttamiseen. Demokratiaan kuuluvat vallan ohella myös vähemmistön oikeudet.⁴

Kansallisen Kokoomuksen puoluekokous vahvisti vuonna 1957 puolueen uuden yleisohjelman. Kokoomuksen uusi puheenjohtaja, kouluneuvos Jussi Saukkonen piti ohjelmaa konservatismiä pääperiaatteiden koostumana, peruspilareinaan vanhat arvot. Uutta, muuttuvaa konservatismia haettiin historiallisen taustan pohjalta uudesta kehityksestä. Yksilökeskeisyyttä korostaen ohjelma painotti sosiaalista markkinataloutta, johon kuuluu vapaus ja vastuu. Vapaudella tarkoitettiin sosiaalisessa markkinataloudessa yksityisomistukseen perustuvaa yksilön henkistä ja taloudellista yrittäjätoimintaa, joka tunsu vastuuta sekä yhteiskuntaa että yrityksessä mukana olevia yksilöitä kohtaan.

Ohjelmavalmistelussa vahvasti mukana ollut Onni Rantala oli saanut vaikutteita amerikkalaisesta uuskonservatismista erityisesti Russell Kirkiltä.⁵ Nykypäi-

1 Kanerva 1984, 118–120.

2 Jokinen 2013, 88–92; Honkala N. 1949. Kansallisseurojen luentosarja v. 1949 n:o 10–11.

3 Vares 2008, 171–174.

4 Rantala 1957, 3–5.

5 Suvanto 1994, 308; Smolander 2000, 124.

väkirjoituksissa viitattiin dynaamisen konservatismiin ohella myös Macmillanin englantilaiseen uuskonservatismiin julkaisuun *The Middle Way*, jota pidettiin konservatiivisena versiona Keynesin talousoppiin.¹

Nykyaikaiseen konservatismiin, jota kutsuttiin dynaamiseksi konservatismiksi, kuului uusi omistamisen muoto, kansankapitalismi, joka pyrki siihen, että mahdollisimman moni kansalainen pääsee omistamisesta osalliseksi.²

Kansankapitalismi ja porvari-nimityksistä tuli vasemmiston ja muiden puolueiden käyttämiä haukkumanimiä. Ruotsin oikeiston Hjalmarssonin käyttämä sana *egendomsägaredemokrati* tuntui onnistuneemmalta.³

Pekka Suvannon mukaan Rantala paneutui myös tutkijana uuskonservatismiin perusideoihin. Konservatismiin selitysmalleina hän esitteli kolme tyypillistä mallia: aristokraattisen teorian mukaan konservatismi oli lähinnä feodalismia ja aristokratian vastareaktio Ranskan vallankumoukseen. Toisen, autonomiamallin mukaan konservatismi on abstraktinen aatteellinen järjestelmä, joka korostaa oikeutta, järjestystä ja maltillisuutta. Suvanto viittaa Rantalan tukeutuneen Russell Kirkiin, joskin abstraktit teoriat eivät tuntuneet sopivan konservatiivien teorioihin. Kolmas, tilanteenomainen teoria, ei pidä konservatismia itsenäisenä teoriana. Tyypillistä on teorian uusiutuminen tapahtumien mukaan. Dynaamiseen konservatismiin suuntautuneelle Kokoomukselle sopi tässä ajankohdassa tilanteenomainen teoria. Taantumukselliseksi, oikeistolaiseksi konservatiivipuolueeksi arvioidussa Kokoomuksessa haluttiin muuttaa mielikuvia aatteesta.⁴

Kokoomuksen Nuorten Liitossa ja opiskelijajärjestöissä käytiin ideologista keskustelua 1960- ja 1970-lukujen vaihteessa. Itävaltalais-unkarilaiselta Karl R. Popperilta ja saksalaiselta Ralf Dahrendorfilta saatiin ideologikeskusteluihin innoitusta. Jo Rantalan vuoden 1957 kyselytutkimuksen mukaan olivat kokoomuslaiset halunneet käyttää ensisijaisesti nimitystä oikeistolainen, toiseksi parhaana oli porvari ja konservatiivi-nimitystä halusivat käyttää vain harvat. Nyt konservatismi haluttiin oikeistolaisuuden ohella korvata porvarismilla, jota ruvettiin käyttämään puheissa ja teksteissä joskus liioitellun tautologisestikin. Porvarismi oli kriittisen rationalismin ja eettisen individualismin pohjalta kehitetty uudistettu oppi.⁵ Turun seudullakin opiskelevat porvarit lukivat Popperin *Avointa yhteiskuntaa ja sen vihollisia* ja Dahrendorfin muokkaamia liberalistisia konsensusajatuksia. Ennen vaaleja opiskelijakokoomuslaiset kiinnostivat rintanappeja, joissa luki: ole(n) porvari.

Juha Rihtniemen puheenjohtajakaudella, (1965–1971), Kokoomus esiintyi Vesa Vareksen mukaan edistyneen tunnuksin. Modernismista tuli lähtökohta

---

1 Suvanto 1994, 309.

2 Saukkonen 1958, 5–8.

3 Suvanto 1994, 310.

4 Suvanto 1994, 308–309; Rantala: Konservatismiin paljon puhuttu taantumuksellisuus, *Nyky päivä* 1959, n:o 4, 6–7.

5 Kunttu 2001, 50.; Suvanto 1994, 308.

vanhatyypin konservatismiin sijaan. Perusteena oli yhteiskuntapoliittinen muutos, joka korosti enenevässä määrin sosiaalisuutta ja jonka tavoitteena oli yhteiskunta, joka on ihmistä varten. Nuori polvi oli tukemassa tätä painotuksen muutosta innolla. Peruslinjat oli säilytetty, mutta kokoomusväki korosti ohjelmassaan edistyskäsitystä, maltillisuutta, suvaitsevaisuutta, vapaamielisyyttä ja sovittelumieltä.¹

Vareksen mukaan Kokoomus oli 1960-luvun puolivälissä ylä- ja keskiluokan sekä varakkaan väestöosan puolue. Naisia ja nuoria pidettiin konservatiivisen mentaliteetin mukaan täydentävinä ryhminä puoluejärjestössä.² Elinkeinorakenteen muutos kasvatti 1970-luvulla koulutetun väestön määrää ja yrittäjäryhmää, mutta teollisuustyöväestön määrä kääntyi laskuun.³

Kokoomuksen ohjelmatoimikunnan puheenjohtajana vuodesta 1971 toiminut Juha Vikatmaa organisoivat KNL:n ja Tuhatkunnan aktiivit toimijat aatepoliittisen ohjelman valmisteluun. Ohjelmatoimikunta muokkasi puoluevaltuuston käsittelyyn vuonna 1972 *”Kokoomuksen vaihtoehdon sosialismille ja liberalismille”*. Uutena käsitteenä lanseerattiin sosiaalinen valintatalous. Adam Smithin vapaan markkinatalouden *”näkyvästä, ohjaavan käden”* vaikutuksesta haluttiin luopua. Talouspolitiikassa oli toimittava eettisesti ja huomioitava toiminnan yhteiskunnalliset seuraukset. Vikatmaan mukaan Kokoomus, suhtautuessaan myönteisesti esimerkiksi sosiaalipolitiikkaan, kehitysaluepolitiikkaan, ympäristönsuojeluun ja kuluttajan suojeluun, irrottautuu liberalismista ja yksilöllisyyden edistäminen voidaan toteuttaa julkisen vallan avulla. Kirjassa *Porvarin puheenvuoro* (1974) Vikatmaa kehotti hylkäämään konservatismiin ja sen sijaan esitettiin käsitettä porvarismi.⁴

Sosiaalisen valintatalouden linjatulkinnossa Vikatmaa edusti kapitalismin kritiikissään radikaaleinta linjaa, joka lähestyi liberalismia, mutta ei Suvannon mukaan kannattanut vanhaliberaalista *laissez faire* -oppia. Seikko Eskola kritisoivat Vikatmaata siitä, ettei tämä ollut perillä konservatismiin aatesuuntauksiin liittyvästä kulttuurinäkemyksestä, jossa talous oli vain välinearvo hyvän elämän aikaansaamiseksi. Puolueen oikealla laidalla Ilaskivi vastusti sosiaalista valintataloutta samoin kuin vaikutusvaltaansa menettänyt Junnila, joka varoitti Suomen yhteiskuntajärjestelmää uhkaavasta kommunismin vaarasta.⁵

Kokoomuksen strategianeuvotteluissa vuonna 1971 mukana ollut remonttimiesten isähahmo Ilkka Suominen puolusti perheyrittäjänä markkinataloutta, mutta oli puheissaan sitä mieltä, että järjestelminä kapitalismi ja sosialismi lähestyivät toisiaan. Kokoomuksen puheenjohtajana toiminut Harri Holkeri ei

1 Vares 2008, 479–481.

2 Vares 2008, 533–534.

3 Suvanto 1994, 315.

4 Smolander 2000, 268–270. Kokoomuksen puoluevaltuuston ptk23.5.1972, Vikatmaan alustus, PTA; Suvanto 1994, 315.

5 Suvanto 1994, 316.

niinkään halunnut teoretisoida konservatismilla tai liberalismilla, vaan pyrki etsimään puolueelle aatteellisia linjauksia, jotka voitaisiin sovittaa yhteiseksi suuntautumiseksi.¹

Harri Holkeri oli Kokoomusta, (1971–1979), uudistava puheenjohtaja, joka otti etäisyyttä puolueen ääriäidoilla käytävään ideologiseen kehityskeskusteluun. Poliittisessa toiminnassa Holkeri oli pragmaattinen ja realisti, joka tukeutui paasikivimäiseen maltilliseen konservatismiin. Hyvinvoinnin olemassa olevat olosuhteet huomioivaan kehittämiseen oli liitettävä Holkerin mukaan hyvinvoinnin henkinen perusta. Hän käytti puheissaan usein käsitettä suomalainen elämänmuoto, jonka yhteiskunnallisen järjestelmän perusteissa hän viittasi Ruotsista saatuun esimerkkiin. Suomalaisuus perustui pitkään kulttuuriseen traditioon vapauden säilyttämisestä. Konservatiivisuus oli työn kunnioittamista ja suurten uudistusten toteuttamista harkiten ja mahdollisimman yksituumaisesti.²

Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenjohtaja Antero Salmenkivi esitti vuonna 1978 *Näkemyksiä politiikan tulevaisuudesta* -kirjassaan kokoomuslaisten ajatusten poliittiseen toimintaan muuttuneen. Porvarillisella puolella ja erityisesti kokoomuslaisessa piirissä on ihannoitu epäpoliittisuutta ja asiantuntijavaltaa. Vasemmisto on ajanut omia etujaan joukkovoiman avulla. Salmenkiven mukaan osat olivat vaihtuneet. Kokoomus halusi nyt tehokkaasti vaikuttamaan poliittiseen järjestöelämään ja siten edistämään demokraattista kansanvaltaa. Hän halusi puolueestaan yhteistyökykyisen sekä sisäisesti että suhteessa muihin puolueisiin.³

Salmenkivi esitti myös ajatuksen politiikasta hyväksyttävänä ammattina. Vaikka eduskuntaryhmän puheenjohtajan näkemykset olivat yhteistyöhakuisia linjasivat ne vanhan konservatismiin käsityksiin nähden monia uudistuksia. Ristiriitoja säädellään ja ratkaistaan poliittisten voimasuhteiden mukaisesti. Paras vaikuttamisen keino oli poliittisen vallan kasvattaminen, mutta myös yhteistyön lisääminen.⁴

Vuonna 1979 Harri Holkeri totesi asemiaan vahvistaneen kokoomuspuolueen olevan suurin keskiryhmien puolue, toiseksi suurin talonpoikaispuolue ja komanneksi suurin työväenpuolue ja lisäksi yrittäjäpuolue. Suhteet presidentti Kekkoeseen olivat parantuneet, ja tämä oli käyttänyt Kokoomuksesta muotoa ”*maltillinen oikeisto*”.⁵

Vuoden 1981 periaateohjelman mukaan oli Kokoomus tullut pienen ihmisen asialle tasa-arvoa korostavana yleispuolueena pyrkien myös yhteistyökykyiseksi sosiaalidemokraattien kanssa. Yrittäjyyttä tuettiin, mutta haluttiin parantaa elämän laatua, perusturvaa, kansanvaltaa ja yksilöiden henkistä kasvua. Kon-

---

1 Nummivuori 2009, 245–247; Suvanto 1994, 314.

2 Holkeri 1981, 40, 73–80; Nummivuori 2009, 247; Suvanto 1994, 314.

3 Salmenkivi 1978, 58–59, 145–146.

4 Vares 2008, 49–50; Salmenkivi 1978, 144.

5 Suvanto 1994, 317–319.

servatiivisia piirteitä edustivat ohjelmassa kristillisuus, sivistys, kulttuuri ja humanismi. Pekka Suvanto määritteli periaateohjelman liberaalis–sosiaalis–konservatiiviseksi.¹

Kokoomuksen uusi puheenjohtaja (1979–1991) Ilkka Suominen oli ollut jo 1960–1970 –lukujen vaiheessa mukana remonttamiesten toiminnassa. Sosiaalinen valintatalous oli vuonna 1988 puolueen ohjelmassa. Suominen oli ennemmin pragmaatikko kuin ideologi. Hän käytti puolueestaan termiä ”*keskusta-oikeisto*”, vaikka laajempi yhteistyö keskustan kanssa kariutuikin. Laajentunut aatteellinen keskustelu mahdollisti tasapainoilun idän ja lännen välissä.²

Hannu Salokorpi jakaa Kokoomuksen aatekehityksen sosiaalireformismiin, konservatismiin, uuskonservatismiin ja eettisen individualismiin kausiin. Mickelssonin mukaan kokoomuslaisessa aatemaailmassa konservatiiviset ja liberaaliset traditiot sekoittuivat keskenään.³

Berliinin muurin murtuminen aktivoi KNL:a edistämään eurooppalaista integraatiota ja liittohallitus teki aloitteen Kokoomuksen puoluevaltuustolle EY-jäsenyydestä huhtikuussa 1990. Alkanut projekti oli Kokoomukselle tärkeä myös puoluetta yhdistävänä tekijänä. Sosialismin romahdettua Itä-Euroopassa keskitti puolue voimavarojaan EU-hankkeeseen.⁴

Pertti Salolaisen puheenjohtajakaudella vahvistettiin pitkään valmistelussa ollut periaateohjelma, jonka keskiössä oli kestävä kehitys. Rauli Mickelsson näkikin painotukset sinivihreän kokoomuslaisen fraktion manifestina. Ohjelma korosti yksilönvapautta, vastuuta, henkistä kasvua, demokratiaa, moniarvoisuutta ja sosiaalisuutta. Sosiaalisesta valintataloudesta ei ollut enää mainintaa. Ohjelmaa hyväksyttäessä elettiin kilpailu- ja markkinatalouden aikaa vaikka laskusuhdanne oli syvenemässä.⁵

Vaikka vuoden 1993 ohjelmassa ekologisuus dominoi ja markkinatalous oli nyt muuttunut ekososiaaliseksi, käsitti ohjelman laatintu työryhmä kokoomuslaisuuden koostuvan konservatismista, liberalismista ja sosiaalireformismista. Tuhatkunnan puheenjohtaja Max Mickelsson jakoi kokoomuslaiset aatteen perusteella maltillisiin kokoomusaisiin, markkinaliberaaleihin, sinivihreisiin, arvokonservatiiveihin sekä näiden fraktioiden välillä ”*surffaileviin takinkääntäjiin*”.⁶

Konservatiivisuus ei esiinny Kokoomuksen vuoden 1993 ja 2006 yleisohjelmissa sanana. Mikko Lahtisen mukaan 1990-luvun lamavuosista lähtien Kokoomus on omaksunut eurooppalaisesta ja yhdysvaltalaisesta uusliberalismista

1 Suvanto 1994, 319.

2 Suvanto 1994, 322.

3 Salokorpi 1989, 23; Mickelsson 1999, 42.

4 Vares 1999, 328–332.

5 Mickelsson 2007, 280; Suvanto 1994,

6 Mickelsson 2007, 307.

tuttuja piirteitä, kuten yksityistämisen, tulosvastuun, verotuksen keventämisen ja yksilöllisen vastuun korostamisen julkisten palvelujen ja tasa-arvoajattelun vastavoimana.¹

Vuoden 2006 ohjelmassa ekologiset painotukset olivat vähentyneet. Teksteissä usein esiintyvä ”*mahdollisuuksien tasa-arvo*” viittaa uusliberaaliseen terminologiaan. Tässä ohjelmassaan Kokoomus julistautui olevansa ”*keskustaoikeistolainen*” puolue.² Markkinahenkinen yksilön omiin edellytyksiin vetoaminen on saanut kannatusta Kokoomuksen nuorten piirissä, kun taa sosiaalinen näkökulma on menettänyt asemiaan. Kokoomuksen 2000 -luvun ohjelmissa suomalainen konservatismi perinteisine arvoineen voidaan ehkä tunnistaa työnteon merkityksen korostamisena ja yrittämisen arvostuksena, moralisoivalla retoriikalla höystettynä.³

Vuoden 2018 puheenjohtaja Petteri Orpon johtamassa kesäkuun puoluekokouksessa hyväksyttiin Kansallisen Kokoomuksen uusi periaateohjelma. Sen mukaan avoin tulevaisuuspuolue luottaa ihmiseen. Periaateohjelma vetoaa kunnioittavansa satavuotisen puolueen taipaleella esiintyneitä arvoja monenlaisin käsittein, kuten maltillinen oikeistolaisuus, sinivihreys, sivistysporvarillisuus ja vastuullinen uudistusmielisyys. Vanhoja arvoja edustaa esimerkiksi avoimen yhteiskunnan arvojen toteutumisen puolesta toimiminen ja tähän päivään sopiva ilmaisu Kokoomus on moniarvoinen poliittinen liike, alkuperältään vanhin, Suomalaisen puolueen perinnön suora jatkaja. Liikkeen jäseniltä vaaditaan tradition mukaan kaikessa toiminnassa omavastuisuutta.⁴

Kansainvälisessä yhteistyössä Kokoomus on alusta asti, vuodesta 1983, ollut mukana Kansainvälisessä Demokraattisessa Unionissa (IDU). Se on yli 80 maailman keskusta-oikeistolaisten puolueiden kattojärjestö. IDU:n tavoitteena on levittää demokratiaa, markkinataloutta ja ihmisoikeuksia maailmassa.

Eurooppalaisten jäsenpuolueiden organisaatio on Euroopan Demokraattinen Unioni (EDU), joka 2000 -luvun alussa puheenjohtajansa, Kokoomuksen Sauli Niinistön, johdolla yhdisti voimansa Euroopan kansanpuolueen (EPP) kanssa, jonka jäsenjärjestö Kokoomus myös on. Näin syntyi Euroopan parlamenttiin Euroopan kansanpuolueen ja Euroopan demokraattien EPP/ED -ryhmä.⁵

Kristillisdemokraattien ja konservatiivipuolueiden yhteenliittymä Euroopan kansanpuolue (EPP) perustettiin jo vuonna 1976. Kokoomus on ollut EPP:n jäsen EU -jäsenyydestä vuodesta 1995, mitä ennen puolue toimi tarkkailijajäsenenä vuodesta 1993 lähtien.⁶

---

1 Lahtinen 2006, 71.

2 Mickelsson 2007, 307.

3 Lahtinen 2006, 71–72.

4 Kansallisen Kokoomuksen periaateohjelma, joka on hyväksytty puoluekokouksessa 10.6.2018. Tekijän hallussa.

5 Lahtinen 2006, 72.

6 Raunio 2008, 198.

Kuntakokousten pitkät perinteet kunnallispolitiikassa

Kunnanvaltuustoja edelsivät kuntakokoukset. Vuoden 1865 asetus kunnallishallinnosta maalla lopetti seurakuntakeskeisen pitäjähallinnon. Kaarinan pitäjäkokous anoi 10 vuoden lykkäystä uuteen kunnallishallintoon siirtymisestä, mutta senaatti hylkäsi anomuksen ja määräsi kunnallishallintoon siirtymisen alkavaksi 6.2.1869. Verovelvolliset maan ja kiinteistönomistajat, elinkeinonharjoittajat ja laillisen kotipaikan haltijat olivat äänivaltaisia kuntalaisia. Aviovaimoilla ja palloisilla ei ollut äänioikeutta.¹

Vuoden 1875 alusta tullut asetus kaupunkien kunnallishallinnosta ei vaikuttanut yhtä merkittävästi keskuskaupunki Turussa kuin vastaava uudistus maaseutukunnissa, koska kaupunkien itsehallinto oli jo ennestään paljon kehittyneempää kuin pitäjien. Kaarinassa kunnallisasetus loi kuntakokouksen ja kunnallislautakunnan. Kunnallislautakunta edelsi kunnallishallituksia ja kuntakokoukset korvattiin myöhemmin kunnanvaltuustoilla.²

Kuntakokouksissa äänioikeus ei ollut yleinen ja yhtäläinen. Niillä, joilla oli enemmän veroäyryjä oli suurempi äänivalta. Kaarinan kuntakokouksiin eivät ottaneet osaa pitkään aikaan muut kuin säätyläiset ja eräät talolliset. Käytännössä joinakin vuosina Kaarinan kunnan asioista päätti äänten enemmistöllä 5–6 miestä.

Kuntakokouksien puheenjohtajia kutsuttiin esimiehiksi ja heillä oli myös vastuuta kunnan operatiivisesta johtamisesta. Ensimmäinen Kaarinan kuntakokouksen puheenjohtaja vuodesta 1869 oli henkikirjoittaja Ludvig Landell Piikkiön kihlakunnasta. Hän osti Ala-Lemusta huvilan meren rannalta. Kartanon isäntänä ja kunnan esimiehenä hän osallistui aktiivisesti kunnalliselämään muun muassa edistämällä koulujen perustamista. Kunnallishallinnon kolmea ensimmäistä vuosikymmentä voidaan nimittää kartanonherrojen aikakaudeksi.³

Vuonna 1898 vahvistettiin uusi asetus maalaiskuntien kunnallishallinnosta. Naisillekin myönnettiin äänioikeus, mutta ei vaalikelpoisuutta.

Vuoden 1917 ensimmäisillä valtiopäivillä hyväksyttiin kaupunkien kunnallislaki, maalaiskuntien kunnallislaki, kunnallinen vaalilaki ja laki kansanäänestyksestä. Eduskunta vahvisti saman vuoden toisilla valtiopäivillä korkeimman vallan haltijana nämä lait. Vuonna 1919 valtuustojen perustaminen tuli pakolliseksi. Kaarinassa ensimmäisen valtuuston puheenjohtajaksi sekä kunnallislautakunnan puheenjohtajaksi valittiin porvarillisten puolueiden edustaja. Vuosina 1920–1922 taas porvarillisten puolueiden edustajat olivat vaalilakossa ja antoivat kunnan asiat täysin vasemmiston hoidettaviksi.⁴

1 Innamaa 1981,217.

2 Jutikkala 1957, 585–586; Innamaa 1957, 222. Vuoden 1898 asetus tehosti kunnallislautakunnan asemaa kunnan hallituksena ja täytäntöönpanoa johtavana elimenä.

3 Kukkonen 2004, 9–11.

4 Innamaa 1957, 210–220.

Päytäkirja kerty Kaarinan Kunnan Valtuuston kokouksesta
 Ruusunmaalla Sammutin
 3 p:nä 1919. Käynnillä olivat
 Kaarinan Valtuuston jäsenet nimet
 täm: Opettaja Oskari A. Santalahti,
 valaja K. J. Lindfors, opettaja Santen
 Saarnivaara, valaja Kettu Alho,
 maanviljelys Urho Haavisto, työmies
 F. Jalmar Saarimä, maanviljelys E. B.
 Kaarimä, työmies Frans Wairio, maan
 viljelys Frans Rönne, venesuittaja Emil
 Lami, maanviljelys Kaarlo Suvanto,
 puuseppä A. A. Larmi, maanviljelys
 Jaari Matilainen, puuseppä Sak Lehto,
 maanviljelys Väinö Korvala, muuri
 Wilho Wuorela, Ruusunmaalla Eemeli
 Melakari, muurikutsu Johan Kaarto,
 Ranskipiisari Kalle Keskola, Ranskipiisari
 Antton Salonen, lämmittäjä Paul Kaal-
 sonen, työjohtaja H. A. Tammis, kortin-
 leikkuri J. W. Ståhlberg - ja kirjuri
 J. H. Laakson tilalla, joka ilmoitettiin
 lausaksi, Kirjuri Otto Koivu.

Kokouksen avasi entinen Ruusunmaalla pu-
 heenjohtaja Opettaja Oskari A. Santalahti, Ru-
 usunmaan Valtuustoa valitsemaan puheen-
 johtajan - ja puolesta kirjuri Kirjoittajan

Valtuuston puheenjohtajaksi vuoden 1919
 valittiin Aivan yksimielisesti, entinen Ruusun-
 maalla kokouksen monimutkainen puheenjohtaja.

Kuva 1. Kaarinan kunnanvaltuuston 100-vuotisjuhlia vietettiin 3.1.2019 Kaarinatalos-
 sa. Tasan sata vuotta aikaisemmin kokoontui kuntakokousten jälkeen ensimmäinen
 valtuusto 3.1.1919. Valtuutetuista suuri osa oli aktiivisesti mukana pankkihallinnossa,
 osuustoimintaliikkeessä ja isäntäyhdistyksissä. Ensimmäisessä kunnanvaltuuston ko-
 kouksessa valtuuston puheenjohtajaksi valittiin porvarien edustaja opettaja Oskari A.
 Santalahti, joka oli ollut myös edeltävän kuntakokouksen puheenjohtaja. Valtuuston
 varapuheenjohtajuuden sai uunintekijä Johan Kaarto. Kunnallislautakunnan esimie-
 heksi valittiin porvarien edustajana maanviljelijä Urho Haavisto ja varaesimieheksi
 valaja Artturi Alho SDP:stä.

Valtuuston puheenjohtajuudet siirtyivät nyt useiksi vuosikymmeniksi sosiaalidemokraattisten käsityöläismestarien haltuun. Yhteistyötä puheenjohtajavalinnoissa sosiaalidemokraateilla ja porvareilla oli Kaarinassa 1920-luvun puolivälistä, kun kommunistit muodostivat suurimman valtuustoryhmän vuoteen 1930.¹

Vuoden 1930 elokuun valtuuston kokouksessa luki Kalle Suvanto valtuutettujen Otto Korhosen, Oskari Santalahden, Urho Haaviston, Vihtori Sinisalon, Frans Rinteen ja Kalle Suvannon allekirjoittaman aloitteen:

”Nykyisessä valitsevassa tilanteessa, esitämme me allekirjoittaneet valtuuston jäsenet niille valtuuston jäsenille, jotka edelleenkin tahtovat kuulla todisteellisesti todettuun maanpetokselliseen kommunistiseen puolueeseen, että he vapaaehtoisesti luopuisivat edustustehtävistään ja poistuisivat valtuustosta. Ne valtuutetut, jotka aikaisemmin ovat kuuluneet kommunistiseen puolueeseen, mutta vastaisuudessa eivät halua siihen lukeutua voivat edelleenkin toimia Kaarinan kunnan valtuutettuina ja jatkaa asiain käsittelyä.”

Kukaan valtuutetuista ei kuitenkaan poistunut kokouksesta, vaan kirjelmän esittämisen jälkeen ryhdyttiin käsittelemään esityslistalla olevia asioita.²

Talvisodan alkuun asti kunnallispolittisen hegemonian saivat sosiaalidemokraatit. Sodan puhjettua valtuustoa johdettiin porvarillisin voimin vuoteen 1945, jonka jälkeen vasemmistopuolueilla SDP:llä ja SKDL:llä oli Kaarinassa poliittinen johtajuus 1980-luvun alkuun asti.³

Kaarinan kunnanvaltuustoon valittiin puheenjohtajaksi ensi kertaa SKDL:n edustajana rakennusmestari Lauri Aaltonen vuosiksi 1946–1947. Sen jälkeen valtuusto oli pääosin sosiaalidemokraattisten ammattimiestaustaisten puheenjohtajien hallinnassa 1980-luvun alkuun. Poikkeuksen sääntöön teki vapaamielisten edustajana pankinjohtaja Theodor von Hellens, joka oli valtuuston johdossa vuoden 1952 sekä vuodet 1959–1961, jolloin sosiaalidemokraateilla oli puoluehajaannuksen aikaa. Kaarinassa puhuttiin silloin ”tannerilaisten ja skogilais-simoslaisten leireistä”. Toinen poikkeus sodanjälkeisellä kaudella oli vuosina 1962–1972, jolloin SKDL:llä oli valtuustossa viimeistä kertaa johtajuus. Tehtävää hoiti pienyrittäjä Arvi Rapo, joka haastattelujen mukaan osasi luontevasti verkostoitua ja sai hyväksynnän yli puoluerajojen.⁴

Laaja verkostoituminen, kuuluminen eri yhteisöihin ja instituutioihin oli tavanomaista varsinkin keskeisille poliittisille toimijoille. Kun esimerkiksi Turun Osuuskassan Kaarinan konttori 1923 aloitti toimintansa Rauvolan kansakoululla, oli perustajajäsenenä keskeisiä poliitikkoja, joiden nimiä löytyi Kaarinan en-

1 Innamaa 1957, 216; Kukkonen 2004 12–13.

2 Innamaa 1957, 218–220; Kunnanvaltuuston pöytäkirja 2.8.1930 § 1.

3 Kukkonen 2004, 11–15; Kukkonen 2007, 16–22.

4 Kukkonen 2004, 9-15; Kukkonen 2007, 16-31; Risto Laalon haastattelu.

simmäisen kunnanvaltuuston pöytäkirjan osallistujaluettelosta. Turun Seudun Osuuspankin hallinnossa on 2000-luvulle ollut paljon keskeisiä kaarinalaisia poliitikkoja. Samanlaisia yhteyksiä on ollut vuosien varrella liikepankkeihin ja säästöpankkeihin sekä osuustoiminnallisiin liikkeisiin.¹

Poliittisilla päättäjillä on yllättävän hyvät yhteydet varsinaissuomalaisiin yrittäjäjärjestöihin ja niistä haarautuneeseen Kaarinan Yrittäjiin, joka on ehkä aktiivisuudeltaan merkittävin yhdistys Kaarinassa.² Keskeisesti toimivilla poliitikoilla on ollut myös yhteyksiä kulttuuriyhdistyksiin ja jäsenyyksiä lukuisissa paikallisyhdistyksissä ja klubeissa. Laajemmasta vaikuttavuudesta viitataan myös kuntapolitiikan järjestötoiminnan vuorovaikutusmalliin.³

---

1 Rantanen 2012, 17-19.

2 Teittinen 2006, 5.

3 Kuvio 1, Kuntapolitiikan järjestötoiminnan vuorovaikutusmalli.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustaminen ja toiminnan alku 1979–1984

Aatteellisuudesta kohti ammattimaisempaa politikointia

Suomi kohti parlamentaarista kehitystä – virkamiehistö kasvaa

Kokoomus oli suomalaisessa yhteiskuntapolitiikassa korostanut edistävänsä ”suomalaista elämänmuotoa”. Puheenjohtaja Harri Holkerin linjauksen mukaan:

”Erityisesti Ruotsin kautta olemme saaneet elämänmuotoomme keskeisesti kuuluvat yhteiskunnallisen järjestelmämme peruseriaatteen... Johdonmukaisen puolueettomuuden periaatteet muodostavat ne peruslukemat, joiden varassa niin sisä- kuin ulkopoliittinen valtiollinen toimintamme voi menestyä. Siitä viime kädessä riippuu kehittykö suomalainen elämänmuoto meidän itsemme toimesta.”¹

Vasemmiston ja oikeiston välisen vastakkainasettelun tasaantuessa ja talouden kasvaessa Kokoomus tuli mukaan rakentamaan hyvinvointi- ja palveluyhteiskuntaa eduskuntapuolueena, mutta ei vielä hallituskelpoisena osapuolena. Sosiaalipolitiikassa periaate ”*samat palvelut kaikille*” sopi keskiluokkaistuvalla puolueelle. Kokoomus kasvoi keskisuuresta puolueesta suureksi.²

Öljykriisien aiheuttamat öljyn hinnan nousut vauhdittivat Neuvostoliiton taloutta ja lisäsivät Suomen kanssa tehtyä bilateraalista kauppaa. Suomen viennistä suuntautui itänaapuriin 1980-luvun alussa yli neljännes. Bruttokansantuotteen nousu Suomessa oli koko vuosikymmenen keskimäärin 3,5 prosenttia. Mauno Koivisto oli johtanut kansanrintamahallitusta vuoden 1979 toukokuusta ja

---

1 Holkeri 1977, 77–80.

2 Smolander 2000, 308.

säilytti pääministeriytensä poliittisissa valtataisteluissa. Presidentti Kekkonen sairastuttua tuli pääministeri Koivistosta ensin presidentin sijainen ja vuodesta 1982 tasavallan presidentti. Kalevi Sorsan toimiessa pääministerinä SKDL jätti hallituksen vuoden 1982 lopussa. Sen jälkeen SKDL:n mukanaolo ei enää ollut edellytys SDP:n osallistumiseen hallitukseen. Tapahtui muutos parlamentaarisen demokratian suuntaan, ja vuoden 1983 eduskuntavaaleista lähtien hallitukset istuivat täyden vaalikauden.¹

Kokoomus kärsi vuoden 1983 eduskuntavaaleissa lievän tappion. Kun SMP sai merkittävän vaalivoiton ja 17 kansanedustajaa, tuli siitä hallituskelpoinen puolue. Suurin porvaripuolue jäi vielä hallituksen ulkopuolelle, mutta sai lievää hyvitystä, kun kokoomuslainen kansanedustaja Erkki Pystynen valittiin eduskunnan puhemieheksi.²

Jaakko Nousiaisen mukaan Länsi-Euroopan monipuoluemaiden enemmistö-parlamentarismin läpimurto 1980-luvulla ilmeni yllättäen. Poliittisen kulttuurin muutos oli muhinut pinnan alla. Suomessa puolueiden yhteistyösuhteet muokkautuivat vähitellen. Kokoomuksen hyväksyminen hallituskelpoiseksi puolueeksi vuonna 1987 laajensi koalitorakennetta. Nousiainen muotoili parlamentarismin osuvasti:

*”Kansallisissa puitteissa parlamentarismi on poliittista näyttämöä hallitsevaa peliä, jossa puoluesuhteet vaihtelevat vaalitulosten ja johtajaneuvottelujen mukaan.”*³

Keskustapuolueen, SDP:n ja SKDL:n kansanrintamahallitukset olivat vuodesta 1966 lähtien olleet vallassa. Kokoomuksen vuonna 1979 saama vaalivoitto tuotti kannattajille pettymyksen. Vaikka puolue oli noussut toiseksi suurimmaksi eduskuntapuolueeksi, eivät hallituksen ovet avautuneet. Presidenttiehdokas Harri Holkeri oli saanut vuoden 1982 vaaleissa 58 valitsijamiestä ja löi tuloksellaan Keskustapuolueen Johannes Virolaisen, joka sai viisi paikkaa vähemmän. Kalevi Sorsan vuoden 1983 hallituksessa ei Kokoomukselle löytynyt sijaa, vaan oppositioaika jatkui.⁴

Kaarinassa Kokoomus oli samalla tavoin syrjäytetty keskeisistä valtuuston ja hallituksen puheenjohtajuuksista, vaikka se oli vuonna 1980 valtuuston suurin puolue yli kolmanneksen kannatuksella. Valtakunnallinen diskriminointi heijastui kuntatasollekin vasemmistopuolueiden yhteistyösopimuksillaan dominoidessa kunnallispolitiikkaa. Kokoomus jäi ”*oppositioasemaan*” politiikan keskeisestä vaikuttamisesta. Kunnallispolitiikassa ei valtakunnan politiikan tapaan mikään

---

1 Lipponen 2008, 27; Martti Häikiö, Nykypäivä 2006, Nevakivi 2004, 309–311, 315–316; Tilastokeskus:<http://www.stat.fi/til/vtp/2010>.

2 Vares 2017, 352–353.

3 Nousiainen 2008, 34, 36–37.

4 Nevakivi 2008, 312.

puolue voi jäädä oppositioon, vaan esimerkiksi kunnanhallituksen paikat määräytyvät puolueiden kunnallisvaaleissa saamien äänimäärien suhteessa.

Toisaalta Vesa Vareskin mainitsee kokoomuslaista paikallishistoriaa käsittelevässä osassa, että kuntatasokin tuotti yhteistyöblokkinsa lisäten toisten ja kaventaen toisten ryhmien poliittista valtaa. Tällainen toiminta ei ollut tuntematonta Kokoomuksessakaan.¹

Kaarinassa muodostuikin vasemmistolle luonnolliseksi vastablokiksi oikeistokeskustan valtuustoryhmä, joka yhdisti voimansa vasemmistoa vastaan tullakseen kuulluksi.

Kunnallispolitiikan professori Arto Haverin mukaan kunnallispolitiikasta tuli paikallisen järjestöyön tärkein toimialue. Kunnallishallinnolla on pitkät perinteet ja sitä on kehitetty ulkoisten ja sisäisten tekijöiden muuttuessa. Paikallishallinnon ideaalimalleissa korostetaan osallistumista, demokratiaa, moniarvoisuutta ja tehokkuutta. Paikallisten poliittisten järjestöjen edustajat saavat koulutusta ja kokemusta toimiessaan luottamustehtävissä; heillä on etunaan myös paikallisten olosuhteiden tuntemus. Haverin mukaan

”Paikallisyhteisö tarjoaa kuntalaisille sopivan palvelujen ja verojen yhdistelmän paikalliset erityistarpeet huomioiden.”

Kunnallishallinnossa erilaiset intressit tulevat mukaan politiikkaan. Päätöksenteko on hajautettua, kun taas

”keskushallinto pyrkii standardisoimaan kansallista politiikkaa ja on luonteeltaan keskittävää”.

1980-luvulla kuntien velvoitteita valtion taholta lisättiin. Valtion viranomaisverkosto keskusvirastoissa, ministeriöissä ja lääninhallituksissa kasvoi ja ohjasi kuntien toimintaa hyvin pikkutarkoin määräyksin.² Toisaalta lakisääteisiin virkoihin kohdistettujen valtion rahoitusosuuksien johdosta paikallistason toimintamahdollisuudet paranivat ja lisäsivät kiinnostusta poliittiseen vaikuttamiseen kuntatasolla.

Tästä johtuen kuntatasolla jouduttiin toimintoja organisoimaan uudella tavalla ja henkilökuntaa lisättiin tehtävien kasvaessa sekä kenttätyössä että byrokratian hoitamisessa.

Kaarinaan palkattiin hyvinvointiyhteiskuntaa rakentamaan 1960-luvun lopulta lisääntyvässä määrin sosiaali- ja opetushenkilöstöä. Vuonna 1968 Kaarinassa oli 163 työntekijää, 1975 460 ja 1984 jo 845 henkilöä. Huippu saavutettiin 1991, jolloin kunnantyöntekijöitä oli 1 147. Laskusuhdanteessa seuraavana vuonna jouduttiin vähentämään 189:llä henkilöstöä, joka vakiintui tälle tasolle kymmeneksi

---

1 Vares 2017, 256.

2 Haveri 2008, 124–125.

vuodeksi. Piikkiön liittyessä Kaarinaan vuodesta 2009 lisääntyi henkilöstö 609 työntekijällä ja oli yhteensä 1827 henkilöä tutkimusjakson lopussa. Väkilukuku oli kasvanut kolminkertaiseksi ja lakisääteiset tehtävät sitoivat kuntia.¹

Vasemmistopuolueet olivat vuoteen 1973 asti käyttäneet enemmistöllään virkanimitysvaltaa, vaikka poliittisista kysymyksistä, viroista ja keskeisistä luotamustehtävistä oli perinteisesti asiakirjojen mukaan neuvoteltu paljon. Muutunutta tilannetta kuvasi Kaarinan kunnanvaltuuston SDP:n valtuustoryhmän ja oikeisto-keskustan valtuustoryhmän välinen neuvottelusopimus, jonka mukaan ”vuoden 1976 aikana virat täytetään parlamentaaristen voimasuhteiden mukaan”.²

Taloudellisten suhdanteiden vuoksi 1980-luvulle tultaessa puolueiden yhteisneuvotteluissa oli sovittu, että ”henkilökuntaa saa palkata ainoastaan sen verran, kuin talousarvioehdotuksessa hallintokunnalle oli tarkoitus ja mitä valtuusto talousarvion vahvistaessaan päätti”. Taustalla odotti virkojen neuvottelupaketti, jota oli vuosittain siirretty ja johon aina neuvotteluissa kokoomusneuvottelijat kirjauttivat, että ”ennen kuin puolueelle nimetty raittiussihteerin virka on perustettu, ei perusteta yhtään uutta virkaa”.³

Parlamentaariset virkanimitykset rupesivat kiinnostamaan kokoomuslaisia vuonna 1981 alkaneella vaalikaudella valtuutettujen määrän noustua ja SKDL:n kannatuksen vähentyessä. Neuvotteluosapuolena Kokoomukselle oli asiakirjojen mukaan useammin SDP, joka kuitenkin säilytti valtapoliittisista syistä neuvotteluyhteytensä äärivasemmistoon.⁴ Kokoomusta kiinnostivat nyt johtoryhmätasoiset virat, mutta käytännössä olleen tavan mukaan kaikki muutkin virat otettiin mielellään vastaan.

Järjestökehityksen synnytyksen tuskaa

Porvarillisten puolueiden synnytyks kesti pidempään kuin vasemmistopuolueilla. Toisaalta yhdistystoiminnasta oli opittu organisoitumisen malli.⁵ Suomalainen puolue perustettiin kesäkuussa 1905. Perustamispäätöksessä ”*vanhoja suomenkielisiä kehoitettiin perustamaan kansallisseuroja, liittymään yhteen piireiksi ja Helsinkiin päätettiin perustaa keskusseura, joka hyväksyi paikallisten seurojen säännöt*”. Naiset olivat ensi kerran puoluekokouksessa mukana. Puoluesihteeriksi K.N.

---

1 Kaarinan henkilöstötilastot 1919-2009, Kaarinan kaupunginarkisto.

2 Kaarinan SDP:n ja oikeisto-keskusta valtuustoryhmän sopimus 29.9.1975. Kaarinan SDP:n valtuustoryhmän arkisto.

3 Kaarinan valtuustoryhmien neuvottelu 4.12.1977, 3-5 §. Kaarinan SDP:n valtuustoryhmän arkisto.

4 Kaarinan valtuustoryhmien neuvottelu 18.11.1981, 3-5 §. Kaarinan SDP:n valtuustoryhmän arkisto.

5 Leino-Kaukiainen 1994, 17.

Rantakari ennakoi, että vuoden 1906 puoluekokoukseen mennessä toiminnassa olisi 100 paikallisjärjestöä. Odotukset eivät toteutuneet, sillä seuraavana vuonna puoluevaltuuston hyväksymiä jäsenjärjestöjä oli vain 15. Mielenkiintoista on, että näiden joukossa oli nykyiseen Kaarinaan kuuluvana Piikkiössä toiminut Piikkiön Suomalainen Seura. Sen jäsenmäärää ei kuitenkaan löytynyt perustamisvuodelta puolueen tilastoista.¹ Suomalainen puolue oli porvarillinen puolue. Mickelssonin mukaan siinä oli kaaderipuolueen piirteitä, sillä se syntyi parlamentissa ja puolue toiminta aktivoitui vaalien alla. Suomen kielen ohella ruotsinkielisille haluttiin turvata äidinkieltä.²

Vuonna 1906 perustettu nuorsuomalainen puolue oli myös porvarillinen puolue. Ohjelmissa oli vähän eroja. Nuorsuomalaiset korostivat perustuslaillisuutta ja liberalismiin periaatteita. Puolueesta erottui kaksi fraktiota. Jonas Castrenin kannattajia kutsuttiin pääskysiksi. Vesa Vareksen mukaan oikeistolaista, konservatiivista sosiaali- ja talouspolitiikkaa harjoittavien pääskysten ei uskottu saavan merkittävää vaikutusvaltaa. Toisena K. J. Ståhlbergin johdolla ryhmittyneitä ruvettiin kutsumaan myöhemmin varpusiksi. He olivat uudistusmielisiä tasavaltalaisia ja edustivat sosiaaliliberaaleja arvoja. Ryhmittymien erot olivat alussa vähäisiä, mutta äärilaitojen välit kiristyivät myöhemmin.³ Nuorsuomalaisten jalanjäljille perustettiin joulukuussa 1918 Kansallinen Edistyspuolue.⁴

Kuningasmielinen Kansallinen Kokoomus perustettiin 9.12.1918. Uusi puolue sai perintönä Suomalaisen puolueen puolueorganisaation.⁵ Sisällissodan läheisyys sai itsenäistyneen Suomen konservatiivisen puolueen etsimään ohjelmissaan vakautta laillisen yhteiskuntajärjestyksen puolustamiseksi. Ohjelmassa edellytettiin hallitusmuodoksi perustuslaillista monarkiaa. Perustamiskokouksessa hyväksytyt sosiaalireformistiset periaatteet haalistuivat myöhemmissä puolueohjelmissa.⁶

Kansallisen Kokoomuspuolueen perustavaan kokoukseen osallistui myös kolme piikkiöläistä. He olivat kauppias Ossian Alve, Pukkilan kartanon omistaja Maurits Malmström sekä tilanomistaja Lennart Virzenius, joka tuolloin omisti Tuorlan kartanon. Varsinais-Suomesta osallistui Helsingin kokoukseen kaikkiaan 35 henkilöä.⁷

---

1 Leino-Kaukiainen 1994, 35, 38, 44–46.

2 Mickelsson 2007, 77.

3 Vares 2000, 86–87.

4 Uino 1994, 257–259, Mickelsson 2007, 86–87. Kansallinen Edistyspuolue oli liberaali puolue, joka oli eduskuntapuolueena vuoteen 1951. Pääosa jäsenistä liittyi helmikuussa perustettuun Suomen Kasanpuolueeseen.

5 Mylly 1989, 84, 87: Porvarilliset puolueorganisaatiot olivat kolmiportaisia ja niihin kuuluivat paikallisyhdistykset, piiriyhdistykset ja keskusjohto. Myöhemmin vaalien järjestäminen toi mukanaan kunnallisjärjestön perustamisen.

6 Uino 1994, 271–273; Mickelsson 2007, 87–88.

7 Kallio 1989, 1–2.

Kokoomuslaisen järjestötyön juuret kaarinalaisessa politiikassa ovat varsin matalalla, jos verrataan muiden puolueiden paikallisyhdistysten toimintavuosiin. Esimerkiksi kaarinalainen sosiaalidemokraattien Työväenyhdistys Uurtaja perustettiin helmikuussa 1906. Nykyisin Kaarinaan kuuluvassa Piikkiössä perustettiin vuonna 1919 eräs Varsinais-Suomen vanhimmista kokoomusyhdistyksistä: Piikkiön Kansallinen Kokoomusyhdistys. Varsinaissuomalaisista kansallisseuroista Turun kokoomusväkeä kutsuttiin paikallisyhdistyksen perustamaan kokoukseen 27.12.1918 ja virallinen perustamiskokous pidettiin 29.1.1919. Piikkiöön 15.1.1919 perustettu Piikkiön Kansallinen Kokoomusyhdistys oli yksi Varsinais-Suomen vanhimmista yhdistyksistä. Sen jälkeen jälkeä virallistettiin Maarian ja Turun kansallisseurat.¹

Nämä kolme paikallisyhdistystä olivat myös perustamassa 24.5.1921 Turussa kolmiportaisen organisaation ensimmäistä Varsinais-Suomen piirijärjestöä, joka sai nimekseen Turun läänin eteläinen Kokoomus. Piikkiöläisinä edustajina valittiin Oskari Kiviniemi, Mauritz Malmström ja Amanda Nieminen.² Kaarinan Kansallisseura kirjattiin yhdistysrekisteriin vasta syyskuussa 1949 ja Littoisten Kansallisseura kymmenen vuotta myöhemmin.³

Kaarinassa sosiaalidemokraatit olivat vuonna 1955 perustaneet sosialidemokraattisten järjestöjen yhdyselimenä kunnallisjärjestön, mutta se joutui heti alkuajoistaan vaikeuksiin, kun Suomen Sosialidemokraattinen Puolue hajosi 1950-luvun loppupuolella sisäiseen valtataisteluun, kun skogilaiset perustivat vuonna 1959 puolueen, jonka lyhenne on TPSL. Sosiaalidemokraattinen kunnallisjärjestötyö herätettiin uudelleen henkiin lokakuussa 1965.⁴

Svenska Folkpartiet i S:t Karins perustettiin ruotsinkielisen piirijärjestön aloitteesta vuonna 1972.⁵ Kristillisen Liiton Kaarinan osasto aloitti toimintansa Kaarinassa loppuvuodesta 1983 ja puolue oli Kokoomuksen kanssa vaaliliitossa jo seuraavan vuoden kunnallisvaaleissa.⁶

Toki kokoomuslaisetkin yhdistykset olivat keskustelleet yhteistyön kehittämisestä. Kun Varsinais-Suomen Kokoomuksen toiminnanjohtaja Mauno Lainema oli Littoisten Kansallisseuran kevätkokouksessa 1963 esittelemässä puolueen uutta ohjelmaa, niin samalla keskusteltiin myös järjestötyön kehittämisestä. Naiskerhon kahvitarjoilun innoittamana päätettiin ehdottaa, että Kaarinan kansallisseurat perustaisivat yhteisesti kunnallistoimikunnan käsittelemään kunnallispoliittisia

---

1 Tapio K. Kallio 1989, s. 2.

2 Marja-Leena Tapio, Piikkiön Kokoomuksen 90-vuotisjuhlapuhe; Kallio, Piikkiön Kokoomuksen historiikki. Piikkiön Kokoomuksen toiminta hiipui 1930-luvulta ja aloitettiin vuonna 1947 13 piikkiöläismiehen voimin uudelleen.

3 Koivisto, Lainema 1971, s. 16.

4 Manninen 2008, 86–87; Kallio 1989, 2; Koivisto, Lainema 14–16.

5 Svanfeldt-Winter 2014, 4.

6 Ismo Seivästön haastattelu 29.11.2016; Rannikkoseutu 1983.

kysymyksiä. Tähän toimikuntaan haluttiin kutsua myös edustajia Liedon Kansallisseurasta.¹

Päätöstä ei kuitenkaan saatu toteutettua käytännön tasolla, ja hanke hautautui vuosikausiksi. Naisten kerhoilla oli puolueen paikallisyhdistyksissä ennen omine naisyhdistysten perustamista tärkeä merkitys järjestötyön onnistumisessa. Kokoomuksen Naisten Liiton puheenjohtaja, europarlamentaarikko, Henna Virkkunen korosti Kokoomuksen Naisten Liiton ja Suomalaisen Puolueen Naisjärjestöjen Liiton historian esipuheessa juuri tätä merkitystä Kokoomusnaisten matkalla kodista kabinettiin:

”Usein ei osata ajatella, kuinka suuri merkitys pienillä järjestöelämän asioilla kuten kahvinkeitolla ja pullanpaistolla on. Näitä naisten perinteisiä töitä ei pidä vähätellä. Kahvikupposten äärellä on pohdittu monia suuria asioita ja kuunneltu äänestäjien toiveita ja murheita. Juuri naiset ovat luoneet viihtyisyyttä ja kodikkuutta myös poliittiseen elämään. Mikä tärkeintä, naiset ovat aina olleet puolueen järjestötoiminnan selkäranka.”²

Merkittävä edistysaskel kaarinalaisten kansalliseurojen yhteisen kunnallistoimikunnan perustamiseksi otettiin helmikuussa 1969. Littoisten Kansallisseuran johtokunta oli kutsunut toimitaloonsa Pihlajamäkeen Kaarinan Kansallisseuran kollegat ja kunnanhallituksen sekä -valtuuston kokoomuslaiset edustajat yhteiseen kokoukseen. Paikalla oli kuusitoista henkilöä. Valmisteleavassa keskustelussa mm. kunnanhallituksen jäsen Erkki Erjanti katsoi, että kunnallistoimikunta oli erityisen tarpeellinen, koska oli tulossa ensimmäisen kunnanjohtajan vaali ja Turun esittämä kuntien alueliitoskysymys oli ajankohtainen. Kuusistolainen valtuutettu Emil Vihanto korosti kunnallistoimikuntaa kuntalaisia yhdistävänä tekijänä. Hän näki, että on päästävä eroon tilanteesta, jossa kunnan osat erotetaan toisistaan erilaisiksi yksiköiksi. Hänen mielestään kunta oli pyrittävä näkemään kokonaisuutena, jolloin olisi paremmat edellytykset ratkaista sen ongelmia. Harri Veira taas korosti kunnallistoimikunnan merkitystä kokoomuslaisena toimintamuotona, jonka yhtenä tehtävänä oli kunnallispoliittisen ohjelman laatiminen.

Tämä yksituumainen kokous päätettiin, ja sitä jatkettiin Kaarinan kunnallistoimikunnan perustavana kokouksena. Kunnallistoimikuntaan päätettiin kuuluvan Kaarinan ja Littoisten Kansalliseurojen johtokunnat, naisten ja nuorten kerhoista kaksi edustajaa, kunnanhallituksen ja -valtuuston sekä eri lautakuntien kokoo-

---

1 Littoisten Kansallisseuran kevätkokouksen pöytäkirja 1963, 10 §.

2 Virkkunen 2009, 6. Esipuhe historiategoksesta kokoomuslaisten naisten alkutaipaleelta matkalla kodista kabinettiin.

muslaiset edustajat. Toiminta päätettiin aloittaa valmisteleivassa kokouksessa esitetyin periaattein.¹

Nytkään ei päästy käytännön toimissa perustavaa kokousta pidemmälle. Siksi Littoisten Kansallisseuran johtokunta kirjasi tammikuussa 1973 pöytäkirjaansa, että Kunnallistoimikunta toimii Littoisissa ja tulee ottamaan yhteyttä asiassa Rantakulman kokoomuslasiin ja liberaaleihin sekä pyrkii edistämään yhteistyötä myös vasemmistolaisten kanssa.²

Yhtenäistä toimintalinjaa ei löydetty kokoomuslaisten paikallisyhdistysten välillä. Paikallispolitiikkaa hoidettiin omalla reviirialueella, eikä haluttu katsoa kokonaisuuksia. Paikallisseuroilla näytti olleen pientä keskinäistä kilpailua joh-toasemasta. Yhteiset vaaleihin liittyvät asiat kyllä hoidettiin.

Littoisten Verkatehtaan toimintapiirissä oli pitkään johdettu myös kaarinalaista kunnallispolitiikkaa. Nyt oli Kaarinan keskusta siirtymässä rakennuskaavaratkaisujen mukaan Rantakulmalle ja Littoinen oli menettämässä vaikutusvaltaansa.³

Kokoomuslaisesta yhteistoiminnasta oli tehty yhteisiä päätöksiä, joita ei kuitenkaan saatu toteutettua. Varsinais-Suomen Kokoomuspiirin alueella olivat turkulaiset kokoomustoimijat perustaneet vuonna 1969 Kokoomuksen Turun Aluejärjestö ry:n järjestötyönsä organisoimiseksi. Kymmenen vuoden kuluttua toimintansa aloittamisesta kirjattiin toimintakertomukseen vaikuttamisen vaikeudesta:

”Turun Aluejärjestön johtokunta on osallistunut kaikkiin vuoden 1979 aikana järjestettyihin Turun kaupunginvaltuustoryhmän ylimääräisiin kokouksiin ja osallistunut täten ryhmän piirissä tapahtuvaan kunnallispoliittisten asioiden valmisteluun. Vaikka valtuustoryhmän ja Aluejärjestön yhteys onkin Turussa kiinteämpi kuin muissa vastaavissa kaupungeissa, on Aluejärjestön piirissä käyty koko vuoden keskustelua nykyistä sitovamman suhteen muodostamisesta valtuustoryhmän ja Kokoomusta järjestönä edustavan Aluejärjestön välille. Keskustelu ei vuoden aikana johtanut konkreettisiin muutoksiin lukuun ottamatta päätöstä kutsua myös valtuustoryhmä järjestön aluekokouksiin keskustelemaan kunnallispolitiikasta.”⁴

Uuden Aluejärjestön ja valtuustoryhmän suhde ei ollut ongelmaton. Osa valtuutetuista suhtautui uudistettuun järjestelmään epäluuloisesti peläten huonoksi koetun SDP:n mallin olevan tavoitteena. Yhdistysaktiiveilla taas saattoi olla liiankin suuret toiveet Aluejärjestön vaikutusmahdollisuuksista.⁵

---

1 Littoisten Kansallisseuran ja Kaarinan Kansallisseuran johtokuntien sekä kunnanhallituksen ja -valtuuston edustajien kokouspöytäkirja 10.2.1969 ja Kunnallistoimikunnan perustavan kokouksen pöytäkirja 10.2.1969.

2 Littoisten Kansallisseuran johtokunnan kokouspöytäkirja 8.1.1973.

3 Kukkonen 2009, 120–126.

4 Turun Aluejärjestön toimintakertomus 1979, 6.

5 Manni, 1999, 45.

Tampereen ja Turun välillä oli kilpailua siitä, kumman järjestö oli arvovaltaisempi. Tampereelle perustettiin Tampereen Aluejärjestö ry myös vuonna 1969, mutta viikkoa myöhemmin kuin Turkuun. Alue-toimikunnat olivat edeltäneet jo aluejärjestöjä. Tampereella olivat porvarillisen ryhmän rinnalla vahvoina sosiaalidemokraattien ja SKDL:n ryhmät. Näiden toiminta oli hyvin järjestökeskeistä, keskeisimmistä asioista päätettiin järjestöväen kokouksissa kunnallisjärjestöissä. Kunnallissihteeri Mikko Närhin mukaan tämä porvarilliselle yhteiskuntanäkemykselle vieras kurinalaisuus viehätti osaa tamperelaisesta kokoomusväestä.¹

Turussa ja Tampereella aluejärjestöt olivat kaupunkiansa alueen kokoomuslaisten yhdistysten yhteistyöelimenä ja ne vastasivat muualla maassa olevia kunnallisjärjestöjä.

Raisio oli Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin alueella Turun ympäristökunnista ensimmäinen, johon perustettiin kunnallisjärjestö vuonna 1977. Perustamiskokouksessa Varsinais-Suomen Kokoomuksen toiminnanjohtaja Hannu Ansas selosti puolueen yleistä organisaatiota ja kattojärjestön tarpeellisuutta kunnan puitteissa.

”Yhteistyön takaa valittu hallituspaikkojen jakotapa, viisi valtuutettua ja viisi muuta jäsentä. Kunnallisjärjestö edustaa puoluetta kunnassa mm. ehdokasasettelussa ja muissa vaaleihin liittyvissä asioissa.”

Ansas lupasi piirin tukevan vaaliorganisaatiota niin, että Raisiostakin tulisi porvarienemmistöinen kaupunki.²

Kaarinassa voidaan merkittävänä edistysaskeleena ennen kunnallisjärjestön perustamista pitää Kaarinaan muuttaneen ja Kokoomukseen liittyneen Eero Uusitalon aktiivisuutta. Hänellä oli ajatuksia kokoomustoiminnan kehittämisestä ja hän pyysi Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja Touko Aaltosta selvittämään politiikan aktiiveille kunnallispolitiikan ajankohtaisia kysymyksiä. Aaltonen vihdoinkin suostui tehtävään, mutta aikaa varattiin keskustelut mukaan lukien tunti. Aikataulusta pidettiin tiukasti kiinni, koska Aaltonen halusi nähdä televisiosta suosikkiohjelmansa Muppet -shown³.

Tämä keskusteluryhmä, jossa oli yhteensä puolisen tusinaa eri perusyhdistysten edustajaa, aloitti kokoontumiset kerran kuussa sunnuntaisin ennen seuraavan

---

1 Närhi, 1995, 13.

2 Kokoomuksen Raision kunnallisjärjestön pöytäkirja 25.1.1977. PTA.

3 The Muppet show oli 1970–1980 lukujen vaihteessa Suomessa esitetty eläinukkeja, marionetteja, esittävä TV-show. Sarjan luoja oli Jim Henson. Esityksen sisällöissä oli jotakin sellaista, johon poliitikot helposti samaistuivat. Tämä sarja oli Touko Aaltosen suosikki. Vielä 1990-luvun puolivälissä Vasemmistoliiton valtuustoryhmän puheenjohtaja Taisto Koskinen sanoi Kaarinan kaupunginvaltuuston kokouksen alkua odotellessa, että kohta on alkamassa Muppet show.

maanantain valtuuston kokousta. Valtuustoasioita alettiin järjestön perustamisen jälkeen käsitellä perusteellisesti kunnallisjärjestön kokouksissa.¹

Pohjoismaiset organisaatiomallit

Ruotsissa Högern oli muuttanut nimensä muotoon Moderata Samlingspartiet vuonna 1969 ja aktivoi puolueen kannatuksen nousuun 1980-luvulle tultaessa. Puoluetuki aktivoi myös paikallistasolla puolueiden nopeaa organisatorista kehitystä hyvin samankaltaisesti. Moderata Samlingspartiet tukeutui organisaatioon, jossa oli kunnanosissa osastoja, kunnassa paikallisosastojen kattojärjestönä yhdistys, läänin tasolla läänin liitto ja valtakunnan tasolla puoluekokouksen puolueneuvosto. Puolueet valitsivat edustajansa kunnanosapolitiikan ylläpitämiseen ja kuntatason elimet muodostivat niille sateenvarjo-organisaation. Nämä paikalliset puolueorganisaatiot vastasivat ensi sijassa vaalityöstä. Moderatan yhdistys- ja osastotoiminta oli suhteellisen jatkuvaa, mutta niiden aktiivisuus lisääntyi voimakkaasti ennen vaaleja.²

Pohjoismaisilla veljespuolueilla oli sekä puolueetasolla että ystävyyskuntatasolla tapaamisia, joissa niin ideologioista kuin kehittyvistä organisaatioistakin puhuttiin.

Norjassa oli 1980-luvun alussa melkoinen määrä puolueita, mutta niiden organisaatiot olivat hioutuneet hyvin samantyyppisiksi. Puolueiden johto voitiin jakaa kahteen pääryhmään: varsinaiseen puolueorganisaatioon ja toimintaa tukeviin liittoihin. Tällaisia rinnakkaisjärjestöjä olivat esimerkiksi naisfoorumi, nuorison valtakunnallinen järjestö, eläkeläisliitto ja liiketalousjärjestöt.

Puolue-elimä oli neljällä tasolla: kansallisella tasolla toimivat puoluejohto, koko maata kattava johtokunta (landstyret), valtakunnankokous (landsmötet) ja puolueen sihteeristö. Toisella tasolla oli lääninjärjestö ja kolmannella kunnanpuolue. Neljännellä portaalla toimivat suurimmissa kaupungeissa kaupunginosatasolla kyläpuolueet. Puoluehierarkian kahden alimman tason tärkeimpiä tehtäviä olivat jäsenhankinta, vaalikampanjointi, osallistuminen puolueen politiikan muotoiluun ja osallistuminen kunnallisvaaliehdokkaiden nimeämiseen. Høyren paikallistasolta (lokallag) osallistuttiin läänin tason organisaation toimintaan ja valittiin edustajat vuosikokouksiin (fylkesårsmøte).³

Esimerkiksi Pohjois-Norjassa noin 6000 asukkaan Porsangerin kunnassa toimivien Høyren paikallisten puolueseurojen, paikallisyhdistysten, jäsenten koulutus tapahtui Finnmarkin läänin alueella toimivissa Høyren toimielimissä.

---

1 Eero Uusitalon haastattelu 7.11.2011.

2 Pierre 1990, 81–82.

3 Svåsand 1990, 54–55 ja 61.

Kun puolueen edustajat tulivat valituiksi kunnanvaltuustoon tai kunnanhallitukseen, matkattiin Osloon sekä oman puolueen että valtakunnantasoiseen kaikkien puolueiden edustajien kunnallishallinnolliseen oppiin. Porsangerissa kunnallisjärjestö tarjosi kaikille paikallispuolueen edustajille mahdollisuuden osallistua kunnassa päätettävien asioiden säännölliseen käsittelyyn kokouksissa, jotka pidettiin ennen hallituksen ja valtuuston kokouksia. Järjestö valitsi hallintokuntiin vastuuhenkilöitä, joiden tehtävät tukeutuivat lautakunnan ammatilliseen ja koulutukselliseen hallintaan. Vastuuhenkilöt raportoivat hallintokuntien asioista, kun niitä sovittiin yhteen ottaen huomioon kunnan kokonaiskehittämisen.

Norjassa valitaan kunnallisvaalien yhteydessä puheenjohtaja, joka johtaa sekä kunnanhallitusta että kunnanvaltuustoa. Hän on päätoiminen kunnanjohtaja, jonka tehtäviin kuuluvat sekä asioiden valmistelu että poliittinen johto. Pohjoismaissa kollegoja kutsutaan pormestareiksi tai puheenjohtajiksi. Paikallispuolue, joka saa vaalivoiton ja oman puheenjohtajan saa paljon vaikutusvaltaa. Kuntatasolla tehdään aina kunnallispoliittiset ohjelmat ennen vaaleja. Porsangerin kunnan ja Høyren johtotehtävissä toimineen Maija Hoikan sanoin paikallisesti toimittiin niin kuin hyvä on:

”Puoluejohdon aatteita sovelletaan paikallisiin tarpeisiin, sillä olosuhteet Porsangerissa ovat aivan toiset kuin Oslossa.”¹

Suomessa Kansallisen Kokoomuksen organisaatio kehittyi kuvion 3 mukaisen vuoden 1975 organisaatiomallin pohjalta.²

Kokoomuksen Naisten Liitolla, Kokoomuksen Nuorten Liitolla ja Tuhatkunnalla oli omat piirijärjestönsä. Yhdistetyt miesten ja naisten yhdistykset liittyivät organisatorisesti puolueeseen kuudentoista piirijärjestön välityksellä. Piirijärjestöjen alapuolella olivat varsin itsenäisesti toimivat kuntakohtaiset kunnalliset tai aluejärjestöt. Näihin paikallisiin kunnallisjärjestöihin taas kuuluivat kaikki kokoomusyhdistykset.³

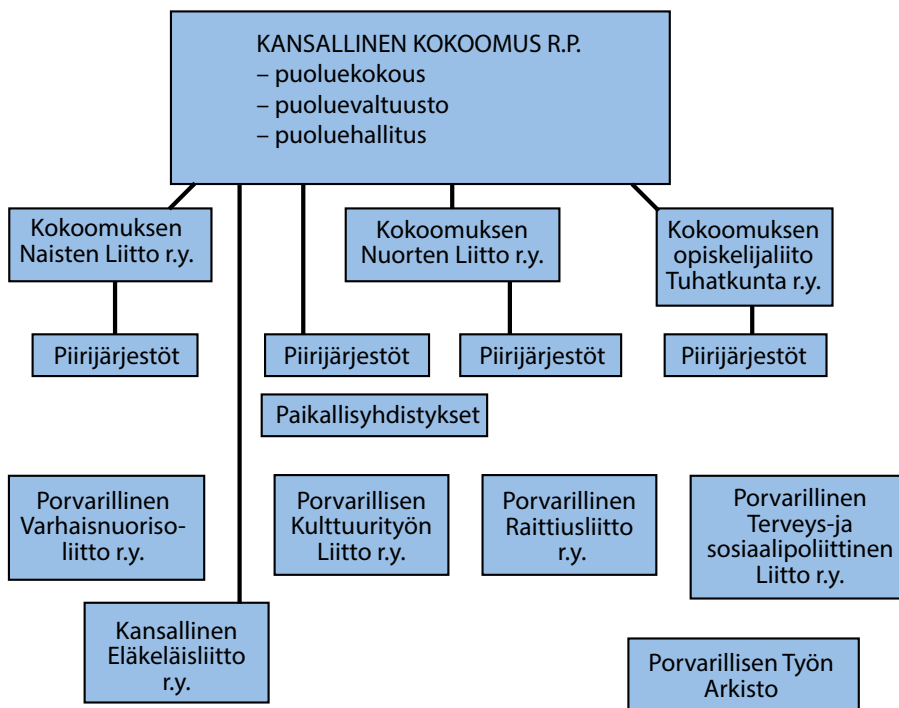
Liitteenä olevassa vuoden 1975 organisaatiokaavioon ei vielä ole lisätty piirijärjestöjen ja paikallisyhdistysten väliin kunnallisjärjestöjä tai aluejärjestöjä, joita jo ainakin suurimmissa kaupungeissa oli toiminnassa. Organisaatio oli kuitenkin kehitysvaiheessa.

---

1 Maija Hoikan puhelinhaastattelu 20.03.2012; kirje tekijälle 16.2.2012.

2 Kansallinen Kokoomus. Puoluevaltuuston kokousten pöytäkirjat 1976. Kokous 20.5.1976. Liitteet. PTA; Jokinen 2011, 330.

3 Kansallinen Kokoomus. Puoluevaltuuston kokousten pöytäkirjat 1976. Kokous 20.5.1976. Liitteet. PTA; Jokinen 2011, 330.

Kuvio 3. Kansallisen Kokoomuksen organisaatiokaavio vuonna 1975.¹

Kunnallispolitiikka uuden järjestön painopisteeksi

Varsinais-Suomen Kokoomuksen uusi toimitalo oli paikallisyhdistysten yhteistyöllä rakennettu Turkuun osoitteeseen Itäinen Pitkäkatu 68, ja se otettiin käyttöön juuri ennen lokakuun kunnallisvaaleja 1976. Yhteinen talohanke innosti yhdistyksiä ponnistelemaan hyvän vaalituloksen eteen. Kokoomuspiiri kirjasi toimintasuunnitelmaansa, että kunnallisvaalien vuoksi on pyrittävä paikkakunnille, joissa toimii useita puolueen paikallisyhdistyksiä, perustamaan näiden yhdistysten katto-organisaatioiksi kunnallisjärjestöjä. Pidemmälläkin tähtäyksellä on erityisen tärkeää kiinnittää huomiota puolueen eri paikallisyhdistysten yhteistoimintaan yksittäisen kunnan tasolla. Kunnallisvaalivuonna Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirijärjestö kiinnitti erityistä huomiota maakunta- ja kunnallispolitiikkaan.

”Kokoomuslaista kunnallispolitiikkaa tulisi paikallisten organisaatioiden välityksellä kyetä hoitamaan niin, että mahdollisimman moni kokoomuksen aktiivi jäsen pääsisi tehtäviin päätöksiin mukaan. Näin meillä ennen vaale-

¹ Jokinen, 2011, 330; PTA.

ja olisi koossa asiantunteva ehdokasjoukko, joka tietojensa puolesta omaisi mahdollisuuden tehokkaaseen vaalityöhön.”¹

Jo vuoden 1973 Tampereen puoluekokouksen puheenvuoroissa oli vaadittu, että Kokoomuksen otetta vahvistetaan kuntasektorilla ja sitä pidettiin paikallistason tärkeimpänä kehittämisalueena. Vaadittiin puoluetta organisoimaan kunnallispolitiikan sektori entistä laajemmalle pohjalle, ja myös piiritason edellytettiin antavan enemmän huomiota kunnallissektorille.²

Puolueen kiinnostus vaikuttamiseen oli lisääntynyt ja marraskuussa 1974 Kokoomuksen puoluehallitus käsitteli Markku Salosen muistiota paikallisjärjestötason mahdollisuuksista vaikuttaa kunnalliseen politiikkaan yhdessä puoluetta edustavien luottamushenkilöiden kanssa. Salonen esitti, että kuntiin muodostettaisiin kunnallistoimikuntia, jotka olisivat yhdyssiteinä luottamushenkilöiden ja paikallisyhdistysten välillä. Varesen mukaan muistiossa oli nähtävissä oppositiopuolueen strategisia vaikuttamispyrkimyksiä paikallispolitiikan roolissa.³

Vuoden 1975 puoluekokouksessa Erkki Häkämies toi esille, että kunnallishallinnosta on tullut osa julkista hallintoa ja sillä tasollakin ollaan joutumassa yhä kovempaan kilpailuun. Kokoomuksen 1500 kunnanvaltuutettua ja noin 10 000 kunnallista luottamusmiestä mahdollistivat puolueen valtakunnallisen voiman kasvattamisen. Vesa Vares toteaa kokoomushistoriassa 1970-luvulla käytyjen puoluekokousten ja puolue-elinten pöytäkirjojen pohjalta, että *”kaupunki- ja kuntapolitiikka olivat sekä itseisarvo että lisäpunnus valtakunnanpolitiikkaan.”* Puoluevaltuuston varsinaissuomalainen jäsen ja piirin puheenjohtaja Pentti Myllymäki totesikin kesäkuun 1977 puoluevaltuuston kokouksessa, että *”kunnallispolitiikka muodostaa puoluepolitiikan lähtökohdan.”* Samalla hän totesi, että puolueen kunnallispoliittinen valmius ei ole vielä sellainen, mitä puolueelta odotetaan.⁴

Kaarinalaiset kansallisseurat olivat sulatelleet näitä puolueen ja piirin ehdotuksia sekä paikallisyhdistysten aiempia suunnitelmia paikallisyhdistysten toiminnan koordinoimiseksi. Kaarinan kunnanvaltuuston istuntosalissa pidettiin 18.4.1979 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustava kokous. Paikalla yhdistyksistä olivat edustettuna Kaarinan Kansallisseurat ry, Touko Aaltosen, Littoisten Kansallisseurat ry, Heikki Noposen ja Kaarinan Kokoomuksen Nuoret ry, Kari Lindstedtin edustamana. Kokouksessa hyväksyttiin yhdistyksen säännöt ja valittiin hallitus, jonka ensimmäisenä puheenjohtajana aloitti Eero Hiekka.⁵

---

1 Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry. Toimintasuunnitelma 1976; Toimintakertomus 1976.

2 Jokinen 2011, 326–327; Kansallinen Kokoomus. Puoluekokouksen pöytäkirja 1973.

3 Vares 2017, 257–258.

4 Vares, 2017, 258–259.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustamiskokouksen pöytäkirja 1979; Eero Hiekan haastattelu 4.11.2011. Ahti Saarikivi ja Touko Aaltonen pyysivät Hiekkaa kutsumaan perustavan kokouksen koolle.

Kunnallisjärjestön ensimmäinen sihteeri Kari Lindstedt kertoi haastattelussa, että järjestön toiminta oli aluksi ”aika ohutta”. Säännöllisiä hallituksen kokouksia pidettiin, mutta ensimmäinen vuosi kului toimintalinjojen etsimisessä uuden järjestön ja valtuustoryhmän välillä.¹

Kokoomuksen kannattajat

Kunnallisvaaleissa valtakunnan tasolla tapahtui vuonna 1976 muutos, kun Kokoomus ohitti Keskustapuolueen ja sai 20,9 prosentin kannatuksen. Varsinais-Suomen vaalipiirin alueella Kokoomus oli suurin puolue 25,0 prosentin kannatuksella ennen sosiaalidemokraattien 22,7 prosentin osuutta. Kaarinassa Kokoomuksen kannatus nousi yli piirin keskitason, 30,7 prosenttiin. Vuoden 1972 kunnallisvaalien alla oli äänioikeuden ikäraja laskettu kahdestakymmenestä ikävuodesta kahdeksaentoista. Myös ennakoäänestys oli otettu ensi kertaa käyttöön, mutta silti äänestysprosentti oli jäänyt edellisiä vaaleja alemmaksi. Vuoden 1976 kunnallisvaaleissa aktiivisuus parani ja äänestysprosentti oli koko maassa 78,5, ja Kaarinassa 80,2. Siellä Kokoomus kilvoitteli vasemmiston kanssa tasapäisesti ja sai 11 valtuutettua, kun SDP:llä ja SKDL:llä oli kummallakin 10 paikkaa ja Keskustalla vain yksi valtuutettu. Valtapolitiikkaa jatkoivat vasemmistopuolueet siten, että SDP:llä oli valtuuston puheenjohtajuus ja SKDL:llä hallituksen puheenjohtajuus vuoden 1980 loppuun.²

Varsinais-Suomen Kokoomuspiirissä kartoitettiin 1970-luvun puolivälissä ne kansalaisryhmät, organisaatiot ja yhteisöt, joihin Kokoomuksen tulisi aiempaa tehokkaammin vaikuttaa. Tällaisiksi ryhmiksi nähtiin ennen kaikkea opiskelijat, palveluammateissa toimivat, opettajat ja muut akateemisen loppututkinnon suorittaneet, pienryttäjät ja maatalousammateissa työskentelevät.

Kokoomusnuoret olivat piirissä aktiivisia uusilla avauksillaan aatteellisessa keskustelussa, naisia patistettiin laatimaan toimintasuunnitelmia ja perustamaan yhdistyksiä. Jäsenmäärän kasvu ei piirin johdon mielestä vastannut kannatuksen nousua ja jäsenhankintaa päätettiin keskittää kehittyviin maakunnan kasvukeskuksiin: Turkuun, Saloon, Uuteenkaupunkiin, Raisioon, Naantaliin, Kaarinaan, Halikkoon ja Lietoon. Kampanjaa käytiin lehti-ilmoituksin, puolue-esittein, Nykypäivän erikoisnumeroin sekä jäsenkaavakkein ja -korttein. Henkilökohtainen valistus ja kontaktit katsottiin rekrytointityössä tärkeiksi. Kokonaistavoitteeksi asetettu 2000 jäsenen lisäys ei toteutunut, mutta jäsenmäärä lähti kuitenkin lievään nousuun, vaikka samanaikaisesti poistettiin rekistereistä passiivisia jäseniä, jotka eivät vuosikausiin olleet maksaneet jäsenmaksujaan.³

---

1 Kari Lindstedtin haastattelu 13.10.2014.

2 Tilastokeskus. Kunnallisvaalit: aikasarja 1976–2008.

3 Kunttu 2001, 42–43, 47,6.

Suomalaisen yhteiskunnan luokkajako oli aiemmin ollut selkeä, ja useiden puolueiden ydinkannatus tukeutui tiettyjen yhteiskuntaluokkien ja sosiaali-ryhmien varaan. Luokkapohjainen äänestäminen oli kansalaisten keskuudessa yleistä. Vasemmistopuolueet korostivat ohjelmissaan työväestön etujen ajamista. Työntekijöitä ja palkansaajia tarkasteltiin Kokoomuksen vaaliohjelmissa erilaisella retoriikalla. Heikki Paloheimon mukaan Kokoomus korosti työnantajien ja työntekijöiden yhteisyyttä ja näiden ryhmien keskinäistä harmoniaa.¹

Kannattajakunnan sosiaalisen rakenteen moninaistuminen aiheutti myös puoluejärjestöissä ideologisia paineita. Väestörakenteen muuttuessa puolueet pyrkivät kohti yleispuoluemallia. Tämä aiheutti intressiristiriitoja myös puolueen sisällä. Uudet ja vanhat jäsenet kuuluivat entistä useampiin yhteisöihin, joista saivat keskenään ristiriitaisia vaikutteita. Erityisesti uusi keskiluokka, toimihenkilöt, teknikot, työnjohtajat, oli Onni Rantalan tutkimuksen mukaan osoittautunut puolueessa arvaamattomammaksi kuin vanha keskiluokka, esimerkiksi pienyrittäjät.²

Nyt keskiluokka oli entisestään laajenemassa, muokkautumassa ja vanhat raja-aidat olivat poistumassa. Rajusti muuttovoittoisen Kaarinan väkiluku kasvoi vuodesta 1970 vuoteen 1980 37,7 prosenttia ja sama tahti jatkui seuraavalla kymmenvuotisjaksolla.³

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön aloittaessa toimintansa siihen kuului vuoden 1979 lopussa yhteensä 307 paikallisyhdistysten jäsentä, kun Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toiminnassa oli yhteensä 8596 jäsentä.

Kokoomus käytti kansallisseuranimitystä paikallisista yksiköistään, kun taas esimerkiksi vasemmistopuolueilla oli paikallisosastoja. Kokoomuksen modernisoidessa sääntöjään vuoden 1980 alusta muutettiin kansallisseurat kokoomusyhdistyksiksi, koska haluttiin korostaa näkyvästi puoluetta.⁴

Vuonna 1979 aloittaneen kunnallisjärjestön hallituksen edustajien keski-ikä oli vain runsaat 31 vuotta. Sosioekonomiselta rakenteeltaan se edusti hyvin senhetkistä jäsenistöään. Yrittäjät, ylemmät ja alemmat toimihenkilöt sekä opiskelijat olivat edustettuna. Samaan aikaan kunnanvaltuustossa istuvien 11 kokoomusedustajan keski-ikä oli noin 51 vuotta ja sosioekonominen rakenne painottui lähes kokonaan ylempiin toimihenkilöihin.⁵

Vesa Vareksen tutkimuksen mukaan Kokoomus oli jo 1970-luvulle tultaessa edelleen puolue, joka yhdistettiin ylä- ja keskiluokkaan sekä varakkaaseen väes-

---

1 Paloheimo 2006, 35–36.

2 Rantala 1981, 158.

3 Kaarinan asukaslukutilasto vuosilta 1970, 1980 ja 1990. Kaarinan kaupunginarkisto.

4 Kaarinalaisten Kokoomusyhdistysten mallisäännöt 1979.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1979. Kokoomusyhdistysten pöytäkirjat 1979. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Taulukko 1. Kaarinan väkiluvun kehitys 1970–2009

Vuosi	asukkaita	kasvu-% /10 v.
1970	10 064	–
1980	13 860	37,7
1990	18 213	31,4
2000	20 179	10,8
2008	22 526	11,6
2009	30 403	– *

*) Piikkiö ja Kaarina yhdistyivät

Taulukko 2. Kaarinalaisten Kokoomusyhdistysten jäsenmäärän kehitys 1979–2008.*

Kaarinalaiset Kokoomusyhdistykset	1979	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2008
Kaarinan Kansallisseura	167	206	211	172	95	78	82	83
Littoisten Kansallisseura	51	51	69	72	58	55	50	43
Kaarinan Kansalliset Nuoret	38	52	58	17	15	15	15	20
Littoisten Kansalliset Nuoret	27	104	56					
Kaarinan Kokoomusnaiset	24	64	69	67	58	44	39	35
Hovirinnan – Koriston Kokoomus		19						
Piikkiön Kokoomus								84**
Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö yht.	307	496	463	328	226	192	186	265

* V-S Kokoomus ry:n ja kaarinalaisten kokoomusyhdistysten toimintakertomukset 1979–2009. PTA. Kansallisten Nuorten nimi muuttui Kokoomuksen Nuoriksi ja Kansallisseura –nimen sijasta ruvettiin käyttämään nimeä Kokoomus v.1980 alusta.

** Piikkiön Kokoomus tuli Kaarinan ja Piikkiön kuntaliitoksen yhteydessä Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön jäseneksi 30.11.2008. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 26.4.2009 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

töön, jota täydensivät nuoret ja naiset. Vaikutusvalta siirtyi elinkeinoelämän ja toimihenkilöiden edustajille. Sivistysporvariensa osuus puolueessa laski.¹

Kunnallisjärjestön hallitus heijasti hyvin uutta keskiluokkaa, mutta pitkään istuneissa valtuutetuissa oli aistittavissa sivistysporvariensa henkeä. Ryhmien välillä oli elämäkokemus- ja sukupolvieroja.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöön kuuluvien kaikkien perusyhdistysten jäsenten sosioekonominen rakenne vuonna 1980 oli taulukon 3 mukainen.

1 Vares 2008, 533.

Taulukko 3. Kaarinan kokoomuslaisten kunnallisvaaliehdokkaiden sosioekonominen rakenne 1980–2008.

Kunnallis- vaalit	%	yrittäjät (maan- viljelijät)	yl.toimi- henkilöt	al.toimi- henkilöt	työn- tekijät	opis- kelijät	eläke- läiset	keski- ikä v	miehet %	naiset %
1980	100	21 (8)	44	25	4	4	2	43	75n=39	25n=13
1984	100	10 (0)	58	12	9	6	5	44	65 n=46	35n=25
1988	100	11 (0)	47	17	12	3	10	46	64 n=49	36n=27
1992	100	24 (0)	41	13	9	9	4	45	66n=45	34 n=23
1996	100	26 (0)	50	10	2	8	4	45	64 n=32	36 n=18
2000	100	31 (0)	31	24	4	6	4	46	57 n=31	43 n=23
2004	100	26 (0)	26	22	2	7	17	48	55 n=32	45 n=26
2008	100	26 (2)	33	15	6	4	16	49	62 n=45	38 n=28

Tiedot kerätty ehdokastiedoista 1980–2008. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Naisten keski-ikä oli 42 vuotta, kun se miehillä oli 43 vuotta. Vuoden 1984 kunnallisvaalien kokoomuslaisten naisehdokkaiden keski-ikä oli 42 vuotta ja miesten 44 vuotta. Vuoden 1988 vaaleissa naisehdokkaiden keski-ikä kohosi 46 vuoteen, miesten 45 vuoteen. Keski-ian yleiseen nousuun oli syynä eläkeläisehdokkaiden määrän nousu molempien sukupuolien osalta.

Vuoden 1980 kunnallisvaalien alla Rannikkoseutu toi esille pääkirjoituksessaan Waldemar Bühlerin tutkimuksia kunnallishallinnosta ja siitä, millainen on keskiverto kunnallisvaltuutettu:

”Hän on 47-vuotias mies, joka on saanut ammatillista koulutusta ja on tällä hetkellä johtavassa asemassa yksityisen työnantajan palveluksessa tai itsenäinen yrittäjä. Vuositulot ovat selvästi keskitasoa paremmat. Hänellä on laaja tuttavapiiri, ja muutamat hänen sukulaisistaan ovat osallistuneet kunnalliseen toimintaan. Aktiivisena luonteena hänellä on myös muitakin luottamustehtäviä kuin kunnallishallinnossa saamansa.”¹

1 Rannikkoseutu 17.10.1980. Pääkirjoitus.Valtuutus kuntalaisille.

Politrukit vastaan valtuutetut

Kunnallisjärjestön perustamisen jälkeen alkoi virallinen toiminta järjestäytymiskokouksella, ja huhtikuun 1979 kokouksessa hyväksyttiin järjestöön uusiksi lisäjäseniksi Kaarinan Kokoomuksen Naiset ry ja Littoisten Kokoomuksen Nuoret ry. Kokoomuksen valtuustoryhmä ja kunnallisjärjestö kutsuttiin yhteiseen kokoukseen syyskuussa. Samalla päätettiin esittää valtuustoryhmälle, että kunnallisjärjestön puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja voisivat osallistua valtuustoryhmän kokouksiin. Vuoden 1980 kunnallisvaalit olivat tulossa, ja niitä organisoimaan valittiin kunnallisjärjestön ensimmäiseksi vaalipäälliköksi Eero Uusitalo. Vaalitavoitteeksi esitettiin porvarienemmistön aikaansaamista, ja siinä tarkoituksessa valittiin vaaliliittotunnustelijat. Valtuutettujen ja kunnallisjärjestön kokouksen järjestäminen tuntui olevan osapuolille niin arka asia, että syyskuun kokouksessa esitettiin yhteisen kokouksen järjestäminen Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen¹ hoidettavaksi.² Vaikka valtuutettujen saaminen keskustelemaan saman pöydän ympärille tuntui olevan aluksi vaikeaa, olivat johtokunnan järjestötyö ja vaalivalmistelut hyvässä vauhdissa.

Kansallinen Kokoomus r.p:n puoluehallituksen vahvistamien mallisääntöjen mukaisissa säännöissä esitettiin toiminnan tarkoitus ja laatu:

”Tarkoituksensa toteuttamiseksi kunnallisjärjestö:

- huolehtii kunnallispoliittisesta toiminnasta toiminta-alueellaan
- valmistelee ja hoitaa valtiollista, kunnallista ja muuta vaalitoimintaa
- harjoittaa jäsenistönsä keskuudessa ja sen ulkopuolella kunnallisjärjestön tarkoituksena edistävää tiedotustyötä ja julkaisutoimintaa, suorittaa jäsenhankintaa sekä järjestää kokouksia, koulutus- ja neuvottelutilaisuuksia ja juhlia,
- muodostaa erityisalvoja varten rekisteröimättömiä kerhoja sekä alueellisella pohjalla toimivia rekisteröimättömiä osastoja,
- kantaa toimintansa tukemiseksi jäseniltään jäsenmaksuja, ottaa vastaan testamentteja ja lahjoituksia sekä
- omistaa ja hallitsee kiinteistöjä sekä osakkeita, harjoittaa ravintola- ja kahvilaliikettä, elokuva- ja kustannustoimintaa ja muistoesineiden myyntiä sekä järjestää arpajaisia. Taloudellista toimintaansa varten kunnallisjärjestö tarvittaessa hankkii asianomaisen luvan.”³

---

1 Yhdyskuntapoliittinen yhdistys oli ”Kokoomusta lähellä olevana” yhdistyksenä perustettu vuonna 1979.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1979.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön säännöt 1979, 3§. Säännöt hyväksytyt 12.12.1982.

Kun kunnallisjärjestö kokoontui joulukuussa vuoden 1979 syyskokoukseensa, alkoivat suuntalinjat jatkuvuudelle muotoutua. Vaalipäällikkö Eero Uusitalo esitteli toimintasuunnitelmaesityksen, joka sisälsi kunnallispoliittisen ohjelma-, rahoitus- ja lehtitoimikunnan perustamisen. Johtokunta oli aiemmin jo valinnut kunnallisvaalitoimikunnan, jossa oli kaikkien paikallisyhdistysten edustus. Kaikille toimikunnille valittiin vastuuhenkilöt.

Vaikeimmaksi asiaksi muodostui kunnallisessa luottamustehtävässä oleville esitetty luottamusmiesmaksu, jolla olisi kerätty rahoitusta järjestö- ja vaalitoimintaan. Kun äänestyspäätös kunnallistoimikunnan kokouksessa olisi ollut käytettyjen puheenvuorojen pohjalta todennäköisesti kielteinen, päädyttiin suositukseen vapaaehtoisesta luottamusmiesmaksusta. Johtokunnalle annettiin valtuutus päättää, käytetäänkö kyseistä keinoa ja silloinkin vain, jos rahoitustoimikunta ei saa sille sovittua vaalirahoitustavoitettaan täyteen.¹

Vaalipäällikkö Eero Uusitalo koki, että Kaarinaan oli muuttanut niin paljon uusia ihmisiä, että sisäinen rakenne muuttui. Toiminta oli ollut liian sisäänpäin kääntynyttä ja ”*vanhat konkarit halusivat vain kuulla omaa ääntään*”. Tarvittiin foorumi,² missä asioista keskustellaan poliittisemmin. Oli myös näköpiirissä uusi-yhdistysten perustaminen. Katsottiin myös, miten muualla asia oli organisoitu. Vanha luottamushenkilöiden ydinjoukko oli aluksi voimakkaasti kunnallisjärjestöä vastaan. Järjestön hallituksen pelättiin kaventavan yksittäisen poliitikon vaikuttavuutta. Poliittista erimielisyyttä ei ollut linjan osalta, vaan organisoinnin tehokkuudesta. Alkuaikoina eivät valtuutetut olleet kovin halukkaita käymään kunnallisjärjestön kokouksissa. Kattojärjestö oli perustettu yhteisellä sopimuksella, seuraava vuosi oli työntäyteinen kunnallisvaalivuosi ja järjestö halusi antaa näyttöjä onnistumisesta.³

Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toiminnanjohtaja Hannu Ansa antoi piirin historiikissa olleessa artikkelissaan, Voimakkaan muutoksen aikaa, oman kuvauksensa ja näkemyksensä havainnoistaan kokoomuslaisen järjestötoiminnan kehityksestä piirin alueella:

”Kun aiemmin Kokoomuksen kunnallispolitiikassa mukana olevat ihmiset olivat varsin itseriittoisia henkilöitä, jotka eivät juuri ottaneet yhteyttä omaan perus- tai piirijärjestöönsä, on Kokoomuksella tällä hetkellä Varsinais-Suomessa useamman tuhatta luottamushenkilöä, jotka viikottain ovat yhteydessä toisiinsa sekä järjestöönsä. Tässä piilee tällä hetkellä toimintamme jatkuvuuden mielekäs kulmakivi. Enää ei yhdistyksen toiminta lopahda heti käytyjen vaalien

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1979.

2 Wiberg 2011, keskustelupaikka, tapahtumapaikka, näyttämö. Rooman valtakunnassa: tori, aukio.

3 Eero Uusitalon haastattelu 7.11.2011.

jälkeen, vaan yhdistyksille riittää mielekästä tekemistä koko nelivuotiskaudeksi. Näin myös vaaliorganisaatiomme on jatkuvassa toimintavalmiudessa.

Muutos on tapahtumassa myös järjestömmme sisäisessä demokratiassa. Aikaisemmin ei Kokoomuksen kenttäväellä ole ollut sanomista yhteenkään kunnallispolitiikan päätökseen, vaan asiat ovat olleet valtuutettujen, hallituksen jäsenten sekä lautakuntien jäsenten yksityistä omaisuutta. Juuri tätä kirjoitettaessa, vuoden 1981 lopulla, käydään vilkasta keskustelua siitä, että myös Kokoomuksessa vietäisiin kaikki tärkeät kunnallispoliittiset kysymykset järjestökäsittelyn kautta valtuustoon. Käytäntö, joka on ehkä jossain määrin yksittäisen valtuutetun toimintavapautta rajoittava, mutta puolueen tulevaisuuden kannalta välttämätöntä. Mottona on, että Kokoomuksessa aktiivisesti toimivan jäsenen on voitava käytännössä vaikuttaa oman elinympäristönsä kehittymiseen.”¹

Mickelsson toteaa Kokoomuksen kehittyneen joukkopuolueen suuntaan. Siitä huolimatta säilyi paikallistasollakin eräs kaaderipuolueen piirre: valtuustoryhmän merkitystä haluttiin korostaa suhteessa kunnallisjärjestöön.²

Aatteet suuntaviitoina

Kunnallisjärjestön aatteet

Aate merkitsee maailmankatsomusta, käsitystä, ajatusta, yms. ja on etymologisesti takaperoisjohdos murteellisävyisestä verbistä aatella, jota käytetään rakenteeltaan täydellisemmän ajatella-verbin rinnakkaismuotona. Murteissa aate tarkoittaa mm. ennettä tai oiretta, kirjakielessä se on tullut oppitekoisena uudissanana käyttöön jo 1800-luvun puolivälissä.³ Poliitiikan aatevirtauksia kuvataan myös ideologioiksi, aatesuunniksi. Ideologia taas on aatejärjestelmä, arvoja ja kulttuuria koskeva järjestelmä eli poliittisten pyrkimysten lähtökohtana olevat aatteet.⁴ Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön säännöissä, jotka Kansallisen Kokoomuspuolue oli vuonna 1979 hyväksynyt, oli kirjattu järjestön tarkoitus, pyrkimykset ja aatteet:

---

1 Ansas 1981, 47.

2 Mickelsson 2007, 205.

3 Häkkinen 2004, 23.

4 Wiberg 2011, 9, 154.

”Kunnallisjärjestön tarkoituksena on edustaa Kansallinen Kokoomus r.p:ta kotipaikkakunnallaan harjoitettavassa kunnallispoliittisessa toiminnassa, toimia yhteistyössä kokoomuslaisten kunnanvaltuutettujen muodostaman valtuustoryhmän kanssa ja jäsenyhdistystensä yhdyssiteenä sekä työskennellä seuraavien puolueen omaksumien aatteiden ja pyrkimysten toteuttamiseksi:

- *Suomen itsenäisyyden lujittaminen sekä yksityisen ihmisen vapautteen ja turvallisuuteen perustuvan kansanvaltaisen valtio- ja oikeusjärjestyksen turvaaminen ja kehittäminen,*
- *isänmaahan kohdistuvan kiintymyksen sekä suomalaista yhteiskuntaa rakentavien arvojen kuten kristillisen vakaumuksen, yhteiskunnallisen vastuuntunnon ja terveen perhe-elämän ylläpitäminen ja vahvistaminen,*
- *kansallisen sivistyksen kehittäminen ja koulutuksen sekä kulttuurin tason jatkuva kohottaminen,*
- *markkinatalouteen ja yrittäjyyteen perustuvan taloudellisen toiminnan edistäminen ja kansainvälisen kilpailukykyimme lisääminen,*
- *sosiaalisen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kohottaminen sekä ihmisen elinympäristöstä huolehtiminen,*
- *kansainväliseen yhteistoimintaan osallistuminen olojen kohentamiseksi ja rauhan säilyttämiseksi koko maailmassa.”¹*

Kunnallisjärjestön ensimmäinen puheenjohtaja kuvasi 1970-luvun lopun kokoomuslaista poliittista ohjausta heikoksi. Poliitikka oli aatteellista. Vasemmiston ja oikeiston välinen raja oli jyrkkä. Painopiste kommunistisen aatteen vastustamisesta oli muuttunut argumentoinniksi sosialistisia ideologioita vastaan. Kaarinassa aatteellinen keskustelu oli innostunutta, mutta maltillista. Vanhan polven vaikuttajista valtuutettu Emil Vihanto piti runoissaan, lauluissaan ja kirjoituksissaan yllä kotia, uskontoa ja isänmaata ja varsinkin kotikuntaansa Kaarinaa ja siellä kotiseutuaan Kuusistoa. Nuori sukupolvi halusi säilyttää aateperintöä, mutta kehittää järjestöä suunnitelmallisesti ja organisoidusti.²

Nuorten aatteet

Kokoomuksen Nuorten Liiton liittokokous muotoili puheenjohtaja Anders Blomin johdolla loppuvuodesta 1978 Nuortenliittolaisten linja 1979 -asiakirjan. Siinä kuvattiin Kokoomuksen aatteellista tilaa. Nuorten näkemyksen mukaan Kokoomuksen sisällä voitiin erottaa neljä ryhmää:

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön säännöt 1979 25.

2 Eero Hiekan haastattelu 4.11.2011.

- ”äärioikeisto, joka edustaa konservatismia ja vastustaa Paasikiven-Kekkosen linjaa
- konservatiivinen oikeisto, joka edustaa konservatismia ja kannattaa Paasikiven-Kekkosen linjan pääperiaatteita
- maltillinen oikeisto, joka edustaa teknokratiaa ja kannattaa Paasikiven-Kekkosen linjaa
- kriittiseen rationalismiin nojaava ryhmä.”

Kriittiseen rationalismiin nojautuvan ryhmittymän ydinjoukkona olivat Nuortenliittolainen linja 1979 -asiakirjan mukaan Kokoomuksen Nuorten Liitto ja Kokoomuksen Opiskelijaliitto Tuhatkunta.¹

Aatteellisuudessa tapahtui 1980-luvulla myös muutoksia nuorisopolitiikassa. Kokoomuksen Nuorten Liiton johdon edellisellä vuosikymmenellä edustama jyrkkä ja teoreettinen, jopa vasemmistolainen, suuntaus oli muuttumassa arkipienempien asioiden esille tuomiseksi. Nuoria koskettivat läheisemmin omakohtaiset ongelmat kuten asuminen, opiskelu, työttömyys, sosiaalisuus ja hyvinvointi. Globaalimpina asioina askarruttivat maailmanrauha, kehitysmaaongelmat, ympäristökysymykset ja ydinuhka. Kokoomuksen veljespuolueissa ideologian suuntauksiin noussut neoliberalismi ei herättänyt juuri keskusteluja, vaikka se oli sosiaaliselle valintataloudelle vastakkainen. Kriittinen rationalismi oli jäämässä historiaan. Kokoomuksen Nuorten Liiton johdossa käytiin vielä vaimenevaa keskustelua vasemman, oikean sekä näiden väliin asettuvan maltillisen aatteen välillä. Laajan kenttävään keskuudessa ne muokkautuivat kuitenkin moniarvoiseksi kokoomusideologiaksi.²

Littoisten Kokoomuksen nuorten vuonna 1980 muotoilemasta seuraavan vuoden toimintasuunnitelmasta heijastui toiminnan monipuolisuus ja innostus järjestötyöhön. Koulutuksessa pyrittiin ottamaan huomioon aatteellinen, poliittinen sekä järjestöllinen näkökulma. Nuorten Varsinais-Suomen piirin sekä Kokoomuksen Nuorten Liiton tilaisuuksissa saatiin kosketusta alueellisiin ja valtakunnallisiin aatevirtauksiin. Kansainvälisyyttä edistettiin osallistumalla Kaarinan kunnan pohjoismaisten ystävyyskuntien välisiin kulttuuritapahtumiin. Yhteyksiä muihin kaarinalaisiin Kokoomuksen yhteisöihin hoidettiin kunnallisjärjestön kautta.³

Kaarinan Kokoomuksen Nuorten sihteerinä 1970 -luvun puolivälistä asti toiminut Kari Lindstedt kertoi kokoomusnuorten aktiivisuuden vaihdelleen ja

---

1 Nuortenliittolainen linja 1979, Aatteellinen tila Kokoomuksessa. Kokoomuksen Nuorten Liiton sääntömääräinen liittokokous 4.–5.11.1978, s. 21.

2 Vares 1999, 243–244, Katso myös ”Kentän vastaisku” 250–255, jossa Kokoomuksen Nuorten Liiton kenttäväki antaa palautetta johdon valmistelemaan vuoden 1982 poliittisen ohjelman luonnokseen.

3 Kuntaperhe 4/1980. Littoisten Kokoomuksen Nuorten toimintasuunnitelma.

toiminnan välillä hiipuneen. Kaarinan Kokoomuksen Oiva Anttila oli silloin lupautunut nuorten yhdistyksen kummisedäksi ja toiminnan tukijaksi. Kari Lindstedt oli tällöin ollut mukana kokoamassa Kaarinan Kokoomuksen Nuorten johtoon aktiiveja, jotka silloin olivat vähän yli kaksikymppisiä. Hän muisteli, että

”Olimme konservatiivisia nuoria, joilla ei ollut radikaaleja miitteitä. Koska johtokunnan muodosti vähän yli kaksikymppisten ryhmä, olivat sen jäsenet iältään vähän jäsenistöä vanhempia. Vetovastuussa olevien nuorten vaihtuessa on varmasti myös aatteen kirjo laajentunut.”¹

Asiakirjojen mukaan Littoisten Kokoomuksen Nuorten 1980-luvun alun toiminta oli innostunutta. Kokoomuksen Nuorten Varsinais-Suomen Piirissä Kaarinalla oli useita jäseniä hallituksessa. KNL:n liittokokouksessa Mikkelissä edustajat olivat aistimassa nuorten aatteiden erilaisia linjauksia. Porvarillisen politiikan 80-luvun teesien kehittäminen oli keskusteluvaiheessa ja uusia asiakirjoja kirjoitettiin. Edustajia lähetettiin puoluekokouksiin ja muihin puolueen järjestämiin tiedotustilaisuuksiin. Aatteellisen keskustelun rinnalla opittiin kokoustekniikka ja tehtiin yhteisiä matkoja ja retkiä.²

Littoisten Kokoomuksen Nuorten pitkäaikainen sihteeri ja puheenjohtaja Jukka Pirttiperä kertoi, että nuorten aatteellinen puhe oli usein innostunutta. Myös mielipiteet muuttuivat. Hän muisti käymänsä keskustelun, jossa toisena osapuolena oli nuorten piirin puheenjohtaja. Tämä oli muuttanut käsityksensä kriittisestä rationalismista ja oli todennut, että ”ismejä ei tunnusteta”. Pirttiperän mielestä Littoisten Kokoomuksen Nuoret harrastivat yhdessä paljon ja puhuivat porvarismista aika maltilliseen sävyyn. Heillä oli edustaja sekä kunnallisjärjestön että Littoisten Kokoomuksen hallituksen kokouksessa.³

Kaarinan Kokoomuksen Nuorten puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja etsivät tammikuussa 1980 lehti-ilmoituksella uusia jäseniä yhdistystoimintaan. Kutsulla nuoria etsittiin vaikuttamaan arkisiin asioihin omasta näkökulmastaan. Samalla haettiin nuoria ehdokkaita syksyn kunnallisvaaleihin. Puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan kuvilla varustettu ilmoitus oli myös lähtölaukaus heidän omalle vaalikampanjalleen.

Jäsenistölle aatteellisuus löytyi toiminnan sisältä. Mielenkiintoinen vaikutuskanava Littoisten Kokoomuksen ja Littoisten Kokoomuksen Nuorten välillä aatteiden siirtämisessä puolin ja toisin oli nuorten pysyvän edustajan paikka ukkoyhdistyksen johtokunnassa.

---

1 Kari Lindstedtin haastattelu 13.10.2014.

2 Littoisten Kokoomuksen Nuorten asiakirjoja 1980-luvulta.

3 Jukka Pirttiperän haastattelu 28.11.2014.

Naisten aatteet

Kokoomuksen järjestötoiminnassa kokoomuslaiset naiset toimivat 1960-luvun alussa paikallisten miesyhdistysten kerhoina. Esimerkiksi Littoisten Kansallisseuran Naiskerhon laajana teemana oli 1960-luvun koti. Sosiologisina kysymyksinä käsiteltiin asunto- ja verokysymyksiä, emännän palkkaa ja perheenäidin ansiotyötä. Onko osa-aikatyö ratkaisu?–kysyttiin jo silloin. Haluttiin keskustelua perheenjäsenten välisistä suhteista ja isän osuudesta kotihengen luomisessa. Naiset keskustelivat kasvatuskysymyksistä, terveyden- ja sairaanhoidosta sekä kodeista myös niitä kansainvälisesti vertaillen. Toimintakertomusten mukaan kokoomusnaiset halusivat toimia isänmaan uskonnon ja kodin turvaksi.

Kokoomuksen Naisten Varsinais-Suomen Piiriliitto vetosi naisten aatteellisuuteen ja vastuuntuntoon, jotta naiset toimisivat Kokoomuksen Naisten oman aikakauslehden hyväksi. Kerhon naiset olivat kulttuuripoliittisen Suomen Nainen-lehden asiamiehinä sekä tilasivat sitä julkisiin ja yksityisiin tiloihin.

Mutta naiset halusivat myös tuoda uusia ajatuksia kokoomusaatteeseen. Jo 1960-luvun puolivälissä Kaarinan ja Littoisten Kansalliseurojen Naiskerho lähetti Kaarinan sosiaalilautakunnalle kirjeen:

”Vanhusten määrä Kaarinassa kasvaa jatkuvasti ja laitospaikoista on puute. Sen vuoksi vanhuksia pitäisi auttaa heidän omissa kodeissaan. Tämä on heidän toivomuksensa ja se olisi myös taloudellisesti edullisinta.”

Kansalliseurojen naiset olivat osallistuneet Varsinais-Suomen Kansallisliiton ja Kokoomuksen naisten Varsinais-Suomen piiriliiton järjestämään kotiavun tarvetta koskevaan tutkimukseen. Kaikista yli 65 vuotista täyttäneistä oli teetetty tiedustelulomake. Tutkimuksen yhteenveto ja avuntarvelomakkeet toimitettiin sosiaalilautakunnalle.¹

Joulukuussa 1964 vastasi sosiaalilautakunnan puheenjohtaja Viljo Vyyryläinen naisten kirjeeseen myönteisesti. Haluttiin aloittaa kodinhoitoapu ensin vapaaehtoisin voimin. Neuvotteluun kutsuttiin seurakunnan, kunnanhallituksen, terveydenhoitolautakunnan ja sosiaalilautakunnan edustajat, Punaisen Ristin paikallisosastot sekä läänin terveyssisar Lindholm asiantuntijaksi.² Naiskerhojen aktiivisuudesta voitiin katsoa alkaneen kolmannen sektorin vapaaehtoistoiminta. Kotiapukeskuksen suunnittelu alkoi ja ruvettiin selvittämään kotiavustajien saantia ja koulutusmahdollisuuksia.

Vesa Vareksen tutkimusten mukaan naistunnusten käyttö lisääntyi kokoomusnaisten toiminnassa lähestyttäessä 1980-luvun alkua:

---

1 Littoisten ja Kaarinan Kansalliseurojen Naiskerhojen kirje Kaarinan sosiaalilautakunnalle 9.10.1963.

2 Kaarinan sosiaalilautakunnan kirje Kansalliseurojen Naiskerhoille 1.12.1964.

”Sitä ei voi pitää jyrkkänä feminisminä, mutta ei myöskään enää ensisijaisesti keskisäätyisen velvollisuusetiikan ja sukupuolien erityismallin jatkumona. Kyseessä oli näiden kahden lähestymistavan väliin sijoittunut ajattelutapa, jota yhteiskunnan yleinen ja aatteellinen kehitys veivät yhä lähemmäs naisasiaa modernimmin käsitettynä.”

Naisille haluttiin tasa-arvoista asemaa miesten rinnalla palkkauksessa, verotuksessa ja kodin töissä. Tavoitteena oli naisten osuuden lisääminen kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Perhe- ja sosiaalipolitiikan osaamista pidettiin edelleen naisten vahvuusalueena. Tuleviin vaaleihin haluttiin enemmän naisehdokkaita, jotka edustaisivat monipuolisesti yhteiskunnan sosiaalista rakennetta.¹

Vuosikymmenen vaihteessa perustettu kokoomuslainen naisyhdistys yritti hälventää Kuntaperhe-lehden kirjoituksessaan heihin yhteiskunnassa kohdistuvia asenteita ja epäilyjä aatteellisuudesta. Artikkelin naiset olivat laatineet yhteisvoimin:

”Kaarinan poliittisessa elämässä on vaikuttajaryhmänä ainoastaan naisista koostuva yhdistys–Kaarinan Kokoomuksen Naiset. Se, että yhdistyksen jäsenet ovat kaikki naisia, ei suinkaan tarkoita sitä, että olisimme feminismin lipunkantajia tai ainoa roolimme kaarinalaisessa politiikassa olisi kahvinkeitto ja viihteen järjestäminen ukkokokoomuslaisten tilaisuuksissa–kuten valitettavan usein joudumme kuulemaan.”²

Nämä kokoomusnaiset ilmoittivat, että heillä on tietoa, taitoa ja poliittista osaamista, mutta he eivät ole täysinoppineita ja haluavat jatkuvasti oppia uutta ja kehittää yhdistyksensä toimintaa. Kunnallisvaalien alla he esimerkiksi olivat joukolla opiskelleet Paasikiviopistolla esiintymis- ja puhetaitoa sekä suunnitelleet vaalitilaisuuksia ja mainontaa. Tulokset näkyivät naisten hyvässä vaalimenestyksessä. Kokoomusnaisten mielestä politiikkaan oli saatava inhimillisyyden pilkahdus ja pois turha virallisuus, jotta kuntalaisten olisi helpompi lähestyä valitsemiaan kunnanvaltuutettuja tai muita luottamushenkilöitä.³

1 Vares 2009, 274–275, 283.

2 Kuntaperhe 1/1985. Virkistystä ja vahvaa poliittista työtä kaarinalaisten ehdoilla.

3 Kuntaperhe 1/1985. Virkistystä ja vahvaa poliittista työtä kaarinalaisten ehdoilla.

Eero Hiekka

**Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja
18.4.1979–1980 ja 6.5.1985–1986**

Poliittisen kosketuksensa Kokoomukseen, Opiskelevien Kokoomusnuorten puheenjohtajana, Eero Hiekka oli saanut suorittaessaan Turun yliopistossa varanotaarin tutkintoa. Valmistuttuaan hän toimi yritystoiminnan palveluksessa ja perusti myöhemmin oman kiinteistöväilytoimiston, jossa hän toimi 40 vuotta.

Karunassa 1.6.1948 syntynyt Hiekka liittyi Turun Kokoomuksen Nuoriin vuonna 1968 ja Kaarinan Kokoomukseen vuonna 1976. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustavassa kokouksessa puhetta johti Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja Touko Aaltonen, joka ehdotti järjestön puheenjohtajaksi Hiekkaa. Miehet edustivat eri sukupolvia, Aaltonen keski-ikältään 50-vuotiaiden valtuutettujen sukupolvea, kun taas Hiekka oli iältään 31-vuotias. Aaltonen oli arvokonservatiivin perustyyppi, kun taas Hiekka ilmoittautui yrittäjätaustaltaan markkinatalouden kannattajaksi.

Järjestöllisenä perustehtävänä puheenjohtajalla oli rakentaa yhteistyötä kokoomusvaltuutettujen ja järjestöjohdon välillä valtalinjoja etsien. Puolueiden välisissä neuvotteluissa Kokoomus toimi kahdella kärjellä edustajinaan valtuustoryhmän, myöhemmin valtuuston, puheenjohtaja sekä toisena kunnallisjärjestön puheenjohtaja. Hiekka mielellään delegoi tehtäviä. Ensimmäisen puheenjohtajakauden päätyttyä Hiekka ei enää halunnut jatkaa tehtävässään. Hänen siviiliammattinsa vuoksi katsottiin joidenkin haastateltujen mielestä hänen olevan jäävi osallistumaan kunnanhallitustoimintaan.

Hiekan sopeutuvuutta osoittaa, että myöhemmin, kun järjestöön tarvittiin vetovastuuta, hän oli uudelleen puheenjohtajatehtävään valmis. Hän ei ajanut härkämäisesti mielipiteitään eteenpäin silloin, kun huomasi, että enemmistö ei niitä hyväksy. Poliitiikan esityslistoihin hän paneutui perusteellisesti ja pitkällä poliittisella kokemuksella oli järjestössä käyttöä. Poliitiikan kentässä hän sijoittui keskiviivasta oikealle, mutta oli lojaali istuvan puoluejohdon suuntaan.

Valtuutettuna hän toimi vuosina 1985–2008, kahdesti varapuheenjohtajana. hallituksessa hän oli vuosina 1985–1990, 1993–1996 ja 2001–2006 sekä teknisen lautakunnan puheenjohtajana 1997–2000. Kaavoitusasioissa hän oli Kokoomuksen erikoisasantuntija. Kunnallisjärjestön hallitustyöskentelyä kertyi kolmekymmentä vuotta, josta rahastonhoitajana vuodesta 1996. Hiekan harrastuksia ovat metsästys ja kalastus sekä yrittäjäjärjestötoiminta. Hiekka sai kiinteistöneuvoksen arvon vuonna 2001.

Kunnallisvaalit järjestötyön haasteena

Herrasmiehiä tarvitaan politiikkaan

Kansallisen Kokoomus r.p:n toimintasuunnitelmassa vuodelle 1980 todettiin, että tulevien kunnallisvaalien luonne on hyvin yleispoliittinen. Puoluehallituksen esityksessä painotettiin pyrkimyksenä olevan esitellä Kokoomusta paikallisesti maltillisena, yhteistyöhaluisena ja kuntalaisten turvallisuutta kehittävänä porvarillisena puolueena. Lisäksi korostettiin että, aktiivisella kaupunki- ja kuntatason toiminnalla voitiin tukea valtakunnanpolitiikkaa.¹

Vuoden 1980 kunnallisvaalit oli uusi haaste järjestötyölle. Keväällä 1980 solmivat Keskustapuolueen Kaarinan paikallisosasto, Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö, Liberaalisen Kansanpuolueen Kaarinan paikallisosasto sekä Svenska Folkpartiet i Finland Kaarinan osasto vaaliliittosopimuksen. Ehdokkaita sovittiin asetettavaksi niin, että Keskustapuolue asettaa 8, Kokoomus 52, LKP 8 sekä SFP 2 ehdokasta. Uuden valtuuston jakamat luottamuspaikat sovittiin täytettäväksi vaaliliiton sisällä äänimäärien mukaisessa suhteessa. Luottamuspaikat pisteytetään merkityksensä mukaisesti. Vaalimainonnassa ja muussa toiminnassa sitouduttiin olemaan korrekkeja toisiaan kohtaan. Kunnan hallintotoiminnassa sopijaosapuolet ilmoittivat pyrkivänsä noudattamaan yhteistä, ei-sosialistista politiikkaa.²

Keskustapuolue oli pyrkinyt eroon Kokoomusliitoista jo 1970-luvulta korostaen enenevästi paikallispolitiikan omaleimaisuutta. Keskustan puoluehallitus oli velvoittanut puoluejohdon neuvottelemaan niiden kunnallisjärjestöjensä kanssa, jotka kaavailivat kaikkien ei-sosialististen puolueiden vaaliliittoja aikaisempien vuosikymmenien tapaan. Tavoitteena oli laajojen porvarillisten vaaliliittojen purkaminen. Vuoden 1976 vaaleissa oli kuitenkin syntynyt 47 kunnassa laaja ei-sosialistinen vaaliliitto. Vuoden 1980 vaaleissa Keskustapuolue vaati tiukkaa rajaa Kokoomukseen; keskiryhmien yhteistyö olisi siellä paremmin voitu hyväksyä. Kuitenkin Kaarinan tavoin näitä laajoja ei-sosialistisia vaaliliittoja solmittiin edelleen 41 kunnassa.³

Kokoomuksessa kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa oli keskusteltu Mikko Grönin ehdotuksesta Kokoomuksen oman valtuustoryhmän perustamisesta, mutta oli todettu, ettei siihen ollut tarvetta tällä hetkellä, mutta asiaan voitaisiin palata myöhemmin. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirin vaalipääl-

1 Vares 2017, 262–263. Kansallinen Kokoomus r.p. toimintasuunnitelma 1980, Puoluehallituksen ehdotus. Kansallinen Kokoomus r.p., Puoluehallitus pöytäkirja 24.9.1979. PTA.

2 Oikeisto-keskustaryhmien vaaliliittosopimus 2.4.1980. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kääriäinen 2002, 183, 254–255.

liköiden kokouksessa oli myös tullut ilmi, että Kaarina on piirin alueella ainoa kunta, jossa Kokoomuksella ei ole omaa valtuustoryhmää, vaan se toimii nimellä oikeisto-keskustan valtuustoryhmä.¹

Vuoden 1980 kunnallisvaalien alla vaalikuume nousi ja ehdokkaat, tukiryhmät sekä taustaryhmät halusivat tuoda esille omia teemojaan, joilla pitäisi vaikuttaa äänestäjiin. Äänestäjät taas puntaroivat ehdokkaiden paremmuutta.

Rannikkoseudun pääkirjoituksessa yrittäjäkuukautena viitattiin Suomen Yrittäjien Keskusliiton puheenjohtaja Arne Bernerin kiinnittäneen huomiota yritysmaailman ja poliittisen päätöksenteon vuorovaikutukseen:

”Yritysmaailma pyrkii kaikiällä rakentamaan uusia siltoja poliittiseen päätöksentekoon. Henkinen kuilu näiden kahden maailman välillä on kuitenkin yhä leveä. Tämä on sitäkin valitettavampaa, kun yhteistyön tarve on selvästi kasvanut. Julkinen valta, jonka rooli vielä muutamia vuosikymmeniä sitten koettiin elinkeinoelämän taholta etäiseksi, on alkanut säädellä elinkeinoelämää ja sen toimintoja yksityiskohtaisesti ja totaalisesti.”

Bernerin mielestä valtaosa ratkaisuista, joista elinkeinoelämän toiminnan edellytykset riippuvat, tehdään tänään poliittisten päättäjien toimesta. Nyt haettiin vuoropuhelua poliitikkojen ja yrittäjien välille. Raision, Naantalın ja Kaarinan yrittäjäyhdistysten toimintasuunnitelmissa oli yrittäjien edustuksen kasvattaminen kunnallisessa päätöksenteossa.² Kaarinan Yrittäjät aktivoi paikallisia yrittäjiä asettumaan kunnallisvaaleihin ehdokkaiksi. Ennen vaaleja järjestettiin tilaisuus, johon yrittäjäjärjestö kutsui valtuustoryhmien edustajia esittelemään ohjelmiaan.³

Kunnanjohtaja Erkki Kuusela puuttui haastatteluartikkelissaan voimakkaasti kaarinalaisessa politiikassa ilmenneeseen tapaan mennä henkilökohtaisuuksiin, kun asiaperusteet eivät riitä. Hän piti vääränä politiikkana sitä, että vaalitaistelussa käytetään aseena henkilökohtaisia loukkauksia ja suoranaista valhetta. Oli valitettavaa, että huonoa käytöstä ilmeni niidenkin poliitikkojen taholta, jotka toimivat keskeisessä asemassa. Kuusela toivoi vaaleissa kuntaan sellaisia kunnallismiehiä ja -naisia, jotka ymmärtävät, että hyvillä henkilösuhteilla on suuri merkitys kunnan asioiden hoidolle ja kehitykselle. Herrasmiesmäisyyttä hän kaipasi poliitikoilta,

”jotka eivät tyydy enemmistön päätöksiin, vaan tekevät valituksia, joissa laillisten valitusperusteiden puuttuessa haukutaan asiasta päättäneet ja valmis-telijat.”⁴

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1989. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Oikeisto-keskustan valtuustoryhmään kuuluivat: Kokoomus, Keskustapuolue, RKP ja Kristilliset.

2 Rannikkoseutu 14.10.1980. Pääkirjoitus: Yrittäjät yhteisellä asialla.

3 Teittinen 2006, 14.

4 Rannikkoseutu 15.8.1980. Erkki Kuuselan haastatteluartikkeli: Asiat asioina–Kunnallispolitiikkaan ei saa vetää mukaan henkilökohtaisuuksia.

Suomalaisen kunnalliselämän tutkija hallintotieteiden tohtori Waldemar Bühler, joka toimi Suomen Yrittäjien toimitusjohtajana, oli paikallislehtien päätoimittajapäivillä kiinnittänyt huomiota siihen, että kunnallishallinnon politisoitumisen seurauksena on syntynyt uusi etuoikeutettu ammattikunta: *”puolipäivätoimiset kunnallispoliitikot”*.¹

Kunnanjohtaja Erkki Kuusela, joka oli kaivannut poliitikoilta asiallista asioiden hoitoa, oli Bühlerin kanssa vastakkaista mieltä kunnan johtamisesta. Hän oli ollut edellisen kunnallislain voimassa ollessa vuosina 1969–1976 sekä päätösesityksiä valmistelevana kunnanjohtajana että kunnanhallituksen puheenjohtajana. Uuden kunnallislain mukaan hallituksen puheenjohtaja oli nyt poliitikoista valittu ja kunnanjohtajan mukaan hänen oma asemansa oli helpottunut ja vastasi luottamushenkilöhallinnon periaatteita. Kun kunnanjohtaja ei ollut enää kunnanhallituksen puheenjohtaja, hän ei ollut äänestämässä päätöksistä. Tämä teki kunnanjohtajasta itsenäisen virkamiehen, jolloin puoluesidonnaisuus ei sekoitu työhön.

”Kunnanjohtajalla ei ole päätösvaltaa. Sen sijaan vaikutusvaltaa on, mutta sekään ei ole itsestäänselvyys. Oman näkemyksen kautta voi vaikuttaa asioihin niitä valmisteltaessa ja käsiteltäessä. Samoin voin ottaa asialistalle käsiteltäväksi asioita, jotka koen tärkeiksi.”

Pohjoismaisten ystävyyskuntien johdon kanssa käytiin usein keskusteluja johtamisjärjestelmistä. Kaarinan kaikissa pohjoismaisissa ystävyyskunnissa johtoasemassa oli poliittisesti valittu johtaja. Ruotsin Enköpingsissä ja Norjan Nedre Eikerissä käytettiin nimitystä puheenjohtaja, ja Tanskan Ølstykkeessä oli pormestari. Kaikki valittiin toimikausiksi päätoimisiksi poliitikoiksi ja varapuheenjohtajat osapäivätoimisiksi. Muiden Pohjoismaiden edustajat pitivät pormestarijärjestelmän etuna sitä, että poliittisesti valitut johtajat pääsivät helpommin neuvottelutulokseen keskenään. Kunnanjohtajien rooli oli muissa Pohjoismaissa kunnanviraston esimiehen tehtävä.

Toisaalta voi todeta esimerkiksi vielä vuoden 1981 kesäkuun SDP:n puoluekokouksen Ohjesääntö Sosialidemokraattisen puolueen kunnallista toimintaa varten 15 §:

*”Ryhmän ja sen jäsenen on valtuustossa ja muissa kunnallisissa elimissä noudatettava puolueen kunnallispoliittista ohjelmaa, kunnallisjärjestön edustajiston päätöksiä tai viimeksi mainittujen puuttuessa ryhmän päätöksiä. Sosialidemokraattisen puolueen jäsenenä olevan virkamiehen tulee pyrkiä noudattamaan 1 momentin määräyksiä.”*²

1 Rannikkoseutu 17.10.1980. Pääkirjoitus: Valtuutus kuntalaisilta.

2 Ohjesääntö Sosialidemokraattisen puolueen kunnallista toimintaa varten 15 §. Hyväksytty SDP:n puoluekokouksessa Porissa 3.-7.6.1981.

Sosiaalidemokraattisten luottamusmiesten ja järjestötoimijoiden päätösvaltaa ja virkamiesvalmisteluvalltaa haluttiin varsin tarkoin kirjauksin yhdentää. Kuitenkaan kaikki ei tulevan valtuustokauden loppupuolella onnistunut ohjesäännön mukaan SDP:ssäkään. Kaarinan Sos.dem. valtuustoryhmän toimintakertomuksen mukaan:

”On esiintynyt eräitä ristiriitaisia tilanteita sos.dem. virkamiesten ja luottamus henkilöiden välillä. Yhteistyötä jatkossa on pyritty parantamaan yhteisillä neuvottelu- ja koulutustilaisuuksilla.”¹

Kokoomusjärjestön kasvukipuja vaalivoiton varjossa

Littoisten Kansallisseuran puheenjohtaja Teppo Hurme oli jo puolitoista vuotta ennen vaaleja otsikoinut jäsenkirjeensä ”Kohti porvarillista Kaarinaa”

”Olemme kulkemassa vääjäämättömästi kohti porvarillista Kaarinaa. Jo viime eduskuntavaalien tulos tietäisi seuraavissa kunnallisvaaleissa porvarienemistön syntymistä jopa siinäkin tapauksessa, että porvaristo ei menisi vaaleihin täysin yhtenäisenä. Poliittinen kehitys näyttää jatkavan samaa linjaa ja näin Kaarinasta on tulossa syksyn kunnallisvaaleissa porvarillinen kunta.”

Tämä ennustus ei kuitenkaan vielä toteutunut. Kokoomus kyllä eteni vaaleissa ja sai hyvän tuloksen, 34,7 prosentin kannatuksellaan 14 valtuutettua, mutta oikeisto-keskustan vaaliliitto hävisi niukasti SDP:n ja SKDL:n koalitiolle, joka otti itselleen valtuuston ja hallituksen puheenjohtajapaikat ja säilytti hegemoniansa.

Vaalien jälkeisessä ylimääräisessä kokouksessa vaalipäällikkö Eero Uusitalo alusti keskustelua vaalien tuloksesta ja lähiajan tehtävistä:

”Vaikka vaalit olivat Kokoomukselle voitto Kaarinassa, porvarivallankumousta ei tapahtunut. Nyt on neuvoteltava vaaliliittokumppanien kanssa, löydettävä sopivat, alan asiantuntevat ja innostuneet henkilöt luottamuspaikoille, keskusteltava kunnallisjärjestön roolista ja toimitettava lehteä edelleen. Luottamusmiesten tulisi käydä neuvotteluja kunnanhallituksen kanssa jo lautakuntatyön aikana. Kuhunkin lautakuntaan tulisi valita vastuuhenkilö, jonka tehtävänä on mm. valvoa, että edustus on paikalla ja asioista keskustellaan vastuuhenkilön johdolla ennen kokousta. Kunnallisjärjestön tehtävänä tulisi olla aloitteiden tekeminen ja yleisöä kiinnostavan keskustelun aiheiden luominen koko vaalikauden ajan niin, että Kokoomus näkyy. Kokoomuksen valtuustoryhmä tulee kutsua mahdollisimman pian kokoon ja valmistautua luottamusmiessopaneuvotteluihin.”

---

1 Kaarinan SDP:n valtuustoryhmä. Toimintakertomus 1985 11 § / liite 2.

Kokouksessa korostettiin, että on edelleen syytä harjoittaa ”oppositiopolitiikkaa”¹, ja keskusteltiin tekojääratahankkeeseen liittyneestä vaalimainonnasta.²

Tekojääratahanke oli jo ennen vaaleja muodostunut kokoomuslaisille kunnallisvaalien ”kuumaksi perunaksi”. Kaarinan Nuorison Jääliikunta ry suunnitteli Kaarinaan tekojäärataa talviurheilulajien, luistelun ja jääkiekon, harjoitusmahdollisuuksien parantamiseksi. Tukijoina oli 2500 henkilöä, joista monet kokoomuslaisia. Tekojääratahankkeen puuhamies Kyösti Nuorinko, Nuorison Jääliikunta ry:n edustajana, oli ollut esittelemässä hanketta kunnallisjärjestön kokouksessa elokuun lopussa ennen kunnallisvaaleja. Nuoringon esityksen mukaan:

*”Laineet Kokoomuksen kenttävään keskuudessa käyvät korkealla juuri ennen vaaleja, koska kokoomuslaiset poliitikot olivat kunnanhallituksessa olleet muotoilemassa kunnanvaltuustolle esityksen, joka merkitsisi hankkeen hiljaista hautaamista. Kuitenkin oikeisto-keskustan valtuustoryhmän puheenjohtaja oli vuoden 1979 toukokuussa näyttämässä tekojääradalle vihreää valoa. Myös monet kokoomuslaiset tukiyhdistyksen jäsenet, nyt päättävässä asemassa olevat, olivat kaatamassa tekojääratahanketta. Luottamus Kokoomukseen ja rehellisyyteen oli joutunut kyseenalaiseksi kunnallisvaalien alla.”*³

Kokoomuslaiset poliitikot ristiriitaisilla puheilla ja teoilla olivat saattaneet paikallisjärjestön asiassa ”heikoille jälle”. Kunnallisjärjestön kokouksessa kirjattiin asian käsittelystä valtuustoryhmälle evästys, että ”se päättäisi ehdottaa asian palauttamisesta ponnella, että tekojääradan rakennuspaikan suunnittelu aloitetaan heti.”⁴ Ponsi eli toivomusaloite johtaa kunnallispolitiikassa harvoin käytännön toimenpiteisiin, vaan jää usein pelkäksi kirjaukseksi asiakirjoihin. Tekojäättä ei saatu vuosikymmeniin.

Episodi johti kuitenkin puheenjohtajan vaihtumiseen. Puheenjohtaja Hiekka oli ollut kannattamassa tekojääradan rakentamista. Hän muistelee saaneensa Nuorison Jääliikunta ry:ltä tukea kunnallisvaalimainokseensa. Hallitusryhmän puheenjohtaja Veikko Jussari oli vaatinut häntä tämän vuoksi eroamaan tehtävästään. Erimielisyyksiä oli muissakin asioissa.⁵

1 Kunnallispolitiikassa ei varsinaisesti ole oppositioita, koska puolueet toimivat valtuustossa, hallituksessa ja lautakunnissa edustajiensa välityksellä vaaleissa saatujen suhteellisten ääniosuuksien mukaisesti edustettuna.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräinen kokous 6.11.1980. Vaalianalyysi. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräinen kokous 28.8.1980. Liite: Tekojääratahanketta koskevaa informaatiota. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräisen kokouksen pöytäkirja 28.8.1980. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Eero Hiekan haastattelu 4.11.2011.

Kokoomusporvari ei maksa eikä marssi

Luottamusmiesmaksu hiertää

Kunnallisjärjestön vuoden 1980 syyskokouksessa arvosteltiin hallituksen esittämää toimintasuunnitelmaesitystä voimakkaasti. Järjestön talouden kehittämiseksi esitettiin otettavaksi käyttöön 10 prosentin luottamusmiesmaksu, joka olisi laskettu luottamusmiesten saamista kokouspalkkioista. Tuo summa olisi tilitetty kunnallisjärjestölle toimintojen rahoittamiseksi. Luottamusmiesmaksuasias esityslistalla herätti kuitenkin suurinta kritiikkiä, ja se poistettiin toimintasuunnitelmasta äänestyksen jälkeen. Eri poliittisten ryhmien neuvotteluyhteyksien kehittämistä esitettiin toimintasuunnitelmassa, mutta sekin hylättiin äänestyksessä. Huomatavaa vaalivoittoa ei käsitelty lainkaan. Tunteet olivat kuumina kokousedustajien välillä. Hallitukselle annettiin kuitenkin harkittavaksi, järjestetäänkö vaalien jälkeinen ”jäähdyttelyjuhla”. Kunnallisjärjestön uudeksi puheenjohtajaksi valittiin toimintasuunnitelman pääarkkitehti Eero Uusitalo.¹

Parin päivän päästä hallitus jo kokoontui, järjestäytyi ja teki laajan luettelon kunnallisjärjestön tulevista tehtävistä:

- kokoaa ja tuo esille perusyhdistyksistä tulevat asiat
- edustaa kentän ääntä ja selvittelee asioita yhdessä valtuutettujen kanssa
- pohtii laajempaa valmistelua vaativia asioita
- on luottamusmiespaikkoja jaettaessa tarpeellinen jo käytännönkin vuoksi (yhdistyksiä on viisi)
- kierrättää asioita kentällä ennen päätöksentekoa
- esittää aloitteita valtuustoryhmälle
- odottaa valtuustoryhmältä tietoa, missä asiassa haluavat kunnallisjärjestön apua
- laatii (Kokoomuksen) rinnakkaiskuntasuunnitelman

Samalla asetettiin työnjakotoimikunta selvittämään valtuuston ja kunnallisjärjestön työnjakoa. Edustajiksi valittiin valtuustoryhmän ja kunnallisjärjestön hallituksen puheenjohtajat. Valtuustoryhmän puheenjohtajille annettiin tehtäväksi aloittaa luottamuspaikkaneuvottelut. Työnjakotoimikunnan nimeäminen osoittautui hedelmälliseksi Kokoomuksen yhteistoiminnan edistämiseksi. Asioita saatiin eteenpäin, ja joulukuun kokouksessa hyväksyttiin luottamuspaikkaneuvotteluissa tehty sopimusluonnos, jonka oikeisto-keskustaryhmä oli tehnyt ensi kertaa sosiaalidemokraattien kanssa. Uusi toimintavuosi oli alkamassa.²

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 21.11.1980. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1980. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Eero Uusitalo

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja 1981–5.5.1985

Eero Uusitalo syntyi Perniössä 5.12.1946. Hän opiskeli Turun yliopistossa sosiologiaa ja toimi myöhemmin sosiologian laitoksen yliassistenttina ja Varsinais-Suomen maaseutukeskuksen tehtävissä. Vuonna 1994 hän väitelteli aiheenaan: Elinkeinojen edistäminen maaseudun kehittäjäyhteisössä.

Opiskeluaikanaan Uusitalo ei osallistunut yliopistopolitiikkaan, mutta tiedepolitiikka kiinnosti häntä. Kaarinassa Uusitalo liittyi Kaarinan Kokoomukseen vuonna 1975. Aktiivitoimijana hän sai valtuustoryhmän puheenjohtaja Touko Aaltosen pitämään alustuksia kunnallispolitiikasta eri perusyhdistyksistä kerätyille pienryhmälle.

Kunnallisjärjestön aloittaessa toimintansa 1979 hän toimi siinä ensin vaaliapäällikkönä ja vuodesta 1981 määrätietoisena puheenjohtajana. Hän kuului siihen 30-vuotiaiden sukupolveen, joka jatkoi poliittisia kehityskeskusteluja vanhempaa sukupolvea edustavien valtuutettujen kanssa järjestön kehittämistyössä.

Uusitalo tunnustautui Kokoomuksen keskilinjan kulkijaksi. Hän halusi avata mahdollisimman monipuoliselle jäsenjoukolle ovia, joista oli helppo tulla mukaan porvarilliseen toimintaan. Hän oli maltillinen uudistaja ja organisoiija, joka osasi olla tulisieluinen tahtojohdaja. Ennen kaikkea hän synnytti voimakkaitakin keskusteluja toimintaperusteista ja politiikan linjoista.

Valtuutettua Uusitalosta ei tullut, mutta järjestön kunnallispoliittiset asialistat hän sai käyttöönsä kunnanhallituksen varajäsenenä. Hän toimi koulutuslautakunnan varapuheenjohtajana ja puheenjohtajana vuosina 1981–1992. Sosiaalikasvattajaopiston johtokunnan puheenjohtajana hän oli vuosina 1985–1988.

Kaarinasta muutettuaan Uusitalo toimi vuodesta 1985 ensin Kunnallisliitossa ja sittemmin neljän eri ministeriön palveluksessa viimeksi Elinkeinoministeriön maaseutuneuvoksena. Valtakunnan tasolla Uusitalo johti työryhmiä joissa laadittiin uraaurtava maaseutupoliittinen ohjelma. Suomen kylätoiminta ry:n puheenjohtajuus oli hänen läheisin harrastuksensa. Uusitalolle myönnettiin professorin arvo vuonna 2005. Hän kuoli äkilliseen sairauskohtaukseen Perniössä 5.12.2015.

Vertailun vuoksi voi todeta, että vajaa kaksi vuotta aiemmin perustetun Kokoomuksen Raision kunnallisjärjestön vuoden 1980 toimintakertomuksen mukaan siellä olivat kunnallisjärjestön hallituksen kokouksiin voineet osallistua puhevaltaisina myös valtuustoryhmän edustajat. Hallitukseen kuului normaalisti viisi valtuutettua, jotka myös säännöllisesti osallistuivat kokouksiin. Niissä oli käsitelty valtuuston esityslistan asiat ja annettu valtuustoryhmälle suosituksia päätettävistä asioista.¹ Raisiossa olivat valtuutetut aktiivisesti mukana kunnallisjärjestötyössä, kun Kaarinassa hallituksen kokouksissa oli edustettuna yhdestä kahteen valtuutettua. Raisiossa virallisesti hallitukseen nimettyjen viiden valtuustoon kuuluvan hallituksen jäsenen oli helppo tulla kunnallisjärjestön kokouksiin, kun olivat sinne nimettyjä. Erileirisyttä muihin Raision järjestön hallitusjäseniin ei syntynyt, kun valtuutettujen määräkin oli merkittävä. Kaarinassa ”eri leiriläiset”, valtuutetut ja järjestön hallitusjäsenet, olivat vielä lähentymisvaiheessa.

Kunnallisjärjestön rahoitus

”Poliittisten puolueiden toiminnan rahoitus on meidän aikamme avoimessa demokratiassa useastikin jäänyt salaperäiseksi valkeaksi läikäksi yhteiskunnan kartalla. Vaikka valtion myöntämä puoluetuki nykyisin on kaikessa julkisuudessaan jokaisen nähtävissä ja arvosteltavissa, muu rahoitus jää helposti kunkin puolueen liikesalaisuudeksi, aiheellisesti tai aiheettomastikin kiehtomaan epäluuloista mielikuvitusta”

Näin valotti entinen Uuden Suomen päätoimittaja ja tietokirjailija Pentti Poukka jo 1980-luvun alussa Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiön rahoitustoimintaa kuuden vuosikymmenen ajalta. Perinnöksi oli saatu Suomalaisen puolueen omaisuus, jonka pääosan muodosti Helsingissä oleva kiinteistö. Tämä pääoma kasvoi, joutui välillä suhdannevaikeuksiin, mutta sillä hankittiin lopulta Kansallisen Kokoomus r.p:n omat Kansakoulukuja 3:n tilat. Puolue joutui lukuisten 70-luvun eduskuntavaalien köyhdyttämänä taloudelliseen ahdinkoon niin, että säätiö joutui maksamattomien vuokratien takia irtisanomaan toimitilan vuokrasopimuksen vuoden 1977 alusta. Puolue sai puheenjohtaja Holkerin johdolla toivomansa uudet pitkäaikaiset lainat, joiden avulla se sai taloutensa vähitellen kuntoon ja maksoi vuokratelkansa. Kun Kansallisen Kokoomuspuolueen Säätiön alkuperäinen toiminta-ajatus oli lähtenyt puolueelle annettavien raha-avustusten linjasta, toteutui säätiön puolueelle antama tuki nyt ensisijaisesti toimitilojen tarjoamisena

---

1 Kokoomuksen Raision kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1977–1980. Toimintakertomus vuodelta 1980. PTA.

puolueelle käypää vuokratasoa alhaisemmalla vuokralla. Sääntöjen mukaan säätiö jatkoi myös suoran raha-avustuksen antamista.¹ Puolueen taloudellisella tilalla oli vaikutusta mahdollisuuksiin tukea piiritason organisaatioita, jotka taas voivat antaa toimintaan liittyvää apuaan paikallisyhdistyksille.

Puoluetuki ei ulottunut paikallisyhdistyksille, joiden piti vastata omasta taloudestaan. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ensimmäinen varsinaisen tilikausi saatiin hoidettua tyydyttävästi. Tilikertomuksen mukaan:

”Pesämunana oli valtuutettu Aili Laineen lahjoittama lampun myynnin tuotto 41 markkaa sekä Nykypäivä-lehden ilmoitusprovisio 2.275 markkaa . Koska kyseessä oli kunnallisvaalivuosi keskittyi kunnallisjärjestön toiminta suurelta osin vaalien järjestämiseen, ja rahoitus oli suunniteltava käytettävien resurssien puitteissa. Vuoden aikana ei kerätty tukirahoitusta luottamushenkilöpalkkioista. Tulot, yhteensä 25.530,97 markkaa, koostuvat valtaosaltaan liikkeiden antamista Kuntaperhe-lehdessä julkaistuista ilmoituksista. Juhlien, lahjoitusten, arpajaisten yms. tuotoista saatiin 3.842 markkaa. Kulut muodostuvat pääasiassa Kuntaperhe-lehden painattamisesta ja jakelusta sekä ilmoituksista ja mainoksista. Vaalien rahoitus saatiin hoidettua tyydyttävästi, sillä vuoden 1981 puolella tulevia jälkilaskuja varten jäi tilikaudelta säästöön 4.154,29 markkaa.”²

Kunnallisjärjestön puheenjohtaja ja taloudenhoitaja lähestyivät kokoomuslaisia luottamusmiehiä kirjeellään lokakuussa 1981. Huolena oli porvarillisen toiminnan rahoitus Kaarinassa. Kummallisinta oli, että heidän ongelmansa laatu oli enemmän periaatteellinen kuin taloudellinen. Puoluelehti Nykypäivä oli yksi kunnan ilmoituslehdistä. Kaarina maksoi lehdelle useita kymmeniä tuhansia ilmoituskuluina, joista puolet palautettiin siten, että neljäsosa ilmoitussummasta meni Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirille ja samoin neljännes tuli takaisin kunnallisjärjestölle. Vuonna 1980 jakautuivat paikallislehti Rannikkoseudun mukaan Kaarinan kunnan maksamat ilmoituskulut puolivuotisjaksolla useille lehdille³. Kun kunnan virkamiehet olivat ruvenneet ilmoittelemaan vuonna 1981 samalla tavalla Nykypäivässä kuin muissakin kunnan ilmoituslehdissä, nousivat palautukset vuoden aikana 15.000 markkaan. Taloudellinen puoli oli puolueen kannalta hyvin, mutta toisin oli asian periaatteellinen ja moraalinen puoli. Tällä tavoin kanavoitiin kiertoteitse

1 Poukka 1984, 5, 136–137.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirja 1980. Taloudenhoitaja Kalevi Saksin antama tilikertomusliite.

3 Rannikkoseutu 26.9.1980. Kaarina ilmoittanut 161 960 markalla. Kaarinan kunta on käyttänyt lehti-ilmoitteluun edeltävällä puolivuotiskaudella seuraavasti: Kansan Uutiset 49 798 mk, Turun Päivälehti 37 422 mk, Turun Sanomat 35 632 mk, Rannikkoseutu 22 100 mk, Nykypäivä 10 332 mk ja Suomenmaa 6 676 mk.

verovaroja puolue toimintaan, vaikka suorassa tuessa ei mitään väärää olisikaan. Suuren yleisen ja Turun Sanomien närkästys asiassa oli ollut näkyvää.

Poliittisesti tämä neljän suurimman puolueen piiritason sopimukseen perustuva puoluerahoitusmuoto oli Kokoomukselle hankalin. Koettiin, että taloudellinen puoli ei korvannut niitä menetyksiä, joita tuli jäsenistön paheksuntana. Sovitun käytännön purkaminen olisi aiheuttanut suuria vaikeuksia Varsinais-Suomessa Turun Päivälehdelle, Suomenmaalle ja Kansan Uutisille sekä myös Nykypäivälle. Varainhankintaa ei tullut rakentaa kuitenkaan liian vahvasti Nykypäivän provision varaan.

Kuntaperhe-lehden ilmoitustulot olivat olleet vaalivuoden tärkein rahoitusmuoto, ja ilmoitusten hankintaan ja antamiseen motivoituttiin hyvin kunnallisvaalivuonna. Epävarmaa oli, takaisiko tämä rahoitustapa nykyaikaisen puolue toiminnan vakauden. Tässä näkyi valitettava perinne, jossa puolue työ on nähty vain välttämättömänä vaalityönä.¹

Uusille luottamusmiehillä lähetetyssä kirjeessä todettiin myös porvarillinen pääsäännön ”*porvari ei marssi eikä maksa*” todenmukaisuus, joka ilmeni siten, että eniten poliittista luottamustyötä tehneet ja palkkioita saaneet olivat kieltäytyneet luottamusmiesmaksusta. Kaarinassa olivat 103 porvarillista luottamushenkilöä ratkaisseet asian seuraavasti:

– antanut kuntaan valtakirjan 10 %:n perimiseksi	42
– maksanut luottamusmiesmaksun kunnallisjärjestön lähettämällä pankkisiirrolla.....	7
– antanut vähintään 10 %:a vastaavan lahjoituksen	3
– ei maksanut luottamusmaksua	23
– varamiehenä ei vielä ollut luottamustehtävissä	28

Alkuvuoden palkkioiden mukaan oli arvioitu, että palkkioita kerääntyisi 120.000 markkaa, joista kymmenyksenä 12.000 markkaa kunnallisjärjestölle turvaisi kaarinalaisen kokoomusväen poliittisen toiminnan perusrahoitusta.²

Kokoomus oli merkittävistä puolueista viimeisenä ruvennut maksun perintään luottamushenkilöiltään yhteisen puolue työ yhtenä keinona. Tämä oli vasemmistopuolueille ja keskustapuolueelle jo perinne, jopa 30 %:n osuuksin. Esimerkiksi Kaarinan SDP päätti vuonna 1983 puolueveron suuruudeksi 15 % perittäväksi luottamusmiespalkkioista. Periaate koski myös SDP:n jäsenkirjan omaavien virkamiesten saamia kokouspalkkioita.³

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Eero Uusitalo ja Kalevi Saksi: Jäsenkirje luottamusmiehillä lokakuu 1981.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Jäsenkirje luottamusmiehillä lokakuu 1981, Eero Uusitalo ja Kalevi Saksi. Kunnallisjärjestön arkisto. Jäsenkirje luottamusmiehillä lokakuu 1981, Eero Uusitalo ja Kalevi Saksi.

3 SDP:n kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 26.11.1983, 9. §.

Kokoomus ei ryhtynyt luottamushenkilömaksujen perintään mahtikäskyllä, vaan maksuja pyydettiin ensin vapaaehtoisuuden pohjalta. Asiasta oli paljon keskusteltu, jopa äänestettykin. Jotkut olivat kokeneet, että luottamusmiesmaksu on vasemmistopolitiikkaa ja ettei ole oikein, että politiikan työntekijät vielä itse maksavat sen. Maksun perusteluina esitettiin myös, että on moraalisesti reilumpaa rahoittaa politiikkaa itse.

Muut rahoitustavat olivat merkitykseltään vähäisiä. Omatoimisena hankintana myyjäiset ja arpajaiset olivat vähentyneet. Puolue oli ilmoittanut vuonna 1977 lopettavansa arpajaiset tulonlähteenään. Kunnan taholta tuettiin poliittista työtä tekeviä nuorten yhdistyksiä ja esimerkiksi Kaarinan Yhdyskuntapoliittista yhdistystä, jonka 1980-luvulla saama vuosivastus oli 2500–4000 markkaa¹. Raha kohdennettiin yhdyskuntatyöhön ja koulutukseen. Lahjoituksia saatiin satunnaisesti eikä niiden merkitys ollut suuri.

Paikallisyhdistysten 50 markan jäsenmaksusta peri piiri 30 markkaa myös niistä jäsenistä, jotka eivät olleet maksaneet jäsenmaksuaan. Perusyhdistysten toimintaan jäi näin alle 20 markkaa jäsentä kohden. Tällä ei pitkälle pötkitty. Toisaalta jäsenmaksun korotukseen ei ollut mahdollisuuksia, koska senhetkistä jäsenmaksuakin näytettiin kavahtavan liittymisvaiheessa. Kaikki perusyhdistysten jäsenet olivat myös kunnallisjärjestön jäseniä, mutta siitä ei peritty maksua. Kunnallisjärjestön puheenjohtaja, sihteeri ja rahastonhoitaja saivat tehtävistään vähäistä kulukorvausta.²

Koulutuksesta pääomaa

Vaikka Kokoomuksen taloudellinen asema ei vuonna 1977 ollut kovin hyvä, asetettiin puolueelle tavoitteeksi oman kurssikeskuksen perustaminen. Valtion budjettiin saatiin vuodelle 1979 määräraha Kokoomuksen opistoa varten. Saman vuoden lopulla ostettiin Turun Kaksikerrasta Harjattulan kartano, joka peruskorjattiin ensimmäisessä vaiheessa Paasikivi-Opistoksi. Hanketta organisoivat toiminnanjohtaja Ansas, jonka ideoimana päätettiin hankkia myös maan suurimmaksi kasvaneelle Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiriyhdistykselle oma kurssikeskus. Tätä tarkoitusta varten vuokrasi Varsinais-Suomen Kansallissäätiö Kaarinasta Turun kaupungin omistaman Ala-Lemun kartanon 30 vuodeksi. Myöhemmin kaikki alueen rakennukset siirtyivät Varsinais-Suomen Kansallissäätiön omistukseen. Rakennukset olivat huonokuntoisia ja vaativat kaikki peruskorjauksen. Kaarin-

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen asiakirjat 1978–1992.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Jäsenkirje luottamusmiehillä lokakuu 1981, Eero Uusitalo; Kalevi Saksi.

alainen kokoomusväki oli mukana alkuvaiheen remonttitalkoissa ja maalaustöissä. Ala-Lemun kokoukset oli kokousten, tilaisuuksien ja juhlien pitopaikka. Perinteeksi muodostuneet Varsinais-Suomen Kokoomuksen kesäjuhlat kokosivat kartanon puutarhaan maakunnan kokoomusväkeä tapaamaan toisiaan.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö piti suurempia koulutus- ja juhlatilaisuuksiaan Kansallissäätiön tiloissa. Arkisempi toiminta hoidettiin kunnanviraston, kansalaisopiston, koulujen tai alueen yritysten tiloissa. Oma huoneisto ei ollut. Vaalien jälkeistä luottamushenkilökoulutusta toteutettiin Osuuspankin kerhohuoneessa. Luennoitsijoina oli kunnan virkamiesjohtoa ja järjestön kokeneita eri alojen asiantuntijoita. Talvikauden aikana toteutettiin laaja koulutusohjelma, joka oli kohdennettu eri lautakuntien edustajille sekä kunnanvaltuutetuille.

Opetusohjelman mukaisesti käsiteltiin kunnallislakia ja -taloutta, kokoustekniikkaa, kuntasuunnittelua ja henkilöstöpolitiikkaa. Opetus- ja sivistystoimi, terveydenhoito, sosiaalitoimi sekä tekniikan alat oli jaoteltu omiksi kokonaisuusikseksi. Monelle uudelle luottamushenkilölle antoivat tarpeellista valistusta esimerkiksi seuraavat teemat: kunnan organisaatio ja päätöksenteko sekä luottamushenkilön asema ja tehtävät.

Sen lisäksi luottamushenkilöille oli järjestetty oppiohjelma: kunnallishallinnon peruskurssi luottamushenkilöille. Se oli kolmiosainen: tammi-helmikuussa luettiin opetusmateriaalia, maaliskuussa piti seurata Yleisradion tuottamia kunnallishallinnon kysymyksiä koskevia radio- ja televisio-ohjelmasarjoja sekä lopulta osallistua kansalaisopiston järjestämään paikallistietoiskuun.²

Kun vielä piiri järjesti omia koulutustilaisuuksiaan samalle kohderyhmälle, menivät koulutukset vähän päällekkäin, vaikka elettiin suunnitelmatalouden aikaa, mutta alkuun päästiin kuitenkin.

Kesäkuun luottamushenkilökirjeessä kunnallisjärjestön puheenjohtaja kiteytti poliittisen koulutuksen ja peruskoulutuksen välttämättömyyttä:

*"Oheisena saatte käyttöönnne vaatimattoman kuntakohtaisesta vaaliohjelmasta muokatun ja kunnallisjärjestön yleisen kokouksen hyväksymän kaksisivuisen kunnallispoliittisen ohjelman. Se on vielä kaukana esimerkiksi Espoon porvarien 80-sivuisesta dokumentista, mutta yritetään tämän avulla päästä alkuun ja kehitetään sitä. Vielä on valitettavasti totta se vasemmistosta heitetty väite, että porvareiden puolella vain harvat tietävät, mitä kunnassa suunnitellaan. Omien johtavien virkamiesten puuttuminen ei ole tähän asiantilaan ainoa syy. Heikkoa kohtaamme on aihetta parantaa."*³

---

1 Kunttu 2001, 76–78.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Koulutusohjelma 1981. Oheismateriaalina Arno Hannus: Uusi kunnallislaki, Suomen Kaupunkiliitto, Suomen Kunnallisliitto, Oy Yleisradio Ab: Kunnallishallinnon peruskurssi luottamushenkilöille.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Kirje Kokoomuksen luottamushenkilöille Kaarinassa 3.6.1981.

Oheisjärjestöjen tuki jaettiin oppina

Puoluetukea oli ryhdytty maksamaan Suomessa vuonna 1967, ja vuoden 1969 puoluelailta se oli vahvistettu lakisääteiseksi ja puolueiden asema oli virallistettu. Tuki kohdistui puolueiden kansalliseen toimintaan ja määräytyi kansanedustajien lukumäärän suhteessa. ”Puoluetuen ohella ruvettiin maksamaan avustuksia puolueiden oheisjärjestöille, kuten opintokeskuksille, raittiusjärjestöille, puolueopistoille ja nuorisojärjestöille. Myös kunnat alkoivat tukea varsinkin nuorisojärjestöjä, mutta myös muita puolueiden oheisjärjestöjä”.¹

Kaarinan Yhdyskuntapoliittinen yhdistys perustettiin tällaiseksi Kokoomusta lähellä olevaksi yhdistykseksi. Perustamiskokous oli 2.11.1978, jossa hallituksen puheenjohtajaksi nimettiin Heikki Vaiste ja toimitusjohtajaksi Kari Lindstedt. Perustajat, jotka olivat pääosin Kaarinan Kokoomuksen jäseniä, rekisteröivät yhdistyksen marraskuussa 1978. Yhdistyksen tarkoituksena oli kehittää yhdyskuntasuunnittelua Kaarinassa.²

Yhdistyksen sääntöjen mukaan yhdistys pyrki levittämään tietoa yhdyskuntasuunnittelusta, rakentamisesta, asuntopoliitikasta ja ympäristönsuojelusta. Tavoitteena oli antaa jatkokoulutusta asumisen ja viihtyvyyden suunnitteluun ja päätöksentekoon osallistuville henkilöille seminaari- ja keskustelutilaisuuksissa.³

Kaarinan yhdistyksen säännöissä oli käytetty mallina turkulaisen veljesyhdistyksen, Turun yhdyskuntasuunnittelu ry:n sääntöjä⁴. Samoilla säännöillä ajautuivat yhdistykset toiminnassaan erilaisiin painotuksiin. Turun yhdyskuntasuunnittelu ry ryhtyi laajamittaisiin vanhusten palvelukeskustoimintaa harjoittavien rakennuskompleksien rakennuttamiseen ja toiminnan ylläpitämiseen. Se johti myöhemmin yhdistyksen taloudellisiin vaikeuksiin. Kaarinan Yhdyskuntapoliittinen yhdistys, yleishyödyllisenä voittoa tuottamattomana toimijana, taas keskittyi koulutukseen.

Yhdyskuntapoliittinen yhdistys korosti kuntasuunnittelussa ympäristövuoden teemaa. Yleisölle järjestettiin ”Ympäristö-Kaarina” -tilaisuus, jossa alustajana oli apulaisprofessori Rauno Tenovuo, ja sitä seurasi paneelikeskustelu. Myöhemmin pidetyn ”Lasten päivähoito Kaarinassa” -tilaisuuden esitelmöitsijänä oli suunnittelija Maija Perho-Santala.

Kolmantena teemana oli ”Kaavoitus voi muuttaa ympäristöäsi”, jonka pääpuhujana oli osastopäällikkö Pentti Lehvonen Varsinais-Suomen Seutukaavaliitosta.

1 Mickelsson 2007, 188–189.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen perustamiskokous 2.11.1978. Kaarinan yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen säännöt. 2§–4§

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen perustamiskokous 2.11.1978. Kaarinan yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen säännöt. 2§–4§

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Turun yhdyskuntasuunnittelu ry:n säännöt.

Kaikissa tilaisuuksissa oli esitelmöitsijöitä kunnan ylimmästä virkamiesjohdosta sekä kokoomuslaisia eri alojen asiantuntijoita. Viimeiseen tilaisuuteen oli kutsuttu kaikki kokoomuslaiset ja keskiryhmien valtuutetut sekä kunnallisjärjestön hallitus.¹

Viimeisen yleisötilaisuuden tarkoituksena oli toimia yhdysiteenä kunnallisjärjestön ja kokoomusvaltuutettujen välillä. Kun paikalla oli tunnettuja ulkopuolisia luennoitsijoita ja kunnan virkamiehiä kunnanjohtaja Kuuselan johdolla, ei kukaan voinut oikein olla pois tilaisuudesta. Aiheet käsittelivät keskeisiä kunnan toimintaan liittyviä asioita, ja syksyn kunnallisvaalit oli kytketty näihin kaikkiin tilaisuuksiin. Kaarinan Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen toimintakertomuksessa oli kirjattu sumeilematta, että ”yhdistyksen toiminta keskittyy kunnallisvaalien valmisteluun”. Kokoomuslaiset järjestöt olivat hyvin suunnitelmallisesti perustaneet oheisjärjestön hoitamaan ympäristönsuojeluasioita ja ottamaan kantaa kunnalliseen yhteiskuntasuunnitteluun asioiden valmisteluvaiheessa.

Oheisjärjestöjen lisääntynyt tuki ja uusien järjestöjen innokas perustaminen todisti siitä, että 1970-luvun lopulla puolueiden ajateltiin olevan joukkopuolueita, joiden jäsenille turvataan toiminta- ja harrastuspaikka vauvasta vaariin. Puolueen oheisjärjestön tehtäväksi tuli nimenomaan yhteiskunnallinen opetus. Seuraavalla vuosikymmenellä jatkunut kansalaisyhteiskunnan järjestöjen ja verkostojen tukemisen keskiössä olivat puolueet. Kuntatasolla tuen suuruuteen vaikutti puolueen kannatus kunnanvaltuustossa, mutta kyllä järjestön toiminnallakin oli merkitystä. Kokoomuksen lapsi- ja nuorisojärjestöt perustettiin huomattavasti myöhemmin kuin Kansademokraattien Pioneeriliitto vuonna 1945, sosiaalidemokraattien Nuoret Kotkat Keskusliitto vuonna 1951 ja Maalaisliiton Vesaisten keskusliitto vuonna 1956. Kokoomuslaisten Kansallinen koululaisliitto–Minit aloitti toimintansa vuonna 1972. Nimi muutettiin vuonna 1975 Porvarilliseksi varhaisnuorisoliitoksi (PVL) ja myöhemmin vuonna 1992 siitä tuli Minijellonat. Kaarinan Minien perustamisasiakirja allekirjoitettiin joulukuussa 1983 ja se aloitti virallisesti toimintansa vuoden 1984 alussa.²

Kansallinen Sivistysliitto ry perustettiin marraskuussa 1980. Perustamisasiakirjan olivat allekirjoittaneet Kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen, Aarre Lepistö ja Hannu Salokorpi. Kouluhallitukselta haettiin lupaa Kansalaisten Opintokeskuksen perustamiseen. Lupa ensin hylättiin, kun oli tutkittu hakijan toiminnan kehittymistä vuosina 1979 ja 1980. Jäsenjärjestöinä vuoden 1981 lopussa olivat jo Kokoomus piirijärjestöineen, Naisten ja Nuorten Liitot ja Tuhatkunta piiri- ja paikallisjärjestöineen sekä Kansallinen Eläkeläisliitto, PVL, Porvarilliset Lakimiehet, Porvarillisen Kulttuurityön Liitto, Porvarillisen Raittiustyön Liitto ja Porvarillinen Terveys- ja Sosiaalipoliittinen Liitto. Monien perustelujen jälkeen ja

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Kaarinan yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen toimintakertomus 1980.

2 Mickelsson 2007, 195–196, 205.

toiminnan merkittävästi laajentuessa, valtioneuvosto myönsi huhtikuussa 1982 valtionavusta annetun lain 398/75 10§:ssä tarkoitetun luvan opintokeskuksen perustamiseen ja vahvisti sen anoman työohjelman. Marraskuussa 1982 Opintokeskuksen tunnukseksi valittiin Jouni J Särkijärven suunnittelema avoinna olevan kirjan kuva, Kansio, johon liittyi nimi Kansallisen Sivistysliiton Opintokeskus. Vuoden 1983 toimintasuunnitelman mukaan oli sovittu Paasikiviopiston ja Suomen Kansalliskirja Oy:n koulutuksellisesta yhteistyöstä. Tavoitteena oli tuhat opintokerhoa ja jäsenjärjestöille, joiden määrä oli kasvanut viiteenkymmeneenkuuteen, oli annettu kullekin ohje hankkia opintosihiteeri, jonka tuli organisoida alueen opintotoiminta ja jonka koulutus suunniteltiin erikseen.¹

Kaarinassa oli perustettu samoihin aikoihin Kaarinan Raittiit Porvarit ry -niminen yhdistys, jonka ensimmäinen toimintavuosi oli 1982. Hallituksen muodostivat Kaarinan ja Littoisten Kokoomuksen Nuorten johtokunnan jäsenet puheenjohtajanaan Jukka Pirttiperä. Yhdistys teki yhteistyötä mm. Porvarillisen Raittiustyön Liiton kanssa. Yhdistyksen talous oli suuresti riippuvainen Kaarinan raittiuslautakunnan toiminta-avustuksista. Kaarinan Raittiit Porvarit halusi toiminnassaan suuntautua nuorison järjestötoimintaan, jossa raittiusasiasiaa esiteltiin kiihkottomasti.²

Porvarillinen raittiusliitto järjesti elämäntapaseminaareja. Ennen puhuttiin elintasosta, sitten elämisen tasosta ja nyt yhä enemmän elämäntavoista. Kaikki johtui lisääntyneestä vapaa-ajasta. Nuoria haluttiin ohjata oman elämänsä hallintaan; tarkastelemaan itseään ja kavereitaan.³

Kansio:n palveluja, koulutustarjontaa ja -materiaalia tarjottiin sekä piiriyhdistysten välityksellä että suoraan paikallisyhdistyksille ja kunnallisjärjestön käyttöön. Tämä koulutustuki oli melkoinen kädenojennus järjestötyötä tekeville yhdistyksille. Toimintaansa innokkaasti kehittäväälle Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestölle sillä oli käyttöä. Vaadittiin toisaalta monenlaisten lomakkeiden täyttöä ja erilaisia selvityksiä, jotka byrokraattisuudessaan vähän jarruttivat Kansio:n palveluiden käyttöä. Vähälle huomiolle jäi esimerkiksi erilaisten painotuotteiden painattamismahdollisuus opintopiireille. Puoluetta lähellä olevana yhteisönä Kansio:lle kanavoitui puolue toimintaan yhteiskunnallista rahallista tukea, joka jaettiin oppina.

Vastaavasti esimerkiksi Kaarinan SDP:n järjestöjen ja Kaarinan luottamus- tehtävissä toimineiden henkilöiden koulutus hoidettiin vuonna 1982 TSL:ssa. Työväen Sivistysliiton alaisuuteen perustettiin uusi opintojärjestö, Turun itäisten kuntien opintojärjestö, jonka perustamisessa SDP:n Kaarinan kunnallisjärjestöl-

1 Toropainen, 2010, 1–4. Porvarillisen Työn Arkisto.

2 Kaarinan Raittiit Porvarit ry:n toimintakertomus vuodelta 1982. Littoisten Kokoomuksen Nuorten arkisto.

3 Porvarillisen Raittiusliiton Hyvä elämäntapaseminaari 13.12.1986.

lä oli keskeinen asema. Järjestön ensimmäinen puheenjohtaja oli Mikko Lehto. Kouluttajina olivat SDP:n turkulaiset pitkän linjan poliitikot mm. Allan Miettinen ja Klaus Oinonen. Opintojärjestö sai rahoitukseensa alkuaikoina tukea Kaarinan kunnalta ja myöhemmin myös valtion avustusta.¹

Taistelu sosiaalidemokraattien ja kommunistien ylivaltaa vastaan

Yhteiskunnan rakenteet muutoksessa

Suomalainen yhteiskunta on usein samaistettu sen luokka-, ammatti- ja elinkeinorakenteeseen ja täydennetty vielä alueellisten erojen vaikutuksella, väkiluvulla ja ikärakenteella. Öljykriisi 1970-luvun alussa nosti pysyvästi energian hintaa ja johti usean vuoden mittaiseen talouskriisiin. Taloudellinen nousu alkoi vasta vuosikymmenen lopussa. Talouskriisi muokkasi siirtymistä jälkiteollisen yhteiskunnan rakenteiden uudelleenjärjestelyyn. Eräänä elinkeino- ja ammattirakenteen muutoksen ilmentymänä oli keskiluokkien nousu.²

Suhdanteiden kehittyessä myönteisempään suuntaan 1980-luvun alussa, jäi työttömyysaste pysyvästi korkeammalle tasolle kuin vuonna 1975 hätätilahallitusta muodostettaessa. Työttömyys muutti myös muotoaan. Työttöminä oli sekä teollisuuden työntekijöitä että palvelualojen palkansaajia. Akateemisesti koulutetutkaan eivät välttyneet tältä ongelmalta. Palkkatyön puute edellytti yhteiskuntapolitiikalta uutta suuntaa. Suuntamuutoksia edellyttivät myös kansainvälisen talouden muuntuminen sekä kansalaisten poliittisissa näkemyksissä ja puolueissa tapahtuneet muutokset. Jorma Kalela kuvasi politiikan siirtymävaiheessa myös sosiaalidemokraattien ja kommunistien väleissä tapahtunutta suhteiden paraneamista. Keskinäiselle riitaisuudelle oli ollut ominaista, että jokaisessa päivänpolitiikan ratkaisussa oli tuotu esille periaatteellinen vastakkainasettelu.

”Nyt sosiaalidemokraatit eivät enää pitäneet antikommunismia ainoana SKP:n toimien arviointiperusteena eivätkä kommunistit enää luokkapetturuutta kaikkien sosiaalidemokraattien kannanottojen lähtökohtana. Puolueet pysyivät toimimaan yhdessä kansanrintamahallituksessa vuoteen 1983 saakka, vuosien 1971–1975 välivaihetta lukuun ottamatta.”³

---

1 Kaarinan Sos.dem.kunnallisjärjestö ry:n toimintakertomus v. 1982; Paavo Järven haastattelu.

2 Jokinen; Saaristo 2002, 14, 91.

3 Kalela 2005, 212, 223–224.

Kaarinassa SDP ja SKDL olivat hallinneet yhdessä pitämällä keskeiset kunnanvaltuuston ja -hallituksen puheenjohtajien nuijat käsissään jo vuodesta 1962 lähtien. Huolimatta Kokoomuksen suurimman puolueen asemasta, ylivalta jatkui vuoden 1980 kunnallisvaalien jälkeen.

Pertti Alasuutarin mukaan vuonna 1965 oli siirrytty moraalitaloudesta suunnittelutalouteen, johon liittyi korporatistisen järjestelmän kehittäminen. Kansantalouden tuottama hyvä tuli jakaa mahdollisimman oikeudenmukaisesti eri väestö- ja ammattiryhmien kesken. Neuvotteluosapuolina olivat järjestöjen edustajat. Ammattiyhdistystoimintaan liittyvät asiat saivat lisääntyvää huomiota.¹

Suunnittelutalous vaihtui kilpailutaloudeksi 1980-luvun aikana. Aikakauden muutos näkyi esimerkiksi jatkuvasti kehittyvän sosiaalipolitiikan termistössä. Sosiaalipolitiikasta kirjoitettaessa viitattiin yksilöön hyvinvointipalvelujen käyttäjänä ja kuluttajana. Ostava asiakas ei ollut niinkään sairaalan potilas vaan maksava asiakas, joka voi valita palvelutavan kilpailutusta hyödyntämällä. Kilpailutalouden vaihe merkitsi Alasuutarin mukaan myös asiantuntijakeskeisyyden kyseenalaistamista ja samalla päätösvallan siirtämistä asiantuntijoilta tavallisille kansalaisille ja asiakkaille.²

Rauli Mickelsson on nimennyt vuodet 1966–1978 tulevaisuus- ja ohjelma- puolueiden kaudeksi. Kokoomuslaiset ja sosiaalidemokraatit pitivät tuon kauden jälkeen puolueitaan vaikutuskanavana ja areenoina vuosina 1979–1988, mutta tällainen tapa oikeuttaa puolueita vaihtui kilpailutalouden tulon myötä.³ Anu Kantolan mukaan vuosina 1974–1987 elettiin konsensuksen aikaa.⁴

Kun puoluetasolla valtakunnallisesti voidaan määritellä erilaisin rajapyykein toimintajaksoja, ne voivat kunnallispolitiikassa ajoittua epätahdissa. Vaikeaa on myös kehitysvaiheiden vuosilukujen määrittely, ellei jokin kausi pääty selkeään murrokseen. Aikajaksot kuitenkin heijastavat kulttuuriaan. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kehitys alkoi suunnitelmien teolla, ja kunnallispolitiikan ohjelmien kehittäminen oli vuoden 1982 tienoilla innokkaassa alkuvaiheessaan. Valtuutetut ja kunnallisjärjestön johto kiistelivät valta-asemista, mutta osasivat joitakin asioita tehdä yhdessä niin, että se tuntui hyödyntävän kaikkia osapuolia. Kunnallisjärjestön kokouksista oli selvästikin kehittymässä paikallispolitiikan vaikutuskanavia ja areenoita⁵, joilla keskusteltiin kunnallispolitiikan isoista asioista. Konsensusajasta ei sen sijaan voinut vielä puhua Kaarinassa. Toki sosi-

1 Alasuutari 1996, 246.

2 Alasuutari 1996, 246–247.

3 Mickelsson 2007, 186–187, 244.

4 Kantola 2002, 247.

5 Wiberg 2011, amfiteatteri tai muu sen kaltainen rakennus, esim. härkätaisteluareena; henkilöiden ja aatteiden ottelupaikka; Mickelsson 2015, 237–238, Kokoomus (SDP:n tavoin) halusi pitää puoluettaan vaikutuskanavana, ja muuttua politiikan teon areenaksi, politiikan teon paikaksi.

aalidemokraatit olivat muodollisesti sopineet oikeisto-keskustan kanssa luottamuspaikkajaosta, mutta keskeiset luottamustehtävät olivat vasemmiston hallussa. Kuntasektori osoittautuu tässä tutkimuksessa tyypillisesti jälkisykliseksi toimijaksi, johon yleisen taloustilanteen kohentuminen tai heikentyminen heijastuu viiveellä. Konsensuksen toteutumisessa näyttää toteutuneen samanlainen viive.

Kokoomus ja SDP lähenevät—määrävähemmistöjarrutus jatkuu

Virallinen lähentyminen Kaarinan kunnallispolitiikassa SDP:n ja Kokoomuksen välillä alkoi jälkimmäisen koolle kutsumalla kunnallisjärjestöjen yhteiskokouksella vuoden 1982 tammikuussa. Kokous todettiin hedelmälliseksi ja yhteydenpitoa päätettiin jatkaa jopa niin pian, että seuraavassa kuussa tavataan SDP:n kunnallisjärjestön asialistan mukaisesti. Silloin jatkettaisiin kunnassa alulle pantujen investointien käsittelyä. Muut ensimmäisessä kokouksessa esille tulleet ja myöhemmin käsiteltävät teemat olisivat virkamiesten ja luottamushenkilöiden suhteet sekä se, millaiseksi Kaarina halutaan kehittää. Kokousten valmistelu sovittiin tehtäväksi puheenjohtajien työryhmässä.¹

Neuvottelumekanismi lähti SDP:n ja Kokoomuksen välillä liikkeelle. Virkamiesten ja luottamusmiesten välisiä suhteita ja Kaarinan kehittämistä käsiteltiin puolueiden välillä eikä ilmeisesti otettu riittävästi keskusteluihin mukaan johtavia viranhaltijoita, koska kunnanjohtaja Erkki Kuusela kirjoitti Rannikkoseudussa Vuoden 1984 päättyessä palstalla: Kunnallisjohtajilla on puheenvuoro:

”Kunnanvirastossa laaditulla virkojen kiireellisyysjärjestyksellä ei ole paljonkaan painoa, kun puolueiden edustajat pitkissä neuvotteluissa päättävät, mitkä virat perustetaan. Viranhaltioilla ei näihin neuvotteluihin ole asiaa sotkemaan poliittisia kuvioita. Muitakaan tärkeitä asioita ei enää juuri ratkaista normaalilla parlamentarisella tavalla kunnallisissa toimielimissä, vaan salaisissa neuvotteluissa puolueiden nokkamiesten toimesta. Näissä ratkaisuissa ei osata ottaa huomioon työllisyyslain edellyttämää tasaista työllisyyttä, kunnanviraston resurssitarpeita, valtionosuuksien saantimahdollisuuksia ja taloussuunnitelman vuosittaista tasapainoa. Tuntuu, että tarkoituksenmukaisesta organisaatiosta olisivat paremmin selvillä ne, jotka eivät itse ole sitä toteuttamassa.”²

Kunnanjohtajan kirjoituksen viimeisessä lauseessa viitattiin luottamushenkilöiden haluun suunnitella kunnan organisaatioita. Kunnallinen organisaatio jakautuu

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.1.1982 5 S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Rannikkoseutu 28.12.1984. Vuoden päättyessä. Kunnallisjohtajilla on puheenvuoro. Palvelut edellyttävät tekijöitä.

kahteen osaan: virkamiesorganisaatioon ja luottamushenkilöorganisaatioon. Luottamushenkilöorganisaatio oli perinteisesti ollut poliitikkojen kehittelyn kiinnostuksen kohteena. Nyt oli tehty luottamushenkilöiden esityksiä virkamiesten organisaatiosta ja se herätti vastareaktioita. Virkamiesten ja poliitikkojen yhteistyössä näytti olevan parantamisen varaa. Kuntalaisten edun mukaan kunnan virkamies- ja luottamushenkilöorganisaatiot toimivat yhteistyössä valmistelussa ja päätöksenteossa.

Kokoomus oli toisaalta oppinut jarruttamaan määrävähemmistöllä kunnallispolitiikassa vastustamia asioita. Niin valtuustossa kuin virkamieskunnassakin oli vasemmistolla vahva enemmistö, eikä asioiden valmisteluvalta tyydyttänyt oikeistoa. Kuntatasolla voi vähemmistössä oleva ryhmittymä poliittisella suhteellisuusperiaatteella käyttää yhden kolmasosan määrävähemmistösuojaa ja kaataa keskeisissä kunnallisissa päätöksissä enemmistön ajamat hankkeet tai virkanimitykset.

Kaarinan kunnanvaltuustossa oli 1970-luvun alussa voimassa olevan kunnallislain 642/1948 57§:n mukaan seuraavissa asioissa päätöksen edellytyksenä saapuvilla olevien valtuutettujen kahden kolmasosan kannatus:

1. kiinteän omaisuuden myynti tai vaihtaminen
2. pysyvän rahaston perustaminen tai lakkauttaminen taikka niiden sääntöjen muuttaminen taikka varojen osoittaminen tällaisesta rahastosta sekä myös verotuksella koottavan määrän korottaminen
3. määrärahan myöntäminen, mikäli kysymys on määrärahan korottamisesta tai uudesta määrärahasta
4. uuden viran perustaminen
5. lainan ottaminen tai uudistaminen taikka saadun lainan maksuajan pidentäminen
6. takaussitoumusta koskeva asia”

Kaarinan valtuuston voimasuhteet olivat koko sodan jälkeisen ajan olleet sellaiset, ettei porvaristolla ollut edes yhteensä määrävähemmistöön oikeuttavaa edustusta. Näin ollen oli käytäntö muodostunut sellaiseksi, ettei asioista edes edellä mainituissa määräenemmistöä edellyttävissä kysymyksissä vasemmiston ollut tarpeen keskustella porvariston kanssa. Vuoden 1973 valtuustoon oli tullut voimasuhteisiin sellaisia muutoksia, että valtuuston oli puolin ja toisin opeteltava sopeutumaan uuteen tilanteeseen. Porvariston oli opittava hyödyntämään uusi asemansa ja vasemmiston taas hyväksymään se. Kokoomusjärjestöä ja oikeistokeskustaa koulutti valtuustoryhmän puheenjohtaja Veikko Jussari. Hän oli juristina tottunut tulkinnoissaan pikkutarkkuuteen, ja ristiriitoja syntyi vasemmiston ja

oikeiston välillä, kun vasemmisto ei enää voinut tehdä yksin päätöksiä. Tämä pakotti kehittämään poliittista neuvottelumekanismeja.¹

Kokoomus jatkoi määrävähemmistöpolitiikkaa, kun uusi kunnallislaki (953/76) säädettiin 10.12.1976. Lain 50 § vaati kahden kolmasosan hyväksymisen saapuvilla olevista mikäli asia koski aiemmassakin laissa olleita kohtia kolme, neljä ja kuusi. Tämä pykälä kumottiin 17.03.1995 annetulla lailla (365/95), joka astui voimaan 01.07.1995.²

Vuoden 1980 kunnallisvaaleissa Kokoomus oli ensimmäisen kerran saavuttanut yli yhden kolmasosan kannatuksen ja pystyi yksin hyödyntämään määrävähemmistösuojaa.³

Syksyn 1984 valtuustokäsittelystä Rannikkoseutu-lehti otsikoi: Oikeisto-keskusta periaatelinjalla Kaarinan valtuustossa. Esillä oli pieniä hankintoja, joista oikeisto-keskustaryhmä vaati lisäselvityksiä palauttaen ne määrävähemmistölleen lisävalmisteluun. Lukion miljoonan markan lisämäärärahasta oli riideltä rakennushankkeen alkuajoista lähtien. Veikko Jussari oli valittanut asiasta ensin lääninoikeuteen ja siitä edelleen korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Oikeisto-keskustaryhmän edustajat vakuuttivat, että rakentamista ei haluta viivyttaa, mutta he halusivat selvittää, tarvitaanko vielä enemmän lisämäärärahaa hankkeen loppuun saattamiseen.⁴

Vasemmistoa ärsytti Jussarin tehtailemat valitukset, joista monet kohdistuivat pieniin tulkinnanvaraisiin muutoseikkoihin. Myös virkamiehet kokivat, kunnanjohtaja Kuuselan haastattelun mukaan, että heillä olisi paljon tärkeämpää tehtävää päätoimialueillaan:

”Kunnanviraston johtavien virkailijoiden tärkein tehtävä Kaarinassa ei moneen vuoteen enää ole ollut johtaa ja valvoa töiden edistymistä ja tehdä suunnitelmia tulevaisuutta varten. Ei ainakaan niiden luottamushenkilöiden mielestä, jotka vaativat tiuhaan tahtiin selvityksiä, vastineita ym. melko vähäpätöisistäkin asioista. Tavoitteena tuskin on kunnan paras, vaan oman tai puolueensa aseman pönkittäminen osoittamalla aktiivisuutta tällä tavalla.”⁵

---

1 Kunnallislaki 642/48; 953/76; 365/95; Teppo Hurmeen haastattelu 31.01.2012.

2 Kunnallislaki 642/48; 953/76; 365/95; Teppo Hurmeen haastattelu 31.01.2012.

3 Kuvio 5. Kunnallisvaalien kannatus ja valtuustopaikat Kaarinassa 1976–2009.

4 Rannikkoseutu 1984. Oikeisto-keskusta periaatelinjalla Kaarinan valtuustossa.

5 Rannikkoseutu 28.12.1984. Vuoden päättyessä. Kunnallisjohtajilla on puheenvuoro. Palvelut edellyttävät tekijöitä.

Tavoiteohjelmapolitiikalla vaikutusvaltaa

Kokoomukselle uusi periaateohjelma ja maakuntaohjelma

Kokoomus oli tehnyt vuoden 1970 ylimääräisen puoluekokouksen hyväksymän periaateohjelman jälkeen kaksikymmentäyksi erityisohjelmaa, jotka puoluehallitus tai puoluevaltuusto oli hyväksynyt. Niistä ei kunnallisella järjestötasolla ollut paljon tietoa. Helsingissä pidettiin toukokuussa 1981 puoluekokous, joka hyväksyi valmistellun periaateohjelman sekä lähiajan tavoiteohjelman 1980-luvulle. Ohjelmista tehtiin lyhyitä, havainnollisia ja kuvitettuja versioita. Ulkoasuissa vaihdeltiin ruiskukkaa ja leijonaa Kokoomuksen symboleina. Vuonna 1988 muokatun lähiajan tavoiteohjelman suurikokoisessa kansikuvalogossa oli leijona jopa upotettu ruiskukan keskelle. Näitä kaikkia ohjelmapainotuotteita jaettiin paikallisyhdistyksien käyttöön, eivätkä ne jääneet laatikkoihin pölyyntymään puolueen varastoihin.¹ Puoluekokouksessa hyväksytyissä uuden politiikan perusteissa suunnattiin kuluvan vuosikymmenen poliittisiin haasteisiin yksilökeskeisten tavoitteiden pohjalta yleispuolueena:

”Kansallinen Kokoomus on kaikki kansalaispiirit kattava, aatteellinen yleispuolue. Kokoomus kehittää sisäistä demokratiaansa ja edistää puolueen yhtenäistä toimintaa ohjelmiensa pohjalta. Kokoomus arvostaa kaikkien yhteiskuntaa rauhanomaisesti uudistavien ja kehittävien puolueiden ja muiden ryhmien olemassaoloa ja toimii keskinäisen tasa-arvoisuuden pohjalta yhteistyössä niiden kanssa. Päämääränä on sosiaalisen valintatalouden periaatteen pohjalta turvata ja edistää kansalaisten taloudellista, sosiaalista sekä henkistä turvallisuutta. Markkinatalouden kehittäminen sosiaalisen valintatalouden periaatteiden mukaisesti merkitsee, että kaikessa taloudellisessa toiminnassa otetaan huomioon toimenpiteiden vaikutus yksityiseen ihmiseen.”²

Pekka Suvanto luokitteli tämän ohjelman liberaalis-sosiaalis-konservatiiviseksi.³ Paikallisesti perusturvan, tasa-arvon ja elämänlaadun korostaminen viittasivat kokoomusmyönteisyyttä myös kuntatasolla toteutettavaan hyvinvointipolitiikkaan. Pienen ihmisen asiaa korostava Kokoomus pyrki myös yhteistyöhön sosiaalidemokraattien kanssa. Neuvottelutoimintaa oli jo lisätty Kaarinassa.

Varsinais-Suomen Kokoomuksen kunnallispoliittisessa toimikunnassa laadittiin vuoden 1983 aikana maakunnan alueelle aluepoliittinen ohjelma. Pää-

1 Puolueohjelmat 1970, Kansallisen Kokoomuksen politiikan perusteet 1981. Lähiajan tavoiteohjelma 1988. PTA.

2 Kansallisen Kokoomuksen periaatteet. Hyväksytty 15.–17.5.1981 Helsingissä. PTA.

3 Suvanto 1994, 319.

vastuussa ohjelmasta oli sisäinen työryhmä, johon kuuluivat osastopäällikkö Pentti Lehvonen, toiminnanjohtaja Perttu Koillinen, oikeustieteen yo Ville Itälä ja kunnallissihteeri Juho Savo. Toimikunta sai työnsä pohjaksi eri hallinnonalojen piirissä työskenteleviltä kokoomuslaisilta asiantuntijoilta runsaasti apua. Ohjelman lausuntokierroksella kolmekymmentäkaksi Kokoomuksen paikallisyhdistystä antoi lausuntonsa ja korjausesitykset. Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirivaltuusto kävi ohjelmasta joulukuussa 1983 lähetekeskustelun, ja lopullisen muotonsa ohjelma sai valtuuston kokouksessa tammikuussa 1984.¹

Aluepoliittisen ohjelman 1984- yleinen osa käsitteli Varsinais-Suomen aseman korjaamista valtakunnallisessa aluepolitiikassa. Hallinnonaloittain esitettiin lähivuosien tavoitteet valtion talousarviokäytännön mukaisessa järjestyksessä. Yleisessä osassa vedottiin väestösuunnitteiden ja asuntotuotantokiintiöiden oikeudenmukaisuuteen ja työttömyyden hoitoon sekä elinkeinoelämän toimintaedellytysten parantamiseen. Peruskoulujen ja lukiodien rakentamista vaadittiin nopeutettavaksi ja liikenneverkkoja kehitettäväksi. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalan investointien ja virkojen jälkeenjääneisyys oli keskeinen ongelma kehityvässä hyvinvointimaakunnassa. Ratkaisuja tehtäessä ei Varsinais-Suomessa haluttu tyytyä valtakunnallisiin keskiarvoihin, vaan ratkaisut esitettiin tehtäväksi alueelliset olosuhteet riittävästi huomioon ottaen.²

Terveydenhuoltopuolella keskeisiä rakennushankkeita olivat Turun Yliopistollisen Keskussairaalan työt ja lukuisat kuntien terveyskeskushankkeet; sosiaaliturvatoimialalla huoletti se, että vanhusväestön osuus Varsinais-Suomessa oli useissa kunnissa yli valtakunnallisten keskiarvojen. Pääpaino sosiaaliturvan kehittämisessä nähtiin avohuollon toimintamuotojen laajentamisessa ja tehostamisessa.

Asuntotuotanto oli romahtanut kolmannekseen vuoden 1974 huipusta, jolloin rakennettiin 12 000 asuntoa vuodessa. Ohjelmassa pyydettiin todellista tarvetta vastaavaa osuutta valtion asuntotuotantomäärärahoista. Työvoimapolitiikassa maakunnassa esiintyi nuorisotyöttömyyttä, joka johtui erityisesti maatalouden rakennemuutoksen seurauksista. Maa- ja metsätalouteen ja sen liitännäiselinkeinoihin oli aluepoliittisessa ohjelmassa kiinnitetty suurta huomiota. Niiden osuus oli valtakunnan tasolla pudonnut vuonna 1980 jo 12.6 prosenttiyksikköön ja rakennemuutos jatkui.

Liikenneväylien suunnittelu, rahoitus ja toteuttaminen ovat pitkäjänteisiä ja aikaa vieviä hankkeita. Yhteyksien kehittäminen Turusta Helsinkiin, Naantaliin ja Raumalle sekä kaupunkikeskukset kiertävät ohitustiet oli kirjattu ohjelmaan. Maakunnallisesti tärkeän Poikluoma-Kirjalansalmi -tieyhteyden suunnittelutarve oli mukana ohjelmassa. Rautatieliikenteen osalta esitettiin Turku-Salo-Karjaa

---

1 Varsinais-Suomen Kokoomus. Aluepoliittinen ohjelma 1984-, 1–32. PTA.

2 Varsinais-Suomen Kokoomus. Aluepoliittinen ohjelma 1984-, 1–32. PTA.

-rantaradan perusparannusta sekä muun muassa teollisuusrautatien rakentamista Naantalın Luonnonmaalle.

Ympäristönsuojelussa haluttiin suojella varsinaissuomalainen kulttuurimaisema ja erityisesti mainittiin saaristomeri. Puhtaan raakaveden saaminen Turun seudun tarpeisiin nähtiin valtakunnallisena hankkeena, jonka toteuttamiseen tarvittiin kuntien laajaa yhteistyötä. Aurajoen raakaveden suojeleunkin kiinnitettiin erityistä huomiota. Koulutuksen ja kulttuurin tarkoituksena nähtiin ihmisen yksilöllisyyden edistäminen.

Liikunta-, kulttuuri- ja koulurakennustarpeista oli tarkka luettelo alueittain alkaen esimerkiksi sivistyspuolella esiopetuksesta päätyen korkeakouluihin.¹

Maakunnallinen aluepoliittinen ohjelma 84- oli tarpeellinen, koska edellinen oli tehty kymmenen vuotta sitten. Ohjelma oli toteutettu laajana kokoomuslaisena yhteistyönä, ainakin kirjausten mukaan, ja siihen oli koottu eri hallinnonalojen kehittämistarpeita ja alueellisesti tärkeitä investointihankkeita. Näillä suunnitelmilla oli tarkoitus edetä 90-luvulle. Varsinais-Suomen Kokoomuksen aluepoliittisen ohjelman 84- teon mietitystä ideoinnista kiinnittyi huomio etukanteen valittuun jo vuonna 1948 käytössä olleeseen leijonasymboliin, jolla haluttiin ilmeisesti korostaa Kokoomuksen pitkäkestoista luotettavuutta.

Kaarinaan kokoomuslainen kunnallispoliittinen ohjelma

Kaarinan kokoomuslainen kunnallispoliittinen ohjelma kehitettiin valtakunnallisen ja maakunnallisen politiikkatyön raamittamana ”*kunnallisjärjestön rattaissa*” vuosille 1982–1984. Ohjelman mukaan kunnan tehtäviä hoidettaessa ja ratkaisuja valmisteltaessa oli aina otettava huomioon kuntalainen ja kuntalaisen tarpeet ja oikeudet. Kuntasuunnittelua haluttiin kehittää niin, että luottamusmiehet vetävät kehittämisen linjaa, virkamiehet valmistelevat ja päätöksentekotasot toimivat tehokkaasti. Poliittisten ryhmien yhteistyö nähtiin välttämättömäksi pitkän aikavälin kysymyksissä jo suunnitteluvaiheessa. Näin haluttiin kunnan asioiden hoidon nopeutuvan, tehostuvan, tulevan taloudellisemmaksi ja virkavaltaisuuden vähenevän, jolloin luottamusmieshallinto saisi sille kuuluvan arvon. Kokoomus korosti kuitenkin ennen muuta porvarillisten ryhmien yhteistyötä, joka tapahtui mm. oikeisto-keskustan valtuustoryhmän välityksellä. Virkavaalissa haluttiin pätevyydelle antaa etusija. Poliittisten ansioiden huomioimista suoritusastolla ei pitänyt hyväksyä. Valtaosa viroista oli siten selkeästi vapautettava puoluepoliittisista nimitysperusteista.²

1 Varsinais-Suomen Kokoomus. Aluepoliittinen ohjelma 1984-, 1–32. PTA

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliittinen ohjelma 1982–1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Tämä ylevä tavoite ei käytännössä pitänyt täysin paikkaansa. Kokoomus oli saanut itselleen rakennuspäällikön viran, ja vuoden 1983 viroista oli sovittu SDP:n kanssa, että Kokoomukselle vaaditaan sosiaalijohtajan, kentänhoitajan ja toisen johtavan kodinhoitajan virat. SDP ja SKDL olivat myöhemmin halunneet sosiaalijohtajan virkaa omakseen ja toisaalta ehdottaneet sapattivuoden pitämistä virkanimityksissä. Asiasta oli tarkoitus neuvotella. Kokoomus oli pitänyt apulaiskunnanjohtajan viran perustamista perusteltuna ja kannatti kunnankamreeri Risto Laalon siirtämistä siihen henkilön pätevyyyteen vedoten. Kokoomus halusi tehdä SDP:n kanssa sopimuksen, että tämä perustettu virka ei jatkossa kuulu SDP:lle.¹

Kun virkoja rupesi tulemaan Kokoomukselle, oli niistä vaikea kieltäytyä ja käytännöt muotoutuivat samankaltaisiksi kuin muillakin virkoja tavoittelevilla puolueilla. Neuvottelumekanismit myös kehittyivät ja Kokoomus oppi myös varaamaan eri tilanteisiin sopivia pelimerkkejä, joilla se voi lunastaa oman puolueen kannattajien toiveita. Ajan hengen mukaisesti neuvoteltiin poliittisissa ryhmissä varsin vähäpätöisistäkin viroista.

Kaarinan Kokoomus sovelsi piirin aluepoliittista ohjelmaa tarkentaessaan kunnallispoliittisia tavoitteitaan. Kunnan keskustaa tuli kehittää kaupunkiseudun alakeskuksena. Kun maakunnallisessa ohjelmassa oli jo mainittu terveyskeskusten rakentamistarve, tarkennettiin paikallisohjelmassa, että Kaarinaan on rakennettava pääterveysasema ja vuodeosasto. Lääkärien ja terveydenhoitajien palveluja on tehostettava.

Sosiaalipalvelujen kehittämistarpeiden yhteydessä viitattiin omatoimisuuden edistämiseen. Kotihoito- ja tukimenetelmiä kehittämällä vanhuksille ja vammaisille haluttiin turvata mahdollisuus asumiseen omassa kodissa. Kun Kaarinaan oli muuttamassa lisääntyvässä määrin lapsiperheitä, haluttiin saada erilaisia hoitojärjestelmiä. Koti- ja perhepäivähoitoa haluttiin laajentaa, aloitettua puistotätitoimintaa jatkaa sekä järjestää tarvitseville lisää päiväkotipaikkoja.²

Kokoomuslaisessa perhepolitiikassa oli oltu innokkaasti ajamassa kuntaan puistotätitoimintaa, ja lasten kotona hoitamista oli korostettu voimakkaasti parhaana vaihtoehtona. Nyt, uutena linjauksena, Kokoomus oli valmis myös kunnallisten päiväkotien lisäämiseen.

Kunnan varojen käytössä Kokoomus kulttuuristen perinteiden mukaan halusi korostaa tehokkuutta ja taloudellisuutta. Samoin veroäyrin hinta oli pyrittävä pitämään vakaana. Tariffeista ei haluttu verotusmuotoja.

Rakennustoiminnan painopisteenä korostettiin pientalovaltaisuutta jo Kaarinnan yleisilmeenkin kannalta. Kokoomus halusi rakentaa lukion, toisen yläasteen ja tilat sosiaalialan ammattikoululle. Kaavoituksessa haluttiin ottaa huomioon

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 7.11.1982 2–3§:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliittinen ohjelma 1982–1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

ympäristö nykyistä paremmin. Maapolitiikassa suositettiin sekä maan hankintaa kuntalaisilta oikeudenmukaiseen hintaan että vaihtoehtoisesti kehittämällä kaa-voitusopimuksiin perustuvaa yksityisen maan rakentamista.

Teknisellä puolella haluttiin tukeutua ylikunnalliseen kaukolämpöverkostoon. Kuntalaisille haluttiin turvata riittävä ja laadultaan hyvä vesi. Tämän todettiin edellyttävän veden saantia Aurajoen valuma-alueen ulkopuolelta. Uusia ylikunnallista liikennettä palvelevia teitä suunniteltaessa ja rakennettaessa tuli varmistaa joustavat liittymäyhteydet asuin- ja teollisuusalueille uusien valtavylien halko-essa kuntaa. Erityisesti vaadittiin tässä yhteydessä Littoisten liikennejärjestelyjen hoitamista. Valtion Rautateiden sulkiessa turvallisuussyistä tasoylikäytäviä Littoisissa, haluttiin korvaavien ja turvallisten kulkuyhteyksien rakentamista kyläyhteisön palvelujen käytön mahdollistamiseksi.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuoden 1983 toimintasuunnitelmassa korostettiin tiettyjä kehittämiskohteita, jotta saataisiin ”järjestökone tehokkaaseen iskuun.”

Kunnallispoliittisen ohjelman suunnittelulla haluttiin valmistautua uusiin kunnallisvaaleihin. Asioiden valmistelussa oli pyrkimyksenä tiivistää porvarillista yhteistyötä ja parantaa keskinäistä tiedonvälitystä vastuuhenkilö- ja neuvottelumenettelyä kehittämällä. Vuosisuunnitelman mukaan kunnallisjärjestö neuvottelee edustajiensa välityksellä eri puoluiden kunnallisjärjestöjen kanssa pidemmän aikavälin kysymyksistä tavoitteena Kaarinan poliittisen ilmapiirin ja toiminnan vakavoittaminen. Kehityskohteena oli myös Kokoomuksen ja virkamiesten välisten suhteiden parantaminen. Oma Kuntaperhe-lehteä julkaistaisiin Kaarinaa koskevien asioiden foorumina² kaksi numeroa vuodessa. Keskeisenä tehtävänä oli vaalitoiminnan organisointi ja koordinointi.³ Kunnallisvaalivuosina ilmestyi Kuntaperhe-lehdestä 4–5 numeroa.⁴

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliittinen ohjelma 1982–1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Wiberg 2011, 113. Foorumi tarkoittaa keskustelupaikkaa, tapahtumapaikkaa, näyttämöä myös toria, julkisen elämän paikkaa.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma 1983. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kuntaperhe-lehdet 1981–2009. Lehdet tekijän hallussa.

Vaalit kasaantuvat

Kansakunnan linjaa turvaamaan

Vaikka kunnallisvaalit olivat kuntatason poliittisille järjestöille keskeisimpiä toiminnan tavoitteita, oli kaikilla valtakunnallisilla vaaleilla myös vaikutusta kansatuksen kehittymiseen pidemmälläkin aikavälillä. Sen vuoksi vaalit aktivoivat järjestötoimintaa puolueen kannatuksen nostamiseksi, vaikka omia ehdokkaita ei olisi ollutkaan.

Vuoden 1982 presidentin valitsijamiesvaaliin lähdettiin Kokoomuksessa tunnuksella: *Harri Holkeri turvaa kansakunnan linjan*. Miesten johtamassa Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestössä valitsijamiesehdokkaaksi oli lupautunut yllilääkäri Ritva Järvi. Hän sopi profiililtaan hyvin Varsinais-Suomen kokoomuslaisten ehdokkaiden joukkoon ja tuli valituksi ehdokkaaksi. Ei kuitenkaan suoraan piirikokouksessa 23 valitun ehdokkaan joukkoon, vaan piirihallituksen täytettäväksi jätettiin kaksi paikkaa. Piiristä otettiin yhteyttä kunnallisjärjestöön, joka antoi kannatuksensa asiassa. Kunnallisjärjestö valitsi vaaleja varten vaalipäällikön johdolla toimivan vaalitoimikunnan. Kampanjointi organisoitiin niin, että suurimmat perusyhdistykset järjestivät kustannuksellaan vaalitulaisuuksia ja nuorten yhdistykset suorittivat tarrojen ja muun vaalimateriaalin jakelun. Joka talouteen jaettiin mainosote.¹

Naapurikuntien kanssa järjestettyyn vaalitulaisuuteen kutsuttiin mukaan myös muita ehdokkaita. Piirin suuri vaalitulaisuus, joka pidettiin Turussa, oli alueellinen avaustapahtuma, jossa olivat mukana myös presidenttiehdokas Harri Holkeri ja puolueen puheenjohtaja Ilkka Suominen, joka saatiin Kaarinaankin. Ritva Järvelle koottiin laaja tukiryhmä, jonka nimiluettelo oli lehtien tuki-ilmoituksissa.

Vaalien palautekeskusteluissa todettiin, että Kokoomus oli menestynyt Kaarinassa melko hyvin, joskaan suhteellinen menestys ei ollut kunnallisvaalien luokkaa. *"Pysyvä kannatus on noussut, mutta äänestäjäkuntamme on liikkuvaa."* Ritva Järvi selvisi ehdokkuudestaan hyvin, sillä hän ylsi ehdokkaiden joukossa puoleen väliin 1132 äänellään. Hän oli saanut vaalin kautta näkyvyyttä, ja kunnallisjärjestön hallitus totesi, ettei Järven saamaa mainosta ja äänimäärää ole syytä olla käyttämättä tulevissa eduskuntavaaleissa.²

Joissakin vaalitulaisuuksissa Järven kanssa mukana ollut Tapio Holvitie selvitteli kunnallisjärjestölle lähettämässään vaalipalautteessa presidentin vaaleja seuraavasti:

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 15.11.1981 5 §, 14.2.1982 5 §, vaali-ilmoituksia. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 15.11.1981 5 §, 14.2.1982 5 §, vaali-ilmoituksia. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

”Porvarillisen Koiviston” puuttuminen ja sitkeä mustalla hevosella pelottelu lisäsivät ratkaisevasti suosikin, presidentti Mauno Koiviston, kiistatonta voittoa. Hänen perheensä suuri vaalimenestys osoitti äänestäjien kokeneen vaalit henkilökysymyksenä, jossa ideologiset taustat sivuutettiin ratkaisua tehtäessä. Voittaneelle presidentille on annettava kaikki tuki silloin kun hän työskentelee suomalaisen elämänmuodon hyväksi.

Vasemmiston voimistunut äänenpaino yrittää mitata vaalin tulosta myös suurvoittona. On kuitenkin muistettava, että vasemmiston puoluepoliittiseen pussiin äänistä kuuluvat vain ne, jotka puheenjohtaja Kalevi Sorsa olisi kerännyt ehdokkaana ja sehän on jo toinen luku. Kokoomuksella ei mennyt huonosti ja sillä on paljon saavutettavaa pienpuolueilta ja lainassa olleilta äänestäjiltä seuraavissa vaaleissa.”¹

Sinulla on oikeus valita

Kokoomus valmistautui kevään 1983 eduskuntavaaleihin teemalla *”Sinulla on oikeus valita. Hallitusmuodon § 25”*. Kaarinalaisia ehdokkaita alkoi ilmoittautua jo valitsijamiesvaaliehdokkaiden valintaprosessin aikana. Kesäkuuhun mennessä oli perusyhdistysten aktiivisuudesta johtuen ilmoittautunut jo yhdeksän kandidaattia. Kun kunnallistoimikunnassa keskusteltiin eduskuntaehdokastilaisuuksista todettiin suurten tilaisuuksien lisäksi tarpeellisiksi kotitilaisuudet, joihin kutsutaan jonkinasteisia tuttuja—*”ei pelkästään parkkiintuneita kokoomuslaisia”*. Vaalien yhteydessä tehostettavan jäsenhankinnan keinoiksi kunnallisjärjestössä esitettiin:

”Otetaan yhteyttä alueelle muuttaviin ja tulevan sanomalehden perusteella. Käytetään hakemistona verokalentereita ja vaaliluetteloita, perustetaan uusia yhdistyksiä ja etsitään niille vetäjiä, käytetään Kokoomuksen kasvua hyväksi vaalitaistelun aikaisessa jäsenhankintakampanjassa.”²

Kunnallisjärjestö oli innostanut ehdokkaita eduskuntavaalien jäsenäänestykseen. Ehdokkaita oli kaikista perusyhdistyksistä yhteensä yhdeksän henkilöä, joka on pienen kunnan alueelta sellainen määrä, että tuskin kovin pian ylittyy, ellei jotakin poikkeavaa tapahdu. Mielenkiintoista oli, että ehdolla olleet neljä naisehdokasta sijoittuivat kaarinalaisten ehdokkaiden keskinäisessä kilpailussa viiden parhaan joukkoon. Kaarinalaisten perusyhdistysten jäsenten äänestysaktiivisuus esivaa-

1 Tapio Holvitien 9.2.1982 lähettämä kirje. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ja kunnallistoimikunnan yhteinen kokous 16.5.1982 6–7 §:t.

lissa oli 41,3 prosenttia, kun piirin alueen kokoomuslaisista jäsenistä äänesti 45,7 prosenttia.¹

Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirin eduskuntavaaliehdokkaaksi hyväksyttiin Ritva Järvi, joka oli saanut juuri valitsijamiesvaaleista kokemusta. Vaalipäällikkö Eero Hiekka oli Porvariparlamentissa saanut valtakunnallisia ohjeita ja vihjeitä vaalikampanjoiden järjestämisestä. Alkuvuodesta sovittiin Kaarinaan vaalitulaisuuksia, joissa Varsinais-Suomen kokoomuslaiset istuvat kansanedustajat esiintyivät Ritva Järven kanssa. Kiertäväksi vaalimainostukikohdaksi Kaarinan alueelle vuokrattiin asuntovaunu. Turun VPK:n talolle kutsuttiin järjestöväkeä piiriin tilaisuuteen, jossa televisio oli tekemässä vaaliohjelmia.²

Kansanedustajaehdokas Ritva Järvi linjasi näkemyksiään eduskuntavaalien ydinkysymyksistä Kuntaperhe-lehdessä. Hän piti poliittista elämää hidasliikkeisenä ja jähmeänä. Ilman tehtyjä mielipidemittauksiakin voi todeta, että jatkuvaa byrokratisoitumista vastustetaan ja vaaditaan sen purkamista. Sosiaalidemokratian ja kokoomuslaisten vaalimainoksista oli vaalien alla yllättäen löydetty yhtäläisyys kansanvallan korostamiseen. Molemmat puolueet painottivat hallitusmuodossa lausetta: ”*Valtiovalta Suomessa kuuluu kansalle.*” Lainsäädännöstä johtuvan yhteiskunnan holhoavan otteen lisääntyminen ei toisaalta tukenut demokratian toteutumista ihmisen tasolla itsenäisenä yhteisön jäsenenä. Kokoomus korosti ohjelmissaan neuvoa-antavien kansanäänestysten käyttöönottoa, kansalaisten päätösvallan lisäämistä työelämässä ja ammattiyhdistysliikkeessä. Hallituspohjan muuttamisen ehdokas Järvi näki eräänä eduskuntavaalien ydinkysymyksenä:

*”Mielipidetiedustelut kertovat selvästi, että on aika hallituspohjan uudelleen arviointiin, vaikka hallituspuolueet pyrkivät tämän sivuuttamaan. On vihjailtu jopa ulkopoliitikalla, joka on kaikkien yhteisen edun nimissä arveluttavaa. Oppi ainoasta mahdollisesta hallituspohjasta on demokratian kannalta epäterve. Yhteistyöpolitiikkaan tarvitaan avarakatseisuutta. Puolueet eivät saa kokea toisiaan uhkana, vaan yhteistyön voimavaroina.”*³

Eduskuntavaalityö toi Kokoomukselle Kaarinassa edellisiin eduskuntavaaleihin verrattuna lisää kannattajia, 295 äänestäjää, mikä toi lisäystä 0,4 prosenttiyksikköä. Kaarinassa säilytettiin paikka suurimpana puolueena 27,6 prosentilla, SDP:n kannatus oli 26,7 prosenttia. Porvaristo sai äänistä 39 prosenttia, vasemmisto 44 prosenttia, ”*heiluvia*” äänestäjiä oli 17 prosenttia ja nukkuvia noin 1400. Vihreit-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokous 15.8.1982, 17.10.82. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokous 15.8.1982 5 §, 17.10.82 5 §, 3.12.1982 5 § ja 16.1.1983 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Pääministeri Kalevi Sorsan III-hallitus. Puoluejakauma: Keskusta 6, SDP 5, SKDL 3, RKP 2, ammatti/virkamies 1; Kuntaperhe-lehti 1/1983, 4–5. Ritva Järven kirjoitus: Eduskuntavaalien ydinkysymyksiä.

Kuva 2. Eduskuntavaali-ilmoitus. Paikallisia vaalitulaisuuksia moitittiin liian arkisiksi. Turun Sanomat 7.2.1983.

ten äänimäärä Kaarinassa oli 224, jota kunnallisjärjestön hallituksessa pidettiin huomiota ansaitsevana määränä. Lähtökohtaa seuraaviin kunnallisvaaleihin pidettiin nyt hiukan parempana kuin viimeksi, koska "heiluvista" äänestäjistä hallituksen arvion mukaan porvariston osuus olisi todennäköisesti vasemmiston osuutta suurempi.¹

Kunnallisjärjestön eduskuntavaalien jälkeisessä palautekeskustelussa kritisoitiin Kokoomusta liiallisesta hallituskipeydestä. Puolueen toimittamia vaalijulisteita ei pidetty hyvinä. Kaarinan osalta todettiin, että vaalivaunu ei vastannut tarkoitustaan: "Vaunu näkyi huonosti ja kävijöitä oli vähän." Järjestetyt tilaisuudet olivat liian asiapitoisia ja viihdettä kaivattiin lisää. Vaalitoimikunnan todettiin toimineen aktiivisesti ja jakelun kattaneen uuden 58 aluetta käsittävän jakeluverkon ansiosta ensi kertaa koko Kaarinan. Ritva Järvi kaarinalaisena ehdokkaana lisäsi kannatustaan valitsijamiesvaaleihin verrattuna; häntä äänesti 1351 Turun läänin eteläisen vaalipiirin äänioikeutettua kansalaista.²

1 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus v. 1983. PTA. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomus vuodelta 1983. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokous 4/1983. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Tärkeintä on ihminen

Puolueen vuoden 1980 kunnallisvaalisloganista, Kokoomus-yhteistyötä ihmisen hyväksi, muokattiin vuoden 1984 kunnallisvaaleihinvaaleihin edellistä mukaillen iskulause *Tärkeintä on ihminen*.¹

Kokoomuksen Turun Aluejärjestö korosti toimintasuunnitelmassaan asettavansa ehdokkaitaan siltä pohjalta, että heidän tärkein tehtävänsä on vastuullisesti palvella turkulaisia ja tuoda päätöksenteko lähelle tavallista kaupunkilaista.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksessa painotettiin, että kuntalaisia on tavattava ja vaalityötä tehtävä koko nelivuotinen vaalikausi.³ Kaarinalainen kokoomusehdokkaiden joukko otti omaksi vaalitunnukseksi *Kokoomus kehittää Kaarinaa*.⁴

Ihminen, kaupunkilainen, kuntalainen ja kehittäminen tulevat helposti puhe-tapaan vaalien lähestyessä. Äänestäjät taas punnitsevat puheiden uskottavuutta.

Kunnallispoliittisen ohjelman suunnittelu oli jatkuvaa prosessia. Vuosille 1985–1988 kehitettävä ohjelma tukeutui aiempaan kunnallispoliittiseen ohjelmaan, Kaarinan kunnan kuntasuunnitelmaan, Varsinais-Suomen Kokoomuksen aluepoliittiseen ohjelmaan sekä valtakunnan tason kokoomuslaisiin linjauksiin, jotka katsottiin paikallistasolle soveltuviksi. Kuntatasolla harkittiin varsin itseenäisesti alueelliset olosuhteet tuntien, miten haluttiin kuntaa kehittää.⁵

Pitkäaikainen kunnallisjärjestön sihteeri Leena Sihvonen totesi haastattelussa, että suhteessa piiritason ja valtakunnan politiikan toimintaan on aina haluttu olla itsenäisiä päätöksentekijöitä ottaen huomioon paikalliset olosuhteet. Piirin tai puolueen ohjeistuksesta ei ole piitattu, ellei se ole miellyttänyt.⁶ Ohjelmatyötä jatkettiin vaalivuoden 1984 alusta, mutta heti kunnallistoimikunnan ensimmäisessä kokouksessa sovittiin kunnallisvaalien isoiksi teemoiksi:

*"Ihmisläheisyyden eli kuntalaisen huomioimisen lisäksi, asiantuntemuksen korostaminen, kaikenlaisen informaation jakaminen kuntalaisille, luonnon ja väljyyden huomioonottaminen rakentamisessa sekä elinkeinoelämän ja yrittäjyyden tukeminen."*⁷

---

1 Vaalisloganit. Porvarillisen Työn Arkisto.

2 Kokoomuksen Turun Aluejärjestön toimintasuunnitelma 1984. Varsinais-Suomen Kokoomus ry.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 23.3.1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Katso : Tavoitepolitiikalla vaikutusvaltaa kuntatasolle, ss 47–52.

6 Leena Sihvosen haastattelu 24.4.2012.

7 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 19.1.1984 1 § ja 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kunnallisjärjestön 5-vuotisjuhlakokous pidettiin 26.4.1984 virastotalon valtuustosalissa. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirijärjestön puheenjohtaja Pentti Myllymäki toi kokoukselle piirin tervehdysten. Puheessaan hän kiteytti ytimekkäästi poliittisen tilannekuvan:

”Kaarinassa Kokoomuksella on erittäin hyvät edellytykset menestyä.”

Kunnallissihteeri Juho Savo kutsui Kokoomuksen Turun Aluejärjestön kirjelmäkkeellä kokoomuslaisia Turun alueen vaikuttajia yhteiselle linja-autoretkelle. Vapun jälkeen toteutettavalle matkalle kutsuttiin Turun, Naantalın, Raision, Liedon ja Kaarinan kuntien kokoomuslaisia valtuutettuja, virkamiehiä ja järjestöjohtoa tutustumismatkalle kaikkien viiden kunnan alueelle. Asiasta oli päätetty Turun kaupunkiseudun kuntien kokoomusryhmien neuvottelussa huhtikuussa 1984¹. Kuntien linja-autot lähtivät Aurakatu 2:n kokoontumispaikasta ensin Ruissalon Marjaniemeen, jossa käveltiin noin yhden kilometrin luontopolku Suomen rehevimmässä tammilehdossa. Kiertokäynti kuntien alueilla kesti koko päivän ja puolivälissä ruokailtiin Ala-Lemun kartanossa. Kaarinasta oli edustettuna 22 poliitikkoa.²

Tällaisia yhteisiä tilaisuuksia, joissa voitiin keskustella vapaammin, tutustua ympäristökuntien kokoomuspoliitikkoihin ja ottaa toisiltaan oppia hyvistä käytännöistä, järjestettiin kovin harvoin. Nyt ajoitus kunnallisvaalivuotena näytti hyvin suunnitellulta, ja retkelle osallistuivat myös julkisen sanan edustajat.

Neuvotteluja ei-sosialististen puolueiden yhteisestä vaaliliitosta oli käyty pitkään. Keskustapuolue pyrki valtakunnallisesti korkean profiilin politiikkaan muun muassa omilla vaaliliitoillaan ja mahdollisimman suurella ehdokasmäärällä. Vuoden 1984 kunnallisvaaleissa Keskustapuolueella oli vain 28 kunnassa vaaliliitto Kokoomuksen kanssa. Kunnallisvaalit kytkeytyivät keskustapuoluelaisille kiinteästi sosiaalidemokraattien yleispoliittiseen haastamiseen.³

Kaarinassa oikeisto-keskustan valtuustoryhmän yhteistyö toimi hyvin. Sosiaalidemokraatit olivat selkeästi päävastustaja myös Kokoomukselle. Keskustapuolueella ei valtakunnan tapaan ollut kolmanneksen kannatusosuutta Kaarinassa, vaan ainoastaan 4,6 prosentin osuus äänistä ja yksi kunnanvaltuutettu. Sen vuoksi puolue oli valmis yhteistyön jatkamiseen.

Kaarinassa solmittiin syksyn kunnallisvaaleja varten vaaliliitto toukokuussa 1984. Vaaliliitossa olivat mukana Keskustapuolue, Kokoomus, Suomen Kristillinen Liitto ja Ruotsalainen Kansanpuolue. Pohdintoja aiheutti valtuuston paikkaluvun suurentumisesta aiheutuvat muutokset. Vaaliliiton avulla osapuolet uskoivat

1 Muistio Turun kaupunkiseudun kuntien kokoomusryhmien neuvottelusta 9.4.1984 Varsinais-Suomen Kokoomuksen piiritoimistossa. Pöytäkirjakopio tekijän hallussa.

2 Juho Savon kutsu kuntien kokoomuslaisille edustajille 17.4.1984. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 17.5.1984. 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kääriäinen 2002, 254–255.

pystyvän saamaan ei-vasemmistoenemmistön kunnanvaltuustoon. Kokoomus sai vaaliliittoon 71 ehdokaspaikkaa, Keskustapuolueelle paikkoja tuli yhdeksän sekä kolme RKP:lle ja SKL:lle. Vaaliliitossa suhtauduttiin aiempaa myönteisemmin sitoutumattomiin ehdokkaisiin. Arvaamattomana tekijänä pidettiin SMP:n jäämistä vaaliliiton ulkopuolelle.¹ Vuonna 1982 Liberaalinen Kansanpuolue oli taloudellisissa vaikeuksissa ajautunut Keskustapuolueen jäsenjärjestöksi.² Asia oli pantu merkille huhtikuun kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa, jossa keskusteltiin liberaalien tulevaisuudesta Kaarinassa. Silloin oli päätetty, että heihin ei oteta yhteyttä kunnallisjärjestötasolta, vaan ollaan henkilökohtaisesti aktiivisia. Asia päätettiin ottaa esille Kuntaperhe-lehdessä.³

Liberaalit olivat hakeneet uusia poliittisia koteja. Kaarinassa näitä keskusteluja oli käyty, ja nyt oli tiedossa jo neljän liberaalin halukkuus tulla mukaan vaaleihin Kokoomuksen listoilta–siinä syy myönteiseen suhtautumiseen sitoutumattomiin ehdokkaisiin.

Yleispuolueen jäsenrakenne

Minkä sortin kokoomusehdokkaita?

Ehdokasasettelu vahvistettiin kunnallisjärjestön ylimääräisessä kokouksessa. Toimistopäällikkö Juho Savo toi piirin vaaliterveiset todeten kokoomuslaisia ehdokkaita olevan Varsinais-Suomessa noin 1400 ja Kokoomuksen vaalikysymysten olevan ihmisten lähiympäristöön liittyviä asioita. Kaarinassa asetettiin 71 ehdokasta valtuustoon.⁴

Ehdokkaista 46 oli miehiä ja naisia oli 25. Naisehdokkaiden määrä oli noussut edellisistä vaaleista kaksinkertaiseksi ja oli 35 prosenttia. Ehdokkaiden ammattijakauma oli monipuolinen ja ehdokkaat ilmoittivat itsestään ehdokaslistoihin seuraavia arvoja ja ammatteja:

autonkuljettaja, dipl.ins. yliopettaja, raittius -ja kulttuurisihteeri, liikunnanopettaja, vanhempi konstaapeli, dipl.ins., ekonomi, rakennusmestari, rakennusmestari, lastenhoitaja, huk., kotiäiti, professori, lehtori, dipl.ins., kehitysjohtaja, opiskelija, suunnitteluteknikko, insinööri, projektipäällikkö, erik.sair. hoitaja, työsuojeluvaltuutettu, toim.joht., varanotaari, insinööri,

---

1 Rannikkoseutu 8.5.1984. Oikeisto ja keskusta solmi vaaliliiton Kaarinassa.

2 Borg O 2006, 24, Mickelsson 2007, 246.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 18.4.1984. 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräinen kokous 29.8.1984 5 § ja 9 §.

sair.hoitaja, maatalon emäntä, varatuomari, korutaiteilija, liikunnanopettaja, valt.lis., suunnittelija, puutarhatyöntekijä, rakennusmestari, varatuomari, yllilääkäri, opiskelija, levyseppä, arkkitehti, yliopettaja, fil.yo, kättilöterveydenhoitaja, eläkeläinen, toimistosihteeri, insinööri, dipl.insinööri, insinööri, dipl.kosmetologi, suunnittelija, varatuomari, oikeusneuvosmies, lääkäri, rakennusinsinööri, sähköasentaja, puhelunvälittäjä, laboratoriohoitaja, suunnittelujohtaja, pankinjohtaja, valt.maisteri, terveydenhoitaja, liikevaihtoverotarkastaja, eläkeläinen, osastoavustaja, voimistelunopettaja, lainopin kand., sotilasmestari evp, kauppapuutarhuri, insinööri, rehtori, eläkeläinen, vastaanottoavustaja, tilitoimistonhoitaja, tekniikan tohtori, kemisti, opiskelija, sotilasmestari, yksityisyrittäjä, kauppateknikko, agrologi, isännöitsijä, valt.lis.,assistentti, toimitusjohtaja, myyntipäällikkö, sairaanhoitaja, vanhempi rikoskonstaapeli.¹

Vuoden 1984 kunnallisvaalien kaarinalaisten ehdokkaiden sosioekonominen rakenne käsitti Tilastokeskuksen vuoden 1989 jaottelun mukaisesti noin 10 prosentin osuuden yrittäjiä, alempia toimihenkilöitä ja työntekijöitä. Opiskelijat ja eläkeläiset muodostivat yhdessä myös kymmeneksen. Ylempiä toimihenkilöitä oli 58 prosenttia. Huomio kiinnittyi siihen, että maatalousyrittäjiä eikä päätömsia maanviljelijöitä ei ollut yhtään. Suurimman ryhmän muodostivat tekniikan koulutuksen saaneet. Ehdokkaista insinöörejä oli noin 15 ja juristeja tai talousalan koulutuksen saaneita 10 henkilöä. Ehdokkaista neljä oli sitoutumattomia, entisiä liberaaleja, ja sitoutumattomuus heidän osaltaan hyväksyttiin.²

Insinööri- ja kamreerijattelu oli tässä joukossa väistämätöntä. Erilaisia asioita käsitellessä lähdettiin kokoomuslaisten piirissä usein liikkeelle talouden näkökulmasta: Pitää säästää eikä tuhлата, käyttömenot on pidettävä kurissa eikä veroäyrin hintaa saa nostaa.

Tekniikan edustajia oli ehdokasjoukossa paljon. Insinöörit ja teknikot olivat keskiluokkaistuvalla Kokoomukselle 1980-luvulla tyypillistä jäsenistöä.³ Asiaa edisti myös kunnallisjärjestön tavoitteissa ollut pyrkimys perustaa puolueeseen läheisesti tukeutuvia rekisteröimättömiä yhdistyksiä. Keskusteltaessa porvarillisten kerhojen perustamisesta syyskuussa 1982 todettiin kunnallisjärjestön hallituksessa, että Littoisten yhdistyksen perustamaa teknistä jaostoa kannattaa jatkaa kerhona.⁴ Tekninen jaosto järjestäytyi ja päätti perustaa Kaarinan Tekni-

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräinen kokous 29.8.1984 5 §: Kunnallisvaaliehdokkaiden nimeäminen. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Keskusvaalilautakunnan ehdokaslistat KV 1984, Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Taulukko 3. Kaarinan Kokoomuksen kunnallisvaaliehdokkaiden sosioekonominen rakenne. Tiedot kerätty Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuoden 1984 arkistoaaineistosta, passim.

3 Vertaa Rantala 1981, 158.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 19.9.1982 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

set -nimisen rekisteröimättömän yhdistyksen, jonka jäsenistö pääosin käsittäisi Kaarinassa asuvat porvarillisesti ajattelevat tekniset henkilöt. Valittiin työryhmä valmistelemaan sääntöjä. Jaoston kokouksessa oli 13 tekniikan miestä.¹ Toiminta lähti ripeästi liikkeelle ja säännöt vahvistettiin helmikuussa 1983. Yhdistyksen tarkoituksena oli:

”Yhdistää teknisiä ja tekniikasta kiinnostuneita, yksilövapauden periaatteella toimivia henkilöitä. Yhdistys edistää tekniikan tietämystä ja teknisten ratkaisujen tekemistä myös luottamushenkilötasolla sekä pyrkii kehittämään kotikuntaansa turvallisena ja ihmisläheisenä asuinpaikkana antaen arvoa yksilön aloitteellisuudelle ja yrittäjyydelle.”

Vuoden 1983 toimintasuunnitelma viittasi yhdistyksen tarkoitukseen sekä säännöllisten kuukausikokousten järjestämiseen tutustumiskäyntien, koulutuksen ja viihtyisän yhdessäolon merkeissä. Toiminta lähti organisoidusti liikkeelle säännöllisin kuukausikokouksin. Jäsenistössä oli 40 tekniikan miestä ja yksi nainen. Yhdistys ei saanut toimintaansa taloudellista tukea perusyhdistyksiltä, vaan keräsi alkuun pientä jäsenmaksua. Yritysvierailujen järjestäminen oli helppoa, koska teknisten verkosto oli hyvin tekniikan eri alat kattava. Yhdistys käytti vuodesta 1984 lähtien nimeä Kaarinan teknillinen seura.² Kaarinan teknisten ensimmäinen puheenjohtaja Pertti Heinonen oli rekrytoitu mukaan pyytämällä häntä toiminnan vetäjäksi. Kuntaperhe-lehdessä hän selvitti Kaarinan teknisten toiminnan ideologiaa:

”Ei niinkään haluta sotkea politiikkaa tekniikkaan, vaan sekoittaa hivenen tekniikan tietämystä politiikkaan. Seuran jäseneksi on helppo liittyä tuntematta liiallista sidonnaisuutta politiikkaan. Itse toimiessani seuran jäsenenä, olen saanut sieltä uusia ystäviä sekä tuntuman politiikkaan, joka aiemmin tuntui olevan hyvin etäällä omasta ajatusmaailmastani.”

Kaarinan kunnan väkiluku oli kohonnut ja tekniikan parissa työskentelevien osuus kasvanut. Heinonen kaavaili, että kun Turussa oli perustettu Turun teknisten Kokoomus, jossa oli 120 jäsentä, niin Kaarinaan voisi myöhemmin harkita perustettavaksi samanlaisen yhdistyksen.³

---

1 Littoisten Kokoomuksen teknisen jaoston pöytäkirja 13.01.1983. Tekijän hallussa.

2 Kaarinan Tekniset yhdistyksen perustavan kokouksen pöytäkirja 7.3.1983. Kaarinan Teknisten kokousasiakirjat 1983–1984, passim. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kuntaperhe 1/83, 18. Pertti Heinosen kirjoitus: Kaarinan tekniset perustettu. Tekijän hallussa.

Elinkeinorakenne muutoksessa

Kansallinen Kokoomus ry oli vuonna 1984 antanut Suomen Gallup Oy:n tutkia kannattajiensa ammatti- ja ikärakennetta. Tutkimusraportti oli jaettu paikallisyhdistyksien puheenjohtajille vasta pari vuotta myöhemmin merkinnällä: AK/ 13.2.1986. Ei julkaistavaksi.¹

Elinkeinorakenteessa oli tapahtunut merkittävää muutosta valtakunnallisesti, maakunnallisesti sekä paikallisesti. Maatalousyrittäjien osuus Kaarinassa oli pudonnut vuoteen 1985 mennessä noin kahteen prosenttiyksikköön. Edellisen viidentoista vuoden aikana rajuimmin oli laskenut työntekijöiden osuus noin kahdellakymmenellä prosenttiyksiköllä. Ylempien toimihenkilöiden määrä oli kohonnut vastaavalla aikavälillä 10,1 prosenttiyksikköä ja alempien toimihenkilöiden määrä 12,7 prosenttiyksiköllä.

Kunnallispolitiikka valtakunnan politiikan tukijalkana

Kokoomuksen korpivaellus valtapoliittisesti hallituksen ulkopuolella kesti professori Vesa Varesen kokoomushistorian neljännen osan mukaan 21 vuotta. Vastavoimaksi kehittyi paikallinen toiminta kunnallispolitiikassa, jonka arvostus ja merkitys oli lisääntymässä erityisesti Etelä-Suomen suurissa kaupungeissa: Helsingissä, Tampereella ja Turussa.²

Professori Laura Kolbe totesi Helsingin historiassa ei-sosialistien valloittaneen pääkaupungissa neljä lisäpaikkaa ja valtuustopaikat vuoden 1968 vaaleissa olivat porvarien eduksi 44–33. Kokoomus ja SDP saivat kumpikin 21 paikkaa ja SMP neljä. ”Porvarilliset kommentoijat näkivät Helsingin kunnallisvaalit osoituksena hallitukseen ja eduskuntaan kohdistuneesta epäluottamuslauseesta.”³

Kokoomuksen puheenjohtaja Ilkka Suominen oli korostanut jo Kansallinen Kokoomus ry:n puoluevaltuuston kokouksessa syyskuussa 1980 kunnallisvaalien merkittävyyttä valtakunnallisesti oppositiossa olevalle puolueelle. Suominen halusi silloin nostaa puolueen kunnallisvaalien vahvimaksi puolueeksi ja siten vaikuttaa valtiolliseen politiikkaan.

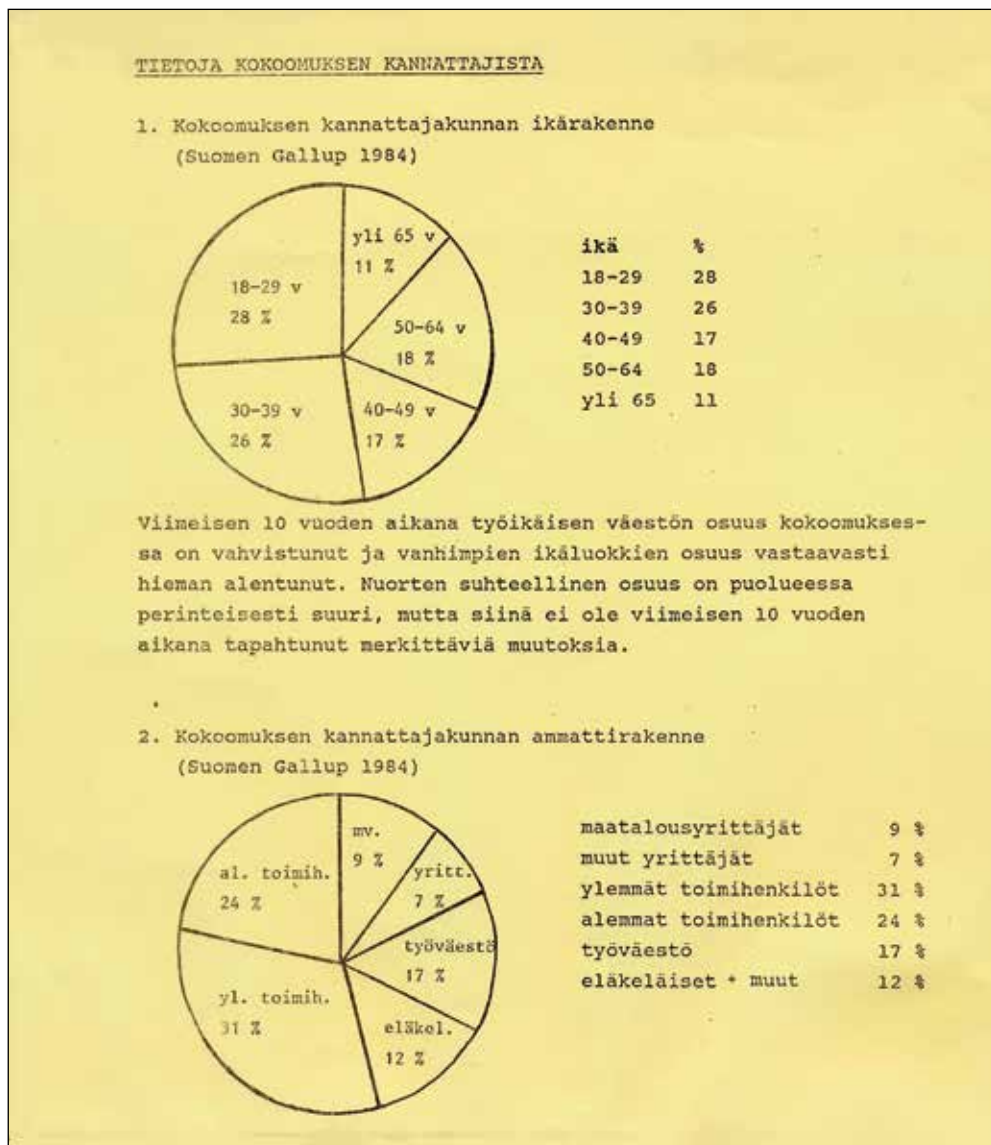
Tuure Junnila palasi nyt, ennen vuoden 1984 kunnallisvaaleja, samaan aiheeseen eduskuntaryhmän järjestäytymiskokouksen avauspuheenvuorossaan alkuvuodesta 1984. Hän toi esille, että eduskuntaryhmänä Kokoomus on vain

---

1 Tietoja Kokoomuksen kannattajista: Kokoomuksen kannattajakunnan ikä- ja ammattirakenne. AK/13.2.1986. Ei julkaistavaksi. Littoisten Kokoomuksen arkisto. Kopio tekijän hallussa.

2 Vares 2017, 5, 252–253.

3 Kolbe 2002, 268.

Kuvio 4. Tietoa Kokoomuksen kannattajista vuonna 1984.

keskisuuri puolue, mutta kuntatasolla sillä on vaikutusvaltaa. Myös Suominen korosti puolueen vaikutusmahdollisuuksia kunnissa, joissa päätöksenteko on lähellä ihmistä.¹

Kaarinessa Kokoomus oli vuoden 1976 kunnallisvaaleissa ylittänyt 30 prosentin kannatuksen ja 1980 kannatus oli jo yli kolmanneksen. Vuoden 1984

¹ Vares, 2017, 263. Kansallinen Kokoomus rp:n puoluevaltuuston syyskokouksen pöytäkirja 27.9.1980, eduskuntaryhmän pöytäkirja 31.1.1984 ja 5.4.1984. PTA.

Taulukko 4. Työllisen työvoiman sosioekonominen rakenne eli osuus kaikista alueen työllisistä Kaarinassa 1970–1985.* Aluejako vuoden 2011 mukaan.

Sosioekonominen asema yhteensä	1970	1975	1980	1985	Rakenteen muutos 1970–1985
	100	100	100	100	
Maataloustyönantajat ja -yksinäisyrittäjät	6,4	4,1	2,7	2,0	-4,4
Muut työnantajat ja yksinäisyrittäjät	5,1	4,8	5,1	6,6	+1,5
Ylemmät toimihenkilöt	4,4	8,5	11,1	14,4	+10,1
Alemmat toimihenkilöt	21,8	26,7	29,8	34,2	+12,7
Työntekijät	62,2	54,6	49,4	42,1	-20,1
Sosioekonominen asema tuntematon	0,1	1,4	2,0	0,6	+0,5

* Tiedot kerätty yksityiskohtaisemmasta työllisen työvoiman sosioekonomista asemaa Kaarinassa kuvaavasta taulukosta: Copyright Tilastokeskus–Statistics Finland–Altika.

vaaleissa oli Kokoomuksella halu murtaa vasemmistopuolueiden valta-akseli ja päästä kannatustaan vastaavaksi vaikuttajaksi.¹

Kaksi loikkaa ja kilpailua valtuustopaikoista 1984

Kokoomus sai kokea myös sitoutumattomuuden aiheuttamia ongelmia. Sosiaalitarkkailija Kaisu Leppänen työskenteli Kaarinassa tehtävässä, jossa joutui paljon tekemisiin ihmisten kanssa. Hänet oli valittu kunnanvaltuustoon SKDL:n listoilta vuonna 1976 puolueensa ylivoimaisena äänikuningattarena 227:llä äänellä. Kun hänelle syntyi puoluetoveriensä kanssa ideologisia ristiriitoja, hän muodosti oman sitoutumattoman valtuustoryhmän. Kokoomuslaisten kanssa oli käyty epävirallisia keskusteluja siirtymisestä Kokoomusryhmään.

Kun Leppänen lupautui ehdokkaaksi Kokoomuksen listoille vuoden 1980 kunnallisvaaleissa, ei kunnallisjärjestö ehdokasluetteloa hyväksyessään voinut välttää kiusausta kaapata vasemman laidan ääniharava omaksi vaalimagneetiksi. Toki muutama henkilö vastusti Leppäsen ehdokasvalintaa, mutta hänellä oli puolueloikassa ”kummisetänä” arvovaltainen valtuutettu, ja se todennäköisesti vaimensi keskusteluja. Keskustelut sitten jatkuivat, kun luottamuspaikkojen jako alkoi. Leppänen oli valittu vuoden 1980 vaaleissa kokoomusehdokkaista toiseksi suurimmalla kannatuksella, 147:llä äänellä, valtuustoon. Hänellä oli edelliseltä kaudelta muun muassa Kaarinan–Piikkiön kansanterveystyön kuntainliiton liittovaltuutetun tehtävä, jota hän halusi jatkaa. Terveyslautakuntaan hän olisi halunnut myös päästä, mutta kunnallisjärjestön hallitus kirjasi tehtyyn valintapäätökseen:

1 Taulukko 14; Kuntaperhe 2/1984.

Kuva 3. Veikko ihmettelee. Kunnallisvaalit 1984.

*"Viitaten Kaisu Leppäsen moniin luottamustoimiin ja asemaan kunnan virkamiehenä todettiin, ettei hän tule kysymykseen terveyslautakuntaa täytettäessä"*¹. Aiemmin kunnallisjärjestön hallitus oli tehnyt kunnallistoimikunnalle esityksen luottamuspaikoista. Leppänen olisi halunnut kunnanhallitukseen, mutta toimikunnan esityksessä ei ollut hänen nimeään.²

Viikkoa myöhemmin suuren vaaliliiton kokouksessa hyväksyttiin valtuustolle esitettävä valintaluettelo, jossa Leppänen oli nimetty kunnanhallituksen varajäsenen paikalle.³

Joulukuussa 1982, valtuustokauden puolivälissä, kunnallisjärjestön hallitus teki uuden valintaesityksen kunnanhallituksen jäsenistä. Miehet valtasivat kolme hallituksen jäsenen ja kaksi varajäsenen paikkaa vuosille 1983–1984. Kolme naista oli nimetty ehdokkaiksi Kokoomuksen kahdelle naisvarajäsenmandaatille. Leppänen ei ollut heidän joukossaan. Ilmeisesti asiasta oli käyty keskustelua, koska pöytäkirjaan kirjattiin perusteluja: *"Ehdotusta tehdessään kokous kiinnitti huomiota siihen, ettei kunnan virkamiesten, valtuustotasoa lukuun ottamatta, ole*

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 15.1.1981 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ry:n ylimääräisen kokouksen pöytäkirja 15.1.1981 6§ liite 3. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Sopimusneuvottelupöytäkirjan jäljennös ja luottamustehtäväehdokaali Kokoomuksen, Keskustapuolueen, Liberaalisen kansanpuolueen ja Ruotsalaisen kansanpuolueen sopimista luottamuspaikkaesityksistä 19.1.1981. Pöytäkirjajäljennöksen oikeaksi todistanut Touko Aaltonen, Kokoomusryhmä neuvottelija. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kuva 4. Heikki vetoaa. Rannikkoseutu 1984, passim.

*suositeltavaa osallistua saman kunnan luottamushenkilötoimintaan.*¹ Kunnanhallituksen ja -valtuuston myöhemmissä valinnoissa Leppänen kuitenkin jatkoi sekä kunnanhallituksen varajäsenenä että terveyslautakunnassakin, mutta se ei kuitenkaan tyydyttänyt häntä. Kunnallisjärjestön sihteeri Leena Sihvonen muisteli, että Leppäsellä oli kyllä aika paljon luottamustehtäviä. Myös Kokoomuksen ajama sosiaalipolitiikka edusti vähän kovia arvoja, jotka eivät kaikilta osin tyydyttäneet Leppästä ja tämän sektorin asioiden puolestapuhujia.²

Valintaprosessien sekavuudessa oli havaittavissa kunnallisjärjestön ja valtuustoryhmän välistä jännitettä ja valtataistelua. Erityisesti kunnanhallituksen paikat tuntuivat kiinnostavan monia.

Kaisu Leppänen teki toisen loikkansa ja etsi SMP:stä uutta poliittista suuntaa asettumalla puolueen sitoutumattomaksi kunnallisvaaliehdokkaaksi vuoden 1984 vaaleihin. Vaalimainoksessa ei ollut enää ruiskukkaa, mutta kukka kylläkin.³ Kaarinassa kunnallisvaalien alla kilpailevat puolueet julkaisivat vaalilehtiään. Kirjoituksissa haastettiin vastustajia erilaisin teemoin osin kärjekkäästikin. Ehdokkaat ja heidän tukiryhmänsä kiersivät kenttää ja tekivät vaalityötä. Vaalipäällikkö pyrki ohjeistamaan asialliseen ja yhdenmukaiseen kampanjointiin. Puolueen yleistunnukset olivat taustoilla.

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 3.12.1982 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Leena Sihvosen haastattelu 24.4.2012.

3 Rannikkoseutu 16.10.1984. Kaisu Leppäsen vaalimainos.

Sosiaalidemokraattien Kaarinalainen kertoi palstoillaan pahasta, joka uhkaa kuntalaisten suurta perhettä. Sillä tarkoitettiin sitoutumattomuuden peikkoa, joka nakertaa kolojaan puolueiden riveihin niin oikealla kuin vasemmallakin. ”*Onneksi nopeasti leviävään kulkutautiin on hyvä lääke, joka on tietysti puoluepolitiikka, joka hoitaa hommat kuntoon laidasta laitaan, kunhan puoluetukea tippuu.*” Aluelehti Rannikkoseudun toimittaja kehottikin kolumnissaan lukijoita uskomaan huolensa puolueelle, joka valvoo tehokkaasti jäsenistöään ja toimittaa huonot ajatukset roskakoriin.¹

SDP:n Kaarinalainen lehden kritiikin kärki oli kohdistettu Kokoomuksen listoilla oleviin sitoutumattomiin liberaaleihin ja kokoomuslaisen Kuntaperhelehden kirjoitteluun. Kokoomusehdokkaat olivat vähän laiskoja kirjoittamaan, eräänä poikkeuksena Veikko Jussari, joka kirjoitti järjestön lehteen muun muassa Valtuustonäkymiä–otsikon alla vastustajia kritisoivia kirjoituksia. Niitä oli lukenut myös Rannikkoseudun kolumnisti, joka kommentoi niitä:

*”Valtuustonäkymiä selvittelee Kuntaperheessä kokoomuslainen kokopäivävaltuutettu, joka tuttuun tapaansa tekee sivun mittaisia laskelmia ja kiusaa ehtimiseen epäpäteviä kunnallisia virkamiehiä. Se sentään meni perille, että kriittiset tiedottajat ovat neljäs valtiomahti. Olisiko tätäkin syytä ihmetellä?”*²

Jussari vastasi pitkillä kirjoituksilla sekä järjestön lehdessä että paikallislehdissä. Hän totesi muun muassa:

*”On muistettava, että kuulun oppositioon, jolla ei ole käytettävissä sitä virkakoneistoa, joka Kaarinassa on vasemmistolla. Jos oppositiossa aikoo vaikuttaa, pitää olla luontoa ja sitkeyttä ajaa asioita ja hankkia tietoja, vaikka saisikin kiusaajan maineen.”*³

Maltillisempi vaali-ilmoittelu näkyi esimerkiksi Eero Hiekan mainoksissa. Edellisten kunnallisvaalien iskulause: ”*Hiekkaa sosialismin rattaille*” oli muokkautunut yrittäjäteemaan: ”*Kotikunta kukoistamaan yrittämisellä*”.⁴

Kokoomuslaisten vaali-ilmoittelu lehdissä oli muokattu samantyyppiseen muotoon eri ehdokasryhmien osalta.

Vaalityötä tehtiin myös merellä. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vaali- ja koulutusristeilyt aloitettiin ilmeisesti m/aux Astrealla. Aluksen kipparina oli Risto Sjöholm, joka Kokoomuksen nousevana kärkipoliitikkona samalla kävi myös omaa vaalikampanjaansa. Merenpuoleisen Kaarinan tarkastelu antoi

---

1 Kaarinalainen 1984; Rannikkoseutu 6.4.1984. Kolumnissa: Aatteen lehdet putoavat.

2 Rannikkoseutu 6.4.1984. Kolumnissa: Aatteen lehdet putoavat.

3 Kuntaperhe 3/84, 6–10. Kokoomuksen Kaarinan tiedotus- ja keskustelulehti. Veikko Jussarin vastaus: Valtuustonäkymiä luettu.

4 Rannikkoseutu 19.10.1984; 1980 vaalimateriaali.

laivaseurueelle erilaisen näkökulman. Myöhemmät koulutusristeilyt suuntautuivat ensin sinivalkoisilla ja myöhemmin punaisilla laivoilla Ruotsiin ja Ahvenanmaalle.

Kaarina kiepsahti oikealle kyljelle

Vuoden 1984 poliittinen toiminta huipentui kunnallisvaaleihin. Valtakunnan tasolla Kokoomuksen kannatus nousi niukasti 23,0 prosenttiyksikköön, mutta puolue hävisi selvästi SDP:lle, jonka kannatus koko maassa oli 24,7 prosenttiyksikköä. Vajaan kolmen prosenttiyksikön kannatuksella Suomen puoluekartalle tuli uusi puolue Vihreät. Kokoomus onnistui Varsinais-Suomen eteläisen vaalipiirin alueella säilyttämään suurimman puolueen asemansa 26,7 prosenttiyksikön kannatuksella parantaen edellistä tulosta puolella prosenttiyksiköllä ja viiden paikan lisäyksellä. Tavoiteltuun 28 prosenttiyksikön kannatukseen ei päästy. Alhainen äänestysprosentti oli osoitus kansalaisten turhautumisesta kunnallisen demokratian toteutumiseen.¹

”Kaarina kiepsahti oikealle kyljelle, Rasion vasemmistoenemmistö ennallaan, Naantalın porvarillisuus korostui entisestään. Valtuusto vaihtoi väriä ja väkeä Kaarinassa”

kommentoi Rannikkoseutu vaalitulosta. Alueen suurin muutos oli Kaarinan keikahtaminen niukasta vasemmistoenemmistöstä yhtä niukaksi ei-sosialistien enemmistöksi luvuin: 22–21. Muutos ei ole selkeä, koska vaa’an kieliasetelmia on tarjolla. Naisten edustus kunnallisvaltuustoissa koheni yleensä tuntuvasti. Rai-siossa on 43 valtuutetusta naisia 19, Naantalissa 35:stä 10 ja Kaarinan uudessa valtuustossa 43 valtuutetusta on naisia 15.²

Kokoomus vahvisti Kaarinassa suurimman puolueen asemaansa 1,6 prosenttiyksiköllä ja sai nyt 35,7 prosenttiyksikön kannatuksen ja 17 valtuustopaikkaa. Naisten osuus niistä oli seitsemän. Kokoomusvaltuutetuista oli yrittäjiä yksi, eläkeläisiä yksi, alempia toimihenkilöitä kolme ja ylempiä toimihenkilöitä kaksitoista. Vaaliliittokumppaneista sai RKP kaksi ja Kristilliset yhden valtuutetun. Keskusta oli äänimäärien jakautumisessa epäonninen, eikä saanut yhtään valtuutettua. SKDL:n kannatus väheni ja SDP oli nousussa. Uudeksi voimaksi ja poliittiseksi vaa’an kiekieleksi nousi SMP kahdella valtuutetulla.

Vaalitulos- ja kampanjapalautteessa todettiin Keskustan jääneen suuressa vaaliliitossa ilman valtuutettua, jonka se olisi saanut ollessaan yksin. Useissa puheissa korostettiin suhteiden korjaamista virkamiehiin ja SDP:hen. Todettiin

---

1 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus vuodelta 1984. PTA.

2 Rannikkoseutu 26.10.1984.

Kokoomuksen tulevan kohdejoukon olevan SDP:n piirissä. Myös kaksikielistämistä pidettiin ainakin järjestölehti Kuntaperheen osalta hyvänä. SDP:n kanssa pyrittiin aloittamaan pitkän aikavälin neuvottelut. Kaarinalaisille päätettiin jakaa lyhyt kiitoskirje jakeluorganisaatiota käyttäen. Vaalikampanjan todettiin kokonaisuudessaan hoidetun tyylikkäästi ja sopuisasti. Näkyvää yhteistyötä Kokoomuksen Naisten ja uuden Hovirinnan Kokoomuksen välillä pidettiin onnistuneena. Nyt oli vaalien välillä jatkettava luontevaa ja jatkuvaa vaalityötä. Vaikuttamiskanaviksi esitettiin epäpoliittisia yhdistyksiä sekä rohkaistiin uusien poliittisten perusyhdistysten perustamiseen.¹

Naisten uudenlainen vaalikampanjointi oli hedelmällinen ja valtuustoon valituista kokoomusvaltuutetuista oli naisia yli 40 prosenttia. Esimerkkinä perinteisestä mallista poikkeavasta toiminnasta oli kokoomusnaisten järjestämä muotinäytös Ala-Lemun kartanossa. Mannekiineina toimivat naisten valtuustoehdokkaat. Tilaisuudesta tuli kiitosta onnistuneesta ideasta, joka oli ilahduttava poikkeus tiukkalinjaisten paneelikeskustelujen lomassa.²

Hyvää ja sopuisaa vaalityötä tehneitä palkittiin valtuustopaikoilla. Repivä kampanja vähensi taas ehdokkaalta runsaasti ääniä edellisiin vaaleihin verrattuna. Toisaalta ne ehdokkaat, jotka eivät itse tulleet valituiksi, tekivät tärkeää vaalityötä ollessaan keräämässä ääniä vaaliliitolle, joka sai nyt hyvän vaalituloksen.

Eräänä mielenkiintoisena yksittäistapauksena mainittakoon lääkäri Jussi Mertsola, joka ei ollut ollut puoluetöissä millään tavalla mukana, mutta tuli ehdokkaaksi arvalla. Hän oli Ala-Lemun kartanossa kaarinalaisen kokoomusväen vaalijuhlassa, jossa oli myyty arpoja. Vaalipäällikkö Olli Vuorinen ilmoitti, että viimeinen voitto on ehdokkuus kunnallisvaaleissa.³

Hatusta vedettiin Jussi Mertsolan arpalippu–hän otti haasteen vastaan, tuli ehdokkaaksi ja valituksi valtuutetuksi.

Vaalien jälkeen esitettiin puolueiden välillä ja puoluejärjestöissä tavallista pidempi luottamuspaikkaneuvottelunäytelmä. Tunnettua on, että vaalivoitto ei vielä takaa puolueelle johtavaa asemaa tai yksittäiselle ääniharavalle merkittävää luottamustointia. Vaalien jälkeen ja osin jo niiden aikanakin käydään neuvotteluja luottamusmiehapaikoista sekä virallisesti että varsinkin epävirallisesti. Virallisia neuvotteluja käyvät valitut järjestöjen ja valtuutettujen neuvottelijat. Epävirallisia neuvotteluja käy kulisissa huomattavasti suurempi joukko, jolla on myös omat luottamuspaikkatavoitteensa pontimenaan.

Vuoden 1984 kunnallisvaalien jälkeen luottamuspaikkoja tarjottiin kaikkien jäsenten haettaviksi, ja hakijoita oli yli sata. Kunnallisjärjestön hallituksessa

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 25.10.1984 4 § ja 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Kuvio 5: Vaalitulokset.

2 Kuntaperhe-lehti 1/1985.

3 Olli Vuorisen haastattelu 24.8.2011.

päätettiin, että kaikilta luottamustoimeen valituilta edellytetään valtakirjalomake, jolla tehtävään valittu sitoutuu maksamaan kokouspalkkioistaan kymmenen prosentin luottamushenkilömaksun Kokoomukselle. Luottamuspaikkojen periaatteina tuotiin esille:

”aikaisempi luottamustehtävien hoitaminen, asiantuntemus, jääviys, erityisryhmien (nuoret ja naiset) huomioiminen, ehdokkuus, äänimäärä, alueellinen ja sukupuolien välinen jakauma sekä osallistuminen järjestötyöhön. Jäsenkirjattomat käsitellään tapaus kerrallaan.”¹

Myöhemmin täydennettiin valintaperusteita korostamalla *”luottamustoimien aktiivista hoitoa ja poliittista asiantuntemusta”*.²

Vallanhalu on inhimillistä ja valta kiinnostaa, kun tärkeitä tehtäviä sovitetaan jäsenistön luottamushenkilökandidaateille. Haastattelujen ja omien havaintojeni mukaan painotettiin useimmin kahta tekijää:

Järjestöaktiivit, jotka eivät olleet valtuutettuja, painottivat järjestötyötä ja siitä saatua poliittista kokemusta.

Valtuutetuiksi valitut taas pitivät keskeisenä valintakriteerinä korkeaa äänimäärää. Valintakriteerit olivat niin monia perusteita sisältäviä, että ne antoivat keskeistä valintaesitystä tekeville tulkintavaltaa. Lisäksi jotkut ehdokkaat pyrkivät hankkimaan itselleen suosiota lopullista valintavaltaa käyttäviltä ryhmittymiltä. Ehkä poikkeavaa onkin Kaarinan kokoomusnaisten edustajien puheenjohtaja Uusitalolle kesken luottamushenkilövalintakokouksen tuomat kuiskausviestit: *”Nyt naiset saavat aivan liian paljon luottamuspaikkoja.”*³

Heti kunnallisvaalien jälkeen todettiin Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestössä, että suuri vaaliliitto, KOK, RKP, Kristilliset ja Keskustapuolue, tulee muodostamaan yhteisen valtuustoryhmän. SMP:n ja Kaisu Leppäsen osalta asioita päätettiin selvittää SMP:n hallintopäällikkönä ja ministeri Pekka Vennamon poliittisen sihteerinä siihen aikaan toimineen Hannu Suhosen avustuksella.⁴

Uusi valtuustoryhmä oli valinnut uudeksi puheenjohtajakseen Risto Sjöholmin, joka oli myös eräs neuvotteliijoista. Veikko Jussari sai tyytyä varapuheenjohtajaksi, mutta luottamuspaikkaneuvottelijaksi häntä ei enää valittu. Kunnallisjärjestöä edustivat puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Edellytettiin, että neuvottelijat ovat paikalla valtuuston kokouksissa. Luottamushenkilöasioissa annettiin aloitteentekooikeus kunnallisjärjestön puheenjohtajalle ja muissa asioissa valtuustoryhmän

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 25.10.1984 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 9.12.1984 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Eero Uusitalon haastattelu 7.11.2011.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 25.10.1984 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

puheenjohtajalle. SDP:n suhteen ei ollut tapahtunut vielä mitään virallista, mutta ”*Kokoomus päätti osoittaa siihen suuntaan sympatiam*”. Keskustaryhmiin päätettiin suhtautua niiden saamien äänien painoarvolla. SMP:n ja vaaliliiton ensimmäinen neuvottelu oli tulossa.¹

SDP:n edustajat olivat omissa piireissään käyneet tunnusteluja SKDL:n suuntaan. Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön syyskokous antoi neuvottelijoilleen valtuudet neuvotella SKDL:n edustajien ja SMP:n sitoutumattoman valtuutetun Kaisu Leppäsen kanssa. Marraskuun puolivälin jälkeen SDP:n puheenjohtaja Pensamo oli jo ehtinyt käydä neuvotteluja Leppäsen, SMP:n ja SKDL:n kanssa sekä keskustellut Kokoomuksen puheenjohtaja Uusitalon kanssa. SDP:n loppuvuoden kokouksen edustajat keskustelivat mm. siitä, mikä on yhteistyön hinta. Jotkut edustajista olivat tuoneet myös esille, että voimakkaan vasemmisto-opposition vaikutus seuraavissa kunnallisvaaleissa voisi tuoda lisää ääniä seuraavissa kunnallisvaaleissa. Puheenjohtaja Pensamo taas toi esille käsityksensä SKDL:n nykyisestä hajaannuksesta.²

Kokoomuksen kunnallistoimikunta antoi neuvottelijoilleen joulukuun alussa luvan tarvittaessa tarjota SMP:lle kunnanhallituksen paikkaa vuosiksi 1985–1986. Henkilöstölautakunnan puheenjohtajan paikan säilymistä oikeistolla pidettiin tärkeänä. Neuvottelujen kireys heijastui myös kunnan budjetin valmisteluun. Talousarviosta ei ollut vasemmiston haluttomuuden takia pystytty neuvottelemaan, vaan talousarvioesitys valtuustolle oli syntynyt kunnanhallituksen äänestysten tuloksena.³

Neuvottelutilanne oli joulukuussa muuttunut siten, että SMP sitoutumattomineen oli tehnyt vasemmiston kanssa sopimuksen ottamatta edes vastaan oikeisto-keskustan viimeistä tarjousta. Tulkittiin, että sopimuksen tarkoituksena on säilyttää entinen paikkajako voimasuhteiden ollessa 23–20. Päätettiin jättää Turun Sanomiin uutinen SMP:n vasemmistoyhteistyöllä suorittamasta vaalituloksen mitätöimisestä.⁴

SDP:n, SKDL:n ja SMP:n sekä SMP:n sitoutumattoman Kaisu Leppäsen neuvottelu oli käyty päivää ennen kokoomuslaisten kokousta. Alustavan neuvottelun tuloksena Leppäselle oli esitetty jäsenyyttä kunnanhallituksessa, edustusta sosiaalilautakunnassa ja henkilöstölautakunnassa sekä terveystalokuntayhtymässä.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 8.11.1984 4–6 §:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 11.11.1984 7§; Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön edustajiston kokouksen pöytäkirja 18.11.1984 5§;

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 2.12.1984 15–16 §:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 2.12.1984 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

SMP:n Reijo Kottoselle oli tulossa rakennusautakunnan paikka.¹ Vasemmisto oli neuvotteluissaan askeleen edellä Kokoomusta.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja totesi kunnallistoimikunnan kokouksessa, että SMP:n kielteisyyteen eivät vaikuttaneet luottamuspaikat vaan Kaisu Leppäsen asenne. Oikeisto-keskusta-SDP-akseli todettiin vielä mahdottomaksi Kaarinassa. Keskustelussa todettiin, ettei syntynyt tilanne ole yllättävä ja että oikeisto-keskusta on entistä yhtenäisempi. Päätettiin jättää pallo ja ulkoiset paineet vastapuolelle ja odottaa parempaa paikkajakoesitystä ennen neuvottelupöytään istumista.²

Vuoden viimeisessä hallituksen kokouksessa todettiin, että vasemmiston kanssa ei kannata neuvotella, koska suhteellisuusperiaatteen mukaan entiset paikat säilytetään–tosin puheenjohtajuudet olivat vaarassa. Ohjeeksi neuvottelijoille annettiin puheenjohtajuuksien vaatiminen kunnanhallituksessa, koulu-, maatalous- ja ympäristölautakunnissa sekä koulujen johtokuntien ja äänestysalueiden vaalilautakuntien paikkojen jakaminen tasan ja porvarienemmistön saaminen joihinkin lautakuntiin. SMP:tä ei haluttu lukea oikeisto-keskustaan kuuluvaksi. Entiset puheenjohtajuudet haluttiin säilyttää.³

Neuvottelujen tiukkuutta ja vaikeutta kuvattiin koko prosessin ajan. Vaikka toisaalta todettiin neuvotteluhaluttomuus Kokoomuksen osalta, oli kuitenkin tehty valmiiksi nimilistoja, joissa keskeisille toimijoille oli esitetty puheenjohtajuuksia niiltä hallinnon aloilta, jotka heitä kiinnostivat. Joulukuussa oli laadittu tiedote Kaarinan poliittisesta tilanteesta julkaistavaksi tiedotusvälineissä. Tiedotetta ei kuitenkaan julkaistu. Neuvotteluja käytiin kulisissa.

SDP:n, SKDL:n ja sitoutumaton/SMP:n tekninen vaaliliitto esitti oikeisto-keskustalle luottamushenkilövalintojen osalta 4.1.1985 päivätyllä esityksellä, joka oli osoitettu oikeisto-keskustan kunnallisjärjestöille:

”Luottamushenkilövalinnat suoritetaan suhteessa vasemmisto/SMP:n sitoutumattomat 23:43 ja oikeisto-keskusta 20:43, jolloin kumpikin vaaliliitto voisi jättää kokonaislistan tammikuun valtuuston kokouksen puheenjohtajalle”

Esityksessä olivat ne lautakunnat, joihin tekninen vaaliliitto odotti oikeisto-keskustalta puheenjohtajuuksia. Kunnanhallituksen ja kunnanvaltuuston osalta ei esityksessä kuitenkaan ollut ykköspuheenjohtajuuksia Kokoomukselle. Loppu-

1 Muistio SDP:n, SKDL:n ja SMP:n ja sitoutumattomien yhteisneuvottelusta 1.12.1984, alustavan neuvottelun tulos (allekirjoittamaton).

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 9.12.1984 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.12.1984 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

lause oli kohtelias: *”Toivomme, että esityksemme on rakentava myöskin teidän näkökulmastanne.”* Vastausta pyydettiin viimeistään 12.1.1985.¹

Joulun pyhien jälkeen oli neuvotteluilmapiiri parantunut. Ennen tammikuun puolta väliä pidettiin kaksi hallituksen kokousta, joista jälkimmäinen kirjattiin edellisen jatkokokoukseksi. Heti alkajaisiksi todettiin, että aika ei ole kypsä Kaarinan poliittista tilannetta selvittelevän tiedotteen julkaisemiseen. Päätettiin odotella vielä. Todettiin, että vasemmisto–SMP:n tekninen vaaliliitto säilyy, mutta todennäköisesti päästään entistä enemmän Kokoomuksen ja SDP:n yhteistyöhön rakentuvaan sopimukseen. Vasemmisto–SMP:n tekemään ehdotukseen ei haluttu suostua, se voidaan ottaa neuvottelun pohjaksi. Vastaukseksi ehdotettiin:

*”Haluamme neuvotella. Oikeisto–keskustalle halutaan kunnanhallituksen puheenjohtajan ja valtuuston varapuheenjohtajien paikat. Esitetystä tarjouksessa lautakuntien puheenjohtajien paikat ovat määrällisesti kohdallaan, mutta entisiä puheenjohtajuuksia ei kuitenkaan haluta menettää. On tehtävä alustava sopimus koulujen johtokuntien ja vaalilautakuntien tasatilanteesta. Muutamaaan lautakuntaan vaaditaan porvarienemmistö.”*²

Kunnallistoimikunnassa tuli vielä joitakin lisäesityksiä. Yleisesti todettiin neuvottelujen hitauden syyksi vasemmiston sisäiset erimielisyydet.³

Tammikuun lopulla 1985 Kunnallisjärjestön varapuheenjohtaja Jukka Ekuri selvitti vasemmisto–SMP:n kanssa saavutettua, mutta vielä allekirjoittamatonta neuvottelutulosta. Sen mukaan oikeisto–keskustalle tulee valtuuston puheenjohtajan ja kunnanhallituksen I varapuheenjohtajan paikat. Muissa neuvottelutavoitteissa oli jouduttu myös tekemään joitakin myönnytyksiä. Vaikka kesken kokousta tuli tieto, etteivät vasemmiston kunnallistoimikunnat ole hyväksyneet sopimusta, päätettiin valmistelua jatkaa tehdyn sopimuksen pohjalta. Seuraavana päivänä kunnallistoimikunnassa voitiin jo kertoa, että SDP on hyväksynyt sopimuksen, mutta SKDL:n osalta se on vielä auki. Seuraavalla viikollakaan ei vasemmisto–SMP:n osalta oltu halukkaita allekirjoittamaan sopimusta, vaan muun muassa kuntainliittopaikkojen osalta haluttiin kompensatiota oikeisto–keskustalta.⁴

---

1 SDP:n, SKDL:n ja sitoutumaton/SMP:n teknisen vaaliliiton luottamuspaikkaesitys oikeisto–keskustalle 4.1.1985. Tekijän hallussa.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 10.1. ja 13.1.1985 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 13.1.1985 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokousten pöytäkirjat 19.1. 1985 3–4 §:t ja 25.1.1985 4 §. Kunnallistoimikunnan pöytäkirja 25.1.1985 4§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Keskusta–oikeiston vaaliliitto sekä vasemmiston ja SMP:n/sitoutumattomien vaaliliitto allekirjoittivat sopimuksen 25.1.1985 luottamushenkilöpaikkojen jakamiseksi Kaarinan kunnassa vaalikaudella 1985–1988.¹

Pienenä nyanssina todettakoon, että lopulliseen sopimukseen, joka oli kirjoitettu tunnetun demarin kirjoituskoneella, oli porvaripuolen sopijat kirjoitettu aiempaan käytäntöön verrattuna käännettyä järjestyksessä keskusta–oikeisto. Neuvottelunäytelmä oli selvästi muokannut tulevaisuuden politiikalle uusia rajoja. SDP:n Ilkka Laaksoesta tuli nyt kunnanhallituksen puheenjohtaja ja vaalipurjehduksilla Astreaa kipparoinut Kokoomuksen Risto Sjöholm sai valtuuston puheenjohtajan nuijan.

Kaarinassa, joka oli Varsinais-Suomessa Naantalın jälkeen toiseksi kokoomuslaisin kunta, pääsi Kokoomus nyt 24 vuoden ”oppositiokauden” jälkeen vallankahvaan tasavertaisena SDP:n rinnalle. Huomionarvoista on myös se, että SMP:n listoilta valittiin Kokoomuksesta loikannut Kaisu Leppänen 107:llä äänellä valtuustoon. Hän sai nyt haluamansa kunnanhallituspaikan.

Vaikka neuvottelut olivat sujuneet loppuhetkillä jo konsensushengessä, vaikkakin pitkän kaavan mukaan, ei vallinnutta poliittista kulttuuria voi muuttaa hetkessä. Luottamuksen saavuttaminen vaati vuosien yhteistyötä ja näyttöjä siitä, että sana pitää. Poliitiikan kentällä vastapuoleen kodistettuja ”foul”-lyönnejä ja kovaa kieltä ei unohdettu hetkessä sopimukseen nimiä kirjoittamalla.

Kokoomuksen puoluekulttuuria valtakunnallisella tasolla tutkinut Sakari Nurmela vastaa kysymykseen miten puoluekulttuuria sitten voidaan muuttaa?

”Puoluekulttuurin määritelmän mukaan kyse on puolue toiminnassa omaksettujen uskomusten, tietojen, asenteiden ja arviointien kokonaisuudesta.”²

Tästä seuraa loogisesti, että puoluekulttuurin muutokseen voi vaikuttaa muuttamalla niitä prosesseja, joita koskevista arvioinneista puoluekulttuuri syntyy. Ajatuksena on tällöin, että toimintatapojen muuttuessa muuttuvat ajatukset niistä ja prosessin seurauksena puoluekulttuurissa voi havaita muutoksia.³

Vuorovaikutteisessa poliittisessa vaikuttamisessa ja järjestötyössä on havaintojeni mukaan kysymys myös jatkuvasta vaikuttamisesta muiden puolueiden prosessien muokkautumiseen. Näissä neuvotteluissa oli vierailtu poikkeuksellisen paljon muiden puolueiden alueella ja poliitikot lähenivät toisiaan yhteistyötä etsittäessä.

1 Sopimus keskusta–oikeiston vaaliliiton sekä vasemmiston ja SMP:n/sitoutumattomien vaaliliiton luottamushenkilöpaikkojen jakamisesta Kaarinan kunnassa vaalikaudella 1985–1988, 25.1.1985. Allekirjoittajat mm. Eero Uusitalo, Risto Sjöholm, Antti Laine, Lauri Laiho, Reijo Kottonen, Kaisu Leppänen. Kopio tekijän hallussa.

2 Vertaa Nousiainen 1989, 19.

3 Nurmela 1992, 96.

Järjestötoimintakehityksen tilanne

Ensimmäisen viisivuotiskauden aikana järjestötoiminta näyttää vakiintuneen suunniteltuihin toimintaprosesseihin. Kokouksissa käsiteltiin jo hyvissä ajoin kunnan ja toimintojen kannalta tärkeitä tulevaisuuden asioita. Kunnallisjärjestön yleiset kokoukset olivat myös lähitulevaisuuden suurten hankkeiden käsittelyfoorumeina. Siten tuli laajan asiantuntijajoukon mielipiteitä esille.

Näyttää siltä, että järjestö oppi vähän vaikuttamaan virkamiesvalmisteluun ja samalla kouluttamaan lautakuntien, hallitusten ja valtuuston jäseniä suurien kokonaisuuksien hallintaan. Tietoisuus käsiteltävien asioiden sisällöstä lisäsi puolueen jäsenten välistä verkostoitumista. Parhaimmillaan yhteyttä pidettiin muiden puolueiden edustajiin, jolloin toteutui kunnallisjärjestön sitkeästi ajama puolueiden välisen yhteistyön edistäminen. Kunnallisjärjestön hallitus valmisti ja yleiskokoukset vahvistivat vaaliohjelman, josta järjestö kehitti edelleen valtuustokauden aikaisen kunnallispoliittisen ohjelman. Sitä uudistettiin ottaen huomioon kokoomuslainen aluepoliittinen maakuntaohjelma.

Vuoden 1980 vaaleissa Kaarinan Kokoomusjärjestöjen saama yli kolmanneksen kannatus kuntalaisilta ei tehnyt kuitenkaan Kokoomuksesta kunnallista valtapuoluetta, vaan yhdessä yli puolet äänistä saaneet SDP ja SKDL jatkoivat kuntatasolla yhteistyötä totuttuun tapaan. Valtakunnan tasolla Kokoomus haluttiin pitää sivussa myös Keskustan intresseistä, mutta kuntatasolla olisi SDP-yhteys voinut löytyä aikaisemminkin. Joidenkin valtuutettujen kärkevällä kunnallispolitiikalla Kokoomus ärsytti vasemmistoa, joka vaikeutti yhteistyötä.

Vuoden 1984 kunnallisvaalien jälkeinen pitkä onnistunut neuvotteluprosessi johti puolueiden väliseen lähentymiseen. Järjestötoimintaan nousseiden uusien johtohenkilöiden oli helpompi päästä edistämään uudistettavaa yhteistyöpolitiikkaa, kun joistakin asioista voitiin tulla myös vastaan. Kunnallisjärjestön johdon ja monien valtuutettujen näkemyksissä oli erimielisyyksiä toiminnan organisoinnista. Näkemykset ja asenteet alkoivat vähitellen hioutua, kun yhteistä menestystä syntyi esimerkiksi hyvinä vaalituloksina. Eripuraa oli kunnallisjärjestön johdon ja kokoomusvaltuutettujen näkemyksissä myös siitä, kuka päättää kunnallispolitiikan esityslistoilla olevista asioista.

3 Kokoomuksen ja SDP:n yhteistyön aika 1985–1992

Rakennemuutosten aika

Nousukaudesta kohti laskusuhdannetta

Suomi selviytyi muuta maailmaa kohdanneesta 1980-luvun alun taantumasta suuremmista ongelmista. Vuosikymmenen lopulla oli Suomessa lähes täystyöllisyys työttömyysasteen ollessa noin 3,1 prosenttia laskettuna työllisen työvoiman määrästä.¹

Vuonna 1985 luotiin tarkempia suuntaviivoja Euroopan tulevalle integraatiotakenteelle julkaisemalla EY:n sisämarkkinaohjelma niin sanottuna valkoisena kirjana. Ohjelman tavoitteena oli saavuttaa vuoteen 1992 mennessä tavaroiden, palveluiden, pääoman ja työvoiman vapaa liikkuvuus. Efta-maiden odotettiin osallistuvan näihin ylikansallisiin markkinoihin. Lähentymistä tähän suuntaan tapahtui, kun Suomesta tuli vuonna 1986 Eftan täysjäsen ja Suomen hallitus suuntautui syvenevään läntisen Euroopan integraatioon. Suomen rahoitusmarkkinat vapautettiin sääntelystä 1980-luvun aikana. Rahaa sai viedä ja tuoda vapaasti. Muissa Pohjoismaissa oli talouden liberalisointi jo vähän pidemmällä kuin Suomessa. Tavoitteena oli tarjota suomalaisille yrityksille mahdollisuudet saada kansainvälistä rahoitusta ulkomaisten kilpailijoidensa tavoin. Rahamarkkinoiden vapauttaminen kiihdytti taloutta paljon ennustettua enemmän kansainvälisten suhdanteiden parantuessa. Puhuttiin talouden ylikuumenemisestä.

Korkeasuhdanteen pyörteissä vuonna 1987 muodostettiin pääministeri Harri Holkerin johdolla Kokoomuksen ja SDP:n hallitus, joka sitoutui vakaan kurssin ja vahvan markan puolestapuhujaksi. Keskustapuolue jäi oppositioon, ja devalvaati-

---

1 Kiander 2001, 31.

oista haluttiin päästä eroon. Vuosikymmenen lopulla kiihtyi rahoitusmarkkinoiden vapautumisen johdosta sijoitustoiminta hallitsemattomaksi kasinotaloudeksi. Asuntoja ja liikehuoneistoja rakennettiin kiihtyvällä vauhdilla, mikä johti niiden hintojen jyrkkään nousuun. Asuntoluottojen kysynnän räjähdysmäinen kasvu nosti korot kaksinumeroisiin lukuihin. Toisaalta työllisyys- ja tulokehitys oli suotuisa ja yleinen kasvuvauhti lisäsi odotuksia hintojen nousun jatkumisesta. Vuosikymmenen vaihteessa kansainvälisen talouden taantuessa alkoivat laskusuhdanteen merkit näkyä myös Suomessa. Suomen vientihinnat alenivat, inflaatio kiihtyi, korkojen kohotessa asuntojen hinnat kääntyivät laskuun tyhjien asuntojen määrän kasvaessa. Laskusuhdanne vähensi työpaikkoja muutaman vuoden sisällä puolella miljoonalla. Suurimmat tappiot koki rakennusteollisuus, jossa työpaikat vähenivät lähes 40 prosenttia teollisuuden menettäessä 30 ja kaupanalan 25 prosenttia. Vähiten menetyksiä kokivat julkiset palvelut: sosiaalipalvelut, terveydenhoito ja koulutus. Lukuisat pienyritykset ajautuivat konkurssiin.¹

Pääministeri Esko Ahon johtama porvarihallitus joutui toteamaan kansantalouden rakennemuutosten kriisissä vahvan markan politiikan epäonnistumisen. Vaikeuksia oli erityisesti lisäämässä Neuvostoliiton romahdus vuonna 1991, mikä pysäytti lähes täydellisesti Suomen idänkaupan. Sekavassa taloustilanteessa valuuttapako Suomesta lisääntyi ja Suomen Pankki joutui devalvoimaan markan marraskuussa 1991. Markka devalvoitiin 14 prosenttiyksiköllä ja työmarkkinaosapuolet sopivat tuloratkaisusta, jolla palkankorotuksista luovuttiin. Näin saatiin inflaatio nopeaan laskuun. Ahon hallitus joutui pohtimaan uusia finanssipoliittisia ratkaisuja talouden rakennemuutoksessa. Viennin edistämiseksi rahoitettiin yritysten teknologiakehitystoimintaa. Huomattavin menestystarina 1990-luvun suomalaisessa vientiteollisuudessa oli Nokia Oy:n kehittyminen Euroopan johtavaksi matkapuhelinten valmistajaksi. Julkinen talous ajautui kuitenkin rahoituskriisiin tulevana vuosina työttömyyden, korkojen ja julkisen pankkituen menojen lisääntyessä sekä verotulojen vähentyessä.²

Vartiainen ja Kiander arvioivat lamavuosien finanssipolitiikan hyvin kireäksi. Sosiaalipolitiikkaan kohdistuneet leikkaukset heikensivät hyvinvointivaltion saavuttamia etuja. Samanaikaisesti kiristettiin verotusta valtion pakkolainoin, poistettiin verovähennyksiä asuntolainoista ja korotettiin sosiaalivakuutusmaksuja. Julkisen kysynnän supistuminen tapahtui suurelta osalta kunnissa, jossa päätösten taustalla olivat valtion kuntiin kohdistamat säästötoimet.³

---

1 Kiander 2001, Kiander&Vartia 1998, 55–58, 69, 71; Myrskylä 2000, 111.

2 Kiander 2001, 8–32, 67; Tapaninen 2006, 79; Myrskylä 2000, 111.

3 Kiander ja Vartiainen, 1998, 263–265.

Kokoomuksen ja SDP:n yhteistyö alkaa

Uusi valtuustokausi 1985–1988 alkoi Kaarinassa luottamushenkilövalinnoin. Puolueiden väliset neuvottelut pitivät, eikä valtuustosalissa esityksistä äänestetty. Kun kunnanhallituksesta valittiin jokaiseen luottamustoimielimeen edustajia, äänestettiin vain yhdestä valinnasta. Äänin 6–5 valittiin SKDL:n Taisto Koskinen kunnanhallituksen edustajaksi kuntasuunnittelulautakuntaan vasemmistopuolueiden ja SMP:n äänin. Kokoomuksen kunnallisjärjestön hallituksen tavoitteena oli saada oikeisto-keskustalainen kunnanhallituksen edustaja niihin lautakuntiin, joissa puheenjohtaja oli vasemmistopuolueista. Tämä pyrkimys ei onnistunut lainkaan. Vasemmistopuolueilla oli merkittävien lautakuntien puheenjohtajuuksia muun muassa kuntasuunnittelu-, sosiaali- sekä teknisessä lautakunnassa. He pitivät näissä myös kunnanhallitusedustuksensa. Kokoomuksella oli suurista lautakunnista koululautakunnan puheenjohtajuus. Henkilöstölautakunnassa Mikko Paatero säilytti paikkansa, ja tulevaisuuden kannalta Kokoomukselle oli tärkeää, kun se sai Kokoomusnuorten edustajana nuorisolautakunnan johtoon Kari Lindstedtin. Kunnallistoimikunnassa kuntasuunnittelulautakunnan varajäsen Seppo Hölttä toi mielipiteensä esille sen, että kuntasuunnittelulautakunnan rooli ei ole selvä eikä se tiedä tavoitteitaan. Järjestö kehotti lautakuntaa ajamaan eteenpäin organisaatiouudistusta, koska luottamushenkilötasolla oli ilmennyt siihen valmiutta.¹

Toisaalta juuri kuntasuunnittelulautakunnassa oli todennettavissa pöytäkirjojen mukaan pyrkimyksiä konsensuspolitiikkaan. Kuntasuunnittelulautakunnalla oli kaavoituksessa ja kunnan toimintojen kehittämisessä hyvin keskeinen tehtävä. Se käsitteli esimerkiksi koulutoimen ja sosiaalitoimen rakentamiseen liittyviä tulevaisuuden kysymyksiä. Tästä lautakunnasta muodostui varsinainen superlautakunta. Puheenjohtajana oli SDP:n Jukka Tamminen, joka toimi myös Kaarinan kunnan koulutoimenjohtajana ja virkamiesorganisaatiossa osastopäällikkönä. Tamminen oli samaan aikaan myös korkealla poliittisella näköalapaikalla Varsinais-Suomen Sosialidemokraattisen Piirin puheenjohtajana. Kokoomus taas halusi johtavat virkamiehet pois luottamustehtävistä.

Kuntasuunnittelulautakunta osoitti lisääntyvää yhteistyöhalukkuutta ja toimi ripeästi vastatessaan esimerkiksi erääseen oikeisto-keskustaryhmän valtuustoaloitteeseen:

”Me oikeisto-keskustaryhmän edustajat olemme huolestuneita kunnan nopeasti rakentuvan keskustan tulevasta ilmeestä. Suunnittelu ja päätöksenteko keskittyy usein pieneen osa-alueeseen tai rakennukseen kerrallaan, jolloin

1 Kaarinan kunnanvaltuuston pöytäkirja 28.1.1985 4–5 S:t; Kaarinan kunnanhallituksen pöytäkirja 4.2.1985 129 § Kaarinan kaupungin arkisto; Kokoomuksen kunnallistoimikunnan pöytäkirja 21.4.1985 7 §

kokonaiskuva jää helposti huomiotta. Luottamus- ja virkamiehillä tulisi olla apunaan havainnepiirroksia, valokuvia ja pienoismalleja.”

Lautakunnan lausuntoesityksessä todettiin, että keskustan kehityksen kannalta on tarkoituksenmukaista tehdä opintomatkoja sellaisiin alueyhdyskuntakohteisiin, jotka ovat keskustansa suunnittelussa ja sen toteuttamisessa Kaarinan kuntaan nähden edellä. Puheenjohtaja lisäsi kuntasuunnittelulautakunnan päätösesitykseen oikeiston edustajien toivomuksen, että Kaarinan keskustasta teetetään täydellinen pienoismalli. Kunnanhallitus paransi vielä esitystä edellyttämällä tehtävän myös värytysuunnitelman.¹

Kunnallisjärjestötasolla Kokoomus linjasi neuvottelumekanismiaan. Vaaleihin liittyvissä asioissa toimi kunnallisjärjestön puheenjohtaja aloitteentekijänä. Muulloin vastuu aloitteesta oli valtuustoryhmän puheenjohtaja Erkki Linkisellä. Työnjakoa tuli kehittää neuvottelijoiden kesken. Sekä lautakunta- että kunnanhallitustasolla tuli pyrkiä aktiiviseen neuvottelukosketukseen.²

Kokoomuksen kunnallisjärjestön pöytäkirjassa todettiin, että SDP:n neuvottelijoilta puuttuvat valtuudet ja he toimivat vain päätösten välittäjinä. Kokouksessa keskusteltiin myös Kokoomuksen ja Keskustapuolueen välisissä suhteissa esiintyneistä hankaluuksista. Yhteistyön jatkamiseksi katsottiin normaalin joustavuuden riittävän.³

Sosiaalidemokraateillekaan ei alkanut vaalikausi ollut helppo. Ennen luottamushenkilösopimuksen syntymistä oli Kaarinan sosiaalidemokraattien kunnallisjärjestöväki pitänyt monta tiukkaa kokousta. Esimerkiksi Arto Granlund oli esittänyt ajatuksia siitä, ”*mikä olisi voimakkaan vasemmisto-opposition vaikutus seuraavissa kunnallisvaaleissa.*”

Toisaalta Jukka Tamminen oli jo vaali-iltana ollut tyytyväinen sosiaalidemokraattien vaalimenestykseen: ”*Se vain kirvelee, että SMP nousi täällä vaaánkieleksi.*” Kunnanvaltuuston paikkaluvun kohotessa 35:stä 43:een demarit olivat saaneet paikoista 14. SKDL:n hävitessä yhden paikan oli vasemmistolla 21 paikkaa. Suuri porvarien vaaliliitto sai 20 valtuutettua ja SMP kaksi. Kaarinan T.Y. Uurtajan 100 vuotta -teoksessa todetaankin, että ensimmäisen kerran Kaarinan kunnanvaltuuston historiassa porvarit saivat enemmistön. SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja oli kertonut omalle väelleen kokoomuslaisen kollegan kanssa käydyistä

---

1 Kuntasuunnittelulautakunnan pöytäkirja 12.12.1984 298 §; kunnanhallituksen pöytäkirja 7.1.1985 14 §. Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.2.1985 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.3.1985 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

keskusteluista ja silloin oli päädytty jatkamaan porvarien kanssa neuvotteluja 21–21 periaatteella.¹

SDP:n, SKDL:n ja SMP:n tekninen vaaliliitto oli muodostettu Kaarinassa luottamuspaikkaneuvotteluja varten. Sosiaalidemokraattien enemmistö oli kuitenkin ollut epäileväinen SMP:n suuntaan, ja nyt harjoitettiin ja harjoiteltiin yhteistyötä Kokoomuksen kanssa.

Poliittisten ryhmien välillä neuvottelut lisääntyivät. Joulukuussa 1985 syntyi SDP:n, Kokoomuksen, SMP:n ja SKDL:n edustajien välillä todellinen vanhan hyvän ajan virkapaketti:

”Sovittiin, että joulukuun valtuustossa perustetaan sosiaalitoimistoon sosiaalijohtajan ja toimistosihteerien virat. Päätettiin, että sosiaalijohtajan viran täyttää keskusta-oikeiston valtuustoryhmä. Jos sosiaalisihteerin virka vapautuu tässä yhteydessä, täyttää viran SDP:n valtuustoryhmä, jolloin toisen toimistosihteerin viran saa SKDL ja toisen toimistosihteerin viran keskusta-oikeiston valtuustoryhmä.”²

Kuluneen vuoden valtuuston ja hallituksen pöytäkirjojen mukaan rikkoutui äänestyspäätöksissä usein aiempi oikeisto-vasemmisto-rintamalinja. Jakolinjat muodostuivat asiakysymysten mukaan ja vaaánkielipuolueen edustajat eivät asettuneet pysyvästi minkään suurpuolueen mukana äänestäviksi. Äänestyksiä oli yleensäkin kovin vähän. Yhteistyöhön pyrittiin nyt varsinkin sosiaalidemokraattien ja kokoomuslaisten kesken.³

Vanhusten palvelukeskus poliittisena yhteistyönä

Eräänä vuoden 1985 merkittävimpänä poliittisena hankkeena käsiteltiin vanhus-ten palvelukeskuksen toteuttamista. Siihen oli budjetoitu kunnan talousarviova-voja seuraaville vuosille, mutta kunnanvirastossa oli valmisteltu vaihtoehtoisia ratkaisuja. Ajatuksena oli toteuttaa palvelukeskus säätiöpohjalta vuokratalohankkeena asuntolainoituksen turvin. Säätiön olisi mahdollista saada investointiin myös Raha-automaattiyhdistyksen varoja. Korkotuettu laina muodostaisi päärahoituksen, mutta Raha-automaattiyhdistys oli myöntänyt myös suoria avustuksia joillekin vastaavanlaisille palvelukeskuksille. Sosiaalitoimiston teettämä alustava huonetilaohjelma tarkentuisi prosessin edetessä. Kohteeseen ajateltu tontti edel-

1 Manninen 2008, 128. Kirjaus 21–21 tarkoitti oikeiston ja vasemmiston voimasuhteita ja siinä oli oikeistoon laskettu yksi SMP:n valtuutettu, mutta toinen SMP:n sitoutumaton valtuutettu oli esityksessä jätetty molempien ryhmittymien ulkopuolelle.

2 Kaarinan sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön edustajiston ylimääräisen kokouksen pöytäkirja 12.12.1985; Manninen 2008, 129.

3 Kunnanvaltuuston ja -hallituksen pöytäkirjat 1985 . Kaarinan kaupungin arkisto.

lytti lisärakennusoikeutta, ja siksi piti välittömästi ryhtyä alueen kaavamuutoksen vaatimiin toimiin kunnan päätöksentekoeelmissä. Kunnanhallitus toi hankkeen valtuustolle esittäen, että päätetään perustaa Kaarinan Vanhusten Palvelukeskus-niminen säätiö. Esityksen oli valmistellut apulaiskunnanjohtaja Risto Laalo.¹

Risto Laalo kertoi haastattelussa Helsingin suunnasta saadun tiedon, että Raha-automaattiyhdistys oli muuttamassa rahoituspolitiikkaansa vanhusten hoidon avopalveluja kannustavaksi. Varsinais-Suomen Yleishyödylliset Rakennuttajat viestitti myös, että se oli rakennuttanut Saloon vanhusten palvelukeskuksen tällä periaatteella. Kunnanjohtaja Erkki Kuusela, kunnaninsinööri Martti Holtti ja sosiaalisihteri Heikki Huppunen olivat virkamiesten johtoryhmässä pitäneet säätiöideaa mahdollisuutena muuttaa vanhusten laitoshoidon avopalveluun suuntautuneeksi. Rahaa olisi saatavissa palveluasuntoihin, joissa vanhusten elämäntilanne ja liikuntarajoitteisuus olisi myös otettu huomioon. Asuntoja oli mahdollista saada näin myös vammaisille.²

Ensimmäisen kerran kuulin vanhusten palvelukeskuksen säätiöstä Hotelli Kivitaskun saunan lauteilla, kun apulaiskunnanjohtaja Risto Laalo oli esittelemässä ajatuksiaan hankkeesta muutamille kokoomuslaisille. Informaatio jatkui neuvottelutiloissa, ja kokoomuslaisten suhtautuminen asiaan oli myönteinen. Yhtenä syynä hankkeen tukemiseen oli mahdollisuus saada suoraa rahallista avustusta ja edullista korkotukilainaa kunnan ulkopuolisena rahoituksena. Talousnäkökulma oli kokoomuslaisille usein asioiden käsittelyn lähtökohtana. Ideologisenä perusteluna oli myös uudenlainen toimintamalli, jossa esitettiin siirtymistä kunnallisesta raskaasta laitoshoidosta avopalvelupohjaiseen vanhusten hoitoon. Myöhemmin oli tarkoitus lisätä esimerkiksi sauna- ja ruokapalveluja myös ympäristössä asuville vanhuksille. Saunapalaverista ei tehty muistiota, mutta paikalla olleet pitivät säätiöideaa hyvänä.

Muiden puolueiden luottamusmiehille vanhusten palvelukeskussäätiöajatusta selvitettiin ennen kunnallisten toimielinten käsittelyä. Yksimielisyys hankkeen edistämisestä kohti päätöksentekoa ja toteuttamista syntyi hyvässä hengessä. Vaikka puolueet ovat puolueellisia suhteessa kannattajakuntaansa, niin yhteistyötä syntyy sitä paremmin mitä suurempi hanke on kysymyksessä. Tällaisia isoja konsensushankkeita, joissa Kaarinassa oli aiemmin oltu yksimielisiä, olivat esimerkiksi kaukolämmön ja terveyskeskuksen rakentaminen.³

Säätiön rakennuttama palvelukeskushanke eteni ripeästi ja yksimielisesti. Viimeisiä huonekaluja kannettiin sisään joulukuussa 1987. Vanhuksille tarkoitettussa rivitalossa oli koti 17 vanhukselle. Vanhimmalla oli ikää 89 vuotta, ja nuorinkin oli reilusti päälle seitsemänkymmenen. Palvelukeskuksen toiminnanjohtaja Tui-

---

1 Kaarinan kunnanhallituksen pöytäkirja 18.3.1985 294 §. Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Risto Laalon haastattelu 25.9.2012.

3 Risto Laalon haastattelu 25.9.2012.

re Klossner kertoi, että osa asukkaista oli aiemmin asunut lastensa luona, jotkut omakotimökeissään ja toiset kerrostaloissa. Yhteistä suurimmalle osalle oli, että he pärjäsivät kotipalvelun avulla ihan niin kuin nyt uudessa paikassaan. Vanhukset olivat ketteriä ja toiminnanjohtaja oli vähän kauhuissaan, kun yksiössään asuva 80-vuotias miesasukas paineli polkupyörällään lumisohjossa jäisillä teillä silloinkin, kun nuoremmat eivät enää uskaltaneet. Kahvinkeitto kävi häneltä hyvin, mutta ateriat oli mukava ottaa kotipalvelulta ja saunassa oli hyvä olla vähän selänpesuapua. Palveluja tarjottiin kaikille kunnan alueella asuville eläkeläisille ja sotainvalideille. Osastopäällikkö, läänin sosiaalineuvos Rauno Saari vihki keskuksen tilat käyttöön keväällä 1988. Uusia palvelutaloja suunniteltiin jo muihin kunnanosiin.¹

Tämä Kaarinan valtakunnallisestikin tunnetuksi tullut säätiömalli oli poliittiselta syntyhistorialtaan aika mielenkiintoinen. Kunta ja säätiö olivat keskenään symposiumissa. Tämä virallistettiin laatimalla 1992 säätiön ja kunnan sosiaalitoimen välinen palvelusopimus. Sen mukaan säätiö rakensi tiloja ja järjesti vanhusten hoitopalvelutoimintaa ja kunta maksoi sopimuksen mukaisesti ostopalveluista. Säätiön hallintoneuvostossa oli kunnalla vähemmistöedustus, sillä muuten ei olisi saatu Raha-automaattiyhdistyksen avustuksia, joita jaettiin vain yleishyödyllisille yhdistyksille. Kaarinan kunnanhallitus esitti hallintoneuvostoon neljä jäsentä. Enemmistön muodostivat Suomen Punaisen Ristin Kaarinan osaston, Kaarinan Rotaryklubin, sekä LC Kaarina/City:n valitsevat jäsenet ja varajäsenet. Yhden varsinaisen ja tämän henkilökohtaisen varajäsenen valitsi Kaarinan-Piikkiön Sotaveteraanit ry ja Kaarinan Eläkkeensaajat ry yhdessä vuorotellen. Samanlaisella vuoroperiaatteella valitsivat Kaarinan Kansallinen Eläkeläisseura ry ja Kaarinan Eläkeläiset ry yhden jäsenen. Eläkeläisjärjestöissä olivat edustettuna kaikki poliittiset suuntaukset. Vapaaehtoisjärjestöt muodostivat näin viidellä edustajallaan enemmistön hallintoneuvostossa. Hallitus muodostui alkuvaiheessa aikakauden käytännöistä poiketen pääosin virkamiehistä.²

Toiminnalle oli leimaa-antavaa, että hallintoelimissä ei politikoitu, ja varmasti siksi kehityshankkeet ja tilarakentaminen lähtivät reippaasti liikkeelle ja yhteistyöverkostoja edistettiin Helsingin suuntaan. Vaikka kaikki puolueet olivat sitoutuneita hankkeen alkuvaiheessa palvelutoiminnan käynnistämiseen, oli koko säätiön synnytyks varsin epäpoliittinen ja muusta kunnallispolitiikasta poikkeava. Asiaa ei juurikaan pyöritelty puolueiden kunnallisjärjestöjen kokouksissa, vaan yleishyödyllinen säätiö perustettiin, ja se vastasi sen jälkeen toiminnasta.

Poliittinen ilmapiiri oli selvästi parantunut, kun kaikkien Kaarinan poliitisten puolueiden edustajat kokoontuivat neuvottelemaan syyskuussa 1986. Vasemmistopuolueet olivat halunneet kuntaan ympäristösuojelulautakunnan, eikä Kokoomuksellakaan ollut mitään sitä vastaan. Kokoomus oli kunnallisjär-

1 Kaarinalehti 2.12.1987, 8.

2 Säädekirja 25.3.1985; Kaarinan Vanhusten Palvelukeskuksen säätiön arkisto.

Kuva 5. Hyvin menee, herrat hymyilevät. Kokoomuksen neuvotteluryhmä: vaalipäällikkö Olli Vuorinen, valtuustoryhmän puheenjohtajat Pertti Heinonen ja Erkki Linkinen ja valtuuston puheenjohtaja Risto Sjöholm. Poliitikkojen 1980-luvun ajan kuvan mukaiseen pukeutumiskulttuuriin kuului, että villatakki tai –pusero voi olla pikkutakin sijasta, mutta kravatti piti olla. – Olli Vuorisen arkisto.

jestössään valmistautunut neuvotteluun vaatien vastapainoksi, että Kaarina perustetaan elinkeinoasiamiehen virka. Asiaa oli pohjustettu taustalla ja SMP:n, oikeisto-keskustan, SDP:n ja SKDL:n valtuustoryhmien edustajat sopivat, että perustettavaan ympäristösuojelulautakuntaan valitsee oikeisto-keskustaryhmä puheenjohtajan. Vasemmistoryhmät saivat varapuheenjohtajan ja kunnanhallituksen edustajan lautakunnan kokouksiin. Vesilautakunta päätettiin ympäristölautakunnan perustamisen yhteydessä lakkauttaa.¹

Seuraavassa valtuuston kokouksessa päätettiin perustaa elinkeinoasiamiehen ja ympäristösuojelusihteerin virat. Päätettiin, että kunnanhallitus nimittää välittömästi elinkeinoasiamiehen tultua valituksi virkaan elinkeinotoimikunnan, joka toimii vaalikauden loppuun asti. Edelleen veloitettiin elinkeinotoimikunta valmistelemaan muun toiminnan lisäksi elinkeinolautakunnan johtosääntö. Elinkeinolautakunnan piti siten aloittaa toimintansa seuraavan vaalikauden alusta. Lisäksi keskusteltiin Kaarinan kaupungiksi muuttamisesta sekä keskusta-alueen tiejärjestelystä, mutta päätöksiä ei tässä vaiheessa tehty.²

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 21.09. 1986 §:t 6–9 ; liite 2: Pöytäkirja poliittisista neuvotteluista 18.9.1986.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 21.09. 1986 §:t 6–9; liite 2: Pöytäkirja poliittisista neuvotteluista 18.9.1986.

Edellä kuvatuista neuvotteluista ja tehdyistä päätöksistä voi todeta, että kunnallispolitiikan käytännöissä oli käännetty uusi lehti. Normaalin toimintavuoden aikana olivat kaikkien poliittisten puolueiden edustajat päättämässä sulassa sovussa uusista viroista ja lautakunnista sekä keskustelemassa Kaarinan kehityksen kannalta keskeisistä tielinjauksista, organisaatioista ja kunnan ulkoisen imagon parantamisesta.

Tyypillistä oli, että vasemmiston keskenään sovittaviksi jäi vanhan perinteen mukaan tiettyjä luottamushenkilöpaikkoja. Valittujen virkojen mandaateistakaan ei ollut pöytäkirjoissa mainintoja.

Kuitenkin Kokoomus piti oikeisto-keskustaryhmässä selvästi johtavaa asemaa samoin kuin SDP:n suuruus antoi sille hallitsevamman roolin vasemmistoryhmittymässä. Epävirallisesti Kokoomuksen ja SDP:n keskusteluyhteys oli selvästi aktivoitunut. Nämä ryhmät myös sopivat joistakin asioista ennen lautakuntien, hallituksen tai valtuuston kokouksia. Yhteistyöilmapiiriä myös edisti se, että taloudessa edettiin kohti korkeasuhdannetta ja budjeteissa käsiteltiin huomattava määrä erilaisia rakennushankkeita.

Edellisenä vuonna oli Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö kunnallistoimikunnassa valittu kunnan tonttien jakosääntöjä miettimään kolmihenkinen kokoomuslainen toimikunta. Kunnan myymät tontit oli aiemmin jaettu kolmeen osaan, joista oikeisto-keskusta, SDP ja SKDL saivat kukin yhtä suuret osuudet päätettäväkseen. Tätä jakoa haluttiin nyt voimasuhteiden muututtua järjestellä niin, että oikeisto-keskusta ja vasemmisto saisivat tontteja yhtä paljon.¹

Vallitsevasta poliittisesta maan tavasta ei Kokoomuskaan halunnut luopua.

Järjestötoiminnan kulta-aikaa

Järjestökoneistoa kehitetään

Kunnallispoliittisen kannatuksen ja luottamuspaikkojen lisääntyessä alkoi kunnallisjärjestö kehittää kokoomuslaista järjestötoimintaa paikallisesti. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö valitsi kuluvaksi vaalikaudeksi vastuuhenkilönsä kaikkiin kunnallisiin luottamuselimiin. Samalla valittiin kokoomuslaisia kunnanhallituksen jäseniä tai kunnanvaltuuston puheenjohtajia lautakuntien vastuuhenkilöiden tueksi.

---

¹ Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 22.9. 1985. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Vastuuhenkilöiden tehtävät hyväksyttiin järjestön hallituksen kokouksessa keväällä 1985. Tehtäväkuvauksen mukaan:

”Vastuuhenkilö toimii aktiivisesti oman sektorinsa porvarillisten ja harkinnan mukaan myös keskiryhmien luottamushenkilöiden ja virkamiesten yhteistyön sekä tahdonmuodostuksen virittäjänä. Toimenkuvan mukaan hän

- huolehtii toimialansa koulutuksen järjestämisestä ja informaation levittämisestä niin, että varajäsenetkin ovat täysipainoisesti mukana. Toimii lautakunnan kokoomuslaisten jäsenten keskinäisen tuntemuksen, luottamuksen ja me-hengen lisäämiseksi.*
- toimii Kokoomuksen neuvottelijana oman lautakuntansa ongelma-asioissa ja pyrkii aktiiviseksi aloitteentekijäksi.*
- tuo oman alansa suuret, periaatteelliset tai tulevaisuuden kysymykset porvareiden pohdittaviksi kunnallistoimikuntaan.*
- informoi kunnanhallituksen kokoomuslaisia jäseniä ja valtuutettuja puhelimitse, kunnallistoimikunnan kokousten yhteydessä tai osallistumalla oikeisto-keskustan hallitusryhmän tai valtuustoryhmän kokouksiin.*
- laatii tai laadituttaa oman alansa kirjoituksia Kuntaperhe-lehteen tai muihin lehtiin.*
- vastaa yhdessä oman alansa kollegojen kanssa pohjapaperin laatimisesta kunnallispoliittisen ohjelman jatkuvaa kehittämistä varten.*
- laatii alaltaan aloitteita valtuustoryhmälle.*

Lähes kaikki tehtävät sopivat ohjeeksi jokaiselle luottamushenkilölle. Vastuuhenkilöiden velvoitteet ja vastuu vain ovat muita suuremmat.”¹

Vaikka vastuuhenkilöiden tehtävät oli järjestön jäsenille tiedotettu ja vastuu-tehtävistä oli pidetty koulutustilaisuuksia, eivät teoria ja käytäntö kuitenkaan toimineet tavoitemallin mukaan. Kunnallistoimikunnan pöytäkirjassa lokakuussa 1986 todettiin, että vastuuhenkilöjärjestelmä on unohtunut. Esimerkkinä todettiin, että Silvolan talon oston suunnitelmien informaatio oli unohtunut kuntasuunnittelulautakunnan edustajilta ja kulttuurilautakunnan päätöstäkin oli huonon yhteydenpidon vuoksi jouduttu muuttamaan kunnanhallituksessa. Sosiaalilautakuntakin sai moitteita siitä, että senkään asioista ei ollut tiedotettu valtuustoryhmälle. Katkeamattoman yhteydenpitoketjun merkitystä korostettiin.²

Kunnallisjärjestö pyrki vuorovaikutteisesti (vrt kuvio 1) vaikuttamaan Kaarinan kaupungin päätöksentekoa alueelle niin, että poliittinen valmisteluketju

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.3.1985 3 § liite: Vastuuhenkilön tehtävät. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 26.10.1986 3 §.

Kokoomuksen sisällä toimii ja yhteys kunnallisjärjestöön kattaa koko luottamushenkilötoiminnan. Prosessi oli kehitysvaiheessa.

Keväällä 1985 elettiin aktiivisen toiminnan aikaa. Kokouskäytännöt olivat kehittyneet. Kaikille jäsenille avoimiin kunnallisjärjestön hallituksen kokouksiin oli osallistunut edellisen vuoden aikana 76 eri henkilöä, keskimäärin 35 osallistujaa kuukausikokousta kohden. Hallituksen jäsenet olivat vuorotellen mukana valtuustoryhmän kokouksissa. Kunnallistoimikunnan rungon muodostivat valtuutetut ja kunnallisjärjestön hallituksen jäsenet. Kokoukset olivat myös avoimia kaikille Kokoomuksen jäsenille. Näissä kuukausikokouksissa oli osallistujia vähimmillään 22 ja enimmillään 84 henkilöä.¹

Jäsenmäärä oli kasvussa, ja järjestössä oli vuoden 1984 lopulla jo 496 jäsentä. Toimintavuoden aikana oli perustettu uusi poliittinen kunnanosayhdistys Hovirinnan Kokoomus. Toiminta-alueeksi oli suunniteltu Hovirinnan alue, jossa Kokoomuksen kannatusosuus ei ollut kehittynyt suotuisasti muiden kunnanosien tavoin, vaan vasemmisto oli säilyttänyt siellä valta-asemiaan. Yhdistyksen perustamisen lähtökohtana oli saada hovirintalaisille vaikutuskanava kunnalliseen päätöksentekoon ja toisaalta oikeistolaisesti ajattelevien hovirintalaisten saaminen mukaan Kokoomuksen toimintaan. Puheenjohtaja Seppo Höltän mukaan uusi paikallisyhdistys ei pyrkinyt olemaan pelkästään kulmakuntayhdistys, vaan tarkoituksena oli toimia yhtenä osana Kokoomuksen kunnallispoliittisten ja yleispoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi.²

Toiminnan käynnistyessä Kaarinan nuorin, kunnan keskustan ympäristön asuntoalueilla toimiva yhdistys muotoili nimensä Hovirinnan–Koriston Kokoomukseksi. Tarkoituksena oli saada nimi paremmin vastaamaan vaikutusaluetta. Keskustan ympäristön 1960–1970 -luvulla rakennetut betonielementtilähiöt muodostivat yhtenäisen alueen, jolla myös oli yhteiset ongelmat. Lähivuosina Hovirinta, Koristo ja Hovipelto olivat kasvamassa kiinni toisiinsa Koristo–Mattelmäen alueen yhdistäessä näitä vanhempia lähiöitä. Koko keskustan aluetta haluttiin korostaa yhtenäisenä kokonaisuutena. Kunnallisvaalivyössä oli käynyt ilmi koko alueen yhteiset ongelmat. Asukkaiden jokapäiväiseen elämään vaikuttivat keskustan rakentamisratkaisut ja liikennejärjestelyt. Alueen vihertyöt olivat puolitiessä, ja tulevana vuosina piti kiinnittää huomiota asuinympäristön laadun kohentamiseen. Koriston–Mattelmäen kaavoitus ja rakentaminen olivat tärkeitä koko Kaarinan julkisivun parantamisessa ja viihtyvyyden lisäämisessä.³

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 5.5.1985 liite 2: Toimintakertomus vuodelta 1984.

2 Kuntaperhe 2/1984. Seppo Hölttä, Hovirinnan Kokoomuksen toiminta on lähtenyt liikkeelle.

3 Kuntaperhe 1/1985. Seppo Hölttä, Hovirinnan Kokoomuksesta Hovirinnan–Koriston Kokoomus.

Uudelle yhdistykselle oli selvä tilaus. Kunnan asukasmäärä oli kasvamassa noin neljän prosenttiyksikön vuosivauhtia (taulukko 1). Suurin asukaslisäys painottui vielä kunnan keskustaan. Kun yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen yhdyskuntatyön kehittämässä oli suvantovaihe, otti hovirintalainen puolueyhdistys näissä asioissa aktiivisen roolin. Se kokosi alueen asukkaita yhteen pohtimaan kaavoitusta yleisötilaisuudessa Koriston–Mattelmäkeen. Näissä kokoontumisissa saatiin asukkailta tärkeää tietoa asuinalueidensa kehittämistavoista. Alue oli rakennettu kovan asuntopulan tarpeisiin, ja ympäristökysymyksiin oli kiinnitetty vähän huomiota.

Tosin SDP:n teräväkynäinen Hannu Rautanen arvosteli kirjoituksessaan Koriston–Mattelmäen suunnittelukilpailun voittanutta ehdotusta siitä, että alueen asukkaiden toiveita ei ollut kuultu riittävästi. Hän edellytti alueelle toteutettavaksi kansanliikkeen kannattamaa leikkipuistoa, jonka luottamusmiehet lopulta ratkaisivat. Kirjoittajaa huolestutti Kokoomuksen napamiehen Risto Sjöholmin kielteinen asenne, ettei Kokoomuksen nuori hovirintalainen siipi uskalla olla kuntalaisten tositarpeen takana. Hyvä hanke edellytti kaikkien puolueiden vilpittömyyttä yhteistyötä.¹

Uusia kokoomuslaisia perusyhdistyksiä suunniteltiin eri kunnanosiin. Sekä Voivala-Kesämäen että Kuusiston yhdistykselle oli tarvetta. Puheenjohtajia etsittiin tunnetuista puolueaktiiveista. Piispanristin yhdistystä ei sen sijaan nähty vielä ajankohtaiseksi. Kun järjestöjäsenten koulutustehtävä oli organisatorisesti siirretty kunnallisjärjestön koulutusvastaavien hoidettavaksi, oli Kaarinan Yhdyskuntapoliittisen yhdistyksen rooli muuttunut ja yhdistys oli passivoitunut. Kunnallisjärjestöstä sitä patistettiin jatkamaan oman toimialueensa äänitorvena. Kunnallisjärjestön ulkopuolisena toimiva Kansalliset Eläkeläiset jatkoi aktiivista toimintaansa, kun taas äskettäin perustetulle Kaarinan Mineille haluttiin lisää toimintaa.²

Laivaseminaareja sinivalkeisilla laivoilla

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö on pitänyt jäsenistölleen koulutustilaisuuksia koko toimintansa ajan. Tämän voi todeta arkistoiduista koulutusohjelmista ja -materiaalista. Koulutuksen järjestäminen on ollut Kokoomukselle luonteva tapa jakaa politiikan kulttuurin hiljaista tietoa ja ideoita tulevaisuuden kunnallispolitiikan suuntaviivoja. Koulutus on järjestetty vastuuhenkilöiden organisoimana. Toteutuksessa on ollut usein koulutusalan ammattilaisia ja politiikassa oppinsa saaneita

---

1 Manninen 2008, 102–103.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 20.10.1985 5–8 §:t.

järjestöjyriä. Ensimmäisen kauden valtuutetut ja erikoisalojen osaajat ovat myös saaneet kouluttajan rooleja niin, että tehtävät eivät ole jääneet harvojen käsiin. Vuosien varrella Kaarinan johtavat viranhaltijat ovat pitäneet näissä tilaisuuksissa esityksiä toimialojensa nykytilasta ja tulevaisuuden kehittämissuunnitelmista. Näiden pohjalta ovat luottamushenkilöt valmistelleet kunnan talousarvioita ja kunnallispoliittisia ohjelmia. Myös kuntien käyttämä kaksijakoinen organisaatio on ollut säännöllisesti erilaisten uudistustoimikuntien ja valmistelutyöryhmien työlistoilla. Luottamushenkilöiden ja virkamiesten organisaatiot ovat toimineet lohkokaavioissa erillisinä toimijoina. Käytännön yhteistyö on vaatinut tehtävien ja vastuiden yhteensovittamista ja soveltamista. Se on taas henkilötasolla johtanut joskus voimakkaisiin tunteenpurkauksiin ja riitoihin.¹

Säännöllisten laivaseminaarien järjestäminen aloitettiin Silja Linen valkoisilla laivoilla. Ensimmäinen koulutus- ja virkistäytymisristeily pidettiin m/s Svealla marraskuussa 1985. Wärtsilän Helsingin telakka oli toukokuussa luovuttanut aluksen Turku–Ahvenanmaa–Tukholma -liikenteeseen. Kun laivan ikkunoiden yläpuolinen alue maalattiin pian tummansinisiksi tuli valkoisista laivoista sinivalkoisia. Väri sopi symbolisesti Kokoomukselle eikä ensimmäisten vuosien matkoja edes kilpailutettu toisella matkoja järjestävällä laivayhtiöllä. Käytäntö jatkui luontevasti, kun kaarinalaiset demarit rupesivat risteilemään omissa koulutuksissaan Vikingin punaisilla laivoilla. Toki eivät monet kokoomuslaiset tienneet, että esimerkiksi vuoden 1995 jälkeen monilla Turun–Tukholman -risteilyillä ollut Silja Europa oli alun perin ollut punainen laiva. Risteilyistä tuli perinne, joka jatkuu yhä. Osallistujia on ollut vuosittain 70–90 henkilöä. Siirryttäessä 2000-luvulle muuttuivat koulutustilaisuudet päiväristeilyiksi välillä Turku–Ahvenanmaa–Turku. Sinivalkoisiin väreihin palattiin, kun Tallink Silja aloitti saaristoristeilynsä Turusta. Osallistujien määrä on pienentynyt 2000-luvulla ja monet keskeiset poliitikotkaan eivät ole katsoneet velvollisuudekseen olla mukana näissä tilaisuuksissa.²

M/s Svealla vuonna 1985 pidetyn koulutusristeilyn ensimmäisen osion alustukset käsittelivät seuraavia aiheita:

- Miten suunnittelen Kaarinaa?
- Luottamushenkilön vastuu ja velvollisuudet.
- Ajankohtaista politiikkaa: kunta ja valtio.
- Valtuuston, hallituksen, lautakuntien ja virkamiesten yhteistyö.

Alustajina olivat kunnanvaltuuston puheenjohtaja ja kunnallisjärjestön puheenjohtaja. Kansanedustaja Tapio Holvitie alusti valtakunnan politiikkaa käsittelevän osuuden. Luottamuselinten ja virkamiesten yhteistyöstä alusti valtuustoryhmän

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön laivaseminaarien ohjelmat ja muut asiakirjat. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Stampfel 2007, 270–271; Koulutusristeilyohjelmat ja osallistajat. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

puheenjohtaja, jolla oli kokemusta sekä luottamusmiehen että virkamiehen rooleista. Julkilausumatoimikunta valmisteli tiedotusvälineille kunnallisjärjestön ajankohtaisen poliittisen julkilausuman. Koulutusohjelman toinen osio muodostui ryhmätöistä:

- Onko kokoomuslainen yhteistyökykyinen?
- Millainen on vastuuhenkilön rooli yhteistyössä lautakuntaan, kunnanhallitukseen ja esitteleviin virkamiehiin?
- Miten suunnittelen omaa hallinnonalaani?
- Miltä pohjalta teet päätökset kunnan vai yksilön?
- Millä tavoin ja missä asioissa Kokoomus voi näkyä paremmin?
- Kokoomuslainen me-henki. Miten se luodaan ja markkinoidaan?
- Ehdotuksia kokoomuslaisiksi teemavuosiksi Kaarinassa.
- Miten tieto kulkee Kokoomuksen sisällä?
- Mitä mieltä olet vireillä olevasta organisaatiouudistuksesta?
- Jokeri: Mikä Kaarinan matkailuvaltiksi?

Ryhmätyöohjeissa tähdennettiin, että tarkastelukulman ei pitäisi olla yksinomaan kriittinen vaan nimenomaan parannusta etsivä, ideoiva ja ennakkoluuloton. Ryhmätyöt purettiin iltamyöhällä. Ryhmätöiden parasta antia oli yhdessä käyty keskustelu ja järjestötyöstä annettu palaute, joka normaaleissa järjestökokouksissa olisi jäänyt sanomatta.¹

Minit, Kokoomuksen nuoret, Kansalliset eläkeläiset

Kaarinan Minien toiminta oli alkanut tammikuun 1984 tuiskuissa hyvin valmisteltuna. Aloituskokouksessa Kaarinan uimahallilla valittiin pienten minien (5–15 v.) ohjaajiksi ja erilaisten tempausten vetäjiksi neljä vapaaehtoista kerho-ohjaajaa. Minien johtokunta järjestäytyi ja puheenjohtajaksi valittiin Sirkka Hollmèn. Kokoukseen toi tervehdyksen Turun Minien puheenjohtaja Lassi Saressalo. Hän kertoi, että Turun Minit olivat toimineet jo kymmenen vuotta ja hakeneet oman paikkansa Turun varhaisnuorisoin keskuudessa. Turun Minien piirissä oli 100–300 varhaisnuorta, jotka edustivat koteja Turun kaikista eri poliittisista ryhmistä ja erilaisista yhteiskunnallisista asemista. Ympäristökunnista Raisiossa oli minitoiminta aktiivisinta. Kaarinan nuorisolautakunnan terveiset toi puheenjohtaja Kari Lindstedt, joka toivotti uuden järjestön tervetulleeksi kaarinalaiseen nuorisotoimintaan.²

Kaarinassa toivottiin, että lasten sallitaan toimia virikkeisissä ja toimivissa ympäristöissä, joissa viihdytään. Pyrkimyksenä oli, että Minien toimintaan osallis-

---

1 Koulutusristeilyohjelma 1985. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kuntaperhe 1/84. Sirkka Hollmèn, Kaarinan Minien toiminta alkanut.

tuvat oppivat olemaan kavereita keskenään ja kunnioittavat toistensa ajatuksia ja toimia. Ensimmäinen minien kokoontuminen tapahtui uimahalliin tutustumisen ja iloisen uimisen merkeissä. Kevään ohjelmaan kuului käynti teatterissa sekä luonnon suurien kysymysten opettelu. Myöhemmin oli suunnitelmissa surffailun harjoittelua ja purjehtimaan oppimista optimistijollilla. Talvella oli hiihtoretki ja laskettelun niksiä opettelua sekä muuta hauskaa.¹

Kaarinan Minit pyrki jatkossakin toimimaan perhekeskeisesti. Kun sekä vanhemmilla että lapsilla olivat kodin ulkopuoliset harrastukset lisääntyneet, tähtäsi uusi yhdistys toimintaan, jossa lapset ja aikuiset voisivat olla yhdessä. Toimintaa haluttiin myös laajentaa valtakunnallisiin ja kansainvälisiin tapahtumiin. Ajatusta siivitti kansainvälinen nuorisovuosi 1985. Kaarinan Minit tunnusti väriä, sillä puheenjohtaja käytti yhdistyksestä synonyyminä myös Kaarinan porvarillisia varhaisnuoria.²

Otsakkeella Kokoomuksen nuorissa on voimaa kirjoitti vuoden 1982 Kuntaperhe-lehden ensimmäisessä numerossa Kaarinan Kokoomuksen Nuorten sihteeri Petri Mäkilä. Hänen mukaansa nuorten toimintavuosi oli alkanut tavanmukaisen vireästi. Järjestöpoliittinen laivaseminaari oli ollut menestys, mukana oli yli 20 osallistujaa. Jäsenmäärä oli nousussa ja käsitti jo 68 nuorta. Kevään ohjelmassa oli ekskursioita ja disko-ilta.

Edellisen vuoden joulukuussa oli perustettu porvarillinen raittiusyhdistys Kaarinan Raittiit Porvarit. Helmikuun 1982 sääntömääräisessä vuosikokouksessa oli mukana Porvarillisen Raittiusliiton pääsihteeri Heikki Jokinen, joka kertoi liiton toiminnasta. Erityiskampanjointinsa yhdistys aloitti tupakoinnin vastaisella teemalla: Tupakoimaton älä kärsi vaieten. Kokouksessa valittiin yhdistykselle johtokunta, jonka jäsenistä suurin osa toimi myös kokoomuslaisten nuorten yhdistysten johtokunnissa. Kokous päätti tehdä Kaarinan kunnanhallitukselle aloitteen raittiusjärjestön toiminta-avustusten korottamiseksi.³

Kokoomusnuoret tiedottivat vuoden 1985 alussa toiminnastaan:

”Kaarinassa toimii kaksi kokoomusnuorten yhdistystä: Kaarinan Kokoomuksen Nuoret ry (KKN) ja Littoisten Kokoomuksen Nuoret ry (LKN). KKN:n päämaja sijaitsee Rantakulman vanhalla koululla eli sisäpiirissä Klubilla, Urheilukentän tien varrella. LKN:n toimipiste on Littoisten Seurapirtillä ja tulevaisuudessa ehkä Littoisten uudessa monitoimitalossa.”

Nuorisovuonna 1985 yhdistykset pyrkivät saamaan toimintaansa näkyväksi pääalueina aatteelliset, poliittiset ja järjestötoiminnalliset tilaisuudet. Esimerkiksi lokakuulle oli suunniteltu nuorisovuoden päätapahtumaksi Nuori Yrittäjä

1 Kuntaperhe 1/84. Sirkka Hollmèn, Kaarinan Minien toiminta alkanut.

2 Kuntaperhe 1/85. Sirkka Hollmèn, Kaarinan Minit toimivat.

3 Kuntaperhe 1/82. Kaarinan Raittiit Porvarit.

-seminaari. Sen pääpainona oli nuorten yrittäjien asema ja uusien yrittäjien toimintamahdollisuudet muutoksen alaisessa yhteiskunnassa. Maaliskuun opinto-kerhotoimintaan liittyi Kokoomuslainen Suomi 2000 -asiakirjan pohjalta käytävä keskustelu nuorten ja koko maan asemasta ja politiikasta. Tarkoituksena oli saada rakentavia ehdotuksia tulevaisuudelle.¹

Kokoomuslainen Suomi 2000 keskusteluasiakirja oli kiertämässä kokoomusväen keskuudessa. Yhdistysten johtokunnat antoivat tulevaisuuden Suomesta kannanottojaan. Kokoomuksen jäsenet esittivät asiassa mielipiteitään. Kaarinan Kokoomuksen nuorten jäsen, 16-vuotias peruskoulun 9-luokkalainen Jaana Mäkinen kirjoitti Kuntaperhe-lehteen tärkeistä asioista ja havainnoistaan tuon asiakirjan pohjalta:

”Millaistahan vuonna 2000 todellisuudessa sitten on? Kysymys on äkkiä ajateltuna aika kaukainen asia, mutta ei se sitä kuitenkaan ole. Ajatus tuli mieleen lukiessani Kokoomuslainen Suomi 2000 -asiakirjaa. Se on muistio, joka perehtyy tulevaisuuden tavoitteisiin laajalti. Mieliinpainuvimmaksi asiaksi minulle jäi ympäristön muuttuminen. Puhdas luonto kauniine kasveineen ja suloisine eläimineen on kai tätä menoa vain ihana muisto tästä nuoruudesta. Metsien väheneminen on jo huomattavaa Keski-Euroopassa. Suomen luonto on asia, minkä haluaisin säilyttää myös tuleville sukupolville.

Toiseksi mieleenpistävin asia oli luonnoksessa rauhanpolitiikka. Kaikkihan me haluamme rauhan säilyvän ja toivomme eri kansojen pysyvän sovussa. Suurvaltojen väliset erimielisyydet ja ydinaseet ovat entisestään kiristäneet asioita. Suomen tuleekin olla puolueeton, mutta yrittää ratkaista yhdessä muiden maiden kanssa kriittistä tilannetta. Nuorena pidän asiakirjassa myös tärkeänä koulutusta ja työtä koskevia muutoksia. Automatisointi kasvaa ja vaikuttaa sekä työhön että koulutukseen. Kouluissa ei pysytä kehityksen mukana ja uudenlaisia laitteita ei aina ole käytettävissä. Opettajia joudutaan täydennyskouluttamaan, jotta he pysyvät yhteiskunnan mukana. Kokonaisuudessa kokoomuslainen Suomi 2000 on elämäkatsomusta laajentava asiakirja ainakin nuorille.”²

Vaikka nuorten toiminta kannanottoineen ja tapahtumineen oli välillä hyvinkin aktiivista, saattoi aika ajoitin esiintyä suurta passiivisuutta. Nuorten toiminta näyttäytyy asiakirjojen valossa aaltoliikkeeltä, jossa on suuria nousuja ja laskuja. Välillä on paljon toimintaa ja jäsenmäärä voi hetkessä nousta kymmenillä lisäjäsentä. Toisaalta toiminta voi olla aivan pysähdyksissä. Tällöin jäivät jäsenmaksut maksamatta piiriyhdistykselle ja jäsen- ym. asiakirjat tekemättä.

---

1 Kuntaperhe 1/85. Kokoomusnuoret toimivat.

2 Kuntaperhe 1/85. Jaana Mäkinen, Kokoomuslainen Suomi 2000.

Kunnallisjärjestön vuosikokous keskusteli joulukuussa 1985 edellisen laivaseminaarin palautepalaverin pohjalta Kari Lindstedtin esille ottamasta nuorten toiminnasta ja toimintaedellytyksistä Kaarinassa. Hallitukselle annettiin tehtäväksi pohtia, miten kokoomuslaiset nuorisojärjestöt saataisiin toimimaan aktiivisesti. Nuorille esitettiin toivomus osallistua myös kunnallisjärjestön kokouksiin.¹

Kunnallisjärjestön hallituksessa keskusteltiin tammikuussa 1986 nuorten toiminnasta ja todettiin piirinkin yrittävän aktivoida nuorten toimintaa. Keskusteltaessa nuorten edustajien poissaoloista kunnallisjärjestön hallituksen kokouksista selvisi, että molemmat nuorten edustajat olivat armeijassa ja se selitti poissaolot. Vараedustaja oli paikalla. Asia korjaantui myöhemmin ja nuoretkin saatiin mukaan.²

Syksyllä 1983 oli vietetty kansallisten eläkeläisten 5-vuotissyntymäpäiviä. Puheenjohtaja Aili Laineen sanoin ei kuljettu enää lapsen kengissä, vaan jäsenet olivat 55 vuotta täyttäneitä kaarinalaisia, joilla useimmilla oli takana pitkä toiminta joko Kokoomuksessa tai muissa porvarillisissa yhdistyksissä. Seura ei kuulunut puolueeseen, minkä vuoksi seuran jäseniä ei laskettu kunnallisjärjestön kokonaisjäsenmäärään. Tosin moni kansallinen eläkeläinen oli lisäksi jonkin kokoomuslaisen alueyhdistyksen jäsen. Kansallisilla eläkeläisillä oli nuorten tavoin oma klubinsa, Hovirinnan Kerho, osoitteessa Pehtorinkatu 2 K. Säännölliset kokouspäivät olivat joka kuukauden ensimmäinen ja kolmas torstai. Kesällä oli kokoontumispaikkana Hovirinnan rantasauna.³

Toiminta oli vilkasta sisältäen esitelmiä, matkakertomuksia, tietokilpailuja ja kunnallispoliittisia tilannekatsauksia. Monivuotisen perinteen mukaan suorittivat kansalliset eläkeläiset itsenäisyyspäivänä kunniakäynnin Kuusiston sankarihaudoille. Sinne mentiin kynttiläkulkueena ja jokainen sankarivainaja sai kummulleen oman kynttilänsä. Yhdistys teki vuoden aikana useita teatteri- ja kulttuurimatkoja. Vuoden pääteamana oli matka Itävaltaan ja Saksaan, jossa kohokohtana oli Oberammergauin kärsimysnäytelmän seuraaminen Baijerissa. Jäsenmäärä oli vuonna 1985 jo 56 henkilöä. Puheenjohtaja etsi kerhoonsa 55 vuotta täyttäneitä suomalaiskansallisia perusarvoja kunnioittavia uusia jäseniä vaikuttamaan oman kuntansa asioihin.⁴

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 15.12.1985 15 §.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kokouksen pöytäkirja 1986. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kuntaperhe 2/83. Aili Laine, Kaarinan Kansallinen Eläkeläisseura.

4 Kuntaperhe 1/85. Aili Laine, Kaarinan Kansallisen Eläkeläisseuran kuulumisia.

Puheenjohtajavaihdoksia

Ilkka Suominen oli johtanut Kokoomusta vuodesta 1981 ja oli vakiinnuttanut asemaansa ja jatkoi tehtävässään. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirin toiminnanjohtaja Hannu Ansaksen siirtyessä muihin tehtäviin piirivaltuusto valitsi yksimielisesti uudeksi toiminnanjohtajaksi aiemmin kunnallissihteerinä toimineen Juho Savon. Kokoomuksen puoluehallitus vahvisti vaalin 24.4.1985.¹

Kenttäväeltä oli tullut edellisinä vuosina kritiikkiä siitä, että Varsinais-Suomen Kokoomuksen piiritoiminta oli ollut liian Turku-keskeistä ja painottunut Turun kunnallispolitiikkaan. Tämä selittyi Kokoomuksen voimakkaasta kasvusta ja Ansaksen keskeisestä roolista Turun kunnallispolitiikassa vuodesta 1976 lähtien. Savo halusi painottaa piirin tukitoimintaa tasapuolisemmin kaikkiin alueen kokoomuslaisiin järjestöihin.²

Varsinais-Suomen Kokoomus oli Ansaksen kaudella noussut puolueen suurimmaksi piirijärjestöksi. Turussa Kokoomus joutui taistelemaan tiukasti sosiaalidemokraattien kanssa suurimman puolueen hegemoniasta. Ympäristökunnista esimerkiksi Kaarinassa, Naantalissa ja lukuisissa muissa pikkukunnissa Kokoomuksen kannatus oli yli kymmenen prosenttiyksikköä korkeampi kuin puolueen ja piirin vertailuarvot. Kokoomusenemmistöiset kunnat ottivat Savon tukilinjauksen myönteisenä, vaikkakin käytännössä ennemminkin henkisenä tukena ja järjestöväen innostamisena arkisiin politiikkarutiineihin.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja Eero Uusitalo ilmoitti huhtikuun 1985 kunnallistoimikunnan kokouksessa jättävänsä työesteiden vuoksi puheenjohtajuuden. Puheenjohtajavaaliin ilmoittautui Eero Hiekka sekä entinen valtuustoryhmän puheenjohtaja Touko Aaltonen. Järjestön vetovastuuta jatkoi Eero Hiekka, joka sai vaalissa enemmistön. Järjestöllinen suunta jatkui entiseltä pohjalta.³

Kiitospuheessaan muihin tehtäviin siirtyvä Uusitalo tunnusti järjestön johtotehtävän olleen välillä kuin kivireen vetämistä kesällä. Tehtävä oli ollut varsinkin alkuvuosina haasteellinen, kun järjestön uusia toimintatapoja luotiin. Järjestön asialistoilla käsiteltiin kunnallispoliittista ohjelmaa, kuntasuunnitelmaa, kunnan budjettia, kunnanhallituksen ja -valtuuston asioita sekä valtuustoaloitteita. Tosin puheenjohtaja toppuutteli aloitetehtailua vaatien niiden osalta harkintaa, kun kuluneen vuoden aikana yli puolet aloitteista oli ollut Kokoomuksen tekemiä.

Järjestöllä oli edustukset puolueen ammattiyhdistys-, tiede- ja oikeuspoliittisessa toimikunnassa. Piiritasolla oli kaksi edustajaa piirivaltuustossa sekä edus-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 21.4.1985 2 §.

2 Kunttu 2001, 134–135.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 21.4.1985 2 §; Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 5.5.1985 8 §.

tajat piiritoimikunnissa. Kaarinalla oli kolme edustajaa Kokoomuksen Nuorten piirihallituksessa ja hallituksen jäsen Kokoomuksen Naisten Varsinais-Suomen piirissä.¹

Eero Uusitalon puheenjohtajakauden loppupuolella oli järjestön asema niin vahva, että merkittävimmille valtuuston päätettäväksi tuleville asioille haettiin aina yhteinen kokoomuslainen näkemys. Uusitalo oli keskustelujen aikana määrätietoinen, tulisieluinen ja joskus hän runnasikin järjestön enemmistöpäätöksiin. Eräs haastateltava kertoi, että jotkut halusivat hänen tilalleen myöntyväisempää puheenjohtajaa. Uusitalo oli tahtojohdaja, joka rakensi järjestölle vahvat perustukset, joiden varaan tulevina vuosina voi tukeutua. Hän koki, että hänellä ei ollut ongelmia kenenkään kanssa henkilökohtaisissa suhteissa. Hän tiesi kuitenkin, että tiettyjä hänen ajamiaan asioita vastustettiin piilotetusti. Järjestön, kunnanhallituksen ja -valtuuston yhteistyön tärkeys ruvettiin ymmärtämään keväällä 1985. Uusitalo oli tuolloin sanojensa mukaan helpottunut luovuttuaan puheenjohtajuudesta työtehtäviensä vuoksi.

Paikallista vaalityötä

Naiset ratkaisevat eduskuntavaaleissa

Keväällä 1986 todettiin kunnallisjärjestön kokouksessa, että eduskuntavaalien jäsenäänestykseen oli ilmoittautunut neljä kaarinalaista ehdokasta: Ritva Järvi, Heikki Karlsson, Sirkka Hollmén ja Merja Ylismäki-Koivurinta. Merja Ruoholahti toi terveisiä vaaliseminaarista ja kertoi, että siellä oli painotettu, että naiset ratkaisevat seuraavien vaalien Varsinais-Suomen viidennen eduskuntapaikan kohtalon. Arto Lampinen Paimiosta oli ilmoittautunut ylikunnalliseksi ehdokkaaksi.²

Syyskuun kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa keskusteltiin Kaarinan Kokoomuksen lähettämästä jäsenäänestysvaalimainoksesta. Siinä oli mukana Kaarinan neljästä ehdokkaasta vain kolme, joista yksi oli nuorten ehdokas. Ihmeteltiin ja paheksuttiin asiaa, koska neljänneltä, naisjärjestön nimeämältä ehdokkaalta ei ollut edes tiedusteltu asiaa. Mainos antoi sen käsityksen, että on vain kolme ehdokasta ja kehoitettiin äänestämään juuri kolmea. Menettely antoi ulospäin sen kuvan, että on olemassa joitakin ristiriitoja, koska näin meneteltiin. Asia olisi voitu hyväksyä, jos ilmoituksessa olisi ollut vain Kaarinan Kokoomuksen

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 5.5.1985 8 §.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kokouksen pöytäkirja 25.5.1986 § 4. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

omat ehdokkaat. Yhdistyksen puheenjohtaja pyysi anteeksi ja sanoi, ettei asiaa ollut ajateltu ollenkaan siltä kannalta. Kaikki ilmoituksessa olleet henkilöt eivät ehkä tienneet, että kaikilta ei ollut edes kysytty.¹

Kaarinalaisista ehdokkaista Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirikokous valitsi kansanedustajaehdokkaaksi kaarinalaisen yllääkäri Ritva Järven. Vaalikampanjaa haluttiin tehdä yhteistyössä ympäristökuntien kanssa. Käytännön vaalityöhön Kaarinan vaaliasiamieheksi valittiin Leo Tauschi.²

Marraskuun kunnallisjärjestössä todettiin eduskuntavaalien lähestyvän, mutta vuoden vaihteessa oli toiminnassa pieni tauko.

Tähän oli syynä se, että kunnallisjärjestön puheenjohtaja Eero Hiekka ilmoitti marraskuun kokouksessa luopuvansa tehtävästä ja tarjosi virkaa varapuheenjohtaja Kukkoselle, joka kieltäytyi siitä kohteliaasti.³

Joulukuun kokouksessa 1986 valittiin järjestön uudeksi puheenjohtajaksi yksimielisesti Touko Aaltonen. Hän oli Kokoomuksen pitkän linjan poliitikko, joka oli muun muassa ollut synnyttämässä kunnallisjärjestöä. Suostuttelun jälkeen hän lähti puheenjohtajaksi. Pitkäaikaisena valtuutettuna ja entisenä valtuustoryhmän puheenjohtajana hän oli ollut pitkään mukana Kaarinan politiikassa. Hän otti johtajavastuun kesken eduskuntavaalikampanjan.

Tammikuun 1987 alussa avattiin maakunnallinen vaalikampanja Turun VPK:n talossa. Helmikuuhun painotettiin alueellisia tilaisuuksia. Maaliskuussa oli suuri vaalijuhla. Kaarinassa oli kerätty kaikkien alle 26 ja yli 65 vuotiaiden nimet, joihin kohdistettiin erikoiskampanja. Uudenlaisia vaalitulaisuuksia piti keksiä.⁴

Matalalla profiililla mentiin eduskuntavaaleihin, sillä Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirikään ei voinut paljon tukea yksittäistä ehdokasta. Kunnallisjärjestö vastasi myönteisesti Kokoomuksen Varsinais-Suomen piirin järjestösihteri Olli A. Mannin pyyntöön maksaa noin 5000 markkaa Ritva Järven A4 -kokoisesta lehti-ilmoituksesta.⁵

Varsinais-Suomen piirijärjestön toimesta kaikkien maaliskuun 1987 eduskuntavaalien ehdokkaiden vaalikampanjaa tuettiin mm. teettämällä kaikille ehdokkaille ulkojulistet, tekemällä kaikista ehdokkaista radiohaastattelu ja panostamalla erityisen paljon ehdokkaiden erilaisuuden esiintuomiseen joka

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 21.9.1986 § 7. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 26.10.1986 § 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 23.11.1986 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 23.11.1986 § 8. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 1.3.1987 § 7. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

kotiin jaetussa ehdokasesitteessä. Ehdokkaat kiersivät eri puolilla maakuntaa järjestetyissä tilaisuuksissa ja vaalitentteissä.¹

Kaarinan kunnallistoimikunnan vuoden 1987 eduskuntavaalien tulosten ja vaalitoiminnan tarkastelussa todettiin, että Kaarinassa Kokoomuksen kannatus oli ylittänyt 30 prosentin haamurajan. Äänestysprosentti putosi 84:stä 78 prosenttiin. Kokoomus oli kannatukseltaan Kaarinan ykköspuolue. Kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirjaan oli kirjattu: Oikeisto kohosi, vasemmisto putosi vähän ja Vihreät ja SMP yhdessä putosivat.² Rehellisempi tulkinta jälkimmäisestä puolueparista olisi ollut: SMP putosi edellisten vaalien lähes 15 prosentin kannatuksesta, mutta Vihreät tulivat uutena mukaan ja saivat 2,4 prosentin kannatuksen. Piiritoimiston tiedotteissa oli ”*vihreä vaara*” huomattu jo aiemmin.

Turun eteläisessä vaalipiirissä Kokoomus sai suurimpana puolueena 25,3 prosentin kannatuksen. Eteläinen vaalipiiri sai näin viisi kokoomuslaista edustajaa, joista uutena eduskuntaan nousi salolainen Sauli Niinistö. Ritva Järvi sai ääniä 2403 ja oli kokoomuslaisten vertailussa kymmenes, ja oli osaltaan varmistamassa alueen viidettä paikkaa. Ennakkoarvioiden mukaisesti naiset äänestivät näissä vaaleissa ensimmäisen kerran aktiivisemmin kuin miehet ja olivat näin ratkaisevassa asemassa.³

Valtakunnallisesti Kokoomus sai parhaan eduskuntakannatuksensa 23,1 prosentilla ja yhdeksällä lisäpaikalla. SDP oli edelleen suurin puolue, vaikka menettikin yhden paikan. Eduskuntavaalien jälkeen muodostettiin hallitus, jonka pääministeriksi nimitettiin pankinjohtaja Harri Holkeri. Kokoomus pääsi hallitukseen yli 20 oppositiovuoden jälkeen ja myös Varsinais-Suomi sai edustuksen valtioneuvostoon, kun kansanedustaja Ilkka Kanerva valittiin kansliaministeriksi.⁴

Kokoomus oli pitkään ajanut pääsyä hallitukseen keskusta-oikeiston yhteistyörintamassa. Osa kokoomuslaisista oli rakennellut poliittisia suhteita piilotetummin sosiaalidemokraattien suuntaan. Valtapolitiikka oli vaikuttamassa yllätykselliseen Kokoomuksen ja SDP:n yhteishallitukseen.

Vaikka merkittäviä vaaleja oli kasautunut puoluekoneistojen hoidettavaksi tiuhaan tahtiin, alkoi kunnallisjärjestön kenttäväki valmistautua tärkeimpään edessä olevaan koetukseen, vuoden 1988 kunnallisvaaleihin. Toisaalta kaikki vaalit ovat järjestön näkökulmasta tärkeitä. Kaarinassa eduskuntavaaleissa saavutettu yli 30 prosentin kannatus oli edistämässä mahdollisuuksia auttaa puoluetta sen

1 V-S Kokoomus ry:n piirikokous 29.11.1987, 5, vaalitoiminta.PTA.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 29.3.1987 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Varsinais-Suomen Kokoomus ry. Toimintakertomus 1987. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto. Vertaa Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kokouksen pöytäkirja 25.5.1986 § 4.

4 Varsinais-Suomen Kokoomus ry. Toimintakertomus 1987. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

Touko Aaltonen

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja 1.1.–30.6.1987

Touko Aaltonen syntyi Helsingissä 3.4.1930. Hän suoritti elämäntyönsä yliopettajana Turun Teknillisessä Opistossa autoinsinöörejä kouluttaen. Vastapainoa hän haki kulttuuriharrastuksista ja toimi mm. vuodesta 1969 jäsenenä Kaarinan kansalaisopiston johtokunnassa ja sen puheenjohtajana vuosina 1981–1992. Entisenä teekkarina kuorolaulu oli hänelle mieluinen harrastus.

Turun ja Kaarinan seurakuntayhtymän kirkkovaltuustossa hän oli yhtäjaksoisesti vuosina 1979–2002, josta puheenjohtajana vuosina 1987–1994. Nämä tehtävät ohittivat hänen arvoasteikossaan kunnallispolitiikoinnin.

Valtuustossa Aaltonen istui vuosina 1973–1987 ja 1997–2000. Siellä hän oli aktiivinen ja käytti paljon puheenvuoroja ja toimi pitkään valtuustoryhmän puheenjohtajana. Varsinais-Suomen maakuntaliiton valtuustossa hän oli vuosina 1977–1988.

Ihmisenä Touko Aaltonen oli helposti lähestyttävä. Hänen hersyvä naurunsa ja karhumainen kädenpuristuksensa näyttivät sulattavan ihmisten välisen jään. Puheenjohtajana hän oli periaatteiden mies. Hän koki äänestäjiltä saadun valtakirjan ensisijaiseksi ohjeekseen kunnallisia päätöksiä tehtäessä. Hän muutti kantaansa järjestömyönteisemmäksi huomattessaan, että jäsenistön tietämys antoi käsiteltäviin politiikan kysymyksiin monipuolisia näkökulmia. Järjestön puheenjohtajana hän oli perinteinen konservatiivi, joka oli päätöksissään jämerä. Poliitikkona hän oli sovitteleva.

Touko Aaltosen menneisiin politiikan vuosikymmeniin peilaava pääkirjoitus puheenjohtajan palstalla jäi rohkaisuksi tuleville politiikan toimijoille. Hän palasi vielä myöhemmin valtuustoon yhdeksi vaalikaudeksi Kaarinan Kansallisen eläkeläisyhdistyksen esittämänä ehdokkaana. Hänelle myönnettiin yli-insinöörin arvonimi. Hän kuoli 3.11.2000 Kaarinassa.

pyrkimyksissä. Hyvän kuntapuolueen kannatus korreloi muissakin vaaleissa, mutta kunnallisvaalien kaltaisiin menestyksiin ei normaalisti ole mahdollista päästä. Äänestäjien valintoihin vaikuttavat harjoitettu eduskunta- ja hallituspolitiikka. Kannatusprosentit ovat myös kytkennässä tarjolla oleviin ehdokkaisiin. Kuntatasolla voidaan myös hyvällä ehdokasasettelulla vaikuttaa, koska tuttuja henkilöitä on helppo äänestää.

Puheenjohtajan nuija kädestä käteen–vaalityö jatkuu

Vuoden 1987 alusta valittu puheenjohtaja Touko Aaltonen kirjoitti Kuntaperhe-lehden 1/1987 pääkirjoituksessa puheenjohtajan mietteitä. Hän muisteli, että

”Kokoomuksen imago Kaarinassa oli ollut vielä 70-luvulla repivä, riitelevä ja kunnan kehityksen jarru. Lisäpontta saatiin vielä neuvottelumenettelystä, kun vasemmisto tuli yleensä neuvottelemaan omien kunnallisjärjestöjensä asiassa tekemät päätökset ainoana eväänään. Kun porvarit eivät sitä sellaisenaan nielleet, olivat he, Kokoomus lippulaivanaan, varsinaisia ryökäleitä.

Kun kunnallisjärjestö perustettiin Kokoomuspuolueen yleisilmeen toteuttajaksi, on se nyt kehittynyt myös laajaksi keskustelu- ja mielipideareenaksi. Demokratia on myös järjestössä laajentunut, kun valtuutetut ovat saaneet tuekseen valtuuston ulkopuolella toimivan järjestöväen.”

Aaltonen näki kunnallisjärjestön tehtävän kasvaneen merkittäväksi osaksi kunnan hallintoa, vaikkakin suuri osa työstä tehtiin kullissien takana. Aaltonen yhtyi niihin mielipiteisiin, joiden mukaan poliittiset aatteet kansan jakajana ovat kulkemassa tiensä loppuun. Uusia jakolinjoja olisi löytymässä ennemminkin suhtautumisesta luonnon ja teknologian välisiin riippuvuussuhteisiin. Hän uskoi kuitenkin Kokoomuksen aatepohjan riittävän pitkälle tulevaisuuteen. Kunnallisjärjestöllä oli työkenttää Kaarinan asioiden hoidossa, ja jatkuvia ponnisteluja tarvittiin Kokoomuksen etenemisen puolesta.¹

Haastattelut eivät osanneet tarkasti sanoa miksi Aaltonen lopetti puheenjohtajuutensa äkkiä ja kesken kauden. Jostain hänen epäiltiin loukkaantuneen. Kunnallisjärjestön ensimmäisenä sihteerinä toiminut Kari Lindstedt kertoi haastattelussa, että järjestössä oli keskusteltu keskeisen luottamustoimen täyttämistä. Johtavassa asemassa oleva puoluetoveri oli tuonut esille, että Kaarinan Kokoomuksen kannalta olisi parempi, että Touko Aaltosta ei tehtävään valittaisi. Aaltonen ei ollut kokouksessa itse läsnä, mutta kun hän kuuli asiasta hän koki tulleen kohdelluksi epäoikeudenmukaisesti ja halusi luopua politiikasta.²

1 Kuntaperhe 1/1987. Touko Aaltonen, Uuden puheenjohtajan mietteitä.

2 Kari Lindstedtin haastattelu 13.10.2014.

Kokoomuslaisten puoluekokousedustajien palatessa Oulusta Kaarinaan he saivat viestin, että Touko Aaltonen jättää puheenjohtajan tehtävät kesken vuoden.

Kirjallisesti hän jätti eroanomuksensa puheenjohtajan tehtävästään järjestön kesäkokoukselle:

”Olen pitkän harkinnan jälkeen päätenyt ratkaisuun, että lopetan toimintani sekä kunnallisjärjestössä että valtuustossa. Ensi maanantaina ilmoitan asian valtuustossa ja syksystä lähtien saa varapuheenjohtaja jatkaa kunnallisjärjestön johdossa.”¹

Menneiden politiikan vuosikymmenten järjestötyöhön peilaavan pääkirjoituksen hän jätti perinnöksi seuraajilleen.²

Varapuheenjohtaja Kukkonen otti puheenjohtajuuden hoitaakseen vuoden 1987 loppuun. Kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnalle esitettiin elokuun kokouksessa seuraava ilmoitus:

”Puheenjohtaja esitti, että seuraavaa toimikautta varten haettaisiin kunnallisjärjestölle uutta puheenjohtajaa, koska hän ei ehdi työkiireidensä takia hoitamaan tehtävää riittävän hyvin.”³

Elokuussa 1987 järjestötoiminta palasi normaaliin päiväjärjestykseen. Järjestökoulutus jatkui. Kuntaperhe-lehti oli saanut uuden päätoimittajan ja jatkoi toimintaansa normaalisti pienen katkon jälkeen. Lehti oli tärkeä paikallinen tiedotuskanava vaalitoiminnassa. Sekä lehteä, että tulevia vaaleja varten tarvittiin rahoitusta, joka kerättiin yhteistyökumppaneilta pääosin lehden ilmoitustuloina. Järjestö toimi aktiivisessa toimintaympäristössä—Kaarinassa rakennettiin paljon, väkiluku kasvoi ja uusien virkojen perustamisesta ja täytöstä neuvoteltiin poliitisten järjestöjen välillä. Järjestön uusi puheenjohtaja oli valmis edistämään yhteistyöpolitiikkaa seuraavallakin kunnallisvaalikaudella. Puheenjohtajan mielestä:

”Kaarinassa isoimpien puolueiden, Kokoomuksen ja SDP:n, tulee jatkaa selaista yhteistyötä, että suurimmista asioista päästään sovittelun päätöksentekoon. Kaikki puolueet otetaan mukaan valmisteluun kannatuslukemiensa suhteessa. SDP sovittelee asioita Vasemmistoliiton suuntaan ja Kokoomus oikeisto-keskustaan.”

Vuoden 1987 syksyä sävyttivät vuoden 1988 alussa lähestyvät presidentinvaalit ja presidentin valitsijamiesten vaalit. Kokoomuksen presidenttiehdokkaaksi oli jo aiemmin valittu pääministeri Harri Holkeri. Turun ja Porin läänin eteläisen

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 14.6.1987 § 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kuntaperhe 1/1987. Touko Aaltonen, Uuden puheenjohtajan mietteitä.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 16.8.1987 § 9. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Heimo Kukkonen

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja 1.7.–31.12.1987

Synnyin 9.6.1947 Liedossa Johanneksesta Varsinais-Suomeen siirtyneeseen maanviljelijäperheeseen, joka vuonna 1948 muutti Kaarinaan. Sodanjälkeisen suurimman ikäluokan edustajana elämänpiirini laajeni Puolalan yhteislyseossa Turussa 1960-luvulla. Suoritin rakennusinsinöörin tutkinnon vuonna 1973 ja ammatillisen opettajatutkinnon Hämeenlinnassa vuonna 1980. Rakennusalan työt alkoivat turkulaisissa rakennusliikkeissä jo koulu- ja opiskeluaikoina.

Ammattikasvattajan työura jatkui lähes 40 vuotta Salon seudun koulutus- kuntayhtymässä lehtorina, osastonjohtajana ja koulutusjohtajana.

Järjestöpoliittinen toiminta alkoi vuonna 1965 Littoisten Kansallisten Nuorten hallituksessa vuoteen 1969 ja jatkui 1980 Littoisten Kokoomuksen sihteerinä, puheenjohtajana 1983–2003, kunnallisjärjestön hallituksessa 1983–2004, Varsinais-Suomen piirin kunnallispoliittisissa toimikunnissa sekä puoluekokousedustajana. Kunnallisjärjestön perustamisvaiheessa kuuluin siihen 30-vuotiaiden hallitusryhmään, joka sai kokea järjestöpolitiikan nousuvaiheen ja kannatuksen huippuvuodet.

Puheiden, lehtikirjoitusten ja pöytäkirjojen mukaan Kokoomuksessa oli tilaa toimia aatteellisesti lavean keskilinjan alueelle ja sosiaalinen ymmärrykseni hyvinvointivaltion huolehtimisvelvoitteesta vahvistui omista politiikka- ja työelämäkokemuksista. Laskusuhdanteessa 1990-luvulla sai vastakaikua sovitteluva yhteistyöpolitiikka, jonka arvomaailmassa ihmiset menivät asioiden edelle. ”Kunnallispolitiikassa tarvitaan suurimpien puolueiden maltillista yhteistyötä ja erityisesti vaikeissa asioissa kaikkien puolueiden harmoniaa.”

”Poliittiselle sovittelulle antoi vastapainoa vapaa-aikana mahdollisuus soutaa pohjoisen lohijokia vastavirtaan niin kovaa kuin jaksoi.”

Ehdokkuus vuoden 1988 kunnallisvaaleissa toi valtuustopaikan, joka jatkui vuosina 1989–2000, josta kaupunginvaltuuston puheenjohtajana 1993–2000 sekä teknisessä lautakunnassa 1985–1992, josta puheenjohtajana 1989–1992 sekä maakuntavaltuutettuna Varsinais-Suomen liitossa vuosina 1993–2000. Rakentamiseen liittyvät hallitustehtävät seurakunnassa, terveyskeskuksessa ja rakennuttajayhteisöissä yhdistivät ammatti- ja luottamustehtävät.¹

¹ Puheet, lehtikirjoitukset, pöytäkirjat 1980–2018. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Kuntaperhe 4/1988, 1/1993, 2/1996, 2/1998, 1/1999, 1/2000. Kaarina lehti 1993–2000.

Kuva 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestölle oma pöytälippu. Kunnallisjärjestön uusi standardi (vasemmalla ylhäällä) täydensi Varsinais-Suomen piirin, Littoisten ja Kaarinan Kansallisen Eläkeläisseuran pöytälippusymboliikkaa. Kokoomus käytti näissä lipuissa sinivalkoisia värejä sekä kultaa. Yhdistävänä tunnuksena esiintyivät erilaiset leijonamerkit, joita täydensivät maakunta- ja kaupunkivaakunat.

vaalipiirin kaarinalaisena ehdokkaana valitsijamiesvaalissa oli eduskuntavaaleissa hyvin menestynyt yllilääkäri Ritva Järvi.¹

Jäsenäänestystä valitsijamiesvaaliehdokkaista ei tarvittu. Piirihallitus valmisteli paikallisyhdistysten tekemien ehdotusten pohjalta ehdokaslistan, joka hyväksyttiin ylimääräisessä piirikokouksessa. Ehdokaslista koostui Kokoomuksen 21 nimen lisäksi neljästä RKP:n jäsenkuntaan kuuluvasta Harri Holkerin ehdokkaasta. Varsinais-Suomen Kokoomus asetti vaalityölle vaativat tavoitteet. Harri Holkerista on tarkoitus tehdä presidentti Koiviston jälkeen. Kokoomuksen ja

¹ Varsinais-Suomen Kokoomus ry. Toimintakertomus 1987. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

RKP:n yhteisen listan pitäisi saada 65.000 ääntä, mikä toisi 8 valitsijamiespaikkaa. Myös kunnallisvaaleissa on tarkoitus lisätä kannatusta. Kuntakohtaiset tavoitteet laaditaan piirissä yhdessä kuntien vaalipäälliköiden kanssa.¹

Toimintasuunnitelman toteuttamista jatkettiin vuoden 1987 toisen puoliskon aikana. Järjestölle oli kehittynyt aika selkeät toiminta-alueet ja niiden edistäminen oli puheenjohtajan tehtävä. Seuraavan vuoden kunnallisvaaleihin valmistautuminen oli alkamassa. Kunnallisjärjestö oli halunnut vahvistaa identiteettiään omalla lipulla, kun muillakin puolueilla oli omansa. Leo Tauschin pöytälippua suunnitellut toimikunta sai työnsä päätökseen ja Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön uusi standaari numero yksi luovutettiin yhteistyön merkeissä kunnanjohtaja Erkki Kuuselalle itsenäisyyspäivänä 1987.²

Huomisen turvaa Kokoomus—Keskustapuolueelta rukkaset

Kunnallisvaalivuosi 1988 aloitettiin uuden puheenjohtajan johdolla. Järjestön johtoon valittu Antero Harju sai käyttöönsä myös uuden puheenjohtajan nuijan, jonka Turun Seudun Osuuspankki oli lahjoittanut kunnallisjärjestölle edellisen vuoden viimeisessä kokouksessa. Uusi puheenjohtaja toivoi, että voidaan jatkossakin puhaltaa yhteen hiileen. Intoa oli ja tekemistä riitti. Kunnallisvaalien vaaliliittotunnustelut päätettiin käynnistää oikeiston, keskustan ja sitoutumattomien kanssa.

Kunnallispoliittista ohjelmaa valmisteleavan toimikunnan vetäjäksi valittiin valtuustoryhmän puheenjohtaja Pertti Heinonen. Kevään laivaseminaarissa päätettiin käsitellä kunnallispoliittinen ohjelma.³ Paikallisia vaaliohjelmia muotoiltiin aina kunnallisvaalien kynnyksellä. Kokoomuksen valtakunnallisena kunnallisvaalisloganina oli ”*huomisen turvaa Kokoomus*”.⁴

Perusasioiden hoitaminen vaati jatkuvaa huolehtimista ja jäsenten aktivoimista. Säännöllisin väliajoin tapahtuvia pelisääntökeskusteluja järjestettiin keskeisten toimijoiden välillä. Kokoomuslaiset valtuutetut sekä kunnan- ja kunnallisjärjestön hallituksen jäsenet tapasivat kerran pari vuodessa kunnanviraston ulkopuolella. Tapana oli kokoontua kaarinalaisten yritysten neuvottelutiloissa.⁵

1 V-S Kokoomus ry:n piirikokous 29.11.1987, 5–6, vaalitoiminta.PTA.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 29.11.1987 § 14; hallituksen kokous 10.1.1988 § 8. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 10.1.1988 § 1, 24.1.1988 § 4, 28.2.1988 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto

4 Vaalisloganeita 1907–2012. PTA.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 10.1.1988 § 1, 24.1.1988 § 4, 28.2.1988 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kokoontumiskaava oli usein sellainen, että alkuillasta puitiin asioita kokoomusryhmässä ja sen jälkeen yrityksen isännät tulivat mukaan. Yritystapaamisissa esiteltiin yrityksen toimintaa ja puhuttiin kunnan ja yrityksen välisestä yhteistyöstä. Henkilöt ja yritykset tulivat tutuiksi ja yhteistoiminta edisti asioiden hoitoa. Vastavuoroisuus toteutui kutsumalla yritysten edustajia kunnan ja järjestön tilaisuuksiin.

Vapaaehtoistyöperiaatteella toimiva poliittinen järjestelmä oli haavoittuvainen. Pöytäkirjojen mukaan passivoitumista vastaan yritettiin löytää keinoja. Vastuuhenkilöitä pyrittiin yhteydenotoin aktivoimaan vastuualueidensa toimintaan. Usein näitä selvityksiä tosin tehtiin vasta kunnallistoimikunnassa, kun kriisejä oli jo syntynyt: jonkin lautakunnan jäsenet eivät osallistuneet kokouksiin, vastuuhenkilöt eivät pitäneet oman ryhmän toiminnan valmistelevia palavereja tai kokoomuslaisessa linjassa koettiin järjestön jäsenten mielestä poikkeamia. Yhteydenotot toivat joskus myös tulosta. Järjestöaktiivoinnin jälkeen kokoomusnuorten hallitusedustajat selvittivät toimiaan:

”Littoisten KN on kutsunut jäsenistönsä kokoon suunnittelemaan tulevaa toimintaa. Uusia jäseniä on myös saatu. Kaarinan KN on karsinut jäsenistöään ja sopinut kevätkokouksesta ja Littoisten KN:n kanssa yhteisestä Airiston ris-teilystä. Kunnallisvaalit huomioidaan molempien toiminnassa.”¹

Tässä tapauksessa nuorten toimintaa lähdettiin taas kehittämään yhdessä, mutta usein jäivät ongelmat korjaamattakin.

Vaaliliittoneuvottelut sävyttivät alkuvuotta. Kunnallisvaalien suunnittelutoimikunnalta odotettiin esitystä maaliskuun loppuun mennessä ensimmäisestä ehdokaslistasta. Itsestään selvien ehdokkaiden toivottiin ilmoittautuvan heti. Samoin järjestö halusi saada mahdolliset sitoutumattomat ehdokkaat selville, voidakseen aloittaa keskustelu asiasta heidän kanssaan. Kunnallisjärjestö oli nimennyt neuvottelijansa ja toivoi tiedonkulkuun parannusta sekä neuvottelijoiden kesken että kunnallisjärjestön hallituksen suuntaan. Kunnallisvaalien suunnittelutoimikunta tiedotti, että ensimmäinen vaaliliittoneuvottelu oli sovittu maaliskuun ensimmäiselle viikolle ja siihen oli kutsuttu KOK, RKP, SKL, KEPU, SMP ja sitoutumattomat.²

Pelisääntökeskusteluja käytiin jatkuvasti yhteistyön koordinoimiseksi. Ongelmana oli, että valtuutetut, kunnallisjärjestö ja joskus kunnanhallitusryhmä nimesi omat edustajansa neuvotteluryhmään ja jotkut ryhmän aktiiviset toimijat eivät muistaneet kutsua kaikkia neuvottelijoita paikalle. Myös vaalitoimikunnan ja neuvottelijoiden roolit menivät alkuvaiheessa pahasti sekaisin.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 28.2.1988 13 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.1.1988 8 §, 14 §, 28.2.1988 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Antero Nylund (Harju)

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja 1988–1992

Aurassa 25.6.1949 syntynyt Antero muutti Harju nimensä 1990-luvulla sotalleskeksi jääneen äitinsä mukaan Nylundiksi. Suoritettuaan kauppateknikon koulutuksen hän toimi yrittäjänä 40 vuotta. Poliittinen aktivoituminen alkoi Turussa LKP:ssä, joka joutui 1980-luvun alussa taloudellisiin vaikeuksiin ja ajautui Keskustapuolueen jäsenjärjestöksi. Nylund liittyi Varis-suon Kokoomukseen, toimi sittemmin Tampereella ja kirjattiin 1986 Kaarinan Kokoomuksen jäseneksi.

Nylund oli juuri nimitetty kunnallisjärjestön Kuntaperhe-lehden toimittajaksi, kun järjestön puheenjohtajuus avautui. Antero Nylund valittiin varsin tuntemattomana tehtävään. Vaikka kokemuksta oli niukasti ja verkostot paikallisiin perusyhdistyksiin olivat vähäiset, hän rakensi ulospäin suuntautuvana ihmisenä nopeasti henkilösuhteita.

Nylund kuului siihen samaan ikäpolveen, joka oli muodostanut järjestön ensimmäisen hallituksen, ja joista monet vielä jatkoivat. Kun Nylund aloitti puheenjohtajatehtävänsä 40-vuotiaana, oli valtuutettujen vanha kaarti edellisiä ikäpolvia.

Aatteellisuus, keskustelu ja väittely järjestössä jäi vähemmälle. Nylund ilmoittautui markkinaliberalismin kannattajaksi ja sijoitti itsensä Kokoomuksen keskiviivan oikealle puolelle. Nylund profiloitui kokoomuslaiseksi yrittäjäpoliitikoksi, ja ristiriitoja syntyi hänen loppukaudellaan suhteessa virkamiehiin. Organisaatiojohdossa hän oli tulosjohtamisen kannattaja.

Nylund toimi kaupunginhallituksen varajäsenenä vuosina 1989–1991 ja varsinaisena jäsenenä 1992, henkilöstölautakunnan puheenjohtajana vuosina 1989–1992 sekä sosiaalilautakunnan puheenjohtajana vuosina 1993–1996. Nylundin harrastuksena on vapaaehtoinen maanpuolustustyö.

Vaalivuoden puolivälissä ilmeni uusia harmeja, kun rahastonhoitajan siirtyessä toiselle paikkakunnalle valittiin Kuntaperheen jakelupäällikkö Heikki Karlsson rahastonhoitajaksi. Hän hoiti kyllä tämän jälkeenkin jakelupäällikön tehtävän. Ongelmana oli, että lehden jakelu ei ollut toiminut ja se piti saada kuntoon. Samanaikaisesti todettiin, että yksityinen mainoshankkija ei ollut hoitanut tehtäväänsä ja vaalirahoitus oli pahasti vajaa. Hankintasopimus purettiin ja mainoshankinta jaettiin eri henkilöiden hoidettavaksi entisen talkooperiaatteen mukaisesti.¹

Kunnallisjärjestön kevätkokouksessa 1988 kerrottiin osallistujille vaaliliittotilanteesta. Kutsutuista KEPU jäi saapumatta neuvottelutilaisuuteen ja antoi rukkaset Kokoomuksen yhteistyötarjoajalle. SMP halusi myös jäädä vaaliliiton ulkopuolelle. RKP:n ja SKL:n kanssa päätettiin allekirjoittaa vaaliliittosopimus, jossa RKP sitoutuu asettamaan neljä ja SKL viisi ehdokasta. Kokoomuksen osalle jäi loput eli 77 ehdokasta. Sekä RKP että SKL esittivät toivomuksen saada jäsen sosiaalilautakuntaan. Kunnallispoliittisessa tilannekatsauksessa todettiin, että koska Kepu yrittää kaikin keinoin mollata Kokoomusta, tulisi jo ennen vaaleja pyrkiä avaamaan yhteistyötä SDP:n suuntaan.²

Syynä Keskustapuolueen jättäytymiseen pitkäaikaisen vaaliliittoryhmittymän ulkopuolelle Kaarinassa oli Keskustan puoluejohdon ajama linja. Keskustapuolueen puoluejohto ja -toimisto oli ajanut määrätietoisesti pesäeroa Kokoomuksen ja Keskustapuolueen vaaliliittoyhteistyölle jo 20 vuoden ajan. Näiden kahden puolueen vaaliliittoja oli Suomessa vuoden 1988 kunnallisvaaleissa enää kahdeksan. Vuoden 1988 kunnallisvaalit olivat Seppo Kääriäisen mukaan heijastusta saman vuoden presidentinvaaleista ja kevään 1987 sinipunahallituksen synnystä. Vaalit käytiin yleis- ja valtopoliittisissa merkeissä. Kunnallisvaalit teemoittuivat yleispoliittisesti Holkerin hallituksen vastaiseksi kamppailuksi.³

Myös Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnassa oltiin pettäneitä presidentinvaalin tulokseen, vaikka vaalipiirissä kannatus edellisiin presidentinvaaleihin nähden oli noussut noin kaksi prosenttiyksikköä. Turun eteläisen vaalipiirin äänimäärätavoitteesta valitsijamiesvaaleissa oli jääty yli 8000 ääntä.⁴ Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n vaalianalyysin mukaan ns. Manu-ilmio vaikutti edelleen osaan Kokoomuksen peruskannattajakunnasta ja hallituksessa vireillä olleet uudistushankkeet, verouudistus ja työelämäuudistus, muodostuivat ihmisten pelonaiheiksi. Valtakunnallisesti SDP:n osuus valitsijamiesvaaleissa oli

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 22.5.1988 5 §, 5–7 §:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 27.3.1988 15 §, kevätkokouksen pöytäkirja 24.4.1988 13 §, 17 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kääriäinen 2002, 254–255.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 28.2.1988 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus vuodelta 1988. PTA.

39,6 prosenttia.¹ Kokoomuksen heikon vaalituloksen ymmärrettiin asettavan lisähaasteita kunnallisvaalivyöhön.

Paikallisesti Suomen Keskustalla oli varmasti muistissa vuoden 1984 kunnallisvaalien vaaliliittosopimus Kokoomuksen kanssa. Äänten jakaantuessa puolueen ehdokkaille epäedullisesti Keskustapuolue ei ollut saanut yhtään valtuutettua. Tilannetta ei riittävästi helpottanut edes yhden valtuutetun lisäys valtuustokauden loppupuolella, kun yksi kokoomuslainen oli muuttanut paikkakunnalta ja varasijalta valtuustoon nousi keskustalainen. Valtakunnallinen linja oli tässä vaaliliittosasiassa kielteinen. Vaikka SDP:n kanssa haluttiin keskustella vaalien jälkeisestä yhteistyöstä, käyttivät myös demarit kunnallisvaalikampanjassaan pääministeri Harri Holkeria yleispoliittisena lyömäaseena kaarinalaisia kokoomuslaisia vastaan.

Kokoomuksen puoluekokouksen mukaisesti noudatettiin kunnallisvaaleissa sellaista yleislinjaa, että puolue lähtee kunnallisvaaleihin omin listoin. Vaaliliittoja koskevat päätökset tehtiin kunnissa samojen elinten toimesta kuin ehdokkaiden nimeäminen. Kaikissa vaaliliittoja koskevissa asioissa oli pyydetty piirihallituksen lupa, joka oli hoidettu kesäkuuhun mennessä.²

Kolmas loikka

Kaisu Leppänen oli toiminut sitoutumattomana SMP:n ryhmässä valtuustossa ja hallituksessa vaalikauden 1985–1988. Hän ei tuntunut kuitenkaan löytäneen poliittista kotiaan kolmannestakaan valtuustopuolueesta, vaan oli antanut ymmärtää olevansa käytettävissä poliittisilla markkinoilla. Veikko Jussari oli ohjailemassa Leppästä takaisin kokoomuslaiseen perheeseen kuten kahdeksan vuotta aikaisemminkin.

Kunnallisjärjestön elokuun 1988 hallituksen kokouksessa esitettiin Leppäsen valitsemista Kokoomuksen listoille sitoutumattomaksi valtuustoehdokkaaksi. Kaisu Leppäsen osalta hallituksessa otettiin kantaa puolesta ja vastaan ja päätettiin viedä asia samana päivänä kunnallistoimikunnan ratkaistavaksi. Äänin 23 puolesta ja 3 vastaan valittiin Leppänen pikavauhdilla Kokoomuksen listoille sitoutumattomana ehdokkaana.³

Politiikassa eletään ehkä vähän liikaa hetkessä. Kun henkilöt vaihtuvat, ei pystytä hahmottamaan henkilöhistoriaa. Aina ei myös osata asettua riittävästi äänestäjän asemaan, vaikka jäsenkentän kiertäminen auttaisi järjestöväkeäkin. Kolmas loikka teki Leppäsestä äänestäjien silmissä siinä määrin epäuskottavan

1 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus vuodelta 1988. PTA.

2 Näin teet voitokkaan kampanjan. Kansallisen Kokoomuksen kunnallisvaaliopas 1988. Vaaliliitot. Olli Vuorisen arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 21.8.1988 6 §, 21.8.1988 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

ehdokkaan, että hän sai vaaleissa vain kourallisen ääniä. Entinen äänimagneetti putosi näin armotta valtuustosta. Puolueelle koituneen epäedullisen imagon vaikutusta äänimääriin on vaikea arvioida.

Ehdokkaista päätettäessä käsiteltiin kaikki sitoutumattomina valitut. Sovittiin, että heidät sijoitetaan kokoomuslaisen listan loppuun aakkosjärjestyksessä. Sitoutumattomia oli vaalissa kuusi ehdokasta. Leppäsen lisäksi oli muutama uusi ehdokas, jotka eivät halunneet heti ottaa jäsenkirjaa. Joukossa oli myös pari armeijan palveluksessa olevaa. Ryhmässä oli myös Veikko Jussari, aikaisemmin peruskokoomuslainen henkeen ja vereen. Hän halusi nimensä perään merkinnän (sit.) eikä siitä enää enempää keskusteltu valintakokouksessa.¹

Veikko Jussari oli kokenut, että hän ei voinut enää sitoutua täysin kunnallisjärjestön hiljaa hyväksymään toimintatapaan, jonka hän koki järjestön asiakirjoissa esitettyjen periaatteiden vastaisena. Hän oli lähettänyt helmikuussa 1987 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnalle kirjeen, jossa hän paheksui sitä, että hänen vaimonsa Mitzi Jussari oli syrjäytetty Kaarinan kunnan yhteistyökomiteasta ja tilalle oli kunnanhallituksessa valittu Eero Hiekka. Kaksisivuisessa kirjeessään Jussari esitti mm.:

Ratkaisu tuntuu oudolta jo senkin vuoksi, että Mitzi Jussari on ollut yhteistyökomitean aktiivisin jäsen. Olisi luullut, että se olisi katsottu eduksi, koska Kokoomus ainakin ohjelmansa mukaan toimii tavoitteena saada äänestäjien toimihenkilöitä, joiden eräs edunvalvontaelin on yhteistyökomitea. Olisi luullut, että edustajan toiminta juuri Kaarinassa, joka on varsin kehittymätön työpaikkademokratian suhteen, olisi ollut Kokoomukselle merkittävää ja tärkeää...

Kunnallistoimikuntahan valmistele, (käytännössä päättää), mm. Kokoomuksen osuuden vuoden aikana täytettävistä luottamus- ja virkamiespaikoista ja -henkilöistä. Menettely on siten mielivaltaista sekä tehtävien ja tavoitteiden vastaista. Se ei myöskään ole voinut tapahtua tietämättömyydestä, koska paikan "otti" kunnallisjärjestön edellinen puheenjohtaja. Epäkorrektia menettely oli, koska siitä ei otettu asianomaiseen mitään yhteyttä, vaikka kysymyksessä oli vaihto kesken vaalikauden, eikä siitä ilmoitettu asianomaiselle myöhemminkään.²

Kunnallisjärjestön hallitus ja kunnallistoimikunta olivat käsitelleet kirjettä heti maaliskuun alussa kokouksissaan. Kirje oli luettu kunnallistoimikunnassa kokonaisuudessaan ja hallitus oli muotoillut oman kannanottonsa:

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 21.8.1988 6 §, 21.8.1988 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 1.3.1987 4 §, liite: Veikko Jussarin kirje kunnallistoimikunnalle. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

”Todettiin, että neuvotteluissa oli päätetty valita komiteaan yksi kunnanhallituksen jäsen. Myönnetään, että olisi pitänyt neuvotella ensin Mitzin kanssa. Päätettiin vastata kirjeeseen todeten seuraavasti: Koska Veikko Jussari ei enää ole kunnanhallituksessa, olisi yhteys yhteistyökomiteasta katkennut kunnanhallitukseen. Kunnanhallitus on tehnyt muitakin henkilövaihdoksia. Tapaus ei ole yhteydessä Jussarin perheeseen. Tunnustetaan Jussarien tärkeä asema politiikassa. Hallitusryhmä ei ylittänyt toimivaltaansa, vaan toimi kömpelösti. Pahoitellaan tapausta ja todetaan, ettei Eero Hiekka tunkeutunut virkaan.”

”Tapahtuneesta päätettiin myös ottaa opiksi: päätettiin laatia menettelytapaohjeet tämän kaltaisia tilanteita varten. Tällöin tulee pohdittavaksi myös se, olisiko nämäkin valinnat tuotava kunnallisjärjestökäsittelyyn, jolloin saataisiin myös ”luottamustehtäväkasauamat” estettyä kohdistumasta harvoille, mistä nyt kyllä on merkkejä näkyvillä.”¹

Tämän epäkiitollisen kiistan selvittelytehtävät olivat langenneet silloiselle puheenjohtajalle, Touko Aaltoselle, joka Jussarille kohdistamalla kirjeellään samalla kiinnitti huomionsa kunnallisjärjestössä esiintyneeseen ongelmaan luottamustehtävien keskittymisestä samoille henkilöille. Nelivuotisen valtuustokauden aikana täytettiin kunnanhallitusryhmässä monia avautuvia luottamustoimia, joiden täyttämisestä puuttui koordinointi.

Vaalien alla Jussari oli lähettänyt vaalipäällikkö Olli Vuoriselle kaksi kirjettä toukokuussa 1988, joissa heijastuivat tulehtuneet henkilökemiat ja kunnanhallitusvalinnat. Toukokuun jälkimmäisessä kirjeessä Jussari totesi mm:

”Ensisijassa on kysymys siitä, että Kokoomus on valinnut Eero Hiekan kunnanhallitukseen, vaikka hyvin tiedettiin, millainen riippuvuussuhde asianomaisen ammatinharjoittamisen (kiinteistönvälittäjänä) ja kunnanhallituksen jäsenyyden välillä syntyy...

Korostan, että olen mielelläni edelleen mukana yrittämässä porvarillista Kaarinaa, jos panoksellani siinä katsotaan olevan jotain merkitystä, mutta olen sen verran rehellinen, etten ole mukana Kokoomuksen ”pelissä”. Siksi tuo (sit.) on ainoa mahdollisuus tulooni yhteislistalle näissä olosuhteissa.”²

Kunnallisjärjestön hallituksen ylimääräisessä pikakokouksessa, jossa oli ollut aika vähän osallistujia, oli käsitelty ”kuumaksi perunaksi” muodostunutta vireillä olevaa kunnan organisaatiouudistusta. Asia palautettiin, ja valtuuston puheenjohtaja Risto Sjöholmille annettiin tehtäväksi valmistella kunnallistoimikuntaan

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 1.3.1987 4 §, liite: Veikko Jussarin kirje kunnallistoimikunnalle. ; Touko Aaltosen vastauskirje Jussarille. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Veikko Jussarin kirje 22.5.1988 vaalipäällikkö Olli Vuoriselle. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

organisaatiotoimikunnassa esillä olleet suppea ja laaja malli. Hänen tehtävänään oli myös selvittää henkilökysymystä Jussari–Hiekka. Valtuuston ehdokaslistan hyväksymisellä oli myös kiire, koska ehdokkaiden nimet piti olla valmiita kesäkuussa 1988.¹

On selvää, ettei Kokoomus vaalivuoden tässä vaiheessa voinut lähteä julkisesti riitelemään ehdokkaiden kanssa, vaan tilanne hoidettiin vähin äänin pois päiväjärjestyksestä. Järjestö hyväksyi sitoutumattomat ehdokkaat yhteisrintamaan, vaikkei se kaikkien osalta ollut yhtenäinen. Uuden puolueloikan ainekset jäivät kuitenkin kytämään.

Kokoomus kehittää Kaarinaa

Vaalipäällikkö selvitti kesäkuun puolivälissä syksyn 1988 kunnallisvaalitulannetta. Ehdokkaita oli koossa n. 50, joista yli kolmannes oli ensikertalaisia. Tarvetta oli erikoisesti nuorista ehdokkaista. Vaalirahoituksesta puuttui vielä noin 30 000 markkaa. Valtakunnallisena vaalisloganina oli: *Huomisen turvaa Kokoomus*. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksessa päätettiin kuitenkin ottaa paikalliseksi vaaliteemaksi: *Kokoomus kehittää Kaarinaa*. Markkinoinnissa päätettiin käyttää vähän mainostoimiston apua. Sovittiin, että tehdään ulkomainos ja postikortteja ehdokkaiden sekä yhdistysten käyttöön, jos kustannukset osoittautuvat kohtuullisiksi. Kaarinan kunnallisvaalien oikeistokeskustaryhmien vaaliliiton puolueiden välillä sovittiin vaalitunnukseksi: *Yhteistyötä kaarinalaisten parhaaksi*.²

Kunnallisvaaleja varten oli hankittu vaalitoimisto. Tarkoituksena oli, että ehdokkaat päivystävät toimistossa kahden tunnin vuoroissa. Kävijöille oli tarkoitus puhua kunnallispoliittisista tavoitteista ja keskustella ajankohtaisista aiheista. Vaalitoimiston avaamisseremonian rituaali noudatti konservatiivista tapaa:

”Klo 12.00 avaus puheenjohtaja Antero Harju, nauhan leikkaus valtuuston puheenjohtaja Risto Sjöholm. Kansliaministeri Ilkka Kanerva on paikalla klo 12.30. Pekka Varjonen hanureineen soittaa klo 12–14. Esitellään kunnallispoliittinen ohjelma”³

Vaalitoimiston avajaisissa kansliaministeri Kanerva syytti oppositiota siitä, että kunnallisvaaleista koetetaan tehdä yleisvaalit, vaikka painon pitäisi olla

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ylimääräisen kokouksen muistio 30.5.1988. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 19.6.1988 4 §, 14 §, 28.2.1988 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 25.9.1988 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

kotikunnan kehittämässä. Kanerva totesi, että hallituksen yhtenä tavoitteena on valtiovallan tiukan ohjauksen löysääminen. Esimerkkeinä hän mainitsi vapaakuntakokeilun ja valtionosuusjärjestelmän uusimisen. Kanerva korosti, että painopiste on suunnattava kunnallisiin kysymyksiin:

”Nyt on kirjoitettava resepti kotikunnan kehittämiseen seuraavan neljän vuoden ajaksi. Lähidemokratiasta on näissä vaaleissa kysymys.”¹

Kanervan puheessaan viittaamaan vapaakuntakokeiluun oli Kaarinassa Kokoomuksella ja muillakin puolueilla ollut innostusta heti tämän uudistuksen alkuajoista lähtien. Vapaakuntakokeilu sijoittui vuosiin 1988–1996. Tässä uudistuksessa syvennettiin kunnan itsehallintoa vähentämällä yksityiskohtaista ohjausta. Näin haluttiin lisätä kunnallishallinnon tehokkuutta ja parantaa palveluja. Pyrkimyksenä oli myös kuntalaisten osallistumismahdollisuuksien parantaminen.

Myös valtionosuusjärjestelmän uudistaminen oli valmisteilla. Kuntien toimivaltaa oltiin lisäämässä ja valtion valvontaa vähentämässä. Tässä pyrittiin järjestelmän yksinkertaistamiseen ja selkeyttämiseen. Taloudellisuutta ja tuloksellisuutta haluttiin lisätä. Valtionosuusuudistus toteutui vuonna 1993.²

Kuntalain uudistuksella haluttiin vahvistaa kuntien itsehallintoa mm. mahdollistamalla erilaiset hallintomallit. Päätöksentekojärjestelmää haluttiin selkeyttää ja päätösvaltaa delegoida alemmille tasoille. Kuntien valtaa ja vastuuta haluttiin lisätä talousasioissa. Kanervan puheessaan viittaamat pyrkimykset edellyttivät lainsäädännöllisiä muutoksia. Tärkeimpiä näistä olivat laki kunnallislain muuttamisesta 979/1992 ja uusi kunnallislaki 365/1995.

Toisaalta Aimo Rynnäsen ja Ilkka Ruostetsaaren mukaan on ollut epäloogista, että 1980-luvun lopulta tapahtunut kunnallisen itsehallinnon vahvistaminen, vapaakuntakokeilu, sääntelyn purku, valtionosuusuudistukset, ei ole johtanut kunnallisen itsehallinnon vahvistamiseen, vaan kuntien riippuvuus valtiosta on todellisuudessa kasvanut. Vahva valtio suhteessa kunnalliseen itsehallintoon on säilyttänyt asemansa uudistusten jälkeisenä aikana. Tämä on yllättävää, vaikka Suomi on kunnallisvaltio. Muista Euroopan maista poiketan Suomessa on kuntien ja kuntayhtymien vastuulla kaksi kolmasosaa julkisesta palvelusta. Kun monissa Euroopan maissa on tehtäviä annettu esimerkiksi maakuntien hoidettavaksi, on meillä läheisyysperiaatteella ilman väliportaania hallintoa hoidettu päätöksentekokunta- tai kuntainliittotasolla. Tapahtunut kehitys on heikentänyt toimintaperusteita.³

1 Kaarina-lehti 5.10.1988. Kansliaministeri Ilkka Kanervan puhe Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vaalitoimiston avajaisissa.

2 Haveri 2008, 127.

3 Rynnänen 2003, 213, Ruostetsaari 2008, 136–137.

Kunnallispoliittisten päätösasiakirjojen pohjalta näyttää juuri siltä. Valtion raharaami karsi kuntataloutta tiukentunein kuntarahoituksin ja kuntien veronpalausten lykkäyksinä, kuntien tehtävien samanaikaisesti lisääntyessä. Hankalinta aikaa oli 1990-luku, joka vaikeassa taloustilanteessa pakotti kuntia karsimaan henkilöstöään. Kuntatasolta ei voitu vaikuttaa valtion suuntaan. Monista kuntatason uudistuksista oli kuitenkin paljon hyötyä kansalaisille, jotka saivat byrokratian keventyessä, asioissaan nopeammin päätöksiä lähitason virkamiehiltä. Välitason hallinnon keveys koettiin kustannustehokkuutena ja tarpeettoman virkavaltaisuuden poistajana.

Syksyn 1988 kunnallisvaalivalmisteluissa ulos kiinnitettäviä vaalimainoksia tehtiin talkoilla Eemil Vihannon puusepänerästä Kuusistossa. Siellä oli tarkoitukseen sopivat koneet ja laitteet. Isot kovalevyt ajettiin tarkkuussahoilla sopivan kokoisiksi. Paperiset vaalimainosarkit kiinnitettiin kuumaliimalla ja prässättiin kiinni liimapuristimilla. Siten saatiin tekniikasta kilpailuetua muihin puolueisiin. Erikoisliimoin kiinnitetyt mainosarkit pysyivät kiinni alustoissaan tulessa ja tuiskussa. Näitä talkoita muistivat monet kokoomuslaiset, sillä ovitehtailija ja valtuutettu Eemil Vihanto oli siellä aina itse mukana ja kertoi muille innostavasti kokoomushistoriaa. Lausuipa välillä runojakin. Näin saatiin kiinnitystyöhön ja järjestötalkoisiin vielä lisäliimaa, jolla erilaisia kokoomusaatteita sidottiin yhteen.¹

Tukiryhmät aktivoimaan vaalikampanjoita

Kokoomusehdokkaiden profiili

Kaarinassa oikeiston ja keskiryhmien sopimuksen mukaisesti RKP asetti neljä ja SKL viisi ehdokasta. Kokoomus teki loppukirin ehdokashankinnassaan, ja listalle kertyi 76 kandidaattia, joista kuusi oli sitoutumattomia. Kokonaistavoitteesta puuttui vain yksi ehdokas. Kokoomusehdokkaista oli puolet uusia ja heistä naisia kolmasosa. Vuoden 1984 vaaleista naisehdokkaiden keski-ikä kohosi neljällä vuodella ja oli näissä vaaleissa 46 vuotta (taulukko 5). Miesehdokkaiden keski-ikä oli vuonna 1988 45 vuotta, missä oli nousua edellisiin kunnallisvaaleihin yksi vuosi. Syy keski-ikänsä yleiseen nousuun oli eläkeläisehdokkaiden määrän lisääntyminen

---

¹ Eemil Vihanto oli tunnettu kulttuuriharrastuksistaan. Hän julkaisi runokirjan ja Kaarinan laulun. Laulun sanoituksessa esiintyivät mm. kylät: Lemu, Kausela, Littoinen, Auvainen, Hovirinta, Voivala ja Kuusisto. Kaarinalaisena kunnallispoliitikkona hän ymmärsi sekä kylien arvon, että koko Kaarinan kehittämisen kokonaisnäkömyksen mukaisesti. Ovitehtailija Vihannon itse suunnittelema tuote oli nimeltään Kalevan uksi, jonka kunniaksi hän oli kirjoittanut runon. Kts. Kaarinan kunnan historia, takakansi.

Taulukko 5. Kaarinan kokoomusehdokkaiden ikärakenne ja koulutusaste kunnallisvaaleissa 1988.*

keski-ikä(v)	ikä-ryhmät(v)	18–34	35–49	50–64	65-	yl.korkea-asteen tutkinto(%)	korkea-asteen tutkinto(%)
46	naiset(%)	3	25	3	5	7	18
45	miehet(%)	8	35	14	7	14	28
45,7	yht.(%)	11	60	17	12	21	46

* Kokoomusehdokkaiden tiedot koottu jäsenrekistereistä ja ehdokasluetteloista. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

molempien sukupuolten osalta. Pääosa uusista ehdokkaista oli nelikymppisiä miehiä. Kokoomuksen nuorin ehdokas oli 18-vuotias ja vanhin 70-vuotias. Nuorten ehdokkaiden määrä väheni edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna kymmenellä prosenttiyksiköllä.¹

Taulukon 3 mukaan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisvaaliehdokkaiden sosioekonomisessa rakenteessa tapahtui seuraavia muutoksia verrattuna edellisiin kunnallisvaaleihin: Ylempien toimihenkilöehdokkaiden määrä väheni ja oli nyt 47 prosenttia. Vastaavasti alempien toimihenkilöehdokkaiden osuus kasvoi 17 prosenttiin. Eläkeläisehdokkaiden määrä nousi runsaaseen kymmeneen prosenttiin ja opiskelijoiden osuus putosi vajaan kolmeen prosenttiin. Yrittäjien osuus pysyi vakiona ja oli noin 10 prosenttia.²

Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin entinen puheenjohtaja ja kansanedustajien ryhmän varapuheenjohtaja Heikki Perho kuvasi puolueen jäsenistössä tapahtunutta kehitystä Raision Kokoomuksen Sillanrakentaja -lehdessä:

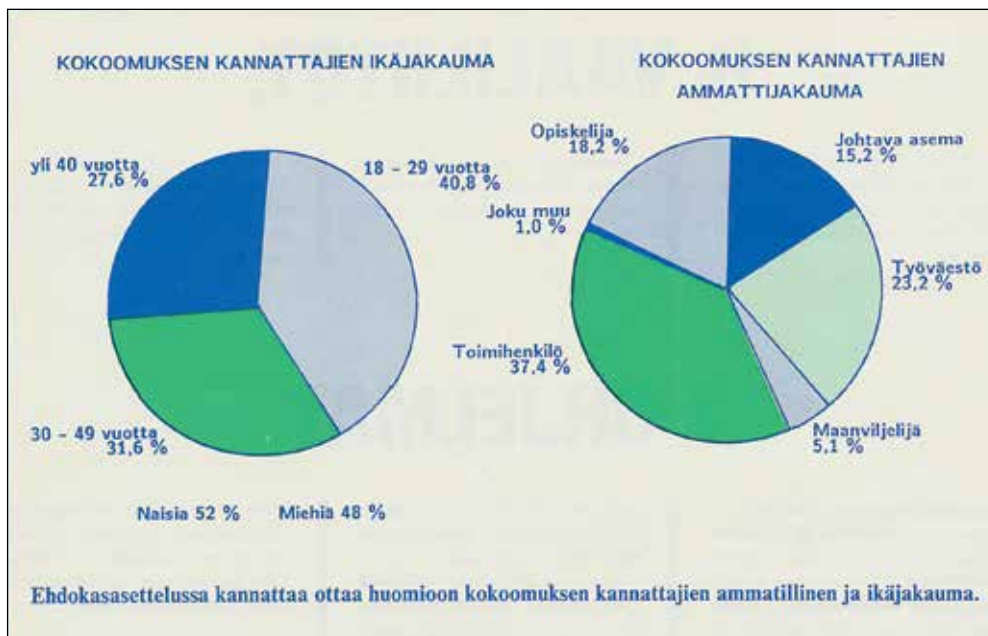
”Puolueen moni-ilmeinen jäsenkunta on vuosikymmenien aikana hionut Kokoomuksesta todellisen sillanrakentajan. Erilaiset mielipiteet ja ongelmat voidaan tuoda oman väestön kesken selvitettäväksi. Tämä antaa mahdollisuuden toinen toisensa ymmärtämiseen. Näin vähennetään paineita eri ammattiryhmien välillä ja rakennetaan sopua.

Vaikka Kokoomus nykyään on enemmistöltään toimihenkilöiden ja palkalla eläjien puolue, jäsenistössä on paljon yrittäjiä ja perinteisesti myös maanviljelijöitä.”³

1 Vertailu on tehty vuoden 1984 vaaliehdokasaineiston pohjalta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Vertaa taulukko 3: Kaarinan kokoomuslaisten kunnallisvaaliehdokkaiden sosioekonominen rakenne.

3 Sillanrakentaja n:o 3 1987, Heikki Perho: Kokoomuksesta sillanrakentaja. Porvarillisen työn arkisto.

Kuvio 5. Kokoomuksen kannattajien ikä- ja ammattijakauma 1988.– Näin teet voitokkaan kampanjan. Kansallisen Kokoomuksen kunnallisvaaliopas 1988. Olli Vuorisen arkisto.

Kansallinen Kokoomus oli selvityksessään kartoittanut kannattajiensa ikä- ja ammattijakauman. Puolueen ohjeena ehdokkaita hankittaessa oli pitää mielessä alueellinen kattavuus niin, että kunnan eri osa-alueet ovat tasapuolisesti edustettuina. Ammatillisen jakauman piti olla mahdollisimman monipuolinen niin, että ehdokaslistoilta löytyi ylempiä ja alempia toimihenkilöitä, yrittäjiä, työväestön edustajia ja maanviljelijöitä. Ehdokasasettelussa piti lisätä 25–35 -vuotiaiden sekä naisten osuutta.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön asettamissa vuoden 1988 kunnallisvaaliehdokkaissa oli puolueen ohjearvoihin nähden liian vähän opiskelijoita ja työväestön edustajia. Maanviljelijöitä ei ollut yhtään. Ikäjakaumassa vajaan osalta nuorten osalta. Mies-naisehdokkaiden suhde prosentteissa oli 64–36. Naisehdokkaiden määrä oli lisääntynyt vajaalla prosenttiyksiköllä edellisistä kunnallisvaaleista, mutta ei ollut lähelläkään tasatilanne, johon oltiin pyrkimässä. Vahvuutena oli toisaalta täysi ehdokaslista, johon muut puolueet eivät näissä vaaleissa yltäneet. Taulukon 3 ja kuvion 4 tiedot eivät ole keskenään vertailukelpoisia, koska eläkeläisiä ja yrittäjiä ei ole eritelty valtakunnallisessa kannattajaselvityksessä. Taulukossa 3 on käytetty uusinta Tilastokeskuksen käyttämää jakoa sosioekonomisesta rakenteesta.

Erilaisin samanlaisin vaaliteemoin

Kansallisen Kokoomuksen kunnallisvaaliopas 1988, Näin teet voitokkaan vaalikampanjan, opasti järjestöväkeä. Puolueella oli takanaan viidet perättäiset voitolliset kunnallisvaalit. Edellisten vaalien valtakunnallinen kannatus oli 23,0 prosenttiyksikköä. Nousujohteinen linja oli tapahtunut oppositiokaudella. Yleispoliittisesti haluttiin ohjeistuksessa muistuttaa järjestöväkeä, että puolueen ajama hallittu rakennemuutos ei ollut vain hallitsevan sininipunahallituksen aikainen keksintö, vaan elinkeinorakenteissa oli tapahtunut muutoksia jo useiden vuosikymmenien ajan. Kunnallishallinnossa korostettiin Kokoomuksen tavoitteena olleen hallinnon ja päätöksenteon lähentämistä kohti yksittäistä kuntalaista. Byrokratiaa haluttiin keventää. Vapaakunta-mallin nähtiin luovan tälle hyvän pohjan. Kokoomuksen ajaman vapaakunta-mallin tavoitteena oli valtiovallan ja kunnan välisten suhteiden järjestäminen antamalla kunnalle enemmän päätösvaltaa valtionapujen käytössä. Vapaakuntakokeilua haluttiin puolueessa edistää.¹

Kuntatasolla oltiin usein aktiivisia vain niissä puolueen ajamissa asioissa, jotka koettiin paikallisesti toimiviksi. Vapaakuntakokeilu antoi kunnille lisää toimintavaltaa, ja Kokoomus oli Kaarinassa lähtenyt edistämään tätä kokeiluhanketta yhteistyössä sosiaalidemokraattien kanssa. Vaalivuoden varjossa oli organisaatiotoimikunta kehitellyt erilaisia virkamiesorganisaatiomalleja, joissa toiminnassa olevia osastoja olisi yhdistelty uudella tavalla. Se oli hidasta ja arkaakin toiminta-alueetta, koska puolueet halusivat säilyttää johtajavirkansa ja osastojen yhdistämiskysymyksissä nousi kollegatasolla kilpailua, kuka on ykkösjohtaja. Sen sijaan lautakuntien toiminnan muokkaamisessa ja toimintojen uusjaossa oli edetty jo varsin hyvin vapaakuntamallin käytännön sovellutuksissa. Kokoomuslaiset organisaatiotoimikunnan jäsenet eivät saaneet kovasti pisteitä virkamiesjohdolta. Tämä johtui osittain siitä, että rakennemalleja hahmoteltiin luottamusmiesten kabineteissa. Tällöin jäi käyttämättä hyväksi virkamiesten asiantuntemus ja luottamushenkilö- ja virkamiesjohdon välttämätön vuorovaikutus kehitystyössä.

Kokoomuspuolue ohjeisti kunnallisjärjestöjä perustamaan vaaliorganisaation vaalipäällikön johdolla. Vaaleja varten piti tehdä vaalisuunnitelma, joka piti toimittaa piiritoimistoon. Keskitetysti annettiin myös painettua materiaalia ehdokkaiden vaalitoiminnan suunnitteluun ja kampanjointiin.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöllä oli pysyvä vaalipäällikkö, joka yhdessä perusyhdistysten puheenjohtajien kanssa muodosti vaalityöryhmän. Kunnallisjärjestön rahastonhoitaja toimi normaalisti talousvastuuhenkilönä. Tiedotuksesta olivat vastaamassa nimetyt henkilöt. Aiempi vaalikokemus antoi

1 Näin teet voitokkaan kampanjan. Kansallisen Kokoomuksen kunnallisvaaliopas 1988. Olli Vuorisen arkisto.

2 Näin teet voitokkaan kampanjan. Kansallisen Kokoomuksen kunnallisvaaliopas 1988. Olli Vuorisen arkisto.

myös edellytyksiä hoitaa vaaliorganisaatiota. Vaalisuunnitelmassa edellytetty paikallinen vaaliohjelma pohjautui aiempien ohjelmien jatkuvaan kehittämiseen. Palvelutasotutkimuskysely oli lähetetty Kaarinassa jokaiseen kotiin, ja saatujen vastausten tulokset oli julkistettu Kuntaperhe-lehdessä.

Kaarinan kunnallisvaaleihin ehdokkaiksi lähteneet kokoomuslaiset kunnallisvaaliehdokkaat aloittivat omat kampanjansa vaaliluetteloiden nähtävilläoloajan jälkeen syyskuussa 1988. Syys-lokakuun vaihteessa olevaan ennakkoäänestykseen mennessä piti kandidaattien tehdä itseään tunnetuksi. Vaalipäivä oli 16.–17.10.1988.

Syyskuun Kuntaperhe-lehdessä oli kullekin ehdokkaalle varattu puolikas A5-kokoisesta sivusta itsensä esittelyyn. Muuta tekstiä ei lehdessä ollutkaan lukuun ottamatta puoluetavoitteista muokattua kokoomuslaista tavoitetta:

*Kokoomus toteuttaa porvarillista aatetta, joka on yhdistelmä vapautta, sosiaalista vastuuta ja uskoa ihmiseen. Kokoomuksen lähtökohtana on ihminen, yksilö. Kaikkia päätöksiä on arvioitava sen perusteella lisäävätkö ne ihmisen vapautta, hyvinvointia, tasa-arvoa ja turvallisuutta.*¹

Ehdokkaita oli pyydetty lehtiesittelyssä kertomaan myös lyhyt vaaliteemansa. Kaarinalaiset kokoomuslaiset kunnallisvaaliteemat syksyllä 1988 olivat sekä samanlaisia että erilaisia:

Nuorison parhaaksi, Tieasiat ja julkinen liikenne kuntoon Kaarinassa, Monitoimitalo keskustaan, Nuorten puolesta, Kotikunta eturiviin–tulevaisuuden menestystekijät esiin, Kaarina, mukavien ihmisten kunta, Tuuliviirit ulos valtuustosta, Hillitty kasvu, parempi Kaarina, Parempaan Kaarinan puolesta, Ihminen, Inhimillisempään Kaarinaan, Koko elämä Kaarinassa, Asialinjaa eteenpäin, Ystävällisyys ja hymy monessa apuna, Tarkkana taloudesta, Peruspalvelut kuntoon, Toiminnan tehokkuudella parempaan palveluun, Panostusta palvelujen laatuun, Asiantuntemuksella laatua, Aktiivisuutta asioiden hoitoon, Hyvä asuinympäristö–hyvän elämän perusta, Hyviin tuloksiin päästään vain saumattomalla yhteistyöllä, Elämisen monipuolista laatua tehostettava, Säätäväisyyttä kunnallistalouteen.

Ihmisläheistä politiikkaa kuntalaisten hyväksi, Tervettä henkeä päätöksentekoon, Yksilön etu ennen kunnan etua, Liikenneolojen ja ympäristön kehittäjä, Valitse tulevaisuus, Kuka hoitaa sinua vuonna 2000, Kunta kuntoon rakentaen, Viihtyisä asuinympäristö–asuminen, Rehellisyys ja oikeudenmukaisuus mukaan asioihin, Elämänkokemus mukaan kunnallispolitiikkaan, Yksityinen kuntalainen huomioitava kunnan kehityksessä, Ihminen tarvitsee yhä luontoa ja luonto ihmistä, Yritän parhaani, Nuoret reippaiden harras-

---

1 Kuntaperhe 4/1988. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

tusten pariin, Järkeä suunnitteluun, Kuntalaisen äänen kuuluttava vaalien jälkeenkkin, Nuoret tekevät huomisen Kaarinaa, Rakentavaa yhteistyötä, Taivoitteena "kunnon" Kaarina, Kunta kuntalaista varten, Hovirinta ja Kaarinan kunta lapsiystävällisemmäksi ja luonnonläheisemmäksi asua, Asiallinen näkemys kuntamme päätöksentekoon, Asuminen on perustarpeita, Kaarina, muutakin kuin Paraisten tiehaara, Lisää opiskelija-asuntoja, Hyvinvoiva ihminen viihtyisässä Kaarinassa, Kaarinan kehittäminen, Kehittyvä, perinteitä kunnioittava Kaarina, Sosiaalipalvelujen tarjonta kysyntää vastaavaksi, Yhteiden hiileen puhaltaen kuntalaisten parhaaksi, Kasvava Kaarina–kasvavat haasteet, Kuntalaisten ehdolla, Kuuntele lähimmäistäsi, Lasten päiväkotipaikkoja Kaarinaan, Kotikunnan hyvinvointi on omissa käsissämme, Luonto ja ihminen tasapainossa, Koulutuksella Kaarinasta tietokunta, Lapsissa ja nuorissa on tulevaisuus, Tarkka ja suunnitelmallinen taloudenhoito perusta hyvinvoinnillemme, Kehittyvä Kaarina, Edelleen palveluksessanne, Kaarinaa kehitettävä tasapuolisesti voimavarojen puitteissa, Terveesti eteenpäin, Uutta otetta Kaarina.¹

Tukiryhmät vaalikamppailuihin

Kunnallisjärjestö tuki ehdokkaidensa yhteistä vaalimainontaa julkaisemalla kuvalliset ehdokasluettelot kunnan hyväksymillä vaali-ilmoitustauluilla. Joka kotiin jaettiin Kuntaperhe-lehti, jossa kaikki kokoomuslaiset ja vaaliluettelossa olevat sitoutumattomat ehdokkaat oli esitelty. Lehti jaettiin oman jakeluorganisaation toimesta. Kunta oli kartalla jaettu alueisiin, ja kunkin alueen vastuhenkilö vastasi siitä, että jakelumateriaali toimitettiin kaikkiin talouksiin postilaatikkokantona. Lehdellä oli oma jakelupäällikkö, joka toimitti lehdet aluevastaaville ja valvoi jakelun kattavuuden toteutumista. Kuvalliset ehdokasluettelot julkaistiin ennen vaaleja sekä Kaarina-lehdessä että Rannikkoseudussa, jotka edustivat paikallislehtiä. Järjestettyihin eri puolueiden paneelikeskusteluihin valitsi kunnallisjärjestö yleensä edustajikseen puheenjohtajan tai jonkun keskeisissä luottamustoimissa olevan poliitikon.²

Kaarinassa kokoomuslaisia ehdokkaita oli täysi lista ja siksi ehdokkaiden henkilökohtaisella kampanjoinnilla oli suuri merkitys vaalitulokseen. Jotkut ehdokkaista tyytyivät pääosin järjestön yhteiseen vaalimainontaan ja toimivat aktiivisesti vain omissa lähipiireissään. He olivat lähteneet kasvattamaan kokoomuslaista ääniosuutta pyrkimyksenä yhteinen vaalivoitto. Useimmilla ehdokkailla

1 Kuntaperhe 4/1988. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarina ja Rannikkoseutu-lehdet 1988. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1988. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

oli ehdokkaaksi lupauduttuaan ainakin salaisena toiveena tulla valituksi kunnanvaltuutetuksi. Istuvilla valtuutetuilla oli etuna parempi tunnettavuus, koska heidän nimensä näkyi paikallis- ja maakuntalehtien valtuustokokoukselostuksissa. Kärkipoliitikot olivat usein uutiskuvissa, ja muutamat kirjoittelivat aktiivisesti lehtiin. Puolue oli korostanut yleisohjelmissaan, että kaiken toiminnan lähtökohtana on yksilö. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö oli omaa esitettään inhimillistänyt lisäämällä yksilön rinnalle sanan ihminen. Uudet ehdokkaat lähtivät nyt kampanjoissaan lähestymään kaarinalaisia ihmisenäkökulmasta.

Kokoomuslaiset ehdokkaat suuntasivat vaalisanomaansa eri tavoin ja moninaiisiin kohderyhmiin. Tämä ilmeni jo ehdokkaiden edellä esitetyissä vaaliteemoissa, joita käytettiin vaali-ilmoittelun yhteydessä. Ehdokkaiden omat vaaliteemat tässä laajuudessa edustivat uutta käytäntöä kaarinalaisessa kunnallisvaalikampanjoinnissa. Vain muutamalla kokoomusehdokkaalla ei ollut omaa slogania. Ehdokkaat pyrkivät saamaan ympärilleen tukihenkilöitä, jotka puhuivat edelleen henkilön puolesta. Vaalimainonnassa käytettiin myös ilmoituksia, joissa mainittiin sana tukiryhmä tai tukiryhmäläisten nimi- ja ammattiluettelo. Tukitiimeihin pyrittiin saamaan mahdollisimman monialaisia edustajia. Kohderyhmiä olivat työpaikoilla, opiskelussa ja harrastusyhteisöissä toimivat tutut henkilöt. Tukiryhmää vetämään valittiin joskus vaalipäällikkö, jonka johdolla ryhmäläiset laativat yhdessä ehdokkaan kanssa vaaliesitteen ja sopivat toiminnan organisoinnista. Menestyksellisen vaalikampanjan onnistumiseksi oli välttämätöntä, että ehdokas oli itse keskeisesti mukana kaikissa toimissa. Esimerkiksi oman tukiryhmän kokoaminen ei ollut helppoa, kun piti puhua omasta puolestaan. Toisaalta samalla sai sellaisia henkilökontakteja, jotka olivat välttämättömiä ja hedelmällisiä myöhemmin politiikan hoidossa. Kun soittokierros toi myönteistä palautetta, tukiryhmäläisten nimilista kasvoi ja ehdokkaan itsetuntokin parani. Henkilökohtaisten keskustelujen lisäksi puhelinyhteydenotot olivat tärkeitä. Kännyköitä jo käytettiin, mutta lankalinjoilla hoidettiin pääosa yhteyksistä. Tietokoneesta ei ollut vielä apua kommunikoinnissa. Turuilla ja toreilla kiertämisestä oli hyötyä. Kokoomuksen kannattajat kokivat ehdokkaiden henkilökohtaiset yhteydenotot myönteisesti.¹

Ehdokkaat loivat omaa imagoaan. Kokoomuksen oma Kuntaperhe-lehti tarjosi halukkaille foorumin julkaista kirjoituksiaan. Paikallislehdet Kaarina, Rannikko-seutu sekä Kulmakunta hallitsivat vaalikamppailun tiedotusta. Näissä lehdissä ehdokkaat kirjoittivat ja varsinkin julkaisivat erittäin paljon henkilökohtaisia vaali-ilmoituksiaan. Turun Sanomissa kaarinalaiset Kokoomuksen valtuustoehdokkaat esiintyivät lähinnä yleisönosastokirjoituksissa sekä julkaisivat jossakin määrin myös henkilökohtaisia vaali-ilmoituksiaan. Kilpailevista puolueista SDP:n ehdokkaat saivat näkyvyyttä Turun Päivälehdessä, joka julkaisi säännöllisin väliajoin myös kaarinalaiseen kunnallispolitiikkaan pureutuvia kirjoituksia.

---

1 Omat kokemukseni valtuustoehdokkaana 1988.

Ehdokkaat halusivat eri tavoin jäädä äänestäjien mieleen. Esimerkiksi Jukka Ekuri esiintyi samassa Rannikkoseutu-lehdessä kolmessa eri ilmoituksessa. Niissä yhdistävänä tekijänä oli oma vaaliteema ”*Kaarina eturiviin*”. Ensimmäisessä alateemana oli ”*Yrittäminen kotikuntamme menestystekijäksi*”. Toisessa urheilu-sivulla olevassa vaalimainoksessa oli alateemana ”*Kotikuntamme nuorisourheilu ansaitsee panostusta*”. Kolmas ilmoitus oli yrittäjäjärjestön tukema yhteismainos, jossa oli ehdokkaita Kokoomuksesta, RKP:stä ja SDP:stä. Vaaliteemana oli ”*Vaalitse taloudellista asiantuntemusta-äänestä Kaarinan hyväksi*”. Näistä kuudesta yrittäjäehdokkaasta viisi meni läpi, heidän joukossaan myös Jukka Ekuri. Heli Teittisen kirjoittaman Kaarinan yrittäjien historiikin mukaan yrittäjät halusivat olla vaikuttamassa valtuustovaaleissa jo edellisten kunnallisvaalien yhteydessä. Jo silloin yhdistyksen hallituksen suunnitelmissa oli luoda strategia, joka takaisi yrittäjille mahdollisimman monta avainpaikkaa luottamustehtävissä.¹

Yrittäjät muodostivat eräänlaisen suurtukiryhmän, jonka siipien suojassa oli eri puolueista tulevia ehdokkaita, mutta joista kokoomuslaiset muodostivat suurimman joukon. Yksittäisten kokoomusehdokkaiden vaaliesiintymisestä on todettava, että edellisiin vaaleihin verrattaessa oli kampanjoiden suunnittelussa käytetty enemmän asiantuntijoiden apua ehdokkaiden esille tuomisessa. Puolueen ja piirin tarkat vaalikampanjaoppaat ja materiaaliopohjat auttoivat yksin toimineita. Vaalitiimeissä oli eri alojen tuntijoita, jolloin yhdessä pohditut esitteet saivat valmistelumenetelmän kautta tervettä itsekritiikkiä. Ehdokkaiden omat ilmoitukset olivat hyvin yksilöllisiä. Puoluetunnusten käyttäminen oli hyvin kirjavaa. Kaikki ehdokkaat lisäsivät nimensä yhteyteen Kokoomuksen nimen, mutta tekstifontti oli hyvin moninaista. Logona jotkut käyttivät ruiskukkaa toiset jotakin vanhempaa tunnusta, useimmat eivät mitään. Kokoomuksen valtakunnallista vaalitunnusta: *Huomisen turvaa Kokoomus*, käytti yksi sitoutumaton ehdokas. *Kokoomus Kehittää Kaarinaa* -tunnusta käytti muutama ehdokas lehtimainoksissaan. Useimmilla oli täysin omat muotoilunsa teksteissään. Sen sijaan kunnallisjärjestön ja oikeistokeskusta -ryhmien yhteismainokset oli huolella suunniteltu ja niissä oli yhtenäinen formaatti. Ne erottuivat hyvin muiden puolueiden listailmoituksista. Sitovana elementtinä kokoomusehdokkaiden yhteismainoksissa oli *Kokoomus Kehittää Kaarinaa* -tunnus.²

1 Kaarina, Kulmakunta, Kuntaperhe, Rannikkoseutu, Turun Päivälehti, Turun Sanomat 1988; Teittinen 2006, 26.

2 Havaintojani ja vertailuja arkistoitujen vuoden 1984 ja 1988 vaaliesitteiden ja -ilmoitusten pohjalta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kokoomuksen sanelupolitiikan täyty loppua ja demarien ylivalta on murrettava

Puolueiden välinen keskinäinen vaalitaistelu kunnallisvaalien alla Kaarinassa oli varsin asiallista ja kohteliasta. Ärhäkkäimmät kirjoitukset olivat Suomen Keskustan paikallisosaston vaalijulkaisussa *Kaarinan Keskusta*. Keskustapuolue oli ensi kertaa irtautunut oikeisto-keskustan vaaliliitosta. Kaarinan Keskustan puheenjohtaja Risto Hannula esitti vaalilehdessä varsin tiukkoja moitteita Kokoomukselle kuluneesta valtuustoyhteistyöstä:

”Kaarinan Keskusta on kuluneella valtuustokaudella karvaasti saanut kokea Kokoomuksen epäoikeudenmukaisen ja ylimielisen suhtautumistavan keskustaoikeistoryhmän toiminnassa. Sama sanelupolitiikka on jatkunut myös kunnanhallitusryhmässä. Hannulan mukaan on monia tapauksia, joissa Keskustan ja Kokoomuksen näkemykset ovat eronneet. Sitä vastoin ei voitu hyväksyä Kokoomuksen menettelyä silloin, kun on ollut kyseessä virkojen täyttö. Keskusta on johdonmukaisesti kannattanut aina pätevimmän ja ansioituneimman valintaa kunnan palkkalistoille–Kokoomus mitä milloinkin. ...Kaarinan Keskusta on kaikesta huolimatta valmis yhteistyöhön Kokoomuksen kanssa tulevienkin kunnallisvaalien jälkeen, mutta ainoastaan tasavertaisuuden pohjalta.”

Hannula antoi samassa lehdessä kritiikkiä myös SDP:lle otsikoiden kirjoituksensa: *”Demarien ylivalta on murrettava.”*¹

Sosiaalidemokraattinen valtuuston puheenjohtaja Ilkka Laaksonen vastasi Hannulan kirjoitteluun puolueensa *Kaarinalainen*-lehdessä otsakkeella Puolustuspuhe politiikalle:

*”Olen monissa yhteyksissä törmännyt yhteiskunnassa ilmiöön, jota kutsutaan politiikan vastaisuudeksi. Otan esimerkiksi Kaarinan Keskustan vaalijulkaisun. Siinä politiikkaa ja poliitikkoja mollaamalla kiillotetaan omaa kilpeä. Tämä tapahtuu nimenomaan politiikan yleisen uskottavuuden kustannuksella. Poimin seuraavia otsakkeita: ”Kokoomuksen sanelupolitiikan täyty loppua”, ”Demarien ylivalta on murrettava”, ”Politiikka ei saa olla omien etujen ajamista” ja ”Ei politiikkaa, vaan rakentavaa yhteistyötä”. Nämä kirjoitukset ovat masentavaa luettavaa, kun muistetaan, että ne tulevat suoraan poliitikkojen suusta. Onko poliittisten puolueiden mahdotonta tehdä yhteistyötä? Mielestäni ei. Ainakin Kaarinassa ne ovat tehneet yhteistyötä ja toivottavasti tekevät vastakin.”*²

---

1 Kaarinan Keskusta, syyskuu 1988. Risto Hannula: Kokoomuksen sanelupolitiikan täyty loppua, Demarien ylivalta on murrettava.

2 Kaarinalainen, lokakuu 1988. Ilkka Laaksonen: Puolustuspuhe politiikalle.

Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja Pertti Heinonen vastasi aluelehti *Kaarinan* haastattelussa Kokoomuksen pyrkimyksistä kunnallisvaaleissa:

”Meillä on tavoitteena oikeistolainen Kaarina. Pyrimme saamaan yhteydet SDP: hen ja virkamiehiin paremmin toimiviksi. Tällä hetkellä tuntuu vaivaa- van hieman liiallinen konsensus. Aina täytyy uskaltaa olla eri mieltä, vaikka se tuntuisi ikävältä. Tämä tosiasia on viime aikoina joskus hämärtynyt.”¹

Kaarinan Demokraattisen Vaihtoehdon julkaisu *Nouseva Kaarina* otti myös kannanottoja päätöksenteossa poliittiseen konsensukseen:

”Kokoomuksen ja SDP:n hallitus kuristaa yhä kovemalla kädellä kuntia. Kuntalaisia painostetaan alistumaan ”rakennemuutospolitiikan” taakse piilotettuun kasinokapitalismin talouspolitiikkaan. Veroäyrin korotuspaineet kasvavat. Oikeistosuuntauksen katkaisemiseksi vaaleissa tarvitaan mahdollisimman laajaa vasemmistolaisten ja edistyksellisten voimien rintamaa. Tästä syystä tarvitaan Demokraattista Vaihtoehtoa. Se lähtee vaaleihin selvin tunnuksin. Kunnat irti konsensuksen kahleista, kuntalaisille päätösvaltaa, kaikille oikeus perusturvaan, asuntoon ja puhtaaseen ympäristöön.

Viime kunnallisvaaleissa kommunistit ja kansandemokraatit menivät vaaleihin yhtenä. Myös Kaarinassa on ylhäältä tullein käskyin erotettu demokraattisia järjestöjä. Erotetut tekivät esityksen SKDL:n Kaarinan kunnallisjärjestölle yhteisestä teknisestä vaaliliitosta, jolla valtuustopaikkoja olisi turvattu enemmän kuin erillisinä vaaleihin mennessä. SKDL:n johtohenkilöt vastasivat asiaan yliolkaisesti ilmoittaen tyyliä, ettei yhteistyötä tule.”

Nousevassa Kaarinassa nimimerkki Koriston poika kirjoitti otsikolla Katso kenguru loikkaa Kaisu Leppäsen poliittisista loikista: Ensimmäinen loikka oli pitkä SKDL:stä Kokoomukseen. Se oli sen verran voimia vievä, että seuraava loikka oli lyhyempi Kokoomuksesta SMP:hen ja sieltä kevyesti takaisin Kokoomukseen. Kirjoittaja ihmetteli ehdokkaan uskottavuutta vaaleissa. Loikkauksia paheksui myös Kaarinan Keskusta lehtensä sivuilla.²

SDP:n valtuutettu Hannu Rautanen käsitteli puolueensa lehdissä ympäristönsuojeluun liittyviä aihealueita: Miksi Kokoomus vähättelee ympäristönsuojelua? Laskeutuuko kivipöly vielä Piispanristin ylle, jos Sauhuvuoren hylätystä murs-

---

1 Kaarina, 24.8.1988. Kohti kunnallisvaaleja. Kokoomus tavoittelee 20 valtuustopaikkaa.

2 Nouseva Kaarina, lokakuu 1988. Miksi Deva on vaihtoehto Kaarinassa?, Katso kenguru loikkaa; Kaarinan Keskusta, syyskuu 1988.

kaamoluvasta lähdetään valittamaan? Mattelmäestä kulttuuripuisto. Jossakin oli onnistuttukin: Vesirutto vähentynyt merkittävästi Littoisten järvessä.¹

Havaintona vaaleja edeltävästä poliittisesta kirjoittelusta voi todeta, että se oli pääosin korrektia. Lehdissä ja esitteissä tuotiin esille kunnallispoliittisia ohjelmia ja ehdokkaiden omia poliittisia painotuksia. Henkilökohtaisuuksiin ei juuri menty, vaan kiisteltiin asioista. Imagokampanjointi oli edellisiin vaaleihin verrattuna huomattavan aktiivista.

Puolueiden kunnallisjärjestöt ja jopa suurimmat yhdistykset julkaisivat omia vaalilehtiään, joissa Kaarina-nimi tavalla tai toisella oli esillä. Lehtien nimien keksimisessä oli huomattavissa sellaista innovaatiota ja huolellisuutta, ettei kahta samannimistä painotuotetta ollut jaossa Kaarinan kunnan alueella. Keskusta esiintyi suuria puolueita kohtaan kärkevimmin. Se oli irrottautunut oikeisto-keskusta-vaaliliitosta, johon kuuluivat enää Kokoomus, Kristilliset ja RKP. Kaikki muut puolueet esiintyivät kunnallisvaaleissa omilla listoillaan. Deva oli pyrkinyt SKDL:n kanssa yhteiseen tekniseen vaaliliittoon, mutta erilaiset vasemmistoaatteet estivät sen. SDP halusi erottautua vaaleissa myös omana ryhmänään. Konsensuksen tilasta voi todeta, että se oli kehittynyt Kokoomuksen ja SDP:n välillä niin pitkälle, että se jopa rupesi haittaamaan päätöksentekoa, kun kaikissa asioissa pyrittiin ottamaan huomioon toisen suuren puolueen ajatusmaailmaa. Tämä konsensuksen taso ja muodot liittyvät käytännön toiminnassa usein hyvin läheisesti keskeisten poliitikkojen näkemyksiin. Järjestö usein siunasi ne demokraattisiin henkilövalintoihinsa perustuen, vaikka vaalikaudella esiintyi asioita, joista takanapäin vähän muristiin mutta joita julkisesti ei nostettu pöydälle. Vaalikauden aikana oli toteutettu SDP:n ja Kokoomuksen välistä poliittista konsensusta, joka oli vakiintunut.

Kokoomukselle suuri vaalivoitto

Kokoomuksen vaalivoiton analyysi

Vuoden 1988 kunnallisvaalien koko maata koskevassa vertailussa ykköspaikan piti toinen hallituspuolue SDP 25,3 prosentin kannatuksella. Pitkästä aikaa hallitusvastuuta kantanut pääministeripuolue Kokoomus oli toisena 22,9 prosentin osuudella ja kolmantena Suomen Keskusta 21,2 prosentin kuntalaistuella.²

---

1 Kotikuntamme Kaarina. Ty Uurtajan julkaisu 1988; Kaarinalainen, lokakuu 1988. Hannu Rautasen artikkeleiden otsakkeita.

2 Tilastokeskus. SVT. Vaalit 1988:2; Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri totesi oman toimintakertomuksensa vaalianalyysissä:

”Kunnallisvaalituloksessa oli yllättävää se, että sosiaalidemokraatit eivät hävinneet odotetulla tavalla ja Suomen Keskusta, joka pyrki tekemään vaaleista verouudistuksen vastustamisvaalit ja hallituksen kaatovaalit, lisäsi kannatustaan lähinnä vain Itä- ja Pohjois-Suomessa. Oman vaalipiirimme alueella voimasuhteet säilyivät kutakuinkin ennallaan. Kokoomus on suurin puolue niin eduskuntavaalien kuin kunnallisvaalien tuloksen perusteella. Vasemmistoenemmistöisiksi jäivät vaalipiirissämme enää Raision kaupunki ja Dragsvikin kunta.”

Kokoomus lisäsi äänimääräänsä Varsinais-Suomessa niukasti 216 äänellä ja yhdellä lisävaltuutetulla. Kannatus nousi piirissä 26,9 prosenttiin.¹

Kaarinassa Kokoomus vahvisti kannatustaan suurimpana puolueena ja sai 36,1 prosenttia äänistä. SDP pysyi asemissaan säilyttäen paikkansa 31,1 prosentin kannatuksella. SKDL ja Deva vakiinnuttivat vielä asemansa ja saivat yhteensä 17,3 prosenttia annetuista äänistä. Vaalivoittajaksi nousi Suomen Keskusta 7,3 prosentilla ja lisäsi ääniään edellisiin vaaleihin verrattuna 3 prosenttiyksikköä. SMP koki lähes saman suuruisen äänikadon.²

Kaarinassa Kokoomus sai nyt valtuustopaikkoja 16 ja SDP 14. Kokoomus oli menettänyt edellisellä vaalikaudella kaksi paikkaa saman vaaliliiton Suomen Keskustalle, kun Kokoomuksen omia valtuutettuja oli muuttanut pois kunnasta. Keskusta sai nyt omin voimin 3 paikkaa, kun RKP ja SMP taas menettivät yhden paikan. Vasemman laidan jakaantuminen ei tahtia haitannut, vaan kannatus pysyi ennallaan. SKDL:n ja Deva:n vakauden varmisti todennäköisesti SDP:n ja Kokoomuksen pitkälle viety konsensus. Suomen Keskustan ärhäkkä kampanja oli toiminut ja antanut sille kolme valtuustopaikkaa.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vaalianalyysissä todettiin vaalien kokonaisuudessaan menneen hyvin. Omaa vaalitoimistoa olisi voinut käyttää enemmän. Materiaalijakelussa oli todettu joitakin puutteita. Turkulaisen välissä jaettu vaaliesite ei ollut tavoittanut kaikkia haja-asutusalueiden asukkaita. Kuntaperhe-lehti, jossa oli ehdokasesittelyt, olisi pitänyt jakaa ennakköäänestyksen ja kuntalaisten aktiivisuuden kannalta aikaisemmin. Nyt kaikkien puolueiden jakama materiaali kasautui äänestyksen alusviikoille ja vaikuttavuudessa ehkä menetettiin. Keskusteltiin vastoin sovittuja periaatteita tapahtuneesta lehtikirjoittelusta ja toiminnasta. Veikko Jussarin lehtikirjoittelu päätettiin ottaa huomioon tulevia luottamuspaikkoja jaettaessa. Lisäksi piti selvittää Jussarin läsnäolo- ja puheoi-

1 Varsinais-Suomen Kokoomuksen toimintakertomus 1988. Varsinais-Suomen Kokoomuksen arkisto.

2 Tilastokeskus. SVT. Vaalit 1988:2 ; Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Taulukko 6. Varsinais-Suomen kokoomuslaisimmat kunnat

Kokoomuslaisimmat kunnat	%
Naantali	40,9
Karinainen	38,6
Taivassalo	36,6
Kaarina	36,1
Tarvasjoki	35,9
Salo	34,2
Merimasku	31,8
Rymättylä	31,2
Rusko	30,6

keus kunnallistoimikunnan kokouksissa, koska hän on eronnut Kokoomuksen jäsenyydestä.¹

Kokoomuksen kannatus oli noussut edellisistä kunnallisvaaleista 0,4 prosenttiyksikköä. Kannatus nousi lievästi Auranlaakson ja Kuusiston äänestysalueilla, hyvin Littoisissa ja laski lievästi Piispanristillä ja Voivalassa. Hovirinnan ja Rantakulman alueen runsaan laskun todettiin johtuvan osittain vaalipiiriäön muutoksista. Äänestäjille päätettiin esittää kiitos Kaarina-lehdessä sekä lähettää jokaiseen talouteen Kokoomuskortti, jonka kääntöpuolella oli kaikkien kokoomusvaltuutettujen nimet ja puhelinnumerot. Seuraaviin kunnallisvaaleihin esitettiin tavoitteeksi yhden lisäpaikan saanti.²

Lehdet kirjoittivat havainnoistaan vaalien jälkeisestä tilanteesta. Kaarina-lehti kirjoitti heti vaalien jälkeisessä pääkirjoituksessaan Voimasuhteet ennallaan:

”Kaarinan väri ei poliittisella kartalla muuttunut. Kunnallisvaalien tulos osoittaa, että voimasuhteet pysyvät ennallaan. Kaarinassa säilyy niukka oikeiston ja keskiryhmien enemmistö, jolla on 22 valtuutettua. Vasemmisto säilytti 21 paikkaa. Vaalitulos ei Kaarinan valtuuston työskentelyä olennaisesti muuta. Tasapainotilanne antaa pienille ryhmille edelleen neuvotteluvaltaa.”³

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokous 23.10.1988 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokous 23.10.1988 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kaarina 19.10.1988. Voimasuhteet ennallaan.

Kaarinan Keskustan paikallisosaston puheenjohtaja Risto Hannula epäili Kaarina-lehden haastattelussa, että valtakunnan politiikka ei ollut pohjustamassa Keskustan menestystä Kaarinassa. Hän uskoi keskeisesti vaikuttaneen sen, että äänestäjillä ei tällä kertaa ollut pelkoa äänten joutumisesta toisen puolueen hyväksi. Keskusta oli vaalien jälkeen valmis yhteistyöhön kaikkien puolueiden kanssa, mutta etsi lähinnä yhteistyökumppania keskusta-oikeistosta.

Kokoomuslainen valtuuston puheenjohtaja Risto Sjöholm taas oli sitä mieltä, että kahden suurimman puolueen, Kokoomuksen ja SDP:n, yhteistyökuviot olisi turvattava uudenkin valtuuston aikana. Hän näki yhteistyön tavallaan heijastumana valtakunnan politiikasta. Pienen puolueen vaaankieliaseaman hän näki ongelmallisena. SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtajan Antti Laineen mielestä rajumpi muutos vaalituloksissa olisi selkiyttänyt tilannetta kunnalliselämässä, mutta iloa riitti, kun valtuustopaikat pystyttiin säilyttämään.¹

"Kaarina luottaa entisiin voimiin" otsikoi Turun Sanomat käytyjä vaaleja. Entinen tasapainotilanne säilyi. Kaarinan äänestäjät antoivat valtakirjan lähes kaikille entisille valtuutetuille, jotka yrittivät paikkansa uusimista. Vain kaksi vanhaa putosi. Vaihtoa oli silti lähes neljännes valtuutetuista, koska kymmenkunta valtuutettua luopui paikastaan. Turun Sanomat piti suurimpana yllätyksenä veteraanivaltuutettu Kaisu Leppäsen putoamista. Hän oli ollut Kaarinan valtuustossa 12 vuotta, viimeksi SMP:n ryhmässä sitoutumattomana. Nyt hän yritti paikkansa uudistamista Kokoomuksen listalta sitoutumattomana. Ääniä tuli vain 26. Kaisu Leppänen itse sanoi, ettei putoaminen tullut yllätyksenä. Hän aikoi jo ennen vaaleja tehdä päätöksen luopumisesta, mutta lähti kuitenkin vielä mukaan. Vaalitaistoa Leppänen sanoi käyneensä korkeintaan puolella teholla. Hän sanoi olevansa putoamisesta jopa helpottunut, kun ikäkin alkoi jo painaa.²

Kuva 7. Kiitoskortti jokaiseen talouteen.

1 Kaarina 19.10.1988.

2 Turun Sanomat 19.10.1988. Kaarina luottaa entisiin voimiin. Vain kaksi putosi.

Äänestäjät olivat menettäneet luottamuksensa Leppäseen, kun hänen poliittisella urallaan oli jo useita puolueloikkauksia. On vaikea arvioida, missä määrin hänen neljäs puoluevalintansa ja ehdokkuutensa Kokoomuksen sitoutumattomana aiheutti puolueen äänikertymään vähenemistä. Loikkaukset aiheuttivat negatiivista julkisuutta lehtien palstoilla paljon.

Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri oli selvittänyt Kokoomuksen vaikutavuudessa tapahtuneita muutoksia kunnallisvaaleissa. Piirin tilastojen mukaan olivat maakunnan kymmenen kokoomuslaisinta kuntaa Naantalın johdolla:

Kaarina oli piirin määrityksissä porvarienemmistöinen tasapainokunta, jossa Kokoomuksella oli sekä määrävähemmistö että suurin valtuustoryhmä. Tulkin-tojen moninaisuudesta johtui, että esimerkiksi Raisio oli luokiteltu sekä vasemmistoenemmistöisten tasapainokuntien luokkaan että toisessa ryhmittelyssä vasemmistoenemmistöisten kuntien ryhmään Dragsvikin tavoin.¹

Puoluesihteerī Jussi Isotalo oli varovasti esittänyt ennen edellisiä vuoden 1984 vaaleja, että kunnallisvaalit olivat palaamassa paikallisvaaleiksi, vaikka oli oikeutettua puhua myös valtakunnan politiikasta.² Nyt, kun Kokoomus oli päässyt mukaan hallituspolitiikkaan SDP:n kanssa, ja yhteistyötä tehtiin samoin paikallisesti, näytettiin Kaarinan Kokoomuksessa tunnettavan vahvaa yhteyttä valtakunnan politiikkaan. Toisaalta Keskustan paikallisten toimijoiden ajatukset olivat nyt erilaiset.

Vesa Vares on todennut Kokoomushistorian (IV) paikallistasoa kuvaavassa osiossa, että arkinen paikallistoiminta oli suurelle osalle kokoomuslaisista läheisintä puolue toimintaa. Vares toteaa, että *”arkistosta ei ole liioin löytynyt mitään yksittäistä paperista suuresta strategiasta, jossa Kokoomus murtaisi vatakunnan tason paitsion vahvistamalla toimitaansa paikallispolitiikassa.”* Hänen mukaan kuntatasolla oli Kokoomuksen valtakunnallisen vaikutuksen osalta kiistämätön merkityksensä.³

Keski-ikäisillä miehillä ylivalta valtuustossa

”Kaarinan kunnanvaltuustoon valittu valtuutettu on keskimäärin noin 46-vuotias mies. Hän asuu Hovirinnassa ja on palveluammattissa.”

Tällaiseksi muotoili Kaarina-lehti uuden valtuutetun prototyypin. Kuntakeskustan alue oli lisännyt valtuutettujen määrää, mutta valtuutettuja sijoittui kyllä aika

---

1 Varsinais-Suomen Kokoomuksen toimintakertomus 1988. Varsinais-Suomen Kokoomuksen arkisto.

2 Vares 2017, 264.

3 Vares 2017, 5, 256.

tasaisesti eri puolille kuntaa. Vanhin valtuutettu oli sitoutumaton 67-vuotias eläkeläinen Veikko Jussari ja nuorin Kokoomuksen 22-vuotias ylioppilas Timo Läpinen. Naisia uudessa valtuustossa oli 11, joten vähennystä edelliseen vaalikauteen oli neljä naisvaltuutettua. Äänestysaktiivisuus putosi ja oli Kaarinassa 73,5 prosenttia.¹

Sami Borgin tutkimuksen mukaan 1980-luvulla voimistuneen kansalaisten puoluevastaisuuden jälkiä oli nähtävissä äänestysprosenttien laskussa. Kunnallisvaalien valtakunnallinen äänestysaktiivisuus oli laskenut vuodesta 1980 vuoteen 1988 kahdeksan prosenttiyksikköä ja oli 70,5 %. Eduskuntavaalien osalta äänestysaktiivisuuden laskun syiden oli, Borgin empiirisen tutkimuksen mukaan, todettu liittyvän puoluevastaisuuteen.² Luultavasti kunnallisvaalien osalta päädyttäisiin samankaltaiseen tulokseen vastaavaa analyysiä käyttäen.

Kaarinan äänestysaktiivisuus oli valtakunnan tasoa parempi, mihin varmasti vaikutti eri puolueiden edellisiä kunnallisvaaleja aktiivisempi vaalikamppailu. Lähes jokainen puolue oli mukana omalla vaalilistallaan, joten peesaamiseen ei ollut paljon varaa. Kokoomus joutui johtavana hallituspuolueena tekemään kuntatasolla hartiavoimin töitä torjuakseen yleispoliittisesti kohdistetun kritiikin ja säilyttääkseen Kaarinassa valtakunnan tasoa selvästi korkeamman kannatuksensa. Vaalitulos osoitti, että valtakunnallinen yleispolitiikka ja kunnallispolitiikka olivat kuitenkin erillään toisistaan, vaikka höllä kytkentä niiden välillä olikin. Kokoomus sai Kaarinassa kautta aikojen parhaan kannatuksensa 36,1 prosenttiyksikköä, joka oli Kokoomuksen valtakunnallista kannatusta 13,2 prosenttiyksikköä korkeampi. Kaarina oli noussut samalla varsinaissuomalaisten kokoomuskuntien kärkikastiin.

Hyvän vaalituloksen saavuttamiseen oli useita tekijöitä. Ensinnäkin monipuolinen ja täysi ehdokaslista kokosi hyvin ääniä erilaisilta äänestäjiltä. Murroksen valtuustoon tekivät keski-ikäiset. Kokoomuslaisten valtuutettujen keski-ikä oli noin 43 vuotta, joka oli muutamia vuosia alempi kuin valtuuston kaikkien jäsenien keski-ikä.

Valitut kokoomuslaiset ehdokkaat olivat hyvin koulutettuja ja pääosin ylempiä toimihenkilöitä. Työntekijäehdokkaita olisi tarvittu Kokoomuksessa enemmän. Nuoria ehdokkaita epäiltiin olevan liian vähän, mutta äänet keskittyivät ja valtuuston molemmat ja ainoat alle 30-vuotiaat kokoomusehdokkaat valittiin valtuustoon.

Vaikka naisten määrä valtuustossa väheni, muodostivat Kokoomuksen viisi naisvaltuutettua suurimman ryhmän 11 naisvaltuutetun joukossa. Kokoomuksen äänikuningatar oli Ritva Järvi. Äänestyskäyttäytymisestä voi todeta, että naiset äänestivät vielä edustajikseen usein miehiä. Keski-ikäiset miehet olivat Kokoomuksessa suosiossa, ja heitä äänestivät eläkeläisetkin.

1 Kaarina 19.10.1988. Keski-ikäisillä miehillä ylivalta valtuustossa.

2 Borg 1997, 37–38; Borg 1996a, 194.

Vaalimenestyksen takana olivat monet aktiiviset tukiryhmät. Varsinkin uudet ehdokkaat nostivat aktiivisella imagokampanjallaan Kokoomuksen profiilia ja tarjosivat uusia valintavaihtoehtoja, jotka vetosivat äänestäjiin.

Kokoomuksen hyvässä kunnossa oleva talous antoi mahdollisuuden tukea ehdokkaita. Järjestölehden ilmoitustuotto oli lakipisteessään ja laivaseminaariin osallistui suuri kannattajien ja järjestöväen joukko, joka vahvasti mukana olleiden kokemusta Kaarinan Kokoomuksesta joukkopuolueena.

Helpot luottamuspaikkaneuvottelut

Neuvottelut puolueiden välillä lähtivät vaalien jälkeen nopeasti käyntiin. Asiaa käsiteltiin jo marraskuussa kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa. Puheenjohtaja Harju kertoi, että neuvottelut oikeistoenemmistön pohjalta eivät olleet onnistuneet. Neuvotteluja käytiin sen jälkeen SDP:n ja Kokoomuksen välille muodostettavasta teknisestä vaaliliitosta. Neuvotteluissa oli päädytty ajatukseen, että lautakunnat jaetaan puoliksi oikeisto- ja vasemmistoenemmistöisiin. Oikeistoenemmistöisen lautakunnan puheenjohtaja olisi vasemmistosta ja päinvastoin. Kunnanhallitus olisi kaksi vuotta vasemmisto- ja kaksi vuotta oikeistoenemmistöinen. Valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajuudet olisivat kaksi vuotta oikeistolla ja kaksi vuotta vasemmistolla.¹

Neuvotteluista ei ollut liitettä–onko pöytäkirjaa tehtykään? Kaarinan Sos. dem. kunnallisjärjestön toimintakertomuksessa vuodelta 1988 on kirjaus myönteisestä lopputuloksesta:

”Koska SDP ei saavuttanut toivomaansa suurimman puolueen asemaa valtuustossa, aloitimme heti vaalien jälkeen neuvottelut Kokoomuksen kanssa. Neuvottelut sujuivat hyvin ja luottamuspaikkajaosta pystyttiin sopimaan.”²

Käydyissä vaalikampanjoissa Suomen Keskustan esiintyminen oli sen verran hyökkäävää sekä SDP:n että Kokoomuksen suuntaan, että oli todennäköistä, että Suomen Keskustan kanssa käyty neuvottelu on ollut hyvin muodollinen. SDP:n ja Kokoomuksen välillä oli koko edellisellä vaalikaudella opeteltu konsensusta, ja sen jatkaminen olisi varmistanut politiikan päätöksenteolle jatkuvuutta. Asiaa edisti myös SKDL:n ja Devan hajaannus sekä ärhäkkyys demarien suuntaan ennen vaaleja. Kokoomusjärjestölle neuvotteluesitys tuotiin varsin valmiina esityksenä. Neuvottelupöytäkirjojen puuttumista tukee puheenjohtaja Harjun haastattelua varten täyttämän kysymyslomakkeen vastaus:

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 13.11.1988 14 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarinan Sos. dem. kunnallisjärjestön toimintakertomus vuodelta 1988.

”Omalla kaudellani panostin kaarinalaisten puolueiden tiiviiseen yhteistyöhön, koska se oli mielestäni ainoa tapa saada asioita eteenpäin ja näin kehittää kuntaa. Kaudellani tehtiin niin sanottuja kulissipäätöksiä, joiden tuloksista informoitiin kunnallisjärjestöä ja katsottiin voidaanko olla näiden sovittujen yhteislinjojen takana, vai vaativatko asiat vielä lisäneuvotteluja. Edellisillä kausilla oli myös käyty näitä neuvotteluja, mutta tulokset oli ilmoitettu päätöksinä miten tulisi toimia.”¹

Neuvottelijoiden menettely hyväksyttiin syyskokouksessa ja todettiin vielä, että SDP:n kanssa käydyissä neuvotteluissa on luottamuspaikkajakoa käsitelty vaalituloksen 21 + 21 + 1 (SMP) pohjalta. Kokouksessa todettiin, että ”oikea tapa kehittää kuntaa on tehdä nyt yhteistyötä SDP:n kanssa. Neuvottelijoille annettiin ohjeeksi jatkaa valitsemaansa linjaa.”² Vaaliliittokumppanit RKP ja SKL olivat käytännössä jo vaaliliittosopimuksella varmistaneet kannatukseensa nähden yliedustuksen kunnallishallinnossa.

Joulukuun alussa oli Kokoomuksella jo käsittelyssä luottamuspaikkajaon ensimmäinen esitys, jossa oli henkilöehdotukset lautakuntiin, kunnanhallitukseen ja valtuuston puheenjohtajiksi. Lautakuntien osalta äänestettiin usean henkilövalinnan kohdalla. Kokoomus sai ensimmäiseksi valtuustokaudeksi valtuuston puheenjohtajuuden, ja tehtävään valittiin Risto Sjöholm edelleen. Kaksivuotiskauden jälkeen hän siirtyisi hallituksen puheenjohtajaksi ja SDP:n edustaja ottaisi valtuuston johdon. Hallituksen jäsenistä ei äänestetty. Seuraavassa järjestön hallituksen kokouksessa oli jo esitys kaikista luottamushenkilövalinnoista, joka kattoi myös ylikunnalliset luottamustoimet. Valintoja käsiteltiin vielä lukuisissa kokouksissa, joissa äänestykset johtivat moniin muutoksiin. Muutostarvetta aiheutti myös vaatimus, että hallintokunnissa oli jäseninä sekä miehiä että naisia. Jos puoluejärjestöjen sijoitusehdotukset olisivat johtaneet siihen, että lautakuntaan olisi tullut vain samaa sukupuolta edustavia jäseniä, sopivat puolueet keskenään, miten ongelmat ratkaistaan. Jonkun piti silloin ottaa vastuu tasa-arvohenkilön valitsemisesta.³

Valtapolitiisista syistä muotoutui nyt Kaarinan kunnallispolitiikan keskeinen vallanjako Kokoomuksen ja SDP:n välillä, alasopimuksilla pienemmät puolueet varmistivat omat vaikutusmahdollisuutensa alkavalle valtuustokaudelle.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön järjestöjohdolla oli nyt varsin voimakas ote luottamushenkilövalinnoissa. Esimerkiksi tärkeäksi koetussa kun-

1 Antero Nylundin haastattelu 14.02.2012.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 13.11.1988 15 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirjat 1.12.–18.12.1988; ylimääräisen virallisen kokouksen pöytäkirja 18.12.1988 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

nanhallituksessa oli kolmesta kunnanhallituksen jäsenestä vain yksi kunnanvaltuutettu – samoin oli varajäsenten osalta. Hallituksen valtuustojäsen oli järjestön entinen puheenjohtaja, ja hallituksen varajäsenvaltuutettu oli valtuustoryhmän puheenjohtaja. Henkilövalinnoissa olikin kymmenen vuoden kuluessa tapahtunut muutos, jossa valtuutettujen osuus oli vähentynyt keskeisissä tehtävissä järjestöaktiivien eduksi. Tämä aiheutti nurinaa paljon ääniä keränneiden ja kokoneiden valtuutettujen piirissä. Naisia ei Kokoomuksen hallitusryhmässä ollut yhtään.

Puolueyhteistyö ja kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 1989

Puolueyhteistyön päiväkirja

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakäytännölle oli tyypillistä, että vuoden alussa järjestäydyttiin ja delegoitiin tehtävien hoito. Kunnallisvaaleja seuraavan vuoden aloitus oli tärkeä siksi, että uusia luottamushenkilöitä koulutettiin järjestö- ja kunnallispolitiikan toimintatapoihin. Kunnallisjärjestön kokouskutsut eivät menneet kaikille järjestön perusyhdistysten jäsenille. Hallituksen kutsut lähetettiin hallituksen jäsenille ja tiedoksi varajäsenille. Kunnallistoimikunnan kokouskutsut ja pöytäkirjat lähetettiin valtuutetuille ja ensimmäiselle varavaltuutetulle, kunnallisjärjestön hallituksen jäsenille ja varajäsenille, yhdistysten virallisille edustajille kunnallisjärjestössä, lautakunnan vastuuhenkilöille, perusyhdistysten puheenjohtajille ja sihteereille. Alkuvuodesta valittiin koulutus-, kunnallispoliittisen ohjelman ja Kuntaperhe-lehden toimikunnat. Uutena elimenä hallituksen työtä rationalisoimaan perustettiin valmistelutoimikunta, jonka tehtävänä oli valmistella hallituksen kokoukset.¹

Alkuvuodesta 1989 käytettiin kunnallisjärjestön hallituksessa kovasti erilaisia puheenvuoroja SDP:n ja Kokoomuksen kanssa sovitusta yhteistyöpolitiikasta. Oikeistoyhteistyö-vasemmistoyhteistyö -kohdassa puheenjohtaja selvitti tehtyä yhteistyösopimusta, joka tähtäsi kuntalaisten ja kunnan parhaaksi. Varapuheenjohtaja muistutti, että demarit halusivat yleensä neuvotella kaikista asioista. Hiekka taas totesi yhteistyön demareiden kanssa mahdollisesti vaikeutuvan, koska demarien kunnallistoimikunta on sitonut valtuustoryhmän vapautta. Vaalipäällik-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen koksen pöytäkirja 15.1.1989 4, 6–7 §:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

kö Olli Vuorinen epäili neuvottelujen tarkoituksenmukaisuutta tulevaisuudessa, jos demarien kunnallistoimikunnassa on lyöty kannanotot kiinni.¹

Yhteistyötä SDP:n kanssa oli luvattu tehdä, mutta hallituksen näkemykset hajosivat kahteen leiriin.

Puolueiden välisistä neuvotteluista kirjattiin kuukausittain informaatiota ja järjestöväen kannanottoja ja päätöksiä. Epäviralliset henkilöiden väliset poliittiset keskustelut ja neuvonpidot jäivät neuvottelijoiden tietoon, joskus tällaisista mainittiin haastattelujen yhteydessä. Vuoden 1989 pöytäkirjakirjausten lyhennelmät heijastivat neuvottelujen yleiskuvaa:

Varapuheenjohtaja ilmoitti kunnallisjärjestön hallituksen tammikuun kokouksessa, että hän oli saanut juuri ennen kokousta Suomen Keskustan Kaarinan yhdistyksen puheenjohtajalta puhelun, jossa Hannula ilmoitti, että Keskusta irtoaa oikeisto-keskustan yhteistyöstä.²

Helmikuussa puheenjohtaja selosti Kaarina -lehden kirjoittelua kunnanhallituksen kokoonpanosta. Hän kertoi, ettei Keskustan kanssa ole konfliktia, vaikka lehtitiedon mukaan näin voisi ajatella. Puheenjohtaja oli keskustellut Hannulan kanssa, joka oli kieltänyt lausumansa.³

Huhtikuussa oli ensin neuvottelut oikeisto-keskusta -ryhmittymän välillä kunnan investointihankkeista ja seuraavalla viikolla vasemmiston kanssa. Puheenjohtaja totesi, että demarien kanssa neuvotteluilmapiiri oli hyvä. Puheenjohtajatasolla neuvottelumekanismi toimi.⁴

Puolueiden yhteisneuvotteluissa toukokuussa 1989 sovittiin kunnassa toteuttavista rakennushankkeista. Hankkeiden kärjessä olivat väestösuojaluolaston rakentaminen vapaa-aikakäyttöön nuorisotalo Vapariksi, Kaarina-talo sekä Hoviranta. Suunnitelmasta oli poistettu virastotalo, kirjasto ja jäähalli. Neuvotteluissa olivat kaikki puolueet lukuun ottamatta SMP:tä ja DEVA: aa sekä Jussaria.⁵

Seuraavan neuvottelun kutsuvuorossa oli vasemmisto. Koska kutsua ei ollut kuulunut kesäkuun valtuustoon mennessä, päätettiin, että oikeisto kutsuu neuvottelijat koolle ennen elokuun valtuustoa. Neuvotteluaiheita olivat mm. kaavoituskysymykset, Kaarina-talon huonetilasuunnitelma ja maapoliittinen ohjelma.⁶

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.1.1989 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 29.1.1989 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 26.2.1989 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 19.3.1989 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 28.5.1989 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

6 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 18.6.1989 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Elokuussa käsiteltiin neuvottelussa laadittu pöytäkirja, joka hyväksyttiin lukuun ottamatta 17 §:ä.¹

Syyskuun lopulla puolueiden yhteisneuvottelussa käsiteltiin johtavien viranhaltijoiden asemaa. Puolueet sopivat, että kunnanhallitus ja johtavat virkamiehet pitävät yhteisen palaverin. Edelleen täyttämättömän apulaiskunnanjohtajan virka tulisi saada julistetuksi avoimeksi. Veroäyrin hinnan ja tariffien määrittämiseksi oli neuvoteltu ja perustettu poliittinen työryhmä valmistelemaan asiaa.²

Lokakuussa käydyissä neuvotteluissa oli sovittu vero- ja tutkijalautakunnan paikkajaot.³

Puolueiden välisissä neuvotteluissa oli sovittu joulukuussa, että kunnanhallituksen esittämä korotus kunnan omistaman maan hintaan hyväksytään valtuustossa ja hinnankorotuksiin palataan maaliskuussa. Puheenjohtaja totesi kokouksen neuvotteluilmapiirin olleen huonon, eivätkä asiat edistyneet juuri ollenkaan. Varapuheenjohtaja esitti, että ennen seuraavaa neuvottelua Kokoomuksen ryhmän on pidettävä oma kokouksensa.⁴

Kunnallisjärjestön ylimääräisessä kokouksessa vuoden lopussa kirjattiin vielä neuvottelutilannetta käsiteltäessä, että ”demarien päätöksentekoprosessi oli hidas, koska neuvottelijat eivät pystyneet tekemään päätöksiä asioissa ilman järjestöpäätöksiä.”⁵

Asiakirjojen mukaan poliittisten järjestöjen neuvotteluja vuonna 1989 oli määrittäen ehkä tavallista enemmän. Tämä johtui myös siitä, että talousuhdanne oli vuoden loppuun asti noususuunnassa saavuttaen lakipisteensä vuodenvaihteessa. Kaarinan seuraavan vuoden uusien investointien osalta oltiin jo varovaisia. Neuvotteluissa oli jo poistettu osa suunnitelluista hankkeista.

Kokoomuksen neuvotteluryhmä oli paisunut muita ryhmiä suuremmaksi, kun järjestö- sekä kokoomuslainen valtuusto- että hallitusryhmä asettivat puolueiden välisiin neuvotteluihin omat edustajansa. Nämä eivät kokoontuneet ennen neuvotteluja ja yksilöpohjalta esitettiin neuvotteluissa kannanottoja. Tämä sai muut puolueet myös kritisoimaan Kokoomusta siitä, että neuvotteluryhmällä ei ollut esittää yhteistä kantaa asioista eivätkä tienneet kuka puhuu Kokoomuksen äänellä.

Puolueilla oli erilaiset neuvottelukulttuurinsa. Vasemmistopuolueet pitivät pöytäkirjojen mukaan 1980-luvulla paljon keskinäisiä valmistelupalavereja,

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 20.8.1989 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.9.1989 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 22.10.1989 13 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 17.12.1989 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 17.12.1989 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

joista johdettiin neuvottelutavoitteet puoluetapaamisia varten. Henkilösuhteilla ja tasa-arvoisella ilmapiirillä oli vaikutusta neuvottelutilanteissa. Keskeistä oli luottamuksen saavuttaminen.

Arkipäivän politiikan keskellä osattiin myös juhlia. Kaikki oman järjestön ja kilpailevien puolueiden kumppanit kutsuttiin juhliin.

Vanhimman kokoomusjärjestön, Kaarinan Kokoomuksen, 40-vuotisjuhlissa 16.9.1989 puhui sosiaali- ja terveysministeri Helena Pesola. Järjestön johto oli vastaanottamassa juhlapuhujaa.

Touko Aaltonen kertoi historiikkipuheessaan siitä tilanteesta, jossa tammi-kuussa 1948 muutama kaarinalainen oli perustamassa sinivalkoista toimintaa. Ajan henkeä kuvasi Kaarinan Kansallisseuran sihteeri Lauri Kivisaaren kuvaus vuoden 1951 vuosikertomuksessa:

”Monet kokoomuslaisesti ajattelevat aristelevat liittyä jäseniksi. Toiset ovat liittyneet sillä ehdolla, ettei heitä ilmaista eikä valita mihinkään toimeen.”

Ensimmäinen julkinen tilaisuus järjestettiin vuonna 1955, ja näin päästiin eroon ”salaseuraisuudesta”.

Kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 1989

Oheisena tarkastellaan kymmenvuotiaan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön rakenteellista tasoa (artefaktit, arvot, perusideat). Järjestöä kuvataan kulttuuristen perusmallien viitekehityksessä. Nämä perusideat ovat oletetusti: perustavanlaatuisia, kulttuurisesti yhteisiä, opetettuja, eksplisiittisesti ilmaistuja tai implisiittisiä, kulttuureille yhteisiä, arkisesti vaikuttavia, käyttäytymistä ohjaavia, yhteisöä integroivia ja traditioita luovia. (Mylly)

Toiminnan ulkoisia muotoja kymmenen vuoden aikana oli opeteltu laatimalla uusi toimintaorganisaatio ja järjestön omat säännöt. Koulutuksen avulla oli järjestöjäsen sosiaalistettu puhumaan, kirjoittamaan omaan ja paikallislehtiin, pitämään puheita järjestössä ja yhteisöissä sekä toimimaan joukkona. Kokoomusjärjestöllistä toimintatapaa oli juurrutettu kunnalliseen toimintatraditioon. Kokoomuslaiset olivat silti yksilöitä, joilla eri henkilöt voivat järjestössä olla esikuvina toimintatavoissa.

Ulkoisina symboleina järjestö käytti puoluetunnuksina leijonaa tai ruiskukkaa ja omaa pöytälippua. Sloganeja käytettiin vaaleissa puolueohjeistusten mukaan, mutta toisinaan niin, kuin tuntui parhaalta. Vanhana kulttuurisena mallina oli tapa toimia itsenäisesti paikallistasolla.

Kokoomuksen vuoden 1981 periaateohjelmassa esiteltiin kokoomuslaisina arvoina yksilöllisyyden kunnioittaminen, kulttuurisuskonnollinen suvaitsevai-

suus ja moniarvoisuus.¹ Hannu Salokorven mukaan vuonna 1988 Kokoomuksen puoluevaltuusto hyväksyi tavoiteohjelman, joka perustuu kokonaan yksilökeskeisyyden periaatteelle.² Kaarinassa se muokattiin ihmisläheisyydeksi.

Kaarinassa kokoomuslainen jäsen koki vuosikymmenen lopulla kuuluvansa aktiiviseen joukkopuolueeseen. Järjestön nopeasti kasvanut jäsenmäärä oli korkealla, vaikkakin kääntyi vuosikymmenen lopulla loivaan laskuun. Jäsenten sosiaalinen rakenne, vaikka luokkaryhmistä ei haluttu puhua, oli monipuolinen. Tilastokeskuksen luokituksen mukaisesti ylimmät toimihenkilöt oli dominoivana ryhmänä. Kokoomustoimija osoitti lisääntyvää kiinnostusta ympäristöään kohtaan ja tunsii sosiaalista vastuuta olemalla mukana toteuttamassa hyvinvointipolitiikkaa kuntatasolla – toki taloudellisuuden muistaen.

Vaikka yksilöllisyys oli kokoomuslaisuudessa kulttuurisena mallina, johti yhdessä toimiminen kollektiivisen joukon vahvistumiseen yhdeksi joukkueeksi. Koulutuksen kautta oli yhdenmukaistettu tiettyjä käytäntöjä, mutta mukaan tulleet erilaiset yksilöt toivat jäsenistöön uusia ajatuksia ja muuttivat prosesseja, vaikkakin hitaasti. Jäsenistön koulutustason nousu lisäsi yksilöiden omanarvon tunnetta.

Vuosikymmenen alussa esiintynyt vastakkaisasettelu, ja joskus ylimielisyyskin muiden puolueiden suuntaan, kehittyi jäsenistössä vastapuolta ymmärtävämmäksi ja sovittavaksi. Kommunismin pelko oli poistunut ja sosialistien kanssa hoidettiin asioita. Myös järjestössä käytiin alkuvuosina aika repivääkin sisäistä keskustelua etsittäessä yhteistä toimintatapaa. Osallistumisaktiivisuus oli vuosikymmenenä hyvä.

Porvari, joka mieluummin käytti nimitystä kokoomuslainen, oli nyt alkuajan vastustelujen jälkeen valmis maksamaan jäsenmaksunsa lisäksi kymmenyksen luottamushenkilöpalkkioistaan järjestölle. Puoluetuki kanavoitui oheisjärjestöjen, lehdistötuen ja luottamushenkilömaksujen kautta. Puolueiden välisissä neuvottelupöytäkirjoissa ei puhuttu porvareista, vaan käytettiin blokeista nimityksiä oikeisto-keskusta toisella puolella vasemmisto.

Huomion arvoista on, että kaikki ei mennyt niin kuin normitettiin, suunniteltiin tai ohjattiin. Yksilöt tekivät subjektiiviset ratkaisut ihmisinä myös miettimättä missä organisaatiossa toimivat sen pohjalta minkä kokivat oikeaksi.

Vuosikymmenen aikana järjestöstä kehittyi jäsenpuolue, jossa jäsenet kokivat vahvaa yhteisöllisyyttä. Tapa toimia byrokratisoitui ja kaavoittui, mutta hyvät vaalitulokset tukivat kuulumista menestyvään joukkoon. Puolueen johtajat koettiin sisäisiksi johtajiksi. Tosin vuoden 1989 alusta järjestön hallituksen sisältä

---

1 Lahtinen 2006, 69–70.

2 Salokorpi 1989, 23.

valittiin työvaliokunta valmistelemaan hallituksen kokousasioita. Tämä ryhmä otti itselleen myös agendanasetusvaltaa¹.

Ideologiat eivät herättäneet järjestössä suuria tunteita. Järjestöjäsen oli toimitaan aika pragmaattinen konservatismiin ja liberalismiin sulautuessa toisiinsa.

Kunnallisjärjestö kehittyi vahvaksi kunnallispoliittiseksi toimijaksi. Toisena tukialueena oli toiminta paikallisissa instituutioissa. Ammattijärjestöistä yrittäjä- ja työnantajajärjestöt vaikuttivat järjestön piirissä aktiivisimmin. AY-yhteydet olivat hyvät esimerkiksi akateemisten ja teknisten alojen liittoihin. Maaseudun järjestöissäkin tähyiltiin kohti integroituvaa Eurooppaa.

Tulosjohtaminen poliittiseen toimintaan

Tulosjohtamiseen siirtyminen katsottiin vuonna 1990 tarpeelliseksi myös Kaarinan kunnassa ja aloitettiin siihen tähtäävä koulutus. Sekä johtavat luottamusmiehet että johtavat viranhaltijat opiskelivat ja harjoittelivat uutta johtamistapaa kouluttajakonsulttien johdolla. Ajan henkeen määriteltiin toiminta-ajatuksia ja tärkeimpiä tavoitteita kunnan toiminnoille. Kunnanjohtaja Erkki Kuuselan mukaan käytettiin runsaasti aikaa organisaation kehittämisen suunnitteluun. Luottamushenkilöorganisaation tulevista tavoitteista ei juuri ilmennyt poikkeavia näkemyksiä. Sen sijaan kunnanviraston organisaatiosta oltiin monta mieltä. Valtaosa luottamushenkilöistä ja muutama viranhaltijakin piti neljän osaston määrää riittävänä. Osastopäälliköt päätyivät keskuudessaan viiden osaston kannalle. Muu henkilöstö taas piti olemassa olevaa kuuden osaston mallia hyvänä.²

Kuuselan mukaan osastojako oli saanut liian keskeisen roolin tulosjohtamiskoulutuksessa. Eräiden kouluttajien käsitys oli, että parhaisiin tuloksiin päästiin, kun samantapaista työtä tekevät pyrkivät yhdessä tulokseen ko. alueesta päävastuuta kantavan henkilön kanssa. Tämä edellytti, että päällikkö oli lähellä toteuttajia ja tunsu tarkasti tehtävän työn ja sen tekijät. Kunnanjohtajan näkemyksen mukaan suuren osaston päällikkö ei pystynyt riittävän tehokkaasti olemaan mukana kaikissa oman osastonsa tehtävissä, vaan tarvittiin apujohtajia ja näin byrokratiaa kasvatettaisiin. Näin toteutuskin olisi vaarassa hidastua. Kunnanjohtaja Kuusela esittikin:

”Oikeaoppisen tulosjohtamisen tavoitteena tuli olla toteutukseen liittyvän päätösvallan ja vastuun siirtäminen niin lähelle toteuttamisporrasta kuin

---

1 Wiberg 2011, 11. agendanasetusvalta: valta muotoilla esityslista ja päättää mitkä asiat otetaan käsittelyyn ja päätettäväksi.

2 Kaarinan kunnan kunnalliskertomus 1990. Erkki Kuusela: Tulosjohtamisen tielle. Kaarinan kaupunki.

mahdollista. Vain siten voitiin odottaa tuloksia. Olisiko kenties jo aika romuttaa koko osastojako ja siirtyä joustavampaan hallintoon kunnanvirastossa?”¹

Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Antero Harju tukeutui järjestöorganisaatiossa tulosjohtamiseen, vaikka kirjoituksissaan hän esitteli kolmannen aallon verkostoja, joissa voi olla johtajana jossakin organisaation verkostossa, mutta seuraajana jossakin toisessa. Hänen mukaansa johtaja ei välttämättä itse ole viisauden ruumiillistuma. Koulutus ilman selkeää tavoitetta oli hänen mukaansa turhaa. Hän näki puolueen ideologiset linjat kunnallisjärjestön suuntaviittoina lähinnä puolueohjelmien kautta. Näkemyksiään hän reflektoi piirijärjestön näkemyksiin.²

Yrityselämän käytäntöjä otettiin mukaan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen järjestäytymiskokouksessa vuoden 1990 alusta. Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Antero Harju teki esityksen kunnallisjärjestön hallituksen jäsenten vastuualueista mukailen aiempia käytäntöjä. Havainnollistaakseen poliittisen organisaation tehtäväkuvia suhteessa yrityselämään hän esitti seuraavat toimenkuvat ja nimitykset, jotka hallitus hyväksyi:

- Puheenjohtaja= Toimitusjohtaja: valmistelu, täytäntöönpano ja valvonta
- Varapuheenjohtaja= Varatoimitusjohtaja: luottamushenkilöorganisaation kehittäminen ja koulutus
- Sihteeri= Hallintojohtaja: päätösten täytäntöönpano valmistelu ja puheenjohtajan määräämät asiat
- Rahastonhoitaja= Talousjohtaja: talouden kehittäminen ja valvonta
- Tiedotuspäällikkö: lehdistö ja Kuntaperhe
- Henkilöstöpäällikkö: jäsenet ja virkamiehet
- Suunnittelupäällikkö: poliittinen ohjelma ja Kuntaperheen jakelu
- Järjestöpäällikkö: perusjärjestöjen asioiden valmistelu hallitukselle
- Valvontapäällikkö: lakiasiat
- Valmennuspäällikkö: nuorisoasioiden valmistelu
- Kehityspäällikkö: minit, kansallinen eläkeläisseura ja yhdyskuntapoliittinen yhdistys, yhteydet
- Vaalipäällikkö: vaalit
- Pr-päällikkö: pr ja huomionosoitukset
- Kollegiaalinen vastuu: valtuusto- ja kunnanhallitusryhmän valmistelusta tiedottaminen ja suhteiden ylläpitäminen³

Samalla päätettiin, että toimikuntia ei perusteta, mutta hyväksytyin vastuujon mukaan vastuuhenkilö kokoaa itselleen työryhmän. Kunnallisjärjestön kokouk-

---

1 Kaarinan kunnan kunnalliskertomus 1990. Erkki Kuusela: Tulosjohtamisen tielle. Kaarinan kaupunki.

2 Antero Nylundin (Harju) haastattelu 14.2.2012.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 17.1.1990 8–11s:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

sisä päätettiin jatkaa johtavien viranhaltijoiden esittelyä. Ensimmäisessä kuu-kausikokouksessa oli vuorossa suunnittelusihteeri ja seuraavassa kunnanjohtaja. Järjestön jäsenet olivat esittäneet, että pyydetään myös valtakunnan poliitikkoja pitämään esitelmiä.

Birgitta Björkholm taas kiinnitti huomiota siihen, että asioita ei esitetä kunnallistoimikunnassa riittävän ymmärrettävästi. Päätettiin, että asioita pyritään käsittelemään selkeämmin ja ymmärrettävämmin.¹

Valtuutettu Anu Närvä esitti Kuntaperhe-lehdessä mielipiteitään luottamustoimista:

”Jotta kunnallisen luottamustoimen voi hoitaa hyvin, tarvitaan kokemusta. Samat henkilöt ovat samoilla paikoilla vuosikausia poliittisten meriittiensä ja ahkeruutensa ansiosta. Mahtaneeko näillä henkilöillä riittää tuoreutta nähdä tavallisen ihmisen ongelmia ja ottaa niitä huomioon päätöksenteossa?”²

Kokoomuksen nuorin valtuutettu Timo Läpinen oli havainnoinut järjestönsä poliittista kulttuuria ja kirjoitti vuoden 1989 lopulla ilmestyneessä Kuntaperhe-lehdessä kunnallishallinnon ukkoutumisongelmasta:

”Tämän päivän rytmi on kiivas. Mikä tänään on ajan henki, voi huomenna olla auttamattoman vanhanaikaista. Yhteiskunta on muutoksen aallokossa, jollais- ta ei ole ennen koettu. On ryhdyttävä uudelleenarvioimaan kunnanhallitusten perinteisiä kokoonpanoja. Kukaan meistä ei ole korvaamaton. Sukupolven vaihdoksen aika koittaa ennemmin tai myöhemmin. Jos luottamushenkilöpai- koille ei aikanaan saada nuoria ja dynaamisia ihmisiä tuleviin tehtäviin har- jaantumaan, saattaa siirtymävaihe aiheuttaa odottamattomia vaikeuksia.”³

Näihin havaintoihin ei silloin reagoitu ja siirtymävaiheen vaikeudet olivat edes- säpäin.

Kunnallisjärjestössä tehdyt toimenkuvaukset ja nimitykset kuvasivat hyvin ai- kakautta ja siihen liittyvää tulosjohtamisajattelua. Kokoomuspuolue oli jo edellisiä kunnallisvaaleja varten muotoillut puolueelle järjestökuvaa, jota kutsuttiin Kokoo- muksen yrityskuvaksi. Mahtipontiset, yritys-elämästä otetut hallituksen jäsenten tittelit eivät kuitenkaan jääneet käytännössä elämään nimityskokouksen jälkeen, vaikka ehkä antoivat jollekin hyvän olon tunnetta. Organisaation toiminnassa mukana olleena voin kuitenkin todeta, että tehtäväkuvat sopivat pääosin hyvin nimetyille henkilöille. Käytännössä ei sihteeriä kutsuttu hallintojohtajaksi eikä varapuheenjohtajaa varatoimitusjohtajaksi. Tehtäviä hoidettiin talkoohengessä

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 17.1.1990 8–11§:t. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kuntaperhe 3/1989. Anu Närvä: Mielipiteitä luottamustoimista.

3 Kuntaperhe 4/1989. Timo Läpinen: Kunnallishallinnon ukkoutuminen kehityksen jarru.

ja aatteen palolla ilman rahakorvauksia. Keskeisistä kunnallisista luottamuspaikoista oli kuitenkin kova kilpailu, vaikka toisin joskus väitettiin. Ongelmana oli myös tärkeiden luottamustehtävien kasaantuminen pysyviksi tietyille henkilöille.

Kompromissia etsitään

Poliittisen järjestön toiminnan keskiössä on kunnallisten ja ylikunnallisten asioiden hoitaminen. Veden saaminen Turun seudulle oli esimerkki suurhankkeesta, jota oli pyritty edistämään vuosikausia. Kesäkuussa 1990 järjestettiin Säkylässä keskustelutilaisuus Pyhäjärvi-yhteistyökunnan kutsusta Turun seudun Vesi Oy:n ajamasta hankkeesta ottaa vettä Pyhäjärvestä. Vesihanke oli välttämätön Kaarinalle, Liedolle, Piikkiölle ja Turulle talousveden laadun varmistamiseksi tulevaisuudessa. Paikalla oli Turun seudun poliitikkoja, kaupunginjohtajia, toimittajia ja paikkakuntalaisia noin 170 henkilöä. Keskustelua käytiin mm. mistä kohtaa vettä pitäisi ottaa, niin että se aiheuttaisi mahdollisimman vähän haittaa. Osa turkulaisista päättäjistä luotti Aurajoen veden kemialliseen puhdistukseen. Maaherra Pirkko Työläjärvi vetosi terveisissään lyhyesti: *”Aika hakea yksimielisyyttään”*. Tilaisuuden säkyläläiset isännät tarjosivat vierailleen maankuulua Pyhäjärven siikakeittoa.

Valokuva paljastaa usein asioita, joita ei kuvaushetkellä nähty päätarkoitukseksi. Kuva voi näyttää myös sen mitä emme haluaisi muistaa. Ajankuvaa tai pientä yksityiskohtaa valottavan dokumentin arvo tulee tärkeäksi. Matti Peltonen viittaa Mikrohistoriassaan Walter Benjaminin keräilijään ja valokuvaajaan. Benjamin muistutti Marcel Proustin ja Sigmund Freudin tahdottoman muistin käsitteestä. Muistiin tallentuu usein paljon tarkoituksetonta ja huomaamatonta. Valokuvasta menneisyys katsoo meitä. Benjamin vertasi valokuvaa muistavaksi peiliksi.¹

Kun Hollménin poikien äiti oli kunnanvaltuutettuna mukana vesikokouksessa tekivä pojat hiekkalinnoja Säkyllän järven rantahiekassa. Kuvaa suurentamalla ja tarkemmin katsomalla osoittautuu keskimäinen pojista Kimmo Hollméniksi. Hän oli mukana vuoden 2007 eduskuntavaaliehdokkaana ja sai yli tuhan ääntä. Sukupolven vaihtuessa järjestöjohdossa hänestä tuli vuoden 2014 alusta Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja. Poliittikokotaustaa hänellä on myös isänsä puolelta.

Vesihanketta ei saatu päätökseen tässä vesikokouksessa, mutta suunnittelu ja neuvottelut jatkuivat 1990-luvulle.

---

1 Peltonen 1999, 91.

Kuva 8. Kompromissia etsitään. Lehtikuvateksti: ”Aikuisten Pyhäjärvinastelu ei näitä kaarinalaisvesseleitä jaksanut kiinnostaa. Iiro (vasemmalla), Kimmo ja Petri Hollménille oli tärkeintä Pyhäjärven rantahiekan riittävyys ja kunto. – Turun Päivälehti 15.6.1990.

Fraktioita ja ryhmittymiä kokoomusjärjestössä

Vuoden 1990 loppuun mennessä oli Kokoomuksen järjestökentässä tapahtunut hiipumista. Hovirinnan Kokoomuksen toiminta oli loppunut muutaman vuoden toiminnan jälkeen. Jo 1960-luvulta aktiivisesti toimineen Littoisten Kokoomuksen Nuorten toiminta oli loppunut, ja piiriyhdistys oli antanut anteeksi vanhat jäsenmaksuvelat. Littoisten nuorten jäljelle jääneet jäsenet olivat liittyneet Kaarinan Kokoomuksen Nuoriin. Silti senkin jäsenmäärä oli laskusuhdanteen kynnyksellä romahtanut ja oli yhteensä 53 jäsentä. Kunnallisjärjestön jäsenmäärä oli pudonnut vuoden 1990 loppuun mennessä ja oli 390 jäsentä. Yhteiskunnan pyörät olivat hidastamassa vauhtiaan ja nuorisotyöttömyys kolkutteli ovelle. Kun kunnallispolitiikassa jouduttiin hankkeita jatkuvasti siirtämään, vähenivät myös puolueiden väliset poliittiset neuvottelut.¹

¹ Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomus vuodelta 1990. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön päätöksenteossa muodostui monenlaisia ryhmittymiä. Yksilöpuolueperiaatteita ihannoivassa puoluejärjestössä oli tyypillistä, että käsiteltävistä asioista esiintyi runsaasti erilaisia näkemyksiä. Eniten blokkiutumista esiintyi luottamushenkilövalinnoissa. Kunnallisjärjestön hallituksessa oli esimerkiksi vuonna 1990 Kaarinan Kokoomuksesta puheenjohtaja ja viisi jäsentä, Kokoomusnaisia oli kolme, Littoisten Kokoomuksesta kolme edustajaa ja Kokoomusnuorista yksi jäsen.¹

Kunnallisjärjestön sihteeri Leena Sihvonen totesi haastattelussaan, että luottamuspaikkojen jaossa Kaarinan Kokoomuksen ajama yhdistyksen mandaattiajattelu aiheutti toisinaan skismaa. Ajattelumallin mukaan perusyhdistyksen piti saada jäsenmääränsä suhteessa luottamuspaikkoja, riippumatta aktiivisuudesta tai valtuutettujen määrästä. Poliittisina fraktioina Sihvonen näki kaikki toimivat puolueen perusyhdistykset. Alueellisia sidoksia asuinalueen mukaan oli esimerkiksi littoislaisilla, hovirintalaisilla ja kuusistolaisilla. Jotkut lukeutuivat yrittäjäryhmään, toiset taas kunnan virkamiehiin. Sosiaali- ja terveystalouden ammattitehtävissä toimivat muodostivat alan asiakysymyksiä käsiteltäessä usein samanhenkisen ryhmän. Tosin he tulivat usein tyrmätyiksi omilla vahvuusalueillaankin, kun talouskysymyksiä painotettiin Kokoomuksessa tarkan talouden linjaan vedoten. Talousasioiden käsittelyssä löysivät ekonomistit ja juristit kunnallisjärjestössäkkin toisensa ja tuloksena syntyi usein kamreerijattelua.²

Ryhmittymien välisellä terveellä kilpailulla oli myös järjestön toimintaa aktiivoiva vaikutus. Esimerkiksi vuoden 1980 kunnallisvaalien jäsenkirjeessä, Täältä tullaan taas, osoitti Littoisten Kokoomuksen Nuorten sihteeri Jukka Pirttipera kiitoksensa tehdystä vaalityöstä. Nuorten ehdokkaiden menestymisestä vaaleissa hän raportoi kilpailuhenkisesti:

”Nuorten yhdistysten odotettu voimainmittely LKN–KKN³, 38–30. Tuloksissa on LKN yhtä kuin Lintula–Lundell ja KKN puolestaan Annala vahvistettuna Vähä-Piikkiöllä. Lyhyesti: Hyvä me.”⁴

Kunnallisjärjestön puheenjohtajana toiminut Antero Harju sanoi haastattelussa, että Kokoomuksen sisällä oli useitakin ryhmiä. Jos nämä ryhmät alkoivat saada liikaa näkyvää tai tunnistettavaa valtaa ja poikkesivat kokoomuslaisesta linjasta, niin siihen puututtiin. Hänen mukaansa oli tapauksia, jolloin näkyviltäkin

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 25.11.1990 65. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Leena Sihvosen haastattelu 24.4.2012.

3 LKN on Littoisten Kokoomuksen Nuoret ja KKN Kaarinan Kokoomuksen Nuoret. Näiden perusyhdistysten kilpailu jatkui koko 1980-luvun innokkaana ja jäsenmäärä oli hyvä molemmissa osastoissa vuoteen 1990 asti.

4 Littoisten Kokoomuksen Nuorten jäsenkirje 2.11.1980. Littoisten Kokoomuksen Nuorten arkisto.

Taulukko 7. Kaarinan Kokoomuksen jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 1991.*

Kaarinan Kokoomus Jäsenmäärä v.1991	miehet	%	naiset	%	kaikki	%
Yrittäjät	18	10	4	2	22	12
Maatalousyrittäjät	5	3	2	1	7	4
Ylemmät toimihenkilöt	54	31	14	8	68	39
Alemmat toimihenkilöt	21	12	21	12	42	24
Työntekijät	6	3	10	6	16	9
Opiskelijat	2	1	0	0	2	1
Eläkeläiset	11	6	8	5	19	11
Yhteensä	117		59		176	100

* Taulukon yrittäjäryhmässä erotellaan maatalousyrittäjät ja muut yrittäjät. Ylempiin toimihenkilöihin luetaan johto-, suunnittelu-, tutkimus- ja opetustehtävissä toimivat sekä muut ylemmät toimihenkilöt. Alempiin toimihenkilöihin luetaan työnjohtotehtävissä sekä toimisto-, myynti-, hoito-, tms. tehtävissä toimivat toimihenkilöt. Työntekijöihin kuuluvat maatalous-, teollisuus-, jakelu- ja palvelutyöntekijät sekä muut tutantotyöntekijät.

luottamuspaikoilta syrjäytettiin luottamushenkilöitä. Voimakkaimpia sisäisiä ryhmittymiä olivat perusjärjestöt. Jotkut yksittäiset poliitikot muodostivat omia painostusryhmiään ja pyrkivät vaikuttamaan keskeisessä valmisteluvastuussa oleviin järjestöjohdon edustajiin kahden kesken. Harjun mukaan haluttiin myös perustaa uusia perusyhdistyksiä, jotta olisi saatu omia edustusmandaatteja järjestön hallitukseen ja valintoja valmisteleviin elimiin. Sisäisiä vaikuttajaryhmiä olivat myös yrittäjät, kunnan virkamiehet ja sosiaalinen ryhmittymä.

Kaarinan tekninen yhdistys, joka oli kerännyt 1980-luvulla jäsenyyteensä yli 40 teknisen koulutuksen saanutta jäsentä, oli vaikuttava ryhmä.¹ Kaarinan tekninen seura ei enää aktiivisesti toiminut 1990-luvulle tultaessa. Kuitenkin sen jäseniksi aikanaan liittyneet kokivat olevansa hengenheimolaisia, kun politiikan areenoilla yritettiin löytää luovia ongelmanratkaisuja. Teknisillä sovellutuksilla uskottiin kaikki asiat saatavan ratkaistuksi tehokkaasti, taloudellisesti ja ympäristöystävällisesti.

Oikeisto-keskusta -valtuustoryhmän puheenjohtajana vuosina 1986–1992 ollut Pertti Heinonen näki yksittäisen järjestökokoomuslaisen saavan äänensä parhaiten kuulumaan oman perusyhdistyksensä kannanoton kautta. Tosin omalla painostavalla aktiivisuudellakin oli vaikutusta. Klikkiytymisen Heinonen

1 Antero Nylundin haastattelu 14.2.2012; Vertaa: Kaarinan Teknisen seuran perustaminen.

näki osana arkipolitiikkaa. Sitä pidettiin jopa hyväksyttävänä keinona vaikuttaa päätöksentekoon.¹

Vuosina 1981–1985 järjestön puheenjohtajana ollut Eero Uusitalo näki kokoomusaatteen laajan keskilinan olleen kunnallisjärjestössä vallalla, ja se edisti myös järjestön kasvua. Radikaaleja linjauksia vasemmalle tai oikealle ääri laidalle ei kaarinalaisessa kokoomustoiminnassa ollut havaittavissa.²

Aatteellisesti Kokoomuksen järjestöväessä 1980-luvulla yksi julistautui keskilinja kulkijaksi, toinen maltilliseksi konservatiiviksi, kolmas sinivalikoiseksi ja neljäs talouden haukaksi. Opiskelijapolitiikassa vahvasti mukana olleita toimijoita ei maaseudun kunnallisjärjestössä ollut. Ei ollut havaittavissa voimakkaita oikean, vasemman tai keskilinan kulkijoita. Kokoomus puolueena yhdisti, mutta kunnallisjärjestön jäsenet kokivat toimivansa kunnallispolitiikassa varsin itsenäisesti suhteessa piirijärjestöön ja puolueeseen. Aatteellisista linjauksista ei kiistely. Asiakysymyksissä yhteiset linjat haettiin joskus kiivaastikin argumentoiden järjestön kokouksissa. Monen järjestöjäsenen painotukset myös muuttuivat ajan myötä, kun elämäkokemusta tuli lisää.

Kaarinan Kokoomuksen luokkakuva muutoksessa

Kaarinan Kokoomus oli kunnallisjärjestön suurin puolueyhdistys. Siinä oli vuonna 1988 211 jäsentä. Tämän käännepisteen jälkeen alkoivat järjestön jäsenmäärät laskea. Kaarinan Kokoomuksen varapuheenjohtaja Marja Hakalax vetosikin perusyhdistyksensä jäsenmaksun maksamatta jättäneisiin jäseniin vuoden 1992 lopussa lähetetyllä kirjeellä:

”Jokaisen tuttavapiiriin kuuluu varmasti tällä hetkellä työttömiä–teistäkin joku voi kuulua Kaarinan tällä hetkellä 15,8 prosentin työttömän joukkoon. Elämme taloudellisessa lamassa. Tuntuu kuitenkin siltä, että yhteiskunnan ja myös meidän henkinen lamamme on vielä suurempi. Olemme antamassa periksi. Näin ei saa olla, näin emme auta ketään, vähiten itseämme.

Kaarinan Kokoomus ry kuuluu myös lamasta kärsijöihin. Olemme tänä vuonna maksaneet yli viidenkymmenen yhdistyksemme jäsenen maksuosuuden piirille, jäsenten, jotka eivät tätä osuutta ole meille maksaneet. Tästä syystä myös me olemme taloudellisesti kestävämmässä tilassa. Sen vuoksi vetoan, että harkitsette vielä asiaa ja maksatte jäsenmaksun joulukuun lop-

---

1 Pertti Heinosen haastattelu 6.3.2014.

2 Eero Uusitalon haastattelu 7.11.2011.

puun mennessä. Seuraavan kalenterivuoden jäsenmaksuksi on päätetty syyskokouksessa 110 mk.”¹

Pitkistä jäsenmaksujen rästilistoista ei varmasti ymmärretty, millaisissa taloudellisissa vaikeuksissa suuri joukko kokoomuslaista järjestöväkeä todellisuudessa oli. Suurimmassa paineessa olivat pienyrittäjät. Jäsenluettelot alkoivat ohentua, vaikkakin rahastonhoitajat pyrkivät pitkämielisyydellään pitämään järjestöjäsenistään kiinni. Työttömyys oli seuraavana vuonna Kaarinassa suurimmillaan lähes 18 prosenttia ja nuorten alle 25-vuotiaiden osalta 41 prosenttia.²

Kaarinan Kokoomus on suurimpana kaarinalaisena perusyhdistyksenä valittu tässä esimerkiksi tutkittaessa kunnallisjärjestön sosioekonomista rakennetta. Taulukko on laadittu vuoden 1991 jäsenrekisteristä luokittelussa käytettyjen ammattinimikkeiden perusteella. Työttömiä ei ole eritelty luokittain, vaan he jakautuvat eri rakenneluokkiin.

Sosioekonomisen aseman luokitus uudistettiin vuonna 1989. Suomen kansallinen ammattiluokitus muuttui EU:n standardin mukaiseksi vuonna 1997, ja vuonna 2001 ammattiluokituksesta valmistui tarkistettu versio. Tässä käytetty sosioekonominen jaottelu pohjautuu soveltuvilta osin edellä kuvatun mukaisesti kehittyneeseen Tilastokeskuksen käyttämään luokitteluun.

Taulukko 7:n mukaan Kaarinan Kokoomuksen jäsenistöstä oli kaksi kolmasosaa miehiä ja yksi kolmasosa naisia. Suurin ryhmä oli ylempät toimihenkilöt. Alempia toimihenkilöitä oli noin neljännes. Yrittäjien osuus jäsenistä oli 16 prosenttia, heistä 4 prosenttia oli maatalousyrittäjiä. Työntekijöiden osuus jäsenistä oli noin kymmenen prosenttia. Vaikeuksia oli joidenkin jäsenten luokituksen määrittämisessä, kuuluiko henkilö nimikkeen perusteella ylempiin vai alempiin toimihenkilöihin. Samoin oli muutamia valintavaikeuksia määrittäessä henkilö työntekijäksi tai alemmaksi toimihenkilöksi. Suoritetun jaotuksen voidaan katsoa edustava kaarinalaisen kunnallisjärjestöväen sosioekonomista rakennetta vuonna 1991.

Eri yhdistysten jäsenluetteloissa on jäsenrakenne varsin samantyyppinen. Laajemman jäsenistön tutkimisessa samana ajankohtana ei ollut mahdollista, koska jäsenrekisterejä oli käytettävissä rajallisesti. Ongelmana oli myös nuorten yhdistyksen jäsenrekisterin puuttuminen. Kaarinan Kokoomus edusti isoa ”ukko-kokoomusyhdistystä”, jossa opiskelijoiden määrä oli minimaalinen, eikä nuorten osalta edustanut kunnallisjärjestön jäsenten oikeaa keskimäärää.

Kun vertaa edellä määriteltyä sosioekonomista rakennetta ja ottaa huomioon nuorten yhdistysten lisäyksen opiskelijajäseniin, on tutkitun jäsenistön vastaavuus aika hyvä verrattaessa sitä kuvion 4 vuonna 1988 määritettyyn valtakunnalliseen

---

1 Varapuheenjohtaja Marja Hakalaxin kirje Kaarinan Kokoomus ry:n jäsenmaksunsa maksamatta jättäneille marraskuussa 1992. Kaarinan Kokoomuksen arkisto.

2 Myrskylä, Tilastokeskus. Kaarinan työlliset ja työttömät 1980–2010.

kannattajajakaumaan. Huomattava poikkeama siihen on kaarinalaisten työväestön edustajien vähäinen määrä jäsenistössä. Kuitenkin kokoomuslaisia ehdokkaita työväestöstä äänesti valtakunnassa lähes neljännes, ja samansuuntainen on äänestyskäyttäytyminen todennäköisesti ollut Kaarinassakin.

Kokoomus oli Kaarinassa kasvanut 1980-luvun loppupuolelle asti lisäämällä kannattajiaan kohderyhmänä entisestään laajentunut keskiluokka. Suomessa hyvinvointiyhteiskunta tasa-arvopyrkimyksineen oli Katriina Järvisen ja Laura Kolben mukaan tuonut eri luokista lähtöisin olevat ihmiset samoihin kouluihin, työpaikkoihin ja asumaan naapureiksi. Nämä kohtaamiset olivat avartavia, rikastuttavia ja synnyttivät aitoja ystävyys-suhteita. Toisaalta ne saivat aikaan erilaisuuden, ulkopuolisuuden ja häpeänkin kokemuksia. Oma yhteiskunnallinen tausta oli monesti arka asia.¹

Jani Erola toteaa kirjassaan Luokaton Suomi, että selkeimmät erot luokkatutkimuksessa käytettyjen teorioiden välillä esiintyvät tavoissa pyrkiä erottamaan luokka-asetat toisistaan. Aikaisemmin pidettiin teoreettisina pääsuuntauksina marxilaista ja weberiläistä ammattiluokitusta. Edellinen korosti vastakkaisia luokka-asetamia, joissa tuotantovälineiden omistajien ja työläisten intressit nähtiin ristiriitaisina. Jälkimmäinen toi esiin Weberin mallin mukaiset statuspohjaiset luokka-asetamat. Erola viittaa yhteiskuntaluokkien tulkintamallien ympärillä käytyyn poliittisesti värittyneeseen väittelyyn. Hän toteaa sosiologiien käyttävän kansainvälisessä yhteiskuntatutkimuksessa eniten Eriksonin-Goldthorpen luokittelua. Tämä EG-luokkien mukainen luokkarakennemalli jakaa hienojakoisesti ihmiset 11 luokkaan. Ylimpänä ovat ylemmät professioammatit, jotka muodostavat yläluokan, eliitin. Alimpana on muu työväestö maataloudesta.²

Sosiologian emeritusprofessori Raimo Blom taas esittää Luokaton Suomi -kirja-arvostelussaan kriittisiä näkemyksiä luokittelusta:

”Kirjassa todetaan, että luokka-asetmien määrittämisen lähtökohtana on viime vuosikymmenten aikana meillä ja muualla tehty kerrostuma- eli stratifikaatiotutkimusta. Yhteiskuntaluokilla tarkoitetaan ensisijaisesti ammattien eroille perustuvia yhteiskunnallisia ryhmittymiä. Luokittelun perustana ovat siis ammatit. Tuottamaansa luokittelua tekijät kutsuvat objektiiviseksi. Muut luokitukset ovat enemmän tai vähemmän poliittisia tai muiden asioiden vaikuttamia. Tässä kaikessa on vahva subjektiivinen determinismi ja positiivinen piintymä. Käsitteitä ei tarvitse teoreettisesti perustella. Riittää, kun mitailee. Käsitteet menettävät näin teoreettisen statuksen, joka niillä tähän asti on sosiologiassa ollut.

---

1 Järvinen, Kolbe, 2008, 9.

2 Erola 2010, 28–31.

Goldthorpen luokkamalli voi tuottaa empiirisesti suhteellisen mielekkäitä tuloksia. Silti se ei poista ammatteihin perustuvan luokkamallin lähtökohtaisia puutteita. Niistä tärkein on se, että samoissa ammateissa olevilla voi olla päätöksentekovaltaa tai auktoriteettia työpaikoilla varsin eri määriä ja he sijoittuvat eri luokka-asemiin. Siten ammatti ei ole yksiselitteinen kriteeri. Tämä perustavanlaatuisen ammattiperusteisten luokkamallien kritiikki on jo melko vanha.”¹

EU:ssa on haluttu pienentää väestöryhmien sosioekonomisia eroja. Luokkien tilalle on esitetty käsitettä sosioekonominen ryhmä. Yläluokka käsitettä kirkastanut professori Laura Kolbe viittaa Jan Erolan Luokaton Suomi –tutkimukseen, jossa todetaan, että yhteiskuntaluokkien ryhmien jatkuva muutos aiheuttaa haasteita tutkijoille. Kolbe toteaa Yläluokka -kirjassaan, että yhteiskuntaluokat joustavat, mutta eivät häviä. Yhteiskunnassa koulutus on avannut väyliä johtaviin asemiin etenemiselle. Opintie on auttanut ihmisiä verkostoitumaan ja nousemaan luokkaretkellä ylempiin vaikuttajaryhmiin, eliittiin.²

Vaikka 1990-luvun alkuun tultaessa keskiluokan kasvu sekoitti luokittelun rajoja ja ne tuntuivat tulevaisuudessa tarpeettomilta, näyttää nyt siltä, että sosiologian kentässä niistä ei koskaan päästä eroon. Voimakkaita mielipide-eroavaihtoehtoja ne ainakin herättävät. Poliitiikan tutkimuksessa pidän sosioekonomisten rakenteiden tutkimista luokittelemalla tutkimuksessani täydentävänä tarkasteluna. Siksi edellä valitsemani Tilastokeskuksenkin käyttämä sosioekonominen luokittelukäytäntö on mielestäni tässä tutkimuksessa sopiva ja tarkoitukseen riittävän tarkka.

---

1 Blom 2010, 54–56.

2 Kolbe 2014, 39–41, 55.

4 Vihreiden haaste 1992–1996

Järjestö rakoilee – virkamiehistö kritiikin kohteena

Eroja Kokoomuksesta

Kaksi Kaarinan teknisen viraston johtavaa viranhaltijaa ilmoitti joulukuun 1991 alussa eroavansa Kokoomuksen jäsenyydestä. Toinen perusteli eroaan:

”Ilmoitan tällä kirjeellä, että eroan Kokoomuspuolueesta. Olen jo pitkään miettinyt asiaa ja tämän vuoden aikana päätös on lopullisesti kypsynyt.

Ymmärrän ja hyväksyn sen, että kunnallisessa päätöksenteossa tarvitaan luottamushenkilöorganisaatioita. Mutta sitä en voi hyväksyä, että luottamushenkilöt, varsinkin eräät kokoomuslaiset, jatkuvasti arvostelevat meitä kunnan työntekijöitä. Arvostelijoiden mielestä hoidamme vaan virkaa, tekevämmät mitään.

Joudun työni takia liikkumaan kunnanviraston eri osastoilla. Varsinkin maanantaisin kunnanhallituksen kokouspäivinä ja tiistaiamuisin kunnanhallituksen kokouksen jälkeen on osastoilla sellainen ilmapiiri, että työntekijät tuntevat itsensä rikollisiksi siitä syystä, että ovat kunnan palveluksessa. Tämä koskee siis myös muita kuin teknistä osastoa.

Olen ajatellut, että teen työni aivan samalla tavalla huolimatta siitä, että maksan jäsenmaksua poliittiselle puolueelle. Pidän työstäni ja arvostan teknistä lautakuntaa.

Tällä erolla luulen kuitenkin saavani mielenrauhan siitä, ettei tarvitse tuntea sitä, että omat koirat purevat.”¹

---

¹ Eroamiskirje Kokoomuspuolueesta 4.12.1991. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Toinen kunnallisjärjestön postituslistalla ollut johtava viranhaltija perusti eroanomuksen edellä esitetyn kaltaisiin syihin. Hän oli kokenut johtavan kokoomuslaisen kunnallispolitiikon virkamiehiin kohdistuvan arvostelun asiattomaksi. Mitta oli täyttynyt urakointimenettelyä koskeneen valtuustoaloitteen tiimoilta käydyin keskustelun aikana:

”Saimme osastopäällikkömme välityksellä lähes viikoittain kunnanhallituksen terveisiä ajattelemattomuudestamme, kunnan varojen tuhlailusta yms. Kärkevimpiä arvostelijoitamme, opettajiamme ja neuvojamme tuntuivat olevan jupit, jotka kuvittelivat 19 000 asukkaan kuntaa johdettavan kuin pientä yritystä... Toivon myös, että kuluvan vuoden 1991 helmikuussa varsin näyttävästi julkistetun Kaarina-sopimuksen henki ulottuisi myös johtaviin poliitikkoihimme, jotka tuntuvat käyttävän myös Kaarinassa innolla käynnistettyä Tujoa (tulosjohtamista) pelkkänä lyömäaseena.”

Erokirjeen jättänyt johtava virkamies oli kokenut ensipettymyksenä osallistumisensa muutama vuosi aikaisemmin kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokoukseen, joka otti kantaa seuraavan vuoden veroäyrin hintaan. Hän totesi erokirjeessään, että häneltä oli evätty kunnan virkamiehenä mahdollisuus osallistua äänestykseen veroprosentista.¹

Virkamiesten osallistumiseen luottamustoimiin suhtauduttiin kyseiseen aikaan joidenkin kokoomuslaisten järjestöaktiivien taholta hyvin kriittisesti. Syy siihen, ettei Kokoomuksesta eronnut virkamies saanut äänestää kunnallistoimikunnan kokouksessa veroprosentista, perustui kuitenkin todennäköisesti kunnallisjärjestön senaikaisiin sääntöihin. Äänivaltaisia olivat vain kunnallisjärjestön hallituksen jäsenet, valtuutetut ja perusyhdistysten viralliset edustajat. Uutena järjestöjäsenenä hän ei tuolloin täyttänyt äänivaltaisuusperusteita, mutta hänellä oli kuitenkin puheoikeus. Myöhemmin äänioikeuksia laajennettiin.

Puheenjohtajana toiminut Antero Nylund (Harju) totesi omassa haastattelussaan:

”vaikeuksia tuotti usein kunnan virkamiesten rooli ehdokkaana ja lautakuntapaikkajaoissa, koska heidän koettiin toimivan omassa asiassaan”²

Kirjallisenakin annettu haastattelumuotoilu viittaa, että haastateltavan lisäksi lukuiset muutkin jäsenet edustivat kantaa, että virkamiehet toimivat aina omassa asiassaan. Järjestöjäsenet keskustelivat välillä näistä asioista niin voimakkaasti omat mielipiteensä vain tunnistaen, että eivät todennäköisesti ymmärtäneet, miltä niistä tuntui, jotka olivat kritiikin kohteina.

---

1 Eroamiskirje Kokoomuspuolueesta 1.12.1991. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Antero Nylundin (Harju), haastattelu 14.2.2002.

Jussari kulkee omia polkujaan

Lukuisat ennusmerkit viittasivat lisääntyviin vaikeuksiin järjestötyössä. Loppuvuodesta 1991 vaalipäällikkö Olli Vuorinen kertoi kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa vastuualueselvityksessään, että Kokoomuksen kannatusluvut olivat alamaissa. Hän esitti, että nimetään vaalitoimikunta, jossa olisi perusyhdistysten edustus.¹ Kunnallisvaalitoimikunta oli asiakirjojen mukaan jo valittu toukokuussa 1991.² Toimintaan se kutsuttiin vasta vuoden 1992 alusta, aiheena vaaliteeman pohdinta ja ehdokashankinta.³

Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin kunnallissihteeri Aki Lehtonen esitelti marraskuussa 1991 kunnallistoimikunnassa piirin toimiston näkymiä. Hän kertoi piirin talouden olevan kovilla, joten piirin panostus kunnallisvaaleihin olisi olematon. Kunnallisvaaliehdokkaita piiri odotti olevan koossa syyskokoukseen mennessä kolmannes tarvittavista ehdokkaista. Piirin aikataulun mukaan kevätkokouksessa 1992 piti olla tiedossa 60 prosenttia ehdokkaista ja kesäkuussa 80 prosenttia.⁴ Velvoitteita oli, mutta tukea ei voitu antaa.

Kunnallisjärjestön syyskokouksen poliittisen katsauksen pitäjäksi oli pyydetty työnantajien STK:n ja TKL:n teollisuusasiamies Jorma Hanhiala. Hän kertoi näkökulmastaan ajankohtaisista ilmiöistä Turun ja Porin läänissä. Hän puhui mm. työvoimakustannusten nousuarvioista, valtion ja kuntien henkilöstömäärien kasvusta, devalvaation vaikutuksesta ja pankkien luottotappioista Pohjoismaissa.⁵

Vaaliliittoneuvottelut eivät olleet edistyneet toivotulla tavalla. Yhteiseen vaaliliittoon Kokoomuksen kanssa oli tulossa vain RKP. Jussari oli puheenjohtajan mukaan lähdössä ehkä ääniharavaksi pienpuolueille. Puheenjohtaja Harju halusi edelleen korostaa selkeän eron tekemistä luottamushenkilön ja virkamiehen roolin välillä.⁶

Marja Hakalax taas oli huolestunut Kaarinan Kokoomuksen nuorten passiivisuudesta ja esitti hallituksen kokouksessa nuorten edustajalle Timo Läpiselälle

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 22.9.1991 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 19.5.1991 10§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.12.1991 6§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 10.11.1991 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 15.12.1991 9§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

6 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.12.1991 6§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

haasteen nuorten toiminnan elvyttämisestä. Tämä kertoi syyskokouksen olevan seuraavalla viikolla.¹

Kunnallisjärjestön henkilöjännitteiden lisääntyessä ei Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö käynyt virallisesti onnittelemassa 70 vuotta täyttäneitä Veikko Jussaria. Epävirallisesti asia hoidettiin kuitenkin tyylikkäästi ja huumorilla. Littoisten Kokoomuksen puheenjohtaja (kunnallisjärjestön varapuheenjohtaja) Kukkonen ja sihteeri (kunnallisjärjestön vaalipäällikkö) Vuorinen kävivät Veikko Jussarin luona antamassa perusyhdistyksensä lahjana päiväsankarille ”camelbootsit” saatesanoin: ”Onnea miehelle, joka kulkee omia polkujaan.” Jussari oli mielissään onniteluista, ja kahvipöydässä puhuttiin syvällisesti ja pitkään porvarillisista aatteista, mutta myös paljosta muusta. Sairaalojohtaja Jussari oli yksityiselämässään vieraanvarainen seuramies, joka perhepiirissä lausui runoja ja oli erinomainen kokki.²

Kaarina Kuntoon Kokoomus

Sosiaalitoimen johtavien viranhaltijoiden ero

Sirkka Mylly kertoi haastattelussa, että hän oli ollut Kaarinan kaupungin sosiaalityöntekijänä vuodesta 1986. Kokoomuslaisena virkamiehenä hän oli ollut esittelemässä mm. vanhusten huollon suunnitelmaa kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnassa. Oman esityksensä jälkeen hän oli valmistautunut asiantuntijana vastaamaan kysymyksiin, joita oli tullut kovin vähän. Sen sijaan oli kysytty, ”mitä te oikein siellä sosiaalitoimessa teette, kun teitä on niin paljon, että päät kolisevat yhteen?” Mylly oli ollut johtavan toimistosihteerin ja sosiaalijohtajan viransijaisena jo vuoden ajan huhtikuun 1992 alkuun asti.³

Hannu Rautanen oli joutunut muita Kaarinan sosialidemokraatteja ärsyttävillä kirjoituksillaan ja toimillaan puolueessaan niin suureen ristiriitaan, että hän erosi SDP:stä toukokuussa 1992. Sitä oli edeltänyt määräaikainen erottaminen SDP:n Kaarinan valtuustoryhmästä. Uuden puolueen suunnitelma oli jo valmisteilla. Kesäkuussa Kaarinan Vihreät tiedottivat toiminnastaan.⁴

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 15.12.1991 6§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Olli Vuorisen haastattelu 24.8.2011; Littoisten Kokoomuksen asiakirjat 1991; Hollmén Irmeli 2013, 91–94.

3 Sirkka Myllyn haastattelu 6.3.2013.

4 Hannu Rautasen haastattelu 15.3.2013.

Uusi puheenjohtaja Rautanen lähetti Kaarinan kaupungin työntekijöille tiedotteen, jossa kerrottiin, että on perustettu uusi poliittinen yhdistys, johon etsittiin innostuneita toimijoita kaupungin työntekijöiden piiristä. Mylly kertoi innostuneensa, mutta asia jäi hautumaan heinäkuun ajaksi. Elokuussa Mylly oli mennyt Mattelmäkeen vihreiden kokoukseen, jossa oli yllätyksekseen todennut olleen myös sosiaalijohtajan ja vanhainkodin johtajan. *”Kun siellä oli käyttänyt puheenvuoron, niin tuli kuulluksi.”* Siitä rupesi kypsymään ajatus puoluevaihdosta. Vihreiden puheenjohtaja pommitti sen jälkeen puhelinsoitoillaan joka toinen ilta kysymällä Myllyä ehdokkaaksi. Kokoomuslaiset heräsivät asiassa liian myöhään. Hallituksen puheenjohtaja Sjöholmin lupaukset sosiaalijohtajan viran saamisesta, kun virassa oleva oli jäämässä eläkkeelle, eivät enää painaneet. Piikkiössä oli samaan aikaan auki vanhustyön johtajan virka sosiaaliosastolla ja siihen luvattiin kelpuuttaa kaarinalainen vihreä poliitikkokin. Mielenkiintoinen sivujuonne syntyi siitä, kun Mylly oli valittu aiemmin Piispanristin vaalilautakuntakunnan jäseneksi kokoomuslaisella mandaatilla ja hän istui siellä vaalitoimituksessa samalla vihreiden kunnallisvaaliehdokkaana.¹

Kokoomuslaisen sosiaalijohtaja Heikki Huppusen eroajatus Kokoomuksesta oli kehittynyt omia polkujaan. Hän oli kokenut parin kokoomuspoliitikon painostaneen häntä karsimaan sosiaaliosaston virkoja. Samanaikaisesti kunnan väkiluku oli kasvanut voimakkaasti. Huppunen oli kieltäytynyt, ja asia oli rauennut, eikä virkavähennyksiä otettu esille kunnallisjärjestössä. Sosiaalijohtajan mielestä kokoomuslaiset arvot sosiaalipolitiikkaa kohtaan olivat 1980-luvun lopulta 1990-luvulle tultaessa jatkuvasti koventuneet. Toimeentulotukia vaadittiin kokoomuslaisten taholta jatkuvasti karsimaan, vaikka ne olivat lakisääteisiä ja työttömien määrä oli jatkuvassa kasvussa. Kokoomuslainen järjestöväki ei aina halunnut ymmärtää eikä kuunnellakaan mitään perusteluja. Huppunen eropäätös Kokoomuksesta yhdistyi lopulta kesällä 1992 ratkaisuun jäädä eläkkeelle sosiaalijohtajan virasta. Ideologisesta kehityksestään Huppunen totesi haastattelussa:

”Kaikki sisarukseni olivat kuuluneet joihinkin vasemmistoryhmiin. En kuitenkaan ollut tuntenut koskaan vasemmistopuolueiden ohjelmia omakseni. Porvarilliset arvot olivat vedonneet minuun eniten ja koin ne omakseni. Olin kuitenkin kyllästynyt Kokoomuksen kovaan linjaan siinä määrin, että rupesin pohtimaan voisinko elää toisin tässä yhteiskunnassa. Vihreiden arvot tuntuivat pehmeämmiltä ja ihmisläheisemmiltä kuin Kokoomuksen.”²

Kaarinan keskusvaalilautakunta totesi syyskuussa 1992 pitämässään kokouksessa, että Vihreä Liitto rp: n ehdokaslistalla oleva sosiaalijohtaja Heikki Kalevi Huppunen ei ole vaalikelpoinen. Tämä perustui siihen, ettei kyseisessä johtavassa

---

1 Sirkka Myllyn haastattelu 6.3.2013.

2 Heikki Huppusen haastattelu 7.3.2013.

virkasuhteessa olevaa henkilöä voida valita valtuutetuksi. Huppunen oli kyllä jättänyt elokuussa kunnavaalivaltuustolle osoitetun kirjeen, jossa hän pyysi eroa viirastaan eläkkeelle siirtymisen vuoksi 1.12.1992 lähtien. Keskusvaalilautakunta ratkaisi vaalikelpoisuudet ja laati ehdokaslistojen yhdistelmät kokouksessaan, joka kokoontui viikkoa ennen kunnanvaltuuston kokousta. Kun kunnanvaltuuston eropäätös puuttui, päätti keskusvaalilautakunta antaa Vihreä Liitto ry:n vaaliasiamiehelle huomautuksen, että puolueen ehdokaslistalta tulee poistaa sosiaalijohtaja Heikki Huppunen, koska hän ei ole vaalikelpoinen.¹

Kunnanjohtaja Kuusela oli asiassa yhteydessä Huppuseen, ja tämä pyysi, että hänet poistetaan listalta. Näin toimittiin eikä Huppunen ollut kunnallisvaaliehdokkaana, mutta muutamissa luottamustoimissa kuitenkin myöhemmin Vihreiden esittämänä. Sirkka Mylly toisena Kokoomuksesta eronneena viranhaltijana valittiin Kaarinan kaupunginvaltuutetuksi ja -hallituksen jäseneksi heti ensi kaudellaan.²

Sitoutumattomana Kokoomusryhmästä valtuustoon valittu Veikko Jussari oli myös kulkenut tiensä loppuun Kokoomuksen järjestökentällä. Hän perusti valtuuston loppukaudeksi oman sitoutumattoman valtuustoryhmänsä nimellä: Kaarinan parhaaksi. Samalla hän valmistautui SDP:n ja erityisesti Kokoomuksen vastaiseen vaalikampanjointiin Keskustapuolueen bulvaanina.

Johtavien kokoomuslaisten virkamiesten pako Kokoomuksesta 1990-luvun alussa viestitti mielestäni siitä, että Kaarinan kokoomuslaisessa järjestötyössä oli tapahtunut muutoksia 1980-luvun puolivälistä lähtien. Virkamiesvastaisuus oli lisääntynyt, ja virkamiehistä puhuttiin jopa ivalliseen sävyyn, vaikka puhetaipa haluttiinkin kietoa leikillisen vitsailun kääreeseen. Suurien kunnalliselämää koskettavien asioiden käsittely kunnallistoimikunnan keskustelufoorumeilla vähentyi. Entistä pienempi joukko teki niistä päätöksiä. Neuvottelijoita valittiin, mutta yhteisiä neuvotteluja oli harvoin tai ne olivat kahdenvälisiä, joista ei jäänyt dokumentteja. Puhuttiin enemmän organisaatioista kuin asioista. Ihminen unohtui käytännössä, vaikka kokoomuslainen ohjelmapolitiikka korosti yksilöä ja ihmistä. Työnantajanäkökulma ylikorostui järjestötoiminnassa unohtaen sen, että kannattajakunta Kaarinassakin oli kasvanut siten, että kokoomuslaisten sosioekonominen rakenne oli muuttunut, keskiluokkaistunut ja työväestökin kannatti Kokoomusta entistä enemmän. Kokoomuslaiset toimivat muiden tavoin omissa ammattijärjestöissään omien työehtojensa puolesta. Koventunut ja syyllistävä linja ohjasi kokoomuslaisia kannattajia puolueisiin, joissa he voivat puhua vapaasti, purkaa paineitaan ja tulla kuulluiksi. Vihreiden veto tuntui vievän jäseniä Kokoomuksesta. Vaalivuoden 1992 sekava tilanne heijastui kunnallisjärjestön asiakirjojenkin valossa. Kokouksia oli tavallista harvemmin, ja pidettyjen kokoustenkin

---

1 Kaarinan keskusvaalilautakunnan pöytäkirja 3.9.1992, 12. Kaarinan kaupunginarkisto.

2 Heikki Huppunen haastattelu 7.3.2013.

pöytäkirjoja oli hävinnyt. Tämä oli varsin poikkeavaa, sillä asiakirja-aineisto oli kunnallisjärjestön osalta muuten hyvässä järjestyksessä. Alkanut jäsenkato ja yhteiskunnassa kiihtyvä lama halvaannuttivat kokoomuslaista järjestötoimintaa vuoden 1992 kunnallisvaaleihin valmistauduttaessa.

Leijonatunnus käyttökiellossa -vaalikampanjointia

Vaalipäällikkö Olli Vuorinen tiedotti kokoomuslaisille kunnallisvaaliehdokkaille, että jokaisessa mainoksessa ja ilmoituksessa tuli olla puolueen nimi tai tunnus. Tunnuksiksi oli valittu: *Kaarina Kuntoon Kokoomus*. Ruiskukka, puolueen nimen lisäksi, oli mainoksessa mahdollinen, mutta leijonatunnusta ei saanut käyttää. Mainosmääräykset koskivat myös sitoutumattomia ehdokkaita. Jokaisen ehdokkaan piti toimittaa oma vaalimateriaalinsa vaalipäällikölle tiedoksi.¹

Yleisiksi vaaliteemoiksi oli vaalitoimikunta päättänyt seuraavat:

- peruspalvelujen säilyttäminen
- ympäristökysymykset
- byrokratian purkaminen
- kunnan talouden ja veroäyrin vakauttaminen²

Vaalitoimikunta oli jakanut ehdokashankintavastuun perusyhdistyksille yhdistysten koon mukaisessa suhteessa. Tavoitteena oli saada listalle yhteensä 86 ehdokasta.³ Kokoon saatiin 68 ehdokasta, joista sitoutumattomia oli 6. Kokoomuksen kanssa samaan vaaliliittoon tuli RKP viidellä ehdokkaallaan, sekin joutui vähän tinkimään tavoitemäärästään.⁴

Kansallinen Kokoomus rp:n puoluehallitus oli määritellyt tavoitteet tulevaisuuden kunnalle:

Tulevaisuuden kunta on päätöksenteossa nopea, yksilöllinen, palveluhenkinen, taloudellinen ja tehokas. Yksityisen kuntalaisen toiveet ja tarpeet otetaan kunnallisen toiminnan lähtökohdiksi. Kokoomuksen tavoitteena on kunnallisen byrokratian keventäminen sekä hallinnon ja päätöksenteon lähentäminen kohti yksittäistä kuntalaista. Valtionosuusuudistus vuodelle 1993 tulee antamaan kunnalle päätösvaltaa järjestää palvelut kuntalaisten ja asiakkaiden kannalta edullisimmalla ja joustavimmalla tavalla. Uudistukset merkitsevät lisää vaikutusvaltaa, mutta myös vastuuta kunnallispolitiikassa toimiville.

---

1 Vaalipäällikön kirje uusille kunnallisvaaliehdokkaille kesäkuu 1992. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Vaalitoimikunnan pöytäkirja 1992 6§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Vaalitoimikunnan pöytäkirja 1992 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kaarinan keskusvaalilautakunnan pöytäkirja 3.9.1992, 12. Kaarinan kaupungin arkisto.

Kuva 9. Kunnallisvaalitunnus 1992.

Monet merkittävät uudistukset tulevat voimaan seuraavan valtuustokauden alusta. Kunnallispolitiikkaan mukaan lähtevien ei enää tarvitse turhautua mahdollisuuksien puutteeseen, vaan nyt on edellytyksiä vaikuttaa. Poliittika palaa kunnallishallintoon ja politiikan tekoon tarvitaan tietoa ja taitoa.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö julkaisi oikeiston vaaliliiton kunnallisvaaliehdokkaiden kuvalliset kokoomalistat Kaarina-lehdessä ja kokoomusehdokkaiden vastaavan ilmoituksen Rannikkoseudussa. Kuntaperhe-lehti 2/1992 julkaisi kaikkien kokoomusehdokkaiden esittelyn syksyn numerossa, joka jaettiin vähän ennen vaaleja.²

Esimerkiksi Littoisten Kokoomus julkaisi heittolehtisen, joka oli tehty puolueen valmiille mainospohjalle. Siinä puolueen uusi puheenjohtaja Pertti Salolainen kertoi puolueen vaaliteesit. Vaaliteemana oli puolueen kunnallisvaaliteema: Sinä päätät kuka päättää. Teesien vieressä oli Salolaisen luonnossa kuvaama ”vihainen sinitiainen” ja kokonaisuutta täydensi ympäristömerkki. Tämän A 3-kokoisen esitteen kääntöpuolella esiteltiin Littoisten yhdistyksen 18 valtuustoehdokasta, jotka tukeutuivat teemaan: Kaarina Kuntoon Kokoomus.³

Edelliseen verrattava Kaarinan yrittäjien julkaisema yrittäjäehdokkaiden vaaliesite oli myös jaossa ja paikallislehdissä. Sen mukaan voimavarat haluttiin vastuukäyttöön ja kaarinalaisten yrittäjäehdokkaiden talousasiantuntemusta valtuustoon. Esiteltäviä ehdokkaita oli 17, joista 11 oli kokoomuslaisia, kolme keskustalaista ja kolme demaria.⁴

Vuoden 1991 eduskuntavaalien lähestyessä oli Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiritoimiston etsinyt alueelta sopivaa pappia ehdokkaaksi. Pastori Hannu Hurme oli suostunut pyyntöön. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö oli jo asettanut aiemmissa eduskuntavaaleissa hyvin menestyneen Ritva Järven

1 Kansallinen Kokoomus rp:n puoluehallituksen kirje 9.10.1991. Kunnallisvaalit. Porvarillisen työn arkisto.

2 Kaarina 30.9.1992; Rannikkoseutu 29.9.1992; Kuntaperhe 2/1992.

3 Littoisten Kokoomuksen kunnallisvaaliehdokkaiden vaaliesite 1992. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kaarinan Yrittäjien vaali-ilmoitus. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Huppe-pappi kohtasi vauvoja

koululaisia

murjaaneja

eläkeläisiä

murkkuja

pultsareita

Piirros 1. Ehdokaspappi Hannu Hurme. Kaarina 1991.

ehdokkaakseen. Hurme ei ollut edes minkään kaarinalaisen kokoomusyhdistyksen jäsen., mutta tämä asia oli saatu kuitenkin helposti hoidettua. Hurme suunnitteli tukiryhmineen grafiakampanjan, jossa piirrospappi liikkui eri kohderyhmissä. Monet tunsivat Hannu Hurmeen myös Huppe-nimellä.¹

¹ Eduskuntavaalimainoskuvia. Ehdokaspappi Hannu Hurme. Piirros 4. Jukka Hurme . Kaarina 1991.

Hurme keräsi poikkeavalla vaalikampanjallaan kevään 1991 eduskuntavaaleissa 1364 ääntä. Hänen edellään oli kaarinalaisten tuttu kunnallispoliitikko Ritva Järvi, joka sai vaaleissa 1428 ääntä.¹

Syksyn 1992 kunnallisvaaleissa Hannu Hurme sovelsi menestyksellisesti eduskuntavaaleissa käyttämäänsä piirroskuvamainontaa, joka poikkesi näkyvästi monien muiden kampanjoinnista.²

Vaalituloksen kannalta tärkeitä olivat yksittäisten ehdokkaiden omat vaalikampanjat. Ehdokkaat keräsivät ympärilleen tukiryhmiä, joiden aktiivisuudella ja verkostoitumisella oli merkitystä. Tukiryhmissä voitiin vaalityötä myös suunnitella ottaen huomioon äänestäjien näkökulma, koska tukiryhmäläiset eivät olleet kilpailijoita vaaleissa. Toki esimerkiksi kahden kokoomuslaisen ehdokkaan lyöttäytyminen yhteiseen kampanjointiin voitiin kokea äänestäjien taholta myönteisenä tapana tehdä yhteistyötä saman joukkueen jäsenten kesken. Samoin hakeuduttiin eri puolueiden edustajien yhteisiin vaalitentteihin ja väittelyihin. Käytävissä oli paljon toimintaohjeita hyvälle ehdokkaan esille nostamiselle ja vaalitoiminnan organisoinnille. Keskeisintä oli kuitenkin hoitaa hyvin ne tehtävät, joissa ehdokkaat olivat mukana. Valtuutetuksi haluavien piti osallistua arkisiin toimiin ihmisten kanssa jatkuvasti, ei vain vaalien kynnyksellä.

Valtakunnan politiikka kunnallisvaalien lyömäaseena

Kaarinan kunnallisvaalien ehdokaslistojen yhdistelmien hyväksyminen osoitti, että vaalien jälkeen oli neuvottelupöytään tulossa erilaisia ryhmittymiä kuin neljä vuotta aiemmin. Vasemmistoliitto ja SDP olivat palanneet vanhaan yhteistyökäytäntöön. Turun Päivälehdessä kerrottiin 22.8.1992, että SDP ja Vasemmistoliitto olivat solmineet Kaarinassa teknisen vaaliliiton. Sen mukaan demarien piti asettaa ehdokkaista kaksi kolmasosaa ja vasemmistoliittolaisten yksi kolmannes. Valtakunnallisestikin harvinainen vasemmistopuolueiden vaaliliitto oli sinetöitynyt Kaarinan SDP:n Kunnallisjärjestön edustajiston kokouksessa. Äänestys oli ollut tiukka: kymmenen kannatti vaaliliittoa ja kahdeksan vastusti. Vasemmistoliitto oli aiemmin hyväksynyt liiton osaltaan yksimielisesti. Syntynyt sopimus oli valmisteltu demarien aloitteesta. Vaaliliiton ehdoissa oli sovittu, että molemmilla puolueilla on omat ohjelmansa ja tavoitteensa. Vaaliliitto oli sopijaosapuolten mukaan tekninen samalla tavoin kuin aiemmin oli ollut porvaripuolueillakin.

---

1 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n juhlapiiirikokouksen pöytäkirja 30.11.1991.

2 Eduskuntavaalimainoskuvia. Ehdokaspappi Hannu Hurme. Piirros 4. Jukka Hurme . Kaarina 1991.

Kaarinan valtuuston sosiaalidemokraattisen puheenjohtajan Ilkka Laaksosen mielestä tämä oli yksi askel kohti yhtä suurta työväenpuoluetta.¹

Keskiryhmien vaaliliitto oli koonnut yhteen Suomen Keskustan, Suomen Kristilliset, Liberaalisen Kansanpuolueen ja Suomen Maaseudun Puolueen. Kokouksella, jolla oli suurin ehdokaslista, oli kumppanina RKP. Uutena ryhmittymänä oli yksinään Vihreä Liitto.²

Kaarinan valtuuston sosiaalidemokraattinen puheenjohtaja Ilkka Laaksonen toi esille SDP:n ajatuksia Kaarinalainen-lehdessä otsikolla: ”Viinaseen–Ahon viikatelintä ei kaivata Kaarinan valtuustoon”. Hän totesi, että tulevat kunnallisvaalit ovat kansanäänestys Esko Ahon oikeistohallituksen politiikasta. Hän piti paikallisia kunnallisvaaleja hyvin valtakunnallisina. Laaksosen mielestä Kaarinan valtuuston Kokoomus, Kepu, RKP ja Kristilliset kantavat täyden vastuun Ahon hallituksen tekemisistä eivätkä voi paeta paikallisen päättämisen taakse. Pahinta oli syntynyt työttömyys ja pienyritysten heikko tilanne. Laaksosen mielestä äänestäjien tuki vasemmistolle takaa, että sosiaaliset painotukset korostuvat. Se, että Kaarinassa on voitu harjoittaa oikeiston kanssa yhteistyötä ei ole merkinnyt sitä, ettei aatteellisia eroja olisi ollut.

SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja Jukka Aallon mielestä valtion päätöksillä on kuntien harteille säilytetty paljon uusia velvoitteita. Valtio säästää, mutta menot ja paineet kasvavat kuntatasolla. Pienenä apuna Aalto piti seuraavan vaalikauden 1.1.1993 alusta tapahtuvaa valtionapujärjestelmän muutosta, jossa päätökset tehdään kuntatasolla yhä useammassa asiassa. Siten valitut valtuutetut joutuvat kantamaan myös vastuun päätöksistään, ja siihen sosiaalidemokraatit olivat valmiita. Vaalikauden teemoja olivat sivistys-, sosiaali- ja ympäristöasiat. SDP halusi olla arkinen asia.³

Vasemmistoliiton Kaarinan kunnallisjärjestön julkaiseman Kaarinan Kuulumisia-lehden mukaan vastaus on vasemmalla–Kaarinassakin. Pitkäaikainen valtuutettu ja lehden vastaava toimittaja Lauri Laiho käsitteli aihetta paikallis- vai hallitusvaalit. Artikkelin mukaan viime päivinä oli lehdistössä esiintynyt väitelyä siitä, ovatko lokakuun 18. päivänä pidettävät kunnallisvaalit paikallis- vai hallitusvaalit. Hänen mukaansa kysymys oli molemmista. Valittavan valtuuston ensimmäisenä tehtävänä oli valita kaupunginhallitus, joka käyttää todellista ylintä valmistelu- ja toimeenpanovaltaa. Siksi hänen mielestään ei kunnallisvaalien merkitys ollut vähäinen, koska niissä ratkaistiin, onko kaupunginhallitus porvarienemmistöinen vähävaraisten kurituspolitiikkaa ajava hallintoelin vai vasemmistoenemmistöinen tasapuolisuuteen ja solidaarisuuteen pyrkivä hallin-

---

1 Turun Päivälehti 22.8.1992.

2 Kaarinan keskusvaalilautakunnan pöytäkirja 3.9.1992, 12.Kaarinan kaupunginarkisto.

3 Kaarinalainen syyskuu 1992.

tokunta. Laiho halusi, että äänestäjät suuntaamalla äänensä hallituspuolueiden ulkopuolelle tekevät vaaleista myös protestivaalit.¹

Kaarinan Keskusta-lehdessä oli koko etusivun mittainen kirjoitus: Vakavaa mietittävää kuntalaisille. Kirjoittajana oli Kokoomuksesta irtautunut ja vaalikauden lopun omassa Kaarinan Parhaaksi-nimisessä valtuustoryhmässä toiminut valtuutettu Veikko Jussari. Laajan artikkelin ydin oli, että hän halusi testamentata äänensä Timo Hollmènille, joka asettui sitoutumattomana Kaarinan Keskustan ehdokkaaksi. Hän halusi itsenäisen Keskustan vastapainoksi SDP:n ja Kokoomuksen harjoittamalle konsensuspolitiikalle. Jussari oli myös koonnut keskiryhmien pienpuolueita samaan vaaliliittoon vastapainoksi suurille puolueille, vaikka ei itse enää ehdokkaaksi ryhtynytäkään. Vihreitä Jussari piti yhden asian liikkeenä, eikä hänen mukaansa Kaarinassa ollut ongelmana vihreys, sillä hänen mielestään kaikissa puolueissa oli aktivoitunut vihreä ajattelu, joka näkyi myös puolueohjelmissa. SDP:n ja Kokoomuksen pienen klikin aikaansaama demokratiavaje oli hänen mielestään syy kunnallispolitiikan ongelmiin. Kritiikin kohteena oli myös kunnallisjärjestöjen tapa valita lautakuntiin ja hallitukseen jäseniä, jotka eivät ole valtuutettuja tai eivät ole mittauttaneet kannatustaan vaaleissa.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön Kuntaperhe-lehdessä 1/92 selvitettiin tehdyn kuntalaiskyselyn tuloksia. Mitä odotat kunnaltasi -kyselyssä oli haluttu selvittää kuntalaisten mielipiteitä kunnan palveluista, rakennushankkeista ja politiikasta. Kyselyyn oli saatu 201 vastausta. Vaalien alla mielenkiintoisin, mutta myös vaikein tulkittava oli eri puolueiden valtuutettujen toiminnasta vuosina 1989–1991 annettu kouluarvosana:

Kokoomus	7.8
SDP	6.8
Kristillinen liitto	6.6
Keskusta	6.6
Kaarinalaisten parhaaksi	6.4
SMP	6.1
Vasemmistoliitto	5.9 ³

Kysely oli kohdennettu kaikille kaarinalaisille, ja vastauspontimiksi oli luvattu hyviä palkintoja. Kun gallupin tekijä oli kokoomuslainen paikallinen puoluejulkaisu, on todennäköistä, että myös vastaajista suuri osa oli Kokoomuksen kannattajia.

1 Kaarinan Kuulumisia 2/1992.

2 Kaarinan Keskusta lokakuu 1992.

3 Kuntaperhe 1/92. Kyselyn vastaukset on muunnettu kouluarvosanoiksi niin, että vastaus oikein hyvin=10, melko hyvin=8, melko huonosti=6 ja oikein huonosti=4.

Sen vuoksi kyselyn tuloksiin on syytä suhtautua kriittisesti. Kysely tehtiin noin vuosi ennen vaaleja.

Sirppi- ja vasaralinja Kaarinassa

Yllä mainitulla otsikolla vastasi kokoomuslainen kunnanhallituksen puheenjohtaja Risto Sjöholm Kaarina-lehden Minun mielestäni -palstalla politiikan työparinsa aiempaan kirjoitukseen:

”Koska oikeistopolitiikka ja eritoten kokoomuslainen politiikka Kaarinassa lepää osaltaan hartioillani, en voi olla vastaamatta sosiaalidemokraattien Kaarinalainen -lehdessä haastatellun valtuuston puheenjohtaja Ilkka Laakso- sen näkemyksiin kaarinalaisesta viikatelinjasta. Ymmärrän Laaksosta sikäli, että hän oli juuri tullut mieli tuohtuneena kunnallisliiton liittovaltuuston sos. dem.-ryhmän kokouksesta, missä toverit olivat käsitelleet lähinnä valtakun- nan politiikkaa eli Sailaksen ja Viinasen ehdotuksia supistuksista. Mutta en ymmärrä hyökkäystä kaarinalaisia oikeistopuolueita vastaan.

Kun Kaarinan kunnanhallitus piti seminaarin helmikuussa 1992, niin siellä käsiteltiin erilaisia säästökohteita ja myös henkilöstön irtisanomisia. Tässä seminaarissa nimenomaan Laaksonen toimi henkilöstön osalta sellaisena sirppimiehenä, että me oikeistolaiset kuuntelimme hämmästellen Laaksosen vuodatusta. Demarit ampuivat säälimättä koko oikeiston oikealta ohi niin voimakkaasti, että lähes korvat lukkiuntuivat. Koskaan aikaisemmin en ollut kuullut vasemmistolaisen poliitikon suusta niin rajuja esityksiä henkilöstön leikkaamisesta...

Lopetan vastineen konsensushengessä: Malti on nyt valttia eikä sirppi ja vasara -linja.”¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestössä oli sovittu periaate, että vaalikirjoittelussa, mainoksissa ja esiintymistilaisuuksissa ei mollata muita puolueita eikä henkilöitä. Pyrkimyksenä oli esitellä kunnallispoliittista ohjelmaa. Ehdokaiden tehtävänä oli vakuuttaa äänestäjille, että he pystyvät yhteistyöhön muiden puolueiden kanssa. Järjestön valitsema vaalitoimikunta oli näistä periaatteista yksimielinen. Sjöholmin kirjoitus koettiin järjestössä sovittujen päämäärien vastaiseksi. Tilanne oli sikälikin erikoinen, että politiikan päätöksentekijöiden ykköspuheenjohtajapari oli ajautunut kauaksi konsensuspolitiikasta. Kokoomuk- sen järjestöväki ei myöskään hyväksynyt sitä, että kokoomuslainen hallituksen puheenjohtaja kantoi hartioillaan Kokoomuksen järjestökentän poliittista näke-

---

1 Kaarina -lehti lokakuu 1992. Risto Sjöholm: Sirppi- ja vasaralinja Kaarinassa.

mystä–ei ainakaan yllä kuvatun mukaista. Sirppi ja vasara nostivat myös otsikon kautta säröjä vasemmistoyhteistyön suuntaan.¹

Kaarinan Kokoomuslainen järjestöväki oli ärsyyntynyt toisestakin uutissammakosta. Turun Päivälehdessä oli vaalien alla Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön sihteerin antama haastattelu.

”Kokoomus miettii Kuusiston ulkoilualueen myyntiä

Kaarinan Kokoomuksessa mietitään kunnan ulkoilualueiden myymistä. Kuusiston salmen rannalla sijaitsevien Vuolahden ja Kuuslahden ulkoilualueiden myymisellä rakennusliikkeille korkeatasoisiksi pientaloalueiksi havitellaan rahaa kunnan kassaan. Ulkoalueiden myynnin kannalla sanoo olevansa Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön sihteeri ja kunnanhallituksen varajäsen Joonas Rinne.

Alueet tulisi kaavoittaa korkealuokkaisiksi asuntoalueiksi. Niiden avulla saataisiin imua kuntaan ja kasvatettaisiin verokertymää. Erityisesti Rinne miettii Lemun aukolla sijaitsevasta Vuolahdesta itään olevan Kuuslahden myymistä.

Järjestöpäätöksiä Kaarinan Kokoomuksella ulkoalueiden myynnistä ei ole. Joonas Rinne sanoo ehdotuksellaan tunnustelewansa päättäjien mielipiteitä.”²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnassa käsiteltiin asiaa ja kirjattiin pöytäkirjaan:

”Todettiin, että puheenjohtaja on yhteydessä järjestön sihteerin ja selvittää sihteerin tulevan toimintamahdollisuuden. Kokouksessa paheksuttiin Rinteen antamaa kannanottoa Turun Päivälehteen 22.8.1992.”³

Ulkoilualueiden myynnistä ei ollut järjestössä keskusteltu–eikä keskustelua aloitettukaan.

Vihreiden raju vaalivoitto sekoitti neuvottelut

Vihreiden murskavoitto nosti Kaarinan kertaheitolla Suomen vihreimmäksi kunnaksi. Muutos oli raju, sillä edellisissä vaaleissa Vihreät eivät olleet lainkaan mukana. Kannatus oli heti 18,5 prosenttiyksikköä, joka merkitsi kahdeksaa valtuutettua. Kokoomuksen kannatus romahti edellisistä kunnallisvaaleista noin yhdeksällä prosenttiyksiköllä ja oli nyt 27,2 prosenttiyksikköä. Kokoomus sai

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pöytäkirjat 1992, passim.

2 Turun Päivälehti 22.8.1992.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 23.8.1992 11§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kuva 10. Ruiskaunokit rajussa vastatuulella. Vuoden 1992 kunnallisvaalit.

valtuustoon 12 ja SDP 11 paikkaa, vaikka SDP:n prosenttiosuus äänistä oli hiukan Kokoomusta suurempi. (Taulukko 13)¹

SDP:n kannatus nousi valtakunnan tasolla kahdella prosenttiyksiköllä. Edellisiin kunnallisvaaleihin verrattuna menettivät sosiaalidemokraatit Kaarinassa kannatustaan kolme prosenttiyksikköä. Tämä oli sosiaalidemokraattisen Turun Päivälehdessä mukaan poikkeuksellista muihin vaalituloksiin verrattuna mukaan lukien kesken vaalikauden ryhmästä irrottautuneen Vihreisiin siirtyneen Hannu Rautasen vaikutuksen. Se takasi, että Kaarinasta tuli Suomen vihrein kunta.²

Vaalitulos oli Kokoomukselle selvä tappio. Valtakunnan tasolla kannatus putosi noin neljä prosenttiyksikköä ja oli 19,1. Tätä huonompi tulos oli viimeksi ollut vuonna 1972.

Valtakunnallisesti vaalin tulos oli, että vasemmisto-oppositio voitti ja hallituksen porvariryhmät hävisivät. Mitä suuremman kunnan vaalitulosta tarkasteli, sitä selvemmin kävi ilmi, että kunnallisvaalit olivat yleispoliittiset linjavaalit.³

Varsinais-Suomen Kokoomuspiirin alueella laski kannatus 4,1 prosenttiyksikköä ja oli nyt 22,8. Piirin toimintakertomuksen vaalitoiminta-analyysin mukaan vaikean yleispoliittisen tilanteen lisäksi äänestäjien protestointi kohdistui myös harjoitettuun kunnallispolitiikkaan. Kuva kokoomuslaisesta politiikasta oli kova ja etäinen. Kokoomus puhui lähes ainoastaan säästöistä ja kuntien henkilöstövähentämisestä. Säästöpäätösten kokonaisvaikutukset jäivät selvittämättä ja sen selittäminen, miksi pitää säästää, jäi riittävän perusteellisesti tekemättä. Piirin arvion mukaan kunnallisvaalityö hoidettiin tunnollisesti.⁴

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnassa käsiteltiin kunnallisvaaleja varsin lyhyesti. Vuoden 1988 vaaleihin nähden menetettiin kan-

---

1 Kaarina 21.10.1992.

2 Turun Päivälehti 20.10.1992.

3 Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n toimintakertomus vuodelta 1992. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

4 Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n toimintakertomus vuodelta 1992. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

natusta 8,9 prosenttiyksikköä ja se koettiin kovana. Menetys oli tasaista kaikilla äänestysalueilla. Äännet siirtyivät todennäköisesti vihreille. Keskusteluissa todettiin erityisesti tarve saada kuntoon Kokoomuksen ja kunnanviraston henkilöstön välit.¹

Asiakirjojen ja haastattelujen pohjalta näyttää siltä, että jatkuvassa nousukierroksessa ollut Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ei 1990-luvulle tultaessa kestänyt menestystä. Suurimman puolueen keskeisissä tehtävissä olevat unohtivat kenttävään kuulemisen. Pahinta näyttää olleen, että järjestössä ei tiedostettu, ketkä kuuluvat kokoomuslaiseen äänestäjäkuntaan ja miten sitä voitaisiin huomioida ja laajentaa.

Kahdeksan vuotta konsensuspolitiikkaa yhdessä SDP:n kanssa kunnan johtotehtävissä teki Kokoomuksestakin kunnanhoitajapuolueen. Kun SDP ja Kokoomus vaihtoivat kahdeksanvuotisen yhteistyöjakson puolivälissä hallituksen ja valtuuston puheenjohtajuuksia henkilöiden pysyessä samoina, valta rupesi keskittymään. Päätettäviä asioita ei enää tuotu aiemman tavan mukaan kunnallisjärjestön foorumeille. Tätä kyllä joskus kritisoitiin, mutta kokoomuslainen järjestöväki esiintyi aina hyvin maltillisesti. Laskusuhdannekin aiheutti sen, että ei oikein tiedetty, miten piti toimia. Kokoomuslaista politiikkaa ei koettu kovin ihmisläheiseksi. Vallan halu sekoitti päähän. Äänestäjät reagoivat jaloillaan.

Vaalien jälkeisenä päivänä ilmestyneen paikallislehti Kaarinan pääkirjoituksen mukaan vaalit vaativat muutosta:

”Kaarinalaisten yllätykseksi voidaan hyvin kutsua kunnallisvaalien tulosta. Vihreiden murskavoitto nosti Kaarinan kerralla maan vihreimmäksi kunnaksi. Muutos on raju, sillä edellisissä vaaleissa eivät vihreät olleet lainkaan mukana.

Vihreiden menestys oli niin suuri, että se sekoitti muiden puolueiden kannatukset. Ääniä karkasi vihreille kaikista ryhmistä. Vaalitulos kertoo jonkinlaisesta kuntalaisten protestista, sillä kaksi suurinta eli Kokoomus ja SDP kirjjasivat kumpikin tuntuvia tappioita. Kuntalaiset vaativat muutosta Kaarinan asioiden hoitoon. Tämä on syytä ottaa huomioon myös paikkaneuvotteluissa.”²

Vaalivalvojisissa kaikki Kaarina -lehden haastattelemat poliitikot esittivät rakentavia luottamuspaikkaneuvotteluja. Kokoomuksen Risto Sjöholm totesi, että vihreiden iso vaalivoitto pitää ottaa huomioon neuvoteltaessa luottamuspaikkojen jaosta. Hän oli laajan yhteistyön kannalla, jossa mukana olisivat esimerkiksi SDP, Vihreät ja Vasemmistoliitto.

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 8.11.1992 85. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarina 21.10.1992. Vaalit vaativat muutosta.

SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja Jukka Aalto toivoi hyvää neuvotteluyhteysttä vihreisiin. Hänen mielestään SDP:n ja Vihreiden ohjelmassa on paljon samaa, joten yhteistyön ainekset olivat olemassa.

Vihreiden puheenjohtaja Rautanen esitti, että vihreät saavat kannatuksensa mukaisen määrän luottamuspaikoista. Hän toivoi, että Kaarinassa ei leikitä teknisillä vaaliliitoilla. Reilu paikkajako tarkoitti hänen mukaansa sitä, että puheenjohtajuuksista valitsee ensin Kokoomus, sitten SDP ja kolmanneksi Vihreät.

Vasemmistoliiton Lauri Laiho oli valmis neuvotteluihin ja totesi, että taloudellisen tilanteen vuoksi lähivuodet tulevat olemaan vaikeita ja yhteistyö on tarpeen.¹

Turun Päivälehdessä haastattelema Kaarinan sosialidemokraattisen valtuustoryhmän puheenjohtaja Matti Ranne oli valmis yhteistyöhön niin vihreiden kuin muidenkin puolueyhmittymien kanssa. Hänen mielestään olisi Kaarinan etu, jos todelliseen yhteistyöhön voitaisiin ryhtyä, koska elettiin vaikeita aikoja. Ranne piti yhteistyötä myös virkamiesten kanssa tärkeänä. Hän näki lähimpinä yhteistyökumppaneina Vasemmistoliiton ja Vihreät. Hänen mukaansa käytyjen vaalien perusteella olivat voimasuhteet vasemmiston ja oikeiston välillä 18–17. Hänen mielestään oli syytä ajatella, että Vihreiden kahdeksan valtuutettua tekevät päätökset tapauskohtaisesti.²

Kaarinan Vihreät ei viivytellyt, vaan halusi olla se aikainen toimija, joka avaa poliittisen neuvottelujärjestelmän lähettämällä heti vaalien jälkeen 25.10.1992 kaikkien puolueiden valtuustotyökumppaneille kutsukirjeen:

”Kunnallisvaalien tuloksen johdosta katsomme kuntalaisilta saamamme tuen takia velvollisuudeksemme kutsua kaikki kunnanvaltuustossa edustettuina olevat puolueet neuvotteluun, jossa keskeisinä asioina ovat ainakin luottamusmiespaikkojen jakoperiaate ja jatkoneuvottelujen käyminen myös muista asioista. Neuvottelut ovat 29.10.1992 Piispanristin koulussa. Paikalle on kutsuttu myös tiedotusvälineiden edustajat.”³

Kokoomusjärjestö lehtitietojen varassa

Kaarina-lehti raportoi, että vihreiden kutsu ei vetänyt. Kaarinan Vihreiden muille puolueille lähettämä kutsu avoimeen paikkajakoneuvotteluun sai vastakaikua vain kristillisiltä ja keskustalaisilta. Kokoomus ja SDP halusivat edetä vanhaan malliin ja pohtia tilannetta ensin omissa vaaliliitoissa ja ryhmissä. Avoin ja tasapuolinen paikkojen jako oli kuitenkin kaikkien toiveena.

---

1 Kaarina 21.10.1992.

2 Turun Päivälehti 20.10.1992.

3 Kaarinan Vihreiden neuvottelukutsu 25.10.1992. Kopio tekijän hallussa.

Lehden haastattelema Kokoomuksen kunnallisjärjestön puheenjohtaja Antero Harju kertoi, että paikkajaossa oli tarkoitus noudattaa entisiä linjoja. Ensin oli tarkoitus pohtia tilannetta omissa ryhmissä, vaaliliitoissa ja vielä koko oikeiston kesken. Vasta sitten olisi edessä yhteinen neuvottelu. Paikkajaossa noudatettiin pisteytystä, jossa tärkeimmäksi oli katsottu valtuuston puheenjohtajuus ja toiseksi kunnanhallituksen puheenjohtajuus. Seuraavana pistelistalla tulivat valtuuston varapuheenjohtajuudet, hallituspaikat ja lautakuntien puheenjohtajuudet.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö kutsuttiin koolle vasta 8.11.1992 keskustelemaan neuvottelujen marssijärjestyksestä. Neuvottelujärjestykseksi kirjattiin kunnallistoimikunnassa, että ensin neuvotellaan Keskustan ja Kristillisten kanssa, toiseksi vasemmiston ja sitten vihreiden kanssa.²

Kunnallistoimikunta kirjasi saman neuvottelujärjestyksen, kuin lehdistössä oli ilmoitettu Kokoomuksen neuvottelujärjestykseksi. Kokoomus oli järjestökäsittelyssä lähtöviivoilla, vaikka vihreät olivat nostaneet neuvottelut kabineteista julkisuuden valokeilaan. Mitä asiasta käsiteltiin hallituksen kokouksessa, ei myöskään käy ilmi, koska pöytäkirja on kadonnut. Puheenjohtaja ja sihteeri eivät olleet myöskään kyseisessä marraskuun kunnallistoimikunnassa asiaa käsiteltäessä. Vihreät olivat saaneet otteen poliittisiin neuvotteluihin. Kokoomus ja SDP olivat vaalitappion aiheuttamassa lamaanuksessa.

Vaikka suuret puolueet eivät saapuneet vihreiden koollekutsumaan ensimmäiseen neuvottelutilaisuuteen, Vihreät otti puheenjohtajansa johdolla taitavasti tiedotusvälineet uudeksi osapuoleksi puolueiden tapaamisiin. Puolue halusi varmistaa, että tätä uutta poliittista voimaa ei voitu syrjäyttää poliittisen vallan käytöstä. Vihreiden puolelta alettiin jakaa ensi neuvottelusta lähtien tiedotteita:

”Vihreät saivat neuvottelukosketuksen

Kaarinan vihreät kutsuivat neuvotteluun kaikki valtuustoon valitut ryhmät. Tarkoitus oli keskustella luottamustehtävien jakoperiaatteesta. Paikalle saapuivat keskustan ja kristillisten edustajat. Kaikki neuvottelussa läsnä olleet olivat yksimielisiä siitä, että luottamustehtävät tulee jakaa vaalituloksen mukaan.

Muut ryhmät ilmoittivat, että heillä ei ole vielä valmiuksia neuvotella asiasta. Kaarinassa on ollut tapana, että suurin valtuustoryhmä kutsuu muut neuvotteluun, eikä paikalle ole kutsuttu tiedotusvälineitä, kuten vihreät nyt tekivät. Vihreät haluavat vain osuutensa luottamustehtävistä puheenjohtajis-

1 Kaarina 4.11.1992. Vihreiden kutsu ei vetänyt. Paikat jaetaan edelleen vanhan mallin mukaan.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 8.11.1992 9§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

ta lähtien. Vihreät toimittivatkin välittömästi neuvottelun jälkeen uudelleen kaikille ryhmille kirjeen, jossa ilmoitettiin edelleen yhteistyöhalukkuudesta.”¹

SDP:n syyskokous asetti tavoitteet paikkaneuvotteluille. Kaarinan sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön syyskokous oli sitä mieltä, että äänimäärältään suurimman puolueen eli SDP:n tulisi saada valtuuston puheenjohtajuus. Lisäksi neuvotteluissa haluttiin lähteä siitä, että vasemmiston vaaliliitto saa neljän tärkeimmän lautakunnan puheenjohtajuuksista kaksi. Syyskokouksessa ei hylätty oppositioon jäämistä, jos neuvottelut kariutuvat. Samassa kokouksessa hyväksyttiin myös uudet säännöt, joiden mukaan sd-valtuutetut voivat osallistua täysivaltaisina jäseninä kunnallisjärjestönsä kokouksiin. Tähän asti vain perusjärjestöt olivat nimenneet äänivaltaiset jäsenet.²

Eri puolueiden neuvotteluryhmä pääsi sopimukseen yllättäen 7.12.1992. Sen mukaan oikeiston piikiksi kutsuttu ryhmä saisi 35 lautakuntaa ja vasemmisto 28. Sopimuksen mukaan valtuustoa johtaa kokoomuslainen ja kaupunginhallitusta SDP:n edustaja.³

Vihreiden uusi puheenjohtaja oli ollut aktiivinen Kokoomuksen ja keskustaan lukeutuvien puolueiden suuntaan. Vasemmiston vastapainoksi oli muotoutunut 25 valtuutetun ”piikki”, jonka enemmistöryhmällä paikkajakovalmistelua operoitiin. Paikkajakoesitys noudatti vaalien suhteellisuusperiaatetta, mutta lautakuntien puheenjohtajuuksista keskeisimmät oli esitetty ”piikin” edustajille.⁴

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ja kunnallistoimikunnan jäsenet olivat saaneet seurata neuvottelujen edistymistä lehdistöstä. Vasta 13.12.1992 vaaliliitosta puhuttiin Kokoomuksen järjestökokouksissa. Silloin siunattiin syntynyt vaaliliitto. Puheenjohtaja Harju kertoi, että Kokoomus, RKP, Vihreät, Keskusta ja Kristilliset ovat muodostaneet teknisen vaaliliiton, ns. ryhmän 25. Vasemmisto, lähinnä SDP, ei ollut hyväksynyt sille tarjottua sopimusta luottamuspaikkajaksi. Hallitus päätti esittää järjestön syyskokoukselle luottamustoimet valittavaksi. Kokoomukselle tulevan valtuuston puheenjohtajan paikalle valitaan Heimo Kukkonen.⁵

Puheenjohtaja Antero Harju oli jo vaalipäivän iltana tulosten selvittyä sanonut, että hän ottaa osaltaan vastuun vaalitappiosta ja jättää kunnallisjärjestön puheen-

---

1 Kaarinan Vihreiden tiedote 29.10.1992 : Vihreät saivat neuvottelukokouksen. Kopio tekijän hallussa.

2 Kaarina 4.11.1992.

3 Kaarina 9.12.1992.

4 Hannu Rautasen haastattelu 15.3.2013.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 13.12.1992 § 5; syyskokous 13.12.1992 § 19. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

johtajuuden. Syyskokouksessa hänen seuraajakseen järjestön puheenjohtajaksi valittiin vaalipäällikkönä toiminut Olli Vuorinen.¹

Kun SDP oli hylännyt neuvotteluryhmän valmisteleman sopimuksen, oli ryhmä 25 tehnyt vasemmistoliittoumalle kaksi vaihtoehtoista esitystä. Ensimmäisessä oli ehdotus puheenjohtajuuksista aiemmin sovitun mukaisesti, mutta keskeiseen kaavoitus- ja rakennuslautakuntaan olisi paikat jaettu 3–6 ”piikin” hyväksi. Jos vasemmisto ei hyväksyisi ykkösvaihtoehtoa jäisi jäljelle malli, jonka mukaan vasemmisto ei saa ainuttakaan puheenjohtajuutta, mutta lautakuntiin esitettiin neljää paikkaa. Tällöin kaupunginhallituksen puheenjohtajuus menisi vihreille. Haastattelussa asiaan kantaa otti Vihreiden Hannu Rautanen, joka piti vaihtoehtoja vasemmistolle tinkimättöminä.

SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja Jukka Aalto uskoi jo samassa haastattelussa, että vasemmisto hyväksyy kakkosvaihtoehdon ja jää ilman puheenjohtajuuksia. Hän ei hyväksynyt paikkajakoa kaavoitus- ja rakennuslautakunnassa. Hän piti myös ”piikin” menettelyä pelkästään saneluna.²

Kokoomusta ei näkynyt haastattelulausunnoissa, vaan Rautanen puhui piikin äänellä. Kokoomus oli tullut vaatimuksissaan ahneeksi tavoittelemalla itse kolmea paikkaa kaavoitus- ja rakennuslautakunnassa. Ajatuksissa varmaan liikkui, että jos vasemmisto luopuisi puheenjohtajuuksista, niin jaettavaa tulisi lisää. Monet kysyivät, onko vasemmiston kanssa neuvoteltu. Selvää vastausta ei saatu.

Kun suuri kaikkien puolueiden neuvotteluryhmä kokoontui joulukuussa, ei mitään muutoksia tapahtunut. Kokous oli teatteria, jossa puolueiden edustajat käyttivät roolinsa mukaisen puheenvuoron. Päätöksenteko siirrettiin eri puolueiden kunnallisjärjestöille. Kaarina-lehti otsikoi kokousta: Piikille puheenjohtajuudet ja vasemmistolle varapaikat?³

Vuoden 1993 alussa kokoontuneen suuren neuvotteluryhmän kokous oli lyhyt. SDP:n Aalto totesi, että ”paikkajako ei ole oikeudenmukainen, mutta muutakaan emme voi”. Hän piti kuitenkin tavoitteena, ettei monimutkaista suhteellista vaalia tarvittaisi.⁴

Turun Päivälehdessä 23.1.1993 SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja Jukka Aalto ja valtuustoryhmän puheenjohtaja Matti Ranne äimistelivät erityisesti Kokoomuksen käyttäytymistä neuvotteluissa, joissa yhteisymmärrystä vasemmiston ja vihreillä vahvistettujen porvariryhmien kanssa ei koskaan saatu aikaan:

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 13.12.1992 § 13. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarina 16.12.1992. Paikkajakoa hierotaan yhä.

3 Kaarina 23.12.1992.

4 Kaarina 23.1.1993.

”Valta- ja kabinettipeli oli kuin suoraan opiskelijapolitiikasta. Vihreät ja Kes-kusta käyttivät Kokoomuksen löysäpäisyyttä hyväksi.”¹

Viime hetken neuvottelut osoittautuivat tuloksettomiksi Kaarinassa–porvarit ja vihreät saivat vallan. Sosiaalidemokraatit yrittivät vielä viikonvaihteessa neuvotella, mutta mikään ei enää auttanut, kirjoitti Turun Päivälehti sen jälkeen, kun Kaarinassa valtuusto oli tehnyt valintansa ilman suhteellisia vaaleja.²

Kokoomuksen Kuntaperhe –lehdessä kirjoitti kunnallisjärjestön uusi puheenjohtaja vasemmiston oppositiopolitiikan mahdottomuudesta:

”On myös selvää, että niin houkuttelevalta kuin tuntuisikin toimia oppositiossa kuntatasolla nykyisenä aikana, jolloin tehtävät ratkaisut pakostakin ovat yksittäisen kuntalaisen näkökulmasta usein vain huonoja, se ei käytännössä kunnallispolitiikassa ole mahdollista. Oppositiossa olo merkitsisi jättäytymistä kaikesta hallitus- ja lautakuntatyöskentelystä ja tässä mielessä vasemmiston neuvotteluissa väläyttämä ajatus siirtyä oppositioon ei voi toteutua.”³

Katkeroitunut SDP:n valtuustoryhmä julkaisi valtuustovalintojen jälkeen valtuustossa kaikkien valtuutettujensa allekirjoittaman kannanoton, joka julkaistiin myös seuraavassa Kaarina-lehdessä: Kähmintä oli petos äänestäjiä kohtaan

”Kaarinan valtuustossa on juuri päättynyt poliittisen näytelmän ensimmäinen näytös, joka hakee vertaansa. Vihreiden vaalimenestystä ja Kokoomuksen vaalitappiota seurasi poliittinen peli, josta kuntalaiset tulevat kärsimään pitkään. Keinotekoinen porvarillinen enemmistöliittouma kahmi itselleen kaikki merkittävät luottamusmiehenpaikat.

Sekä Kokoomuksen että Vihreiden taholta on annettu julkisuuteen kuva, jonka mukaan me sosiaalidemokraatit halusimme vaikeana aikana välttää vastuuta ja että olisimme jättäytyneet tarkoituksella sivuun. Väite on valheellinen. Poliittisen liikkeen tärkein tehtävä on vaikutusmahdollisuuksien turvaaminen. Olemme pyrkineet koko ajan vaalien tuloksen mukaiseen meille kuuluvaan asemaan. Olemme olleet valmiita kantamaan poliittista vastuuta. Tähän ei porvarillisen ryhmittymän käsittämättömän neuvotteluasenteen vuoksi ollut mitään mahdollisuutta.

Kokoomus katkaisi hyvin alkaneet neuvottelut täysin yllättäen. Syy sanottiin suoraan. Vihreät ja keskusta ovat tehneet niin hyvän tarjouksen, että he vaihtavat yhteistyökumppania. Tähän päättyi vasemmiston ja oikeiston konsensus Kaarinassa. Kaupunkia johdetaan seuraavat neljä vuotta Kokoomuksen ja Vihreiden voimin.

---

1 Turun Päivälehti 23.1.1993.

2 Turun Päivälehti 27.1.1993.

3 Kuntaperhe 1/93. Elämää vaalien jälkeen.

Tästä lyhytnäköisestä politiikasta kantaa Kokoomus vastuun. Se näki mahdollisuuden pelin politiikkaan ja käytti sitä häikäilemättömästi hyväkseen. Avoimuudellaan ennen vaaleja hehkuttaneet vihreät tekivät todellista historiaa. Uusi, ryvettymätön ryhmä siirsi kabinettikähminän uudelle, ennen näkemättömälle tasolle. Luottamuspaikat jaettiin ei vain kansalaisilta piilossa, vaan myös koko vasemmiston ulottumattomissa. Siihenkö tarvittiin vihreiden luovuutta ja lahjakkuutta.

Haluamme kuitenkin ilmoittaa kannattajillemme ja muillekin kaupunkilaisille, että tulemme toimimaan valtuustossa asiallisesti ja annamme oman panoksemme kaupungin kehittämiseen niistä lähtökohdista, jotka meille on jäänyt. Pahoittelemme syntynyttä tilannetta.”¹

Varsinais-Suomen Sosialidemokraattien piiri ry:n puheenjohtajana toiminut opetusneuvos Jukka Tamminen totesi haastattelussa, että konsensusoppositio demarien piirissä ei pitänyt hyvänä, että Kokoomuksen kanssa tehtiin yhteistyötä. Osa halusi rakentaa ja hyötyä yhteistyöstä. Osa haikaili vanhan vasemmistoakselin perään.²

Edellisen kauden valtuuston puheenjohtajana ollut SDP:n Ilkka Laaksonen muisteli SDP:n järjestöväen vähän ihmetelleen, kun heidän kanssaan ei neuvoteltu yhteistyökuvioista loppuun asti. Käännös tapahtunut, kun Kokoomuksen, RKP:n, Vihreiden ja keskiryhmien välinen ryhmä 25:n yhteistyösopimus oli syntynyt.³

Asiakirjojen ja haastattelujen pohjalta SDP:n puolella näyttää yhteisen linjan löytämistä haitanneen myös joidenkin poliitikkojen valtapyrkimykset tavoiteltaessa kaupungin keskeistä poliittista luottamustehtävää.

Vihreitä arvoja kokoomuslaiseen puhetapaan

Työttömyys jäytää Suomea

Pääministeri Ahon hallitus jatkoi kunnallisvaalien jälkeenkin valtakunnan asioiden hoitajana, vaikka käydyt kunnallisvaalit oli nostettu hallitusvaaleiksi. Taloudelliset ja sosiaaliset olot tiukkenivat. Kokoomuksen ja Keskustan nousujohteiseen kannatuskäyrään tuli syvät painaumat. Vihreät oli valtakunnallisesti saanut noin seitsemän prosentin kannatuksen.

---

1 Kaarina 27.1.2013. Kähmintä oli petos äänestäjiä kohtaan.

2 Jukka Tammisen haastattelu 14.3.2013.

3 Ilkka Laaksonen haastattelu 17.10.2012.

Olli Vuorinen

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja 1.1.1993–31.12.2013

Turussa 19.07.1938 syntynyt Olli Vuorinen edusti edellistä ikäpolvea verrattaessa kunnallisjärjestön hallituksen toiminnan aloittaneeseen sukupolveen. Hän edusti silloin samaa ikäluokkaa, kuin kokoomuslainen valtuustoryhmä keskimäärin. Olli Vuorinen suoritti opettajan tutkinnon vuonna 1962, jonka jälkeen hän oli erityisopettajana Turun Erityiskoulussa. Vuonna 1966 suoritettun Huk- tutkinnon jälkeen hän jatkoi opettajana ja myöhemmin rehtorina. Järjestökokemusta hän oli saanut Akavassa opettajien ammattijärjestössä.

Hän liittyi vuonna 1976 Littoisten Kokoomukseen, jonka sihteerin tehtävistä hän aloitti kokoomustoiminnan vuodesta 1983. Kunnallisvaalien vaalipääällikkönä hän oli ensi kertaa vuonna 1984. Pitkä puheenjohtajakausi alkoi vuonna 1993 poliittisesti tulehtuneissa tunnelmissa, kun Vihreät syrjäytti uutena Kokoomuksen ”teknisenä” yhteistyökumppanina SDP:n. Rankan vaalitappion jälkeen oli ryhdyttävä elvyttämään suhteita vasemmiston suuntaan, mutta ristiriitaa aiheutti se, että Vuorinen oli itse ollut neuvottelemassa sopimusta vihreiden kanssa ja siitäkin oli pidettävä kiinni. Keskustaryhmittymä oli teknisessä koalitiiossa käytännössä äänetön yhtiömies. Havaittavissa oli, että suhteiden lämpimysaste eri puolueiden kanssa vaihteli aikakausittain ja henkilöittäin.

Vuorinen halusi olla järjestössä neuvotteleva johtaja, mutta kyllä hän osasi olla tinkimättömästi mielipiteistään kiinni pitävä toimija. Pallopelejä harrastavana hän osasi myös ”pelin politiikan”. Arvostusta tuli piirijärjestön taholta, kun hänet valittiin Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin alueelta vuoden 1996 järjestöjyräksi. Palkintona luovutettiin symbolisesti vanhan ajan silitysrauta.¹

Vuorinen toimi kunnanhallituksessa vuosina 1987–2008. Lautamiehenä hän oli vuosina 1993–2004, josta hän sai herastuomarin arvon. Vuorinen halusi profiloitua koulumiehenä, mutta oli vuodesta 2008 lähtien perusturvalautakunnan puheenjohtaja. Käytännössä hänen käsiensä kautta kulkivat kaikki luottamushenkilöesitykset, jotka tulivat järjestön päätettäväksi. Valtuustoehdokkaaksi ei Vuorinen pitkästä urastaan huolimatta halunnut lähteä. Hänen mieluisin harrastuksensa, entisenä ”namikan” poikana, oli koripallo.

Suomi oli itsenäisen historiansa syvimässä lamassa, jonka kansalaiset saivat kokea ankarana työttömyytenä, joka koski lähes puolta miljoonaa työtöntä työnhakijaa. Taloudellisten kriisien puristuksessa ei ongelmaan vuosina 1993–1996 saatu riittävää ratkaisua, vaan työttömyys vaihteli 16 prosenttiyksikön molemmin puolin. Räjähdysmäisesti kasvoi erityisesti nuorisotyöttömyys. Työllisyyteen vaikutti paikallisesti vuoden 1995 lopussa Hartwallin päätös lopettaa toimintansa Kaarinassa. Näin päättyi Turun seudulla perinteikäs oluenpano ja virvoitusjuomien teko. Kaarinan suurimman työnantajan toimintaan jäi ainoastaan oluttehtaan korkea välivarasto juomien jakelutoimintaa palvelemaan.

SDP:n voittaessa selkeästi vuoden 1995 eduskuntavaalit, muodostettiin Paavo Lipposen viiden puolueen sateenkaarihallitus. Siinä olivat mukana kannatuksensa pohjamudissa kyntävä Kokoomus, RKP, Vasemmistoliitto ja uutena Vihreät. Suomessa tilanne oli kehittynyt niin vaikeaksi, että tarvittiin kaikkien puolueiden konsensusta eikä sekään tuntunut vielä riittävän.¹

Ikään kuin vaikeuksien varjossa valmisteltiin liittyminen eurooppalaiseen integraatioon vuonna 1995. Kokoomuksen puoluehallitus valmisteli vuoden 1993 toimintakertomukseensa edelleen puoluevaltuuston hyväksyttäväksi kannanoton suomalaisen päätäntävällän lisäämisestä Euroopan kehitykseen. Sen mukaan:

”Euroopan yhteisön (EY) ja Euroopan unionin (EU) säännökset, periaatteet ja päämäärät vastaavat pääpiirteissään Suomen kansallisia peruspyrkimyksiä. Taloudellisesti vahvaa ja poliittisesti toimintakykyistä Euroopan unionia tarvitaan kehittämään sosiaalisesti ja ekologisesti vastuullista markkinataloutta, ihmisten oikeuksia kunnioittavaa parlamentaarista demokratiaa, moniarvoista kulttuuria ja yhteistyövaraista turvallisuutta Euroopassa.”

Kokoomuksen kannanoton mukaan näitä perustavoitteita Suomi itsenäisenä kansakuntana pystyi parhaiten edistämään Euroopan unionin täysivaltaisena jäsenenä. Euroopan murroksen jälkeen EU-jäsenyys nähtiin myös ulko- ja turvallisuuspoliittisesti perusteltuna linjavalintana. Itä- ja Keski-Euroopan vanhojen sosialististen rakenteiden romahtaminen korosti entisestään Euroopan yhteisön merkitystä koko Euroopan taloudellista ja poliittista kehitystä vakauttavana voimana. Kokoomus piti tärkeänä, että Suomen jäsenyys voi toteutua jo vuonna 1995, jotta Suomen oli mahdollista osallistua tasavertaisesti muiden yhteisömaiden tavoin vuonna 1996 hallitusten väliseen konferenssiin. Samana vuonna tapahtui myös muutoksia Suomen hallituksessa, kun Iiro Viinosen tilalle valtiovarainministeriksi vaihdettiin Kokoomuksen uusi puheenjohtaja Sauli Niinistö.²

---

1 Ruostetsaari 2008, passim.

2 Kansallinen Kokoomus rp:n puoluehallituksen kertomus Kokoomuksen toiminnasta vuodelta 1993. Vahvistettu puoluevaltuuston kokouksessa 21.5.1994. Porvarillisen työn arkisto.

Vihreitä aatteita

Suomen vihreiden ohjelmiin oli omaksuttu ajatuksia keskieurooppalaisilta aateveljiltä. Vihreän ideologian eurooppalaisia teemoja olivat Mickelssonin tekemien vertailujen mukaan esimerkiksi ekologia, individualismi, osallistuminen, suora demokratia, vasemmistolaisuus, kolmas maailma ja yksipuolinen aseidenriisunta. Näitä kaikkia teemoja käsiteltiin vihreiden ohjelmissa. Vihreä liitto ei kuitenkaan ottanut selvää kantaa, missä on sen paikka vasemmisto-oikeisto -akselilla. Liiton usko edustukselliseen demokratiaan oli 1980-luvun lopulla vielä kriittinen, koska instituutioita vastustettiin. Vihreiden ohjelmien ekologisen opin mukaan taloudelliseen kasvuun suhtauduttiin kielteisesti. Ympäristönsuojelijat taas näkivät ympäristön saastumisen ehkäisemisen teknisesti ratkaistavaksi. Vihreiden toistaman uhkakuvan mukaan luonnonvarat ehtyvät ja ekokatastrofi uhkaa. Mickelssonin mukaan Vihreän liiton jäsenkunta koostuu ääri vasemmistolaisista maltillisiin porvareihin. Tämä erillaisuus ei Mickelssonin mukaan ole kuitenkaan aiheuttanut fraktioitumista.¹

Kaarinassa valtuutettu Hannu Rautasen valtuustoryhmästä erottamiseen johtanut kiista päättyi 12.5.1992 siihen, että hän erosi Sosialidemokraattisesta puolueesta. Ero toimi myös katalyysaattorina Kaarinan Vihreiden perustamiselle:

”Muistan, miten me alkuvihreät innoissamme kokoontuimme Kuuslahden mökkiin kesäkuussa 1992. Olin saanut haalittua kokoon oikein mukavan porukan perustamaan vihreää yhdistystä Kaarinaan. Luja aikeemme oli osallistua syksyn kunnallisvaaleihin.”²

Kaarinan Vihreät kertoi vaaliohjelmassaan kunnallisen toiminnan arvoista ja tavoitteista vuosille 1993–1996. Arvoiksi oli esitetty avoimuus, riippumattomuus, inhimillisuus, vastuullisuus, ekologisuus, kansanvaltaisuus, taloudellisuus ja suunnitelmallisuus. Kaarinan vihreiden pyrkimyksenä oli kestävä kehitys. Luonnonvaroja tuli käyttää siten, ettei tulevien sukupolvien mahdollisuuksia rajoiteta. Kaarinan Vihreät halusivat edistää toimintaa, joka palveli oikeudenmukaisuutta sekä ihmisen ja luonnon tasapainoista rinnakkaiseloä vaikuttamalla yleiseen mielipiteeseen ja yhteiskunnalliseen päätöksentekoon.³

Avoimuuden edellytettiin toteutuvan kunnan asioiden valmistelussa. Virkamiesten ja luottamushenkilöiden edellytettiin olevan riippumattomia kunnan palvelijoita, jotka ovat vastuussa vain kuntalaisille. Vihreät pyrkivät kannan-

---

1 Mickelsson 2007, 283–284.

2 Kirje sos.dem valtuustoryhmälle 12.5.1992; Tiedote: Ympäristöaktivisti demareista vihreisiin Kaarinassa 13.5.1992; Rautanen 2012, Kaksikymmentä vihreää vuotta kunnallispolitiikkaa Kaarinassa. Kaarinan Vihreiden arkisto.

3 Kaarinan Vihreiden kunnallisen toiminnan arvot ja tavoitteet 1993–1996. Kaarinan Vihreiden arkisto.

otoissaan yksimielisyyteen, vaikka hyväksyivät perustellut eriävät näkemykset. Ohjelman mukaan heitä sitoi omatunto ja oma ajattelu–ei ahdistava ryhmäkuri. Inhimillisyyden tuli olla kaiken kunnallisen toiminnan lähtökohta. Säästöjä ja palvelujen karsintaa ei saanut kohdistaa kohtuuttomasti lapsiin, nuoriin, vammaisiin ja vanhuksiin, vaan tuli etsiä uusia mahdollisuuksia palvelujen tuottamiseen tehokkaammin ja tuloksellisemmin–laadusta tinkimättä. Ekologisuus oli otettava huomioon kaikissa arkipäivän ratkaisuisa. Ympäristövaikutusten arviointi oli otettava käyttöön maankäytön suunnittelussa. Rakentamisen painopistettä he esittivät täydennysrakentamiseen. Rakentamisessa ja hankinnoissa suosittiin energian kulutuksen niukkuutta. Uuden teknologian käytöllä etsittiin ratkaisuja moniin ongelmiin.¹

Mickelssonin mukaan:

”Vihreiden ohjelmat muistuttavat melko paljon sosiaalidemokraattien lineaarista edistyskertomusta. Jännittävää on, että SDP luopui edistyskertomuksestaan 1980-luvun lopulle tultaessa ja ryhtyi varustautumaan arvoilla. Jos vihreän liiton ideologiaa voi luonnehtia moderniksi, kulki SDP:n ideologinen kehitys 1900-luvun lopulla postmoderniin suuntaan.”

Mielenkiintoista mielestäni on, että Kaarinan Vihreiden ohjelma oli hyvin arvopohjainen. Ohjelman pääarkkitehtina oli Vihreiden uusi puheenjohtaja, joka oli saanut poliittisen oppinsa demareissa, mutta oli sieltä joutunut lähtemään monien poliittisten erimielisyyksien johdosta. Aisaparina oli laajoja tulevaisuuden tutkimuksia hahmotteleva Mika Mannermaa, joka oli aiemmin ollut myös Kokoomuksen jäsen. Vihreiden perustajajoukossa oli useita entisiä kokoomuslaisia, muutama entinen keskustalainen ja joitakin porvarillisesti ajattelevia sitoutumattomia vihreitä. Valtuustoehdokkaiksi Vihreät saivat 16 ehdokasta, joilla oli hyvä koulutustaso ja innostus kehittää poliittista ohjelmaansa. Kun joukkoa kuultiin, saatiin aikaan kaarinalaisiin iskeytyvä ohjelma, jonka monet äänestäjät kokivat omakseen.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallisvaaliohjelma 1992 oli tähänastisista pelkistetyin. Tämä runsaan sivun mittainen ohjelma oli tehty vaalikampanjoiden jo ollessa pitkällä. Kun se oli lopulta valmistunut, se oli mapitettu arkistokansioon, ja ilmeisesti unohtunut sinne. Järjestön omissa vuoden 1992 Kuntaperhe –lehdissä tai julkisissa jakeluissa ei jostakin syystä näkynyt vaaliohjelmasta jälkeäkään. Syy siihen, että ohjelmaa ei käytetty, lienee sen myöhäisessä valmistumisajassa. Siitä puuttui myös äänestäjiä puhuttelevaa iskevyyttä. Toisaalta

---

1 Kaarinan Vihreiden kunnallisen toiminnan arvot ja tavoitteet 1993–1996. Kaarinan Vihreiden arkisto.

myös tukiryhmien ehdokkaiden ammattimaisesti suunnitellut vaaliohjelmat ohittivat vanhantyyppiset vaaliohjelmat. (vrt Mannermaa)¹

Mappiin jääneen ohjelman kohdassa ympäristö kuuluu kaikille todettiin pelkistetysti:

”Ympäristönsuojelu, ympäristön viihtyisyyden ja terveellisyyden turvaaminen on keskeinen tavoite kaikessa kunnan, elinkeinoelämän ja yksityisten kansalaisten toiminnassa.”²

Kokoomuksessa oli valmisteltu vuonna 1991 puoluevaltuuston hyväksymä ympäristöpoliittinen ohjelma. Sen sijaan noin kymmenen vuoden välein uudistettavan periaateohjelman valmistelu oli viivästynyt ja se hyväksyttiin vasta vuonna 1993. Kokoomuksen vuoden 1993 toimintakertomuksessa, jonka puoluevaltuusto hyväksyi kesällä 1994, oli ympäristöpolitiikkaa käsittävässä osiossa jo paljon samantapaisia ympäristöön liittyviä kirjauksia, joita vihreilläkin oli ohjelmis- saan. Toki Kokoomus vetosi ympäristöasioidenkin hoituvan markkinavoimien ja markkinatalouden avulla:

”Markkinatalous on sekä tehokkain että käyttökelpoisin väline edistämään ympäristönsuojelua ja kestävää kehitystä. Markkinavoimia, yksityisiä yrityksiä ja kilpailua on käytettävä nykyistä tehokkaammin hyödyksi, jotta taloudellinen toiminta muuttuisi ympäristön kuluttamisesta sen suojelemiseksi.”

Ympäristöpolitiikkalinjauksen mukaan ekososiaalinen markkinatalous merkitsi sitä, että talouden oli toimittava luonnon hyvinvoinnin asettamissa rajoissa ja sitä kunnioittaen sekä ottaen huomioon ihmisten välisen sosiaalisen oikeudenmukaisuuden. Ympäristöpolitiikassa Kokoomus halusi ensisijaisesti hyödyntää ihmisten omaa aktiivisuutta ja oma-aloitteisuutta. Toissijaisesti oli nojattava yhteiskunnan ohjaukseen. Sen jälkeen tulivat vasta normit, kiellot ja määräykset.³

Ympäristökasvatusta haluttiin lisätä opetussuunnitelmiin, ja kuluttajavalistuksella haluttiin lisätä ihmisten tietoisuutta tuotteiden aiheuttamista ympäristöhaitoista. Kokoomus halusi vihreiden lailla ympäristövaikutusten arvioinnin otettavaksi käyttöön kaikissa merkittävässä hankkeissa. Ympäristö tuli ottaa huomioon rakentamisen suunnittelussa, kaavoituksessa ja rakennusmateriaaleissa kunnissa tapahtuvan maankäytön suunnittelussa. Liikenteessä tuli pyrkiä

---

1 Mannermaa, 165. Mika Mannermaa totesi kirjassaan Kvanttihyppy tulevaisuuteen: Puolueet tekevät vielä vanhasta tottumuksesta ohjelmia, mutta niillä ei ole juuri merkitystä käytännön politiikanteossa.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliittinen ohjelma 1992. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kansallinen Kokoomus ry:n puoluehallituksen kertomus Kokoomuksen toiminnasta vuodelta 1993. Vahvistettu puoluevaltuuston kokouksessa 21.5.1994. Ympäristöpolitiikka. Porvarillisen työn arkisto.

vähentämään energiaa kuluttavia tai saastuttavia liikennesuoritteita. Ajoneuvojen päästöjä piti vähentää teknisin parannuksin.

Yrityksiä oli kannustettava ympäristöystävällisyyteen vapaaehtoisin toimin ja yritystukea tuli kanavoida niin, että se kannusti ympäristöystävällisen teknologian käyttöönottoon. Luonnonsuojeluohjelmia tuli tehostaa ja maatalouden ympäristöohjelmaa toteuttaa myös käytännössä.

Kierrätystä ja ympäristön kannalta tehokasta tuotantoa tuli suosia. Kokoomus halusi jätelain hyväksyttäväksi ja toteutettavaksi pikaisesti. Vuoteen 2000 mennessä oli tavoitteena saada vähintään puolet jätteistä uusiokäyttöön.¹

Mickelssonin mukaan Kokoomuksen vuoden 1993 periaateohjelman pitkä valmisteluprosessi näkyi siinä, että ohjelman keskeinen teema oli kestävä kehitys. ”Ohjelman hyväksymisen aikoihin elettiin markkina- ja kilpailuretoriikan kautta, jolloin suurena kertomuksen ydintotuutena pidettiin markkinalogiikkaa.” Mickelsson totesi, että tämän periaateohjelman voi nähdä myös sinivihreän kokoomuslaisfraktion manifestina. Ohjelma sai myös kritiikkiä.²

Kokoomuksella oli paljon ympäristön kehittämiseen liittyviä sisältöjä ohjelmissaan. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ei näitä, osin jo lakivalmistelussa olleita ympäristöasioita tuonut esille kollektiivina toimijana paikallisiksi vaaliteemoikseen. Toki yksittäisillä ehdokkailla oli näitä arvoja mukana omissa henkilöesittelyissään ja ne saivat myös äänestäjiltä vastakaikua. Uusi tilanne sai aikaan kuitenkin sen, että Kaarinan järjestöväki otti vihreitä arvoja kokoomuslaiseen puhetapaan. Yhdyskuntapoliittinen yhdistys oli ympäristöteemoista järjestänyt jo 1980-luvun alkupuolella monenlaisia tilaisuuksia, mutta aatevirtaukset olivat muuttuneet markkinavoimien myllerryksessä.

Arvokeskustelun aikaa

Vuosi 1993 alkoi Kaarinassa merkittävällä muutoksella. Tasavallan presidentti Mauno Koiviston marraskuun 13. päivänä 1992 antamalla asetuksella perustettiin Kaarinan kaupunki 1.1.1993 alkaen.³

Laman keskellä oli kaarinalaisille järjestetty vuodenvaihteessa kansanjuhla soihtukulkueineen. Kaarinan kunnasta, usein Paraisten tienhaaraksi mainitusta, tuli kaupunki. Poliittinen johto vaihtui, mutta oli vaikea tietää, mihin suuntaan ja miten tulisi edetä. Poliittisten neuvottelujen sekavuus oli hämmentänyt lähtöase-

---

1 Kansallinen Kokoomus rp:n puoluehallituksen kertomus Kokoomuksen toiminnasta vuodelta 1993. Vahvistettu puoluevaltuuston kokouksessa 21.5.1994. Ympäristöpolitiikka. Porvarillisen työn arkisto.

2 Mickelsson 2007, 280.

3 Kaarinan kaupungin kunnalliskertomus 1993. Murrosten ja muutosten vuosi. Kaarinan kaupunki.

telmaa. Vasemmisto oli puhunut oppositiopolitiikasta, mutta oli kuitenkin luvannut tehdä asiallisia päätöksiä. Vihreät ja Kokoomus eivät myöskään olleet sitoutuneet yhteiseen politiikkaohjelmaan, vaan ainoastaan teknisen vaaliliiton kautta tehtyyn luottamuspaikkaratkaisuun. Kun ykköspuheenjohtajien paikalle tuli uudet henkilöt, oli entisillä asiaan ehkä passiivista vastarintaa. Kokoomus oli tehnyt henkilövalinnat äänestäen, ja demokraattinen tuki oli sillä tavoin selkänोजना.

Ratkaisuja yhteisen kunnallispoliittisen ohjelman luomiseksi haettiin uusien valtuutettujen arvokeskustelu-seminaareista, jotka aloitettiin jo joulukuussa 1992. Ennen kuin valtuusto oli virallisesti järjestäytynyt, selvittivät virkamiehet uusille valtuutetuille olemassa olevan tilanteen eri hallintokuntien osalta. Kun tilannekatsaukset oli saatu, muodostettiin poliitikoista työryhmät. Kaupungin palvelut jaoteltiin yhdessä peruspalveluihin, tukipalveluihin ja lisäpalveluihin. Peruspalveluiksi katsottiin ihmisarvoisen elämän turvaamat välttämättömät palvelut. Tukipalveluiksi määriteltiin peruspalveluja tukevat ja kaupunkilaisten elämää helpottavat palvelut. Kolmanteen luokkaan tulivat lisäpalvelut, jotka rikastuttivat ihmisen elämää.¹

Seuraavan vuoden aikana jatkettiin arvokeskustelua. Valtuutetuilla oli luonnollisesti erilaisia näkemyksiä siitä, mihin luokkaan palvelut ryhmiteltiin. Kun palvelut oli saatu jaettua omiin ryhmiinsä, visioitiin tulevaisuutta määritellen kaupungin strategiat. Ne määriteltiin palvelujen, talouden, henkilöstön, ympäristön ja Kaarinan seutuyhteistyön osalta.²

Jotta ei tehtäisi virheellisiä palvelujen supistusratkaisuja, valtuusto päätti luokitella kaupungin keskeiset palvelut YTY-suunnittelujärjestelmällä. Palveluluokituksella, arvoilla ja kysyntätekijöillä saatiin kullekin palvelulle kerroin, jota voitiin käyttää kaupungin toimintojen järjestämiseen ja voimavarojen suuntaamiseen. Ensimmäisen kerran luokitusta oli tarkoitus käyttää vuoden 1995 budjettia laadittaessa.³

Kokoomuksen valtuustoryhmän puheenjohtaja Timo Läpisen mielestä palvelujen luokittelulla oltiin parempaa yhteistä hakemassa. Kun arvot ja kysyntätekijät oli kiinnitetty palveluihin, saatiin ATK-pohjaista laskentamallia hyväksikäyttäen kullekin palvelulle sen tärkeyttä kuvaava pistemäärä. Tämä tuotti samalla palvelujen tärkeysjärjestyksen. Laskentamalli oli rakennettu siten, että prosessin tuloksista voitiin tuottaa kullekin palvelulle talousarviomääräraha, joka oli budjettityöskentelyn pohjana. Tällainen budjetin valmistelutyö oli oikeasuuntainen virkamiesten ja valtuutettujen ponnistus. Huomattiin kuitenkin, että se ei yksin riittänyt antamaan sitä tietoa, jota valtuutetut tarvitsivat kaupunkilaisten hyvin-

---

1 Kaarina 2.12.1992.

2 Kaarina 27.1.1993; 17.2.1993.

3 Kaarinan kaupungin kunnalliskertomus 1993. Murrosten ja muutosten vuosi. Kaarinan kaupunki.

vointia koskevissa päätöksissä. Yhtä ajankohtaista ja tärkeää oli kaupunkilaisten välitön ja säännöllinen kuuleminen.¹

Kun kertomien avulla suoritettiin budjetin koeajo, todettiin, että lopputulos ei tyydyttänyt muita kuin kaupungin kamreeria. Valtuutetut halusivat kuitenkin tapauskohtaisesti määritellä kantansa ja arvonsa, eikä talousarvion teko ollut pelkkää matematiikkaa. Budjetin valmistelulle saatiin tällaisella laajalla yhteistyöllä pohjaa. Erityisen tärkeää oli se monipuolinen keskustelu, johon kaikki valtuutetut pääsivät osallistumaan. Se edisti kolhuja saanutta konsensusta, nyt kaikkien puolueiden yhteistyönä. Kaupungin asioita pyrittiin hoitamaan asiapohjalta etsimällä arvopainotusten avulla päätöksiensä sisällöille tärkeysjärjestystä. Tällainen valmistelu siirsi nyt painopistettä valtuuston suuntaan vähentäen kaupunginhallituksen ja kunnallisjärjestöjen vaikuttavuutta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kokouksissa ruvettiin käsittelemään asioita enemmän yhdessä valmistellen. Samalla valtuuston kokoomuslaisen ryhmän yhteydet kunnallisjärjestöön lähenivät.

Vihreiden keskusteluissa esiintuoman konfliktin ydin oli tuotu luonnon-tieteistä. Mickelssonin mukaan luokkaleirien jälkeiset puolueet ymmärrettiin arvoyhteisöksi. Eri puolueilla ja yksilöillä oli omat arvonsa. Arvokäsitteiden kautta käytiin poliittista keskustelua, jotta voitiin varautua ennakoimattomiin tapahtumiin. Tulevaisuuden visioiden esittämiseltä kuitenkin vältyttiin vaikeassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Kun kaikki puolueet sitoutuivat arvokeskusteluun, se etenikin maltillisesti. Aiemmille aikakausille ominaisten kollektiivisten luokkasubjektien hajoaminen merkitsi yksilökeskeisyyden lisääntymistä. Yksilöt nousivat nyt politiikan subjekteiksi samoin kuin kansanliikkeetkin.²

Politiikan teon paikoiksi tulivat kuntatasolla valtuusto ja hallitus. Näin puolueet ja puoluejärjestöt joutuivat uudelleen tarjoutumaan politiikan teon paikoiksi pyrkimällä kehittämään uusia toimintavirikkeitä saadakseen takaisin asemansa.

Järjestötoimintaa lamakaudella

Jäsenmäärä laskee –aktiivien määrä säilyy

Järjestön kokouksiin osallistuvien määrät pysyivät melko vakaina, vaikka Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön jäsenmäärä 1990-luvulla laski varsin voimakkaasti. Toiminnan aktiivisuutta kuvaa esimerkiksi oman järjestölehden ilmestymistiheys. Koulutusseminaarien ja erilaisten jäsen- ja yleisötilaisuuksien osallistujamäärillä voitiin kuvata osallistujien aktiivisuutta, mutta ei toiminnan laatua.

---

1 Kuntaperhe 1/1994. Kaarina-tytöparempaa hakemassa.

2 Mickelsson 2007, 339–340.

Kunnallisjärjestön syys- ja kevätkokouksiin on osallistunut vuosittain noin kymmenesosa jäsenistä. Eniten osallistujia on ollut luottamushenkilöiden valintakokouksissa (1992, 1996). Osallistumisaktiivisuus luottamushenkilöiden valintakokouksiinkaan ei ole ollut paljon keskimääräistä suurempaa. Esimerkiksi vuonna 1996 jaettiin eri hallintokuntien ja kaupungin yhteisöjen luottamustoimiin kokoomuslaisille yhteensä 155 jäsenyyttä tai varajäsenyyttä. Paikoista 45 keskittyi sellaisille, joille oli kasautunut useita luottamustoimia. Luottamustoimia sai siten 105 eri henkilöä. Luottamustoimen saaneista oli päätöskokouksissa noin 40 prosenttia paikan saajista.

Suosituimpia järjestötapahtumia ovat olleet laivaseminaarit, jotka ovat vetäneet järjestöväkeä parhaiten. Näihin koulutusseminaareihin on osallistunut vuosittain, myös 1980-luku mukaan lukien, noin viidennes jäsenkunnasta.

Kunnallistoimikunnan kokouksiin, joita on vuosittain keskimäärin 9, on osallistunut noin kymmenesosa järjestöväestä. Kaupunginvaltuutettujen osallistumista kunnallistoimikunnan ja -järjestön kevät- ja syyskokouksiin tarkastellaan esimerkin omaisesti vuoden 1996 osalta. Puolet valtuutetuista osallistui yli 70 prosenttiin kokouksista. Kolmanneksen osallistumisaktiivisuus oli 10–50 prosenttia. Kun kaksi valtuutettua osallistui kokouksiin kiitettävästi, ei vastaavasti kaksi valtuutettua käynyt yhdessäkään järjestön kokouksessa.

Vaalivuosi 1992 oli järjestökokouksien osalta passiivisin, laivaseminaariakaan ei järjestetty. Sen sijaan järkestöjäsenet olivat aktiivisimpia (41 osallistujaa) ja-kaessaan ryhmä 25:n edesauttamaa suurta luottamuspaikkamäärää.

Järjestöhallituksen rungon ovat muodostaneet valitut perusyhdistysten edustajat, ja puheoikeudella ovat olleet mukana valtuuston ja valtuustoryhmän

Taulukko 8. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toiminta-aktiviteetteja.*

vuosi	jäsen- määrä	syys-/kevät kokoukset osallistujat	kunnallistoimikunta osallistujat/ kokoukset	hallitus osallistujat/ kokoukset	laiva- seminaarin osallistujat	Kuntaperhe- lehtien numerot
1990	390	37 / 34	17–37 / 10	9–21 / 13	80	3
1991	405	35 / 34	24–41 / 9	10–15 / 7	50	3
1992	328	41 / 26	20–32 / 6	10–15 / 6	-	2
1993	279	30 / 26	18–35 / 8	8–14 / 10	51	1
1994	247	25 / 22	20–28 / 9	10–14 / 11	-	1
1995	227	24 / 23	18–30 / 8	10–15 / 10	65	-
1996	226	40 / 28	11–33 / 9	7–14 / 11	43	2

* Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomukset 1990–1996. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

puheenjohtajat sekä kunnanhallituksen kokoomuslaiset jäsenet. Kutsuttuina tai omasta pyynnöstään on kokouksissa ollut myös järjestöjäseniä virallisten mandaattien ulkopuolelta. Viralliset edustajat ovat osallistuneet kokouksiin joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta varsin säännöllisesti. Poissaolijoiden määrä on hallituksen kokouksissa vaihdellut 0–6.¹

Jäseneksi liittymisen syitä ja yleistä aktiivisuutta puolueissa on tutkinut mm. Sami Borg. Useimmat ihmiset eivät ole kovin kiinnostuneita politiikasta. Valta-kunnallisessa kyselytutkimuksessa Suomen aikuisväestöstä harvempi kuin joka kymmenes sanoi olevansa politiikasta erittäin kiinnostunut tai kuuluvansa johonkin puolueeseen. Vähenevistä puoluejäsenmääristä huolimatta monet osallistuvat. Motiivina voi olla pyrkimys vaikuttaa itselle tärkeiden asioiden toteutumiseen, olivatpa asiat paikallisia, yleisiä tai omaa etua ajavia. Vuonna 1996 Suomessa tehtiin puoluejäsenitutkimus, joka kohdistui seitsemän eduskuntapuolueen jäseniin kyselytutkimuksena. Se osoitti, että jotkut puoluejäsenet myönsivät osallistumismotiivikseen myös henkilökohtaisen hyödyn. Tutkimuskyselyn mukaan puolueisiin liittymisen motiiveina olivat aatteelliset syyt 86, yleinen poliittinen kiinnostus 72, kodin perintö 67, halu vaikuttaa poliittisiin päätöksiin 61, tiedonsaanti poliittisista kysymyksistä 58, pyydettiin jäseneksi 47, tukiryhmätoiminta 30 ja mahdollinen henkilökohtainen hyöty 12 prosenttia. Tutkimustietoa ei katsottu aukottomaksi, koska vastaajat voivat kaunistella motiivejaan omaksi edukseen.²

Yllättävää ei ollut, että monilla puoluejäsenillä ei ollut vahvaa vaikuttamis-halua. Useimmat jäsenet olivat melko passiivisia, niin kuin olivat myös monien puolueiden paikallisyhdistykset. Puolueiden jäsenkyselyissä ilmeni, ettei kaksi viidestä jäsenestä ollut osallistunut viimeisen vuoden aikana kertaakaan oman paikallisyhdistyksensä kokoukseen ja että vain joka kolmas piti itseään jotakuinkin aktiivisena jäsenenä. Erittäin aktiiviseksi itsensä katsoi 11 prosenttia ja melko aktiiviseksi 24 prosenttia.

Borgin mukaan omaa paikallisyhdistystään piti erittäin aktiivisena 1990-luvun puolivälissä vain kuusi prosenttia kyselyyn vastanneista puoluejäsenistä. Rungas kolmannes vastaajista oli kuitenkin sitä mieltä, että oma yhdistys oli melko aktiivinen.³

Ilkka Ruostetsaaren mukaan puolueen perusyhdistyksissä ja kunnallisjärjestöissä jäsenkunnan odotukset koetaan jäsentymättöminä ja jopa ristiriitaisina. Jäsenet odottavat toimintana seminaareja ja keskusteluja ajankohtaisista kysymyksistä. Pulma on siinä, että kun tilaisuuksia järjestetään, mielenkiinto niihin osallistumiseen jää vähäiseksi. Järjestöaktiivit turhautuvat, ja into järjestää uusia

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomukset ja pöytäkirjat 1990–1996. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Borg S, 2008, 98–99.

3 Borg S, 2008, 99.

tapahtumia laimenee. On kuitenkin hyvä muistaa, että monille pelkkä jäsenyys ja jäsenmaksun maksaminen sekä värin tunnustaminen riittää. Jäsenet odottavat kuitenkin, että heidän omat arvonsa ja aatteensa kohtaavat paikallistasolla siten, että paikalliset puoluejärjestöt ajavat heidän intressiensä mukaista politiikkaa. Kunnallisjärjestöt pyrkivät tietyn aikavälein selvittämään esimerkiksi kuntakyselyin jäsenkunnan näkemyksiä halutusta toiminnasta. Jäseniä on pyritty aktivoimaan eri tavoin, mutta usein heikoin tuloksin. Monille jäsenille riittää jäsenyys.¹

Kun puolueyhdistyksen kokouksessa keskusteltiin siitä, millainen on tyyppilinen kokoomusjäsen, mainitsi Littoisten Kokoomuksen puheenjohtaja Marja-Helena Salmio esimerkin:

”Kun, puheenjohtajana ollessani, menin tiettyyn markettiin päivittäistavaraostoksille, tapasin siellä usein erään puolueyhdistyksen jäsenen, ja silloin puhuttiin aina Kokoomuksen asioista.”

Tämä kontakti riitti aktiviteetiksi, ja muihin tilaisuuksiin kyseisellä jäsenellä ei ollut tarve osallistua.²

Kyösti Pekonen taas viittasi vuonna 1995 tehdyn haastatteluprojektin esiin tuomiin poliittisten puolueiden muutostarpeisiin. Puolueiden paikallisten siteiden heikkeneminen aiheutti ongelmia puolueiden perusyhdistysten toimintaan. Haastatellut epäilivät paikallisosastojen kuihtuvan vähitellen. Tarvittiin yhteisiä asioita ja hankkeita, joiden puolesta voitiin taistella. Uhkakuvana haastateltavat pitivät sitä, että puoluejärjestöissä toimivat ovat liian ikääntyneitä eikä yhteiskunnan muuttuminen enää kiinnostanut heitä. Järjestön kokouksiin mentiin tapaamaan tuttuja ja viihtymään. Järjestöistä kehittyi sosiaalisia yhteisöjä, joissa asioihin vaikuttaminen jäi sivuosaan. Haastatellut pohtivat myös usein, miten vanha perinne ja uusi tieto sekä toimintatavat saataisiin yhdistettyä niin, että vanhemman järjestöväen hiljainen tieto tulisi hyötykäyttöön.³

Puolueiden paikallisen roolin heikkeneminen tarkoitti Pekosen mielestä sitä, että äänestäjäkunta oli vähemmän ideologista kuin aikaisemmin eikä värin tunnustamisella tai joukkoon kuulumisella ollut samaa merkitystä kuin aikaisemmin. Esimerkiksi kunnallisvaaleissa paikalliset ongelmat politisoituivat ja äänestäjät ratkaisivat kantansa ajankohtaisten kysymysten sekä yksittäisten tavoitteiden ja tulosten perusteella. Ideologia ei entiseen tapaan ollut enää keskeisenä asiapäätöksissä. Nyt odotettiin uutta paikallisuutta. Yhtenä mahdollisuutena nähtiin paikallisen politiikan henkilöityminen samalla tavoin kuin valtakunnan politiikassa. Haastatellut toivoivat yksittäisten poliitikkojen näkyvän ja toimivan alueellisesti.

---

1 Ruostetsaari 2008, 141.

2 Marja-Helena Salmion haastattelu 13.10.2014.

3 Pekonen 1997, 18, 24–25. Projekti, johon viitataan on: Poliitiikan kritiikki, politiikasta irtaantuminen ja uudenlaisten poliittisten kiinnittymisten mahdollisuudet. Helsingin yliopiston yleisen valtio-opin laitos.

Kaupunkilaiset halusivat nähdä paikallisesti toimivan poliitikon, jonka kanssa voi suoraan keskustella paikallisista asioista. Poliitiikan virkamiesmäistyminen nähtiin uhkakuvana.¹

Aktiivisimmiksi järjestöjäseniksi Sami Borg luokitteli vapaaehtoiset työntekijät, puolueen omien toimielinten luottamushenkilöt sekä vaalein valitut poliitisten toimielinten luottamushenkilöt.

”Ydinvaikuttajat voivat osallistua niin paikallis- ja piiriyhdistysten kuin valtakunnallisiin luottamustehtäviin, toimia vaaleissa ehdokkaina ja kampanjaaktiiveina sekä osallistua ehdokkaiden tukiryhmien toimintaan.”²

Karina Jutila käytti Suomen Keskustan sisäistä päätöksentekoa koskevassa empiirisessä tutkimuksessaan viisiportaista jäsenyyppiluokitusta. Aktiivisinta oli osallistuminen militantteilla, aktiiviosallistujilla ja osallistujilla. Marginaalijäsenet osallistuivat puolueen toimintaan satunnaisesti ja hyvin valikoidusti. Osallistuminen tapahtui silloin paikallistasolla. Nominaalijäsenet olivat puolueen toimintaan vähiten osallistuvia. Jutilan jäsenyyppiluokittelun perusteena oli sekä osallistumisaktiivisuus että osallistumistasot. Militanttien osuus oli Suomen Keskustaan kohdistuneessa tutkimuksessa hyvin pieni, koska siihen ryhmään lukeutuivat ammattimaiset poliitikot, jotka toimivat valtakunnan tason päätöksentekijöinä ja lainlaatijoina. Aktiiviosallistujat toimivat mahdollisimman aktiivisesti ja säännöllisesti puolueen paikallistason lisäksi vähintäänkin piiristasolla. Osallistujat olivat puolueen perusjäsenistöä.³

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöön soveltaen militanttijäseniä, valtakunnan tason ammattimaisia toimijoita ei taulukon 8 mukaisella 1990-luvun tarkasteluajanjaksolla ollut lainkaan. Tutkimusnäkökulmani tässä tutkimuksessa on luokittelun osalta erilainen. Kuitenkin voi Jutilaan viitaten löytää Kaarinan kokoomuslaisesta järjestötyöstä yhtäläisyyksiä suhteessa Suomen Keskustan järjestöväkeen. Nimellisjäsenet maksavat jäsenmaksut, mutta eivät osallistu järjestön kokouksiin. Marginaaliryhmän edustaja voi joskus, hyvin harvoin, tulla jonkin erityisen asian vuoksi järjestön kokoukseen, mutta on pääsääntöisesti poissa.⁴

Tässä tutkimuksessa voi kokoomuslaisen järjestöjoukon aktiivisimpana ryhmänä pitää kunnallispolitiikan puoliammattilaisia. He toimivat valtuuston tai kaupunginhallituksen puheenjohtajistossa tai valtuustoryhmän puheenjohtajina tai lautakunnan puheenjohtajina. He osallistuvat kunnallisjärjestötyöhön aktiivisesti ja toimivat piiritason toimikunnissa, jaostoissa, piirihallituksessa tai

1 Pekonen 1997, 24–25.

2 Borg 2008, 100.

3 Jutila, 2003, 64.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toiminta-aktiiviteetteja 1990–1996. Taulukon tiedot koottu Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomuksista ja pöytäkirjoista 1990–1996.

-valtuustossa. Jotkut toimivat puoluehallituksessa, -valtuustossa tai osallistuivat perusyhdistysten tai kunnallisjärjestön edustajina puolue- ja piirikokouksiin. Kunnallisjärjestön organisaatiosta tähän ryhmään kuuluvat esimerkiksi puheenjohtaja, varapuheenjohtaja, sihteeri, taloudenhoitaja tai vaalipäällikkö. Ryhmään kuuluvilla on myös hyviä yhteyksiä varsinaissuomalaisiin ministereihin, kansanedustajiin, EU- edustajiin sekä muihin alueellisiin toimijoihin.

Osallistujat ovat kunnallisjärjestön perusjoukkoa, joka osallistuu mahdollisuuksiensa mukaan. Osallistumisaktiivisuus voi vaihdella elämäntilanteiden mukaan. Talkoohenkeä usein löytyy tarpeen tullen. Osallistujien ja aktiiviosallistujien raja on vaikeasti määriteltävä veteen piirretty viiva. Järjestötehtäviä riittää esimerkiksi paikallisyhdistysten johtokunnissa, lehden toimituskunnassa, vaaliorganisaatiossa ja vuosikokousedustajina. Kunnallisten ja ylikunnallisten luottamustehtävien määrä on riippuvainen saavutetusta vaalimenestyksestä, usein myös järjestöorganisaatiostatuksesta.

Kunnallisjärjestön hallitus- ja kunnallistoimikunnan menestys on paljolti kiinni siitä, miten järjestöväki osallistuu, ja ennen kaikkea siitä, miten se toimii. Esimerkiksi kunnallisjärjestön hallituksen kokouksiin osallistuvat perusyhdistysten edustajat, valtuustoryhmän puheenjohtaja, valtuuston tai hallituksen puheenjohtaja ja hallituksen jäsenet. Tehtävät menevät usein päällekkäin niin, että hallituksen vakiokokoonpano on 11–14 jäsentä. Kunnallistoimikuntaan voivat osallistua kaikki jäsenet, mutta alun perin perustan muodostivat kunnallisjärjestön hallitus ja valtuutetut.

Kun vertailee osallistumisaktiivisuuden kehitystä, niin voi todeta, että 1980-luvulla kunnallisjärjestön hallituksen jäsenet olivat todella harvoin poissa. 1990-luvulla aktiivisuus oli heikentynyt. Yllättävää oli myös valtuutettujen osallistumisaktiivisuuden vaihtelu. Lähes puolet valtuutetuista oli varsin passiivisia. Laiminlyöntejä esiintyi pöytäkirjamerkinnöistä päätellen myös kunnallisten luottamustehtävien hoidossa.

Todennäköisyyslaskentaa kaupunginjohtajan valinnasta

Kaupunginjohtaja Kuusela oli jäämässä eläkkeelle syksyllä 1993. Hakuprosessi oli meneillään, ja valmisteleva toimikunta oli esittänyt jatkovalmisteluun neljä henkilöä. Kaupunginhallituksessa olivat sekä Vasemmistoliitto että Kokoomus lisänneet kumpikin yhden haastateltavan. Kokoomusjärjestö otti nyt alusta lähtien valtuustoryhmän mukaan valmisteluun. Valtuustoryhmän ja kunnallisjärjestön hallituksen ensimmäisessä kokoontumisessa käsiteltiin muiden puolueiden ehdokkaista arvioimia paremmuusjärjestyksiä, joita kunnallisjärjestön uusi puheenjohtaja Olli Vuorinen oli selvittänyt. Merkittävä tieto oli, ketä ehdokasta puolue ei missään tapauksessa hyväksynyt. Kokoomuksen ehdottama Jari Erholm

oli hallituksen ja valtuustoryhmän haastattelussa. Häntä pidettiin tässä vaiheessa Kokoomuksen ykkösehdokkaana.¹

Toisessa kokouksessa valtuustoryhmän puheenjohtaja Timo Läpinen esitti omana ja neuvottelijoiden tuntumana olevan, että Vihreiden ykkösehdokas on Martti Ilmonen, Kokoomuksen ehdokkaalle ei heiltä ollut saatavissa kannatusta. Vihreiden kakkostoive olisi todennäköisesti taas sopinut monille demareille. Kartoittavassa äänestyksessä sai Ilmonen enemmistön kokoomusvaltuutettujen äänistä. Toiseksi tullut ei olisi kelvannut Vasemmistoliitolle, Vihreille eikä kaikille demareille. Neljä erilaista todennäköisyyslaskelmaa osoitti, että kunnallisvaalien paikkajaossa muotoutunut Vihreiden, Kristillisten, Keskustan ja RKP:n sekä Kokoomuksen ryhmä 25 eli piikki, tulisi todennäköisesti valitsemaan äänin 25–18 Ilmosen kaupunginjohtajaksi. Todettiin, ettei Ilmoselle ollut ehdotonta vastustusta ja valtuustoryhmän tuli ottaa huomioon kartoittava äänestys. Kaupunginhallituksessa päätettiin lähteä yhteistyöhön Vihreiden kanssa Ilmosen valitsemiseksi.² Ilmonen valittiin ennustetuin äänin. Tulevan kunnallispolitiikan hoitamisen kannalta valinta oli Kokoomuksen kannalta ongelmallinen, koska se joutui valintasyistä sitoutumaan näkyvästi Vihreisiin. Heti valinnan jälkeen olikin jännitteitä vasemmistopuolueiden suuntaan.

Kaarinan Sos.dem. valtuustoryhmä totesikin vuoden 1993 toimintakertomuksessaan kaupunginjohtajavaalista:

”Kaupunginjohtajan valinnan suoritti vihreät, oikeiston tuella äänin 25–18 ja valituksi tuli Halikon kunnanjohtaja Martti Ilmonen.”

Kokoomuksen erottava hallituksesta

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö oli perustamisestaan asti toiminut varsin itsenäisesti suhteessa piirijärjestöön ja Kokoomuspuolueeseen. Vuoden 1993 alusta lähtien oli raskaan kunnallisvaalitappion kokenut kunnallisjärjestö aktivoitunut toiminnoissaan ja varsin poikkeuksellisesti lähetti Kansallinen Kokoomus rp:lle kirjeen kohdistuen sen puoluesihteerille Pekka Kivelälle:

”Kaarinan kokoomusyhdistykset ovat pettyneitä toteutettuun talous- ja aluepolitiikkaan sekä tehtyyn ydinvoimaratkaisuun.

Mielestämme olisi parempi lähteä nyt hallituksesta, koska välitöntä parannusta esimerkiksi työllisyyteen ei ole näkyvissä ja vaihtoehtona on asioi-

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ja valtuustoryhmän yhteiskokouksen pöytäkirja 3.4.1993. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ja valtuustoryhmän yhteiskokouksen pöytäkirja 13.4.1993. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

den jatkuminen samalla huonolla tolalla. Mikäli Kokoomus jatkaa edelleen hallituksessa kannatus vähenee eduskuntavaaleihin mennessä entisestään.”

Kirjelmän lähettämisestä päätettäessä edellytettiin, että kunnallistoimikuntaan kutsutaan joku kokoomusministeri suullisen palautteen antamiseksi.¹

Kunnallisjärjestön hallitus päätti pyrkiä saamaan syyskokoukseen ministeri Kanervan suullisen palautteen antamiseksi.² Ilmeisesti aika ei sopinut.

Ministeri Kanerva oli delegoinut syyskokoukseen poliittista tilannekatsausta pitämään Varsinais-Suomen Kokoomuksen toiminnanjohtaja Juho Savon.³ Tilannekatsauksen sisällöstä ei ollut pöytäkirjassa tarkempaa merkintää.

Haastattelussa Juho Savo kertoi pitäneensä järjestön kokouksessa tavanomaisen piirin poliittista tilannetta koskettelevan katsauksen. Kanervalta hän ei muistanut saaneensa tietoa kunnallisjärjestön puoluesihteerin Kivelälle lähettämästä kirjeestä.⁴

Paikallinen kunnallisjärjestö jatkoi kannanottojaan muun muassa järjestön kevätkokouksessa 24.4.1994. Julkilausumassaan kokous kiinnitti huomiota ajan-kohtaisiin asioihin:

”EU-ratkaisuun liittyvien etujen ja haittojen selvitykset on saatettava pikaisesti kaupunkilaisten tietoon. Keskustelu on aloitettava kuntalaistasolla, jotta asiassa voidaan tehdä pikainen kannanotto.

Samalla kokous kiinnitti huomiota työttömyyden ja erityisesti nuorisotyöttömyyden vakaviin haittoihin. Kaupungin toimesta on puututtu työttömyyden hoitoon, mutta toimia on tehostettava. Nuoret on saatava aktivoituiksi työntekoon ja opiskeluun.

Valtion verotuksen lisärasitus on kohdistunut epäoikeudenmukaisesti lapsiperheisiin. Kuntatasolla on toimittava niin, etteivät kunnalliset maksut lapsiperheiden osalta enää nouse. Myös veroäyrin hinnan laskemismahdollisuudet on tutkittava, mikäli kaupungin talous edelleen vahvistuu.”⁵

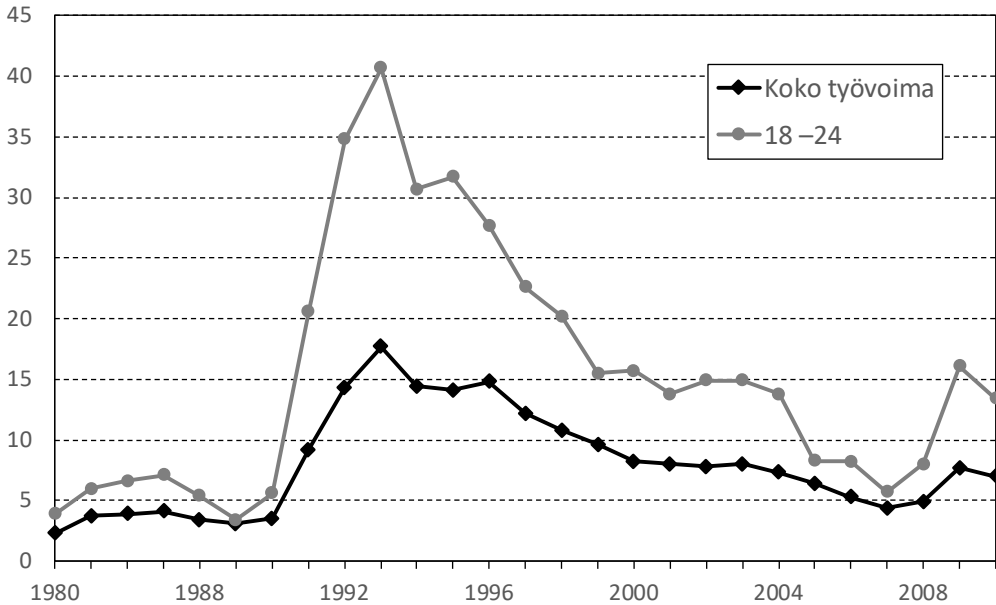
1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 26.9.1993 7 § Kannanotto Kokoomuksen toimintaan. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 17.10.1993 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 14.11.1993 6 § Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Juho Savon haastattelu 14.10.2014

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 24.4.1994. 13 §, liite 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kuvio 6. Kaarinan työttömyysaste kunnallisvaalivuosina 1980–2008. Lähde: Tilastokeskus/Pekka Myrskylä.

EU-asioiden selvittelyä kunnallisjärjestö halusi edistää järjestämällä 5.5.1994 valtuustosalissa yleisötilaisuuden, jossa puhuivat Esko Antola ja Sauli Niinistö, joka oli silloin myös Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirin puheenjohtaja.¹

Kaarinan työttömyys oli vuoden 1994 alkaessa 17,7 prosenttia työvoimasta. Nuorten alle 25-vuotiaiden työttömyys oli pahimmillaan 40,7 prosenttiyksikköä. Vasta 2000-luvun kynnyksellä päästiin työttömyydessä yksinumeroiseen lukuun suhteessa työvoimaan.

Tom of Finland hämmensi Kaarinan kulttuuripolitiikkaa

Kokoomusta on joskus syytetty kulttuurivastaisuudesta ja jos jostakin on pitänyt säästää, on vähennyskohteeksi esitetty kulttuurimäärärahoja. Vasemmistopuolueilla on ollut perinteisesti kiinnostusta kulttuuritoimialan kehittämiseen. Monet poliitikot ovat lisäksi harrastaneet monia taiteen lajeja, ja useat heistä ovat menestyksellisesti esiintyneet Kaarina-teatterin esiintymislavoilla. Esimerkiksi kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen johtaja, Jarkko Järvinen (sd) esiintyi Kaarinateatterissa monissa keskeisissä rooleissa. Vasemmistoliiton pitkäaikainen valtuutettu Pentti Kallio on saanut mainetta mm. esiintymällä Rosvo Roopena ja Victor Hugon

¹ Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 20.3.1994 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kurjat näytelmän Jean Valjeanina. Roolit ovat tekijälleen olleet hyvin sopivia. Kerran kuukaudessa maanantaisin ovat nämä kaksi miestä olleet valtuutetun rooleissa Kaarinan kaupunginvaltuuston istuimilla ja puhujakorokkeilla.¹

”Pikkuisen Kaarinan pienehkössä harrastajateatterissa on uhkarohkeasti tartuttu Victor Hugon (1802–1885) järkälemäiseen Kurjat-romaanin, jonka pohjalta tehdyn Misérables-musikaalin ja suurelokuvan ympärille on rakennettu teatteriesitys.

Esitys on uskollinen alkuperäisteokselle. Minna-Stiina Saaristo-Vellinki on tehnyt dramatisoidessaan ja ohjatussaan kokonaisuuden nimenomaan Kaarina-Teatterin resurssit huomioon ottaen.

Esityksessä on peräti 32 näyttelijää. Koko kaarti tekee psykologisesti uskottavaa työtä. Ei varmasti ole helppoa astua Jean Valjeanin kaltaisen fiktiivisen hahmon saappaisiin, mutta karismaattinen Pentti Kallio onnistuu hienosti haastavassa tehtävässään. Kallion Valjean tekee vaikutuksen oikeastaan yllättävän pienin, mutta sitäkin tarkemmin nyansoiduin elein, joiden taustalta huokuvat vahvat ja selkeät ajatukset sekä todet tunteet.”² Toteaa Annina Karhu TS:n teatteriarvostelussa.

Poliittiset puolueiden yhteinen kulttuurimyönteisyys on näkynyt pienen Kaarinan teatterin laajentamis- ja kehitystyössä. Poliitiikan kokoontumistilaisuuksissa on kulttuuritoimin joskus kevennetty ilmapiiriä. Esimerkiksi valtuutettu Leena Aalto on esiintynyt runonlausujana monissa kokoonpanoissa eri yleisöille ja valtuuston päätösjuhlissa kaksoisroolissa. SDP:n järjestökokouksen sihteerinä hänellä oli tapana siteerata pöytäkirjan loppuun muiden viisauksia:

*”Sillä jyvänen tietoa
omasta rakkaasta kotiseudustamme
on enemmän kuin
kokonainen kultamurikka
turhuuden markkinoilta
hankittua tyhjämpäiväistä
viisautta” (Aapeli)³*

”Silloin tulee ongelmia, jos äänestäjät eivät koe puolueen tekevän sitä, mitä se sanoo tekevänsä. (Jan Sundberg)⁴

---

1 Jarkko Järvisen haastattelu

2 Annina Karhu, TS 12.3.2016. Teatteriarvostelu.

3 Kaarinan Sos.dem. valtuustoryhmän toimintakertomukset v.1995.

4 Kaarinan Sos.dem. valtuustoryhmän toimintakertomukset v. 2001.

Aina kun Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestössä olivat puhumassa päätoimittaja Aimo Massinen ja ministeri Pertti Paasio, oli poliittisten puheiden jatkoksi aina kulttuurista: Aimo Massinen lausui runon *Unohdetun planeetan lapset* ja Paasio veti esille kitaransa, jonka säestyksellä laulettiin yhdessä.¹

Ismo Seivästä (KD) on yksi Mikaelteatterin perustajajäsenistä. Hän on käsi- kirjoittanut teatterille useita näytelmiä ja ollut mukana rooleissa.²

Kokoomuksen koulutusristeilyillä 1980–1990 lukujen vaihteessa suoritti kokoomusjärjestön varapuheenjohtaja Jukka Ekuri aamun avauksen laulaen ja herätteli samoin tavoin taukojen jälkeen joukot oppimaan. Kokoomuksen tangoprinsessan Tutta Carpelanin esityksiä kuultiin valtuuston vuodenvaihteen päättökokouksissa.³

Muototaiteen vapaaottelijaksi itseään kutsunut mestarikultaseppä Matti Hyvärinen julkaisi monipuolista taideosaamistaan käsittelevän taidejulkaisun v 2015.

*”Harvinainen monilahjakuus ja merkittävä suomalaisen korutaiteen kansainvälistäjä Matti Hyvärinen on yrittäjänä ja taiteilijana, vastoinkäymiset ja vastavoimat yli käyden, saanut kulkea pitkän ja kokemuksista rikkaan taipaleen. Hän on tehnyt elämäntyönsä suurelta osin vaativissa kansainvälisissä olosuhteissa modernin suomalaisen korutaiteen saattamisessa maailman tietoisuuteen.”*⁴

*”Tutustuimme Pyhän Henrikin ekumeenisen taidekappelin merkeissä. Suunnitelit ja valmistit Ichtyk-korusarjan. Sen pelkistetty muoto osoitti Sinun sisäistäneen Kappelin sanoman. Korujen myötä tulit tuntemaan sinut taiteilijana ja yrittäjänä ja tuntemaan ansiosi korutaiteen edistäjänä kotimaassa ja kansainvälisesti.”*⁵

Matti Hyvärinen toimi Kokoomuksen mandaatilla kahteen otteeseen Kaarinan kulttuurilautakunnassa. Jälkimmäisellä 1990-luvun nelivuotiskaudella hän oli kulttuurilautakunnan puheenjohtaja ja pääsi keskeisesti vaikuttamaan taidekokoelmien kartuttamiseen kansallisesti merkittävien taiteilijoiden teoshankinnoilla (mm. Mauno Hartman, Nandor Mikola, Touko Laaksonen, Alpo Jaakola, Viljo Mäkinen, Kaj Alexander Järvenpää.)

”Erikoisin tapaus oli Kaarinasta kotoisin oleva Touko Laaksonen, Tom of Finland, joka oli Amerikassa noussut maailmanmaineeseen homo-eroottisilla piirroksillaan. Puoliväkinen, mutta toki silloisen kaupunginjohtaja Martti Ilmoisen suosiollisella tuella ostin kaupungin kokoelmiin Tomin työn, muistaakseni viidellätuhannella markalla.”

1 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön kevätkokous 19.3.1982 10–11 §. SDP:n Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Annina Karhu, TS 24.3.2019, 20.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Koulutusohjelmat.

4 Harri Virta 2015. Kaupunginjohtajan avaussanat kirjan julkistamistilaisuudessa.

5 Pirkko Työläjärvi, maaherra emerita. 2015, s. 9.

Hankinnasta nousi kritiikkiä joiltakin tahoilta ja kulttuurisihteeri Jarkko Järvinen otti viraston käytävällä asian puheeksi ja näytti minulle taulua. Totesimme silloin yhdessä, että kun hinta on näin kohtuullinen ja työ oli taitavasti tehty lunastamme sen puoliksi, jos poliittiset paineet nousevat liian korkealle. Järvisen ehdotuksesta Tom of Finlandin taulu siirrettiin siivouskomeroon odottamaan tilanteen rauhoittumista.¹

Muutamien vuosien jälkeen taulu palautettiin valtuustosalin käytävän seinälle, eikä siitä juurikaan kommentoitu. Sittemmin teos on ollut Yhdysvalloissa Tom of Finland näyttelyssä sekä Helsingin taidehallissa. Kulttuurisihteeri Mikko Nortelan mukaan teoksen arvoksi on arvioitu 15 000 € ja teos pääsee kunniapaikalle valmistuvaan kirjastotaloon.² Kulttuuripoliittikkakin on tarpeellista. Mieleen tulee Laura-Päiviö Häkämiehen kunnallispolitiikalla kulttuuripalveluja käsittelevän väitöskirjan, *Kaupungin on tehtävä ihminen mahdolliseksi*, johdanto-osan ote Matti Paavolaisen runosta:

”Kaupungin ankara ehto elämälleen on, että asukkaiden koko energia ei saa kulua sopeutumiseen, kaupungin on tehtävä ihminen mahdolliseksi: jotakin täytyy jäädä yli pakollisten kuvioden yli käytännön ja säännön, rutiinin, sosiaalisten mekanismien, mallien ja vakioiden.”³

Kunnallispoliittinen ohjelmaproessi

Kokoomus halusi oppia edellisten vuosien virheistä. Kunnallispoliittisen ohjelman teko aloitettiin nyt vähän vanhoja käytäntöjä soveltaen, mutta vielä enemmän järjestön yhteisenä prosessina. Kunnallispoliittisen ohjelman valmistelutoimikunnan puheenjohtajaksi oli valittu valtuustoryhmän puheenjohtaja Timo Läpinen. Hän esitteli ohjelman laatimisen yleiset lähtökohdat painottaen, että voimassa ollut kunnallispoliittinen ohjelma ei ollut ohjelman valmistelun pohjana. Valmisteluun hän halusi organisoida koko järjestön kenttäväen. Valmistelemaan elimeen piti valita seuraavassa kokouksessa viisi henkilöä, jotka voivat edustaa perusyhdistyksiä. Läpinen mielestä tärkeintä oli saada ryhmään aatteellisesta pohdinnasta ja periaatteellisesta lähestymistavasta kiinnostuneita henkilöitä. Kokoomuksen tavoitteiden kirjaamisen pohjana tuli olla laaja teemoittain käytävä keskustelu kunnallistoimikunnassa. Työryhmän suunniteltavaksi jäivät teemat ja toteuttamisaikataulu. Toimintakäytännön piti olla sellainen, että alaan ja sen problematiikkaan

---

1 Jarkko Järvisen haastattelu 16.6.2016. Keskustelu Jarkko Järvinen-Heimo Kukkonen, oma muistikuva taulun hankinnasta.

2 Mikko Nortela, 27.7.2017.

3 Päiviö-Häkämies, Laura 2018, 8. Ote kirjailija-runoilija, läänintaiteilija Matti Paavolaisen kirjoittamasta Kotkan kaupungin 100-vuotisjuhlan runosta, ensimmäine kappale.

hyvin perehtynyt asiantuntija pitää alustuspuheenvuoron. Sen jälkeen käytävän keskustelun tuli olla vapaata eikä sitä ollut tarkoitus sitoa ennalta suunniteltuihin raameihin. Kunnallistoimikunnassa käytyjen teema-alustusten ja keskustelujen pohjalta työryhmän oli määrä laatia hallitukselle esitys Kokoomuksen tavoitteista Kaarinassa 1997–2000. Kunnallistoimikuntakäsittelyn jälkeen työryhmän piti laatia julkaisu lopulliseen muotoonsa.¹ Ohjelmatyöryhmään nimettiin puheenjohtajan lisäksi Pertti Heinonen, Olavi Hiekka, Pirkko Nuotio ja Erkki Lappalainen.²

Kunnallistoimikunnan kokouksissa oli aloitettu ohjelmatyötä tukeva ja uusia luottamushenkilöitä kouluttava lautakuntaesittelysarja. Vapaa-aikalautakunta aloitti esittelykierroksen. Liikunta ja kulttuuri oli vapaakuntakokeilun jälkimainingeissa yhdistetty saman hallintokunnan alaiseksi. Esittelyssä etsittiin lisää yhteistyötä myös koulutoimen suuntaan.³

Teknisen lautakunnan puheenjohtaja Pertti Kujanpää kertoi hallintokunnan painopisteistä. Alustuksen pohjalta keskusteltiin Kaarinan vedenhankinnasta, moottoritien alikulkutunneleista annettavista lausunnoista sekä Kuusiston koulun rakentamisesta ja teiden turvallisuudesta.⁴

Kaavoitus ja rakentaminen oli yhdistetty vapaakuntakokeilun yhteydessä saman lautakunnan alaisuuteen. Lautakuntaesittelyssä paneuduttiin valmisteilla oleviin kaavoihin ja johtosäännön merkittäviin kohtiin.⁵

Ritva Järvi esitteli Kaarinan–Piikkiön kansanterveystyön kuntayhtymän eri toimintamuotoja. Palvelurakennemuutoksen tarkoituksena oli tarkistaa laitospaikkojen tarve ja pyrkiä nykyistä paremmin toimimaan avohuoltoon. Kuntayhtymän vuoden 1994 talousarviota oli jouduttu pienentämään edellisestä vuodesta kahdeksan prosenttia.⁶

Ympäristölautakunnan puheenjohtaja Erkki Lappalainen esitteli kunnallistoimikunnalle hallintokunnan toiminta-ajatusta, johtosääntöä ja ympäristönsuojeluun liittyviä lakeja.⁷

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 22.8.1993 8 §.Liite:1. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 17.10.1993 10 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 22.8.1993 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 26.9.1993 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 17.10.1993 7§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

6 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 12.12.1993 6§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

7 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 20.3.1994 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Uusi kaupunginjohtaja Martti Ilmonen esitti näkemyksiään mm. Kaarinan viihtyvyyssarvoista, nykyisin Turkuun muuttavien yli 50-vuotiaiden pitämisestä edelleen Kaarinassa. Hän puhui myös kaupungin taloudesta sekä organisaation ja johtamisen kehittämisestä. Kaupunginjohtaja näki kaupungin tulevaisuuden valoisana ja piti tärkeänä virkamiesten ja valtuutettujen välistä avoimuutta.¹

Valtuuston puheenjohtaja selvitti Turun ja itäisten kuntien kanssa käytyjä neuvotteluja ja toimenpiteitä Virttaankankaan vesihankkeesta. Kaarinan osuus tästä Oripään pohjavesihankkeesta oli 40 prosenttia Hän toi myös Helsingistä terveisiä: valtion rahoitus Paimio-Turku moottoritiehen oli kunnossa.²

Kaupunginkamreeri Hannu Nyysölä esitteli kunnallistoimikunnassa valtuustolistalla olevia rahastosiirtoja. Kaupungille oli vuonna 1993 kertynyt arvioitua enemmän verotuloja ja valtionosuuksia, jotka oli tarkoituksenmukaista siirtää rahastoina tuleviin käyttötarkoituksiin.³

Kunnallispoliittinen ohjelmatyöryhmä oli tarkentanut suunnitelmaansa, ja lautakuntaesittelyjä seurasi kunnallistoimikunnassa asiantuntijoiden teema-alustuksia. Maankäytön asiantuntija Eino Halonen aloitti sarjan ympäristöä käsittelevällä esityksellä. Hän korosti, miten ympäristö tuli ottaa huomioon kaikessa rakennetun ympäristön suunnittelussa. Kaavoituksessa tuli pyrkiä näkemään tulevaisuuteen, jolloin tie- ja katuratkaisut, asuminen ja työpaikka- sekä virkistysalueet voitiin sovittaa harmoniseksi kokonaisuudeksi. Hänen mukaansa Kaarinaan tuli rakentaa pääosin pientaloja. Niitä täydentäisivät matalat, korkeatasoiset kerrostalot, joissa houkuttimina olivat esimerkiksi ranta ja terassi. Myös mataliin kerrostaloihin tuli rakentaa hissit. Tarvittiin myös korkeatasoisia vuokra-asuntoja. Asumistapojen monimuotoisuusvaatimus oli leimaa antavana käydyssä palautekeskustelussa. Tonteille ei haluttu määrittää tiettyä vakiokokoa, vaan tarvittiin erilaisia vaihtoehtoja ja kaavallista joustavuutta. Rantojen läheisyyteen haluttiin sijoittaa asutusta. Kävelytiet tahdottiin ulottaa rannoille. Maapolitiikassa keskeisten alueiden maa oli otettava käyttöön kaupungin omistuksen kautta. Myös yksityisten maanomistajien kanssa tehtäviä kaavoitussopimuksia tuli suosia. Halosen esityksen mukaan tuli kiinnittää huomiota teiden aiheuttamien haittojen poistamiseen hyvällä suunnittelulla.⁴

Kunnallispoliittiseen ohjelmaan liittyviä esityksiä jatkoi rehtori Onerva Virtanen. Hänen pitämänsä alustuksen pohjalta keskusteltiin koulutuksesta ja siihen

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 23.1.1994 3§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 20.6.1993 7§; 20.3.1994 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 27.2.1994 2§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 25.9.1994 3§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

liittyvistä asioista.¹ Lopullisen ohjelman kohtaan koulutuspalvelut kirjattiin näiden keskustelujen pohjalta:

*”Kaarinan koululaitos tulee säilyttää kilpailukykyisenä. Korkeatasoinen opetus on yksi niistä peruspilareista, joilla rakennetaan tulevaisuuden Kaarinaa. Kasvatuksellinen päävastuu kuuluu edelleen oppilaan kodille ja vanhemmille. Koulun rooli on tukea tässä tehtävässä. On tärkeää, että oppilas kasvaa vastuulliseksi ja rehelliseksi, on toimissaan oikeudenmukainen ja toiset huomi-
oonottava sekä pystyy hyväksymään erilaisuutta ympäristössään.”²*

Koulutuspalveluja käsittävässä ohjelmakohdassa korostettiin jokaisen oppilaan oikeutta rauhalliseen ja häiriöttömään opiskeluympäristöön. Koulukiusaamisen estämiseksi oli tehtävä kaikki voitavissa oleva. Myös opettajille oli taattava työrauha. Lisäresursseja haluttiin kohdentaa tukiopetukseen, mutta todellinen parannus saavutettaisiin vain ryhmäkokoja pienentämällä.

Koulutus haluttiin eriyttää niin, että oppilaat voivat saada mahdollisimman hyvin tasoaan ja motivaatiotaan vastaavaa opetusta. Ajatuksena oli antaa haasteita lahjakkaille ja tukea sitä tarvitseville. Tasovalintojen aikana oli ohjauksella huolehdittava, etteivät jatko-opiskelumahdollisuudet vaarantuneet mahdollisten tasokurssivalintojen myötä. Valinnaisuutta haluttiin lisätä siten, että koulujen oppiainetarjonnat täydensivät toisiaan. Näin koulujen profiloitumisella voitiin opiskelijoille tarjota entistä parempia koulupalveluita. Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus nähtiin osana jokapäiväistä elämää. Siksi oppilaan tuli saada perusvalmiudet muuttuneen toimintaympäristön hallintaan.

Lukioita tuli kehittää monipuolisina oppilaitoksina, jotka etsivät myös erikoistumismahdollisuuksia turvaten hyvät valmiudet jatko-opintoihin. 10-luokka haluttiin säilyttää ainakin toisella yläasteella. Koululaisten yrittäjä tietoisuutta oli lisättävä työelämään tutustumisella ja yrittäjien pitämällä oppitunneilla sekä kummiluokkatoiminnalla.

Aikuiskoulutus nähtiin haasteena, varsinkin aikana, jolloin työelämän rakenteelliset muutokset vaativat kouluttautumaan uusiin tehtäviin. Aikuislukiota pidettiin tärkeänä kaarinalaisessa kouluvalikoimassa.

Toisen asteen ammatillista koulutusta tarjoavan Sosiaalialan oppilaitoksen toimintaa haluttiin vahvistaa ja monipuolistaa. Aloitettuja avoimen korkeakoulun ja ammattikorkeakoulun kehittämishankkeita tuli jatkaa. Varsinais-Suomen maa-seutuoppilaitoksen siirryttyä valtiolta Kaarinan, Paimion ja Piikkiön omistamaksi kuntayhtymäksi siitä haluttiin kehittää ympäristöalan koulutusta antava valtakunnallinen koulutuksen tarjoaja. Yhteiskunnan ammattirakenteessa tapahtuneet

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 13.11.1994 3§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

muutokset haluttiin ottaa huomioon koulutustarjonnassa. Tuorlan kartanon kulttuuriympäristöä voitiin samalla koulukäytössä säilyttää, ylläpitää ja kehittää.¹

Sosiaalipalveluita koskevat tavoitteet vuosille 1997–2000 muotoiltiin Heikki Suhosen kunnallistoimikunnassa pidetyn alustuksen pohjalta.²

Sosiaalipoliittisessa osiossa, sosiaaliturvaa kaikille väestöryhmille, kirjattiin lopullisessa ohjelmassa otsakkeella Päivähoito–turvallista kasvua ja kehitystä:

”Kokoomuksen mielestä päivähoito on virikkeellinen ympäristö, johon lapsen on kiva tulla ja jossa hän kokee olonsa turvalliseksi. Päivähoito on myös kasvamisen ja oppimisen paikka; siellä leikinomaisesti toimien opitaan monia tärkeitä asioita tätä päivää ja huomista varten.

Päivähoidon vaihtoehdot ovat päiväkotia ja perhepäivähoito. Toisille riittää myös leikkitoiminta. Kotona hoitamisen on oltava myös taloudellisesti mahdollista vanhempien niin halutessa ja tästä syystä on Kaarina-lisä otettava jälleen käyttöön.

Päivähoidon korkea taso on turvattava Kaarinassa. Vuoden 1996 alusta on kaikilla lapsilla oikeus päivähoitoon. Tämä merkitsee päiväkotipaikkojen tarpeen kasvua ja siten myös uusien tilojen hankkimista ja koulutetun henkilökunnan palkkaamista.

Päiväkotilapset saavat Kaarinan kaupungin vahvistaman suunnitelman mukaista esiopetusta. Tavoitteemme on kaikkien 6-vuotiaiden lasten saaminen päiväkodeissa annettavan esiopetuksen piiriin.”³

Itsenäisyyttä ja omatoimisuutta haluttiin korostaa kohdassa Vammaisten ja vanhusien asumis- ja tukipalvelut:

”Kaarinassa käynnistettyä alueellista perusparannusrakentamista tulee edelleen jatkaa ja kehittää siten, että huomioidaan myös sosiaalipoliittiset tavoitteet. Huomiota tulee kiinnittää vanhusväestön ja vammaisten asettamiin erityisvaatimuksiin.

Palvelurakennetta tulee muuttaa niin, että entistä useampi tukea tarvitseva vammaisen ja vanhuusikäen ehtinyt henkilö voisi asua ja elää itsenäisesti. Tämä voidaan saavuttaa avohuollon palveluja lisäämällä ja vapaaehtoistyötä tukemalla.

Palveluasumista tulee kehittää, jolloin se saattaa tarjota mielekkään vaihtoehdon yhä useammalle päivittäisissä toimissa apua tarvitsevalle. Näin voi-

---

1 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. 3. Koulutuspalvelut. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 27.11.1994 3 S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. 4. Sosiaaliturvaa kaikille väestöryhmille. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

daan vähentää laitosasumisen tarvetta. Vammaisille suunniteltuja ryhmä- ja palveluasuntoja on saatava sekä vakinaiseen että tilapäiskäyttöön.”

Kokoomus halusi toteuttaa ehkäisevää sosiaalipolitiikkaa Kaarinassa. Se tarkoitti kuntalaisten terveiden elämäntapojen edistämistä, omatoimisuuden tukemista ja aloitteellisuuteen kannustamista.¹

Kunnallistoimikunnassa jatkettiin eri hallinnonalojen osalta keskustelutarjua. Näin saatiin terveystalvelujen ja vapaa-aikatoimen ohjelmasisällöt. Elinkeinpolitiikkaan liittyvän alustuksen piti Varsinais-Suomen Yrittäjien toimitusjohtaja Henri Wibom. Kuntien yrittäjäystävällisyystutkimuksessa Kaarina sijoittui kolmanneksi Salon ja Someron jälkeen. Viimeisessä Pertti Kujanpään alustuspuheenvuorossa selvitettiin ympäristöosaston rakentamista ja liikelaitostoimintaa. Samassa yhteydessä esiteltiin Turun Kauppakorkeakoulun tutkijoiden Jarna Heinosen ja Antti Paasion tekemää Kaarinan ympäristöosaston kuntakuntotestiä.²

Kun Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallispoliitista ohjelmaa vielä vähän hiottiin, se saatiin käyttöön kunnallisvaalivuonna 1996 nimellä Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. Sen johdanto-osa alkoi:

”Jokainen meistä on osa luontoa ja siitä riippuvainen. Arvomme, tavoitteemme ja toimintamme vaikuttavat koko kaupunkiimme, sen luonnon ja ihmisten elämänmahdollisuuksiin ja hyvinvointiin. Meidän on tiedostettava vastuumme. Arvomme ja valintamme vaikuttavat koko yhteisöömme.

Suuria haasteitamme ovat, miten ratkaisemme ympäristökysymykset, työttömyyden sekä sen mukanaan tuomat sosiaaliset ja henkiset ongelmat, miten edistämme hyvinvointia sekä sen tasaisempaa jakautumista kaikkialla, miten kehitämme kaupunkilaisten vaikutusmahdollisuuksia sekä turvaamme yksilön oikeudet ja vapauden.

Tulevaisuuteen suuntautunut puolueemme Kansallinen Kokoomus tukeutuu perusarvoina elämän edellytysten turvaamiseen, yksilönvapauteen ja vastuuseen sekä henkiseen kasvuun, tasa-arvoon ja turvallisuuteen, moniarvoiseen kansanvaltaan sekä ihmisen ja luonnon ehdoilla toimivaan markkinatalouteen. Nämä periaatteet luovat pohjan myöskin Kokoomuksen kunnallispolitiikalle Kaarinassa.”³

Vertailtaessa Kokoomuksen tavoitteita Kaarinassa 1997–2000 Kaarinan Vihreiden Vihreään visioon 1994–2000, havaitsee kokoomuslaisessa ohjelmassa varsin pal-

1 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. 4. Sosiaaliturvaa kaikille väestöryhmille. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 11.12.1994 13 S; kunnallistoimikunnan pöytäkirja 22.1.1995 3S; syyskokouksen pöytäkirja 9S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 1997–2000. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

jon lähentymistä Kaarinan vihreiden yhteisen ajattelun tuloksena syntyneeseen vihreään visioon, joka alkaa:

”Kaarina vuonna 2000 on kaupunki, jossa kestävän kehityksen periaate toteutuu yhtä lailla yhdyskuntasuunnittelussa, kaavoituksessa, asumisessa kuin liikenteessä, yritysten toiminnassa ja ympäristön hoidossa.

Kaarinassa panostetaan ihmisten perusturvallisuuteen, vanhusten hoivajärjestelmiin ja lapsiperheisiin samoin kuin terveyteen, viihtyvyyteen sekä monipuoliseen ja korkeatasoiseen koulutukseen ja kulttuuriin.”¹

Kaarinan Vihreät päivitti visiotaan kunnallisvaalien alla toukokuussa 1996 julkaisemalla jokaiseen kaarinalaiseen kotiin jaettavan Vihertääkö Kaarina–painotutteen. Siinä Kaarinan Vihreät vertaili, miten heidän tavoitevisionsa oli toteutunut ja ensimmäinen johtopäätös oli, että hyvin, koska Kaarinan kaupungin toiminta-ajatukseksi on hyväksytty:

”Toimimme kaarinalaisten parhaaksi kestävän kehityksen periaatteella.”

On ilmeistä, että vihreiden poliitikoilla ja ohjelmilla oli vaikutusta Kaarinan kaupunginkin ohjelmaan. Vaikka vihreät johtivat kaupunginhallitusta ja Kokoomus kaupunginvaltuustoa, on tällaiset kaupungin toiminta-ajatukset hyväksytty aina kaikkien puolueiden konsensushengessä. Kiistatonta on, että käytettyyn puhetapaan ja varsinkin puolueiden vaaliohjelmiin tuli lisää vihreyttä. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö oli, vaalitappion jälkeen, erityisesti kiinnittänyt ohjelmiinsa huomiota ja löytänyt paikallistasollakin yllätykseksi Kokoomuksen periaateohjelmista vihreiden ohjelmien kanssa samansuuntaisia kirjauksia. Vaikka Kokoomus teki vihreiden kanssa yhteistyötä, lähinnä henkilövalinnoista tehdyn sopimuksen mukaisesti, niin samanaikaisesti valmistauduttiin tuleviin kunnallisvaaleihin. Pöytäkirjamerkintöjen pohjalta tuntui siltä, että päävastustaja ei ollutkaan tällä kertaa vasemmisto vaan vihreät.

Kokoomuksen ohjelmaprosessi oli ollut varsin pitkäjänteinen ja keskustelutarja monipuolinen. Huomiota kiinnitti se, että ohjelma-alustukset käsiteltiin järjestön laajemmilla foorumeilla kunnallistoimikunnassa ja syys- ja kevätkokouksissa eikä juurikaan hallituksessa. Järjestökäsittelyssä valtuustoryhmä oli lähentynyt ja sulautunut aktiiviseksi osaksi kunnallisjärjestötoimintaa. Asiaa edistivät valtuustokaudella aloitetut valtuuston puheenjohtajan vetämät valtuustoryhmien puheenjohtajien säännölliset palaverit. Näin Kokoomus sai järjestön käsittelyyn reaaliaikaista tietoa siitä, miten muiden puolueiden valtuustoryhmät suhtautuivat esillä oleviin poliittisiin kysymyksiin. Toisaalta kunnallisjärjestön oman kunnallispoliittisen ohjelman valmistelu antoi hyviä valmiuksia vaikuttaa ja ottaa tietopohjalta kantaa Kaarinan kaupungin kuntasuunnitelmaan, jota

---

¹ Kaarinan Vihreät ry 15.5.1994. Vihreä visio 1994–2000. Kopio tekijän hallussa.

valmisteltiin ja käsiteltiin kaupungin johtoryhmässä, kaupunginhallituksen ja -valtuuston seminaareissa. Kokoomuksen kunnallispoliittisen ohjelman uudistamisessa näyttää nuorempaa sukupolvea edustavalla työryhmän puheenjohtajalla olleen tärkeä merkityksensä.

Kuntaperhe-lehden ilme muuttuu

Kuntaperhe-lehti oli perustettu heti kunnallisjärjestön perustamisen jälkeen noudattaen tarkasti Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön sääntöjen 3 §:n kohtaa kolme:

”Harjoittaa jäsenistönsä keskuudessa ja sen ulkopuolella kunnallisjärjestön tarkoitusperiä edistävää tiedotustyötä ja julkaisutoimintaa.”¹

Vuodesta 1980 lähtien julkaistun tiedotus- ja keskustelulehden ensimmäiseen toimituskuntaan kuuluivat Eero Uusitalo päätoimittajana ja Raisa Lahnalampi toimitussihteerinä. Mauri Liponkoski oli lehden piirtäjänä elävöittäen joskus kivaakin poliittista kapulakieltä sisältävää tekstiä kuvituksin. Hänen käsialaansa oli myös ensimmäisten Kuntaperhe-lehtien kannessa esiintynyt ”perhekuva”. Lehdet painettiin Kokoomusta lähellä olevassa Seppo Linkisen kirjapainossa. Ensimmäisenä jakelupäällikkönä toimi Erkki Linkinen, joka toimitti lehdet aluevastuuhenkilöille. Kaarina oli jaettu lehden aloittaessa kolmeentoista jakelualueeseen. Jakeluvastaava taas hankki reviirilleen riittävän määrän kokoomusaktiiveja, jotka kukin huolehtivat lehtien postilaatikkojakelusta sovitulle kartta-alueelleen.²

Lehden painokustannusten kattamiseksi tarjottiin ilmoittajille mainostilaa. Ilmoituksia saatiin pankeilta, vakuutusyhtiöiltä ja rakennusliikkeiltä. Kokoomuslaiset yrittäjät olivat sekä etuoikeutettuja että velvoitettuja tukimainosten an-

Piirros 2. Kuntaperhe.Kaarinan Kokoomusjärjestön oma lehti. – Mauri Liponkoski. Kuntaperhe-lehden kansikuva 2/1983.

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön säännöt 1979 3§. Säännöt hyväksytyt 12.12.1982.

2 Eero Uusitalon haastattelu; Kuntaperhe-lehden kansikuva 2/1983.

tamiseen. Alkuvuosina ilmoituksia oli aika vähän, mutta niillä katettiin aiheutuneet kustannukset. Myöhemmin hoidettiin ilmoitustuloin myös vaalitoimintaa. Kaikki pankit voitiin 1980-luvulla koota jopa samaan pankkien yhteismainokseen. Kokenut ilmoitushankkija voi myös hakeutua paikallisen pankinjohdajan puheille ja pyytää mainosta todeten, että pääkilpailija on jo lupautunut mukaan. Sitten mentiin siihen toiseen pankkiin. Ilmoittajat tiesivät hyvin käytännöt ja puolueet saivat mainoksensa. 1980-luku oli mainosrahoituksen osalta aika hyvää aikaa.¹

Kuntaperhelehtiä ilmestyi 1980-luvulla pääsääntöisesti 3–5 numeroa vuodessa. Lehden sivu oli A5-kokoa, ja lehti painettiin alusta lähtien kirjapainotyönä. Vuodesta 1989 kuntaperheen päätoimittajan tehtävät vastaanottanut Marja Hakalax esitti, että Kuntaperhelehdessä muutetaan ajanmukaisemmaksi. Vuoden 1990 alusta lehti painettiin A4-kokoisena. Vuoden 1992 vaalimerkistä lähtien Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö käytti lehden teossa enemmän alan asiantuntijoita ja lehden taitto siirtyi Viestintäharju Oy:lle.

Vuoden 1996 alusta lehti muuttui tabloid-kokoiseksi ja se painettiin myös sanomalehti-paperille. Jakelussa siirryttiin pysyvästi käyttämään ulkopuolisia jakeluyhtiöitä. Kunnallisvaalivuosina lehteä painettiin kaksi numeroa, joista toinen oli painottunut ehdokkaiden esittelyyn. Lehtien ilmestyminen harveni 2000-luvulla ja painottui kunnallisvaalivaiheen tukemiseen.² Lopulta Kaarinassa julkaistavasta Kuntaperhe-lehdestä luovuttiin ja tiedottamiseen käytettiin Varsinais-Suomen Kokoomuspiirin julkaiseman lehden lisäsivuja. Alueellisuus ja paikallisuus hukkuivat yleispoliittisten sivujen sisältöihin.

Kuva 11. Pankkien yhteismainos vuoden 1984 Kuntaperhe-lehdessä. 1990-luvulla pankkien määrä romahti ja mainoshankinta laskusuhdanteessa heikkeni merkittävästi.

1 Eero Hiekan haastattelu 4.11.2011.

2 Kuntaperhe 1980–2008.

Salaisia neuvotteluja

Poliittisista neuvotteluista 1993 alkaneella vaalikaudella oli kovin vähän löydetävissä jälkiä.

Kaarinan sos.dem. kunnallisjärjestön toimintakertomuksessa vuodelta 1993 todetaankin:

”Paikallisesti poliittinen tilanne on myös labiili, ”piikki” hallitsee ja vallitsee. Esimerkkinä voidaan todeta, että yhtään poliittista neuvotteluyhteydenottoa ei ole ollut järjestöön.”¹

Ehkä aktiivisimmat kirjaukset koskivat pyrkimyksiä säilyttää vaaliliitto RKP:n kanssa. Keväällä 1996 käsiteltiin ensimmäisen kerran RKP:n tekemää tarjousta teknisen vaaliliiton solmimiseksi kunnallisvaaleissa. Vaaliliittoneuvotteluja päätettiin jatkaa ja tarjota RKP:lle yhtä kaupunginhallituspaikkaa, mikäli vaaliliitolle niitä saadaan neljä. Jos vaaliliitto saisi vain kolme kaupunginhallituspaikkaa, ei RKP:n saama äänimäärä oikeuttaisi kaupunginhallituspaikkaan koko vaalikaudeksi.²

Seuraavassa kokouksessa päätettiin jatkaa vaaliliittoneuvotteluja. Kesäkuun kuukausikokouksessa kirjattiin, että RKP:n kanssa ei ole vielä tehty vaaliliittosopimusta. Asiaan päätettiin palata elokuussa, jolloin todettiin, että vaaliliittoa ei todennäköisesti synny tällä kertaa. Asia sai kielteisen sinetin lopullisesti syyskuussa 1996.³ RKP oli ollut tähän asti Kaarinassa kunnallisvaaleissa vaaliliitossa oikeistokeskustan kanssa ja viimeksi kaksin Kokoomuksen kanssa. Laajojen vaaliliittojen aika oli nyt ohi ja RKP oli ryhmittynyt Kristillisten ja Keskustan kanssa yhteen.⁴

RKP:n Johan Moberg selvitteli Aboa-Vårt Åbo-lehdessä puolueen päätöstä uudesta vaaliliitostaan:

*”Samlingspartiet har dikterat för strikta linjer och för hårda krav på de mindre partierna om de gått samman i valförbund. Centern och Kristna förbundet däremot hade mer samförstånd med Sfp om hur kampanjerna skulle föras och hur partierna efter valet skulle arbeta.”*⁵

Kokoomus oli nyt ensi kertaa menossa yksin kunnallisvaaleihin.

Neuvottelijoiksi oli valittu järjestön puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja. Varapuheenjohtaja Marja Hakalaxin lausunnon mukaan häntä ei toimikaudellaan pyydetty kertaakaan neuvotteluun.⁶

1 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön toimintakertomus vuodelta 1993.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 14.4.1996 8 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 19.5.6 §, 16.6. 6 §, 25.8. 7 §, 15.9. 7 § 1996. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Svanfeldt-Winter 2014, 40.

5 Svanfeldt-Winter 2014, 40.

6 Marja Hakalaxin haastattelu 19.5.2013.

Vuoden 1996 alussa jaettiin neuvotteluedustus siten, että epävirallisissa neuvotteluissa järjestöä edusti puheenjohtaja ja virallisissa neuvotteluissa puheenjohtajan lisäksi varapuheenjohtaja ja naisjärjestön puheenjohtaja. Vuoden 1997 alusta lähtien oli neuvottelijoiksi valittu puheenjohtaja ja varapuheenjohtaja.¹

Neuvotteluihin liittyvissä asioissa on arkistoissa eniten puutteita. Esimerkiksi RKP:n esitystä ei ole liitteenä. Yleensäkin järjestön ja poliittisten osapuolten sopimusasiakirjoja puuttuu. Neuvotteluja oli kirjausten mukaan vaalikaudella vähän, tarpeelliset yhteydenotot puheenjohtaja on ilmeisesti hoitanut niin sanottuina epävirallisina neuvotteluina ja halutut päätökset on tuotu järjestön siunattavaksi. Aktiiviset viralliset neuvottelut eivät vaalikaudella ole asiakirjojen valossa toimineet. Kokoomus ei asioissa ole ollut aktiivinen. Eivätkä muutkaan puolueet.

Vihreiden kanssa varmistettiin kaksivuotiskauden jälkeiset puheenjohtaja- ja hallitusvalinnat teknisen vaaliliiton, ”piikin”, kanssa. Muuten ei näkyvä yhteistyö hallituspolitiikassa toteutunut, vaan porvarillinen ryhmä hajosi jopa henkilövalinnoissa. Valtuuston ryhmäpuheenjohtajien kokouksissa linjattiin konsensushengessä valtuuston päätökseen tulevia asioita. Poliittinen päätöksenteon käytäntö ja sovittelu muokkasivat maaperää tulevalle kunnallispoliittiselle toimintakäytännölle.

Paljon poliittista epäsovua ja keskustelua aiheuttanut sinivihreä piikkikoalitio haluttiin Kokoomuksen järjestössä unohtaa yhtä hiljaisesti, kuin se oli syntynytkin. Huomionarvoista mielestäni on se, että kunnallisjärjestön kokouksissa ei kertaakaan otettu esille sitä, että neuvoteltaisiin vanhojen yhteistyökumppanien kanssa teknisestä vaaliliitosta.

Kokoomukselle poliittinen yhteistyökumppani vaikkapa veden hankinnasta, moottoritien rakentamisesta tai ylikunnallisesta yhteistyöstä löytyi useimmin sosiaalidemokraattien suunnasta. Järjestö ei käynyt neuvotteluja sosiaalidemokraattienkaan kanssa. Virallisten organisaatioiden ohella toimivat kuitenkin myös henkilöiden väliset epäviralliset yhteydet, jotka muokkasivat maaperää tulevaisuuden politiikalle. Eri puolueiden keskeiset poliittiset toimijat olivat tiiviissä yhteydessä politiikan arkisissa tehtävissä. Järjestön painoarvo oli vähenemässä.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 21.1.1996 5 § ja 19.1.1997 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Laman varjosta kohti uusia vaaleja

Vastuu alkaa siitä, että välittää

”Lokakuun 1996 kunnallisvaaleihin lähdetään tavoitteena suurimman puolueen aseman säilyttäminen Kaarinassa. Vaalipäällikön ja -toimikunnan organisoiman kunnallisvaalikampanjan lisäksi erityisesti valtuutetut, mutta myös muut luottamushenkilöt terävöittävät kokoomuspolitiikkaa ja tuovat sitä esille mm. paikallislehdissä.”

Vuoden 1995 syyskokouksen vaalitavoite muotoutui edellä esitettyyn muotoon, kun syyskokouksessa sihteeri oli kuulakärkikynällä ylliviivannut alkuperäisesityksessä olleen ”...täysi määrä ehdokkaita ja ainakin entinen määrä valtuustopaikkoja...”¹ Järjestöväki halusi kirjauksen korjauksella osoittaa, että vaaleista haluttiin selviytyä voittajana ja saadaan lisää valtuustopaikkoja. Syyskokouksen järjestöväki halusi hyvissä ajoin ennen vaaleja aktivoida kaikkia kokoomuslaisia luottamushenkilöitä toimimaan aikaansaavasti. Kuntalaisiin päin vastuuta haluttiin kohdentaa. Kaikkia kunnallisissa luottamustoimissa olevia kokoomusedustajia innostettiin vuorovai-
kutukseen kaupunkilaisten kanssa. Painotus kohdennettiin valtuutettuihin.

Toisaalta valtuutetut olivat olleet huonoista taloussuhdanteista huolimatta olleet aktiivisia vedenhankintahankkeessa ja tehneet vaikeassa työllisyystilanteessa työllisyyden edistämiseksi yhteistyötä muiden puolueiden ja paikallisten työvoimaviranomaisten kanssa. Edellä kuvatussa kokoomuslaisessa kaupungin kehittämissuunnitelmassa oli valtuustoryhmän puheenjohtaja Timo Läpisen työryhmällä hyvä ote ja hankkeessa oli sitoutettuna suuri joukko toimijoita.

Vuoden 1996 valtakunnalliseksi vaalisloganiksi oli Kokoomuksessa muotoiltu: ”Vastuu alkaa siitä, että välittää.” Tätä teemaa käytettiin, ei tosin kovin näytävästi, kunnallisjärjestön vaalilehdessä esiteltäessä Kokoomuksen tavoitteita Kaarinassa. Edellisen vuoden vaalitunnuksin, vastuuta koko Suomesta, kaarinalaisista eduskuntavaaliehdokkaista Hannu Hurme sai 770 ääntä ja Merja Liponkoski keräsi 1209 ääntä. Samaa eduskuntavaalislogania varustettuna Suomen lipulla käytettiin EU-vaaleissa, jotka pidettiin samanaikaisesti kunnallisvaalien yhteydessä.²

Kunnallistoimikunnassa päätettiin valtakunnallisesta teemasta poiketen, että kunnallis- ja eurovaaleihin lähdetään tunnuksella: *Vastuuta kotikunnasta*. Ilmoitelu haluttiin keskittää paikallislehti Kaarinaan ja yrittäjäjärjestön Kauppapaikkana Kaarina lehteen. Lisäksi jaettiin alueellisia teemoja käsitteleviä heittolehtisiä.

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 10.12.1995 5 §. Vuoden 1996 toimintasuunnitelma. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen sloganit. Porvarillisen Työn Arkisto. Kopio tekijän hallussa; Kuntaperhe 2/1996, 2; Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 14.4.1996 5 §, liite 2 toimintakertomus vuodelta 1995.

Järjestön Kuntaperhe -lehdessä luvattiin esitellä kaikki ehdokkaat tasapuolisesti. Mainosjakelut annettiin maksullisten yritysten hoidettaviksi. Meriradion vaali-mainostarjousta ei hyväksytty.¹

Vaalitilaisuuksien järjestäminen aikataulutettiin ja annettiin eri perusyhdistysten tehtäväksi. Vaaliteemoista sovittiin vielä, että ne voivat olla yleisiä tai liittyä ehdokkaan asuinalueeseen.²

Eräs uusista kaarinalaisista ehdokkaista oli Tutta Carpelan. Hän vetosi vaaliteemoissaan rehellisyyteen, avoimuuteen ja oikeudenmukaisuuteen. Kuntaperhe-lehti esitteli hänet vaalijulkaisussa:

”Tämä vuoden tangoprinsessa Tutta Carpelan on 29-vuotias kampaamoyrittäjä, joka on kyllästynyt jaaritteluun ja ns. vanhoihin partoihin. Siksi hän on lähtenyt mukaan myös kunnallisvaaleihin. Poliitikoihin on nyt saatava enemmän uskoa ja luottamusta kansan riveistä.

Kaarinassa riittää Carpelanin mukaan tehtävää niin lasten- kuin vanhustenhoidon saralla. Ykköskohteena on kuitenkin työttömyys. Se on lopultakin saatava kääntymään reiluun laskuun. Kaarinan kasvulle luo parhaiten edellytyksiä se, että lapsiperheistä pidetään huolta. Kaarina-lisä tai jokin muu vastaava etuisuus on yksi hyvä vaihtoehto.

Esiintyvän artistin vapaa-aikaan mahtuu musiikin lisäksi lenkkeilyä ja aerobicia.”

Sopuisasti vaaleihin

Puolueet kävivät sopuisasti vaalikilpaan. Neljän vuoden takaiset irtiotot olivat monien mielessä. Vaaliliiton olivat solmineet pienpuolueet Keskusta, Kristilliset ja RKP. Suurimman ehdokasmäärän kokosi SDP, joka sai listalleen 54 henkilöä. Kokoomuksella oli 50 ehdokasta, missä oli laskua edellisiin kunnallisvaaleihin 18 henkilöä. Vihreät oli lisännyt jäsenmääräänsä, ja ehdokkaita oli nyt 25. Vasemistoliiolla oli yksi ehdokas enemmän, ja yhteislista Kaarinan Vasen Vaihtoehto tarjosi äänestäjille kahta kandidaattia. Nuorsuomalaiset yrittivät saada edustajaa Kaarinan kunnallispolitiikkaan kuuden ehdokkaan voimin, ja Eläkeläiset Kansan Asialla sinnitteli yhdellä ehdokkaalla.³

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tiedotuslehden, Kuntaperheen, etusivukirjoituksessa Kokoomuksen puheenjohtaja, valtiovarainministeri Sauli

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 25.8.1996 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 15.9.1996 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kaarinan kaupungin vuoden 1996 kunnallisvaalien ehdokaslistojen yhdistelmä. Kaarinan kaupungin arkisto.

Niinistö innosti kunnallisvaaleihin valmistautuvaa järjestöä. Hän halusi palauttaa politiikan uskottavuuden. Hänen mukaansa politiikkaa oli tehtävä omien arvojen eikä etujärjestöjen nuottien mukaan.

”Kyse on puolueiden rehellisyydestä suunnanmäärittelijöinä. Siksi porvarin on puolustettava politiikkaa ja puolueita. Eivät puolueet ole pelkkiä vaaliko-neistoja, vaan aktiivisesti toimivia ihmisiä–poliittisia aivoverkostoja.

Kunnanvaltuuston rooli demokratiassa ei muodostu pelkästään valtuute-tuista, vaan myös aktiivisesti suuntaa määrittelevistä kansalaispuolueista.”¹

Alustavassa muistiossa, joka koski kunnallisvaaleja 1996, muotoili Kansallinen Kokoomus ry:n kunnallissihteeri Matti Kankare luottamushenkilöiden toiminta. Kokoomuslaiset luottamushenkilöt kunnissa muodostavat puolueen kuvaa toimiessaan valtuustoissa, lautakunnissa ja muissa luottamustehtävissä. Siksi politiikan oli oltava kuntalaisten, äänestäjien palvelua. Pohjan sille loivat hyvät ilmapiiri, puolueen tavoitteiden tuntemus ja asukkaiden tarpeiden ja ongelmien selvittäminen. Kankare korosti kuntalaisten mielipiteiden arvostusta ja järjestöjen paikallista toimintavapautta.

”Kannatuksemme pohjautuu yksilöllisyyden ja yrittäjyyden arvostamiseen, yhteiskunnan vahvaan porvarillistumiseen ja omaleimaisuuteen. Tiukkaan puoluekuriin suhtaudutaan kielteisesti. Luottamushenkilöitä ei järjestö voi pakottaa eikä sanella heille ratkaisuja, vaan päätöksien tulee perustua ryhmän yhteistyöhön ja avoimeen keskusteluun ryhmän sisällä ja järjestön kanssa.”²

Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön julkaisema vaalilehti Kaarinalainen esitteli lehden sivuilla järjestönsä vaaliohjelman 1996. Se oli synnytetty monivaiheisesti ensin perusyhdistyksissä ja myöhemmin kunnallisjärjestön pohdinnan tuloksena. Pääotsakkeessa todettiin, että ihmisestä on huolehdittava niukkoinakin aikoina. Ohjelmassaan sosiaalidemokraatit korostivat painotuksia koulu- ja päivähoitojärjestelmään, sosiaalitoimeen ja terveydenhoitoon. Lehdessä muistutettiin, että edellisissä kunnallisvaalien jälkeisissä neuvotteluissa jätettiin ”piikkisopimuksen” myötä sosiaalidemokraatit vaille puheenjohtajuuksia. Pääkirjoituksessa kuitenkin todettiin sovittelevasti:

”Mitä pidemmälle kulunut vaalikausi on edennyt sitä merkittävämmäksi on sosiaalidemokraattien panos kunnallispolitiikassa muodostunut. Poliittinen rettelöinti tuskin palvelee ketään, kaikkein vähiten kaarinalaisia.”³

1 Kuntaperhe 1/1996. Sauli Niinistö: Poliitiikkaa tehtävä omien arvojen eikä etujärjestöjen nuottien mukaan.

2 Alustava muistio kunnallisvaaleista 20.10.1996. Matti Kankare. Kopio tekijän hallussa.

3 Kaarinalainen lokakuu 1996.

Kuva 12. Ruiskukkasuomi oli 1990-luvulla vihreällä pohjal-
la. Kokoomuslaiset kunnal-
lisvaaliehdokkaat lähettivät
1990-luvun puolivälin jälkeen
vaalien lähestyessä kaa-
rinalaisille vihreäpohjaisia
Suomi-kortteja.

Vasemmistoliiton Kaarinan kunnallisjärjestö lähti järjestölehtensä Kaarinan Kuulumisten artikkelikirjoituksissa yhteistyöhakuisesti kunnallisvaaleihin. Puheenjohtaja Vierimaan mukaan odotettiin edellisten eduskuntavaalimenestysten pohjalta positiivista kehitystä puolueelle myös kunnallisvaaleissa. Naisten osuus ehdokasasettelussa oli lähes kolmannes. Työttömien yhdistykseen kuuluvia oli kolme ehdokasta. Työllisyyden edistäminen ja työttömyyden ongelmien vähentäminen olivat Vasemmistoliiton keskeisiä vaaliteemoja.¹

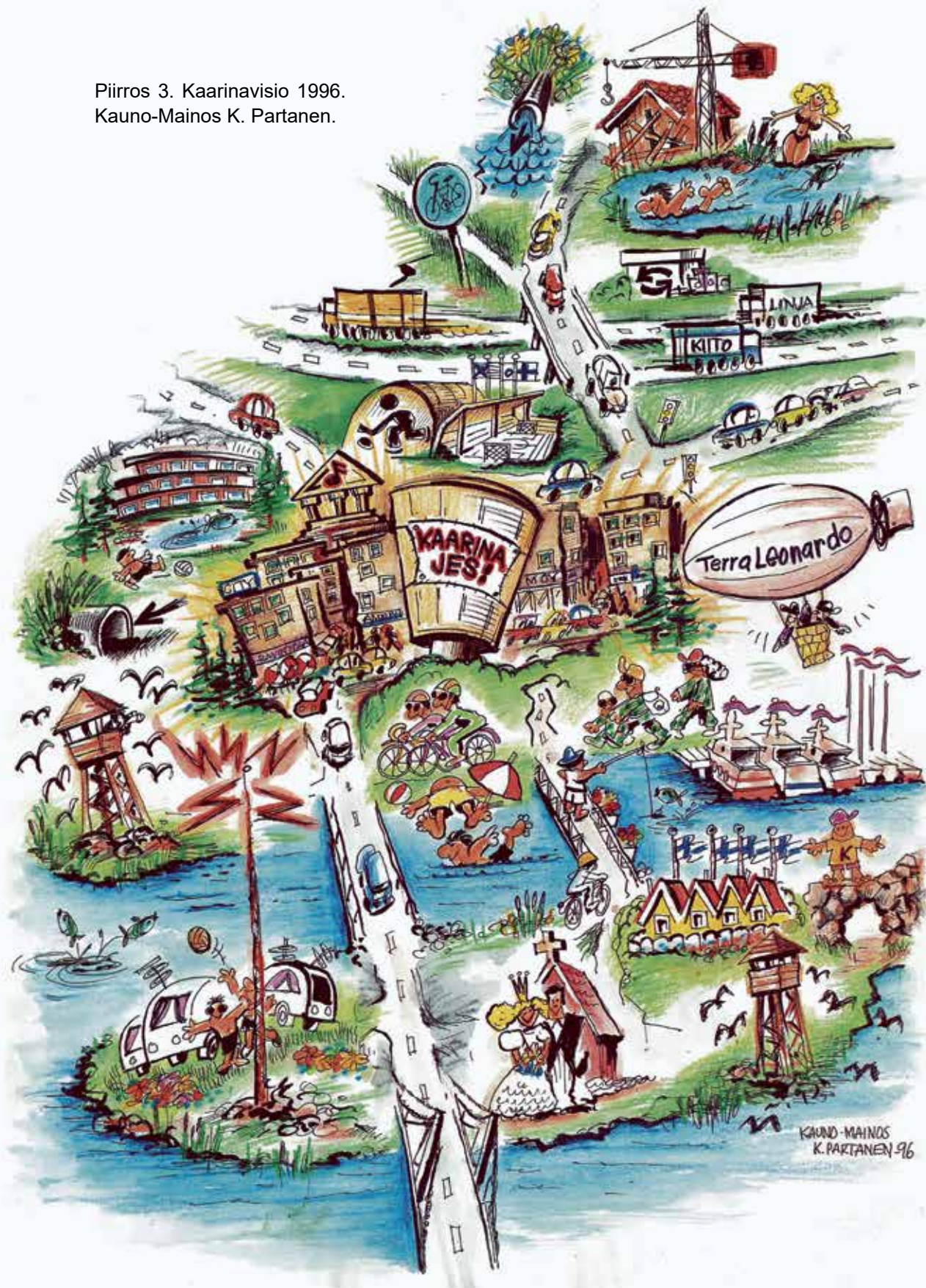
Vihreät oli vaaleja varten päivittänyt aiemman painotuotteensa Vihreä Visio 1994–2000. Se julkaistiin vaalien alla nimellä Vihertääkö Kaarina? Julkaisussa kerrottiin vihreiden aikaansaannoksista ja tavoitteista. Muihin puolueisiin ja niiden tekemisiin ei otettu millään tavoin kantaa.²–Valtuuston keskusteluissa sitäkin kiihkeämmin.

---

1 Kaarinan Kuulumisia 1996.

2 Kaarinan Vihreä Visio 1994–2000; Vihertääkö Kaarina? Visiomme 1994–2000. Katso edellä myös Kunnallispoliittinen ohjelmaprosessi: Kokoomuksen ja Vihreiden ohjelmien vertailu.

Piirros 3. Kaarinavisio 1996.
Kauno-Mainos K. Partanen.

KAUNO-MAINOS
K. PARTANEN 96

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö esitteli Kuntaperhe-lehdessä kunnallispoliittisia tulevaisuuden tavoitteitaan Kauno Partasen muokkaamana piirroksena. Kuvavision tekstin oli valtuustoryhmän puheenjohtaja Hannu Hurme muokannut Kokoomuksen kunnallispoliittisesta ohjelmasta. Se oli otsikoitu: Matkakertomuksia tulevaisuudesta. Kaarina jes! Samaa tulevaisuusvisiokuvaa käytettiin myöhemmin monien Kuntaperhe-lehtien etusivuissa.¹–tavoitteet eivät nopeasti toteutuneet.

Kokoomukselle vaalivoitto ja Vihreille tappio

Valtakunnan tasolla Kokoomus onnistui vuoden 1996 vaaleissa katkaisemaan Sauli Niinistön ja Maija Perhon johdolla koko 1990-luvun jatkuneen alenevan kannatuksensa 21,6 prosentin ääniosuudella. Myös Keskusta voitti, sen kannatusosuus oli 21,8 prosenttia. Vaalien suurimpia häviäjiä olivat sosiaalidemokraatit. Samanaikaisesti pidetyissä EU-vaaleissa Kokoomus sai annetuista äänistä viidenneksen ja neljä edustajaa Euroopan parlamenttiin.²

Kunnallisvaalivoitto nosti Kokoomuksen jälleen Turun eteläisen vaalipiirin suurimmaksi puolueeksi. Ero sosiaalidemokraatteihin oli reilu 1000 ääntä (0,5 %). Varsinais-Suomen kokoomuslaisin kunta oli Naantali 39,5 prosenttiyksikön kannatuksella.³

Kokoomukselle vaalivoitto, Vihreille roima tappio, otsikoi paikallinen Kaarina-lehti. Kokoomus nousi kunnallisvaalien voittajaksi Kaarinassa. Puolue sai 30,6 prosenttiyksikön kannatuksen ja 14 valtuutettua. Nousua edellisten vaalien kannatusnotkahduksesta vauhdittivat kokoomuslaiset ääniharavat. Sosiaalidemokraatit vahvistivat valtakunnallisesta suunnasta poiketen asemiaan saaden äänistä 28 prosenttia ja 13 paikkaa valtuustoon. Vihreät menetti kaksi paikkaa Vasemmistoliiton tavoin. Nuorsuomalaisten kahden prosenttiyksikön kannatus jätti puolueen ilman valtuutettua. (taulukko 13)⁴

Vaalianalysissään kunnallistoimikunta totesi EU- ja kunnallisvaalien toteutuneen vaalisuunnitelmien mukaan. ”Vain alueelliset asiat täsmäjakeluna jäivät toteutumatta.” Kokoomus oli suurin puolue, ja Kaarinan ääniharavista kaksi eniten ääniä saaneita olivat kokoomuslaisia: Merja Liponkoski 302 ja Heimo Kukkonen

---

1 Kuntaperhe 1/1996. Matkakertomuksia tulevaisuudesta. Kaarina-jes! ; Kuntaperhe 2/1996. Kaarinavisio. Kauno-Mainos K. Partanen 1996.

2 Kunttu 2001, 202, 207; Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus 1996. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

3 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus 1996. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto.

4 Kaarina -lehti 23.10.1996, 6–7;Taulukko 13. Kunnallisvaalien kannatus ja valtuustopaikat Kaarinassa 1976–2009.

297 ääntä. Kokoomus oli suurin puolue viidellä ja SDP neljällä äänestysalueella. Kokoomuslaisin alue oli Rantakulma, jossa Kokoomus sai 39,9 prosenttia annetuista äänistä.¹

Vertailtaessa vuoden 1996 vaalituloksia edellisiin kunnallisvaaleihin on havaittavissa voimakasta muutosta äänien keskittymisessä. Vuoden 1992 vaaleissa oli kokoomuslaisia ehdokkaita 68, joista valittiin 12 valtuutettua. Valtuutettujen saama ääniosuus oli 47 prosenttia Kokoomuksen saamista äänistä, kun valitsematta jääneiden järjestön ehdokkaiden äänimäärä oli 53 prosenttia. Vuoden 1996 vaaleissa oli Kokoomuksella 50 ehdokasta, joista valittiin 14 henkilöä valtuustoon. Näiden äänimäärä oli 63 prosenttia, kun valtuuston ulkopuolelle jääneiden kokoomuslaisten äänimäärä oli 37 prosenttia. Kun valtuuston ulkopuolelle jääneiden osuus on ollut vaaleittain noin puolet, oli nyt havaittavissa melkoinen suunnanmuutos. Monet kokoomusehdokkaat kävivät kovan henkilökohtaisen vaalikampanjan, ja ääniä ropisi Kokoomuksen koppaan niin, että ne autoivat muidenkin ehdokkaiden valituksi tuloa. Kolme eniten ääniä koonnutta kokoomuslaista keräsi yhteensä 28 prosenttia äänistä. Yrittäjäartisti Tutta Carpelan sai uusista valituista kokoomuslaisista eniten ääniä. Äänimäärien keskittyminen viittasi myös henkilöitymiskehitykseen kunnallispolitiikassa.

Kokoomuksen uutta valtuustoryhmää hallitsivat keskimäärin 49-vuotiaat miehet, joita oli lähes 80 prosenttia. Naisvaltuutettujen määrä supistui viidennekseen, ja heidän keski-ikänsä oli 44 vuotta. Sekä naisilla että miehillä oli hyvä koulutustaso: useimmilla ylempi korkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulutaso. Yhtään työmiestä tai -naista ei ollut kokoomusryhmässä sosioekonomisen luokituksen mukaan tulkiten.

Eri ryhmien välistä neuvottelua varten asetettiin tavoitteeksi jakaa luottamuspaikat puolueiden valtuutettujen mukaisessa suhteessa. Tällöin Kokoomus saisi neljä jäsentä kaupunginhallitukseen ja kolme jäsentä lautakuntiin sekä valtuuston puheenjohtajan ja varapuheenjohtajan paikan. Sovittiin, että perusyhdistykset informoivat jäsenistöään luottamuspaikoista ja kunnallisjärjestö huomioi sitoutumattomat valtuustoehdokkaat. Valittavien luottamushenkilöiden edellytettiin osallistuvan kunnallisjärjestön kokouksiin.²

Luottamuspaikkaneuvottelut etenivät nopeasti. Vaalin voittajat Kokoomus ja SDP olivat sopineet, että luottamuspaikat jaetaan valtuutettujen suhteessa, ja tämä menettely sopi myös pienpuolueille. Valtuuston puheenjohtajuuden sai Kokoomus ja SDP:lle tuli hallituksen puheenjohtajuus. Kokoomus valitsi kunnallisjärjestön

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö. Kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 10.11.1996 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö. Kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 10.11.1996 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

syyskokouksessa valtuuston puheenjohtajan vuosiksi 1996–2000. Äänestyksessä Heimo Kukkonen tuli valituksi 17 äänellä Merja Liponkosken saadessa 3 ääntä.¹

Kunnallisjärjestö koulutti uusia luottamushenkilöitä valtuusto-, hallitus- ja lautakuntatyöhön sekä toimintaan ylikunnallisissa yhteisöissä. Lautakunnista oli nimetty vastuuhenkilöt, joille kunnallisjärjestön puheenjohtaja lähetti vastuuhenkilön toimintaohjeen. Vastuuhenkilön keskeiseksi tehtäväksi todettiin yhteydenpito kunnallisjärjestön hallitukseen, valtuutettuihin ja kunnanhallituksen jäseniin. Suurimpiin asiakokonaisuuksiin pyrittiin luomaan yhteinen kokoomuslainen näkemys. Kunnallisjärjestön tietoon haluttiin saada lautakuntien käsittelyyn tulossa olevia asioita. Vastuuhenkilön tehtävänä oli yhteydenpito valmisteleviin virkamiehiin ja esittelijään. Koulutuksen järjestäjiksi oli nimetty Risto Hakkala ja Pertti Kujanpää. Koulutus sisälsi muun muassa luottamushenkilöhallinnon organisaatiotasot, lautakuntien tehtävämääritykset, työskentelyn lautakunnassa sekä ylikunnallisen yhteistyön.² Koulutus oli luonteeltaan teknillis-taloudellispoliittista, jossa korostettiin luottamushenkilöiden poliittista vastuuta.

Aiempiin vuosiin verrattuna oli vastuuhenkilömäärä selvästi pudonnut. Uudelle vaalikaudelle valittiin kymmenkunta vastuuhenkilöä, kun määrä 1990 luvulle tultaessa oli ollut lähes kaksinkertainen. Tähän oli ollut syynä lautakuntien yhdistäminen. Turhaa byrokratiaa oli vähennetty ja pieniä lautakuntia oli yhdistetty suurempiin sopiviin kokonaisuuksiin. Johtosäännöissä virkamiesten päätösvaltaa oli tehokkuuden parantamiseksi samalla lisätty.

Poliittisen järjestötoiminnan kannalta vastuutehtävät olivat vähentyneet ja kunnallisjärjestöille oli jäänyt vähemmän jaettavia tehtäviä. Vuonna 1997 alkaneen vaalikauden alussa järjestön jäsenmäärä oli laskenut vuoden 1988 tilanteesta puoleen (taulukko 2). Toisaalta saavutettu vaalivoitto palautti kaksi valtuustopaikkaa ja lisäsi lautakuntapaikkoja ja siten aktivoi järjestötoimintaa. Myös järjestö- ja erityisesti koulutustoiminnassa oli asiakirjojen mukaan havaittavissa innostusta. Ylikunnallinen yhteistyö nähtiin suurissa seudullisissa hankkeissa välttämättömäksi. Poliittinen nousu antaa myös piristysruisketta toimintaan.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 15.12.1996 11§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kirje kokoomuslaiselle vaalikauden 1997–2000 vastuuhenkilölle. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

5 Konsensuspolitiikan paluu 1997–2002

Järjestöhistorian rajapyykillä

Sinisen ja vaaleanpunaisen politiikan paluu

Paavo Lipposen SDP:hen ja Kokoomukseen pääpuolueina tukeutuneet enemmistöhallitukset suuntasivat yhteistyön työmarkkinajärjestöihin. Konsensuspolitiikalla nimellispalkkojen korotukset pidettiin alhaisina ja ostovoiman parantamista tuettiin verohelpotuksin. Hallitus pyrki turvaamaan maan kilpailukyvyn ja kohtuullisen korkotason säilymisen pitkälle tulevaisuuteen. Lievästi kasvua tukevassa finanssipolitiikassaan Lipposen hallitus kohdensi säästöjä perusturvaan, kuntien tukiin ja yritystukiin. Vuoteen 2000 mennessä valtiontalouden alijäämä kääntyi kolmen prosentin ylijäämäksi bkt:sta. Työttömyyden puolittamisyritykset eivät onnistuneet suunnitellusti, mutta vuonna 2000 keskimääräinen työttömyysaste oli kuitenkin laskenut ja oli noin 9,5 prosenttia.¹

Kaarinassa pyrittiin erilaisin tukikeinoin alentamaan työttömyysastetta ja erityisesti parantamaan nuorten työllistymismahdollisuuksia. Tässä kysymyksessä oli puolueiden välillä yksimielisyys. Vuonna 1999 alitettiin työttömyydessä kriittinen kaksinumeroinen luku niin, että kyseisenä vuonna työttömyysaste oli 9.6 prosenttia ja vuonna 2004 7,3 prosenttia (liitetaulukko 2).

Parantaessaan taloudellista asemaansa valtio vähensi tukia kunnilta sekä myöhensi kunnille tulevien veronpalautusten maksua. Tämän johdosta laskusuhdanteen vaikutukset kohdistuivat viiveellä kuntatasolla, vaikka yleisesti kehityskaari suuntautui loivaan nousuun. Kunnallis- ja järjestöpolitiikassa 1997 alkavalla valtuustokaudella eivät poliittiset vastuunkantajat saaneet pisteitä uu-

---

1 Kiander, 2001, 65–66.

sista palveluista. Menot oli sopeutettava niukkeneviin tuloihin, mutta politiikan tekijöille se oli myös haaste.

Kuntien välinen yhteistyö lisääntyi merkittävästi 2000-luvun lähestyessä. Varsinais-Suomessa oli meneillä merkittäviä investointeja, joiden rahoitukseen tarvittiin valtion rahoitusta. Turku–Helsinki moottoritietä rakennettiin lopultakin. Turun Seudun Vesi Oy:n hankkeena toteutettiin niin sanottua itäisten kuntien vesihanketta Kaarinasta Oripäähän. Tarkoituksena oli saada kirkasta, väritöntä ja hajutonta nestettä seudun käyttövedeksi. Turun seudun itäiset ja läntiset kunnat sekä Turku neuvottelivat kaukolämpöratkaisujen kehitystoimista. Seudun jätevesiä ja kaatopaikkatoimintaa koottiin yhteen. Erikoissairaanhoidon tarvittiin yhteisiä ylikunnallisia yksiköitä. Naapurikuntien poliittinen johto piti säännöllisiä yhteistyöpalavereja. Poliittisten toimijoiden vuorovaikutusalueet 1990-luvun lopulla painottuivat valtakunnan tasolle investointien suunnitelmien, rahoituksen ja toteutuksen edistämiseksi. Kunnallisella tasolla toimijoiden vuorovaikutusta tarvittiin kuntatason päätösten ja rakentamisen sovittamiseksi valtiollisten investointien rytmiin.

SDP:n kunnallisjärjestön puheenjohtaja Jarmo Järviötä oli vaali-iltana askarruttanut Kokoomuksen yllättävä nousu ilman mitään näkyvää aikaansaannosta. Hän totesi kuitenkin Kaarina-lehden haastattelussa:

”Nyt lähdetään siitä, että kyllähän tämä kaupunki meille ja Kokoomukselle kuuluu ja luottamuspaikat tulee jakaa siinä suhteessa.”

Kokoomuksen kunnallisjärjestön puheenjohtaja Olli Vuorinen oli samana iltana haastattelussa todennut, että Kokoomuksen maltillinen ja asiallinen politiikka on vedonnut äänestäjiin niin, että Kokoomus nousi edelleen suurimmaksi puolueeksi. Hänen mielestään:

”Vaalitulos on nyt selkeämpi kuin neljä vuotta sitten. Molemmat kaksi suurta, SDP ja Kokoomus kasvattivat kannatustaan. Tämän suunnan pitää tulevaisuudessa näkyä.”

Vihreät olivat pettyneitä vaalitappioonsa. Vehreys lakastui asvaltiksi, kun äänestäjät halusivat moottoritien Turusta Helsinkiin. Vihreiden puheenjohtaja Sirpa-Liisa Hovin mielestä:

”Vihreät ovat kuitenkin saaneet murrettua Kaarinan poliittista kulttuuria. Kokoomus–Demari -akselin rivejä on sekoitettu. Poliitikasta on tullut avoimempaa.”

Vasemmistoliiton puheenjohtaja Kauko Vierimaa totesi luottamuspaikoista viime vaaleihin verraten:

”Vain se menetettiin, mitä viimeksi SDP:n kanssa tehdyn teknisen vaaliliiton myötä saatiin.”¹

Kyösti Pekonen esitti keväällä 1997 Helsingin yliopistossa pidetyssä puoluetutkimusseminaarissa, että viime vuosikymmeninä suomalaisten puolueiden toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia. Uusien puolueiden määrä on lisääntynyt, luokkapohjainen äänestäminen on heikentynyt ja liikkuvien äänestäjien määrä on lisääntynyt. Puolueet eivät ole voineet antaa kannattajilleen kollektiivisia palkintoja ja virkanimitykset on kyseenalaistettu periaatteiden muuttuessa.²

Angelo Panebianco vertailee puolueorganisaatioita muihin organisaatioihin. Puolueet eroavat muista siinä, että ne toimivat ”vaaliareenoilla” ja kilpailevat äänistä ja vaalien voittamisesta.³

Pekonen väittää, että vaalikilpailu ei ole toteutunut ”täysimääräisesti”, vaan puoluepolitiikka on rakentunut virkamiesmäiseksi politiikaksi. Hänen mukaansa politiikassa ei ole vallinnut vapaa kilpailu, vapaamarkkinatalous, vaan oligopoliset suojatut markkinat. Pekosen mukaan muutos kohti vaalipuoluetta korostaa vaaleja ja äänestäjän henkilöä.⁴ On helppo yhtyä esitettyyn kehitykseen kohti vaalipuolueita ja poliitikkojen ja äänestäjien yhteistyön jo tapahtuneeseen lisääntymiseen. Tarkasteltavana ajankohtana kunnallispolitiikka oli vasta nousemassa laskusuhdanteen paineista, jolloin tarvittiin puolueiden yhteistyötä ja virkamiesmäisyyttäkin yhteisten asioiden hoidossa.

Kokoomuksen ja SDP:n yhteistyöpolitiikan paluu oli järjestöpöytäkirjojen mukaan rakentunut jo edellisen vaalikauden käytännön yhteistyöhön kunnallispolitiikassa, vaikka järjestöjen viralliset yhteydet olivat olleet vähäisiä. Laskusuhdanteen vaikeassa päätöksenteossa tarvittiin riittävän suurien pääpuolueiden sitoutuminen tehtyihin ratkaisuihin. Mitä vaikeampi aika, sitä enemmän tarvittiin kaikkien puolueiden yhteistyötä. Vihreät olivat jättäneet jälkensä Kokoomuksen toimintaan ja puhetapaan ympäristöasioiden suhteen. Kokoomuksen järjestöväki koki Vihreät kuitenkin uutena ryhmittymänä varsin populistisena puolueena⁵ lukuisine valtuustoaloitteineen.

Mari K. Niemen populististen liikkeiden tutkimusvertailun mukaan populistiset liikkeet ovat vahvan johtajan ympärille muodostuneita puolueorganisaatioitaan vihreiden tavoin löyhiä. Tutkimuksessa onkin kiinnostanut miten tällaiset puolueet ovat pienin taloudellisin resurssein pystyneet kasvattamaan kannatustaan ja

1 Kaarina-lehti 23.10.1996, 7–9.

2 Pekonen 1997, 8–10.

3 Panebianco 1988, 6.

4 Pekonen 1997, 8–9.

5 Wiberg 2011, 423. Populismi on kansanliike ja puhetapa, jolle tunnusomaista on kansansuosion tavoittelu poliittista todellisuutta yksinkertaistaen ja kärjistäen; liike vetoaa tavallisen kansan intresseihin erotukseksi (vallassa olevan poliittisen) eliitin itresseistä.

vaikutusvaltaansa nopeasti. Havainnot ovat viitoittaneet tutkijat tarkastelemaan populistista johtajuutta ja karisman ja retoriikan merkitystä.¹

Kaikkien puolueiden yhteistyötä tarvittiin Kaarinassa kuitenkin alkavalla vaalikaudella. SDP ja Kokoomus löysivät kuntatasolla helposti yhteisen sävelen, kun yhteispeli näiden puolueiden välillä toimi maan hallituksessakin.

Järjestö katsoo eteen- ja taaksepäin

Kaarinan kaupunginjohtaja Martti Ilmosen ideasta Kaarinan kaupunginvaltuusto ja -hallitus sekä virkamiesjohto oli 1990-luvun puolivälistä alkaen järjestänyt yhteisiä Janus-seminaareja. Poliitikkojen tarkoituksena oli tammikuussa katsoa taaksepäin menneeseen ja samalla suunnitella kaupungin tulevaisuutta eteenpäin. Sivuille vilkuilukin oli silloin sallittua.

Samanlaiseen eteen- ja taaksepäin tarkasteluun ryhtyi Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ikään kuin huomaamattaan päättäessään järjestää kunnallisjärjestön 20-vuotisvastaanoton 5.4.1999. Järjestötyötä päätettiin samalla juhlia koulutusristeilyllä ja julkaista alkuvuodesta Kuntaperhe -lehden teemanumero: Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö 20 vuotta.

Kokoomukselle oli merkkipäiviä kasaantunut, kun Kaarinan Kokoomusnaiset täytti 20 vuotta. Kansallinen Kokoomus juhli 80-vuotista taivaltaan pääjuhlassa Helsingissä ja Varsinais-Suomen piirin väki kohotti maljoja Turussa.²

Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Olli Vuorinen tarkasteli Kuntaperheen kirjoituksessaan näkemyksiään järjestön senhetkisistä tehtävistä:

”Tänä vuonna 20 vuotta täyttävä Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö on ennen kaikkea kokoomustoimintaa koordinoiva ja ohjaava yhteistyöelin. Se kokoaa saman pöydän ääreen kokoomusvaltuutetut, kaupunginhallituksen ja lautakuntien jäsenet, neljä Kaarinassa toimivaa kokoomusyhdistystä sekä kokoomuslaiset rivijäsenet luomaan ja toteuttamaan kokoomuslaista kunnallispolitiikkaa.”

Hänen mukaansa kunnallisjärjestö oli periaatteita ylläpitävä ja linjauksia luova toimija, joka laati ja hyväksyi vaalikausittain kunnallispoliittisen ohjelman, joka käsitti periaatteet ja tavoitteet vaalikauden toiminnalle.

Järjestö päätti luottamushenkilövalinnoista. Merkittävimpiä kunnallispoliittisia ratkaisuja ja kuukausittain päätettäväksi tulevia valtuuston esityslistalla olevia asioita valmisteltiin kunnallisjärjestön kokouksissa.

---

1 Niemi 2014, 35.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 22.11.1998 10–12 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Käytännön rutiineja hoidettiin muun muassa julkaisemalla Kuntaperhe-lehteä tiedottamistarkoituksessa. Luottamushenkilöille ja muille jäsenille järjestettiin koulutusta. Toiminnan rahoittamiseksi kerättiin luottamushenkilömaksua, joka oli 10 prosenttia luottamusmiespalkkiosta.

Vaalitoiminnasta vastattiin laatimalla vaaliohjelma ja koordinoimalla järjestelyjä. Järjestön tehtävänä oli suorittaa ehdokashankinta ja -asettelu vaaleja varten. Vaalirahoitus hoidettiin keräämällä luottamushenkilömaksuja ja yritysten ilmoituksia.

Muiden puolueiden kanssa toteutettiin yhteistyötä ja tarvittaessa neuvoteltiin asiakysymyksistä.¹

Puheenjohtaja Olli Vuorisen mukaan

”Kokoomuslaisessa ajattelussa ja toiminnassa kunnallisjärjestö ei pyri sanelemaan tai juntaamaan päätöksiä, se ei myöskään junaile kabineteissa eikä tee kassakaappisopimuksia. On huomattava, että kunnallisjärjestön muodostavat yhdenvertaisina kaikki kokoomuksen jäsenet. Sen käytännön toiminnasta vastaavat eri yhdistysten toimesta demokraattisesti vuosittain valittavat toimihenkilöt yhdessä valtuusto- ja hallitusryhmän kanssa. Valtuuston päätäntävaltaa ja valtuutettujen asemaa kunnallisjärjestö ei pyri, eikä saa mitenkään horjuttaa.”

Monien eri tahojen yhteistoiminta ja eri näkökannat sen sijaan antoivat valtuuteuille sekä hallituksen ja lautakuntien jäsenille tietoa tehdä parhaita mahdollisia ratkaisuja. Kunnallisjärjestön rooli muotoutuikin kokoomuslaiseksi mielipidevaikuttajaksi ja tueksi kokoomuslaisille luottamushenkilöille. Tämä rooli korostui tiukkojen taloudellisten aikojen kuntataloudessa.²

Merja Kantalainen totesi haastattelussa, että vaikka kaikki järjestön jäsenet voivat tasavertaisesti vaikuttaa, oli järjestöissäkin eliitti, joka kertoi, miten kokoomuksessa mennään. Tämä perustui hänen mukaansa luonnolliseen tiedon valtaan. Kun esimerkiksi valtuuston, hallituksen, valtuustoryhmän, lautakunnan tai kunnallisjärjestön puheenjohtaja esitteli valmisteilla olevaa tai päätökseen tulevaa asiaa, oli hänellä useimmiten eniten tietoa asiasta. Toki asioihin silloin tällöin tuli järjestöfoorumeilla aivan uusia näkökulmiakin.³

Kunnallisjärjestön ensimmäinen puheenjohtaja Eero Hiekka muisteli järjestön alkuvaiheiden aikaa, jolloin valtuustoryhmän ja kunnallisjärjestön johdon välillä oli melkoista ristivetoa. Hän totesi kunnallisjärjestön roolin olleen varsin vakaan 2000-luvun lähestyessä.⁴

1 Kuntaperhe 1/1999. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö. Mikä se on? Mitä se ei ole?

2 Kuntaperhe 1/1999. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö. Mikä se on? Mitä se ei ole?

3 Merja Kantalaisen haastattelu 25.9.2013.

4 Eero Hiekan haastattelu 4.11.2012.

Kyösti Pekonen esitti *uuden paikallisuuden* tuoneen paikalliseen politiikkaan valtakunnan politiikan tavoin henkilöitymisen. Keskeiset poliitikot tulivat toimitaan paikallisesti tunnetuiksi, jos pystyvät näkyvästi edistämään kuntalaisten tärkeiksi kokemia asioita. Toisaalta oli vaara, että poliitikon virkamiestymisilmio voi tehdä poliitikosta näkymättömiä kunnanhoitajia. Ihmiset odottivat vuorovai-
kutusta poliitikoilta, joita halusivat äänestää.¹

Vaikka kunnallisjärjestön puheenjohtaja kuvasi juhlalehdessä, että Kokoomus ei tee kabinettipolitiikkaa, niin joissakin pöydissä–varmasti useissa–asioista sovittiin muiden puolueiden edustajien kanssa. Neuvottelupöytäkirjoja oli vain luottamuspaikkajaosta, ja siitäkin vain viimeinen järjestön kunnallistoimikun-
taan hyväksyttäväksi tuotu esitys. Järjestöpuheenjohtajakin halusi käyttää valtaa kahdenkeskisissä neuvotteluissa ja luottamuspaikkavalmisteluissa, joista ei jää-
nyt järjestöarkistoon jälkiä. Toisaalta ne johtavat poliitikot, jotka olivat saaneet
vaaleissa äänestäjiltä vahvan valtakirjan ylimpiin luottamustehtäviin, halusivat
toimia myös vaalien välillä kuntalaisten keskuudessa käyttäen poliittista valtaa,
edistää asioita ja vahvistaa asemaansa.

Järjestön tulevaisuuden haasteina olivat työllisyysasteen parantaminen, kuntatalouden vakaannuttaminen ja uusien kuntavaaliehdokkaiden hankinta.

Tarkastuslautakunnan kokoomuslainen puheenjohtaja Risto Hakkala näki lehtiartikkelissaan kunnallisjärjestön menestyksen edellyttävän Kaarinan talou-
den saamista laskusuhdanteen vaikutuksien jälkeen vakaaksi. Hän piti hyvänä
kunnan johtotroikan valtiolta neuvotteleman 4,9 miljoonan markan ylimääräisen
avustuksen saamista, mutta totesi sen olleen kertaluonteinen. Sen avulla voitiin
lomautukset kuitenkin välttää ja turvata kuntalaisten palveluja. Verotulojen
realistinen arviointi auttoi oikeaan suunnitteluun ja varovaisesti edeten näytti
tulevaisuus positiiviselta.²

Puheenjohtaja Sauli Niinistön kirjoitus Kuntaperhe-lehden juhlanumerossa otti myös kantaa vakaan talouden puolesta. Hän halusi nostaa Kokoomuksen uuden vuosituhannen kynnyksellä muutoksen kärkeen. Laman jälkeen oli laskua maksettavana kymmeniä miljardeja korkomenoina ja satoina tuhansina työttömi-
nä. Suomalaiset ikääntyivät ja tunsivat huolta hyvinvoinnistaan ja turvallisuudes-
taan. Työtä sekä yrittämistä oli edelleen kannustettava. Työllisyyden kehitys oli
viivästynyt kansainvälisen talouskasvun hidastuessa vuosikymmenen puolivälissä.
Työllisyys oli saatu kuitenkin oikealle kehitysuralle. Kotimaisen kysynnän runsaan
kolmen prosentin kasvulla oli Niinistön mukaan erityinen merkitys yksityisten
palvelujen työllisyyteen.³

---

1 Pekonen 1997, 25.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 22.11.1998 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Kuntaperhe 1/1999. Kaarinan talouden näkymiä. Mitä on saavutettu ja mitä on vie-lä edessä?

3 Kuntaperhe 1/1999. Kokoomus muutoksen kärkeen.

Valtuuston puheenjohtaja korosti seudullisen yhteistyön merkitystä Turun seudun elinkeinopolitiikassa. Tärkeää oli yhteistuumiin saada alueelle uusia yrityksiä ja tukea siellä jo toimivia seudullisten työpaikkojen varmistamiseksi.

”Elinkeinoasioissa on seudullinen näkökulma tärkeämpi kuin kuntarajat. On tärkeää, että toiminnassa ei kilpailla alueella jo olevista yrityksistä, vaan painopiste kohdistetaan alueellisen yrityskannan lisäämiseen ja työllisyyden edistämiseen. Kaarinassa toivotaan sekä poliittisilta päättäjiltä että virkamiehiltä aktiivista elinkeinopolitiikkaa ja siinä ulospäin suuntautumista, nopeutta ja yritysyhteistyötä.

Kuntayhteistyössä on tukeuduttava olemassa oleviin yhteistyömuotoihin, lujitettava niitä ja haettava yhdessä yhä rohkeampia yhteistyöideoita. Kuntayhteistyön onnistumiselle on välttämätöntä, että siitä yhdessä sovitaan ja siitä hyötyvät kaikki osapuolet.”¹

Kaupunginjohtaja Martti Ilmonen lähetti juhlivalle järjestölle haasteeksi muuttuneiden perheiden tarpeet. Jälkiteollisessa yhteiskunnassa muuttunut perhekäsitys oli asettanut perhepolitiikan entistä monimutkaisempien ongelmien eteen. Perinteinen kuntaperhe oli muutama vuosikymmen sitten isä, äiti, muutama lapsi, punainen tupa ja perunamaa. Tällainen ydinperhe oli tilastollisestikin hupeneva mielikuva. Vuoden 1997 tilastojen mukaan perinteisiä perheitä oli eniten, mutta muunlaisten perheiden osuus oli jo yli 60 prosenttia. Tähän ryhmään kuuluivat muun muassa yksinhuoltajaperheet, avoparit ja yksinasujat. Yleisimmiksi perheisiin liittyviksi keskustelunaiheiksi olivat tulleet lasten ja murrosikäisten kasvatus, väsyminen vanhempana ja parisuhteen ongelmat. Sairaus ja työttömyys heijastuivat perheen ongelmiin. Vaikean vuosikymmenen lähestyessä loppuaan oli tarpeen paremmin kartoittaa perheen kokonaisuudet ja tarpeet. Tämä oli uusi haaste luottamusmiehille ja poliittisille järjestöille.²

Valtuuston jättävä kokoomuslainen puheenjohtaja toivoi tulevalle valtuustokaudelle uusia ajatuksia:

”Valtuustotyöskentelyn onnistumisen kannalta välttämätöntä on, että poliittiset ryhmät käyvät vuoropuhelua ja valmistelevat asioita valtuustosalin ulkopuolella. Puolueiden välinen asiallinen yhteistyö on edellytys asioiden joustavalle ja asianmukaiselle käsittelylle. Jotta pitkäjänteinen kaupungin asioiden hoito onnistuu, pitää valtuustoon saada kokemusta ja viisautta. Mutta erittäin tärkeää on, että valtuustotyöskentelyyn saadaan myös nuoria-ennakkoluu-lottomia, älykkäitä, uusia ajatuksia.”³

1 Kuntaperhe 1/1999. Yhteistyö on voimaa.

2 Kuntaperhe 1/1999. Perhe ja kaupunki.

3 Kuntaperhe 2/2000. Valtuustokauden ajatuksia.

Kunnallisjärjestö haki vuoden 2000 vaaleihin uusia ehdokkaita. Osa Kokoomuksen ääniharavista oli jättämässä valtuuston. Talouden suhdanteet oli kovien kuurien kautta saatu nousuun. Kunnalliselämän tulevaisuuden näkymät olivat myönteiset. Tutkimuksen mukaan joka neljäs äänestäjä aikoi äänestää toista ehdokasta kuin edellisissä kunnallisvaaleissa. Kokoomuksen ehdokaslista oli hyvä pohja ponnistaa. Paikallinen kokoomuslainen järjestö ilmoitti olevansa koko kansan puolue. Lupauksena oli parantaa turvallisuutta ja edistää hyviä palveluja, järkevää taloudenpitoa sekä työllisyyttä lisäävää yrittäjämynönteistä linjaa.¹

Kokoomusnaisten jalokiviä järjestöaktiiviteetteihin

Kaarinan Kokoomusnaisten² poliittinen taival oli kestänyt suunnilleen yhtä pitkään kuin kunnallisjärjestönkin. Yhdistyksen toiminta-aktiiviteetit yllättivät muistikirjan avaajan.

”Nainen, Tunne arvosi! Puoli valtakuntaa on meidän.”

Tämä teksti oli liimattu Kaarinan Kokoomusnaisten vieraskirjan kansilehden sisäpuolelle. Taiteilija Tupu Taivainen oli suunnitellut kirjan nahkakannet, joista erottui kohokuvioisena kirjailuna muutama ruiskukka. Kannen lause oli muistutamassa, että puolue- ja järjestöpolitiikassa pitää muistaa oma arvonsa- varsinkin naisen.

Naisjärjestö, joka oli perustettu noin vuosi ennen kunnallisjärjestöä, oli koonnut tähän nahkakantiseen kirjaan toiminta-aktiiviteettejaan vuosilta 1980–2000. Kokoomusnaisten toiminta perustui usein teemoitettuihin jäseniltoihin. Luennoitsijoita oli kaikilta elämän aloilta. Esimerkkejä alkuaikojen teemoista ovat kotiteollisuus, turvallisuus, varhaiskasvatus, peruskoulutus, terveys, kirjallisuus, taide, lakitieto ja hyvinvointi.

Kokouksia ja tapaamisia oli paljon, ja jäsentapahtumia voi olla kaksikin kertaa kuukaudessa. Luennoitsijoina oli usein Turun seudun kansanedustajia, mutta verkostoon kuului myös poliitikkoja kauempaa. Ritva Laurila, Liisa Hipelä ja Ritva Järvi alustivat usein poliittisista aiheista. Huomionarvoista oli, että naisjärjestö halusi kouluttaa itseään monipuolisesti. Puhetaitoa opiskeltiin piirijärjestön koulutustilaisuuksissa, ja vaaliehdokkaiden voimin järjestettiin muotinäytöksiä. Näihinkin valmistauduttiin huolella. Vuoden 1989 marraskuussa ollut väri-analyyysijäseniltaa täydensi toukokuun 1992 teemana ollut jalokivi-ilta. Kaikissa vaaleissa kampanjoitiin kokoomuslaisten ehdokkaiden puolesta. Naisten perus-

---

1 Kuntaperhe 1/2000. Visioista totta.

2 Kaarinan Kokoomusnaiset kuuluvat organisatorisesti omaan jäsenliittoon, joka on Kokoomuksen Naisten Liitto.

Kuva 13. Kokoomuksen naiset osallistuivat aktiivisesti vaaleihin.

yhdistyksellä oli ollut kunnallisjärjestön perustamisesta lähtien oma edustaja sen hallituksessa.

Kun omaa toimintatilaa ei ollut, kokoomusnaiset kokoontuivat alkuun joidenkin jäsenten kodeissa, mutta kun jäsenmäärä kasvoi, oli suurempia tiloja etsittävä muualta. Naisverkosto rakensi yhteyksiä alan yrityksiin, ja vuosikymmenien aikana yhdistys tutustui Kaarinassa sekä yksityisen että julkisen sektorin toimintaan yllättävän kattavasti. Kokouksia pidettiin kunnanviraston kokoustiloissa, kouluissa ja päiväkodeissa. Pankit, vakuutusyhtiöt, ravintoloiden kabinetit, palveluyritykset ja suunnittelutoimistot olivat kokoontumisareenoina. Yllättävintä oli havaita, että naisjärjestön kokoontumis- ja tutustumiskohteina olivat myös seudun teollisuuslaitokset suurimmista pienimpiin. Miettimään jäi, oliko naisten arvo poliittisessa järjestötyössä ymmärretty riittävästi miesten valtapyrkimysten pyörteisä.¹

Kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 1999

Kaksikymmenvuotiaan kunnallisjärjestön 1990-luku oli kaksijakoinen. Alkupuoliskolla järjestö sopeutui yhteistyöhön vihreiden kanssa ja toisella viisivuotiskaudella etsiytyi kaikkien puolueiden integraatioon työttömyyden ja laskusuhdanteen

1 Kaarinan Kokoomuksen Naisten vieraskirja. Toimintaa, vierailuja, vaalityötä 1980–2001. Kaarinan Kokoomuksen Naisten arkisto.

voittamiseksi. Alkujaksolla oli järjestön sisällä eri suuntiin vetäviä fraktioita, myös voimakkaita henkilöitä, jotka eivät sopeutuneet muutoksiin ja toimivat kulttuuristen mallien vastaisesti esimerkiksi vaalikampanjoissaan. Järjestön käyttäytymistä ohjaava malli velvoitti ehdokaskandidaatteja kilpailijoita loukkaamattomaan toimintaan, mutta tämä joskus unohdettiin.

Integraatiomyönteisyys oli vahvaa. Maaseudun järjestössäkin tähyiltiin kohti integroituvaa Eurooppaa. Paikallistasolla oli mentaliteettina toimia EU myönteisesti. Paikallistaso halusi toisaalta vanhan kulttuurisen mallin mukaisesti toimia itsenäisesti paikallisissa päätöksissä.

Vaalitappion kokenut järjestö sai uutta voimaa palatessaan kunnallispoliittisen ohjelman kehittämiseen innostuneesti. Vaikka järjestön jäsenmäärä laski voimakkaasti, pyrkivät toiminnassa mukana olleet yhteiseen tavoitteeseen laskusuhdanteen voittamiseksi. Järjestössä tapahtui kartellisoitumiskehitystä yhteistyöpolitiikassa ja päätösvalta kunnallispolitiikassa ammattimaistui ja valtaa siirtyi kuntapolitiikassa ”troikalle”, johon kuuluivat kaupunginjohtaja, -valtuuston ja -hallituksen puheenjohtaja. (vrt. Ruostetsaari)¹ Tämän epävirallisen elimen tehtävänä oli valtion tasolla edistää kaupungin taloudellista tukea sekä suurten meneillään olevien alueellisten investointien rahoitusta. (vrt. kuvio 1)

Järjestölle oli kulttuurisesti hyötyä käydystä arvokeskustelusta ja koulutusseminaareista, joissa haettiin vanhojen vahvuuksien rinnalle uusia perusideoita. Yksilöllisyys on järjestössä ollut aina keskeistä, mutta vaikeissa oloissa yksilöt löysivät toisensa. Vaikka henkilöitymistä tapahtui johtotehtävissä, ei kysymyksessä ollut poliittisen uran rakentamisesta, vaan vaikean tilanteen hoitamisesta yhteisvoimin. Osallistumisaktiivisuus oli kuitenkin hyvä, järjestöjäsenet uskalsivat tunnustaa väriä ja käyttivät puoluetunnuksia, mutta sillä ei ollut heille niin suurta merkitystä. Toisaalta vuosikymmenen lopulla oli toiminta vähemmän ideologista, opportunististakin.

Kaarinan Kokoomus etsii suuntaansa noususuhdanteessa

Kokoomus–Kaarinan porvarillisesti ajattelevien ihmisten vaikutuskanava

Vertailin puolueiden ohjelmissaan käyttämiä sananvalintoja. Thorwald Lorenzon oli tutkinut ruotsalaisen Moderata-puolueen sanankäyttöä ja painotuksia kielenkäytössään puolueohjelmissa. Vuosina 1979–2002 Kokoomuksen ruotsalaisen veljespuolueen ohjelmissa useimmin esiintyivät sanat: talous, yhteiskuntatalous,

---

1 Ruostetsaari 1998, 51–52.

tutkimus, yritys, ihminen, rahoitus, yhteistyö, vaihtoehto, koulu, kansa, yksityistämisen.

Ruotsin Vänsterpartiet dominoi politiikan sanavarastossaan sanoja: demokratia, tasa-arvo, oikeudenmukaisuus ja vapaus. Vapaus sana esiintyi kuitenkin myös Moderata-puolueen kirjoitetuissa ohjelmissa. Ruotsin maltillisen kokoomuksen vuoden 1998 ohjelmansa mukaan:

”Ruotsi on osa sitä Eurooppaa, joka vuosisadan vaihteessa nauttii suurempaa vapautta ja on matkalla kohti korkeampaa hyvinvointia, kuin milloinkaan aiemmin historiassaan.”¹

Suomen puolueiden arvoja, uskomuksia ja identiteettejä tutkinut Heikki Paloheimo oli todennut Kokoomuksen ohjelmista, että vaikka siellä käytettiin usein sanaa talous, niin periaateohjelmissa otettiin vain vähän kantaa yksittäisten taloudellisten ryhmien asemaan. Kuitenkin hänen mukaansa yli puolet puolueen kannattajista piti oman ammattiryhmän edunvalvontaa puoluevalinnan perusteena. Paloheimo luokitteli Kokoomuksen puolueohjelman perusteella aatepuolueeksi, mutta luokkapuoluepiirteet ovat hänen mielestään kannattajille lähes yhtä merkittäviä kuin vasemmistopuolueille.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ponnisti vuoden 2000 kunnallisvaaleihin teemalla *”Tekoja Sinun ja kotikaupunkimme parhaaksi”*. Vaalimainoksissa sai käyttää ruiskaunokkia. Vaalilehden takakannen tiivistys vetosi äänestäjiin:

”Poliittisten ryhmien hyvällä yhteistyöllä sekä yhteisin ponnistuksin Kaarinan kaupungin talous on saatettu terveille pohjalle.

Vakaa taloudellinen asema on edellytyksenä kaikelle kehittämiselle sekä palvelujen tuottamiselle.

Me kokoomusehdokkaat haluamme jatkaa tätä yhteistyön politiikkaa tulevallakin valtuustokaudella.”³

Yhteistyö oli se sana, jota kaarinalaiset kokoomuspoliitikot halusivat korostaa. Kaarinan kaupungin talouden vakautumisesta haluttiin ottaa kunniaa, mutta ei selvästikään yksin, vaan arvo haluttiin antaa yhteistyökumppaneille. Kulunut valtuustokausi oli asiakirjojen mukaan sujunut varsin hyvässä yhteistyössä Kokoomuksen ja SDP:n kanssa. Kun entisen paikkajakoliittolaisen Vihreiden kanssa oltiin asioista eri mieltä, se tehtiin valtuustokäsittelyssä usein vaikenemalla osallistumatta provosoivaan väittelyyn, mutta äänestämällä tarpeen vaatiessa. Keski-alueet olivat asiakysymyksissä usein samoilla linjoilla Kokoomuksen kanssa.

---

1 Lorentzon, 2006, 194, 232, 273.

2 Paloheimo, 2008, 37.

3 Kuntaperhe 1/2000.

Kokoomuksen kunnallisjärjestön vaaliohjelma sisälsi toki muutakin kuin yhteistyöpolitiikan ja vakaan talouspolitiikan, joita haluttiin painottaa. Yhteistyön ja talouden lisäksi esiintyivät Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tulevien vuosien tavoiteohjelmassa usein: tutkimus, kaupunkilainen, sinä, yhteistyö, vaihtoehto, kansainvälisyys, koulu, ympäristö, yksityinen, kaupunki, turva, yritys, laatu, joustavuus. Kaarinan kokoomuslaisten sanankäytössä ja ohjelmamuotoilussa on havaittavissa paljon samanlaista terminologiaa, kuin ruotsalaisella veljespuolueella. Demokratia, tasa-arvoisuus ja oikeudenmukaisuus -sanat eivät tuntuneet vielä sopivan kokoomuslaiseen jargoniin. Tiivistyksenä: Millaiset sanat—sellaiset aatteet.

Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 2001–2004 -ohjelmassa oli kirjattu paikallinen poliittinen tahtotila. Sen mukaan kunnallisjärjestö paikallisyhdistysten kattojärjestönä vastasi kokoomuslaisesta edunvalvonnasta Kaarinassa. Kokoomus toimi porvarillisesti ajattelevien kaarinalaisten kunnallispoliittisena vaikutuskanavana. Poliittisessa toiminnassa Kokoomus tukeutui suomalaisen arvopohjaan ja otti huomioon yhdyntyvän Euroopan tuomia haasteita.

Vakaa talous oli kokoomuslainen peruspilari. Ohjelma, joka käsitteli Kaarinan kunnallisasioiden hoitoa, totesi ammattitaitoisen ja työhönsä motivoituneen henkilöstön kaupungin tärkeimmäksi voimavaraksi.

Koulutuspalveluissa haluttiin kirjoitetun ohjelman mukaan opetuksen olosuhteita kehittää. Tosin arvoituksellinen oli kirjaus: ”Opetusryhmien kokoa suurentamalla ei saa vaarantaa opetuksen tasoa.”

Kaikkien väestöryhmien palveluita haluttiin turvata. Kokoomus katsoi, että kaupunkiorganisaatio oli olemassa kaupunkilaisia varten. Avo- ja kotihoidolla haluttiin tukea vammaisten ja vanhuusikäen ehtineiden kotona asumista. Myös palveluasumista tuli kehittää vastaamaan kasvavaa tarvetta. Päivähoitoon haluttiin yksityisten palveluntarjoajien vaihtoehtoja.

Terveydellisten ja sosiaalisten vaikutusten huomioon ottaminen paikallisessa suunnittelussa edellytti hyvää hallinnonalojen välistä yhteistyötä. Haluttiin terveyspalvelujen saumattomia hoitoketjuja ja palvelujen tuottamisen tehokkuutta.

Kaarinan Kokoomus halusi suunnata kansainvälisyyteen. Pohjoismaissa, Virossa ja Unkarissa oleviin ystävyyskuntiin oli pitkät kulttuuriyhteistyöperinteet. Nyt haluttiin edistää elinkeinopolitiikkaa järjestämällä ystävyyskuntiin matkoja, joihin osallistui kaupungin yrittäjiä ja poliitikkoja.

Kansalaistoiminnan piiriin kuuluivat vapaa-ajan ja liikunnan palvelut. Omaileimainen kulttuuri oli luomassa kaarinalaista identiteettiä. Erityisenä painopisteenä, laman opetusten muistuttamana, oli huomion kiinnittäminen kaikissa toiminnoissa nuoriin.

Ihmisen ja luontoarvot huomioiva kaavoitus oli avain viihtyisään yhdyskuntarakenteeseen. Infrastruktuurin kehittämällä edistettiin elinkeinotoiminnan sijoittumista valtaväylien varteen ja toimiva kevyen liikenteen verkosto oli tär-

Piirros 4. Ilkka Heilä. Poliittinen sarjakuva: Kaarinan visio. Kaarina 2000.

keä kaupunkilaisille. Kaupungin tekniset palvelut turvasivat Virttaankankaan vesiputken myötä riittävän ja laadukkaan veden. Maankäytön ja rakentamisen tavoitteena oli kestävän kehityksen periaatteita noudattaen turvata kuntalaisille monipuolinen, terveellinen ja viihtyisä asuinympäristö.¹

Kaarinassa poliittisten puolueiden kunnallisjärjestö- ja valtuustotasolla vallitsi 2000-luvulle tultaessa yhteistyön ilmapiiri. Esimerkiksi uutta Kaarinan tulevaisuuden visiota laadittaessa saatiin helposti kirjattua kaupungin tavoitteet. B. Virtasen hahmoista tunnettu piirtäjä Ilkka Heilä hahmotti eri puoluejärjestöjen yhteiset tavoitteet poliittiseksi sarjakuvaksi.²

1 Kokoomuksen tavoitteet Kaarinassa 2001–2002. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Heilä 2000. Sarjakuva Kaarinan visioksi. Kaarinan kaupungin arkisto.

Ei vielä kokoomusnaista ykköspuheenjohtajaksi Kaarinassa

Poliittiselle järjestölle on aina ollut merkittävää, millainen on toimintaympäristö, jossa se toimintaansa harjoittaa. Kaarinan kaupungin vuoden 2001 vuosikertomuksen mukaan uusi valittu valtuusto voi aloittaa toimintansa myönteisissä merkeissä. Kaupunginjohtaja Martti Ilmosen tasekirjaan laatiman yleiskatsauksen mukaan:

”Viime vuoden ylijäämällä saadaan katettua lamavuosina syntyneet alijäämät ja vielä jää varauksiakin jonkin verran käyttämättä. Vaikka kaupungin hyvä taloudellinen tilanne perustuu edellisten vuosien viime vuonna tuloutuneisiin ylimääräisiin veropotteihin, olisi kaupungin talous ilman niitäkin varsin tyydyttävä. Hyvä tilanne perustuu vahvaan 2,2 prosentin väestökasvuun, verotulopohjan vankkenemiseen ja käyttömenojen vakauteen. Työpaikkaomavaraisuutta on saatu nostettua lähelle 67 prosenttia. Viime vuonna käyttömenojen kasvua lisäsivät melkoisesti lamavuosina tehtyjen leikkausten osittainen palauttaminen ennen kaikkea sosiaali- ja sivistystoimeen.

Ansiio hyvältä tilanteesta kuuluu myös henkilöstölle, joka on keskimääräistä alemmin kustannuksin pysynyt tuottamaan hyviä palveluja. Kysymys on myös onnistuneesta politiikasta. Päätöksentekijät ovat osanneet priorisoida asioita oikein ja ylilyönneiltä on vältytty maltillisen työskentelyn ansiosta.”¹

Kokoomus kärsi vuoden 2000 kunnallisvaaleissa tappioita. Valtakunnan tasolla Kokoomuksen kannatus laski vajaan yksikön ja oli 20,8 prosenttia. Varsinais-Suomessa puolueen kannatus putosi 0,6 yksikköä, mutta puolue varmisti maakunnassa edelleen suurimman puolueen aseman kannatuksen ollessa 25,1 prosenttia SDP:n kolkutellessa kannoilla.²

Kaarinassa Kokoomus säilytti suurimman puolueen asemansa ja sai 2418 ääntä ja 13 valtuustopaikkaa. Edellisistä vaaleista menetys oli yksi paikka kannatuksen laskiessa 2,3 yksikköä, kannatus oli nyt 28,3 prosenttia. Kilpailija SDP menetti äänistä 1,7 prosenttia ja oli 12 valtuutetulla ja 26,3 prosentin kannatuksellaan Kokoomuksen kintereillä. Vihreä liitto sai edellisissä vaaleissa menettämänsä kaksi valtuustopaikkaa takaisin ja oli kahdeksalla valtuutetullaan kaupungin kolmanneksi suurin puolue.³

Vaalitulosten mukaan Kokoomus oli suurin puolue kaikilla muilla äänestysalueilla paitsi Auranlaaksossa ja Hovirinnassa, jossa SDP:n kannatus oli suurin. Kokoomuksen ääniharava oli Merja Liponkoski 180 äänellä. Kärkiehdokkaiden

---

1 Kaarinan kaupungin tasekirja 2001. Kaupunginjohtajan katsaus. Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n piirikokous 25.11.2000. 9 §. Varsinais-Suomen Kokoomuksen arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 19.11.2000 § 4. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

äännet putosivat lähes puoleen edellisistä kunnallisvaaleista. Kokoomusvaltuute-
tuista oli miehiä kahdeksan ja naisia viisi. Kokoomuksesta valtuustoon valittujen
naisten osuus nousi lähelle 40 prosenttiyksikköä, ja tulos oli Kokoomuksen jär-
jestöhistorian paras. Eniten naisia Kaarinan valtuustossa oli kuitenkin Vihreillä.
Naisvaltuutettuja heistä oli kuusi. RKP:n ainoa edustaja oli nainen. Naisten osuus
koko valtuustossa oli 40 prosenttia.¹

Vaali-iltana Kaarina-lehden haastattelussa sekä Kokoomuksen kunnallisjär-
jestön että valtuuston puheenjohtaja olivat tyytyväisiä, että puolueiden perus-
asetelma säilyi. Uudet ehdokkaat tekivät hyvää työtä, mutta nuorten läpimurtoa
ei saatu näissä vaaleissa. Muutama uusi ehdokas saatiin läpi. Sekä SDP:n kunnal-
lisjärjestön että kunnanhallituksen puheenjohtaja eivät olleet täysin tyytyväisiä
SDP:n vaalitulokseen. Mukanaolo raskaissa ratkaisuisissa kaupungin talouden
kohentamiseksi tuntui alentuneina kannatuslukuina.²

Kokoomuksen vaalitappio oli odotettavissa. Kokeneita poliitikkoja jäi sivuun,
eikä nuorten ehdokkaiden sisäänmarssi heti onnistunut. Valtuutettuina jatkavat
menettivät ääniosuuksiaan. Vaihtuvuutta tuli kuitenkin jossakin määrin. Läpi
menneillä oli sekä järjestö- että ehdokaskokemusta. Naisten hyvä tulos oli Ko-
koomukselle myönteinen asia. Kulunut 1990-luvun valtuustokausi velvoitti ko-
koomuspäätäjät tekemään myös ikäviä päätöksiä. Sosiaalidemokraattien tavoin
kokoomuslaiset menettivät yhden paikan. Vihreiden oli tässä tilanteessa helpompi
antaa enemmän lupauksia ja eräs perustelu heidän kannatukselleen lienee ollut
muita vähäisempi poliittinen vastuu päätöksistä.

Kunnallisvaaleissakin toteutui monista eduskuntavaaleista tutuksi tullut
kaava: puolueen kärsiessä tappion naiset menestyivät. Kunnanvaltuustoon nousi
uusia naisia.³

Puolueiden välisissä neuvotteluissa olivat ensin vain Kokoomus, SDP ja Va-
semmistoliitto valmiit jakamaan luottamuspaikat saatujen valtuustopaikkojen
suhteessa. Keskiryhmät ja Vihreät harkitsivat vaalitaktisesti ensin ryhmittymistä
tekniseksi vaaliliitoksi saadakseen enemmän ja vaikutusvaltaisempia puheen-
johtajuuksia. Tästä ajatuksesta Vihreät kuitenkin luopuivat, kun huomattiin, että
Kokoomus, SDP ja Vasemmistoliittokin olisivat voineet muodostaa samanlaisen
teknisen vaaliblokin. Luottamuspaikkajako sovittiinkin sitten hyvässä yhteis-
työssä.⁴

Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen puheenjohtajuudet sekä lautakuntien
mies- ja naispaikat päätettiin sopia viiden eri puolueen neuvottelijan toimikunnas-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja
19.11.2000 § 4. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Kaarina-lehti 25.10.2000.

2 Kaarina-lehti 25.10.2000.

3 Vares, 2009, 285.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja
19.11.2000 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

sa. Kokoomuksen ja SDP:n jaettaviksi tulivat valtuuston ja kaupunginhallituksen puheenjohtajuudet kahden vuoden jaksoissa.

Hannu Hurme ja Merja Liponkoski olivat molemmat kiinnostuneita valtuuston puheenjohtajuudesta. Yhdistysten puheenjohtajista ja sihteereistä muodostuvan ryhmän tehtäväksi tuli valmistella ehdotus Kokoomukselle tulevien luottamuspaikkojen täyttämistä.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokous valitsi Hannu Hurmeen äänestäen valtuuston puheenjohtajaksi seuraavalle kaksivuotiskaudelle. Hurme sai ääniä 12 ja vastaehdokas Merja Liponkoski 7 ääntä. Kahden vuoden päästä Kokoomukselle sovitulle kaupunginhallituksen puheenjohtajan tuolille Kokoomuksen syyskokous sovitteli ilman äänestystä Merja Liponkosken. Näin oli kokoomusmiesten ylivalta ylimmillä puheenjohtajapaikoilla vihdoin murtumassa vuoden 2003 alussa. Kokoomuslaisten naisten ja miesten osuudet valinnoissa olivat varsin tasapäisiä. Lautakuntien kokoomusedustajista oli naisia 46 prosenttia ja miehiä 54 prosenttia. Huomionarvoista oli, että kaupunginhallituksessa oli nyt ensi kertaa vuoden 2001 alusta kokoomusmiehiä ja -naisia yhtä paljon.

Jäsenmäärä laskee ja sosioekonominen rakenne tasoittuu

Tultaessa 2000-luvulle oli Kokoomuksen kaarinalaisessa järjestöväessä tapahtunut muutoksia. Naiset muodostivat nyt enemmistön ja heitä oli jäsenistöstä 55 prosenttia, kun taas miehiä oli 45 prosenttia. Jäseniä kaikissa perusyhdistyksissä oli yhteensä alle 200 henkilöä, kun 1980-luvulla suurimmassa perusyhdistyksessä oli yli 200 jäsentä²

Sami Borg viittaa jäsenkadon taustalla olevan muutokset puoluejärjestöjen toimintaympäristössä ja viimeaikoina erityisesti median merkityksen korostuminen politiikan paikkana.³

Kaarinan SDP oli kokenut samanlaisia muutoksia. Jäsenmäärän laskun seurauksena Kaarinan sosiaalidemokraattisessa järjestötoiminnassa tapahtui melkoinen muutos, kun kaksi suurinta perusyhdistystä, Kaarinan Työväenyhdistys Uurtaja ja Piispanristin sosialidemokraatit, päättivät yhdistää toimintansa. Toimintaa jatkettiin Uurtajassa, josta tuli pitkälti toista sataa jäsentä käsittävä yhdistys.⁴

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 3.12.2000 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Taulukko 9: Kokoomuksen jäsenmäärän kehitys 1979–2009; taulukko 10: Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön koko jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 2001.

3 Borg 2008, 88.

4 Kaarina –lehti 23.12.2003, 7.

Taulukko 9. Kokoomuksen jäsenmäärän kehitys 1979–2009.

Organisaatio	1979	1984	1988	1992	1996	2000	2004	2009
Kansallinen Kokoomus	79 316	74 662	70 432	56 956	47 000	40 000	39 000	40 000
Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri	8 596	10 485	10 101	7 959	6 245	5 674	4 982	5 357
Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö	307	496	463	328	226	192	186	264*

* Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön jäsenmäärään on vuoden 2009 alusta lisätty Kaarinan–Piikkiön kuntaliitoksen jälkeen Piikkiön Kokoomuksen 83 henkilöjäsentä. Jäsenmäärätiedot koottu Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ja Porvarillisen Työn Arkistosta.

Sekä SDP:n että Kokoomuksen jäsenmäärä oli pudonnut 2000-luvulle tultaessa lähes kolmannekseen 1980-luvun parhaista vuosista ja loiva lasku jatkui (taulukko 2.)¹

Kaarinassa Kokoomuksen vähentyneen jäsenmäärän sisäisessä jaossa eri henkilöryhmien määrät tasoittuivat. Ylimmät toimihenkilöt muodostivat edelleen suurimman ryhmän, mutta sen suhteellinen suuruus oli tasoittunut. Huomattavaa oli lisäksi, että naiset olivat tässä ryhmässä saavuttaneet tasavahvan aseman miesten kanssa. Naisten suuri jäsenistö oli hallitsevana sekä työntekijöissä että alemmissa toimihenkilöissä. Opiskelijoilla ja eläkeläisillä oli kummallakin kymmenesosa jäsenistöstä.²

Toisaalta Markku Jokisipilä on todennut kolumnissaan, että yksilökeskeisyyden lisääntyessä puoluepolitiikkaan tullut kollektiivinen luokkakamppailu on käynyt 2000-luvulla vanhanaikaiseksi, koska nykyihmisille ”maailma näyttäätyttyä identiteettipoliittisten kamppailujen kenttänä, jossa yksilön sosioekonomista asemaa tärkeämpiä ovat etninen tausta, sukupuoli, seksuaalinen suuntautuminen ja muut vastaavat yksilöidentiteettiä määrittävät tekijät.”³

Myös Rauli Mickelsson hahmottelee puoluejärjestömallien tukeutuvan sosiaalisille verkostoille, joille erilaiset asiakysymykset ovat keskeisiä väestöryhmärakenteiden menettäessä merkitystään – kaikki pääsevät vaikuttamaan.⁴

Soile Kuitunen taas korostaa, että ammatti- ja koulutustaustalla on edelleen merkitystä esimerkiksi vaalien ehdokaslistojen kokoamisessa. Hänen mukaansa erityisesti Kokoomuksessa halutaan ehdokkaiksi henkilöitä, jotka ammattinsa, asemansa tai koulutuksensa perusteella ovat jonkun alan asiantuntijoita. Pitkän puolueuran merkityksen vähentyessä 2000-luvulla, ovat korkea koulutus, hyvä

1 Taulukko 2. Kaarinalaisten kokoomusyhdistysten jäsenmäärän kehitys 1979–2008.

2 Taulukko 10: Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön koko jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 2001. Porvarillisen Työn Arkisto. Jäsenluettelot.

3 Kansa kaikkivaltias, TS 28.12.2017. Kolumni, Markku Jokisipilä.

4 Mickelsson 2015, 386–387.

Taulukko 10 . Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön koko jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 2001.*

Kaarinan kokoomusjärjestöjen jäsenmäärä v. 2001	Miehet	%	Naiset	%	Kaikki	%
Yrittäjät	18	9	10	5	28	14
Maatalousyrittäjät	2	1	0	0	2	1
Ylemmät toimihenkilöt	33	16	30	15	63	31
Alemmat toimihenkilöt	14	7	28	14	42	21
Työntekijät	5	3	20	10	25	13
Opiskelijat	8	4	9	5	17	9
Eläkeläiset	10	5	11	6	21	11
Yhteensä	90	45	108	55	198	100

* Porvarillisen Työn Arkisto. Jäsenluettelot. Taulukon yrittäjäryhmässä erotellaan maatalousyrittäjät ja muut yrittäjät. Ylempiin toimihenkilöihin luetaan johto-, suunnittelu-, tutkimus- ja opetustehtävissä toimivat sekä muut ylemmät toimihenkilöt. Alempiin toimihenkilöihin luetaan työnjohtotehtävissä sekä toimisto-, myynti-, hoito-, tms. tehtävissä toimivat toimihenkilöt. Työntekijöihin kuuluvat maatalous-, teollisuus-, jakelu- ja palvelutyöntekijät sekä muut tuotantotyöntekijät.

ammattiasema ja yleinen näkyvyys yhteiskunnassa nostaneen Kuitusen mukaan painoarvoaan.¹ Näyttää siltä, että tietyissä tilanteissa sosioekonominen rakenne-tarkastelu putkahtaa esille, vaikka siitä on pyritty pääsemään eroon.

Järjestön jäsenluetteloja tutkiessa voi myös todeta monien aktiivien puolueuskollisuuden. Jäsenyys oli kestänyt kymmeniä vuosia, kun samanaikaisesti kokonaisuusjäsenmäärä oli sulanut. Eläkeläisten osuus oli tulevina vuosina nousussa, joskin vaalivuosina tapahtui aina nuorentumista. Jäsenkunnan keski-ikä vuonna 2001 oli 52 vuotta ja nuorten perusyhdistys pois lukien 55 vuotta.

Malttia sosiaalisessa mediassa ja seurakuntavaaleissa

Malti oli valttia Kokoomuksen internetin käyttöönotossa. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tietoverkkojen käyttö eteni hitaasti. Sähköposti tuli yleiseen käyttöön 1990-luvun puolivälissä, mutta kunnallisjärjestö aloitti kokouskutsujen jakelun sähköisesti jäsenilleen vasta 2000-luvulla. Internet-kotisivut aloitettiin vuoden 2000 alusta, kun Kaarinan kaupunki antoi puolueille luvan tehdä internet-sivuilleen maksutta omat puoluesivunsa. Tekninen toteutus annettiin kokoomusjärjestössä Veikko Lummevuolle. Sivuille kirjattiin yhdistysten ja kun-

1 Kuitunen 2008, 124–125.

nallisjärjestön yhteystiedot sekä kunnallispoliittinen ohjelma. Näkyviin asetettiin myös kokoomuslaiset luottamushenkilöt ja lautakuntien vastuuhenkilöt. Samalla päätettiin, että sivuja ei päivitetä jatkuvasti vaan seuraava tarkistus tehdään vuoden 2001 alussa.¹

Keväällä 2001 siirryttiin kokoomussivujen päivitykseen ja webmasteriksi nimettiin Veikko Lummevuo, joka oli tehnyt vertailuselvityksen muiden puolueiden sivuista. Selvityksen mukaan demarien päivitys oli lähes kokonaan tekemättä ja sivut olivat ajastaan jäljessä. Kokoomussivut olivat tammikuusta lähtien olleet ainoat puolueiden päivitetty kotisivut Kaarinassa. Yhdistysten tiedot olivat vielä osin epähomogeeniset. Vihreiden kotisivujen päivitys oli käynnissä. Lummevuo oli perusteellisessa raportissaan listannut asiasisältöjä, joita sivuille oli viety. Vihreiden sivut antoivat näiltä osin uusia ideoita. Muiden puolueiden sivuista ei ollut vertailuja.²

Kaksi vuotta myöhemmin Kokoomuksen paikallisyhdistysten puheenjohtajapäivillä Helsingissä syyskuussa 2003 esiteltiin kunnallisvaaleihin valmistautuvan Kokoomuksen erääksi kärkihankkeeksi sisäinen ja ulkoinen tiedottaminen:

”Tiedotukselta vaaditaan toimivuutta, nopeutta ja oppositioaseman edellyttämiä toimintatapoja. Nykypäivän ja verkkouutisten rooli vaatii selkeyttämistä sekä meilin, extranetin ja internetin käyttöön lisää tehoa.”³

Jotkut perusyhdistykset käyttivät jäsentiedotteissaan sähköpostia 1990 -luvun puolella. Kunnallisjärjestössä vasta vuoden 2005 toimintasuunnitelman mukaan ”sisäisessä tiedottamisessa edistetään sähköistä viestintää”.⁴ Vuoden 2006 toimintasuunnitelmassa vihdoinkin todettiin, että tiedottamisessa käytetään sähköpostia.⁵

Vuoden 2008 kuntavaaleissa sosiaalinen media tuli mukaan, Kaarinassa vähän varovaisin askelin. Myöhemmissä kuntavaaleissa lähes jokainen ehdokas on käyttänyt hyväkseen sosiaalista mediaa, blokeja, Facebooksivuja ja jatkuvasti laajentuneita mahdollisuuksia. Alkuvaiheessa aktiivisimmille toimijoille sosiaalinen media oli ajankohtaiskeskustelun ja uutisten kommentoinnin paikka. Myöhemmin sen ottivat käyttöön lähes kaikki ehdokkaat, mutta joillekin sen hyöty jäi vähäiseksi.⁶

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 23.1.2000 § 8.;27.2.2000 § 7. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 20.5.2001 § 6, liite: Poliittisten yhdistysten sivujen tarkastelua. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Paikallisyhdistysten puheenjohtajapäiväviiden muistio 20.9.2003. Helsinki. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ry:n syyskokouksen pöytäkirja 12.12.2004. Liite: Toimintasuunnitelma v. 2005.

5 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ry:n syyskokouksen pöytäkirja 11.12.2005. Liite: Toimintasuunnitelma v. 2006.

6 Hatakka 2011, 350–352; Mickelsson 2015, 329.

Kokoomus on osallistunut järjestönä varsin vähäeleisesti seurakuntavaalien ehdokashankintaan, ilmoitteluun ja vaalijärjestelyihin. Käytännön toimet on hoitanut vaalikaudella 1978–2010 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön pitkäaikainen sihteeri Leena Sihvonen.¹

Vuonna 2002 oli seurakuntavaaleihin panostettu järjestössä tavallista enemmän. Ehdokashankinta oli onnistunut hyvin, ja sekä kirkkovaltuustoon että seurakuntaneuvostoon oli Kokoomuksella täydet ehdokaslistat. Äänestämisen aktivoimiseksi päätettiin jakaa järjestön kustantamana ehdokkaiden oma mainoslehtinen. Ennen seurakuntavaaleja ilmestyvän Kuntaperhe-lehden teemana olivat seurakuntavaalit. Lehden värillinen takasivu oli varattu seurakuntavaalien yleisesittelylle ja ehdokaslistoille sekä ehdokkaiden omille mainoksille.²

Seurakuntavaalit menivät kokoomuslaisittain hyvin. Äänestysprosentti oli noin 10, ja Kokoomuksen kannatus nousi kolmella yksiköllä ja oli noin 56 prosenttia.³

Silti järjestön taloudenhoitaja esitti, että seurakuntavaalien asemaa pitäisi miettiä, koska taloudellinen satsaus oli hänen mielestään melko suuri. Asiaa päätettiin harkita, sillä eri vaaleissa menestymisellä oli havaittu olevan järjestön kannalta myönteisiä vaikutuksia myös tuleviin vaaleihin.⁴

Keskustalaiset, kristilliset ja kokoomuslaiset olivat viimeistä kertaa yhteisellä oikeiston listalla vuoden 1982 seurakuntavaaleissa yhteiskannatuksen ollessa noin 54 prosenttia.

Kokoomuksen ollessa omilla listoillaan vuodesta 1986 kannatus oli ensin vähän alle 40 prosenttia, mutta kannatus nousi seuraavissa vaaleissa yli 50 prosenttiin ja pysyi siellä aina vuoden 2006 seurakuntavaaleihin, jolloin kannatus vakiintui noin 40 prosentin tasolle. Huomattavaa on, että partiolaiset tulivat 2000 -luvulla aktiivisesti mukaan omalla ehdokaslistallaan ja saivat esimerkiksi vuoden 2010 seurakuntavaaleissa runsaan 20 prosenttiyksikön kannatuksen. Seurakuntavaaleissa partiolaisten listoilla olleista on moni ollut kunnallisvaaleissa Kokoomuksen ehdokkaana.

Seurakuntavaaleissa eivät ehdokkaat ole halunneet olla kovin näkyvästi puoluetunnusten alla. Monissa vaaleissa on ollut sekä yksittäisten henkilöiden ehdokaslistoja että puoluetunnusten ulkopuolella toimivia ehdokkaita. Esimerkiksi vuoden 1986 vaaleissa sekalainen seurakunta-niminen ehdokaslista sai neljänneksen annetuista äänistä. Henkilökohtainen tehokas vaalikampanja voi tuoda yksittäisille ehdokkaille merkittäviä äänimääriä. Tästä oli esimerkkinä

---

1 Leena Sihvosen haastattelu 24.4.2012.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 29.9.2002 § 4. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 1.12.2002 § 13. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 30.3.2003 § 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

moniin puolueisiin, kahteen otteeseen myös Kokoomukseen, kuuluneen Kaisu Leppäsen vuoden 1982 vaaleissa kokoaman ehdokaslistan saama lähes viidenneksen ääniosuus. Muista vaaleista poiketen on seurakuntavaalien äänestysprosentti kohonnut ja oli vuonna 2010 korkeimmillaan noin 16 prosenttia ja alhaisimmillaan vuonna 1994 noin kuusi prosenttia äänioikeutetuista.¹

Valtuusto- ja hallitusryhmän ohjaus lisääntyy

Eri puolueiden valtuustoryhmien puheenjohtajien säännölliset kokoukset oli aloitettu vuonna 1993 alkaneella valtuustokaudella. Näin oli syntynyt eri puolueita edustava epävirallinen elin, joka kokoontui ennen valtuuston kokouksia etsimään yhteistä poliittista tapaa tehdä päätöksiä Kaarinassa. Ryhmäpuheenjohtajien kokousta johti valtuuston puheenjohtaja, ja jäsenenä ryhmäpuheenjohtajien lisäksi olivat kaupunginjohtaja ja kaupunginhallituksen puheenjohtaja. Ryhmä käsitteli suunnitteluun tulevia suuria hankkeita ja kaupungin talousarvioita.

Vuodesta 2001 lähtien virallistettiin tämän ryhmän toiminta kaupunginjohtaja Ilmosen esityksestä. Perusteluissaan hän totesi:

”Valtuustoryhmien työskentely on tärkeä osa kaupungin poliittista ohjausta. Se on myös keskeinen linkki kaupungin palveluorganisaation ja luottamushenkilöstön välillä. Ryhmäpuheenjohtajien kokouksessa on todettu, että tehtävien onnistumiseksi tulisi puheenjohtajapalaveritoiminta muuttaa toimikuntamuotoiseksi, jolloin työskentely tulisi määrämuotoiseksi normaaleine kokousrutiineineen.”

Tästä esityksestä kaupunginhallitus päätti perustaa ryhmäpuheenjohtajien toimikunnan. Puhetta johti kokoomuslainen valtuuston puheenjohtaja Hannu Hurme. Toimikunnalla ei ollut aluksi varsinaista ohjesääntöä, mutta sen merkitys ja painoarvo kasvoi jatkuvasti, kun sille delegoitiin uusia tehtäviä. Organisaatioiden kehittäminen siirtyi tämän elimen pohdittavaksi.²

Esimerkiksi ryhmäpuheenjohtajien muistiossa 10/2001 tuotiin esille toimikunnan ja osastopäälliköiden yhteisen neuvottelun tarve kaupungin talousarvion osalta. Lisäksi oli tarkoitus keskustella luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden yhteistyöstä ja sen parantamismahdollisuuksista.

Samana vuonna pidettiin Kaarinan Yrittäjien hallituksen ja Kaarinan kaupungin ryhmäpuheenjohtajatoimikunnan neuvottelu. Muistion mukaan:

---

1 Tiedot kerätty Leena Sihvosen kokoamista Kaarinan seurakuntavaalien tuloksia selvittävistä asiakirjoista vuosilta 1978–2010. Asiakirjakopiot tutkijan hallussa.

2 Kaarinan kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 26.2.2001 § 135.

*”Kaarinan Yrittäjien hallitus ja kaupungin poliittinen- ja virkamiesjohto ovat vuosittain kokoontuneet keskustelemaan yrittäjien ja kaupungin yhteistyöstä. Kaupungin vastuulla on ennen kaikkea hyvien edellytysten luominen ja ylläpitäminen yritystoiminnalle. Seudullisesta yrityspolitiikasta ja uusien yritysten saamisesta alueelle vastaa meidän TAD Centremme.”*¹

Kaupunginhallitus taas valmisteli päätökseen tulevia suurehkoja hankkeita ja budjetteja omissa kokouksissaan ja iltakouluissaan valtuuston linjausten mukaisesti. Eri puolueiden hallitusedustajat pitivät keskenään pikaisia neuvonpitoja hallitustyöskentelyn tiimellyksessä. Poliittisia kantoja soviteltiin, ja kokoomusmandaatilla valitut henkilöt tekivät entistä enemmän päätöksenteossa omaa kokoomuslaista politiikkaansa. Samoin toimittiin lautakunnissa.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön esityslistoilla on järjestön perustamisesta lähtien ollut keskeisimpänä valtuuston esityslistoissa olevien asioiden esittely. Järjestön kevätkokouksissa esitettiin usein selonteko valtuustoryhmän toiminnasta edellisen kevätkokouksen jälkeiseltä ajalta. Esimerkiksi keväällä 2002 esitti Merja Liponkoski luettelon valtuutettuja puhuttaneista ja eniten kuntalaisten yhteydenottoja tuoneista asioista.

Jäsenistö taas kaipasi koulutustilaisuutta, jossa selvitettäisiin, miten uudet luottamushenkilöt ovat kokeneet asemansa ja miten eri tilanteissa tulisi toimia. Tärkeänä pidettiin jo ennen kaupungin budjetin tekoa kunnallisjärjestön järjestämää iltakoulua, jossa lautakunnan jäsenet voivat tuoda esille omia tärkeäksi kokemiaan asioita.³

Kaupunginhallituksen vastuuhenkilö Merja Liponkoski selvitti vuotta myöhemmin kunnallistoimikunnan kokouksessa kaupunginhallituksen työohjelmaa vuosille 2003–2004. Tavoitteena oli Kaarinan pitkäjänteinen kehittäminen. Kunnanhallitus analysoi kuntakonsernin ohjausta sen parantamiseksi. Ohjauksen suunta ei ollut tiedossa. Tarkoituksena oli keskustella mm. luottamushenkilöiden ja virkamiesten työnjaosta. Ongelmaksi oli koettu, että tieto ei kulje. Pohdintoja herätti, miten kaupungin edustajia ohjeistetaan. Kaupunginhallitus halusi selvittävän yhteistyön lisäämistä itäisten kuntien kanssa esimerkiksi kirjanpidossa ja taloushallinnossa.

Palveluista haluttiin selvittää päivähoitopalvelujen tarve ja tuottamistapa. Palvelusetelin käyttöönotto oli tarkoitus selvittää vuoden 2003 loppuun mennessä. Voimassa olevaa vanhustenhuollon suunnitelmaa haluttiin tarkistaa. Yhteistyötä etsittiin lisää terveyskeskuksen ja sosiaaliosaston toiminta-alueilta. Päivähoito oltiin siirtämässä organisatorisesti sivistysosastoon.

---

1 Kaarinan kaupungin valtuustoryhmien puheenjohtajien kokousmuistio 10/2001; Terhi Jerkun kirje muistioista vuodelta 2001, kirje tekijän hallussa.

2 Merja Kantalaisen haastattelu.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 28.4.2002 § 8. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kaavoituksessa oli kaupunginhallituksen linjauksissa esityslistalla Lemunniemen osayleiskaava sekä Voivalan ja keskustan rakentamisen aktivointi. Saaristotien pääväylä haluttiin toteuttaa rakentamalla Kurkelantien jatke Kuusistonsalmen yli. Investointipuolella olivat listalla Kotimäen kouluhankkeen loppuun saattaminen–vaikka kuntien välinen yhteistyö ei ollut tässä loppuun asti onnistunut. Esille oli nostettu ikuisuushankkeista kulttuuri-, kirjasto- ja virastotalon suunnittelun aloittaminen sekä uutena omaishoidon tukikeskus.¹

Huomionarvoista on, että kokoomusjärjestölle esitetty kaupunginhallituksen tavoitelista oli koko poliittisen järjestelmän esitys, ei pelkästään kokoomuslaisen hallitusryhmän. Johtavassa asemassa olevasta puolueesta tulee helposti kunnanhoidtajapuolue ja järjestön omien tavoitteiden tärkeysjärjestys jää tekemättä. Tai tärkeysjärjestyksen tekevät keskeisissä tehtävissä toimivat poliitikot. Kunnallisjärjestön rooli kaventui. Hallitusryhmä tai tässä tapauksessa koko hallituksen esitys ohjasi kokoomusjärjestöä.

Esityksestä käytiin lyhyt keskustelu: Investointien aiheuttamien käyttömenononjen edellytettiin olevan mukana hankkeiden kustannustarkastelussa. Kurkelantien jatkeen todettiin kustannusanalyysien perusteella olevan eräs kannattavimmista hankkeista. Nyt näytti poliittinen ilmapiiri olevan positiivinen tiehankkeen eteenpäin menemiseksi.² Ongelmana tietysti oli, että valtion tiehankkeiden rahoitus kulki omia teitään. Välttämätöntä oli kuitenkin viestittää valtion viranomaisille, että kuntatasolla oli hankkeelle yksimielisyyttä.

Valmisteltavien asioiden käsittelyyn otettiin uusia käytäntöjä: Kokoomuslaisen lautakuntien vastuuhenkilöiden ja kaupunginhallitusryhmän palaveri vuoden 2003 raamibudjettiin kohdistuvista toiveista päätettiin pitää kesäkuussa 2002.³ Osallistujista ja käsitellyistä asioista ei löytynyt asiakirjoja.

Vuoden 2004 budjettikäsittelyä varten oli pidetty vastuuhenkilöpalaveri, jossa oli läsnä kahdeksan lautakunnan vastuuhenkilöä ja kaksi kaupunginhallituksen jäsentä. Kunnallisjärjestön sihteeri oli tehnyt kokouksesta tarkan pöytäkirjan, ja vastuuhenkilöt olivat tehneet hyvin kotiläksynsä: Esitykset hallinnonalojen osalta liitteineen olivat pöytäkirjassa.⁴

Siihen aikaan kaupunginhallituksen puheenjohtajana ollut Merja Kantalainen totesi haastattelussaan, että hallitus- ja valtuustoryhmä on järjestössä ottanut valtaa. Kokoomuksen kaupunginhallitusryhmä otti mukaan lautakuntien kokoo-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 30.3.2003 § 5. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 30.3.2003 § 5 Keskustelu työohjelmasta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen pöytäkirja 26.5.2002 § 8. Keskustelu työohjelmasta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen vastuuhenkilöpalaveri aiheena Kaarinan kaupungin talousarvio 2004. Muis-tio 22.10.2003. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

muslaisia puheenjohtajia. Ensin heitä kutsuttiin tarpeen mukaan, myöhemmin säännöllisemmin. Vaikuttavuus kunnallisjärjestössä oli siirtynyt. Kunnallisjärjestön pitäisi antaa laajempi foorumi asioiden esille tuomiselle. Luottamushenkilöt dominoivat hänen mielestään liikaa asioiden käsittelyssä.¹

Pienemmillä paikkakunnilla oli aktiivisilla valtuustoryhmillä merkittävää vaikutusta kunnan talousarvion ja suurimpien hankkeiden valmisteluun. Luumäellä esimerkiksi jo 1990-luvun alusta lähtien piti valtuustoryhmä oman budjettikoukunsensa ennen kunnanhallituksen budjettikäsittelyä.

”Valtuustoryhmän kokouksiin on myös kutsuttu eri lautakuntien jäseniä kertaan lautakunnan ajankohtaisista kysymyksistä. Myös muita ulkopuolisia vierailijoita on kutsuttu ryhmäkokouksiin tarpeen mukaan. Tiukkaa ryhmäkuriä ei Kokoomuksen ryhmässä ole ollut. Ryhmässä keskustelemalla on yleensä päädytty asioista yhteiselle kannalle.”²

Kunnallisjärjestön rooli suurten tulevaisuuden asioiden keskustelufoorumina oli oleellisesti muuttunut 2000-luvulle tultaessa. Asioita tuotiin käsittelyyn kaupunginhallituksen kautta ja valtuustoryhmästä. Kunnallisjärjestön rooli näyttää kaventuneen ja pöytäkirjamerkinnöistä aistii, että järjestöstä on tullut monien kunnallisten asioiden päätösten hyväksymisen kumileimasin. Asiat on kirjattu hyväksytyiksi osin jälkikäteenkin, kun päätökset oli jo tehty. Valmistelu- ja päätösvalta keskittyi entistä harvempien käsiin.

Puolueen, piirin ja paikallisjärjestön kosketuskohtia

Varsinais-Suomen Kokoomuksen piirijärjestön järjestämällä järjestötoimintakilpailuilla on pitkät perinteet. Kaikki kokoomuslaiset perusyhdistykset ovat vuosittain osallistuneet piirijärjestön järjestötoimintakilpailuihin. Varsinais-Suomen Kansallisliitto oli organisoimassa vielä 1960-luvulla perusyhdistysten välisiä kilpailuja. Yhdistykset raportoivat silloin määrämuotoisella lomakkeella toiminnastaan kuukausittain. Piirijärjestön nimi vaihtui vuonna 1967 Varsinais-Suomen Kokoomukseksi, mutta järjestötoimintakilpailujen pitkä perinne jatkui 2000-luvulle.

Kilpailuilla ohjailtiin yhdistysten jäsenmaksujen säännöllistä maksamista ja jos maksut oli hoidettu jo vuoden puoliväliin mennessä, sai siitä lisäpisteitä.

Jäsenhankintaan innostettiin yhdistyksiä antamalla jokaisesta uudesta jäsenestä runsaasti pisteitä. Jäsenhankintaa pyrittiin myös tehostamaan antamalla hyville jäsenhankkijoille lisäpalkintoja.

---

1 Merja Kantalaisen haastattelu 25.9.2013.

2 Ville Tanskanen, 2009, 19.

Perusyhdistyksen omasta toiminnasta kilpailussa otettiin huomioon tilaisuuksien järjestäminen, juhlat ym.

Tiedotustoiminnassa laskettiin eduksi oman lehden julkaisu, jäsenkirjeiden määrä ja omat www-sivut netissä.

Osallistumisesta alueen, piirin ja puolueen kokouksiin, jäsenäänestyksiin sekä koulutustilaisuuksiin saivat perusyhdistykset lisäansion. Toimintakilpailujen säännöt pysyivät pitkään hyvin samanlaisina. Jäsenhankinta, osallistuminen ja vilkas näkyvä toiminta oli tavoitteena. Toiminnallisimmat kokoomusyhdistykset palkittiin piirikokousten yhteydessä. Symbolisten kunniakirjojen voimalla puolueväki jaksoi puurtaa epäkiitollisessa järjestötyössä.¹

Puoluekokoukset ovat olleet paikallisjärjestöjen valitsemien edustajien vaihtamisen paikkoja. Vaikka valitut edustajat periaatteessa voivat äänestää haluamallaan tavalla, pyrkivät puolueiden piirijärjestöt löytämään henkilövalintoihin ehdokkaita, joiden taakse piirin edustajat voivat äänestyksissä asettua.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö vastasi Kaarinan kokoomuslaisten yhdistysten puoluekokousedustajien kustannuksista. Järjestön kokouksissa linjattiin myös tulevia valintoja. Esimerkiksi vuoden 2001 toukokuun kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirjassa oli kirjaus:

”Kannatettiin Ville Itälän valintaa puolueen puheenjohtajaksi puoluekokouksessa Lahdessa 8.–10.6.2001.”²

Puoluekokoukseen Seinäjoelle kesällä 2004 lähetettiin kaarinalaisten kokoomusyhdistysten edustajiksi Paula Mäkinen, Pekka Kontturi, Eero Hiekka ja Marja-Helena Salmio sekä ylimääräisellä valtakirjalla Maija-Liisa Rauhanen kunnallistoimikunnan evästyksin:

”Käydyssä keskustelussa sai yksimielisen kannatuksen puolueen puheenjohtajaksi Ilkka Kanerva, varapuheenjohtajiksi kävisivät Jyrki Katainen ja Marjo Matikainen-Kallström. Kanta puoluesihteerin valintaan jäi täysin avoimeksi.”³

Jan Sundberg kuvaa puoluekokouksia suurten osanottajamäärien vuoksi kansanjuhliksi, jossa joukkojen määrä antaa kansanliikkeelle vahvan identiteetin. Puolueen yhtenäisyyttä halutaan korostaa kokoamalla laaja järjestöväki puolueen johdon ja sen edistämän politiikan ympärille. Puolueen johto pyrkii välttämään erimielisyyksiä järjestämällä kokouksen agendalle ristiriidattomia asioita ja siirtä-

---

1 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n toimintakertomus 2002. Varsinais-Suomen Kokoomuksen arkisto; Littoisten Kokoomuksen asiakirjoja 1961–1990, passim. Littoisten Kokoomuksen arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 20.5.2001 § 4. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan pöytäkirja 30.5.2004 § 3. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

mällä ongelmallisia aiheita jatkovalmisteluun. Henkilövalinnan aiheuttavat usein voimakkaimpia keskusteluja, mutta niitäkin pyritään sovitteluun kulisseissa. Puoluekokous on suuri sosiaalinen kohtaaminen, jossa järjestöväki tapaa vanhoja ja uusia ystäviä ja saa virikkeitä paikalliseen politiikkatyöhön.¹

Vaalit ovat sitoneet puolueen valtakunnallista ja paikallista tasoa yhteen. Jos paikallisjärjestötasolla menee hyvin, on yhteydenpito pieniin kunnallisjärjestöihin ollut suhteellisen vähäistä. Puolueen taholta vaalituki on vaihdellut ja on ollut enemmän immateriaalista, vaalityöhön kannustavaa ja vaalikampanjoita yhtenäistämään pyrkivää toimintaa.

Syksyllä 2003, kun Ville Itälän johtama Kokoomus oli oppositiossa, järjestettiin Helsingin Kalastajatorpalla paikallisyhdistysten puheenjohtajapäivät. Osallistujina oli noin 250 paikallisyhdistyksen puheenjohtajaa. Toimivia yhdistyksiä oli noin 800, ja tulijoita olisi ollut paljon enemmän, kuin tilat sallivat. Tilaisuus oli järjestöaktiiveille hengen luontitilaisuus. Maan eri puolilta oli yhdistysten arjesta vastaavia koolla. Pitkään aikaan ei ollut pidetty tällaisia tilaisuuksia.

Avauspuheessaan puoluesihteerinä Heikki A Ollila totesi, että Kokoomuksen aate on säilynyt hyvin läpi vuosikymmenien. Hän esitti Kokoomuksen teemoiksi ihmisten arjen sujumisen ja ihmisten avun tarpeen lähellä ja kaukana.

Vaalit olivat hänen mukaansa järjestötyön kriittinen vaihe. Keskeistä on:

”Usko vaalivoittoon, kyky oppia toisilta, ymmärtää, että ryhmätyö on voimaa, pitää yhteyttä eduskuntaryhmään ja muistaa, että muutakin ohjelmaa kuin vaalipuhe ja kahvi tarvitaan toiminnan vireyden ylläpitämiseksi.”²

Sinipunaa vai punasiniä-mikä puolue määrää tahdin ?

Tutkijan kannalta on ongelmallista, että poliittisten neuvottelujen käytännössä oli tapahtunut 2000-luvulla muutoksia. Kunnallisjärjestön asiakirjoissa ei vuosina 2001–2004 näy jälkiä käydyistä neuvotteluista. Neuvottelevista henkilöistä sovittiin uuden toimintavuoden alussa. Asiakirjoja oli sen sijaan vain kunnallisvaalien jälkeisistä virallisista luottamuspaikkajakoneuvotteluista. Hallitus- ja valtuustoryhmät kävivät keskenään epävirallisia neuvotteluja esiin tulevista päivittäisistä asiakysymyksistä. Neuvottelijoiden kokoonpanot vaihtelivat. Poliittisena järjestönä kunnallisjärjestö näyttää menettäneet jatkuvasti aiempaa institutionaalista valtaansa. Valmistelua ja päätöksiä johtivat keskeisiin tehtäviin nousseet poliitikot, ja kentän voimavaroja jäi hyödyntämättä.

---

1 Sundberg 2008, 70.

2 Paikallisyhdistysten puheenjohtajapäivän muistio 20.9.2003. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Merja Kantalainen kertoi haastattelussa, että hän ei pystynyt tekemään hedelmällistä yhteistyötä sosiaalidemokraattisen valtuuston puheenjohtajan kanssa. Akseli kunnanvaltuuston puheenjohtaja, -hallituksen puheenjohtaja, kaupunginjohtaja ei toiminut. Kun epävirallisia neuvotteluja käytiin demarien kanssa erilaisin kokoonpanoin, tuli ongelmaksi usein se, että vastapuolen neuvottelijoilla ei ollut riittävästi painoarvoa suhteessa heidän kunnallisjärjestöönsä. Sinipuna-akseli hämärtyi.¹

Vuonna 2003 kunnallisjärjestön varapuheenjohtajaksi valittu Kari Friman kertoi haastattelussa, että 2000-luvun alkuvuosina oli demareiden kanssa jonkinlainen keskusteluyhteys, mutta se heikkeni ja kävi sekavaksi vuodesta 2005 lähtien. Vuodesta 2009 kokoomusryhmä meni hajanaiseksi, samoin demarit, eivätkä poliittiset päätökset olleet mitenkään ennakoitavissa.²

Ei näyttänyt olevan selkeää kuvaa mikä puolue johti politiikkaa.

Tarkan rahan talous

Ei se rahasta ollut kiinni

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön talous on tarkasteluajanjaksona ollut varsin kohtuullisessa kunnossa. Alkuaikoina 1980-luvulla järjestö sai ilmoitushankinnasta puolueen Nykypäivä-lehdeltä ilmoitusprovisiota, joka tuloutettiin kunnallisjärjestölle. Se oli suurimmillaan lyhyen ajan silloin, kun kaikkien puolueiden poliitikot olivat sopineet, että kunnalliset ilmoitukset julkaistaan puoluelehdissä. Tämä Nykypäivän palautus oli oikeastaan ainoa suora tuki, jonka järjestö sai puoluesidonnaiselta taholta. Se ei kuitenkaan ole ollut järjestötoiminnalle riittävä rahoitus. Jäsenistön keräämää rahaa on tarvittu aina. Vuoden 1980 tilinpäätöksen mukaan oli arpajaistuotoilla vielä vähäinen merkitys, mutta käytännössä vuonna 1984 luottamustoimissa olevien palkkioista järjestölle maksamat osuudet ja avustukset muodostivat tärkeimmän tulonlähteen. Vuonna 1988 maksoivat jo kaikki kunnallisissa luottamustehtävissä olevat kokoomuslaiset järjestölle kymmenen prosentin osuuden saamistaan palkkioista. Tämä kymmenysvero säilyi vuoden 2016 loppuun. Vuoden 2017 alusta on tämän paikallisen puolueveron osuus ollut 15 prosenttia maksetuista luottamushenkilöpalkkioista.³

---

1 Merja Kantalaisen haastattelu 25.9.2013.

2 Kari Frimanin haastattelu 9.3.2014.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätökset 1980–2009. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; tilinpäätöksistä koottu taulukko 11.

Ilmoitushankinta on ollut järjestön toiminnan kannalta tärkeä. Ilmoitustuloilla on järjestön toimittanut Kuntaperhe-lehteä ja osallistunut osin myös paikallislehdistä julkaistuihin kokoomusehdokkaiden yhteisilmoituksiin. Vuosina 1979–1984 rahoituksesta ja ilmoituksista vastasi taloudenhoitajan johdolla toiminut rahoitustoimikunta. Se osoittautui kuitenkin liian raskassoutuiseksi kokonsa vuoksi ja korvattiin vuonna 1985 taloudenhoitaja Petri Mäkilän ja mainos- ja ilmoitusvastaava Leo Tauschin muodostamalla työparilla. Sittemmin ilmoitushankintaa ovat haastattelujen mukaan hoitaneet menestyksellisesti pienet hankintaryhmät. Parhaiten ilmoitusmyynti menestyi vuoden 1988 vaaleissa. Vuonna 2000 onnistui ilmoitusmyynti tilastojen mukaan vielä kohtuullisesti, mutta 2000-luvulla ilmeni vaikeuksia.¹

Ilmoitusten myynti on vuosien varrella keskittynyt pääosin muutamien järjestöaktiivien hoidettavaksi. Useimmille henkilöille mainosten kerääminen on ollut vaikeaa. Tuttavuuskontakteja on käytetty hyväksi, mutta vain muutamilta henkilöiltä ilmoitusmyynti kävi luontevasti.²

Taulukossa 12 on esitetty kunnallisjärjestön taseet neljän vuoden välein. Vuosien keskinäisen vertailun mahdollistamiseksi on vuosien 1980–2000 markat ja vuosien 2004–2008 eurot muutettu vuoden 2009 euroiksi rahanarvonkerrointaulukon mukaan.³

Vertailtavaksi on otettu tarkoituksellisesti kunnallisvaalivuodet, koska järjestön tulot ja menot olivat silloin suurimmillaan. Lukuun ottamatta ensimmäistä vaalivuotta 1980 ovat kaikki tilinpäätökset alijäämäisiä. Puheenjohtajien haastattelujen mukaan tämä on kuitenkin ollut tietoinen käytäntö. Vaaleihin piti panostaa. Vaalien välivuosina järjestö kartutti pääomaa, jolla voitiin rahoittaa alijäämät. Raha riitti järjestön asioiden hoitamiseen.

2000-luvun puolivälissä olivat kassavarat hupenneet vuoden 2004 vaaleissa niin, että suurin ilmoitusvelka neuvoteltiin maksettavaksi seuraavan vuoden puolella. Maksu hoidettiin, kun järjestö sai Kaarinan kaupungin maksamista luottamushenkilöpalkkioista kymmenyksensä. Ne maksettiin luottamushenkilöiden allekirjoittamien valtakirjojen perusteella suoraan kunnallisjärjestön tilille.⁴

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuosikertomukset 1980–2009. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Eero Hiekan haastattelu 4.11.2011.

3 Liitetäulukko 1 (s. 357). Rahanarvonkerroin 1860–2009. Vuodet 1980–2008 perustuvat viralliseen elinkustannusindeksiin. Laskelmissa on huomioitu vuoden 1963 rahanuudistus sekä vuoden 2002 euroon siirtyminen. Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi (verkkójulkaisu) ISSN=1796-3524. 2009, Rahanarvonkerroin 1860–2009. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu 15.1.2010) http://www.stat.fi/til/khi/2009/khi_2009_2010-01-15_tau_001.html.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 28.11.2004 7 §. Liite kunnallisvaaliku-luista. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Taulukko 11. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätöstaaset kunnallisvaalivuosina 1980–2008. Luvut muutettu vuoden 2009 euroiksi.*

Vuosi	Yleis-toiminta (laivase-minaarit)	Vaali-kulut	Tiedotus-toiminta (Kunta-perhe)	Kulut	Luotta-mushlö-maksut	Nyky-päivän ilmoitus-tulot	Ilmoitus-tuotot	Korko-tuotot ja avus-tukset	Tuotot	Yli-/ali-jäämä (+/-)
1980	71	4 372	5 257	-9 700		(10 17)**	9 645	1 860	+11 505	+1 805
1984	4201	11 799	13 928	-28 928	5 649	5 717	2 232	6 127	+19 725	-10 203
1988	12 353	23 683	11 314	-47 350	12 831	7 618	15 662	3 993	+40 104	-7 246
1992	3 080	9 666	7 400	-20 146	9 684	546	6 764	1 063	+18 058	-2 088
1996	6 010 (2 416)	16 208		-22 218	5 395		7 492	2 368	+15 255	-6 963
2000	4 976 (1 753)	6 977	9 437	-21 390	5 164		10 470	648	+16 282	-5 108
2004	4 764 (1 796)	12 249	11 221	-28 234	9 069		5 069	4 592	+18 730	-9 504
2008	5 592 (1 815)	19 658	201	-25 451	7 004		3 500	1 823	+12 327	-13 124

* Taulukon 12 tiedot on kerätty Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätöksistä vuosilta 1980 – 2009.

** Vuoden 1980 tilikausi oli pitkä käsittäen myös v. 1979 osuuden, jolloin Nykypäivän ilmoitusprovisiona kunnallisjärjestö sai 2275 mk (1017 €).

Rahavarvokerrintaulukko, ks. liitetäulukko 1, s. 357

Suomen virallinen tilasto (SVT): Kuluttajahintaindeksi (verkkojulkaisu) ISSN=1796-3524. 2009, Rahavarvokerrin 1860–2009. Helsinki: Tilastokeskus (viitattu 15.1.2010) http://www.stat.fi/til/khi/2009/khi_2009_2010-01-15_tau_001.html.

Vaalirahoituksen salat julki

Vaalirahoituskomitea esitti loppuvuodesta 1999 oikeusministeri Johannes Koskiselle luovuttamassaan mietinnössä, että eduskunta-, europarlamentti- ja kunnallisvaaleissa valituksi tulleet ja heidän varaedustajansa olisivat vaalirahoituksesta ilmoitusvelvollisia. Perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja Ville Itälä korosti, että asiassa edettäessä on kyseessä kokeilulainsäädäntö, johon liittyy ongelmia, mutta lakia on tarkoitus korjata kokemuksien karttuessa. Oikeusministeri Johannes Koskisen mukaan vaalirahoituslakiin (414/2000) oltiin valmiit tekemään muutoksia jo vuoden kuluttua.

Vaalirahoituslain mukaan olivat vaaleissa valitut ehdokkaat ja heidän varaedustajansa velvollisia tekemään ilmoituksen vaalirahoituksesta. Ilmoituksessa oli mainittava ehdokkaan vaalikampanjan kokonaiskulut sekä eriteltynä omien varojen käyttö ja toisaalta ehdokkaan saama ulkopuolinen tuki. Erikseen oli ilmoitettava kunkin yksittäisen tuen arvo ja antaja, jos tuen arvo oli eduskunta- ja kunnallisvaaleissa 1700 euroa. Yksityishenkilön nimeä ei saanut ilmoittaa ilman hänen suostumustaan, jos hänen antamansa tuen arvo jäi alle mainittujen rajojen. Oikeusministerön muistion mukaan vaalirahoituslain ei kuitenkaan koettu takaavan vaalirahoituksen läpinäkyvyyttä muun muassa siksi, koska se mahdollisti epätarkat ilmoitukset, ilmoituksia ei tarkastettu eikä niihin liittyvistä laiminlyönneistä seurannut muita sanktioita kuin ns. poliittinen vastuu.¹

Vaalirahoituslakia korjattiin ja uudistettiin muun muassa 24.4.2009 sekä 30.12.2015. Ehdokkaan oli ilmoitettava erikseen kukin yksittäinen tuki, joka eduskuntavaaleissa oli 1500 euroa ja kuntavaaleissa 800 euroa. Sama yritys tai yksityishenkilö ei saanut rahoittaa ehdokkaan vaalikampanjaa eurovaaleissa yli 10000 eurolla, eduskuntavaaleissa 6000 eurolla ja kuntavaaleissa 3000 eurolla.²

Kaarinan kokoomuslaisten kuntavaaliehdokkaiden vaalirahoitusta on selvitetty tutkimusjaksolta Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätöksistä. Yksittäisten ehdokkaiden vaalirahoituksesta on esitetty kysely 35:lle järjestöjäsenelle. Lisäksi on tutkittu paikallislehti Kaarinassa olleiden kokoomuslaisten ehdokkaiden vaali-ilmoittelua kunnallisvaalivuosina 1988, 1996, 2008. Samoina vuosina, ja osin myös vuonna 2012, on vertailtu eri puolueiden ilmoittelua Kaarina -lehden vaaleihin liittyvissä lehdissä.³

Kunnallisjärjestön tilinpäätöstaseen pohjalta (taulukko 11,) on kunnallisvaalivuositain 1980–2008 laskettu yhteen vaalikulut ja järjestön Kuntaperhe -lehden

---

1 Vaalirahoituslaki 414/2000.1.5.2000; Oikeusministeriön muistio 11.1.2008. Arto Jääskeläinen.

2 Vaalirahoituslaki 24.4.2009/273. 1.5.2009; 30.12.2015/1689.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätökset 1980–2009. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; tilinpäätöksistä koottu taulukko 11; Kaarina -lehdet 1988–2012.

kulut ja jaettu kunakin vaalivuonna tämä summa ehdokkaiden määrällä. Näin on saatu järjestön antama vaalituki yhteismainoksissa paikallislehdissä sekä omassa lehdessä. Tätä voi mielestäni pitää perusteltuna, koska järjestölehdissä näyttää olevan pääosin vain omien ehdokkaiden esittelyä sekä paikallisjärjestön tekemän vaaliohjelman esittelyä. Näin laskettuna on järjestön kokoomusehdokkaalle antama vaalituki ollut keskimäärin 300 euroa ehdokasta kohden. Paras rahoitustuki on ollut vuonna 1988, jolloin ehdokas on saanut tukea n. 450 euroa ja vähiten on ollut käytettävissä vuoden 1980 vaaleissa n. 190 euroa ehdokasta kohti. Järjestö on rahoittanut oman lehtensä ja paikallislehtien yhteisvaali-ilmoitukset luottamushenkilömaksuilla ja lehti-ilmoituksista saaduilla tuloilla.¹

Kyselyyn vastanneista 35:stä järjestöjäsenestä ei 8 henkilöä ollut koskaan ollut ehdokkaana. Käytetyn rahoituksen osalta joidenkin oli vaikea muistaa varsinkin kaukaisien vaalien rahoituksiaan. Vastausten perusteella henkilökohtaisen, tukiryhmän tai yritystuen osuus oli vuoden 1988 vaaleissa keskimäärin 340 euroa ehdokasta kohti, mutta vaihteluväli oli suuri: pienin oma panostus 50 euroa ja suurin 900 euroa. Vuoden 1996 vaaleissa oli vastaajien mukaan itse järjestettyä rahoitusta keskimäärin 240 euroa ehdokasta kohti, enimmillään 800 euroa ja vähimmillään 50 euroa. Vuoden 2008 vaalien osalta olivat vastaajien mielikuvat kirkkaammat ja vastaajien määrä oli edellisiä vuosia suurempi (19 henkilöä). Omailmoituksen mukaan itse hankittu rahoitus oli keskimäärin 250 euroa ehdokasta kohti ja omarahoitus vaihteli 50 ja 400 euron välillä. Vuoden 2012 vaaleissa omarahoitusosuus nousi selvästi ja oli keskimäärin 360 euroa ehdokasta kohti ja vaihteli 50 eurosta 1100 euroon. Tukiryhmä- ja yritystuki muodostivat vastaajien mukaan noin kolmanneksen itse kerätystä rahoituksesta. Yritystuen saannin ilmoitusta ilmeisesti vierastettiin vastauksissa. Toisaalta tarkasteltuina vaalivuosina toimivat jo ehdokkaiden ympärilleen keräämät tukiryhmät, joiden kautta kanavoitui yritystukea ehdokkaille.

Tutkin yksittäisten ehdokkaiden vaali-ilmoittelun vuosien 1988, 1996 ja 2008 Kaarina –lehdissä. Ilmoitusten palstamillimetrit kerrottiin ilmoitusten ohjeinnoilla, joista vähennettiin 15 prosentin vaalialennus. Ehdokkaiden ilmoitushinnat olivat vuoden 1988 kunnallisvaaleissa keskimäärin 540 euroa, 1996 500 euroa ja vuoden 2008 kuntavaaleissa 300 euroa ehdokasta kohti. Vuoden 1988 ja 1996 vaaleissa 2–3 ehdokkaan 1000–1500 euron panostukset nostivat keskimääräisiä ilmoituskuluja. Ehdokkaiden omat muistikuvat lähiajan vaalikustannuksista olivat oikeasuuntaisia.

Todettava on vielä, että vuoden 1988 vaaleissa muutamat ehdokkaat ilmoittelivat lisäksi Rannikkoseutu –lehdessä ja vuoden 2008 vaaleissa piikkiöläiset kokoomusehdokkaat käyttivät alueellista Kunnallislehteä ilmoittelussaan. Turun Sanomissa ilmoittivat jotkut ehdokkaista, mutta pääpaino oli vielä 2008 vaaleissa-

1 Ibid

kin paikallislehdissä. Jotkut ehdokkaista tekivät tai teettivät omia vaaliesitteitään, joista tuli lisäkustannuksia.

Kaarinalaisen kokoomusehdokkaan järjestön tukema vaalirahoitus on ollut keskimäärin 300 euroa vaalivuotena. Sitä on lisännyt 0–2500 euron oma rahoitus, joka on sisältänyt yritys- ja tukiryhmätuen, suuruudeltaan yhteensä 0–2500 euroa. Luvut ovat suuntaa antavia. Näyttää siltä, että järjestörahoitus pysyy tulevaisuudessa samalla tasolla, koska Kokoomus on nostanut luottamushenkilömaksuista kerättävää osuuttaan v. 2017 alusta 15 prosenttiin.¹ Omarahoitteisuus säilyy ja yrityksiltä tuleva vaalituki vähenee entisestään. Vaalirahoituslaki lisää rahoituksen läpinäkyvyyttä.

Vertailtaessa Kaarina -lehdessä olleita puolueiden yhteisilmoituksia vuosina 1988, 1996 ja 2008 voi todeta, että Kokoomuksen ja SDP:n koko sivun ilmoituksia oli kahtena jälkimmäisenä vuotena yhtä monta ja ne ajoittuivat vielä samoille päiville. Vuonna 1988 Kokoomus panosti vaaleihin kolmella koko sivun ilmoituksella, kun SDP:llä niitä oli kaksi. Vuoden 1996 vaaleissa heijastui työttömyys. Kaarina -lehdessä oli ¼-sivun työttömien vaali-ilmoitus, jossa oli ehdokkaita kaikista suurista puolueista. Samana vuonna lehdessä oli Kaarinan KTV:n vaali-ilmoitus, jossa kaikki ehdokkaat edustivat SDP:tä. Vasemmistoliitolla oli vuoden 1996 vaaleissa kaksi koko sivun ehdokaslistaa, kun vuoden 2008 vaaleissa ilmoituskoko oli enää ¼-sivua. Vuoden 2008 vaaleissa Kaarina -lehdessä oli koko sivun liitteenä Suomen Yrittäjien vaaliesite. Siinä oli kaarinalaisia yrittäjäehdokkaita SDP:stä 4, Vihreistä 3, Vasemmistoliitosta 1, Kokoomuksesta 12, RKP:stä 1 ja Keskustasta 1 ehdokas. Huomionarvoista on, että voimakkaimmin vuoden 2008 vaali-ilmoitteluun osallistui Kaarinan Vihreät. Kahden ½-sivun ilmoituksen lisäksi jaettiin kahteen kertaan Kaarina -lehden liitteenä 16 -sivuinen Vihreiden vaalilehti, Hyvä elämä Kaarinassa. Lehdessä esiteltiin selkeästi kaikki vihreiden ehdokkaat ja vaaliohjelma tulevalle vuodelle. Vihreät säilytti 7 paikkaansa uudessa Kaarinassa, johon sulautui Piikkiö.

Kaarinan keskusvaalilautakunnan arkistoissa olivat kokoomuksen valtuutetuiksi ja varavaltuutetuiksi valittujen omat vaali-ilmoitukset kuntavaalirahoituksestaan vuosilta 2004 ja 2008. Vuoden 2004 vaaleissa valittujen rahoitus vaihteli oman ilmoituksen mukaan 0–2311 euroon, kun se keskimääräisesti oli 380 euroa ehdokasta kohden. Puolueittain käytetty oma rahoitus oli samaa suuruusluokkaa: esimerkiksi Vasemmistoliitosta eniten rahoitusta hankkinut käytti vaalimainontaan 2502 euroa, Kristillisistä 2000 euroa, SDP:stä 1210 euroa, kun taas Vihreiden eräs ehdokas mainitsi rahoitusilmoituksessaan käyttäneensä 5 euroa porkkanoihin.

Vuoden 2008 vaaleissa kokoomusvaltuutetut ilmoittivat käyttäneensä vaalirahoitukseensa 0–3250 euroa ja keskimäärin 580 euroa. Eniten itse hankkimaansa

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön talousarvio: luottamushenkilömaksut.

vaalirahoitusta valituista muiden puolueiden kaupunginvaltuutetuista käytti SDP:stä 1390 euroa, Keskustasta 1000 euroa, Kristillisistä 3244 euroa, Vihreistä 675 euroa, Vasemmistoliitosta 835 euroa ja Perussuomalaisista 207 euroa.¹

Vuoden 2012 kuntavaalien valittujen valtuutettujen ja varavaltuutettujen omat vaalirahoitusilmoitukset ovat uudistetun käytännön mukaisesti nähtävissä Valtion talouden tarkastusviraston vaali- ja puoluerahoitusvalvontasivustolta. Tiedot kertovat, että suurin osa Kaarinan Kokoomuksen listalta valituista kaupunginvaltuutetuista ja -varavaltuutetuista on ilmoittanut oman rahoituksensa olleen alle 800 euroa ja summan suuruudesta ei saanut sen tarkempaa tietoa. Kaksi ehdokasta ilmoitti käyttäneensä omaa tai yritystukirahaa 2000 euroa.²

Puolue- ja vaalirahoitusta tutkinut Tomi Venho korostaa, että vaalirahoitusjärjestelmän läpinäkyvyys edellyttää ainakin kolme keskeistä perusasiaa. Ensimmäkin lainsäädännön ajantasaistamisesta on jatkuvasti huolehdittava. Toinen perustekijä liittyy riippumattomaan viranomaisvalvontaan. Kolmantena tarvitaan median jatkuvaa aktiivisuutta. Venho edellyttää puolueiden puoluetasoa lisäksi kunnallis- ja perusjärjestöiltä sekä mahdollisilta oheisjärjestöiltä läpinäkyvyyttä toiminnassaan.³

Lauri Tarasti on kesällä 2015 mediassa käydyssä vaalirahoitusilmoituksiin liittyvässä keskustelussa todennut:

”Jos joku ei ilmoita kaikkea, sen selvittäminen, mitä ei ilmoiteta, on mahdotonta. Tämä ei olekaan vain lainsäädäntö-, vaan myös moraalikysymys.”⁴

Tämä Kaarinan kokoomuslaisten kaupunginvaltuustoehdokkaiden vaalirahoitusselvitys osoittaa, että nekin ehdokkaat, jotka ovat ilmoittaneet käyttäneensä 0 euroa vaaleihin ovat saaneet kunnallisjärjestön rahoitusta kaikissa käydyissä kuntavaaleissa. Ammattijärjestöjen, yrittäjäjärjestöjen ja yhteisöjen tuki ei näy valtuutettujen ilmoituksissa. Jossain määrin on kanavoitunut tukiryhmien kautta ehdokkaille rahoitusta, joka ei näy ilmoituksissa. Toisaalta ehdokkaiden osalta summat kunnallisvaaleissa ovat sen verran pieniä, ettei niiden salailemiseen pitäisi olla mitään syytä.

1 Kaarinan keskusvaalilautakunnan arkistot vuosilta 2000–2009.

2 Valtion talouden tarkastusvirasto. Vaali- ja puoluerahoitusvalvonta. Kuntavaalit Kaarina 2012.

3 TS, 12.3.2014. Venho, Tomi: Alioartikkeli: Puolue- ja vaalirahoitus löytää uudet kanavat.

4 Jarmo Luuppala, IL-media. 2015. Lauri Tarastin kannanotto vaalirahoitusilmoituksiin.

6 Sateenkaaripolitiikan aika 2003–2009

Vaihtuvin tunnuksin vaaleihin

Leijona vai ruiskukka

Kokoomuksen vanha tunnuslogo oli leijona. Alla olevaa leijona -logoa on Hannele Toropaisen selvityksen mukaan käytetty jo Kansallisen Kokoomuksen 30- vuotiskutsukortissa vuonna 1948. Leijonan käyttöönotto saattaa liittyä puolueen organisoitumisprosessiin, joka tapahtui sodan jälkeen. Kokoomushan on perinteisesti ollut maanpuolustushenkinen, kuten puoluetta lähellä olevat säätiötkin.

Ruiskukka eli ruiskaunokki otettiin käyttöön Kokoomuksen tunnuksena ensimmäisen kerran ilmeisesti Ilkka Suominen puheenjohtajaksi valinnan jälkeen vuonna 1980 käynnistetyssä Kokoomusviestissä. Ruiskukka oli kokonaan sininen siten, että jalkaosa oli vaaleampi. Kukka oli myös kuvattu ylhäältäpäin, jolloin emiluotit näkyivät palloina. Ruiskukan synnyn syyksi ilmoitti tuolloin tiedotuspäällikkönä toiminut Aarno Kaila sen, että kun demarit olivat ottaneet käyttöönsä ruusun, pohdittiin Kokoomuksessakin sopivaa kukkaa. Idea Kokoomuksen ruiskukasta oli Kailan, ja sen toteutti Mainostoimisto MacCannin Markku Tiesmaa.

Svenska centralarkiven vahvistuksen mukaan myös RKP uusi ilmetään ja otti ensi kertaa käyttöönsä tunnuksena leppäkertun vuoden 1980 kunnallisvaaleissa *Nära sig*-sloganin i-pisteen paikalla.¹

Ruiskukatunnuksesta on vuosien varrella tehty useita erilaisia muunnoksia. Myös leijonasta oli erilaisia sovellutuksia. Symbolien rinnalla käytettiin vaaleissa sloganeja, joista esimerkkeinä Kaarinassa kunnallisvaaleissa käytettyjä iskulauseita.

---

¹ Hannele Toropaisen selvitys. Aarno Kailan vuonna 2006 puhelimitse antama muistikuva ruiskaunokki -logon synnystä ja taustoista. Porvarillisen Työn Arkisto.

Kunnallisissa vaaleissa Kaarinassa eivät jatkuvasti uudistuvat logot ja suosittelut sloganit toteutuneet tarkoin puolueen ohjeistuksen mukaan, vaikka yhteistä linjaa pyrittiin pääsääntöisesti noudattamaan. Esimerkiksi Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö käytti menestyksellisesti vaalimainonnassaan vuonna 1988 Pirkka Elovirran mainostoimiston lanseeraamaa slogania ”*Kokoomus Kehittää Kaarinaa*” ja poikkesi valtakunnallisesta ohjeistuksesta ”*Huomisen turvaa Kokoomus*”. Vuonna 2008 ei Kokoomus käyttänyt Kaarinassa kunnallisvaaleissa mitään yhteistä tunnuslausetta, vaikka tarjolla oli ”*Kokoomus kuuntelee, vaikka korvat punaisina*”. Järjestön jäsenillä näyttää olleen myös erilaisia sympatioita leijona-, ruiskukka- ja 2000-luvun uusiin symboleihin.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallisvaaleissa ja järjestötyössä käyttämiä symboleja, vaalisloganeja vuosilta 1979–2012. -Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Kokoomusleijona vuodelta 1948. Porvarillisen Työn Arkisto. (Kuva 14)

Kokoomusehdokkaiden koulutustaso kohoaa

Kunnallisvaaleissa mukana olleiden kaarinalaisten kokoomusehdokkaiden koulutustaso on vuosittain noussut. Ylemmän korkea-asteen suorittaneita oli edellisissä vaaleissa vajaa viidennes, vuoden 2004 kunnallisvaaleissa noin neljannes ja vuoden 2008 vaaleissa yli kolmannes ehdokkaista.

Kokoomuksen listoilta valittiin Kaarinassa vuonna 2004 14 valtuutettua. Valituista puolet oli suorittanut alemman korkeakoulututkinnon. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneita oli 43 prosenttia. Valituista 36 prosenttia oli yrittäjiä, ylempiä toimihenkilöitä 58 prosenttia ja eläkeläisiä 14 prosenttia. Kokoomusvaltuutettujen keski-ikä oli 52 vuotta. Kärkeen nousivat kuitenkin alle 40-vuotiaat Jaakko Ossa 201 äänellä ja Kari Friman 175 äänellä. Kaarinassa luotettiin kokemukseen, mutta muutos vallan portaissa oli alkamassa.²

Kunnallisvaalien äänestysprosentti Kaarinassa oli 61,9 prosenttia. Vuoden 2004 vaaleissa Kokoomus otti takaisin edellisissä vaaleiss menettämänsä kannatusta lähes neljällä prosenttiyksiköllä. Kokoomus sai Kaarinassa 32,3 prosenttiyksikön kannatuksen ja yhden lisäpaikan valtuustoon. Vihreät ja Keskusta menettivät molemmat yhden paikan, kun RKP:llä oli lisäystä yksi valtuustopaikka.³

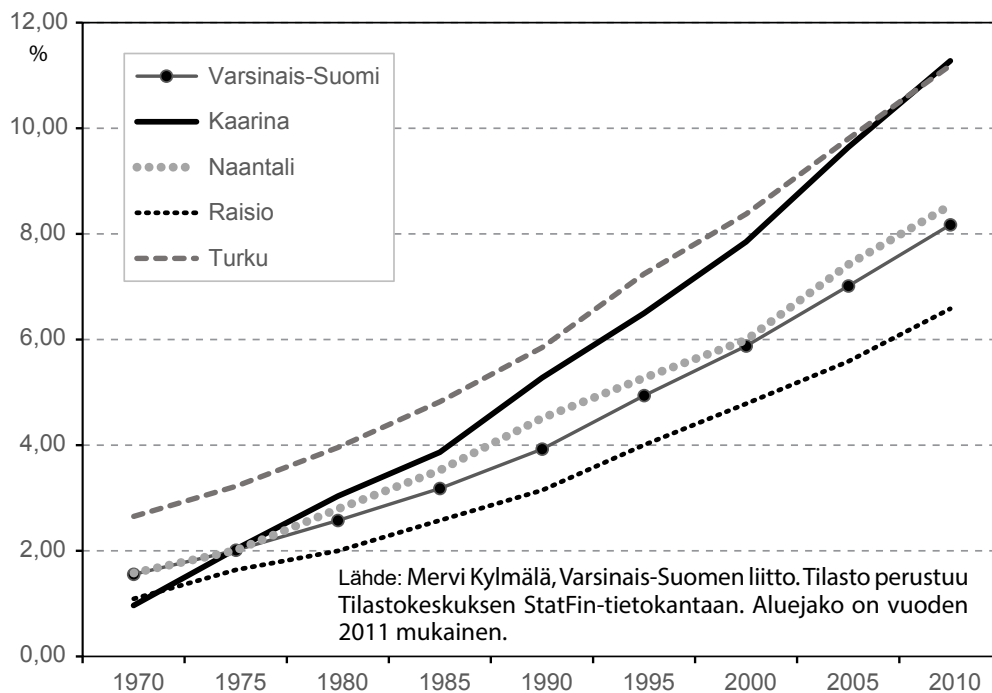
1 Kaarinan kokoomuslaisten ja Kansallisen Kokoomuksen vaaliaineistojen käytön vertailua vuosina 1980–2012. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto ja Porvarillisen Työn arkisto.

2 Kokoomuksen jäsenluettelot; kunnallisvaalien vahvistetut tulokset. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ja Kaarinan kaupunginarkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 28.11.2004 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Taulukko 10.

Taulukko 12. Kaarinan kokoomusehdokkaiden ikärakenne ja koulutusaste kunnallisvaaleissa 2000–2008.

Vuosi	Sukupuoli	ikäryhmät (v) (%)				keski-ikä (v)	yl.korkeasteen tutk.(%)	korkeasteen tutk.(%)
		18–34	35–49	50–64	65–			
2008	naiset	5	14	14	5	49	15	17
	miehet	8	25	22	7	49	19	22
	yht.	13	39	36	12	49	34	39
2004	naiset	8	16	19	2	46	9	24
	miehet	7	16	29	3	50	15	28
	yht.	15	32	48	5	48	24	52
2000	naiset	13	7	22	0	45	7	24
	miehet	8	24	26	0	47	11	39
	yht.	21	31	48	0	46	18	63

Kuvio 7. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus (%) Varsinais-Suomessa.

1948 Kansallisen Kokoomuksen leijonasympoli

1980 Kokoomus – yhteistyötä ihmisen hyväksi

1984 Tärkeintä on ihminen

1988 Kokoomus kehittää Kaarinaa

1992 Kokoomus kehittää Kaarinaa

1996 Vastuu alkaa siitä, että välittää

2000 Kotikaupunkimme parhaaksi

2004 Tulevaisuuden hyvinvointi rakennetaan tänään

2012 Kuntaperhe-lehden Kokoomustunnus

Kuva 14. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallisvaaleissa ja järjestötyössä käyttämiä symboleja ja vaalisloganeja vuosilta 1979–2012. – Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto; Kokoomusleijona vuodelta 1948. Porvarillisen Työn Arkisto.

Vaalianalyysi oli lyhyt, ja järjestössä kiiruhdettiin luottamuspaikkaneuvotteluihin. Kokoomuksen kolmanneksen kannatus Kaarinassa oli palautunut. Kaksi vaalilehteä, taloudellinen panostus ja yksittäisten ehdokkaiden aktiiviset tukiryhmäkampanjat olivat menestystä varmistamassa. Kaarinalaisten äänestäjien koulutustaso oli Varsinais-Suomen maakunnan kärkitasoa. Kannatuksen palautuminen varsin korkealle tasolle perustunee myös siihen, että äänestäjät edellyttivät ehdokkailtaan kokemuksen lisäksi hyvää koulutustasoa.

Pitää elää niin kuin sanoo–kokoomusohjelma ja laskentakaava

Vuosien 2005–2008 kunnallispoliittisen ohjelmatyön valmistellun pohjapaperin tekivät Marja-Helena Salmio ja Hannu Hurme. Jäsenistö otti kantaa esitykseen laivaseminaarissa, ja järjestön hallitus oli käsitellyt ehdotusta omassa kokouksessaan. Ohjelman jatkojalostusta varten työryhmä kaipasi vielä palautetta ohjelmasta ja ehdotuksia paikallisista konkreettisista asioista.¹

Kunnallispoliittisesta ohjelmasta päätettiin tehdä totuttuun tapaan lyhennetty versio, jota esitellään kuvitettuna keväällä ja syksyllä julkaistavissa Kuntaperhe-lehdissä.²

Järjestön kevätkokouksessa hyväksymä kunnallispoliittinen ohjelma esiteltiin äänestäjille kesän 2004 Kuntaperhe-lehdessä. Etusivulla oli myös puheenjohtaja, eurovaaliehdokas Ville Itälän laaja artikkeli ”*Suomalaisten puolesta Euroopassa*”. Itälä antoi tukensa kaarinalaisten kunnallisvaalikampanjalle ja järjestöväki tuki Itälää uusissa haasteissa.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vaaliohjelma oli nimeltään Kokoomus–Kaarinan porvarillisesti ajattelevien ihmisten vaikutuskanava. Ohjelmaa esiteltiin kuvitettuna koko sisäaukeamalla. Pääotsakkeet olivat:

- Terve talous hyvinvoinnin ja palvelujen perusta
- Mukana elämän kaikissa vaiheissa
- Meidän palvelumme meidän kaupungissa
- Yrittäjäystävällinen kaupunki
- Viihtyisää vihreyttä³

Toinen ohjelman päätekijä, Littoisten Kokoomuksen puheenjohtaja Marja-Helena Salmio kirjoitti samassa lehdessä varsin kriittiseen sävyyn juhlapuheiden ja arkielämän vastaavuudesta. Hänen mielestään oli vaikea erottaa poliittisia puolueita

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 29.2.2004 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 25.4.2004 7–8 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kuntaperhe kesä 2004.

ohjelmajulistusten perusteella. Tiiviinä ohjelmalauseina kaikki näyttivät samalaisilta: hyvinvointia, turvallisuutta ja palveluja. Salmio halusi, että kiinnitettäisiin huomiota siihen, mitä poliitikot todellisuudessa ovat tehneet. Ohjelmat toteutuvat hänen mielestään, kunhan ymmärretään elää niin kuin ohjelmissa julistetaan. Ohjelmat on tunnettava, ja niiden kanssa pitää ajatuksissa askaroida. Ne pitää konkretisoida teoiksi ja toiminnaksi, Salmio pohdiskeli.¹

Kokoomuksen valtakunnallinen vaalislogan kunnallisvaaleihin 2004 oli ”Tulevaisuuden hyvinvointi rakennetaan tänään”.² Kaarinassa ei päästy slogan-kilpailussa yksimielisyyteen, vaan järjestettiin tehdyt ehdotukset seuraavaan järjestykseen:

- Turvallisuutta läpi elämän
- Vastuuta terveestä huomisesta
- Turvallisuutta vauvasta vaariin
- Hyvän elämän tekijät
- Pidä kunta kurssissa

Ulkomainokset olivat kaksipuoliset. Kiinnitysohjeeksi kunnallistoimikunta antoi:

*”Autojen puolelle Kataisen kuva ja jalankulkijoiden puolelle järjestön oma vaaliohjelma ehdokaskuvin.”*³

Yksittäisten ehdokkaiden ilmoituksille annettiin vapaat kädet. Mainoksissa tuli kuitenkin näkyä sanat Kokoomus ja Kaarina.⁴

Kokoomuksen laskentamalli saatiin luottamuspaikkajaon pohjaksi, vaikka politiikan päälinoista sopiminen järjestötasolla oli jäänyt vähäiseksi edellisellä valtuustokaudella. Kokoomus ja SDP löysivät yhteisymmärryksen luottamuspaikkajaosta. Jakoperiaatteita oli valmisteltu jo edellisissä luottamushenkilövalinnoissa. Tarkoituksena oli, Kokoomuksen osalta, valita 120 henkilöä vaalikaudelle 2005–2008 varsinaisiksi jäseniksi luottamustehtäviin sekä heille varajäsenet. Valinnassa sovellettiin valintajärjestys 2004-nimistä sopimusta. Laskentataulukkoa ja -periaatteita oli suunnitellut ja toteuttanut kokoomusjärjestössä Kari Friman.

Kaupunginhallitukseen päätettiin valita 12 jäsentä ja varajäsentä. Kaupunginvaltuuston puheenjohtajistoon oltiin valitsemassa neljä henkilöä. Lautakuntiin valittavia oli 70 ja lisäksi heille valittavat varajäsenet.

Sopimusesityksessä esitettiin puheenjohtajat valittavaksi seuraavasti: Kaupunginhallituksen puheenjohtajuus tulee Kokoomukselle ja kaupunginvaltuuston

1 Kuntaperhe kesä 2004.

2 Vaalisloganeita 1907–2009. Porvarillisen Työn Arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouspöytäkirja 3.10.2004 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 3.10.2004 5 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

puheenjohtajuus SDP:lle. Muut puheenjohtajuudet ja varapuheenjohtajuudet jaettaisiin suhdelukutaulukon mukaan niin, että yhdeksän lautakunnan puheenjohtajat ja kunnanhallituksen varapuheenjohtajat valitaan suhdeluvuilla 1–11 ja varapuheenjohtajat suhdeluvuilla 12–21.

Ryhmällä oli keskinäinen vaihto-, puolitus- ja lahjoitusoikeus paikkojensa osalta. Tasa-arvolain velvoitteista pyrittiin ensisijaisesti sopimaan. Kiistakysymyksissä olisi sovellettava valintajärjestys 2004–nimistä liitettä.¹ Suuret puolueet dominoivat valitsemalla ensin keskeiset luottamushenkilöt, ja tasa-arvolain kokonaisvaatimusten täyttyminen jäi usein pienryhmien vastuulle. Edellä mainittu keskinäinen vaihto-, puolitus- ja lahjoitusoikeuspykälä mahdollisti ns. poliittisen pelin neuvottelijoiden kesken.

Kunnallisjärjestön yleiskokous siunasi luottamuspaikkaneuvottelusopimuksen, jonka mukaan Kokoomukselle tulisi kaksi valtuuston varapuheenjohtajuutta, kaupunginhallituksen puheenjohtajuus ja kolme hallitusjäsenen paikkaa. Lisäksi Kokoomus sai puheenjohtajuudet teknisessä lautakunnassa, tarkastuslautakunnassa ja terveyskeskuksen hallituksessa sekä tarkastuslautakunnassa.²

Lopullinen valinta venyi tammikuun lopulle 2005. Merja Kantalainen valittiin edelleen kaupunginhallituksen johtoon. Muuten miesvalta palasi Kokoomukseen, sillä kolme hallituspaikkaa ja kaksi valtuuston puheenjohtajuutta menivät koko vaalikaudeksi miehille.³

Kunnallisjärjestö luovuttaa valtaansa

Ohjausryhmille delegoitiin ylintä poliittista valtaa

Yhtäjaksoisen kuudentoista vuoden hallituskauden jälkeen Kokoomus hävisi eduskuntavaalit vuonna 2003. Tämä sai puolueen tarkastelemaan suuntaansa ja politiikkaansa. Jyrki Katainen valittiin Seinäjoen puoluekokouksessa kesällä 2004 Kokoomuksen puheenjohtajaksi. Puoluesihteeriksi valittiin Harri Jaskari, joka joutui varsin pian jättämään tehtävänsä. Hänen tilalleen valittiin Kokoomuksen Naisten Liiton pääsihteeri Taru Tujunen. Uudistuminen Kokoomuksen organisaatiossa jatkui.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouspöytäkirja 12.12.2004 7 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouspöytäkirja 12.12.2004 12 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ylimääräisen syyskokouksen pöytäkirja 12.12.2004 12 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Kokoomuksen uusi puolueohjelma hyväksyttiin vuonna 2006. Ohjelmassa puolue määriteltiin keskustaoikeistolaiseksi kansanpuolueeksi, joka nojautuu kokoomusaatteeseen:

*”Aate tiivistyy puolueen arvoissa, joita ovat vapaus, vastuu ja demokratia, mahdollisuuksien tasa-arvo, sivistys, kannustavuus, suvaitsevaisuus ja välittäminen.”*¹

Kirjatuissa arvoissa oli tapahtunut joitakin muutoksia. Demokratia oli nyt merkitty myös kokoomuslaisiin arvoihin. Laura Kolbe on todennut, että luokkajaossa tapahtuvan ”sosiaalisen liikkuvuuden avainsanoja ovat mahdollisuuksien tasa-arvo ja usko koulutukseen muutosvoimana”. Tulonjaon kannalta oli merkittävää, miten mahdollisuuksien tasa-arvo edisti pääsyä ylempään osaavaan luokkaan jatkuvasti muuttuvissa sosiaalisissa verkostoissa.²

Tasavallan tasolla Keskustan Matti Vanhanen jatkoi Anneli Jäätteenmäen lyhyen pääministerikauden jälkeen hallituksen johdossa. Maan hallituksen rungon muodostivat kevääseen 2007 asti Suomen Keskusta ja SDP. Vuoden 2007 Vanhasen II-hallitukseen tuli Kokoomus SDP:n tilalle Vihreiden ja RKP:n säilyttäessä paikkansa. Noususuhdanne oli taloudessa taittumassa.

Kaarinan kunnallispolitiikassa Kokoomuksella oli puheenjohtajuus hallituksessa ja SDP:llä valtuustossa, mutta henkilötasolla ei yhteistyö toiminut. Poliittisessa päätöksenteossa ajautuivat tehtävät päätökset entistä arvaamattomimmiksi. Poliitiikan päälinoista ei neuvoteltu eikä tärkeistä kysymyksistä sovittu. Asioista päätettiin tapauskohtaisesti, ja se johti päätösten käsittelemiseen uudelleen jopa valtuustossa, kun yön yli nukuttua huomattiin, että oli tehty harkitsemattomia päätöksiä. Suurimmat kunnallisjärjestötkään eivät asioista neuvotelleet keskenään. Päätöksentekijöillä ei ollut valtakunnan tasolla selkeitä malleja, kun hallituskoalitiot vaihtuivat eikä kuntatasolla taaksepäin vilkuiltu. Kaikkien puolueiden edustajien erilaiset mielipiteet päätöksenteossa muodostivat sateenkaarimaisen kirjon, joka parhaimmillaan sai aikaan hienon yhteistuloksen, mutta huonoimmillaan ei syntynyt ratkaisua ollenkaan.

Maaliskuun 2005 kunnallistoimikunnassa Marja-Helena Salmio esitteli ajatuksiaan kokoomuslaisten luottamushenkilöiden toiminnan kehittämisestä. Esille tulivat mm. lautakuntien jäsenten ja varajäsenten palaverit, valtuutettujen aktiivinen osallistuminen kunnallisjärjestön kokouksiin ja toimiva lautakuntien vastuuhenkilötyöskentely.

1 Kokoomuksen puolueohjelma 2006. Porvarillisen Työn Arkisto.

2 Kolbe, 2014, 40.

Samassa kokouksessa todettiin, että vuosittainen koulutusristeily on peruttu vähäisen osallistujamäärän takia. Korvaavaksi tilaisuudeksi mietittiin jotain pienimuotoista tapahtumaa.¹

Toukokuun lopulla 2005 käsiteltiin muutamia Kaarinan kunnallispolitiikkaan liittyviä organisaatio-, henkilöstö- ja budjettiasioita. Mika Rantanen kysyi käsittelyssä olevien asioiden arvottamisesta tulevien kuukausien aikana. Kunnallisjärjestö ei ottanut kysytyihin asioihin kantaa. Vastauskirjauksen mukaan tässä taloudellisessa tilanteessa kaupunginhallituksen tulee ottaa selkeä kanta asian suhteen ja välittää linjanveto niin valtuutettujen kuin lautakuntien jäsenten tietoisuuteen.²

Edellä ei puhuttu kokoomuslaisen kaupunginhallitusryhmän tai -valtuustoryhmän linjauksesta, vaan viitattiin kollektiiviin kunnalliseen toimielimeen. Tämä viittaa selvästi siihen, että järjestöllä ei enää ollut johtavaa otetta kunnallispolitiikkaan, vaan se toimi muutaman johtavan poliitikon kautta.

Kaupunginhallitus oli nimennyt keväällä 2005 Kaarinan taloustyöryhmän, jonka puheenjohtajana oli Kokoomuksen Merja Kantalainen varajäsenenään Jaakko Ossa. Syyskuussa 2005 kerrottiin eri puolueiden edustajien työryhmän alustavista suunnitelmista, jotka koskivat mm. veroprosenttia, investointitasoa ja rakenteellisten muutosten tasoa. Esitys oli vielä salainen ja järjestökäsittely oli lähinnä tiedonanto.³

Kuntarakenneuudistuksesta tiedotettiin ensi kertaa kunnallisjärjestön hallituksen kokouksessa lokakuussa 2005. Kaarina oli keskustellut kuntarakenneuudistuksesta 19.10. Piikkiön kanssa, ja Turku oli kutsunut itäiset kunnat neuvotteluun 26.10. Kaupunginhallituksen ajatukset käytettävistä vaihtoehdoista olivat a) Suurturku 200 000–300 000 asukasta, b) itäisten kuntien yhtymä (viisikkokunnat eli Turun kehyskunnat) yli 50 000 asukasta ja c) Kaarina ja Piikkiö yhdessä yli 30 000 asukasta.⁴

Kunnallistoimikunnassa asia poistettiin esityslistalta ja siirrettiin seuraavaan kokoukseen. Merja Kantalainen selvitti kunta- ja palvelurakenneuudistusta

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 20.3.2005 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 29.5.2005 1–9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 11.9.2005 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 23.10.2005 kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen 4 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

vuoden 2006 koulutusristeilyyn osallistuneille. Kokoomuslaisten kanta oli, että Kaarinan tulee olla aloitteellinen suhteessa viisikkokuntiin.¹

Merja Kantalainen esitteli kuntaliitosselvitystä runsaan vuoden hiljaiselon jälkeen järjestön kevätkokouksessa. Hankkeen valmistelua oli hidastanut varmasti kaupunginjohtaja Martti Ilmosen eroilmoitus ja sitä seurannut pitkä poliittinen prosessi, jonka päätteeksi Kaarinan kaupunginjohtajaksi valittiin Harri Virta. Kuntaliitosasiassa oli Piikkiö esittänyt konsulttiselvitystä liitoksesta, joka koskisi Piikkiötä, Kaarinaa, Paimiota ja Sauvoa. Selvitykseen oli saatavissa 30 000 euron avustus. Selvityksen valmistuttua siitä informoidaan kuntalaisia ja luottamushenkilöitä. Valtuutetut päättävät tämän jälkeen liitoksesta ja sopimusluonnoksesta. Päätös on tehtävä 31.12.2007 mennessä.²

Turun kaupunkiseudun monet yhteistyöhankkeet etenivät myönteisesti, ja syyskuun 2007 kunnallistoimikunnassa esiteltiin kaupunkiseutusunnitelmaa, jota olivat yhdessä laatimassa Turku, Aura, Kaarina, Lieto, Naantali, Raisio, Rusko ja Vahto. Selvitettävän yhteistyön kohteena olivat maankäyttö, asuminen, palvelu (ei terveys), liikenne sekä elinkeino- ja kilpailukyky. Valtuuston on hyväksyttävä suunnitelma sekä otettava kantaa siihen, mitä tehdyn suunnitelman mukaisia hankkeita lähdetään selvittämään.³

Laajana yhteistyöhankkeena toteutettiin näiden yhteistyökeskustelujen pohjalta mm. merkittävä Turun ympäristöseudun yhteinen kaavoitushanke, joka linjasi maankäyttöä vuoteen 2035 asti. Tämä selkeytti yhteistä kaavoituskokonaisuutta pitkälle tulevaisuuteen. Maankäyttösopimusten pohjana oli Turun käyttämä malli ja vähälle huomiolle jäi se, että tämä malli ei sellaisenaan sopinut pienille kaupungeille, joiden osalta olisi tarvittu enemmän paikallista joustavuutta.

Poliittinen yhteistyö pääpuolueiden välillä ei tuntunut toimivan. Kaarinan budjetti- ja taloussuunnitelmasta vuosille 2006–2008 oli järjestön hallituksessa kirjaus: Budjettikäsittelyssä yhteistyö demarien kanssa on ollut ontuvaa ja vihreät ovat keränneet itselleen pisteitä. Tasapainotus tuskin onnistuu suunnitellulla aikataululla, todettiin joulukuun 2005 kokouksessa.⁴

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuoden 2006 toimintasuunnitelmassa oli kirjattuna aiempien vuosien tapaan:

1 Kokoomuksen Kaarinan pöytäkirja 23.10.2005 4 §; Koulutusristeily 25.2.2006. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Viisikkokunnilla tarkoitettiin Turun rajoihin liittyviä "kehyskuntia", joita olivat: Raisio, Naantali, Kaarina, Piikkiö ja Lieto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 22.4.2007 9 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 26.8.2007 3 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 11.12.2005 6 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

”Kunnallitoimikunnassa keskustellaan kokoomuslaisen politiikan tavoitteista, määritellään kanta tärkeimpiin kunnallispoliittisiin päätöksiin Kaarinassa sekä käsitellään kokousta seuraavan valtuuston asiat.”¹

Toimintasuunnitelman tavoitteet eivät kohdanneet todellisuutta. Pöytäkirjojen mukaan oli havaittavissa, että keskustelu politiikan tavoitteista oli vähentynyt. Kokoomus ei ollut aktiivinen suunnan määrittäjä tärkeimmissä kunnallispoliittisissa päätöksissä. Valmistelu ja vallankäyttö oli siirtynyt työryhmille. Kunnallistoimikunnassa valtuustoryhmän keskustelu valtuustoasioista oli passiivista ja paikalla saattoi olla vain kolmannes valtuutetuista. Kuntapolitiikan merkittävistä kehityshankkeista ei käyty keskustelua kunnallisjärjestössä. Muiden puolueiden edustajien haastatteluissa esitettiin selkeästi näkemys, että suurimman puolueen odotettiin kutsuvan muita puolueita neuvotteluihin. Kutsut olivat jääneet vähiin. Poliitiikan henkilöityminen tuntui haastattelujen mukaan vaikuttavan myös siihen, että jos henkilökemiat eivät sopineet yhteen, ei neuvoteltu muiden puolueiden kanssa.

Kohti Kaarina – Piikkiö –liitosta

Pääministeri Matti Vanhasen hallitus (2003–2007) aloitti kunta- ja palvelurakennemuutoksen eli Paras-hankkeen. Sen mukaan esimerkiksi sosiaali- ja terveystalvet on tuotettava vähintään 20 000 asukkaan peruspalvelupiirissä.²

Tämän velvoittamana Paimiossa käynnistettiin kesäkuussa 2007 kuntaliitos selvitys neljän kunnan kesken. Hanke perustui PARAS-lain ja -hankkeen edellyttämiin ”pakkoselvityksiin”. Kaarinan valtuustoseminaari esitti selvityksen saatuaan, että neljän kunnan hankkeesta luovutaan. Kaupunginhallitus neuvotteli valtuuston ohjeistuksen pohjalta Kaarinan-Piikkiön yhteistyöstä. Piikkiö-Kaarina liitosta varten perustettiin valmisteluryhmä, jonka puheenjohtajaksi tuli Kokoomuksen Merja Kantalainen Kaarinasta. Samalla perustettiin hankkeen ohjausryhmä, jonka puheenjohtajaksi tuli SDP:n Arto Elo Piikkiöstä. Näiden ryhmien päätavoitteena oli hallinnon ja palveluiden järjestämissopimusten valmistelu, kuntakyselyjen ja kuntalaistilaisuuksien sekä muun viestinnän suunnittelu. Virkamiehet valmistelivat hallintoon liittyviä toimia.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunta käsiteli Kaarinan ja Piikkiön yhdistymistä marras- ja joulukuun kokouksissaan. Edellisessä kaupunginjohtaja Harri Virta oli talousjohtaja Janne Lavénin kanssa esittelemässä kuntaliitoksen hyviä ja huonoja puolia sekä taloudellisia vaikutuksia. Äänestykses-

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön syyskokouksen pöytäkirja 11.12.2005 6 S. Liite toimintasuunnitelma vuodelle 2006. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Ruostetsaari 2008, 137.

sä kuntaliitosta vastusti 14 ja kannatti 10 kokoukseen osallistujaa. Jälkimmäisessä kokouksessa käsiteltiin kuntaliitossopimusta. Pöytäkirjassa oli kirjaus: Käydyssä keskustelussa kuntaliitokseen suhtauduttiin sekä myönteisesti että kielteisesti.¹

Vastaavasti kuntaliitoskysymystä käsiteltiin SDP:n järjestössä. Esimerkiksi Kaarinan suurin sosiaalidemokraattinen järjestö Kaarinan Työväenyhdistys Uurtajan puheenjohtaja Jarkko Järvinen esitti kannanottonaan, että uurtajalaitten käsityksen mukaan Kaarinan itsenäisyys olisi paras vaihtoehto ja kuntaliitos Piikkiön kanssa toiseksi paras vaihtoehto.² Toiseksi paras vaihtoehto toteutui.

Jos SDP:n ja Kokoomuksen kenttäväen enemmistön mielipide olisi toteutunut, olisi Piikkiön ja Kaarinan kuntaliitos ehkä jäänyt toteutumatta. Toisaalta järjestön kokouksissa oli paikalla niin vähän edustajia, että se ei kunnallisessa päätöksentekojärjestelmässä voinut olla kuin elin, jossa käytiin asiasta poliittista keskustelua-järjestöasiakirjojen mukaan varsin vähän. Päätöksenteko kuului valtuustolle hallituksen esityksestä.

Työryhmät selvittivät liitoksen hyötyjä ja haittoja ja hakivat määrätietoisesti yhteistä ratkaisua. Kaarinalaisten ja piikkiöläisten neuvoa antavaa kansanäänestystä ei pidetty, mutta asukkaiden mielipidettä kysyttiin kirjekyselynä. Kyselyssä tiedusteltiin kahta asiaa:

1. Kuinka toivottavana pidätte sitä, että Piikkiö ja Kaarina yhdistyisivät uudeksi kunnaksi?
2. Mitä erityisesti haluaisitte sanoa mahdollisesta Kaarinan ja Piikkiön kuntaliitoksesta?³

Yli puolet piikkiöläisistä oli liitoksen kannalla. Noin 53 prosenttia vastaajista kannatti liitosta. Vastustajia oli 45 prosenttia. Kantaansa ei halunnut määrittää 2 prosenttia. Vastausprosentti kohosi runsaaseen 40 prosenttiin. Vastustajilla oli huoli palvelujen säilymisestä ja tasapuolisuuden toteutumisesta. Myönteisenä taas nähtiin, että Piikkiön ja Kaarinan yhdistyminen on luonnollisen kehityksen tulos. Hyvää yhteistyötä oli liitosta kannattaneiden mielestä mm. terveystoimessa, koulutuksessa ja ympäristötekniikassa.⁴

Kaarinalaisten kyselyyn vastanneiden joukossa mahdollinen kuntaliitos jakoi mielipiteet niin, että liitoksen puolesta oli 49 prosenttia vastaajista. Kielteisesti asiaan suhtautui 45 prosenttia. Kantaansa ei osannut sanoa noin 6 prosenttia vastaajista. Vastausprosentiksi muodostui noin 22 prosenttia. Sekä vastustajat että puoltajat pelkäsivät veroprocentin nousua. Vastaajat olisivat halunneet säi-

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 25.11.2007 3§; syyskokouksen pöytäkirja 16.12.2007 11 §. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

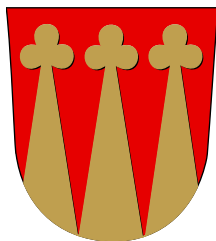
2 Uurtajan yleiskokous 15.5.2007. Manninen 2008, 143.

3 Päivi Antolan ja Merja Kantalaisen kirje kuntalaiskyselystä 25.8.2014.

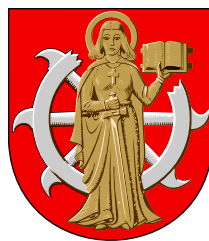
4 Piikkiön tiedote 17.12.2007. Päivi Antola.

lyttää vaakunatunnuksessaan oppineen Pyhän Katariinan. Positiivisesti liitokseen suhtautuneet pitivät Piikkiö-liitosta parempana vaihtoehtona kuin liittymistä Turkuun. Liitosta vastustavat taas arvelivat liitoksella olevan negatiivinen vaikutus Kaarinan talouteen.¹

Piikkiön ja Kaarinan poliittisissa yhdistymisneuvotteluissa oli ratkaistu tulevan kaupungin nimi- ja vaakunatunnus -kysymys siten, että yhdistyvän kaupungin nimeksi tulee Kaarina ja vaakunatunnukseksi otetaan vastaavasti Piikkiön vaakuna. Alun perin pitäjinä olleet Kaarina ja Piikkiö olivat, vähän vanhoista tulkinnoista riippuen, lähes yhtä vanhoja.²

Uudeksi Kaarinan vaakunaksi valittu Piikkiön vaakuna oli Ahti Hammarin suunnittelema ja Piikkiön kunnanvaltuusto hyväksyi sen kokouksessaan joulukuussa 1954. Vaakunan suunnittelukilpailuun osallistui 32 työtä ja voittajaksi valittiin Hammarin ehdotus ”Merestä noussut Piikkiö”. Valtuutetut olivat

esittäneet vaakunaan lisättäväksi meren aaltoja, mutta Hammar oli todennut, että

”Siihen ei voi lisätä eikä myöskään poistaa mitään, ilman sitä pilaamatta. Tämän vuoksi kieltäydyn tekemästä pyydettyjä lisäyksiä, jotka pilaisivat tähänastisista ehkä parhaimman vaakunaluomukseni.”

Ehdotus hyväksyttiin muutoksitta ja vaakunaselityksessä todetaan:

”Punaisessa kentässä kolme nousevaa kultaista, apilakärkistä sudenhammasta.”³

Kaarinan kunnanvaltuusto oli hyväksynyt tammikuussa 1955 Kaarinan vaakunan. Suunnittelijana oli myöskin Ahti Hammar. Vaakunaselityksen mukaan:

”Punaisessa kentässä hopeinen, yläreunaltaan rikottu teiliratas; päällikkeenä Pyhä Katariina, oikeassa kädessään miekka ja kohotetussa vasemmassa kädessään avonainen kirja; kaikki kultaa.”

Pitäjä on alun perin nimetty vaakunassa kuvatun Pyhän Katariina Aleksandrialaisen mukaan. Kuntaliitoksen jälkeen tämä vaakuna muuttui epäviralliseksi kotiseutuvaakunaksi.⁴

Kaupunkilaisten kesken käytiin vaakunavalinnan jälkeen keskusteluja siitä kumpi vaakuna poliitikkojen olisi pitänyt valita. Vanhan Kaarinan vaakunan palauttamiseksi tehtiin pari valtuustoaloitetta, jotka eivät johtaneet tuloksiin. Keskustelu on nyt laantunut.

1 Kaupunginjohtaja Harri Virran tiedote Kaarinan kuntalaiskyselyn tuloksista 17.12.2009.

2 Ella Kivikoski, 1946 s. 39.; Timo Havia, Jukka Luoto, 1988 s. 11.

3 Tapio Manninen, 2004 s. 501.

4 Kimmo Ikonen 2011 s. 27–30.; Kaarinan kaupungin arkiston asiakirjat

Joulukuussa 2007 kummankin kunnan valtuustot päättivät kuntaliitoksesta, joka astuisi voimaan vuoden 2009 alusta.

Ohjausryhmä otti käytännössä valmistelu- ja päätösvaltaa Kaarinan ja Piikkiön kunnanhallituksilta. Ohjausryhmälle päätettiin anoa lääninhallitukselta järjestelytoimikunnan statusta. Lääninhallitus asettikin kesäkuussa 2008 kuntajakolain 29 §:n mukaisen laajentuvan kunnan järjestelytoimikunnan. Tämä toimikunta oli toimivaltainen siihen asti, kun uusi valtuusto kokoontui 10.11.2008 ja valitsi uuden kaupunginhallituksen. Siihen asti kuntien vanhat hallitukset päättivät vain sellaisista asioista, jotka eivät koskeneet tulevaisuutta.¹–ja sellaisia asioita ei paljon ollut.

Vuoden 2005 alusta oli toiminut Kaarinan kaupunginhallituksen nimeämä taloustyöryhmä. Taloustyöryhmä pyrki löytämään ratkaisuja kaupungin budjetin ylityksistä aiheutuviin ongelmiin. Kun tulevan Kaarinan-Piikkiön budjetin valmistelua ryhdyttiin toteuttamaan, perustettiin järjestelytoimikunnan rinnalle talousvaliokunta Kokoomuksen Kari Frimanin johdolla. Vaikka talousasioita oli valmisteltu huolella, ei uuden kaupungin budjettiesitys mennyt läpi, vaan uudet valtuutetut tekivät siihen niin paljon poikkeusesityksiä, että toiminta- ja taloussuunnitelma jouduttiin palauttamaan uuteen valmisteluun.²

Ensimmäisessä uuden Kaarinan kaupunginvaltuuston kokouksessa purkautuivat monet patoutuneet jännitteet. Kaarinalaisen ja piikkiöläisen politiikan kulttuurien kohtaamisessa näkyivät erilaiset toiminnalliset tavat. Piikkiössä valtuutetut olivat tottuneet nostamaan paljon pieniä asioita valtuustokäsittelyyn eivätkä puolueiden valtuustoryhmien neuvottelut olleet säännöllisiä. Ensimmäisessä valtuustossa oli vallalla vielä Piikkiö–Kaarina vastakkainasetteluakin.³

On ilmeistä, että poliittiset paineet johtuivat siitä, että kuntien hallitukset ja valtuustot olivat jääneet sivuosaan ja valtaa olivat käyttäneet suvereenisti ensin valmistelutoimikunta ja ohjausryhmä ja loppuvaiheessa järjestelytoimikunta ja talousvaliokunta. Kunnallisjärjestöt olivat jääneet täysin sivusta seuraajiksi.

Piikkiön Kokoomus kunnallisjärjestöä aktivoimaan

Kuntaliitoksen seurauksena Piikkiön Kokoomus oli liittymässä kunnallisjärjestöön, vaikka virallinen päätös vielä puuttui. Kunnallisjärjestön sääntöihin piti tehdä muutos ainakin järjestön hallituksen jäsenten lukumäärän osalta. Samalla päätettiin selvittää, otetaanko käyttöön uudet ennakkotarkastetut kunnallisjär-

1 Merja Kantalaisen muistio Kuntaliitoksesta Kaarinan ja Piikkiön kanssa. Kopio tekijän hallussa.; Kuntaliitokseen liittyviä asiakirjoja. Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Merja Kantalaisen haastattelu.

3 Tutkijan havainnot

jestön mallisäännöt. Hallituksen kokouksessa oli jo mukana Kalervo Korvensyrjä Piikkiön Kokoomuksesta.¹

Kunnallistoimikunnassa puheenjohtaja toivoi jatkossa Piikkiön Kokoomuksen jäsenten osallistuvan kunnallistoimikunnan kokouksiin. Hallituksen kokouksiin oli myönnetty läsnäolo- ja puheoikeus yhdelle piikkiöläiselle.²

Kaarinan Kokoomuksen Oskari Arell oli tehnyt puolestaan aloitteen kaarinalaisten yhdistysten yhdistymisestä. Kaikki yhdistykset halusivat kuitenkin jatkaa omina yhdistyksinä. Vaalien jälkeen päätettiin pohtia, mitä hyötyä ja haittoja voisi olla yhdistymisestä. Naisten ja nuorten yhdistykset jäisivät kuitenkin omiin liittoihinsa kuuluvina yhdistymisen ulkopuolelle.³

Samoihin aikoihin SDP:n 100-vuotiaan paikallisyhdistyksen, TY Uurtajan, kevätkokous etsi Kokoomuksen tavoin piristystä toimintaansa. Puheenjohtaja Jarkko Järvinen esitti yleiskokoukselle, että Uurtaja tekee Auranlaakson ja Kaarinan Littoisten yhdistyksille esityksen niiden yhdistymisestä TY Uurtajaan ja sosiaalidemokraattisen kunnallisjärjestön lakkauttamisesta. Puheenjohtajan esitys sai kannatusta, mutta osa puheenvuoroista korosti muita vaihtoehtoja järjestötoiminnan kehittämiseksi. Pelättiin, että yhdistysten lakkauttaminen voisi näivettää osallistumista. Kokous totesi, että demarien järjestötoiminnassa on tapahtunut muutoksia myös sen tähden, että vasemmiston enemmistöasema on muuttunut vähemmistöasemaksi. Tämän vuoksi vasemmisto ei ole voinut yksin tehdä päätöksiä Kaarinassa enää moneen vuoteen. Sosiaalidemokraattisten perusyhdistysten yhdistymisesityksestä päätettiin näiden keskustelujen jälkeen luopua.⁴

Myös Keskustapuolueessa tehtiin organisatorisia muutoksia. Janne Ason toimiessa puheenjohtajana toiminta keskitettiin yhteen Suomen Keskustan Kaarinan perusyhdistykseen. Sen puheenjohtajaksi valittiin Janne Aso. Hän oli seuraavissa vuoden 2012 kuntavaaleissa perussuomalaisten Kaarinan yhdistyksen puheenjohtajana vaalien ääniharava, joka nosti perussuomaiset kuudella valtuutetulla mukaan Kaarinan poliittiseen peliin.⁵

Kaarinan ja Piikkiön kuntaliitoksen seurauksena Kaarinan Sosiaalidemokraattinen kunnallisjärjestö oli myös aktiivisesti neuvotellut piikkiöläisten perusyhdistysten liittymisestä järjestöön. Muutoksen seurauksena kaksi uutta piikkiöläistä perusyhdistystä liittyi kunnallisjärjestöön, ”jonka toimintaan haluttiin muutoksia,

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 24.2.2008 10§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 24.2.2008 2§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 6.4.2008 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Manninen 2008, 143.

5 Kaarina-lehti 9.7.2008, 28.10.2012.

Taulukko 13. Kunnallisvaalien kannatus ja valtuustopaikat Kaarinassa 1976–2009.*

	KANNATUS										EKA- NUOR			
	YHT. %	KOK	SDP	KESK	VIHR.	VAS SKDL DEVA	PS SMP	RKP	KD SKL	LLP SKP- 00–08	96–04 ELKA SSP-08	SUOM SKS- 04	LIBK Lkp	Muut
1976	100	30,7	26,6	3,9	–	27,3	1,8	2,3	–	–	–	–	7,4	–
1980	100	34,1	28,8	4,6	–	22,3	2,1	2,7	1,5	–	–	–	3,8	–
1984	100	35,7	31,2	4,3	–	17,7	6,1	3,4	1,5	–	–	–	–	–
1988	100	36,1	31,1	7,3	–	17,3	3,5	2,9	2,0	–	–	–	–	–
1992	100	27,2	28,1	7,5	18,5	12,7	0,5	2,5	2,7	–	–	–	0,4	–
1996	100	30,6	28	6,6	14,1	11,8	–	3,4	2,5	–	0,3	2	–	0,7
2000	100	28,3	26,3	7,4	18,8	10,4	–	3,4	3,6	1,0	–	–	–	0,8
2004	100	32,3	27,2	6,7	15,8	9,4	–	3,9	4	0,6	–	–	–	–
2008	100	33,2	25,3	8,1	14,1	9	2,2	3,2	4,1	–	–	–	–	0,8

	VALTUUSTOPAIKAT										EKA- NUOR			
	YHT. Hiöä	KOK	SDP	KESK	VIHR.	VAS SKDL DEVA	PS SMP	RKP	KD SKL	LLP SKP- 00–08	96–04 ELKA SSP-08	SUOM SKS- 04	LIBK Lkp	Muut
1976	35	11	10	1	–	10	0	1	–	–	–	–	2	–
1980	35	14	10	1	–	8	0	1	0	–	–	–	1	–
1984	43	17	14	0	–	7	2	2	1	–	–	–	–	–
1988	43	16	14	3	–	7	1	1	1	–	–	–	–	–
1992	43	12	11	3	8	7	0	1	1	–	–	–	0	–
1996	43	14	13	3	6	5	–	1	1	–	0	0	–	0
2000	43	13	12	3	8	4	–	1	2	0	–	–	–	0
2004	43	14	12	2	7	4	–	2	2	0	–	–	–	–
2008	51	18	13	4	7	4	1	2	2	–	–	–	–	0

* SVT, kunnallisvaalit.

jotka toteutettaisiin rakentavassa yhteistyössä perusyhdistysten kanssa.” Kaarinan sos.dem. kunnallisjärjestön toimintasuunnitelman mukaan:

”Kaarinan sosialidemokraattinen valtuustoryhmä toimii niin, että se on Kaarinan kaupunginvaltuuston merkittävin ja vaikutusvaltaisin valtuustoryhmä. Tähän pääsemme tekemällä yhteistyötä muiden kaarinalaisten poliittisten ryhmien kanssa.”¹

1 Kaarinan Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön toimintasuunnitelma vuodelle 2009, 16.11.2008.

Taulukko 14. Kokoomuksen kannatus eduskuntavaaleissa Kaarinassa, Varsinais-Suomessa ja koko maassa vuosina 1983–2011.*

	Kaarina	Varsinais-Suomi	Koko maa
1983	27,6	23,4	22,1
1987	30,2	25,3	23,1
1991	29,3	22,2	19,3
1995	27,8	23,3	17,9
1999	32,9	27,1	21,0
2003	31,9	26,1	18,6
2007	33,7	27,4	22,3
2011	29,7	23,0	20,4
Keskiarvo (%)	30,4	24,7	20,6

* SVT, eduskuntavaalit.

Kuva 15. Kokoomus kuuntelee kaarinalaisia vuoden 2008 kuntavaaleissa ja vaalituloksesta päätellen ilmeisesti kuulikin.– Kuntavaalit 2008. Olli Vuorisénin arkisto.

Kaarinan sosialidemokraattinen kunnallisjärjestö halusi uusia jäseniä Kokoomuksen tavoin organisaatioonsa. Valtuustoryhmän tavoitekirjauksessa ei ollut enää pyrkimys suurimmaksi puolueeksi, vaan vaikutusvaltaisimmaksi puolueeksi. Tavoitteen toteutuminen toteutuisi yhteistyössä muiden poliittisten ryhmien kanssa.

Vastaavasti Piikkiön Kokoomus hyväksyttiin viralliseksi jäseneksi Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestöön kunnallisvaalien jälkeisessä kokouksessa. Vaalit oli jo hoidettu yhteistoimin. Piikkiöläisten mukaantulo antoi piristysruiskeen tuttua ”latua hiihtävälle” kunnallisjärjestölle. Jatkuvassa laskusuunnassa ollut jäsenkehitys kääntyi nousuun, kun yhteisjärjestöön tuli mukaan 84 piikkiöläistä. Valtuustosalissa istui kunnallistoimikunnassa sunnuntai-iltaisain enemmän väkeä.¹

Piikkiön kunnan osassa asuvien kokoomuslaisten järjestöjäsenien kokousaktiivisuus tosin hiipui vuoden 2009 aikana. Jo 2010-luvulla Piikkiön kokoomuslaisten harrastus kunnallisjärjestötyöhön tyrehtyi lähes kokonaan. Jäsenkato oli jatkuva ongelma suurimmissakin puolueissa. Piikkiöliitoksen jälkeen Kaarinan Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön kokonaisjäsenmäärä oli 190 henkilöä, kun se Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestössä oli 265 henkilöä.

Kuva 16. Toivo-talkoiden hanskoja tarjottiin, otettiin ja kulutettiin loppuunkin.

Kokoomus suurin sekä Kaarinassa että Suomessa

Kokoomuksen puheenjohtaja Jyrki Katainen totesi Kuntaperhe-lehden kirjoituksessa juuri ennen vuoden 2008 kunnallisvaaleja:

”Kuntavaalit voitetaan tai hävitään paikallisesti. Valtakunnallinen pärjääminen antaa vain suuntaa.”²

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 30.11.2008 5§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kuntaperhe -lehti syyskuu 2008, 26.

Politiikan tutkija Ville Perna ihmetteli Piikkiössä ilmestyvän Kunnallislehden kirjoituksessaan miksi kunnallisvaalit–tai oikeastaan kuntavaalit–eivät kiinnosta, koska

”Kuntavaaleissahan valitaan päättäjät, jotka valitsevat kunnalle johtavat virkamiehet, kouluihin opettajat, päivähoitoon ja sosiaalitoimeen työntekijät. Kuntapäättäjät ratkaisevat mihin kunnan maa-alueita käytetään, mihin teitä ja taloja rakennetaan.”

Pernaan mukaan kunnalliset päättäjät olivat sivutoimisia ja jokainen äänestäjä voi valita ehdokkaakseen itsensä kaltaisen ja vielä tutun ehdokkaan.¹

Kokoomus oli Kaarinassa tottunut olemaan suurin puolue kunnallisvaaleissa vuodesta 1976 lähtien. Sama käytäntö jatkui, ja vuoden 2008 kuntavaaleissa Kokoomus sai Kaarinassa kolmanneksen äänistä ja 18 paikkaa valtuustosta, jonka paikkaluku Kaarinan-Piikkiön liitoksen jälkeen nousi yhden valtuustokauden ajaksi 51 henkilöön.²

Varsinais-Suomen Kokoomus oli kampanjoinut kuntavaaleja sloganilla *”Suomen Toivo-Kokoomus”*. Kokoomus oli lisännyt ehdokasmääräänsä suhteessa muihin puolueisiin ja ehdokashankintakilpailun voitti Varsinais-Suomen Kokoomus. Vaaleja varten perustetuissa korvakahviloissa ”kuunneltiin” äänestäjiä. Kokoomus vahvisti asemaansa piirin suurimpana puolueena ja sai 27,6 prosenttiyksikön kannatuksen ennen SDP:tä (23,1 %).

Järjestöväen hyvä vaalityö kunnissa ja maakunnissa mahdollisti Kokoomuksen nousun ensi kerran vuonna 2008 maan suurimmaksi kuntapuolueeksi 23,5 prosenttiyksikön kannatuksella. Taakse jäivät SDP (21,2 %) ja Suomen Keskusta (20,1%).³

Eduskuntavaaleissa Kokoomuksen kannatus Kaarinassa oli lähes kolmasosa annetuista äänistä, kun se Varsinais-Suomessa oli neljännes ja koko maassa viidennes äänestäjien äänistä.

Kuntavaalien tulos Kaarinassa vastaavina ajanjaksoina oli noin 1,5 prosenttiyksikköä eduskuntavaaliannatusta parempi.

Nuorennusleikkaus kuntapolitiikassa

Ennen vuoden 2008 kuntavaaleja Kaarinassa toimivat puolueet, Vihreitä ja Perussuomalaisia lukuun ottamatta, sopivat, että luottamuspaikat jaetaan vaalien

---

1 Kunnallislehti 24.10.2008. Ville Perna: Parhaat vaalit.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokouksen pöytäkirja 16.11.2008 3§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n piirikokouspöytäkirja 29.11.2008 9§. Varsinais-Suomen Kokoomus ry:n arkisto. Kuva 27. Toivokarkkeja ja Korvakahvila. Heimo Kukkosen arkisto.

tuloksen mukaan. Keskiryhmien tekninen vaaliliitto paikkajaossa kuitenkin hyväksyttiin. Vihreät ja Perussuomalaiset ilmoittivat sopineensa teknisestä kahdeksan valtuutetun vaaliliitosta. Vastapainoksi kaikki muut ilmoittivat myös teknisestä vaaliliitosta 43. Kaikilla jakotavoilla Kokoomus sai hallitukseen viisi ja lautakuntiin neljä jäsentä. Suurimpana puolueena Kokoomus sai haluamansa kaupunginhallituksen puheenjohtajuuden ja kaksi valtuuston varapuheenjohtajuutta.¹

Vaikka Kokoomus saavutti laajentuneessa Kaarinassa 33,2 prosenttiyksikön kannatuksen, vaalien jälkeiset neuvottelut eivät olleet aivan helpot järjestön sisällä. Keskeisiin kaupungin luottamustoimiin oli vaikea päästä, kun vanhat konkarit pyrkivät pitämään paikkansa. Kunnallisjärjestön puheenjohtajat neuvottelivat puolueiden kanssa keskeisistä luottamushenkilöpaikoista ja valmistelivat paikkajakoa. Virallisesti perusyhdistysten puheenjohtajat olivat mukana myöhemmässä vaiheessa tekemässä ehdotusta lautakuntapaikoista.²

Merja Kantalainen oli esitellyt Kaarinan kaupunginhallituksen nimeämän johdosääntötyöryhmän esittelemiä asioita marraskuun kunnallistoimikunnassa. Esityksen mukaan kaupunginhallituksen jäsenten tulisi kaikkien olla valtuutettuja.³

Luottamustehtäväjaosta syntyi helposti erilaisia näkemyksiä. Kansallinen Kokoomus ohjeisti ehdokkaitaan vaalien jälkeisestä luottamushenkilötehtävien jaosta ja luottamushenkilöiden roolista. Tämän suosituksen mukaan ehdokkaina olleet ja muutoin aktiivisesti vaalityötä tehneet, kuten vaalipäälliköt, ovat etuoikeutettuja luottamustoimia täytettäessä. Luottamustehtäviä ei saa keskittää, vaan valtuutettukin valitaan pääsääntöisesti vain yhteen muuhun kunnan luottamustoimeen. Aiemman luottamustehtävän perusteella kukaan ei ole oikeutettu mihinkään määrättyyn tehtävään, vaan asettelu tulee aina harkita parhaalla mahdollisella tavalla edellyttäen perehtyneisyyttä kyseessä olevan hallinnonalan toimintaan. Aktiivisuutta kokoomustoiminnassa on esimerkiksi yhdistystoiminta, taustaryhmä- ja vaalityö. Valinnoissa on myös otettava huomioon sukupuolikiintiön täyttäminen (vähintään 40 prosenttia). Ehdokkailta on ollut mahdollista pyytää selvitys taloudellisista tai muista sidonnaisuuksista ehdokkaaksi asettumisen yhteydessä. Pyrkimyksenä on, että luottamushenkilöt toimivat mahdollisimman puolueettomasti ja avoimesti ja välttävät koko puolueyhteisöä vahingoittavalta negatiiviselta julkisuudelta.⁴

Kokoomus selvitti Kaarinassa oman luottamuspaikkakilpailunsa jäsentenvälisenä eikä siitä kirjoiteltu lehdissä. Kuusi eniten ääniä saanutta kokoomuslaista

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 16.11.2008 6S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 14.12.2008 6S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen kokouksen pöytäkirja 16.11.2008 5S. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

4 Kansallisen Kokoomuksen ohjeistus ehdokkaille. Asiakirja tekijän hallussa.

keräsivät lähes kolmenkymmenen prosentin osuuden kokoomusäänistä. Tämä nelikymppisten ryhmä, jolla oli myös järjestö- ja luottamushenkilökokemusta, meni joukkona neuvottelupöytään ja sai vastuutehtäviä. Kunnallisjärjestön puheenjohtaja Olli Vuorinen olisi halunnut säilyttää pitkäaikaisen kaupunginhallituspaikkansa, mutta se ei enää onnistunut kunnallisjärjestön puheenjohtajuuteen vedoten. Toki hän sai perusturvalautakunnan puheenjohtajuuden, mutta nuorennusleikkaus tapahtui erityisesti hallituspaikoissa. Kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi valittiin Vesa Mäki, varapuheenjohtajaksi Jaakko Ossa ja muut kokoomuslaiset olivat Kari Friman, Aila Laitinen ja Hanna Sirkiä. Ensimmäistä kertaa kaikki valitut kaupunginhallituksen jäsenet olivat valtuutettuja. Naisvarajäsenillä oli monen mittaista poliittista kokemusta. Hannu Hurme jatkoi valtuuston ensimmäisenä varapuheenjohtajana, ja Mika Rantanen sai istua hallituksen pöytäkuntaan valtuuston neljäntenä varapuheenjohtajana. Valtuuston varapuheenjohtajat saivat myös osallistua hallituksen kokouksiin. Tähän tärkeäksi koettuun hallituksen pöytäkuntaan kuuluivat hallituksen jäsenet, valtuuston puheenjohtajisto ja esittelevät virkamiehet.¹

Vallankäytön paikat muuttuvat

Kun eri puolueiden kellokkaille piti varmistaa paikka hallitushuoneessa, oli helppo tapa neuvotteluissa lisätä hallituksen ja valtuuston varapuheenjohtajien määrää. Monijäsenisten toimielimien kokouksista tuli helposti raskassoutuisia. Asioita palautettiin uudelleen valmisteluun ja asioiden käsittely venyi. Kuitenkin puheenvuoroja käyttivät enimmäkseen muutamat keskeisissä tehtävissä toimivat, eniten tietoa saaneet poliitikot sekä valmistelevat virkamiehet.

Jaakko Ossa kertoi haastattelussa, että hallituksen pöytäkuntaan nimetyt olivat saaneet hyvän kannatuksen äänestäjiltä. Kaikilla oli myös järjestökokemusta perusyhdistystasolta tai kunnallisjärjestöstä. Johtotehtäviin nimetyt olivat paljolti samaa ikäluokkaa ja politiikanteko sujui heiltä keskenään luontevasti. Kunnallisjärjestön järjestökulttuurinen rooli oli rapautunut ja ryhmäkokousten merkitys heikentynyt.²

Kunnallisjärjestön varapuheenjohtajana vuodesta 2003 ollut Kari Friman oli ollut edellisellä kaudella hallituksen nimeämässä taloustyöryhmässä. Yhteistyötä tekevät johtavat poliitikot olivat huomanneet, että vallankäytön paikat olivat

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön virallisen kokouksen pöytäkirja 30.11.2008 5§; syyskokouksen pöytäkirja 14.12.2008 9§. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto. Haastattelut.

2 Jaakko Ossan haastattelu 4.3.2014.

muuttuneet ja he halusivat vaikuttamispaikoille. Kokoomuslainen kaupunginhalituksen pöytäkuntaryhmä oli tällainen tärkeä toimija.¹

Kokoomuslaisen pöytäkunnan sisällä ratkaistiin paljon päivänpolitiikan kysymyksiä. Kunnallisjärjestö jäi jollakin tavoin sivuun kunnallispoliittisten asioiden aktiivisen vetäjän roolista. Toimintakertomusten mukaan 2000-luvulla ennakoivasti käsiteltäviä hankkeita oli entistä vähemmän. Niitä esittelivät usein järjestön kokouksissa ja koulutustilaisuuksissa virkamiehet.²

Ilkka Ruostetsaari on todennut tarkastellessaan puolueiden toimintaa kunnallispolitiikassa, että puolueosastojen yläpuolella puolueorganisaatiossa toimivilla kunnallisjärjestöillä on vielä merkitystä puolueen kunnanvaltuusto- ja hallitusryhmän toiminnan suuntaamisessa, joskin päätösasioista yhä yleisemmin päätetään valtuusto- ja hallitusryhmissä.³

Hän ennakoii myös, että kunnalliset luottamushenkilöt ovat jakautumassa kahteen ryhmään:

”rivimiehiin ja –naisiin, joille kunnallispolitiikka merkitsee harrastusta muiden joukossa, ja jotka mielestään tuovat kunnallispolitiikkaan maalaisjärjen äänen. Toiseen ryhmään kuuluvat luottamushenkilöt, jotka ovat käytännössä vähintään puolipäivätoimisia kunnallispoliitikkoja.”

Ruostetsaaren käsitys tutkittavan Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön osalta oli liian positiivinen järjestön vaikutusvallan osalta – järjestö oli mukautunut vaalipuolueeksi. Sen lisäksi kehitystä kohti kuvatun mukaista jakoa rivihenkilöihin ja puoliammattilaisiin oli tapahtunut.

Toisaalta voi järjestöjäsenistä käyttää Karina Jutilan Keskustapuoluetutkimuksessa käyttämää jäsenjakoja: aktiiviosallistujat, osallistujat, marginaalijäsenet ja nominaalijäsenet, koska jäsenten aktiviteetit vaihtelevat.⁴

Vallakäytön menetelmien tutkijan Jyrki Reunasan mielestä poliittisten päätösten tahdonmuodostus ja harkinta tapahtuu useimmiten valmistelevien viranhaltijoiden aivoverkossa. Poliittiset päätöksentekijät antavat hyväksynnän päätöksille:

*”Poliittisen päätöksenteon merkitys vähenee, kun se mielletään seremonialisena vahvistustilanteena, jossa praktisen järjen siunauksen päätöksille antavat johtavat poliitikot.”*⁵

1 Kari Frimanin haastattelu 9.3.2014.

2 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakertomukset 2001–2008. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

3 Ruostetsaari 2008, 159. Vrt. Sundberg 2008, 66.

4 Jutila, 2003, 64–65. Jutilan käyttämä aktiivisin militanttijäsenluokitus ei tässä ole sovellettavissa, koska valtakunnantasoisija toimijoita ei järjestössä ole.

5 Reunanen 2000, 306–308; 51–52.

Omien päätelmieni ja 2000-luvun lopun keskeisten järjestö- ja politiikkatoimijoiden haastattelujen mukaan kokoomuslaisen vallankäytön tärkeimmiksi paikoiksi olivat muuttuneet:

1. ohjausryhmät (työvaliokunnat)
2. kaupunginhallituksen (kokoomuslainen) pöytäkirja
3. valtuustoryhmä
4. kunnallistoimikunta
5. kunnallisjärjestön hallitus

Kunnallisjärjestön merkitys tarkastelujakson viimeisenä vuosikymmenenä oli menettänyt vaikuttavuuttaan.

Valtuuston ryhmäpuheenjohtajien valta lisääntyi kuntaliitoksen jälkeen asteittain. Kaarinan kaupunginhallitus nimesi vuoden 2009 alusta Kaarinan–Piikkiön yhdistymissopimuksen mukaisen seurantatoimikunnan vuoden 2009 alusta. Sen tehtäväksi annettiin myös aikaisemman organisaatiotoimikunnan tehtävät. Esittelijänä toimi kaupunginjohtaja. Tässä työvaliokunnassa haluttiin pitää henkilöstöasiat, toimialojen toiminta ja kaupungin kehittäminen pienen ryhmän seurannassa. Toimikunta hoiti tehtävänsä valtuustokauden.¹

Vuoden 2012 lopulla Kaarinan kaupunginhallitus lopetti seurantatoimikunnan ja siirsi sen tehtävät seuraavan vuoden alusta ryhmäpuheenjohtajatoimikunnalle. Seurantatehtävä oli koskenut myös merkittäviä seudullisia yhteistyöhankkeita.²

Vuoden 2014 ydintehtävikseen ryhmäpuheenjohtajien toimikunta oli hallintojohtaja Päivi Antolan valmistelusta, kaupunginjohtaja Harri Virran esityksestä, päättänyt kuntajakoselvityksen valmistelun seurannan ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteiden uudistamisen. Muita tehtäviä olivat kaupungin organisaation ja johtamisjärjestelmän kehittäminen, riskien hallinta ja konsernijohdon tavoitteiden seuranta.³

Talousarvioon liittyvät valmistelut olivat jo 1990-luvulta olleet ryhmäpuheenjohtajien kokousten tärkeitä asioita. Koska ryhmäpuheenjohtajina toimivat puolueiden keskeiset poliitikot, siirtyi kunnallispolitiikan kannalta merkittävimpien kysymysten käsittely yhä enemmän kunnallisjärjestöjen ulkopuolelle. Virallisissa kunnallisissa elimissä kantaa ottivat niihin valitut poliitikot asioiden käsittelyvaiheessa. Kaarinan kokoomuslaisilla poliitikoilla oli sinänsä vahva asema sekä seurantaryhmissä että ryhmäpuheenjohtajatoimikunnissa. Oikeutuksen

---

1 Kaarinan kaupunginhallituksen pöytäkirja 9.2.2009; Seurantatoimikunnan pöytäkirja 24.2.2009. Kaarinan kaupungin arkisto.

2 Kaarinan kaupunginhallituksen kokouspöytäkirja 19.11.2012 § 339. Kaarinan kaupungin arkisto.

3 Seurantatoimikunnan pöytäkirja 27.1.2009. Kaarinan kaupungin arkisto.

edustajapaikkaan antoi valtuustoryhmän, valtuuston- tai kaupunginhallituksen puheenjohtajuus.

Vuoden 2009 alusta Piikkiöllä laajentuneen Kaarinan kaupunginhallituksen puheenjohtaja Vesa Mäki halusi saada enemmän kokoomuslaista osaamista kunnalliseen päätöksentekoon tulevien asioiden valmistelussa. Hän kehitti ympärilleen aiempaa käytäntöä laajemman valmisteluverkoston, joka hankki päätösasioista riittävät taustatiedot ja sai kokoomusjärjestöväessä valmisteluun vastuuta ja sitoutumista. Oma tukiverkosto oli tiivis.

Kokoomuksen kunnallispoliittista ohjelmaa valmistelleen Marja-Helena Salmion esityksen mukaisesti Mäki palautti toimintaan vastuuhenkilöjärjestelmän. Sen mukaan kaikissa Kaarinan kaupungin lautakunnissa oli nimetty lautakunnan vastuuhenkilö organisaatiokaaviossa. Käytännössä hallituksen uusi puheenjohtaja edellytti, että lautakunnan asioita käsiteltäessä Kokoomuksen hallitusryhmäkokouksessa oli vastuuhenkilöiden oltava paikalla. Muihin alan asiantuntijoihin oli puheenjohtaja yhteydessä tarpeen mukaan. Jäsenistö saatiin mukaan prosessiin puheenjohtajan esitellessä kunnallisjärjestössä kaupunginhallitusasioita niiden valmisteluvaiheessa. Mäki oli ottanut johtajaroolin, jossa haettiin yhteisiä ratkaisuja sekä puolueen sisällä että puolueiden välillä. Mäki oli kokenut, että kunnallisjärjestöiltä puuttuu vaikuttamismahdollisuus.¹ Haastateltujen mukaan ei ideaalimalli tässäkään aina toiminut: ei muistettu kutsua tai tuli osallistumisesteitä.

Puolueiden välisessä yhteydenpidossakin tehtiin taas uudenlaista yhteistyötä. Vuodesta 2009 alkaneella valtuustokaudella kaupunginhallituksen uusi puheenjohtaja Vesa Mäki otti tavakseen kutsua eri puolueiden poliitikkoja keskustelemaan poliittisista kysymyksistä vapaamuotoisesti saunan lauteille tai keskustelupöydän ääreen. Kutsuryhmä muotoutui kuitenkin niin, että siellä ei ollut järjestöjen hierarkian mukaisesti nimettyjä edustajia, vaan sellaisia joiden kanssa tuntui yhteistyö toimivan. Ajatuksena oli välittää näiden henkilöiden kautta tietoa myös puoluejärjestöille esimerkiksi talousarvioiden ongelmakohdista. Mäellä oli pyrkimys löytää puolueiden yhteisiä ratkaisuja kaupungin asioiden hoitamiseen. Jalkapallomiehenä hän yritti politiikassakin saada kuntajoukkueen pelaamaan samaan maaliin. Närää herätti naispoliitikkojen piirissä se, että saunailtoihin kutsuttiin vain miehiä.²

Kristillisten kansanedustaja Ismo Seivästön mukaan :

”Mäki otti tavakseen kutsua poliittisten ryhmien edustajia kokoon ja pyrki sovittelun yhteiseen poliittiseen tulokseen. Valtuustoryhmien puheenjohtajien toimikunta on myös idealtaan loistava, sillä valtuutetut ovat luovia persoonia.”³

1 Vesa Mäen haastattelu 17.5.2017.

2 Kari Nikkosen haastattelu 26.8.2016; Matti Alanderin haastattelu 8.9.2016.

3 Ismo Seivästön haastattelu 29.11.2016.

Vesa Mäki kutsui kokoon vuodesta 2009 lähtien vapaamuotoisia keskusteluryhmiä yli puoluerajojen ennen budjettipäätöksiä.¹

Mielenkiintoista on todeta, että haastateltujen nimilistat olivat erilaisia. Tietyt ydinhenkilöt olivat aina paikalla. Entistä hallituksen puheenjohtajaa, kaupunginvaltuuston puheenjohtajaa eikä Kokoomuksen kunnallisjärjestön puheenjohtajaa ei ollut kutsulistoissa. Mäellä oli selvästi pyrkimys laajentaa neuvottelijoiden verkostoa muiden puolueiden edustajien suuntaan ja konsensushengessä etsiä päätöksille neuvotteluratkaisuja.

Työpsykologian tohtori Helena Åhman on todennut, että johtajuudessa on siirrytty yhä enemmän ihmissuhdejohtajuuden suuntaan. Johtajan on osattava toimia vuorovaikutuksessa, ymmärrettävä ihmisiä ja kyettävä luomaan tunnesiteitä. Keskustelevien johtajien määrä on lisääntynyt. Viisas johtaja ymmärtää, ettei herkkyys vähennä asiaosaamisen arvoa. Määrätietoisuus ja herkkyysominaisuudet voivat tuottaa mukanaan karismaattisen johtajan arvon.²

Vaikeiden poliittisten umpisolmujen avaajilta tarvitaan vuorovaikutteista johtamista, jossa ratkaisuja tehdään yhdessä niin puolueen sisällä kuin yhteistyössä eri puolueiden poliitikkojen välillä. Haastateltujen 2010-luvun poliitikkojen mielestä Mäellä oli tällaisia vuorovaikutustaitoja. Työ jäi kesken siviilielämän ja politiikan paineissa.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön johtajuus murrosvaiheessa

Kunnallisjärjestö järjesti jäsenilleen 30-vuotisjuhlaristeilyn keväällä 2009. Seminaariin osallistuivat edesmennyttä Touko Aaltosta lukuun ottamatta kaikki aikaisemmat puheenjohtajat. He muistelivat oman aikansa kunnallisjärjestöä ja sen toimintatapoja. Puheenjohtajien esitykset herättivät keskustelua. Virallisen osuuden jälkeen syntyi sivupöydässä Eero Uusitalon esittämänä ajatus, että järjestön kehitysvaiheita ja poliittista historiaa pitäisi tutkia laajemminkin.³ Tämä paikallisjärjestötasoinen tutkimus on sen ideoinnin seurausta.

Robert Michelsin mukaan oman arvon tunto, taitavuus ja puhujanlahjat kehittävät johtajia. Sivutoimisista johtajista tulee toimintaa harjoitettuaan ammattimaisia. Kehityspiirteinä poliittisessa johdossa voi olla luonnollisen vallanhimon kasvu, byrokraattisuuden lisääntyminen ja johtamisen rutiininomaisuus. Kulttuurinen

---

1 Matti Alanderin haastattelu 8.9.2016.

2 Åhmanin haastattelu: Työpaikoilla alkoi ripeä vallan uusjako. Turun Sanomat 11.9.2016, 9.

3 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kevätkokouksen pöytäkirja 25.4.2010 § 5, liite 3: toimintakertomus 2009.

ja sivistyksellinen yliote voi johtaa ajatukseen johtajan erottamattomuudesta.¹ Vallankäyttäjät kokoaa hovinsa-valta keskittyy.²

Puoluekulttuuria ja johtajuutta Kansallisessa Kokoomuksessa pro gradu -työssä vuonna 1992 tutkinut Sakari Nurmela havaitsi, että johtajuus on keskittynyt Kokoomuksessa:

*”Huolimatta siitä, että organisaation rakenteesta, puolueen sääntöihin kirja-
tuista periaatteista ja ohjelmissa julkilausutusta ideologiasta voi tulkita kun-
nioittavan asennoitumisen ja pyrkimyksen puoluelaissakin vaadittua kansan-
valtaista ja hajautettua toimintamuotoa kohtaan, puolueen keskusjohdolla
on vahva asema suhteessa rivijäseniin.”*

Saatujen jäsenkyselyjen mukaan keskusjohto kontrolloi puoluetta ja pystyi käyttämään valtaansa. Keskusjohto piti vastausten perusteella omia mielipiteitään oikeana, vaikka ne eivät olisi olleetkaan yhdenmukaisia jäsenten enemmistön mielipiteiden kanssa. Johto uskalsi tehdä päätöksiä jäsenten näkemysten vastaisesti, jos se piti sitä puolueen ja oman etunsa mukaisena.³

Kansallisessa Kokoomuksessa on puolue toiminnan tasolla ollut viime aikoina leimaa antavana puoluejohtajakeskeisyys, jota media on jatkuvasti edistänyt. Johtajan asemaa on aina seurannut medianäkyvyys. Mari K. Niemen tutkimuksen mukaan uusia miesjohtajia puolueille valittaessa arvioitiin riskiksi valintahetkellä tuntemattoman Kokoomuksen Jyrki Kataisen valinta puolueen johtoon vuonna 2004. Riskejä nähtiin liittyvän myös ministerinäkin toimineen ja laajasti tunnetun Alexander Stubbin valintaan vuonna 2014. Naisjohtajien valintaan innoittimina pidettiin myönteistä julkisuutta ja imagoarvoa, mutta toisaalta naisten pelättiin olevan johtajina arvaamattomia.⁴

Vaikka lähes puolet Kaarinan valtuustopaikoista on naisilla, niin miehet vievät puheenjohtajien nuijat. Naisia on harvoin valittu esimerkiksi valtuustoryhmien puheenjohtajiksi. Valtuutetuiksi valitut naiset sanoiva Kaarina-lehden haastattelussa ajankäytön olevan naispoliitikkojen ongelma. Pienten lasten äidit sanoivat suoraan perheen menevän puheenjohtajuuden edelle. Kokoomusnaisista Hanna Sirkiä sanoi:

*”Nuoriin naisiin ehkä suhtaudutaan, en nyt sano vähättelevästi mutta niin,
että he ovat nuoria naisia. Mitä enemmän saadaan naisia mukaan, sitä enem-
män saadaan näytettyä, että meilläkin on oikeasti hyviä ajatuksia ja meitäkin
pitää kuunnella.”*

1 Michels 1986, 268. Oligarkian etiologian kaavio demokraattisissa puolueissa.

2 Ollila 2008, 202.

3 Nurmela 1992, 93.

4 Niemi 2014, 107.

Toinen kokoomuslainen kaupunginhallituksen naisjäsen Aila Laitinen kommentoi:

”Varmasti paikkajaon yhteydessä käydään kovaakin kamppailua. Pyrkyryyttä on aina ja kyynärpäitäkin saatetaan heilutella. Kaarinan kunnallispolitiikassa en ole havainnut ”keitäs tyttö kahvia”-mentaliteettia.”

Haastatellut kokoomusnaiset kokivat saaneensa tahtonsa läpi, kun heidät oli valittu kaupunginhallitukseen.¹

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön jokainen puheenjohtaja on ollut erilainen, ja se on ollut järjestön kehittymisen kannalta eduksi. Järjestön perustamisvaihe on ollut aloittaville puheenjohtajille raskain, koska toiminnan aloittaminen on edellyttänyt uuden toimintakulttuurin luomisen. Jäsenistö on pitänyt saada hyväksymään uusi johtamisjärjestelmä. Nelivuotiskausi pioneerityötä on raskautensa vuoksi varmasti ollut puheenjohtajalle sopivan pituinen.

Lyhyitä jaksoja johtaneet puheenjohtajat ovat toteuttaneet ja kehittäneet kukin omalla tavallaan luotuja perusrakenteita ja toimintasuunnitelmia. Kukin johtaja on toiminut omalla tyylillään; toiset asiakeskeisemmin, toiset ihmissuhdejohtajuutta painottaen. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö on suunnittelemisissaan poliittisissa ohjelmissa korostanut yksilökeskeisyyttä, (ihmiskeskeisyyttä), mutta joskus unohtanut sen käytännössä suhteessa järjestöjäseniin ja äänestäjäkuntaan.

Lyhyet puheenjohtajakaudet eivät vaalimenestyksen suhteen ole olleet huonoja. Se johtunee myös siitä, että jäsenistö oli niinä aikoina kasvussa ja luodut järjestöorganisaatiot saatiin innostuneesti toimimaan yhdessä.

Kaksi vaalikautta puheenjohtajan tehtävässä on monen haastateltavan mielestä ehkä sopivan pitkä. Henkilöstä ja ajankäytöstä riippuen toimikausi voisi olla pidempikin. Tarkastelujakson viimeisen puheenjohtajan toimikausi muodostui kohtuuttoman pitkäksi. Kun johtajuusaika venyi, nousi nuorempien kokematomampien ehdokkaiden kynnyks tavoitella tehtävää korkeaksi. Pitkäaikainen puheenjohtaja koettiin erottamattomaksi.

Istuvan johtajan haastaminen suurissa suomalaisissa puolueissa ei tutkimusten mukaan ole kovin tavallista. Tosin Kokoomuksen kahdessa puheenjohtajavaalissa Jyrki Kataisen valinta vuonna 2004 ja Alexander Stubbin valinta vuonna 2014 olivat aikaisempia puheenjohtajavaaleja täpärämpiä.² Lappeenrannan puoluekokouksessa kesällä 2016 myös Petteri Orpo joutui kovaan puheenjohtajakilpaan ja tuli valituksi toisella äänestyskierröksellä.

Sama traditio on ollut vallalla Kaarinan kokoomuslaisessa kunnallisjärjestössä ja perusyhdistyksissä – istuvan puheenjohtajan haastaminen ei ole ollut tavanomaista.

---

1 Kaarina-lehti 5.6.2013.

2 Niemi 2014, 66.

Järjestötoiminnan pitkä kehitys ei kuitenkaan tehnyt Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtajasta oligargia, vaan järjestön toimintavaltaa siirtyi muille kokoomuslaisille toimijoille. Virallisten organisaatioiden rinnalle syntyivät epäviralliset organisaatiot, joiden kautta arkirutiineja hoidettiin, jos byrokraattisuus lisääntyi. Tosin pitkä johtajuus helposti vaikeuttaa lähelle näkemistä ja henkilövalinnoissa syntyy lähipiirejä, joiden välillä keskeisiä luottamustehtäviä jaetaan joskus epätasapuolisesti. Järjestöjohtajuus lipui kansalaisten valitsemille valtuutetuille ja järjestöidea himmeni.

Panebiancon mukaan puolueen perustamisvaiheen jälkeen järjestö oppii toimimaan tasavertaisesti. Kun järjestö toimii riittävän pitkään sen toiminta institutionalisoituu, byrokraatisoituu ja tulee epädemokraattiseksi. Jäsenten yhteiset tavoitteet ja päämäärät vähenevät. Valta siirtyy muutamien haltuun ja kilpailua on enemmän puolueen tarjoamista eduista, kuin jäsenistön yhteisestä työstä puolueen hyväksi. Järjestön keskeiseksi tehtäväksi jää vaalien järjestäminen.¹ Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kehityksessä on havaittavissa juuri näitä piirteitä.

Jos autoritaarinen johtajuus on ollut johtamismallina aiemmin, niin tulevaisuuden johtamisessa palveleva johtaja auttaa muita onnistumaan. Palvelevaa johtajuutta tutkineen professori Jari Hakasen mielestä kilpailun koventuessa, ja tehtävien vaatiessa enemmän luovuutta on löydettävä uusia ratkaisuja ihmisten kohtaamiseen. Hakanen korostaa perusihmissuhdetaitoja, joista on hyötyä kaikessa elämässä – myös poliittisessa johtamisessa.²

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtajana ei ole koskaan ollut naista. Järjestö avasi ensi kertaa portin kokoomusnaiselle kunnallispoliittiseen johtotehtävään, kun Merja Kantalainen valittiin vuonna 2003 Kaarinan kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi. Kaupunginvaltuuston ja -hallituksen puheenjohtajuuksiin on Kaarinassa ollut selvästi kovempi pyrky, kuin kunnallisjärjestön puheenjohtajaksi. Vesa Mäen luopuessa kesken kauden henkilökohtaisista syistä kaupunginhallituksen puheenjohtajuudesta, jouduttiin vakanssista pitämään tiukka vaali kahden ehdokkaan välillä. Kunnallisjärjestön uudeksi puheenjohtajaksi yksimielisesti vuoden 2014 alusta valittu kokoomusnuorten joukoista noussut Kimmo Hollmén asettui ehdokkaaksi kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi. Haastajana oli Merja Kantalainen. Äänestys päättyi tasalukemiin ja arpa suosi Kantalaista. Hollmén jatkoi järjestön puheenjohtajana ja etsi kokoomuslaiselle järjestökulttuurille uusia suuntia. Puheenjohtajan paikka on kuitenkin osoittautunut tuuliseksi ja johtajuus on vaihtunut jo kahdesti. Kari Kantalaisen dynaamisen lyhyen kauden jälkeen vetovastuun on saanut Kari Friman. Sitä edelsi monenlaisia valtapyrkimyspaineita, joissa syntyi särö nuorten ja ”konkareiden”

1 Panebianco 1988, 53–63; Jokinen 2011, 9.

2 Palveleva johtaja auttaa muita onnistumaan. TS 23.4.2018.

välille. Henkilökohtaisia vallanhaluja ja keskinäisiä erimielisyyksiä sovitteluun oli pyydetty piirin toiminnanjohtaja. Tämä oli poikkeavan epätavallista Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestölle, joka on ollut aina varsin itsenäinen ja päässyt ratkaisuihin perhepiirissä.

Kokoomuksen puoluesihteerin tehtävät jättänyt Taru Tujunen on todennut, että:

”Vallan uudelleenjaossa aktiivisen roolin ovat ottaneet ihmiset. Ihmiset, jotka eivät suostu enää uskomaan, että maailma jakautuisi vain oikeistoon ja vasemmistoon tai maaseutuun ja kaupunkeihin. Suomalainen koulutusjärjestelmä on tehnyt meistä koulutetumpia kuin koskaan. Meistä on tullut vapaampia ja arvaamattomampia. Tähän on suomalaisten puolueidenkin taivuttava ja totuttava.”

Edustuksellista demokratiaa kuitenkin tarvitaan edelleen hänenkin mielestään ja siten järjestöpuheenjohtajia uudistuvissa politiikan kulttuureissa.¹

Miksi liityin Kokoomukseen?

Kyselin kokoomuslaisessa järjestötyössä mukana olevilta ja kuntavaaliehdokkailta perusteluja kokoomuslaisuudelleen. Yritin selvittää kohderyhmän perheiden, sukulaisten ja lähipiirin poliittisia juuria. Kysymys tuntui joistakin kovin hämmentävältä, vaikka rohkaisin vastaamaan kysymykseen avoimin mielin tietäen, että taustoilla suvuissa on leikkaus koko Suomen poliittisesta kirjosta.

Kodin taustaan vedottiin poliittisena perinnönantajana:

”Liityin Kokoomukseen vanhempieni perintönä. Perheen ilmapiiri vaikutti valintaani. Olen syntynyt puolueeseen. Vanhempani olivat kokoomusaktiiveja niin kuin koko suku. Perheessä on kasvatettu porvarilliseen ajatteluun pienestä alkaen. Perheeni yrittäjätausta on vaikuttanut mielipiteisiini pienestä pitäen. Kummisetäni oli kokoomuslainen–muista sukulaisista ei mitään tietoa.”

Monet perustelivat jäsenyyttään arvovalinnoilla:

”Koin Kokoomuksen arvot oikeiksi. Arvovalinta, olen aina äänestänyt Kokoomuksen ehdokasta. Kokoomuslaisuus vastaa lähinnä elämänkatsomustani. Puolueen arvot ovat lähinnä arvomaailmaani. Vapaus, yksilöllisyys, vastuu, yrityshenki ja hyvä taloudenpito. Vanha sanonta: Koti, uskonto ja isänmaa on peruslinja, isänmaallisuus, oikeudenmukaisuus, ei kateutta.”

Ystävä-, kaveri- tai työporukan vaikutuksen puoluevalinnassa myönsi moni:

---

1 Tujunen 2016, Esipuhe 2.

”Olimme mukana urheiluseuratoiminnassa ja monet seuran nuorista jäsenistä liittyivät paikalliseen kokoomusnuorten yhdistykseen. Opiskeluaikoina kaverien kautta päädyin Kokoomukseen. Mietin RKP:tä, mutta ystäväni suosituksesta valitsin Kokoomuksen. Ystävät puolueesta pyysivät. Kokoomuksesta pyydettiin tutun välityksellä ehdokkaaksi.”

Oman tiensä kulkijat ja etsijät ovat myös löytäneet paikkansa:

”Oikeistolainen valinta tuntui parhaalta. Muita realistisia vaihtoehtoja ei ole eikä ollut aikoinaan. Olin aiemmin SDP:n toiminnassa ja ajauduin ulos aatteesta Kokoomuksen hoiviin. Valitsin ensin Kokoomuksen, mutta vihreät aatteet veivät Vihreisiin–nyt olen palannut kokoomuslaiseksi. Olin kokoomuslainen Mini-järjestöstä lähtien, mutta ristiriidat ja valtapoliittikka Kokoomuksessa veivät Keskustan sitoutumattomaksi. Olin pitkään Suomen Keskustan valtuutettuna ja hallituksessa, mutta Keskusta kuului ryhmä 7:ään, johon kuuluivat kaikki muut puolueet paitsi Kokoomus. En hyväksynyt sen ryhmittymän linjauksia ja liityin Kokoomukseen.”¹

Jukka Helttulan tarina aatteiden, ideologioiden, puolueen ja itsensä etsimisestä:

”Olin halunnut 1970- luvun alussa liittyä kokoomuksen nuoriin, mutta olin alle 16-vuotiaana liian nuori ja tämä poliittinen polku tyssäsi. Ehkä oli satutmaa, että henkilö, joka minut käännnytti ikäni vuoksi, ei välttämättä toiminnut oikein.

Sattumatutkijaksi päätenyt Helttula sanoi olevan sattuma, että kun hän osallistui Turussa YK:n kirjoituskilpailuun ja tuli siinä toiseksi, niin palkintojen jakajana oli Jorma Lehtimäki, joka oli liberaalien nuorten puheenjohtaja Turussa. Liberaalisesta Kansanpuolueesta tuli Helttulan ensimmäinen puolue. Helttula oli mukana Varsinais-Suomen piirin ja Turun nuorliberaalien järjestötyössä ja nuorisolautakunnan jäsenenä. Kiihkeästi hän muistaa toimineensa nuorisojärjestöjen tukirahoja ja UKK:n poikkeuslakivalintaa presidentiksi vastustaen. Tutuksi tuli kaarinalainen Irma Toivanen, joka oli Liberaalisen Kansanpuolueen kansanedustaja vuosina 1970–1979.

Suvantovaihe oli vuosina 1982–1986, kun LKP:stä tuli Keskustapuolueen jäsenjärjestö. Osa liberaaleista siirtyi tässä vaiheessa Kokoomukseen. SMP oli kuitenkin Helttulalle kiinnostava puolue, jonka Turun puoluetuimistossa hän oli tutustunut Tapio Karhuseen.

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön vuoden 2016 järjestötoiminnassa ja valtuutettuna oleville esitetty kysely poliittisista juuristaan.

”Olen aina ollut vähän kriittinen politiikan suhteen ja vuoden 1988 tilanteessa SMP:ssä tuntui olevan riittävästi särmää suhteessa muihin puolueisiin ja Reijo Kottosen pyytäessä Kaarinan kunnallisvaaleissa SMP:n listoille, hyväksyin tarjouksen. Sitä askelta olen ehkä vähän jälkeinpäin katunut.

Vuoden 1992 ehdokaslistojen yhdistelmässä oli Helttula Liberaalien ainoana ehdokkaana Kaarinassa. Mielenkiintoista on, että Helttula ei muistanut tätä väli-vaihetta poliittisella polullaan. Hän ei tullut valituksi pienpuolueiden yhteislistalta, mutta matka jatkui. Kun LKP:n toiminta tyrehtyi valitsi hän monien liberaalien tavoin puolueekseen vuonna 1994 perustetun Nuorsuomalaisen Puolueen. Vuonna 1996 hän oli nuorsuomalaisten ehdokkaana. Samalla listalla oli myös tunnettu kaarinalainen sosiaalidemokraattien pitkäaikainen järjestöaktiivi ja kunnanvaltuutettu Jarkko Järvinen.¹

”Olin tyytymätön SDP:n toimintaan, työskentelyni kaksi vuotta radiossa otti etäisyyttä, asioita kähmittiin enkä pystynyt osallistumaan SDP-järjestön kokouksiin. Käskettiin pysyä ruodussa ja näin minusta tuli nuorsuomalaisten ehdokas vuoden 1996 vaaleissa.”

Poliittiset etsijät jatkoivat matkaansa. Jarkko Järvinen palasi Kaarinan sosiaalidemokraattiseen Uurtajaan ja kaupunginvaltuustoon. Helttulan kehä myös umpeutui, kun hän vuonna 1999 liittyi Kaarinan Kokoomukseen.

Vuoden 2000 vaaleista lähtien olen ollut Kokoomuksen ehdokkaana ja varavaltuutettuna. Aatteeni ja ideologiani olen aina muodostanut itsenäisesti. Olen ollut myös aktiivisesti mukana kokoomuslaisessa järjestötyössä suurimman perusyhdistyksen, Kaarinan Kokoomuksen, puheenjohtajana ja kunnallisjärjestön hallituksessa. Oman tieni kulkija olen ollut aina. Vuoden 2014 hallintotieteiden alan väitöskirjani aihekin oli Sattuma yhteiskuntaa muokkaavana voimana.²

Valtavirran kulkijat etenevät helpoimmin puolueessa, joissa suurin osa osallistujista liputtaa johtajiensa linjaaman suunnan mukaisesti. Oman tiensä kulkijat voivat sen sijaan esittää oman aatemaailmansa ja ideologioidensa mukaiset näkemyksensä. Monet halusivat tehdä samoin, mutta vaikenevat joukossa.

Kokoomukseen siirtyi 2017 vuoden 2016 kuntavaaleissa perussuomalaisten listalta Kaarinan ääniharavana 662 äänellä valittu valtuutettu Janne Aso. Hänen läpimienonsa kansanedustajaksi vuoden 2015 eduskuntavaaleissa 3679 äänellä oli lähellä. Kun perussuomalaisten kesäkuun 2017 puheenjohtajavaalit aiheuttivat puolurepeämän oli harkittava jääkö perussuomalaisiin vai loikkaako keskustaoikeistolaiseksi puolueeksi julistautuneeseen Siniseen tulevaisuuteen, johon kaikki entiset perussuomalaiset ministerit siirtyivät. Ason harkintapäätöksenä oli näiden

---

1 Jarkko Järvisen haastattelu 16.6.2016.

2 Jukka Helttulan haastattelu 7.6.2017; Jarkko Järvisen haastattelu 16.6.2016.

sijaan siirtyä Kokoomukseen, johon myös ennen kuntavaaleja oli siirtynyt Suomen Keskustasta Matti Alander, joka sai silloisista kokoomuslaisista eniten ääniä ja valittiin kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi. Puoluesiirtymiset eivät enää aiheuttaneet 2010-luvulla sen kummempaa keskustelua.

Kyselyyn vastanneiden kokoomuslaisten aivan läheisimmässä piirissä oli kokoomuslaisiksi tunnustautuvia. Puolueperusteita kuvattiin kokoomuslaisella puhetavalla kokoomuslaisiin arvoihin viittaamalla. Arvokäsityksiä yksilöllisen puolueen jäsenetkin tulkitsevat kovin eri tavoin. Toisaalta kauemmas aivan ydinpiiristä edetessä on sukujuurista löydettävissä poliittisen puoluejärjestelmän koko kirjo, vaikka vasemman laidan kulkijoiden olemassaoloa vähän aristeltiin tunnustaa. Elinkeinorakenteen ohjaamina vanhemmissa sukupolvissa oli paljon agraaripuolueiden edustajia.

Näistä sukujuurista nykypäivän kokoomuslaiset ovat saaneet juurensa ja imeneet vaikutteensa. Tälle päivälle on myöskin ominaista, että kokoomusta äänestäneetkin voivat entistä helpommin vaihtaa puoluetta, jos esimerkiksi paikallisen kokoomusjärjestön edustajien toimintaa luottamustehtävissä ei pidetä asetettujen toiveiden mukaisena. Paikallisessa politiikassa puolueen poliittikakannatus edellyttää sellaisia poliitikkoja, jotka saavat runsaasti kansalaisten ääniä vaaleissa ja hoitavat saamansa luottamustehtävät lupaustensa mukaisesti. Oleellista on poliitikon kyky, taito ja ymmärrys puolueiden väliseen yhteistyöhön. Siinä on tärkeää muistaa juurensa ja ymmärtää ja arvostaa kansapoliitikkojen juuria. Poliittikkauskottavuuden keskeinen asia on luottamus.

Poliittinen yhteistyö

Vaaliliittoa ja poliittisia neuvotteluja

Puolueet ovat Kaarinan kunnallisvaaleissa vuosina 1980–2016 tehneet keskenään virallisia vaaliviranomaisten hyväksymiä vaaliliittoa.¹

Sen lisäksi jotkut puolueet ovat vaalien jälkeen ilmoittaneet tehneensä keskenään teknisen vaaliliiton. Teknisiä vaaliliittoa on tehty valtakunnallisista syistä pyrkien saamaan ryhmittymälle suhteellisella valintaperiaatteella luottamuspaikkoja jaettaessa edullisempi asema kuin yksin toimiessaan.

1 Taulukko 17. Vaaliliitot Kaarinan kunnallisvaaleissa vuosina 1980–2016. Kaarinan kunnan keskusvaalilautakunnan pöytäkirjat 3.9.1980 §5, 3.9.1984 §11, 5.9.1988 §7, 11.9.1992 §13, 21.9.2000 §42, ehdokaslistojen yhdistelmät vuosilta 1996 ja 2004–2016.

Ennen vaaliuurnille menoa tehdyt vaaliliitot ovat olleet äänestäjien tiedossa ja siksi vaalien jälkeen tehdyt tekniset liitot ovat olleet muiden järjestöpuolueiden kritiikin kohteina. Paikkajaon neuvotteluvaltaa on teknisillä vaaliliitoilla pyritty lisäämään.

Silloin, kun puolueiden välinen yhteistyö kaupungin asioiden hoidossa ja järjestöpolitiikassa on hyvällä tolalla, ei vaalien jälkeisiä teknisiä vaaliliittoja ole tarvittu, vaan luottamuspaikkajaot on sovittu neuvotellen ennen vaaleja sovittujen suhteellisuusperiaatteiden mukaisesti. Ensimmäiseen valtuuston kokoukseen on silloin viety kaikkien puolueiden hyväksymä nimilista luottamustehtäviin valittavista henkilöistä.

Vuonna 1980 Kaarinassa oli yksi virallinen vaaliliitto, johon kuuluivat Kansallinen Kokoomus, Keskustapuolue, Liberaalinen kansanpuolue ja Svenska Folkpartiet i Finland (RKP). Vaaliliittoa kutsuttiin oikeisto-keskustan vaaliliitoksi. Vaikka SKDL ja SDP olivat vaaleissa omilla listoillaan, oli heillä paikkajakotilanteissa aina keskinäiset puolue neuvottelut ja käytännössä teknillinen vaaliliitto keskenään.¹ *”SKDL:n ja SDP:n valtuustoryhmä ovat sopineet siitä, että valtuustoryhmät neuvottelevat vilpittömässä toverillisessa hengessä valtuustoa koskevista asioista. Mikäli kunnallispoliittisissa asioissa on tarvetta neuvotella oikeisto-keskustaryhmän kanssa, kumpikin ryhmä sitoutuu neuvottelemaan toisen sopijapuolen kanssa ennen neuvotteluja oikeisto-keskustan kanssa.”*²

Kokoomus sai vuoden 1980 vaaleissa yksinään yhden kolmasosan äänistä ja käytti neuvotteluissa tätä valttikorttinaan. Sosiaalidemokraattien järjestökäsittelyssä todettiinkin tämä vaikeus päätöksentekoon:

*”Kaikista mahdollisista asioista etukäteen neuvottelemisen ja sopimukseen pyrkiminen on asetettu sekä neuvottelijoiden että koko muun ryhmän toimesta kyseenalaiseksi. Kun on tehty monia kirjallisia sopimuksia oikeisto-keskustaryhmän kanssa, on ajautettu senkaltaiseen tilanteeseen, että joka asiasta on sovittava etukäteen, koska porvarit ovat käyttäneet aiemmin tehtyjen sopimusten raukeamista uhkana.”*³

Haastattelussa on SDP:n Paavo Järvi myös todennut, että 1980-luvulla esiintyi joidenkin kokoomuslaisten asenteissa ylimielisyyttä sosiaalidemokraatteja kohtaan, ja tämä vaikeutti yhteistyötä. Toisaalta Järvi myös totesi, että:

”Joskus ay-vasemmistolainen politiikka esti pragmaattisen politiikan tekemisen. Ei nähty asioita asioina, vaan nähtiin asiat voimakkaan aatteellisina.”

---

1 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön järjestöasiakirjat 1980–1981.

2 Sopimus Vasemmistoyhteistyöstä 17.11.1981, Kaarinan Sdp:n arkisto, kopio tekijän hallussa.

3 Kaarinan Sos. dem kunnallisjärjestön toimintakertomus v. 1982 §4.

Pitäisi katsoa eteenpäin ja uskoa, että jokin toinenkin osaa, eikä kaikkea pitäisi jarruttaa.”

Järvi muisteli myös neuvottelutapahtumien kielenkäytössä 1980-luvulta seuraavalle vuosikymmenelle tapahtuneesta muutoksesta:

”Myöhemmin käyttöön otettu kompromissi on kauniimpi sana kuin lehmänkauppa.”¹

Vuoden 1984 vaaleissa oikeisto-keskustan vaaliliitto jatkoi, kuitenkin niin, että Liberaalinen kansanpuolue ei ollut enää mukana. Vaalien jälkeen SDP, SKDL, SMP ja sen sitoutumattomaksi Kokoomuksesta siirtynyt Kaisu Leppänen muodostivat teknisen vaaliliiton. Vaaliliitto neuvotteli paikoista ja asiaa käsiteltiin Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön edustajistossa useita kertoja. Marraskuussa kokous totesi, että: *”Leppäsen ja SMP:n ruokahalu kasvaa syödessä.”* Samalla todettiin käsitys SKDL:n nykyisestä hajaannuksesta. Neuvottelujen jatkamiselle annettiin kuitenkin lupa.²

Monella tavalla uudentyypinen vuorovaikutteinen neuvotteluprosessi eteni sekä molemmissa ryhmittymissä, että kirjaamattomissa lähentymisneuvotteluissa kulisseissa. Jo joulukuussa 1984 oli osa Kaarinan Sos. dem. kunnallisjärjestön edustajistosta sitä mieltä, että Kaarinan kunnanhallituksen puheenjohtajuus tulisi antaa porvareille. Asiasta ei lopulta äänestetty, mutta siemen jäi itämään.³

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja Eero Uusitalon mallisuus sovitella teknisen vaaliliiton kanssa Kokoomuksen kannalta tasavertaista sopimusta sai sinettinsä, kun vaaliliittojen välinen sopimus tammikuun lopulla 1985 lähes kolme kuukautta kestäneiden neuvottelujen jälkeen allekirjoitettiin. Kokoomus sai puheenjohtajuuden valtuustoon ja SDP hallitukseen.⁴

Kaarinan sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän toimintakertomuksissa vuosilta 1986 ja 1987 kirjataan vasemmiston vaaliliiton yhteistyöongelmista:

”Paineet valtuustoryhmän toimintaa kohtaan ovat kasvaneet lähinnä SKDL:n yleisen heikentymisen johdosta, sekä teknilliseen vaaliliittoon kuuluvan Smp/sit. ryhmän käyttäytymisen arvaamattomuudesta valtuustossa.” - Demokraattinen vaihtoehto oli irrottautunut SKDL:stä.⁵

Vuoden 1988 vaaleihin Kokoomus meni samaan vaaliliittoon Kristillisten ja RKP:n kanssa. Suomen Keskusta meni vaaleihin omia polkujaan. Keskustan oli

1 Paavo Järven haastattelu 16.6.2016.

2 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön edustajiston ylim. kokouksen ptk 18.11.1984 §5 ja §7.

3 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön edustajiston ylim. kokouksen ptk 30.12.1984 §5.

4 Sopimus keskusta-oikeiston vaaliliiton sekä vasemmiston ja SMP:n/sitoutumattomien vaaliliiton luottamushenkilöpaikkojen jakamisesta Kaarinan kunnassa vaalikaudella 1985–1988, 25.1.1985; Eero Uusitalon haastattelu 7.11.2011.

5 Kaarinan Sos. dem. valtuustoryhmän toimintakertomus vuosilta 1986 ja 1987.

valtakunnallisesti monilla paikkakunnilla eriytynyt ja Kaarinassa se koki joutu-neensa oikeisto-keskusta -ryhmässä äänettömän yhtiömiehen asemaan, jossa ei riittävästi kuunneltu pienempää puoluetta.¹

Kokoomuksen uusi läheisempi yhteistyökumppani SDP taas koki yhteistyön toimivan:

”Neuvottelut sujuivat hyvin. Olemme pystyneet sopimaan luottamuspaikkojen jaosta niin vasemmistoa kuin oikeistoakin tyydyttävällä tavalla. Samoin sovittu, että asioista neuvotellaan etukäteen mahdollisimman pitkälle.

Aika tulee näyttämään, onko tämä konsensuspolitiikka hedelmällisempää kuin edellisen valtuustokauden keinoitekoisen enemmistöpolitiikka. (SMP:n avulla).

Vuosi oli todella työntäyteinen, mutta kuten huomataan, työ ei ole mennyt hukkaan ja saavutetusta asemasta on hyvä jatkaa ponnistelua paremman ja inhimillisemmän elämän saavuttamiseksi vaalityösuunnitelman mukaisesti.”²

Vuoden 1992 vaalien tilanne oli sekava ja poliittinen yhteistyö oli vaikeutunut Vaaliliittojakin oli kolme. Kokoomuksen kanssa vaaliliitossa n:o 1 oli enää uskollinen yhteistyökumppani RKP.

Vaaliliitossa n:o 2 oli Suomen Keskusta, Suomen Kristillinen liitto, SMP ja Liberaalinen kansanpuolue. Suomen Kristillisessä liitossa kunnallispolitiikassa pitkään mukana ollut kansanedustaja Ismo Seivästö kertoi, että Suomen Keskusta oli pienenä paikallisena puolueena halunnut ottaa kumppaneita ja mukaan läheneet puolueet olivat omista lähtökohdistaan kokeneet, että neuvotteluasemat paranisivat yhdessä. Kristilliset olivat myös kokeneet ison oikeisto-keskustan vaaliliiton toiminnan kehittyneen suurimman puolueen sanelun suuntaan. Seivästäön mielestä myös Keskustan, Kristillisten ja RKP:n ideologiat ja aatteellisuus ovat lähellä toisiaan.³

Vaaliliitossa n:o 3 olivat löytäneet toisensa Vasemmistoliitto ja SDP. Työttömyys ja laman seuraukset vaikeuttivat kunnallispolitiikan hoitoa. Vasemmiston puolueet halusivat myös kohdistaa kunnallisvaalien kärjen Ahon porvarihallituksen valtakunnan politiikkaa vastaan. Konsensus oli rakoillut vähän vaaleja edeltävinä vuosina. Yhdeksi syyksi mainittiin haastatteluissa vallan liika keskittyminen johtavien puolueiden kahdelle johtohahmolle ja heidät haluttiin syrjäyttää.⁴

Kaarinan sosiaalidemokraatit olivat keskustelleet pitkään vielä toukokuun 1992 edustajiston kokouksessa vasemmiston vaaliliitosta. Puheenvuoroissa ei oltu vakuuttuneita näkyvästä vaaliliittoyhteistyöstä Vasemmistoliiton kanssa. Epäiltiin yhteistyökykyä ja todettiin ideologioiden erot sekä kannatettiin vain

---

1 Eri puolueiden edustajien haastattelut.

2 Kaarinan Sos. dem. kunnallisjärjestön toimintakertomus v. 1988.

3 Ismo Seivästäön haastattelu 29.11.2016.

4 Jarkko Järvisen haastattelu 16.6.2016.

Taulukko 15. Vaaliliitot Kaarinan kunnallisvaaleissa vuosina 1980–2016.

1980	Vaaliliitto I: Kansallinen Kokoomus r.p. Keskustapuolue r.p. Liberaalinen kansanpuolue r.p. Svenska Folkpartiet i Finland r.p.	
1984	Vaaliliitto I: Kansallinen Kokoomus r.p. Keskustapuolue r.p. Suomen Kristillinen Liitto r.p. Svenska folkpartiet i Finland r.p.	
1988	Vaaliliitto I: Kansallinen kokoomus r.p. Suomen Kristillinen Liitto r.p. Svenska Folkpartiet i Finland r.p.	
1992	Vaaliliitto 1: Kansallinen Kokoomus r.p. Svenska Folkpartiet i Finland r.p.	Vaaliliitto 2: Suomen Keskusta r.p. Suomen Kristillinen liitto r.p. Liberaalinen Kansanpuolue r.p. Suomen Maaseudun puolue r.p. Vaaliliitto 3: Vasemmistoliitto r.p. Suomen Sosiaalidemokraattinen Puolue r.p.
1996	Vaaliliitto 1: Svenska Folkpartiet i Finland r.p. Suomen Keskusta r.p. Suomen Kristillinen Liitto r.p.	
2000	Vaaliliitto: Suomen Kristillinen Liitto r.p. Suomen Keskusta r.p.	
2004	Vaaliliitto: Suomen Kristillisdemokraatit (KD) rp. Suomen Keskusta r.p. Svenska folkpartiet i Finland r.p.	
2008	Vaaliliitto: Suomen Kristillisdemokraatit (KD) rp. Svenska folkpartiet i Finland r.p.	
2012	Vaaliliitto: Suomen Keskusta r.p. Svenska folkpartiet i Finland r.p. Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p.	
2016	Vaaliliitto: Svenska folkpartiet i Finland r.p. Suomen Kristillisdemokraatit (KD) r.p. Suomen Keskusta r.p.	

Lähde: Kaarinan kunnan keskusvaalilautakunnan pöytäkirjat 3.9.1980 §5, 3.9.1984 §11, 5.9.1988 §7, 11.9.1992 §13, 21.9.2000 §42, ehdokaslistojen yhdistelmät vuosilta 1996 ja 2004–2016.

teknistä vaaliliittoa. Enemmistö ohjasi kuitenkin SDP:n junaa vaaliliittoon Vasemmistoliiton kanssa kahden äänen enemmistöllä.¹

Kolmen vaaliliiton lisäksi oli neuvottelusoppaa hämmentämässä Kaarinaan perustettu uusi puolue Vihreä liitto, jota johti vaalivoittoon SDP:stä eronnut, ensin määrääjäksi erotettu, Hannu Rautanen, joka oli punavihreä vaate sosiaalidemokraateille. Kun Vihreät neuvottelivat Kokoomuksen kanssa luottamushenkilövalintasopimuksen oikeisto-keskustan kanssa, nimellä piikki tai ryhmä 25, menivät Kokoomuksen välit poikki vasemmiston suuntaan, erityisesti sosiaalidemokraatteihin.²

Valtapolitiikka ja hetkelliset luottamuspaikkalisäykset kostautuivat Kokoomukselle poliittisen yhteistyön viilentymisenä vasemmiston suuntaan SDP:n esittäessä ensimmäisessä valtuuston kokouksessa tammikuussa 1993 pettymyksensä Kokoomuksen neuvottelutoimintaan ryhmäkirjeellään esittäen kuitenkin samalla sitoutuvansa vastuulliseen kunnallispolitiikkaan.³

Toisaalta vuoden 1993 lopussa annetussa SDP:n toimintakertomuksessa vuodelta 1992 analysoivat sosiaalidemokraatit käymiään kunnallisvaaleja:

”Historiallinen ja ennakkoluuloton yhteinen vaaliliitto Vasemmistoliiton kanssa ei ollut SDP:lle eduksi, mutta tavoite oli saada mahdolliset ”hukkaäänet» yhteiselle vasemmistolle. SDP:n tulosta heikensi myös se, että viisi istuvaa valtuutettua ei halunnut asettua enää ehdokkaaksi.”⁴

Kaupunginjohtaja Erkki Kuuselan jäädessä eläkkeelle syksyllä 1993 valittiin hänelle seuraaja Kaarinan virkamiesjohtoon. Sosiaalidemokraattien valtuustoryhmä kirjasi tapahtuman toimintakertomukseensa:

”Kaupunginjohtajavalinnan suoritti vihreät, oikeiston tuella ja valituksi tuli Halikon kunnanjohtaja Martti Ilmonen.”⁵

Kokoomus oli suorittanut omaa todennäköisyyslaskentaansa ja päätenyt kannattamaan Ilmosen valintaa.⁶ Vihreät osasi käyttää hyväksi vaaánkieliasemaansa kahden suuren puolueen välissä kuten SMP edellisellä kaudella.

---

1 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön edustajiston ylimääräisen kokouksen pöytäkirja 17.5.1992 6§; 20.8.1992 5§.

2 Kari Nikkosen haastattelu 26.8.2016; Jarkko Järvisen haastattelu 16.6.2016;

3 Kaarinan kaupunginvaltuuston kokouspöytäkirja 25.1.1993, SDP:n valtuustoryhmän kirje valtuustolle: Kähmintä on petos äänestäjiä kohtaan.

4 Kaarinan sosiaalidemokraattisen valtuustoryhmän vuosikertomus vuodelta 1992.

5 Kaarinan Sos.dem.valtuustoryhmän toimintakertomus vuodelta 1993, s.1;

6 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallituksen ja valtuustoryhmän yhteiskokouksen pöytäkirja 13.4.1993. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto.

Ensimmäisenä valtuustovuonna 1993 ei ollut virallisia poliittisia neuvotteluja. Työttömyyden lieventämiseksi pohtivat kaikki poliittiset puolueet paikallisia toimia ja Euroopan Unionista odotettiin apua työllisyyteen ja laman torjuntaan.

Yhteistyö puolueiden välillä kehittyi myös suurten yhteisten hankkeiden edistämiseksi. Tällaisia olivat esimerkiksi veden saanti Turun seudulle, moottoritiehanke ja veroäyristä sekä kaupungin toiminnasta ja taloudesta yhdessä sopiminen vaikeutuissa suhdanteissa. Vihreät tosin vastustivat sekä moottoritietä että vesihanketta tässä vaiheessa.

Poliittiset yhteistyösuhteet palautuivat vuosien mittaan, kun puolueet pystyivät tekemään yhdessä vaikeita päätöksiä ja luottamus palautui.

Vaaliliitot vähenevät

Kaarinan sosiaalidemokraatit tekivät jo marraskuussa 1995 päätöksen, että kunnallisvaaleihin puolue menee paikallisesti omana ryhmänään.¹ Kokoomus meni myös vaaleihin yksin ja vaaliliittoyhteistyö RKP:n kanssa loppui. RKP haikautui keskiryhmien vaaliliittoon kumppaneinaan Suomen Keskusta ja Suomen Kristillisdemokraatit.

Vuoden 1996 vaalien jälkeen palautuivat suurten puolueiden SDP:n ja Kokoomuksen yhteistyösuhteet virallisesti. Kokoomus oli neuvottelupyynnössään aktiivinen ja Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön kunnallistoimikunta suhtautui poliittiseen neuvottelupyyntöön suopeasti:

”Päätettiin, että mennään 13.11.1996 Kokoomuksen pyytämään neuvotteluun. Lähdetään vaalituloksesta liikkeelle, jos jotkut muut tekevät (teknisen) vaaliliiton, niin me Kokoomuksen kanssa.”²

Vaalien jälkeen ei virallisia neuvotteluita pidetty, kuin joistakin henkilövalinnoista.

Hallituksen puheenjohtaja, valtuuston puheenjohtaja ja kaupunginjohtaja kokoontuivat säännöllisesti keskenään. Työttömyyteen ja suhdannevaikeuksiin haettiin ratkaisua. Samalla kuitenkin edistettiin isoja seudullisia hankkeita ja haettiin niille valtion rahoitusta. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön puheenjohtaja oli mukana kaupunginhallitustyöskentelyssä ja kokousten tauoilla hoidettiin ajankohtaiset neuvottelut. Laajempaa poliittista yhteistyötä edistettiin valtuuston puheenjohtajan johtamissa valtuustoryhmien puheenhohtajien neuvottelukokouksissa, joissa oli mukana myös kaupunginhallituksen puheenjohtaja ja kaupunginjohtaja. Niissä kokoontumisissa neuvoteltiin mm. työllisyyden edistämisestä, kaupungin talousarvion kipukohdista ja veroprosentista. Lasku-

1 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokous 22.11.1995 7§.

2 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön kunnallistoimikunnan kokous 7.11.1996 9§.

suhdanteessa yhteisymmärrystä löytyi kaikista puolueista, vaikka suurimpien puolueiden kompromissikyky varmisti päätösten syntymisen kaikissa tilanteissa. Keskipuolueiden ryhmä oli vastuullisesti mukana päätöksenteossa 2000-luvun taitteessa.

Järjestön rooli väheni, kun valtuusto sai lisää valtaa.

Vuoden 2000 kuntavaaleissa ainoan vaaliliiton muodostivat Suomen Kristillinen Liitto ja Suomen Keskusta. Vaalien jälkeisissä paikkaneuvotteluissa oli hyvä sopu.

Vuoden 2005 luottamuspaikkaneuvottelut toteutettiin ”valintajärjestys 2004” mukaisesti. Suhteellisen ottojärjestyksen sovellutusta nimitettiin puoluejärjestöjen asiakirjoissa Kokoomuksen ja SDP:n malliksi.¹ Keskiryhmien vaaliliiton muodostivat KD, Suomen Keskusta ja RKP.

Alkaneella vaalikaudella ei neuvoteltu puolueiden välillä kunnallispolitiikasta. Piikkiön ja Kaarinan väliset neuvottelut koskivat kuntien liittymistä yhteen. Joulukuussa 2007 kokoontuivat Kokoomuksen kutsusta Vasemmistoliiton, keskiryhmien, Vihreiden, SDP:n ja Kokoomuksen edustajat:

”Kokoontumisen tarkoituksena oli Kaarinan ja Piikkiön kuntaliitoksen valmisteluun liittyvän ohjausryhmän ja myöhemmin järjestelytoimikunnan 12 jäsenen ja varajäsenen paikkojen täyttäminen vuodeksi 2008. Toimikunta jatkaa siihen asti, kunnes lokakuun 2008 kunnallisvaalitulokset on vahvistettu ja uusi kaupunginhallitus valittu.”

Kokoomus ja SDP saivat kumpikin neljä paikkaa, vihreät kaksi ja keskiryhmät sekä Vasemmistoliitto kumpikin yhden paikan.² Piikkiön kunnanhallituksen senaikainen puheenjohtaja Vesa Mäki kertoi, että piikkiöläisiä oli pidetty neuvotteluissa ”vähempiarvoisina”.³ Kunnallisjärjestöillä eikä kaupungin- ja kunnanhallituksilla ei siirtymävaiheessa ollut paljonkaan vaikutusvaltaa. Poliittisia neuvotteluja ei käyty. Eräs mielenkiintoinen jälki löytyi kuitenkin Kaarinan Sos. dem. kunnallisjärjestön vuosikertomuksesta vuodelta 2007:

”Keskusteltiin (7.10.2007) Kaarinan kaupungin talousarviosta ja SDP:n tavoitteista. Henrik Jalo kertoi ryhmän palaverista, joka oli käyty yhdessä keskustan (keskiryhmien), Vasemmistoliiton ja Vihreiden kanssa. Ryhmäpalaverissa päätettiin investointien osalta SDP:n listaan kolmen kärjen osalta (Valkeavuori, Empo, Piispanlähde)”⁴

---

1 Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön ja Kaarinan Sos dem.kunnallisjärjestön arkisto.

2 Kaarinan poliittisten ryhmien neuvottelumuistio 28.12.2007. Kopio tekijän hallussa.

3 Vesa Mäen haastattelu 17.5.2017.

4 Kaarinan Sos.dem. kunnallisjärjestön toimintakertomus vuodelta 2007.

Neuvotteluryhmä oli sillä tavoin enteellinen, että koulujen investointijärjestyksestä olivat sopimassa kaikki muut ryhmät paitsi Kokoomus. Vuoden 2008 vaaleissa tuli Perussuomalaiset myös yhden valtuutetun ryhmällä mukaan Kaarinan kuntapolitiikkaan. Luottamushenkilöpaikat vuodelle 2009 jaettiin Piikkiöllä laajentuneessa Kaarinassa monien poliittisten paineiden purkautuessa. Suurin puolue Kokoomus oli löysännyt otettaan järjestöpolitiikassa ehkä huomaamattaan valtapolitiikan varjossa. Paras-hanke ja kuntaliitosselvitys olivat vieneet paljon energiaa. Suomen ja Kaarinan noususuhdanne oli taantumassa ja kuntatalous oli kulkemassa lihaviiden vuosien jälkeen kohti vaikeutuvia aikoja.

Ainoan vaaliliiton muodostivat käydyissä vaaleissa pienpuolueet RKP ja KD. Vuosien 2012 ja 2016 kuntavaaleissa vaaliliiton muodostivat keskipuolueet RKP, KD ja Keskusta.

Kaarinan ja Piikkiön yhdistyessä yhdeksi kaupungiksi vuoden 2009 alusta tuli Kaarinan kaupunginhallituksen puheenjohtajaksi entisen Piikkiön kunnanhallituksen puheenjohtaja Vesa Mäki. Hän oli pidettyjen kuntavaalien ääniharava 338: lla äänellä. Vaalien jälkeen tapahtui myös nuorennusleikkaus keskeisissä luottamustehtävissä.

Haastattelussa Vesa Mäki kertoi, että hänen toimikautensa alkupuolella oli häntä lähestynyt muutama Kokoomuksen ja SDP:n kokenut poliitikko, ja nämä olivat tuoneet esille, että näillä suurimmilla puolueilla oli pitkäaikainen traditio yhteistyöpolitiikasta keskenään. Mäki halusi kuitenkin tehdä politiikkaa kaikkien kanssa niin, että kaikista ryhmistä on edustaja esimerkiksi epävirallisissa talousarviokäsittelyissä niin, että kaikki edustajat kertovat toiveitaan. Mäki muisteli, että pari budjettia meni läpi hallituskäsittelyissä äänestämättä. Hänen pyrkimyksensä oli viimeiseen asti etsiä yksimielisiä ratkaisuja. Kaupunginhallituksen puheenjohtajana hän oli myös kokenut, että tultuaan mukaan Kaarinan politiikkaan kunnallisjärjestöiltä puuttui vaikutusmahdollisuuksia. Valtaa käyttivät muut. Oman puolueen uudet vaikuttajat muodostivat vahvan tukiverkoston.¹

SDP:n Kari Nikkonen muisteli, että Vesa Mäen aikana oli epävirallisia neuvottelevia ”äijäporukoita”. Tiimiin kuului 10–12 henkilöä. Kyllä siellä oli naisedustuskin, mutta uusia nimiä oli vanhojen konkarien tilalla. Nikkonen myös kertoi haastattelussa, että SDP:n valtarakenteissa on tapahtunut muutoksia siten, että valtuustoryhmästä on kehittynyt itsenäinen päätöksentekoelein.

Nikkonen totesi, että edellisen kaupunginhallituksen puheenjohtajan aikana ei neuvoteltu, mutta Mäki halusi hioa asioita yhdessä kompromissiin asti. Nikkonen näki, että muita vaikuttajia olivat ryhmäpuheenjohtajat ja toimialajohtajat. Kaupunginjohtaja käytti esittelyvaltaansa.²

1 Vesa Mäen haastattelu 17.5.2017.

2 Kari Nikkosen haastattelu 26.8.2016

Kulttuuriset mallit järjestökehityksessä 2009

Artefaktien tasolla, esim. kieli, normisto, sosiaaliset suhteet, toiminnan piirteet, kunnallisjärjestön molemmissa 2000-luvun kunnallispoliittisissa ohjelmaotsakkeissa käytettiin muotoilua, jossa Kokoomus samaistettiin Kaarinassa porvarillisesti ajattelevien ihmisten vaikutuskanavaksi. Muuten ei voi puhua porvari-sanauudestisyntymisestä. Sanankäytössä esiintyi maltillinen, keskustaoikeistolainen, demokraattinen ja suvaitsevainen puoluejärjestö. Edellä mainituista esimerkiksi demokraattinen ja arvopohjainen suvaitsevainen koettiin järjestön jäsenten taholla kovin eri tavoin suvaitsevaisuus joskus suvaitsemattomuutena.

Uudet vaalikampanjatunnukset ”Kokoomus kuuntelee vaikka korvat punaisina” eivät kovasti innostaneet kaarinalaisia järjestöihmisiä ja vaalikojuilta jaetut työhanskat eivät sateessa vastavirtasoututestissä kestäneet ehjinä puolta päivää pidempään. Järjestöväki oli kuitenkin nöyrää ja tarjosi vaalikahvia ”Toivo”-mukeista ja kuunteli kaupunkilaisten kritiikkiä korvat punaisina.

Ohjelmissa säilyivät järjestöväen puheissa vanhat tutut: talouden merkitys hyvinvoinnin luomisessa, yrittäjäystävällisyys ja viihtyisä vihreys. Ihmisläheistä uutta lähestymistä olivat sanankäytössä ”meidän palvelut meidän kaupunkilaisille ja mukana elämän vaiheissa.”

Järjestökulttuurissa Mylly kehoitti kiinnittämään huomiota ihmisten tietoiseen toimintaan, johon kuuluu hänen mukaansa paitsi säännönmukainen myös subjektiivinen ja poikkeava.¹ Kokoomusjärjestössä kirjattiin esimerkiksi vuoden 2006 toimintasuunnitelman ydintavoitteisiin: ”keskustellaan kokoomuslaisen politiikan tavoitteista ja määritellään kanta tärkeimpiin kunnallispoliittisiin päätöksiin Kaarinassa.” Samaa sanamuotoa oli käytetty vuodesta toiseen. Tutkimusasiakirjojen mukaan todellisuus oli kuitenkin erilainen kuin tavoite. Järjestö ei ollut suunnan määrittäjä, vaan toimi hyvin passiivisesti. Tärkeitä strategisia asioita ei käsitelty. Tulevaisuuden tutkija Mika Mannermaa totesikin, että ”puolueet kirjoittavat vanhasta tottumuksesta ohjelmia”, mutta niillä ei ole juuri merkitystä käytännön politiikanteossa,² suunnitelmat, puheet ja teot olivat ristiriidassa.

Ideologian ohentuminen heikensi järjestön identiteettiä.

Perusoletus, jäsenten yksilökeskeisyys kyllä korostui entisestään. Yhdessä tekeminen selvästi heikkeni. Luottamushenkilömaksun muodossa maksettiin järjestötuki nurisematta. Kokoomuslaisuus tunustettiin, ja muuttunut poliittinen kulttuuri näkyi värikirjomaisesti. Arvoissa ja ideologioissa oli markkinaliberaalisia, so-

---

1 Mylly 1996, 14.

2 Mannermaa 1998, 165.

siaalisia sekä konservatiivisia, esimerkiksi työntekoa korostavia, painotuksia. Kaarinan kokoomuslainen järjestöväkikin koki esimerkiksi ohjelmissa esitetyt arvot hyvin yksilöllisesti. Johtohahmot näyttivät puheillaan ja teoillaan suuntaa. Perusideoissa suhteessa ympäristöön, ihmissuhteisiin (me) ja käyttäytymiseen oli havaittavissa moniarvoista kehitystä. Vallanhalu oli muuttumaton.

Kokoomuksen byrokraattisen joukkopuolueen luonne oli muuttunut. Yleispuoluejärjestö oli omaksunut kunnanhoitajapuolueen toimintatapoja. Kaarinassa Kokoomus ja SDP olivat kartellisoituneet, ja konsensuspuolueet ”hoitivat kaupunkia” yhdessä 1990-luvun puolivälistä vaikeissa taloudellisissa oloissa. Vastuunkantajan rooli toteutui kulttuurisena mallina. Vaikka murrokset aiheuttivat korjaustoimia prosesseissa, alkoi järjestö, kuntatalouden kehittyessä 2000-luvulla, mukautua vaalipuolueluonteiseksi Panebiancon teesien mukaisesti. Järjestöjohdolla ja keskeisillä poliitikoilla yhteydet järjestöön ja äänestäjiin heikkenivät. Vaalien alla vedottiin äänestäjiin keskeisillä asiakysymyksillä järjestöjohdon aktivoitua. Valtuutetuilla ja henkilöityneillä keskeisillä poliittisilla toimijoilla oli keskeinen asema. Tukiryhmien ja muiden ulkopuolisten asiantuntijoiden avulla hoidettiin vaalityö ammattimaisesti.¹

Järjestökoulun kautta etenevien poliitikkojen rinnalle ja edelle tuli politiikan ulkopuolelta henkilöitä, joiden ”tieto-taitoa” ruvettiin arvostamaan moniosaavassa uusiutuvassa puoluejärjestössä.² Poliittinen osaaminen kehittyy nyt valtuusto-, hallitus- ja lautakuntatyön kautta niin sanotusti työssä oppien. Aiempi traditio oli kouluttaa järjestössä ”kokoomuslaisen tapaan toimia”.

Jäsenistön määrä oli puolittunut tarkastelujaksolla. Kun johdossa toimivat pitkään samat henkilöt ilmeni Kaarinan byrokratisoituneessa kaaderijärjestöjohdossa, Kyösti Pekosen sanoin, ”omahyväistä itseriittoisuutta ja kyvyttömyyttä uusien järjestöhaasteiden edessä”.³

Vaikka 2000-luvun aikana kunta-asioiden käsittely järjestössä tyrehtyi ja muodollistui, onnistuivat vaalipuolueen tehtävät, ainakin kuntavaalikanatusmittarilla tulkiten. Järjestölehdellä ei ollut merkitystä ja se elinkaari oli loppumassa uusien medioiden tieltä ja lehteä oli painettu vain vaalien alla ehdokkaiden esittelytarkoituksessa. Sosiaalinen media oli muuttanut verkostoitumista.

Kun tarkastellaan Panebiancon kriteerien pohjalta kunnallisjärjestön institutionalisoitumisastetta, voidaan ensiksi todeta, että Kokoomus on voimakkaasti institutionalisoitunut, koska puolueella on valtakunnallinen keskustoimisto ja vahva puoluekoneisto. Paikallistasolla taas toimitaan ilman henkilöstöä ja vapaaehtoisuuden pohjalta. Ohjausvaikutusta tulee puolueorganisaatiolta lähinnä piirijärjestön kautta.

1 Panebianco 1988, 264.

2 Pekonen, 1997, 13. Panebiancoa tulkiten.

3 Pekonen 1997, 33–34.

Kunnallisjärjestöllä ja paikallisilla yhdistyksillä on samanlaisen mallin mukaan tehdyt säännöt ja toimintanormit. Itse asiassa uusimmissa säännöissä on voimistettu puolueen piirijärjestön kautta tapahtuvaa vaikuttavuutta. Näin voidaan todeta, että toinen, organisaation homogeenisuusvaatimus, tekee järjestöstä institutionaalisen.

Järjestörahoitus on kytketty kokoomuslaisten luottamushenkilöiden järjestölle maksamaan ”puolueveroon”, jonka maksuosuuden kaupunki pidättää palkkioista ja maksaa suoraan järjestön tilille. Maksuosuus on vuoden 2017 alusta korotettu 15 prosenttiin. Puolue taas toimii puoluetuen piirissä. Tämä kolmas kriteeri tukee Panebiancon mukaan institutionaalista toimintaa.

Järjestöllä on lähinnä jäseniensä kautta yhteyksiä oheisjärjestöihin ja ammattijärjestöihin. Yrittäjäjärjestöjen aktiivisuudella on pitkät perinteet ja esimerkiksi Akava on monen poliitikon ammattijärjestö. Työnantajakeskusjärjestöllä on siteet puolueeseen, kun taas järjestöväen ammattiyhdistysyhteydet ovat moninaiset.

Viidentenä seikkana on esillä laaditut valtanormistot. Paikallisella tasolla esimerkiksi luottamushenkilövalinnoissa tietyissä tehtävissä toimivilla on oikeuksia, jotka on kirjattu normistoihin. Vanhoja etuoikeuksia on tosin osin purettukin. Kaupunginhallitukseen esimerkiksi on edellytetty nykyisin kaupunginvaltuuston jäsenyys.

Kaiken kaikkiaan on todettava, että puolueen kunnallisjärjestöllä on paljon Panebiancon määritysten mukaisia institutionaalisia piirteitä.¹

---

1 Panebianco 1988, 58–59; vertaa Mickelsson 2015, 380–381.

7 Toiminta ja toimijat

Kokoomus Kaarinan kunnallisvaaleissa

Kokoomus sai jo vuonna 1980 34,1 prosenttiyksikköä Kaarinan kunnallisvaalien äänimäärästä. Vasemmistopuolueet jatkoivat kuitenkin vaalien jälkeenkin enemmistöllään kymmeniä vuosia ylläpitämänsä poliittista hegemoniaa. Asiakirjojen ja haastattelujen mukaan oikeisto-keskustan valtuustoryhmä oli määrävähemmistöllään vaikeuttanut vasemmiston pyrkimyksiä. Porvarien jarrutus oli aiheuttanut närää vastapuolella, eikä poliittinen yhteistyö toiminut.

Todettavissa on, että Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön perustaminen vuonna 1979 antoi kokoomuslaisille perusyhdistyksille organisoidun yhteisen johdon, joka rupesi hoitamaan vaalitoimintaa ja muita järjestötehtäviä ammattimaisesti. Järjestöjohto joutui vakuuttamaan järjestöväelle, että ei pidä rutista vasemmistovallasta, vaan tehdä sellaista työtä, että Kokoomus ansaitsee kannatuksen nousun. Asiakirjojen mukaan järjestöjohto joutui toistuvasti patistamaan kokoomuslaisia poliitikkoja yhteistyöhön virkamiesten kanssa. Vanhan järjestökulttuurin mukaan Kokoomuksen valtuustoryhmä ja sen muutamat johtohenkilöt olivat oppineet käyttämään suvereenisti porvareille vaaleissa annettua valtaa. Järjestön perustamisvaiheen jälkeen käytiin monia tiukkoja keskusteluja siitä, miten kunnallisjärjestön avulla saataisiin tehostettua kokoomustoimintaa tukemaan valtuusto- ja hallitustyötä. Uusi järjestöjohto halusi selvästi luoda järjestölle uuden toimintakulttuurin.

Vuoden 1980 vaaleissa ei Kokoomus vielä saanut porvarivallankumousta, mutta se saavutti Kaarinassa ensi kerran yli kolmanneksen kannatuksen, mikä antoi puolueelle yksinään määrävähemmistön valtuustossa. Hyvää vaalitulosta näyttää edesauttaneen järjestön kaikkia ehdokkaita tukenut ja innostanut vaalityö. Yllättävää oli, että järjestön sisällä oli siinä määrin kuohuntaa, ei poliittisesta linjasta, vaan toiminnan organisoimisesta, että saavutettu vaalivoittokin jäi joiltakin huomaamatta.

Seuraavissa kunnallisvaaleissa tapahtui mielestäni Kokoomuksen lopullinen murros. Kokoomus sai vuoden 1984 vaaleissa 35,7 prosenttiyksikön kannatuksen ja 17 valtuutettua. Vaalimenestystä edisti ensinnäkin huolella tehty kunnallispoliittinen ohjelma, joka kertoi äänestäjille kokoomuslaisista arvoista ja tavoitteista asukkaiden hyvinvoinnin lisäämiseksi.

Toisena menestystekijänä oli hyvin johdettu vaalityö, jota tehtiin 496 järjestöjäsenen voimin. Jäsenmäärä oli tarkastelujakson korkein. Naisehdokkaiden määrä oli noussut edellisten vaalien neljänneksestä nyt kolmannekseen kokoomusehdokkaiden määrästä. Lisäksi vaalimenestystä oli edistämässä monipuolistunut ehdokasrakenne. Työntekijöiden sekä opiskelijoiden määrä oli lisääntynyt. Ehdokkaiden keski-ikä oli 44 vuotta. Kannatuksen nousu ei vielä näyttänyt tuovan Kokoomukselle todellista poliittista valtaa, kun SMP sai vaaänkieliaseman poliittisten neuvottelujen keskivaiheilla. SKDL:n ja Kokoomuksen kautta SMP:hen loikannut sitoutumattomaksi ilmoittautunut naisvaltuutettu Kaisu Leppänen sai vaateillaan kunnanhallituspaikan. Vasemmisto ja oikeisto eivät kumpikaan ryhtymään suostuneet lopulta hyväksymään häntä joukkoonsa.

Kokoomus onnistui näitä vaaleja seuranneissa pitkällisissä luottamuspaikkaneuvotteluissa. Onnistuminen perustui asiakirjojen mukaan pitkäjänteiseen suunnitelmaan, johon liittyi myös esitys tuoda neuvottelujen taustat tarvittaessa julkisuuteen. Määrätietoisissa ja pitkälle venyneissä neuvotteluissa Kokoomus sai 24 vuoden jälkeen valtuuston puheenjohtajuuden SDP:n ottaessa kunnanhallituksen nuijan. Tästä vaalista voi päätellä alkaneen Kaarinassa sinipuna-akselin yhteistyön, kun samalla toinen vasemmistopuolue SKDL menetti kannatustaan.

Vuoden 1988 kunnallisvaaleissa Kokoomus sai Kaarinassa historiansa korkeimman kannatuksen, 36,1 prosenttiyksikköä. Havaintojeni mukaan tässä Turun kehyskunnassa elettiin vielä järjestötoiminnan kulta-aikaa, vaikka järjestön jäsenmäärä oli lievästi laskenut ja oli perusyhdistysten tilastojen mukaan 463 henkilöä.

Vaalimenestys perustui ensinnäkin siihen, että kunnallisjärjestö oli vakiinnuttanut tietyt perusrakenteet, jotka antoivat toiminnalle hyväksi koetut käytännöt. Yksi tällainen oli oma Kuntaperhe-lehti, joka ilmestyi säännöllisesti ja jaettiin kaikille kunnan asukkaille. Lehti oli hyvä kanava ottaa kantaa kunnallispolitiikkaan ja vaalien alla kertoa tulevaisuuden tavoitteista sekä esitellä ehdokkaita.

Toiseksi Kokoomus sai vaaleihin koulutukseltaan ja ammattirakenteeltaan monipuolisen 77 henkilön ehdokasjoukon, kun Keskusta jättäytyi ensi kertaa vaaliliiton ulkopuolelle.

Kolmantena uutena menestystekijänä olivat näissä vaaleissa monien uusien ehdokkaiden tukiryhmät. Tiimin jäsenet olivat yhdessä suunnittelemassa ehdokkaiden vaalikampanjoita ja antoivat järjestötyölle siten lisäpontta. Tukiryhmissä toimineista monet eivät olleet puolueen jäseniä, mutta edistivät kokoomusehdokkaiden menestystä.

Lisäksi vaalien onnistumista tuki myös tarkastelukauden paras vaalirahoitus, joka perustui Kuntaperhe-lehteen myytyihin ilmoituksiin. Suunnitelluin yhteisilmoituksin kokoomusjärjestö antoi kaikille ehdokkailleen hyvän näkyvyyden lehti-ilmoituksissa ennen vaaleja.

Laskusuhdanne varjosti vuoden 1992 kunnallisvaaleja. Kokoomus kärsi Kaarinassa 8,9 prosenttiyksikön murskatappion. Pudotus oli Varsinais-Suomen Kokoomuksen kuntavertailussa suurin.

Järjestön vaalikannatuksen menetyksistä voi mielestäni osan laskea poliittiseen vastuunkantoon vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Toisaalta kilpailija SDP hävisi kuitenkin Kaarinassa vain 3 prosenttiyksikköä kannatuksestaan, vaikka se oli ollut edeltäneellä vaalikaudella toinen kunnanhoitajapuolue. SDP nousi äänimäärissä 0,9 prosenttiyksiköllä ohi Kokoomuksen, mutta sai vasemmistopuolueiden vaaliliiton johdosta yhden valtuutetun vähemmän kuin Kokoomus. Asiakirjojen ja haastattelujen mukaan tehtiin paljon virheitä. Ehkä pahimpana se, että järjestössä ilmeisesti unohdettiin, ketkä kuuluivat sen laajentuneeseen kannattajakuntaan.

Virkamiehiä syyllistettiin puolueen jäseninä siten, että se johti monien johtavien viranhaltijoiden eroamiseen puolueesta. Osa näistä siirtyi Vihreisiin, joka sai uutena puolueena lähes viidenneksen kannatuksen. Kokoomuksen ja kunnanviraston henkilökunnan välit rakoilivat. Kokoomuslaisten puheet koskettelivat lähes aina vain säästöjä ja kunnan henkilöstön vähentämistä. Työttömyys oli noussut 15 prosenttiin, ja nuorisotyöttömyys lähenteli 40 prosenttia työllisten määrästä. Varsinais-Suomen Kokoomuspiirinkin vaalianalyyseissä kokoomuslaista sosiaalipoliittikkaa sanottiin kovaksi. Tässä vaikeassa tilanteessa oli tulevaisuuden kunnallispoliittinen ohjelmakin jäänyt huolellisesti tekemättä. Kokoomusjärjestö näytti olevan paikallislehtien ja asiakirjojen mukaan kilpikonnapuolustuksessa vähän joka suuntaan.

Vaalien jälkeen ei monestikaan voi havaita vaalianalyysien edellyttämiä muutoksia järjestötyössä. Vuoden 1992 murskatappion jälkeinen toiminta kuitenkin aktivoitui eri osa-alueilla. Perusteellinen kunnallispoliittisen ohjelman rakentaminen koko vaalikauden ajan, ja siitä tiedottaminen onnistuneesti vaalien alla, palautti Kokoomukselle vuoden 1996 vaaleissa 30,6 prosenttiyksikön kannatuksen. Kokoomus sovitteli koko edeltäneen nelivuotiskauden suhteitaan sosiaalidemokraatteihin. Vaikeassa taloudellisessa tilanteessa yhteistyö tuli toimivaksi kaikkien puolueiden välillä. Yhdistävänä tekijänä oli työllisyyden edistämisyhtymykset. Niissä Kokoomus oli laskusuhdanteen aikana aktivoimassa mm. moottoritie- ja vesihuoltoinvestointeja. Keskeiset Kokoomuksen poliittiset toimijat olivat aloittaneet määrätietoisesti ja säännöllisen yhteydenpidon kunnan johtaviin virkamiehiin. Vaikka kokoomuslainen ehdokaslista oli määrällisesti supistunut vuoden 1980 tasolle, oli ehdokkaiden kokemus- ja koulutustausta sellainen, että äänestäjät antoivat luottamuksensa.

Uudelle vuosituhannele tultaessa antoi osa kokeneimmista poliitikoista tilaa uusille vaikuttajille. Uusien tulokkaiden sisäänajo ja tunnetuksi tekeminen vaati ilmeisen siirtymävaiheen. Kannatus notkahti vuoden 2000 kuntavaaleissa 28,3 prosenttiyksikköön, mutta muutamia tulevaisuuden tekijöitä nousi valtuustoon, ja nämä olivat seuraavissa vaaleissa jo teoillaan nostaneet kannatustaan. Huomionarvoista on, että ehdokkaiden koulutustaso on koko 2000-luvulla kohonnut (taulukko 12 ja kuvio 7). Erilaista sosioekonomista rakennetta edustavien ehdokkaiden joukosta äänestäjät arvostivat koulutusta ja kokemusta.

Havaittavissa on, että 2008 vaaleihin ehdokkaiden keski-ikä nousi 49 vuoteen ja eläkeläisten määrä kohosi kuudennekseen. Äänestäjät arvostivat elämäntekemysmuksen tuomaa viisautta, sillä yli keski-ikäisiä oli valituista kahdeksan.

Nuorennusleikkaus oli kuitenkin alkamassa, koska alle 49-vuotiaiden valtuutettujen keski-ikä oli 39 vuotta ja he muodostivat enemmistön. Valittujen hyvä koulutustaso korreloi alueen äänestäjäkunnan koulutustasoa Varsinais-Suomessa ja erityisesti Kaarinassa.

Piikkiöllä laajentunut Kaarinan Kokoomus oli ehdokasasettelussaan saanut nyt entistä monipuolisemmin äänestäjäkuntaa edustavia ehdokkaita. Yrittäjien määrä oli ehdokkaista nyt neljännes, ja joukossa oli pitkän tauon jälkeen myös maanviljelijöitä. Kannatus oli nyt vakiintunut kolmannekseen ja oli vuoden 2008 vaaleissa 33,2 prosenttiyksikköä, josta se laskee parilla yksiköllä seuraavissa kuntavaaleissa. Vuosien 1984 ja 1988 huippulukemia ei enää tavoitettu, mutta Kokoomus jatkoi kunnallispolitiikkaa kaupungin suurimpana puolueena kannoillaan SDP neljänneksen kannatuksella.

Kunnallispolitiikan vaikuttavuudessa Kokoomus ei kuitenkaan pystynyt hyödyntämään äänestäjiltään saamaansa valtakirjaa kannatusprosenttiansa suhteessa. Aineiston perusteella näyttää siltä, että uudet järjestövaikuttajat ja luottamushenkilöt olivat etsintävaiheessa hakemassa itselleen ja Kokoomukselle yhtenäisempää ja yhteistyökykyisempää suuntaa.

Vaalitilastojen pohjalta voi päätellä, että kuntavaaleissa saatu äänestäjien vahva kannatus siirtyy myös lähes samassa suhteessa eduskuntavaalien kannatuksiksi. Eduskuntavaaleissa vuosina 1983–2011 oli Kokoomuksen kannatus koko Suomessa keskimäärin 20,6, Varsinais-Suomessa 24,7 ja Kaarinassa 30,4 prosenttiyksikköä. Puolueen kannatus oli Kaarinassa keskimäärin noin 10 prosenttiyksikköä suurempi kuin koko maassa (taulukko 14).

Kuntavaaleissa Kokoomuksen kannatus Kaarinassa vuosina 1984–2012 oli keskimäärin 31,9 prosenttiyksikköä, joka oli 1,5 prosenttiyksikköä korkeampi kuin eduskuntavaalikannatus vastaavana ajanjaksona (taulukko 13). Harjoitetulla kuntapolitiikalla näyttää olevan kannatukseen vaikutusta.

Osavaikuttimena on myös Kokoomuksen pitkä perinne vuodesta 1976 Kaarinan suurimpana puolueena. Vanhat kannattajat ovat kokoomuslaisen mentalitee-

tin mukaan olleet lojaaleja päättäjiä kohtaan, vaikka nämä ovat tehneet virheitäkin. Yksi huono vaalikausi on kestänyt, mutta sitten on odotettu parannustoimia.

Vuoden 2012 hyvä vaalituloksella ei antanut Kokoomukselle valtapuolueen paikkaa. Päinvastoin. Kokoomuksen sisäinen valtataistelu aiheutti vaalikaudella tilanteen, jossa muiden puolueiden ”seitsikko” otti kuntapolitiikassa vallan ja Kokoomus jäi yksin. SDP:n jo syksyllä 2007 käymä budjettineuvottelu kaikkien muiden puolueiden, paitsi Kokoomuksen, kanssa antoi asiakirjajäljen siitä, että Kokoomuksen sisällä ei kaikki toiminut yhteistyössä. Vuoden 2016 kuntavaaleissa valittiin uusia kokoomuslaisia valtuutettuja, jotka näyttävät antavan taas puolueelle uskoa tulevaisuuteen. Tilanne oli muokkautunut järjestötasolla kollektiivisesta toiminnasta yksilökeskeiseksi. Valta kiinnostaa enemmän kuin yhteistyö.

Kokoomusporvarin profiili

Kokoomuslainen on porvari¹, joka kulkee laveaa keskilinjaa. Hän on usein hyvin koulutettu ja kohtuullisesti toimeentuleva. Yksilökeskeisyydestä ponnistanut puolue ei hyväksy rajaavia kuvauksia jäsenilleen, jotka itse määrittävät arvojensa ja aatteidensa kirjon. Joku haluaa käyttää kunnianimenä konservatiivi, toinen identifioituu liberaaliksi.

Tutkimuksen mukaan Kokoomuksen Kaarinnan kunnallisjärjestön perustamisvaiheessa Kokoomuksen edustajina istui valtuustossa 11 henkilöä, joiden keski-ikä oli 51 vuotta. Lähes kaikki kuuluivat ylimpiin toimihenkilöihin, sivistysporvareihin.

Samanaikaisesti vuonna 1979 perustetussa Kokoomuksen Kaarinnan kunnallisjärjestön hallituksessa istui nuoremman sukupolven kokoomuslaisia, joiden keski-ikä oli 31 vuotta. Sosiaaliselta rakenteeltaan hallitus jakautui tasaisesti yrittäjiin, alempiin ja ylempiin toimihenkilöihin sekä opiskelijoihin. Nuoret ja naiset olivat järjestön hallituksessa aktiivisia heti alusta lähtien.

Vuoden 1980 kunnallisvaaleissa kokoomuslaisten ehdokkaiden keski-ikä oli pudonnut aiemmista ja oli silloin 43 vuotta. Ehdokkaista ylempiä toimihenkilöitä oli 44 prosenttia, alempia toimihenkilöitä neljännes ja yrittäjiä viidennes. Yrittäjistä lähes puolet oli maanviljelijöitä, mutta seuraavissa vaaleissa ei maatalouden edustajia ollut enää yhtään. Työntekijöiden, opiskelijoiden ja eläkeläisten edustajien yhteisöosuus oli vain 10 prosenttia.

Kokoomus kasvoi ja keskiluokkaistui. Insinöörien, sairaanhoitajien ja opettajien määrä lisääntyi jäsenkunnassa. Vuoden 1988 menestysvaaleissa naiseh-

---

1 Wiberg 2011, porvari on Kokoomuksen piirissä 1970-luvulla ideoidun aatesuunnan edustaja: oikeistolainen tai keskustalainen, ei-sosialisti; Arvo Salon mukaan porvari on se henkilö, jonka maailma on hyvä tällaisenaan, ja ellei nyt tällaisenaan, niin ainakin eilisenään.

dokkaita oli jo runsas kolmannes. Kaikkien ehdokkaiden keski-ikä oli 46 vuotta. Ylempiin toimihenkilöihin heistä kuului vajaa puolet. Tähän ryhmään laskettiin kuuluvaksi johto-, tutkimus-, suunnittelu- ja opetustehtävissä toimivat. Yrittäjäehdokkaiden määrä oli pienentynyt kymmenesosaan. Työntekijäehdokkaiden määrä taas oli noussut ja oli 12 prosenttia. Työntekijöistä kuitenkin lähes neljännes äänesti Kokoomusta.

Suurimman kokoomusyhdistyksen, Kaarinan Kokoomuksen, sosioekonomista rakennetta tutkittiin vuoden 1991 jäsentilaston pohjalta. Sen mukaan jäsenistön keski-ikä oli 52 vuotta. Tämän tutkitun perusyhdistyksen jäsenistö edusti sukupuolirakenteeltaan tyypillistä ukkokokoomuslaista perusyhdistystä. Miehiä oli kaksi kolmannesta ja naisia kolmannes. Jäsenistön ammatillisessa rakenteessa ylempiä toimihenkilöitä oli 39, työntekijöitä 9 ja eläkeläisiä 11 prosenttia. Yrittäjien osuus oli noussut ja oli 16 prosenttia, joista maatalouden edustajia 4 prosenttia.

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön kaikkien perusyhdistysten jäsentutkimus tehtiin vuodelta 2001. Havaittavissa oli, että keskiluokkaistuneen puoluejärjestön jäsenten ammattirakenteellinen jako oli entisestään tasoittunut. Ylempiä toimihenkilöitä oli enää vajaa kolmannes, alempia toimihenkilöitä viidennes ja yrittäjiä kuudennes, joista maatalouden harjoittajia oli enää yksi prosentti. Työntekijöiden määrä jäsenistössä oli noussut ja oli 13 prosenttia, kun sekä opiskelijoiden että eläkeläisten määrä oli pysynyt kumpikin kymmenesosassa. Kaikkien jäsenien keski-ikä oli 52 vuotta, mutta jos nuorten yhdistys jätettiin huomioimatta, oli keski-ikä 55 vuotta. Naiset muodostivat kunnallisjärjestön enemmistön 55 prosentilla, miehiä oli jäsenistöstä 45 prosenttia. Huomionarvoista oli, että naisten määrä ylempien toimihenkilöiden tehtävissä oli tasavahva verrattaessa miehiin.

Vuoden 2008 lopun järjestörakennetutkimusotoksena oli Piikkiöllä laajentuneen Kaarinan kokoomuslaiset kuntavaaliehdokkaat. Miehiä oli noin 60 ja naisia 40 prosenttia. Kaikkien keski-ikä oli 49 vuotta, ja se oli kohonnut vuodesta 1980 tasaisesti koko tutkimusajanjaksona yhteensä kuusi vuotta. Suurimpina ammattiryhminä olivat ylemmät toimihenkilöt kolmannesosuudella ja yrittäjät neljänneksellä. Yrittäjäryhmä edusti pääosaltaan pienyrittäjiä. Palvelualojen yrittäjät olivat lisääntyneet maatalouden elinkeinonharjoittajien osuuden ollessa enää kaksi prosenttia. Ehdokkaista alempia toimihenkilöitä oli kuudennes. Opiskelijoita ja työntekijöitä oli yhteensä vain kymmenesosa, kun taas eläkeläisten osuus oli noussut kuudennekseen.

Haastattelut, asiakirjat ja oma havainnointini tukevat kaarinalaisen porvarin muutosta, mutta myös moni-ilmeisyyttä ja laajentunutta aatteiden kirjoa. Vielä 1980-luvun alussa porvari oli vanhasta traditiosta johtuen varsin voimakasateinen rintamalinjalla oikeisto-vasemmisto. Vuosikymmenen lopulla kokoomuslainen tunnusti kyllä sinistä väriä, mutta piti myös punaisesta ja jotkut vihreästä. Sateenkaaren värit kilpailivat kokoomuslaisten värikirjossa 2010-luvulle tultaessa, vaikka sininen oli lempiväri.

Tutkimusjaksolla kokoomuslaisen järjestöjäsenen aktiivisuus järjestötoimintaan on asteittain vähentynyt. Suurinta on ollut osallistuminen vaalien läheisyydessä, ja luottamuspaikkojen päätökokouksissa on ollut suurin joukko koolla. Kokoomuslainen on ollut laiska osallistumaan. Vallan keskittyminen ja vaikutusmahdollisuuksien vähentyminen ovat johtaneet siihen. Vaalipäällikön mukaan vaalitalkoiisiinkin on ollut vaikea saada vapaaehtoisia viime vuosina. Toimintakulttuuriltaan kokoomuslainen on myös päättäväinen. Osallistumisen syynä voi joskus olla myös se, että oma etu vaatii sitä.

Järjestöjäsen maksaa jäsenmaksunsa ja luottamushenkilöt ovat maksaneet palkkioistaan 10 prosentin, nykyisin 15 prosentin, puolueveronsa, jotka palautuvat järjestön käyttöön. Aktiivinen porvari toimii pääosin omalla rahoituksellaan vaalityössäkin. Tukiryhmien rahallinen tuki on ollut kokoomusehdokkaille vähäistä, joskin vähän lisääntyvää. Vaaleissa kaikki ehdokkaat saavat järjestöltä tasapuolisen tuen, jota järjestö kerää välivuosina ja tehostetusti vaalivuosina. Järjestötuella on toteutettu yhtenäiset ehdokaskampanjat.

Kokoomukseen liittyneet ovat osittain vedonneet kodin taustan antamaan perintöön. Joillekin perheen yrittäjätausta on vaikuttanut pienestä pitäen. Monet perustelevat jäsenyyttään arvovalinnoilla. Vapaus, yksilöllisyys, vastuu, yrityshenki, hyvä taloudenpito, koti, uskonto ja isänmaa mainitaan usein perusteina kokoomuslaisuudelle. Porvariksi on juurruttu ystävä-, kaveri- tai työporukoiden vaikutuksesta. Sosiaalisen arvonnousu on joillekin, ehkä huomaamattaan, ollut pontimena. Toisilla sosiaalinen nousu meritokraattisesti on ollut määrätietoinen keino laajentaa yhteiskunnallisia verkostoja. Samalla myös kohota ylempään vaikuttajaeliittiin. Voittajien joukossa halutaan olla.

Myös monet omaa tietään kulkeneet poliittiset etsijät ovat löytäneet kokoomuslaisuudesta porvarillisen ideologiansa päätepisteen, tai ainakin välietapin. Monilla entisillä liberaaleilla on ollut monipolkuinen tie Kokoomukseen. Porvarien siirtyminen Keskustasta Kokoomukseen on viime vuosina helpottunut, joskus myös toisinpäin. Siirtymää vihreiden ja kokoomuslaisuuden välillä on tapahtunut. SDP:stä on siirtynyt joku Kokoomukseen, mutta harvemmin toisinpäin. Vasemmalta laidalta siirtyminen Kokoomukseen on ollut nykyisin äärimmäisen poikkeavaa.

Suurin osa Kokoomuksen äänestäjistä ei ole puolueen jäseniä. He edustavat kuitenkin samoja kokoomuslaisia arvoja, mutta ovat puoluejäseniä kriittisempiä. Äänestäjät seuraavat, varsinkin paikallispolitiikassa, valtuutettujen ja luottamushenkilöiden tekemisiä. Korkeakin äänimäärä rapisee alas seuraavissa vaaleissa, jos äänestäjä ei saa vastinetta äänelleen. Porvari haluaa edustajikseen henkilöitä, joihin voi luottaa.

Kadulla tulee vastaan kokoomuslaisia, puolueen ehdokkaita äänestäneitä, jotka kertovat, että ovat eri mieltä puolueen linjasta. Puoluekokoomuslainen ja kuntakokoomuslainen voivat ajatella asioista eri tavalla. Yksittäinen kaarinalainen kokoomuspäättäjä voi haastateltujen mielestä 2010-luvulle tultaessa olla hyvin

liberaali. Hän ei halua sitoutua ryhmän enemmistöön ja on sitä mieltä, että jokainen saa tehdä, minkä parhaaksi kokee. Vastuu puolueelle, kunnallisjärjestölle tai perusyhdistyksille on oleellisesti vähentynyt. Yksilön halu tukeutua suuremman joukon tieto- ja kokemuspääomaan on vähentynyt. Järjestökokemus on vähäisempää, ja koulutuksen tai ansioiden muissa tehtävissä on nähty pätevöittävän kuntapäätäjän. Aika on tuonut kokoomuslaisille uudet, miedommat ja haaleammat aatteet. Kokoomusporvarin vallanhalu näyttää lisääntyneen.

Toimintakulttuurin muovautuminen

Tämä järjestötutkimus osoittaa, että Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toimintakulttuurille oli sen perustamisesta lähtien leimaa antavana jäsenten suuri innostus poliittiseen järjestötyöhön. Valittu hallitus nimesi toimikuntia, joille annettiin selkeitä tehtäviä ja aikarajauksia tehtävien suorittamiseen. Esimerkiksi taloustyöryhmän ensimmäiseksi tehtäväksi annettiin vaalirahoituksen järjestäminen. Järjestö aloitti kunnallispoliittisen ohjelman suunnittelun ja perusti Kuntaperhe -nimisen tiedotuslehden.

Järjestötoimintaan aktivoitiin heti alusta lähtien suuri joukko. Hallituksen valmistelema asioita käsiteltiin laajassa elimessä, kunnallistoimikunnassa. Sen kokouksiin hyväksyttiin alusta alkaen virallisten edustajien lisäksi järjestön jäseniä, jotka kirjattiin pöytäkirjojen osallistujaluetteloon nimikkeellä kuuntelijat, mutta heillä oli puheoikeus, vaikkakaan ei äänioikeutta sääntöjen määräämissä kokouksissa.

Kunnallistoimikunnassa keskusteltiin muun muassa poliittisesta tilanteesta, suuremmista kunnallispoliittisista hankkeista ja valmisteltiin yhdessä kunnallispoliittista ohjelmaa uudelle vaalikaudelle. Kunnallistoimikunnasta tuli areena, jolla järjestöaktiivit saivat käydä keskustelua. Kun suunnittelu tapahtui yhdessä, saivat yksittäiset rivijäsenet mielipiteitään otetuksi huomioon. Keskustelukulttuurin kirjoittamattomaan käsikirjoitukseen näytti asiakirjojen mukaan kuuluneen, että kokeneet kunnallispoliitikot esityksillään vielä hioivat päätösten sanamuotoja ja yksittäisiä pieniä lisäyksiä tehtiin paljon. Näin toteutettu valmistelu, päätökset ja ohjelmatyö saivat ilmeisesti kokoomuslaiset kokemaan järjestötyön yhteiseksi. Toki joistakin asioista näytti syntyneen alkuaikoina kovaakin debattia, joka toisaalta opetti muodostamaan mielipiteistä yhteisiä päätöksiä. Kokoomuslaiseen mentaliteettiin kuului, että asioista keskusteltiin joskus voimakkaastikin, mutta erimielisyydet pidettiin perhepiirissä.

On todettavissa, että tehtävät kunnallisjärjestön organisaatiossa ja keskustelut kunnallispolitiikan kaikkien alojen kysymyksistä pätevöittivät osallistujia sekä tiedollisesti että kokouskulttuureja oppien. Väittelyt selvästikin koulivat järjestöväkeä sietämään erilaisia näkemyksiä asioihin. Seurauksena oli, että lautakun-

tatyön jälkeen monet pyrkivät valtuustoon tietäen, millä tavoin kokoomuslainen näkemys muokkautuu kuntien eri osastojen toimintaa. Tehtäviin oli paljon helpompi päästä sisälle, kun perusasiat olivat jo tuttuja. Koulutusideana näyttää alusta lähtien olleen jäsentensä sosiaalistaminen kokoomuslaiseen toimintatapaan, jossa vastuuhenkilöjärjestelmän kautta pidettiin yhteyttä sekä järjestö- että luottamushenkilöjohtoon. Järjestöväelle lähetettyjen paimenkirjeiden pohjalta näyttää siltä, että arkitoiminnassa ei usein kuitenkaan tunnuttu päästävän ideaalimallin mukaiseen toimintaan.

Kun 1980-luvulla oli rakennettu kulttuurisia toimintamalleja innokkaasti, ne kantoivat menestyksellisesti koko vuosikymmenen. Järjestön jäsenistön voimakas kasvu oli selvästi toimintaedellytyksiä lisäävä tekijä. Piirijärjestö aktivoi jäsenhankintaa siten, että perusyhdistysten välisessä kilpailussa jäsenistön lisäämisestä sai runsaasti pisteitä järjestötoimintakilpailussa. Perussyy jäsenistön kasvuun oli kuitenkin mielestäni kunnallisjärjestön ja perusjärjestöjen aktiivinen toiminta ja ulospäinkin näkyvänä piirteenä vahva yhteisöllisyys. Sosiaaliset rajat poistuivat järjestön keskiluokkaistuessa. Sen seurauksena oli jäsenistön ilmeisen helppoa pyytää tuttuja mukaan poliittiseenkin toimintaan. Tittelit, varakkuus, koulutusasema tai ammatti eivät estäneet luontevaa yhteistyötä. Päinvastoin, Kokoomuksen kulttuuriseen toimintatapaan sopi käyttää asiantuntemusta ja asiaosaamista järjestön yhteiseksi hyödyksi.

Kunnallisvaaleissa aktiivinen toiminta mahdollisti laajan ehdokaslistan ja vahvalle joukkopuolueelle suuren valtuustoryhmän. Kunnallisjärjestön ydintehdävää oli kunnallispolitiikka ja menestys siinä innosti jäseniä toimintaan. Järjestö koulutti luottamushenkilöitään toimimaan politiikassa yhdessä kokoomuslaisella tavalla, johon kukin osallistuja antoi oman panoksensa. Kokoomuslainen tapa muotoutui järjestöareenan keskustelujen kautta. Tapaan antoi aina oman leimansa koulutuksen antaja, vastuuhenkilö. Taustalla olivat kuitenkin kokoomuslaiset arvot, joita niitäkin jäsenistö tulkitse ja koki eri tavoin. Järjestöväen asema oli vahvimmillaan 1980-luvun loppupuolella. Tutkimus osoittaa, että järjestöpäätösten sitovuudessa ei koskaan menty yhtä pitkälle kuin vasemmistossa. Valtuustoryhmä oli 1990-luvulta asti jakanut valtaansa kunnallisjärjestön kanssa. Käytännössä keskeiset valtuustoryhmän vastuuhenkilöt olivat kiinteässä yhteistyössä järjestön kanssa, joskin sooloiluakin näyttää esiintyneen.

Yhteisöllisyyttä lisäsivät arkisen toiminnan ohella pidetyt juhlat. Kunnallisjärjestö jakoi järjestämistä vuoronperään kokoomuslaisille perusyhdistyksille. Juhlia oli laskiaisena, huhtikuun humaus keväällä ja kesäjuhlia Ala-Lemun Kartanossa. Itsenäisyysjuhlat koettiin mieluisimpina useimpien kokoomuslaisten muistissa. Perusyhdistyksiä oli paljon, ja niiden vuosijuhlia pidettiin kymmenen vuoden välein. Historiapuheen voi todeta kerran aikaa pitkään taistelua kommunismia vastaan, sittemmin sosialismia vastaan, ja lopulta puhuttiin yhteistyöpolitiikan puolesta ihmisten hyvinvoinnin edistämiseksi.

Kokoomuksella ei ole vasemmistopuolueiden tapaan koskettavaa työväen marssia, mutta tapana on ollut, että vuosijuhlissa on laulettu aina varsinaisuusmalaisten laulu –aika aatteet uudet toi. Juhliin pukeuduttiin juhlavasti, mutta kyllä järjestökokouksiinkin miehet varustautuivat pikkutakkiin ja kravattiin naisten pukeutumisen seuratessa arkipukulinjaa. Kokouksissa siirryttiin vähitellen vapaa-ajan pukeutumistraditioon ja solmiot poistuivat. Juhlien määrä väheni jäsenistön pienentyessä, mutta myös yhteiskunnan muuttuessa.

On todettavissa, että perinteeksi muodostuneeseen toimintakulttuuriin turvaututtiin puheenjohtajien vaihtuessa. Järjestötoimintaa jatkettiin samojen mallien mukaisesti 1990-luvun alussa. Kun huomaamatta näytti järjestön toiminnan painopiste siirtyneen kunnanhallitustoimintaan, josta kunnallisjärjestön johto oli ottanut itselleen hallituspaikkoja. Kunnanhallituksessa riitti ongelmia hoidettavaksi vaikeassa taloudellisessa tilanteessa. Järjestöjohto rupesi toimimaan kunnanhallituksen kautta. Järjestötyö jäi taka-alalle aikana, jolloin siihen olisi pitänyt panostaa. Jäsenhuolto näyttää unohtuneen täysin, ja kun vaalivuotena jäsemaksunsa maksamatta jättäneet oli poistettu jäsenrekisteristä seuraavana vuonna, oli järjestön jäsenmäärä romahtanut puoleen huippulukemasta. Kokoomuslaisista jäsenistä monet olivat joutuneet laskusuhdanteessa taloudellisiin vaikeuksiin. Järjestössä asioista keskustelu oli jäänyt vähälle, ja varsinkin vaalien jälkeisistä neuvotteluista jäsenistö sai tietoa ensin paikallislehdistä. Haastateltavien mukaan järjestössä toimittiin liian kapealla kärjellä. Hyvä toimintakulttuuri, joka oli ollut vallalla edellisten vaalien jälkeen, näytti jotenkin rapautuneen. On kuitenkin todettava, että järjestössä ei maksettu vastuuhenkilöillekään palkkaa. Luottamustoimet näyttävät olleen toiminnan kiihokkeina.

Järjestökulttuurille näytti olevan ominaista, että kun huomattiin tehdyn virheitä, haettiin vanhoista traditioista ponnistus pohjaa uusiutumiseksi. Puolueelle haluttiin vallata takaisin menetettyjä asemia hyväksi koetuin, mutta myös uudistetuin toimintamallein. Kunnallisjärjestö ja myös perusjärjestöt olivat käyttäneet painetuissa materiaaleissaan jossain määrin piirroksia. Kuntaperhe-lehden ensimmäisten numeroiden kansikuvassa oli perhe. Nyt järjestö päätti uudistaa lehtensä ilmeen sanomalehtimäisemmäksi ja etusivulle suunniteltiin piirroksena visiokuva Kaarinasta sellaisena, kuin kokoomuslaiset halusivat sen rakentaa äänestäjilleen ja kuntalaisille. Piirrokset vakiintuivat kokoomuslaiseksi tavaksi esittää asioita. Tämä poikkesi muiden puolueiden käytännöistä.

Vuoden 1993 valtuuston käymä laaja arvokeskustelu pyrki etsimään arvopainotusten avulla valtuustopäätöksille tärkeysjärjestystä vähentäen kunnanhallituksen ja kunnallisjärjestön vaikuttavuutta. Kaikkien puolueiden sitoutuessa arvojen määrittämiseen eteni poliittinen yhteisymmärrys maltillisesti. Samalla puolueryhmät yhdessä välttivät vaikeasti määriteltävät tulevaisuuden visiot. Yksilöt nousivat politiikan subjekteiksi.

Politiikan teon paikoiksi tulivat valtuusto ja hallitus. Kunnallisjärjestö joutui nyt tarjoamaan itseään uudelleen politiikan teon paikaksi. Ohjelmia kehitettiin ja toimintakulttuuria uudistettiin jäsenistön vähetessä. Ydinryhmä näytti ymmärtäneen järjestön tarpeen. Kehitys kohti 2000-lukua näyttää muovanneen kunnallisjärjestöä yhä voimakkaammin vaalien organisaattoriksi ja luottamushenkilöpaikkojen jakajaksi-vaalipuolueeksi.

Merkittävistä kehitysasioista keskusteltiin entistä harvemmin kunnallisjärjestön foorumeilla. Lehden ilmestyminen harveni. Järjestökulttuurin perinteiseksi tapahtumaksi oli muotoutunut vuosittainen kaikille jäsenille tarkoitettu koulutusristeily. Se oli saavuttanut pysyvän aseman. Sen sijaan muu kunnallispoliittinen koulutus on siirtynyt järjestöltä. Vaalien jälkeen kaupunki kouluttaa valtuutettuja ja lautakunnan jäseniä. Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri järjestää jonkin verran jäsenkoulutusta. Puolueen valtakunnalliset vuosittaiset puheenjohtajatapaamiset on koettu hyviksi, mutta osanottajamäärä on rajallinen. Nuorten yhdistyksen kontakti kunnallisjärjestöön on heikentynyt.

Kunnallisjärjestön rooli, varsinkin nuorten silmissä, oli hämärä ja epäselvä. Kokoomus-nuoret toimivat omassa perusyhdistyksessään. Nuorten toiminta painottui piirin organisoinnin kautta muiden nuorten yhdistysten kanssa tehtävään yhteistyöhön. Sosiaalinen ja sähköinen media kehittyivät 2000-luvulla ja toivat uusia tapoja politiikkaan ja kampanjointiin. Paikalliset yhdistykset ja yksittäiset toimijat ovat ottaneet sosiaalisen median paremmin haltuun. Kunnallisjärjestö tulee askeleen perässä.

Kokoomus-ryhmä ei ole tehnyt sitovia ryhmäpäätöksiä 2000-luvulla ja se on osoittautunut kaksiteräiseksi miekaksi. Ryhmän vallankäyttö ei ole ollut tehokainta, kun äänestyskäyttäytyminen omankaan ryhmän osalta ei välttämättä ole ollut etukäteen tiedossa. Sisäisessä keskustelussa on soraääniä sallittu, mutta samalla on päästetty myös oma sisäinen erimielisyys suuren yleisön tietoisuuteen julkisissa kokouksissa.

Kuntapolitiikassa kunnanhallituksen pöytäkunta, työvaliokunnat ja valtuusto vaativat entistä enemmän aikaa. Se on vienyt tekijöitä pois järjestötoiminnasta. Traditiona ovat siirtyneet erilaisten toimintojen järjestäminen aina tietyllä tavalla. Mitään selkeää perehdytysmallia eivät jäsenet ole kokeneet olevan olemassa. Hiljaisen tiedon siirto on aina ollut ongelmallista. Institutionaalisten hallitusten ja lautakuntien nuorentuminen kertarysäyksellä on johtanut uudet ikäpolvet tekemään päätöksiä edeltäjiensä tavoin virheistä oppien. Kun miespolitiikot alkuvuosikymmeninä vallanhimossaan miehittivät hallituspaikat ja keskeiset poliittiset tehtävät, ovat naistoimijat 2000-luvulla vallan lasikatot rikottuaan syyllistyneet samaan valtapeliin.

Valta politiikassa on aina ollut kiehtovaa. Kunnallisjärjestön puheenjohtajat ovat innokkaimmin käyttäneet valtaa vaalien jälkeisen luottamuspaikkajaon val-

mistelussa ja puolueiden välisissä paikkajakosopimisissa. Tulokset on järjestössä sen jälkeen siunattu.

Kunnallisvaaleissa menestyneessä puolueessa valtuuston tai hallituksen puheenjohtajuus on ollut suurimman tavoittelun kohteena. Tarkasteluajanjaksona on näitä ykköspaikkoja ollut aina tavoittelemassa 2–3 henkilöä, jotkut näkyvästi toiset peiteltyemmin. Valinnoissa koetut pettymykset ovat johtaneet joskus myös eroon puolueesta. Aika on yleensä parantanut haavat.

Vaikka toisin joskus väitetään, on politiikassa keskeinen eliitti, joka ohjaa tiedollaan poliittista linjaa. Vallankäyttäjän asema on sidoksissa avoimuuteen ja yhteistyökykyyn sekä omaan järjestöväkeen että muiden puolueiden toimijoihin, kaupunginjohtajaan ja virkamiesjohtoon.

Puolueiden vahvat vaikuttajat ovat kuntakokousten pitkän tradition hengessä löytäneet yhteiset linjat Kaarinan kehittämiseksi asiakysymysten pohjalta. Aatteiden taistelu on tarkastelujaksolla miedontunut yhteistyön etsimiseen. Kunnallisjärjestön rooli on muokkautunut seremonialliseksi. Äänestäjien antama valtakirja on vallanjaossa saanut merkittävän painoarvon.

Järjestökulttuurin kehitys kunnallispolitiikan pyörteissä

Kunnallispolitiikan ja järjestöpolitiikan keskinäisiä vaikutuksia tai muutoksia ei voi sijoittaa tarkkoihin vuosilukuihin, koska kehitys tapahtuu prosessinomaisesti pitkällä aikavälillä. Kunnallisvaalikausitarkastelu voi kuitenkin osoittaa joko toimintojen jatkuvuutta tai selkeästi havaittavaa muutosta.

Vuoden 1980 kunnallisvaaleja seurannut vaalikausi sai järjestöorganisaation työskentelemään tavoitteellisemmin vasemmiston vallan murtamiseksi. Tällä kaudella perustettiin järjestössä kaikki ne hyvät toimintamallit, joiden varaan se on jatkossa tukeutunut. Järjestön toiminnan perusrakenteiden luominen takasi vaalivoiton. Se ei kuitenkaan olisi yksin riittänyt, ellei SDP:n kanssa tapahtunut pitkäaikainen lähentyminen olisi johtanut SDP:n ja Kokoomuksen vallanjakoon kunnallispolitiikassa. Vuoden 1984 kunnallisvaalien jälkeiset onnistuneet, melko pitkät neuvottelut olivat ratkaisevasti tasaamassa Kokoomukselle tietä valtopolitiikkaan.

Vuoden 1988 menestysvaalit takasivat jatkuvuuden. Kunnallispolitiikkaa oli hoidettu konsensushengessä SDP:n ja Kokoomuksen kesken. Vaikka kokoomuslaisessa järjestössä oli edeltävän vaalikauden aikana neljä eri puheenjohtajaa, se ei estänyt järjestöä onnistumasta. Kasvanut jäsenmäärä työskenteli innostuneesti niiden perusideoiden kehittämisessä, jotka vaikealla ensimmäisellä synnytyskaudella oli saatu aikaan. Kunnan johtavan puolueen asema selvästi hiveli jäsenistöä.

Suuren vaalivoiton jälkeen järjestö unohti tehtävänsä. Vallankäyttö kunnanhallituksessa oli kiinnostavampaa kuin järjestön jäsenistön parissa toimiminen.

SDP:n ja Kokoomuksen johtopoliitikot olivat vaihtaneet valtuuston ja hallituksen puheenjohtajien tehtäviä keskenään. Hiljaista kritiikkiä esitettiin tällaisesta toimintakulttuurista. Konsensuksen jatkamisestakin oli erilaisia näkemyksiä sekä Kokoomuksessa että SDP:ssä. Vaaleihin mentiin huonosti valmistautuneina. Joidenkin kokoomuspoliitikkojen julkikuva ennen vaaleja oli repivä. Hyvien perustraditioiden mukaan toimiminen näytti unohtuneen.

Toisaalta ei mielestäni jälkikäteen voi tarkastella liian kriittisesti myöskään aktiivisuutta kunnalliseen valtapoliitiikkaan. Kun Kokoomus oli ollut pitkään vasemmiston syrjäyttämänä määrävähemmistökriittikopuolueena, niin pitkän odotuksen jälkeen puolueessa varmasti koettiin, että nyt voi tehdä jotakin todellista Kaarinan kunnan kehittämiseksi.

Vuoden 1992 kunnallisvaalivoittaja Vihreät johti luottamuspaikkaneuvotteluja median kautta. Kokoomus seurasi sivusta, mihin tilanne kehittyi. Kokoomuksessa oli neuvotteluideaksi kaksi linjaa: Yhteistyön jatkaminen SDP:n kanssa tai Vihreiden kannattama ryhmä piikki, joka piti sisällään Vihreät, muut keskiryhmät ja Kokoomuksen. Vastassa oli SDP-Vasemmisto -koalitio. SDP:ssäkin oli vähän kritiikkiä konsensuksen jatkamisesta Kokoomuksen kanssa. Piikki voitti, ja Kokoomus ja Vihreät ottivat kaupunginvaltuuston ja -hallituksen johtopaikat. SDP riitaantui pahoin Kokoomuksen kanssa, mutta kaupungin kehittämisasioissa löytyi seuraavalla kaudella yhteistyö. Vihreän yhteistyön kauteen lähdetessä vaihtui Kokoomuksessa sekä kunnallisjärjestön puheenjohtaja että valtuuston puheenjohtaja. Kunnallisjärjestön johto sai tehdä hartiavoimin töitä palauttaakseen järjestön asemaa ja poliittista luottamusta.

Järjestötyön ja poliittisen yhteistyön uudelleen rakentaminen kantoi hedelmää. Järjestö ja varsinkin ehdokkaiden tukiryhmät tekivät hyvää vaalityötä, ja Kokoomus palautti kannatustaan. Kulunut nelivuotiskausi osoitti, että suunniteltua politiikkaa Kaarinan kehittämiseksi voitiin tehdä Kokoomuksen ja SDP:n johdolla. Kuntatalouden suhdannerasitteiden vielä vaikuttaessa tarvittiin kaikkien puolueiden tiivistä yhteistyötä. Kunnallispolitiikka dominoi suhteessa järjestöpolitiikkaan. Toisaalta kaupunginhallituksessa ja -valtuuston johdossa toimivat henkilöt osallistuivat aktiivisesti sekä järjestön hallituksen että kunnallistoimikunnan kokouksiin, joissa kunnan esityslistat olivat myös järjestön agendalla.

Tutkimuksen mukaan Kokoomuksen toiminta koko 2000-luvulla on irtautunut selkeistä poliittisista yhteistyösuhteista. Se on tehnyt päätöksistä arvaamattomia. Samoin on järjestön merkitys vähentynyt. Kokoomuksen yhteistä kantaa, jonka mukaan voitaisiin omien sisäisten päätösten kautta mennä julkisille päätösfoorumelle, ei enää ole muodostettu, ja monet valtuutetut ovat kokeneet tämän ongelmalliseksi. Yhtenäisyyden puuttuminen on vähentänyt Kokoomuksen vaikutusvaltaa, vaikka puolue on selvästi suurin kolmanneksen kannatuksellaan. Muiden puolueiden koalitiot ovat voimakkaimmin ohjanneet päätöksiä.

Puolueiden väliset neuvottelut ovat supistuneet lähinnä kuntavaalien jälkeisiin luottamuspaikkajakoihin. Järjestön johtotehtävät eivät ole kiinnostaneet ja ne ovat kuormittaneet liian pitkään samoja henkilöitä. Se on näkynyt myös jaksamattomuutena uudistaa järjestön toimintaa. Kokoomukselle jää 2010-luvulla uuden puheenjohtajan johdolla pohdittavaksi, mikä on kunnallisjärjestön tuleva rooli; tarvitaanko sitä enää lainkaan, kun jäsenistön vaikuttamismahdollisuuksia valtapolitiikkaan on vähennetty.

Kokoomuksen asema tutkimusjakson rajauksen jälkeisenä aikana kehittyi Kaarinassa puolueen kannalta huonoon suuntaan. Kuntapolitiikkaa johti vuonna 2012 alkaneella vaalikaudella ryhmä 7, joka käsitti kaikki muut puolueet lukuunottamatta Kokoomusta. Useissa asioissa Kokoomus jäi blokin ulkopuolelle. Kokoomuspoliitikkojen piirissä syntyi fraktioita ja henkilökohtaista vallantavoittelua. Tämä vaikeutti yhtenäisen kokoomuskannan syntymistä kunnallispoliittisessa päätöksenteossa. Järjestössä syntyi nuorten järjestön ja muiden paikallisyhdistysten välillä ristiriitoja. Itsenäisenä aikaisemmin toiminut kunnallisjärjestö pyysi apua piirijärjestöltä ristiriitojen erotuomaritehtävissä. Järjestö uskoo haastateltujen järjestöedustajien mukaan tehtyjen puheenjohtajavaihdosten selkiennyttävän Kokoomuksen toimintaedellytyksiä Kaarinassa.

Kun uudistumista ja riittävää nuorennusleikkausta ei tehty ajoissa, järjestössä ja kokoomusvaltuutettujen keskuudessa kasaantui paineita, joiden purkautuminen oli väistämätöntä.

Vanha traditio ja toimintojen ajoittainen uusiminen ovat kyllä pitäneet järjestön hyvänä vaalijärjestönä, mutta monien hyvien käytäntöjen osalta on tapahtunut rapautumista. Kaupungin asioiden keskeisten tehtävien hoitaminen on sopinut kaaderipuoluekuvaan. Sosiaalinen media on profiloinut puoluejärjestöä uusiutumaan, mutta sekin on tapahtunut hitaasti ja paljolti toimivien yksilöiden omista etunäkökohdista.

Yksilökeskeinen toimintatapa ohjaa yksittäisiä poliitikkoja omiin päätöksiin ja estää sovitteluratkaisujen löytymistä. Viimeiset kuntavaalit tarjosivat mahdollisuuden aloittaa kokoomus- ja kuntapolitiikka puhtaalta pöydältä. ”Torjuntavaaleissa” 2016 valittiin uusia kokoomuslaisia valtuutettuja, jotka näyttävät taas antavan puolueelle uskoa tulevaisuuteen.

Järjestöpuheenjohtajalle on haasteena puolueiden välisen yhteistyöjohtajuuden palauttaminen. Järjestöjohto joutuu pohtimaan toimintojen modernisoimista ja menemään osapuolia vastaan, jotta vähenevän järjestöväen panos saadaan yhteiseksi hyväksi. Tehtävät keskittynevät vaalien järjestelyihin. Poliittisen kulttuurin voimakkaat muutokset ovat liikkeessä.

Lähteet

I Arkistoaineisto

Kaarinan Kokoomusyhdistysten arkistot, Kaarina

Kaarinan Kokoomus, Kaarina
Kaarinan Kokoomuksen Naiset, Kaarina
Littoisten Kokoomuksen Nuoret, Kaarina
Littoisten Kokoomus, Kaarina

Kaarinan Sosialidemokraattisen kunnallisjärjestön arkisto, Kaarina

Edustajiston ja kunnallistoimikunnan **pöytäkirjat 1979–2009**
Toimintakertomukset 1979–2009
Toimintasuunnitelmat 1979–2009

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön arkisto, Kaarina

Hallituksen pöytäkirjat 1979–2009
Kunnallistoimikunnan pöytäkirjat 1979–2009
Toimintakertomukset 1979–2009
Toimintasuunnitelmat 1979–2009
Vuosikokousten pöytäkirjat 1979–2009

Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n arkisto, Turku

Piirikokouspöytäkirjat 1973–2009
Toimintakertomukset 1973–2009
Toimintasuunnitelmat 1973–2009

Porvarillisen työn arkisto (PTA), Helsinki

Kansallinen Kokoomus ry:n puolueohjelmat 1979–2018
Kokoomuksen Varsinais-Suomen piiri ry:n asiakirjoja 1979–2009

Turun yliopiston arkisto, Turku

Yksityisarkistot

Heimo Kukkonen, Kaarina
Olli Vuorinen, Kaarina

II Lähdejulkaisut

Kaarinan kaupunki

Kaarinan keskusvaalilautakunnan arkisto 2000–2008
Kaarinan kunnalliskertomukset 1977–2013
Kaarinan kunnanhallituksen pöytäkirjat 1979–2013
Kaarinan kunnanvaltuuston pöytäkirjat 1979–2013

III Kirjallisuus

- Ahtiainen, Pekka, Tervonen, Jukka ja Teräs, Kari: Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja. Tampere 2010.
- Ahtokivi, Ilkka: Vaalikausi 1987–1991. Kokoomus hallituksessa. Helsinki 1992.
- Alasuutari, Pertti: Johdatus yhteiskuntatutkimukseen. Helsinki 2001.
- Alasuutari, Pertti: Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere 2011.
- Alasuutari, Pertti: Toinen tasavalta. Suomi 1946–1994. Tampere 1996.
- Almond, Gabriel A., Verba, Sidney: The Civic Culture Revisited, California 1989.
- Ansas, Hannu: Voimakkaan muutoksen aika. Artikkeliteoksessa Varsinais-Suomen Kokoomus ry 1971–1981. Toim. Seppo Okko. Turku 1981.
- Apunen, Matti, Jungner, Mikael ja Tujunen, Taru: Pelastakaa puolueet. Mitä politiikka voisi oppia Uberilta. Helsinki 2016.
- Blom, Anders: Taloudelliset eturyhmät politiikan sisäpiirissä. Tutkimus liike-elämän poliittisesta vaikuttamisesta kolmikantaisessa Suomessa 1968–2011. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C osa 454. Turku 2018.
- Blom, Raimo: Kirja-arvio. Jani Erola: Luokaton Suomi? Yhteiskuntaluokat 2000-luvun Suomessa. Teoksessa Työväentutkimus, vuosikirja. Toim. Anu-Hanna Anttila. Hämeenlinna 2010.
- Borg, Olavi: Liberaalinen aatetraditio Suomessa. Teoksessa Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua. Toim. Jukka Paastela & Heikki Paloheimo. Tampereen yliopisto. Tampere 2006.
- Borg, Sami: Hiljaa hyvä tulee. Puheenvuoro äänestysprosentteista ja vaaliaktiivoinnista. Kunnallisalan kehittämissätiö. Polemia-sarjan julkaisu nro 71. Vammala 2008.
- Borg, Sami: Kansalaisten jäsenyys ja toiminta puolueissa. Teoksessa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio. Helsinki 2008.
- Borg, Sami: Kiinnostus puoluejäsenyyteen ja jäsenaktiivisuus puolueissa. Teoksessa Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaiseen puolue toimintaan. Toim. Sami Borg Turun yliopisto. Valtio-opin tutkimuksia n:o 53. Turku 1997.
- Djupsund, Göran, Svåsand Lars: Parti organisationer. Studier i strukturer og prosesser i finske, norske og svenske partier. Turku 1990.
- Fingerroos, Outi, Haanpää, Riina, Heimo, Anne ja Peltonen, Ulla-Maija: Muistitietotutkimus. Metodologisia kysymyksiä. Helsinki 2006.
- Ginzburg, Carlo: Johtolankoja. Kirjoituksia mikrohistoriasta ja historiallisesta metodista. Tampere 1996.
- Götlind, Anna ja Kåks Helena: Handbok i konsten att skriva mikrohistoria. Tukholma 2004.

- Hatakka, Niko 2011: Journalismin perussuomalainen uudelleentulkinta sosiaalisessa mediassa. Teoksessa Jytky. Eduskuntavaalien 2011 mediajulkisuus. Toim. Ville Perna ja Erkkä Railo. Turku 2012.
- Haveri, Arto: Suomalainen paikallinen itsehallinto demokratian ja tehokkuuden perusta. Teoksessa Suomen ja kansanvallan haasteet. Suomen eduskunta 100 vuotta 12. Toim. Juhani Mylly, Ville Perna, Mari K. Niemi, Laura Heino. Helsinki 2008.
- Havia, Timo ja Luoto, Jukka: Piikkiön historia 1. Esihistoria ja Rutsinvallan aika. Jyväskylä 1989.
- Hirsjärvi, Sirkka, Remes, Pirkko, Sajavaara, Paula: Tutki ja kirjoita. Jyväskylä 2006.
- Holkeri, Harri: Yhteisellä linjalla. Suomalaisia ajatuksia. Toim. Arno Kaila. Helsinki 1981.
- Hollmén Irmeli: Veikko Jussari. Teoksessa Tarinoita tunnetuista kaarinalaisista II. Toim. Sirkka Mylly, Erkki Paananen. Kaarina 2013.
- Hyvärinen, Matti: Muototaiteen vapaaottelija. Kaarina 2015.
- Hyvärinen, Matti, Kurunmäki, Jussi, Palonen, Kari, Pulkkinen, Tuija & Stenius, Henrik: Käsitteet liikkeessä. Suomen poliittisen kulttuurin käsitehistoria. Tampere 2003.
- Häkkinen, Kaisa: Nykysuomen etymologinen sanakirja. Juva 2005.
- Ikonen, Kimmo: Pyhä Katariina. Seurakunnan seitsemän vuosisataa. Turku 2011.
- Innamaa, Kerttu: Kaarinan pitäjän historia II. Aikakausi 1600–1870. Turku 1952.
- Innamaa, Kerttu: Kaarinan pitäjän historia IV. Aikakausi 1870–1939. Kansansivistys, kaarinalaiset ajan valtiollisissa vaiheissa, järjestö- ja yhdistystoiminta, kantatilat. Turku 1957.
- Innamaa, Kerttu: Kaarinan pitäjän historia III. Aikakausi 1870–1939. Yhteiskunta- ja elinkeinoelämä, seurakunta ja kirkko, kunnalliselämä. Turku 1981.
- Isotalo, Jussi: Suoraan sanoen. Suomen Kansalliskirja Oy Mänttä 1987.
- Jokinen, Kimmo, Saaristo, Kimmo: Suomalainen yhteiskunta. Juva 2002.
- Jutikkala, Eino: Turun kaupungin historia 1856–1917. Toinen nide. Turku 1957.
- Järvinen, Katriina, Kolbe, Laura: Luokkaretken alkusanat. Teoksessa Luokkaretkellä hyvinvointiyhteiskunnassa. Nykypolven kokemuksia tasa-arvosta. Jyväskylä 2008.
- Kalela Jorma: Aika, historia ja yleisö. Kirjoituksia historiantutkimuksen lähtökohdista. Jyväskylä 1993.
- Kalela Jorma: Historiantutkimus ja historia. Tampere 2000.
- Kalela, Jorma: Hyvinvointivaltion rakentaminen. Teoksessa Suomalaisen yhteiskunnan poliittinen historia. Toim. Ville Perna ja Mari K. Niemi. Helsinki 2005.
- Kalela Jorma: Making History. The Historian and Uses of the Past. Palgrave Macmillan 2012.
- Kalela, Jorma ja Lindroos, Ilari: Jokapäiväinen historia. Suomalaisen kirjallisuuden seura. Helsinki 2001.

- Kallio, Tapio K.: Piikkiön Kokoomus 1919–1989. Piikkiö 1989.
- Kanerva, Heli: Puolue muospaineissa–Kansallisen Kokoomuksen organisatiomuutos 1944–50. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Turun yliopisto 1984.
- Kanerva, Jukka: Ryvettymisen hyvä puoli. Suomalainen politiikka ja poliitikot televisiossa. Jyväskylä 1994.
- Kantola, Anu: Markkinakuri ja managerivalta. Poliittinen hallinta Suomen 1990-luvun talouskriisissä. Helsinki 2002.
- Kiander, Jaakko: Laman opetukset. Suomen 1990-luvun kriisin syyt ja seuraukset. Valtion Taloudellinen Tutkimuskeskus. VATT-julkaisuja 27:5. Helsinki 2001.
- Kiander, Jaakko ja Vartia Pentti: Suuri lama. Suomen 1990-luvun kriisi ja talouspoliittinen keskustelu. ETLA. Elinkeinoelämän tutkimuslaitos. Sarja B 143. Helsinki 1998.
- Kivikoski, Ella ja Oja, Aulis: Kaarinan pitäjän historia I osa. Kaarian pitäjän esi-historia. Kaarina keskiajalla ja 1500-luvulla. Turku 1981.
- Koivisto, Oiva ja Lainema, Mauno: Varsinais-Suomen Kokoomus. Viisikymmentä vuotta. Turku 1971.
- Koivisto, Jukka: Etulinjasta Etelärantaan. Päiviö Hetemäen poliittinen toiminta vuoteen 1962. Helsinki 2005.
- Koivisto, Tellervo, Eskola, Antti, Poukka, Pentti ja Immonen, Keijo: Oikea Vaihtoehto. Tampere 1970.
- Kolbe, Laura: Helsinki kasvaa suurkaupungiksi. Teoksessa Helsingin historia vuodesta 1945. 3 Kunnallishallinto ja –politiikka. Kunnallistalous. Toim. Heikki Helin ja Laura Kolbe. Helsinki 2002.
- Kolbe, Laura: Yläluokka. Olemisen sietämätön vaikeus. Helsinki 2014.
- Komsi, Pauli: Kolme vuosikymmentä kokoomustyötä Turussa. Kokoomuksen Turun Aluejärjestö ry. Turku 1999.
- Koskinen, Seppo, Martelin, Tuija, Notkola, Irma-Leena, Notkola, Veijo, Pitkänen, Kari, Jalovaara, Marika, Mäenpää, Elina, Ruokolainen, Anne, Ryyänen, Markku, Söderling, Ismo: Suomen väestö. Helsingin yliopisto. Helsinki 2007.
- Kuitunen, Soile: Vaalit ja ehdokkaiden asettaminen. Teoksessa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmät. Toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio. Helsinki 2008.
- Kukkonen, Heimo: Viljo Vyyryläinen, punaorpo, Marskin ritari, luottamusmies. Turku 2009.
- Kukkonen, Heimo: Kaarinan kunnanvaltuuston puheenjohtajat kunnallishallinnon pyörteissä . Hyvä Kaarina, toim. Hannu Pohjola. Kaarina 2004.
- Kukkonen, Heimo: Kaarinan kunnanvaltuuston puheenjohtajat kunnalliselämän pyörteissä osa 2. Hyvä Kaarina, toim. Leena Aalto ja Matti Raitio. Kaarina 2007.
- Kunttu, Tapani: Muutoksen kärjessä. Varsinais-Suomen Kokoomus 1968–1999. Pieksämäki 2001.

- Kääriäinen, Seppo: Sitä niittää, mitä kylvää. Keskustan strategiset valinnat 1964–2001. Jyväskylä 2002.
- Laakso, Veikko: Turun kaupungin historia 1918–1970. Ensimmäinen nide. Turun Sanomat 1970.
- Laakso, Veikko, Raaska, Petja: Sata vuotta kansanvallan puolesta. Varsinais-Suomen Sosialidemokraattinen Piiri ry. 1906–2006. Turku 2006.
- Lahtinen, Mikko: Konservatiivinen aatetraditio Suomessa. Teoksessa Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua. Toim. Jukka Paastela ja Heikki Paloheimo. Tampereen yliopisto. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Tampere 2006.
- Lehtinen, Lasse: Aatosta jaloa ja alhaista mieltä. SDP:n ja Urho Kekkosen suhteet 1944–1981. Juva 2002.
- Leino-Kaukiainen, Pirkko, Uino, Ari: Suomalaiskansallinen Kokoomus. Suomalaisen puolueen ja Kansallisen Kokoomuspuolueen historia vuoteen 1929. Helsinki 1994.
- Lipponen, Paavo: Suomen muuttuva kansainvälinen asema. Teoksessa Suomen ja kansanvallan haasteet. Suomen eduskunta 100 vuotta 12. Toim. Juhani Mylly, Ville Pernaa, Mari K. Niemi, Laura Heino. Helsinki 2008.
- Lorentzon, Thorwald. Mellan frihet och jämlighet. Jämförande studier av lexikala förändringar Moderaternas ock Vänsterpartiets valmanifest 1948–2002. Göteborg 2006.
- Malmberg, Thure ja Stamphel, Marko: Siljan viisi vuosikymmentä. Espoo 2007.
- Manni, Olli: Toimiva organisaatio pitää puolueen pystyssä. Järjestöllä suuri merkitys. Teoksessa Kolme vuosikymmentä kokoomustyötä Turussa. Toim. Pauli Komi. Turku 1999.
- Manninen, Tapio: Piikkiön historia 2. Jyväskylä 2004.
- Manninen, Tapio: Joukko nostaa vuoretkin. Kaarinan T.Y. Uurtaja 100 vuotta. Kaarina 2008.
- Michels, Robert: Puoluelaitos nykyajan demokratiassa. Suomennos: Timo Kyntäjä. Helsinki 1986.
- Mickelsson, Rauli: Samanlaiset ja erilaiset puolueet. Retoriikka- ja diskurssianalyttinen tutkimus kokoomuslaisten ja sosialidemokraattien jäsenlehdissä ilmaisemista käsityksistä omista puolueistaan vuosina 1965–1995. Akateeminen väitöskirja. Turun yliopisto 1999.
- Mickelsson, Rauli: Suomen puolueet. Historia, muutos ja nykypäivä. Tampere 2007.
- Mickelsson, Rauli: Suomen puolueet. Vapauden ajasta maailmantuskaan. Tampere 2015.
- Mickelsson, Rauli: Puolueiden tulevaisuus. Oikeusministeriön julkaisuja 2009:6.
- Mylly, Juhani: Järjestökulttuuri. Käsitteestä ja maalaisliittolais-keskustalaisista traditioista. Turku 1996.
- Mylly, Juhani: Puoluehistoriallinen tutkimus. Turku 1985.

- Mylly, Juhani: Traditio, järjestelmä, symbolit. Tutkielma Suomen poliittisesta kulttuurista 1800- ja 1900-luvuilla. Turku 1989. Turun yliopisto.
- Myrskylä, Pekka: Elinkeinorakenne. Kaskipelloilta informaatioyhteiskuntaan–100 vuotta elinkeinorakenteen muutosta. Teoksessa Suomen vuosisata. Toim. Kristiina Andreasson ja Vesa Helin. Jyväskylä 2000.
- Mäkelä, Pentti: Kaarinan historia. Jyväskylä 1997.
- Niemi, Mari K: Kaksi tietä huipulle. Media ja puoluejohtajuus Suomessa naisten noususta populismin aaltoon. Turku 2014.
- Niiniluoto, Ilkka: Informaatio, tieto ja yhteiskunta. Filosofinen käsiteanalyysi. 1989 Helsinki.
- Noponen, Martti: Poliitikka tutkimuksen kohteena. Juva 1992.
- Nousiainen, Jaakko: Suomen poliittinen järjestelmä. Juva 1989.
- Nousiainen, Jaakko: Kolmenlaista parlamentarismia. Teoksessa Suomen ja kansanvallan haasteet. Suomen eduskunta 100 vuotta 12. Toim. Juhani Mylly, Ville Pernaa, Mari K. Niemi, Laura Heino. Helsinki 2008.
- Nousiainen, Jaakko, Wiberg, Matti: Kansalaiset ja politiikka 1980-luvun Suomessa. Turun yliopisto. Turku 1986.
- Nurmela, Sakari: Puoluekulttuuri Kansallisessa Kokoomuksessa. Kansallinen Sivustysliitto r.y.:n tutkimuksia nro 2. Mikkeli 1992.
- Närhi, Mikko: Oikealla otteella omien puolesta. Kokoomuksen Tampereen aluejärjestön historiaa vuodesta 1969.
- Ollila, Maija-Riitta: Lauman valta. Juva 2008.
- Paastela Jukka ja Paloheimo, Heikki: Suomen puolueiden periaateohjelmat. Ohjelmat, niiden taustaa ja tarkastelua. Tampereen yliopisto. Poliittikan tutkimuksen laitos. Tampere 2006.
- Paavolainen, Tapani: Suljetusta avoimeen talouteen. Kattava Länsi-Euroopan integraatio. Teoksessa Eduskunta hyvinvointivaltion rakentajana. Suomen eduskunta 100 vuotta 12. Toim. Juhani Mylly, Ville Pernaa, Mari K. Niemi, Laura Heino. Helsinki 2006.
- Paloheimo, Heikki: Puolueiden poliittiset tavoitteet vaaliohjelmien valossa. Teoksessa Aatteet, Instituutiot, Poliittinen toiminta. Toimittanut Ilkka Ruostetsaari. Tampere 2006.
- Paloheimo, Heikki: Vaalit ja demokratia Suomessa. Porvoo 2005.
- Paloheimo, Heikki, Raunio, Tapio: Suomen puolueet ja puoluejärjestelmät. Helsinki 2008.
- Panebianco, Angelo: Political parties: Organization and power. Bologna 1982. Käännetty englanniksi Cambridgessä 1988.
- Pekonen, Kyösti: Kansa ja puolueet nyt. Puolueiden toimintaympäristön muutos. Teoksessa Puolueet 1990-luvulla. Näkökulmia suomalaiseen puolueitoimintaan. Toim. Sami Borg Turun yliopisto. Valtio-opin tutkimuksia n:o 53. Turku 1997.

- Peltonen, Matti: Mikrohistoriasta. Tampere 1999.
- Peltonen, Matti: Voisiko paikallishistorian käsittää toisin. Kylätutkimus, muistitieto ja uusi mikrohistoria. Teoksessa Kaikella on paikkansa. Uuden paikallishistorian suuntaviivoja. Toim. Pekka Ahtiainen, Jukka Tervonen & Kari Teräs. Tampere 2010.
- Pierre, Jon: Organisationsstrukturen i svenska politiska partier. Artikkel i verket Partiorganisasjoner: Studier i strukturer og prosesser i finske, norge og svenske partier. red. av Göran Djupsund og Lars Svåsand. 1990 Turku.
- Pietikäinen, Petteri: Kansalaiset valtaa vahtimassa. Teoksessa Valta Suomessa. Toim. Petteri Pietikäinen. Helsingin yliopisto. Helsinki 2010.
- Pitkänen, Ville: Puolueiden keskustelutilaisuuksista mediatapahtumiksi. Television vaaliohjelmat ja niihin liittynyt sanomalehtijulkisuus 1960-luvulta 1980-luvulle. Turun yliopiston julkaisuja. Sarja C osa 375. Turku 2014.
- Poukka, Pentti: Puolue ja säätiö. Kansallisen Kokoomuspuolueen säätiö 1924–1984. Vammala 1984.
- Rantala, Onni: Suomen puolueiden muuttuminen 1945–1980. Turku 1981.
- Rantanen, Lari: Hyvän tulevaisuuden perusta. Turun Seudun Osuuspankki 90 vuotta 1922–2012. Turku 2012.
- Raunio, Tapio: Euroopan integraation vaikutus Suomen puoluejärjestelmään. Teoksessa Suomenpuolueet ja puoluejärjestelmät. Toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio. Helsinki 2008.
- Rautanen, Hannu: Kaksikymmentä vihreää vuotta kunnallispolitiikkaa Kaarinassa. Kaarina 2012.
- Reunanen, Jyrki: Tieto, tahto ja valta. Tahdonmuodostuksen menetelmä. Yliopistopaino. Helsinki 2000.
- Ruostetsaari, Ilkka: Suomalainen eliittirakenne pohjoismaisessa vertailussa. Teoksessa Aatteet, Instituutiot ja Poliittinen toiminta. Toim. Jyrki Käkönen, Heikki Paloheimo ja Ilkka Ruostetsaari. Studia Politica Tamperensis 16. Tampere 2006.
- Ruostetsaari, Ilkka: Poliitiikan professionalisoituminen ja poliittisen luokan muotoutuminen Suomessa. Tampereen yliopisto. Poliitiikan tutkimuksen laitos. Julkaisuja 3/1998.
- Ruostetsaari, Ilkka: Puolueet kunnallispolitiikassa. Teoksessa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio. Helsinki 2008.
- Ryynänen, Aimo: Kunnallinen itsehallinto Suomen hallintojärjestelmässä. Teoksessa Paikkana politiikka. Tietoja ja tulkintoja Suomen poliittisesta järjestelmästä. Toim. Pasi Saukkonen. Yleisen valtio-opin laitos. Helsingin yliopisto. Helsinki 2003.
- Salmenkivi, Antero: Näkemyksiä politiikan todellisuudesta. Espoo 1978.

- Salokorpi, Hannu: Suomalaisen puolueen perintö Kansallisessa Kokoomuksessa. Teoksessa Kansakunnasta yksilöön. Kokoomusaatteen ja ohjelman kehityksestä. Toim. Ismo Suksi. Kansallinen Sivistysliitto ry. Helsinki 1989.
- Schein, Edgar H.: Organisaatiokulttuuri ja johtajuus . 1985 San Fransisco. Käännetty suomeksi Espoossa 1987.
- Sihvola, Juha: Yksilönä yhteisössä. Näkökulmia paikallisuuteen, globalisaatioon ja hyvään elämään. Polemia-sarjan julkaisu nro 37. Vammala 2000.
- Smolander, Jyrki: Suomalainen oikeisto ja ”kansankoti”. Kansallisen Kokoomuksen suhtautuminen pohjoismaiseen hyvinvointimalliin jälleenrakennuskaudelta konsensusajan alkuun. Helsinki 2000.
- Soikkanen, Timo: Puuttuvan teorian tapaus. Teoksessa Ajankohta. Poliittisen historian vuosikirja 2005. Toim. Klaus Lindgren. Poliittinen historia. Helsingin ja Turun yliopistot. Helsinki 2005.
- Soikkanen, Timo: Lähihistoria. Teoriaan, metodologiaan ja lähteisiin liittyviä ongelmia. Turun yliopiston poliittisen historian tutkimuksia 1. Turku 1995.
- Sundberg, Jan: Partier och partisystem i Finland. Schildts. Saarijärvi 1997.
- Sundberg, Jan: Puolueiden organisaatiot ja suhteet etujärjestöihin. Teoksessa Suomen puolueet ja puoluejärjestelmä. Toim. Heikki Paloheimo ja Tapio Raunio. Helsinki 2008.
- Suvanto, Pekka: Konservatismi. Ranskan vallankumouksesta 1990-luvulle. Tampere 1994.
- Svanfeldt-Winter, Lisa: Svenska folkpartiet I S:t Karins rf. Historik 1972–2013. Turku 2014.
- Svåsand, Lars: Organisasjonsstrukturen i norske politiske partier. Artikkel I verket Partiorganisasjoner: Studier i strukturer og prosesser i finske, norske og svenske partier. red. av Göran Djupsund og Lars Svåsand. 1990 Turku.
- Tanskane, Ville: Luumäen Kokoomus, 90 vuotta 1919–2009. Luumäki 2009.
- Teittinen, Heli: Kaarinan Yrittäjät ry 30 vuotta. 1976–2006. 2006 Kaarina.
- Tuomi, Jouni, Sarajärvi Anneli: Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä 2009.
- Turunen, Matti: Vaikuttajia, järjestöjä, politiikkaa. Juvan kunnanvaltuuston 100 vuotta. Juvan kunta. Hämeenlinna 2011.
- Uusitalo, Sinikka: Turun kaupungin historia 1918–1970. Toinen nide. Turun Sanomat 1982.
- Valkonen, Tapani, Alapuro, Risto, Alestalo, Matti, Jallinoja Riitta, Sandlund, Tom: Suomalaiset. Yhteiskunnan rakenne teollistumisen aikana. Juva 1980.
- Vares, Vesa: Kaksi askelta edellä. Kokoomuksen Nuorten Liiton historia 1928–1996. Juva 1999.
- Vares, Vesa: Kokoomusnaisten matka kodista kabinettiin. Kokoomuksen Naisten Liiton ja Suomalaisen Puolueen Naisjärjestöjen Liiton historia 1906–1983. Helsinki 2009.

- Vares, Vesa: Oikeiston sukupolvet Suomessa 1900-luvulla. Teoksessa Ajankohta 2008. Sukupolvet historiassa. Toim. Erkkä Railo. Poliittisen historian vuosikirja. Turku 2008.
- Vares, Vesa: Suomalaiskansallinen Kokoomus IV. Korpivaellukselta vallan kahvaan. Kansallisen Kokoomuspuolueen historia 1966–1987.
- Virkkunen, Henna: Esipuhe. Teoksessa Kokoomusnaisten matka kodista kabinettiin. Kokoomuksen Naisten Liiton ja Suomalaisen Puolueen Naisjärjestöjen Liiton historia 1906–1983. Toim. Vesa Vares. Helsinki 2009.
- Webb, Eugene J. et al.: Unobstrusive measures. Nonreactive Research in Social Sciences. Chigago. Rand McNally 1966.
- Wiberg, Matti, Koukkunen, Kalevi: Poliitiikan sanakirja. Inhorealistin versio. Helsinki 2011.

IV Lehdet

- Kaarina 1985–2018
 Kaarinalainen 1984–1996
 Kaarinan Keskusta 1988–1992
 Kaarinan Kuulumisia 1992–1996
 Kunnallislehti 2008
 Kuntaperhe 1979–2009
 Nouseva Kaarina 1988
 Nykypäivä 1979–2018
 Rannikkoseutu 1979–1989
 Sillanrakentaja 1987
 Turun Päivälehti 1979–2001
 Turun Sanomat 1979–2019
 Uutispäivä Demari 2001–2009

V Haastattelut

- Tekijän suorittamat
 Alander Matti 08.09.2016 Kaarina.
 Friman Kari 09.03.2014 Kaarina.
 Hakalax Marja 19.05.2013 Kaarina.
 Hiekka Eero 04.11.2011 Kaarina.
 Hoikka Maija 15.12.2011 Puhelinhaastattelu. Kirje tekijälle 16.02.2012.
 Huppunen Heikki 07.03.2013 Kaarina.
 Hurme Hannu 28.09.2013 Kaarina.
 Hurme Teppo 31.01.2012 Kaarina. Kirje tekijälle 01.03.2012.
 Järvi Paavo 16.06.2016 Kaarina.

Järvinen Jarkko 16.06.2016 Kaarina.
Kantalainen Merja 25.09.2013 Kaarina.
Laaksonen Ilkka 17.10.2012 Kaarina.
Lindstedt Kari 13.10.2014 Kaarina.
Mylly Sirkka 06.03.2013 Kaarina.
Mäki Vesa 17.05.2017, Turku
Nikkonen Kari 26.08.2016 Kaarina.
Nylund Antero 14.02.2012 Kaarina.
Ossa Jaakko 04.03.2014 Turku.
Pirttipерä Jukka 28.11.2014 Turku.
Rautanen Hannu 15.03.2013 Kaarina. Kirje tekijälle 17.03.2013.
Salmio Marja-Helena 13.11.2014 Kaarina.
Savo Juho 14.10.2014 Turku.
Seivästö Ismo 29.11.2016 Kaarina.
Sihvonen Leena 24.04.2012 Kaarina.
Tamminen Jukka 14.03.2013 Kaarina.
Tapio Marja-Leena 17.2.2017 Kaarina.
Uusitalo Eero 07.11.2011 Kaarina.
Vuorinen Olli 24.08.2011 Kaarina.

Liitteet

Kuviot, taulukot, kuvat, piirroksot, henkilöluettelot (360)

Kuviot

Kuvio 1. Kuntapolitiikan järjestötoiminnan vuorovaikutusmalli	39
Kuvio 2. Kaarinan kaupunginosat ja kokoomusjärjestöjen toiminta-alueet ...	40
Kuvio 3. Kansallisen Kokoomuksen organisaatiokaavio vuonna 1975	64
Kuvio 4. Tietoa Kokoomuksen kannattajista vuonna 1984.	114
Kuvio 5. Kokoomuksen kannattajien ikä- ja ammattijakauma 1988	164
Kuvio 6. Kaarinan työttömyysaste kunnallisvaalivuosina 1980–2008.....	233
Kuvio 7. Ylemmän korkeakoulututkinnon suorittaneiden osuus Varsinais-Suomessa	290
Liiteekuvio 1 Kansallisen Kokoomuksen organisaatio 2009	359

Taulukot

Taulukko 1. Kaarinan väkiluvun kehitys 1970–2009	68
Taulukko 2. Kaarinalaisten Kokoomusyhdistysten jäsenmäärän kehitys 1979–2008	68
Taulukko 3. Kaarinan kokoomuslaisten kunnallisvaaliehdokkaiden sosioekonominen rakenne 1980–2008	69
Taulukko 4. Työllisen työvoiman sosioekonominen rakenne eli osuus kaikista alueen työllisistä Kaarinassa 1970–1985	115
Taulukko 5. Kaarinan kokoomusehdokkaiden ikärakenne ja koulutusaste kunnallisvaaleissa 1988	163
Taulukko 6. Varsinais-Suomen kokoomuslaisimmat kunnat.	174
Taulukko 7. Kaarinan Kokoomuksen jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 1991	191
Taulukko 8. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön toiminta- aktiviteetteja	226
Taulukko 9. Kokoomuksen jäsenmäärän kehitys 1979–2009	271
Taulukko 10. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön koko jäsenistön sosioekonominen rakenne vuonna 2001	272
Taulukko 11. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön tilinpäätöstaseet kunnallisvaalivuosina 1980–2008	283
Taulukko 12. Kaarinan kokoomusehdokkaiden ikärakenne ja koulusta kunnallisvaaleissa 2000–2008	290

Taulukko 13. Kunnallisvaalien kannatus ja valtuustopaikat Kaarinassa 1976–2009	303
Taulukko 14. Kokoomuksen kannatus eduskuntavaaleissa Kaarinassa, Varsinais-Suomessa ja koko maassa vuosina 1983–2011	304
Taulukko 15. Vaaliliitot Kaarinan kunnallisvaaleissa vuosina 1980-2016 ...	323
Liitetaulukko 1. Rahanarvon muuttaminen markoista euroiksi elinkustanusindeksi huomioiden. Rahanarvon kerroin 1860-2009	357
Liitetaulukko 2. Kaarinan työlliset ja työttömät 1980–2010.	358

Kuvat

Kansikuva. Kansallisen Kokoomuksen vanhan puhujakorokkeen leijonasymboli.	
Kuva 1. Kaarinan kunnanvaltuuston 100-vuotisjuhlia vietettiin 3.1.2019 Kaarinatalossa.	50
Kuva 2. Eduskuntavaali-ilmoitus	107
Kuva 3. Kunnallisvaali-ilmoitus. Veikko ihmettelee. Veikko Jussari	116
Kuva 4. Kunnallisvaali-ilmoitus. Heikki Vetoaa. Heikki Karlsson	117
Kuva 5. Hyvin menee, herrat hymyilevät. Kokoomuksen neuvotteluryhmä	134
Kuva 6. Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestölle oma pöytälippu	152
Kuva 7. Kiitoskortti jokaiseen talouteen. Kunnallisvaalit 1988	175
Kuva 8. Kompromissia etsitään. Turun päivälehti 1990	189
Kuva 9. Kunnallisvaalitunnus 1992. Kaarina Kuntoon Kokoomus	203
Kuva 10. Ruiskaunokit rajussa vastatuulella	210
Kuva 11. Pankkien yhteismainos	244
Kuva 12. Ruiskukkasuomi oli 1990-luvulla vihreällä pohjalla	250
Kuva 13. Kaarinan Kokoomusnaiset	263
Kuva 14. Kokoomussymboleja	291
Kuva 15. Kokoomus kuuntelee kaarinalaisia kuntavaaleissa 2008	304
Kuva 16. Työhanskat	305

Piirroksat

Piirros 1. Jukka Hurme. Ehdokaspappi Hannu Hurme. Kaarina 1991	204
Piirros 2. Mauri Liponkoski. Kuntaperhe. Kaarinan kokoomusjärjestön oma lehti. Kaarina 1983	243
Piirros 3. K. Partanen. Kauno-Mainos. Kokoomuksen Kaarinavisio 1996 ...	251
Piirros 4. Ilkka Heilä. Poliittinen sarjakuva. Kaarinan visio. Kaarina 2000 ..	267

Liitetaulukko 1. Rahanarvon kerroin 1860–2009. Rahanarvon muuttaminen markoista euroiksi elinkustannusindeksi huomioiden.

Vuosi	Kerroin 2009=1,000	Vuosi	Kerroin 2009=1,000	Vuosi	Kerroin 2009=1,000	Vuosi	Kerroin 2009=1,000
1860	4,5216	1898	4,3489	1936	0,3534	1974	0,8735
1861	4,0963	1899	4,1949	1937	0,3356	1975	0,7414
1862	3,4884	1900	4,0963	1938	0,3288	1976	0,6484
1863	3,7489	1901	4,1479	1939	0,3205	1977	0,5756
1864	3,9594	1902	4,1479	1940	0,2709	1978	0,5351
1865	3,8714	1903	4,1949	1941	0,2280	1979	0,4988
1866	4,1949	1904	4,1479	1942	0,1930	1980	0,4471
1867	3,9175	1905	4,1949	1943	0,1712	1981	0,3991
1868	3,9594	1906	4,0076	1944	0,1616	1982	0,3651
1869	4,3489	1907	3,8714	1945	0,1153	1983	0,3364
1870	4,5775	1908	3,7113	1946	0,0722	1984	0,3144
1871	4,2985	1909	3,7489	1947	0,0556	1985	0,2969
1872	4,0076	1910	3,7489	1948	0,0413	1986	0,2866
1873	4,0076	1911	3,5942	1949	0,0406	1987	0,2765
1874	3,7113	1912	3,5258	1950	0,0356	1988	0,2636
1875	3,7113	1913	3,5258	1951	0,0306	1989	0,2473
1876	3,7113	1914	3,5258	1952	0,0294	1990	0,2331
1877	3,8314	1915	3,0394	1953	0,0290	1991	0,2239
1878	4,2491	1916	2,2457	1954	0,0295	1992	0,2182
1879	4,5775	1917	1,1264	1955	0,0305	1993	0,2137
1880	4,0963	1918	0,3332	1956	0,0274	1994	0,2114
1881	3,8714	1919	0,3759	1957	0,0241	1995	0,2094
1882	4,1479	1920	0,3763	1958	0,0221	1996	0,2081
1883	4,2985	1921	0,3011	1959	0,0218	1997	0,2056
1884	4,3489	1922	0,3095	1960	0,0211	1998	0,2028
1885	4,6348	1923	0,3074	1961	0,0207	1999	0,2004
1886	5,1063	1924	0,3014	1962	0,0198	2000	0,1939
1887	5,2605	1925	0,2909	1963	1,8903	2001	0,1890
1888	5,1867	1926	0,2981	1964	1,7129	2002	1,1066
1889	4,8953	1927	0,2921	1965	1,6341	2003	1,0970
1890	4,7010	1928	0,2860	1966	1,5723	2004	1,0949
1891	4,1479	1929	0,2877	1967	1,4886	2005	1,0856
1892	3,9594	1930	0,3122	1968	1,3735	2006	1,0668
1893	4,1949	1931	0,3395	1969	1,3429	2007	1,0407
1894	4,6348	1932	0,3441	1970	1,3072	2008	1,0001
1895	4,7615	1933	0,3523	1971	1,2275	2009	1,0000
1896	4,7010	1934	0,3588	1972	1,1458		
1897	4,5216	1935	0,3537	1973	1,0255		

Rahanarvonkerroimella voidaan muuttaa vuosien 1860–2001 markat ja vuosien 2002–2008 eurot vuoden 2009 euroiksi. Vuodet 1921–2008 perustuvat viralliseen elinkustannusindeksiin. Vuodet 1860–1914 perustuvat erillistutkimuksiin ja ovat epävirallisia kuten myös vuosien 1914–1920 luvut. Laskelmassa on huomioitu vuoden 1963 rahanuudistus sekä vuoden 2002 euroon siirtyminen.

Liitetaulukko 2. Kaarinan työlliset ja työttömät 1980–2010.

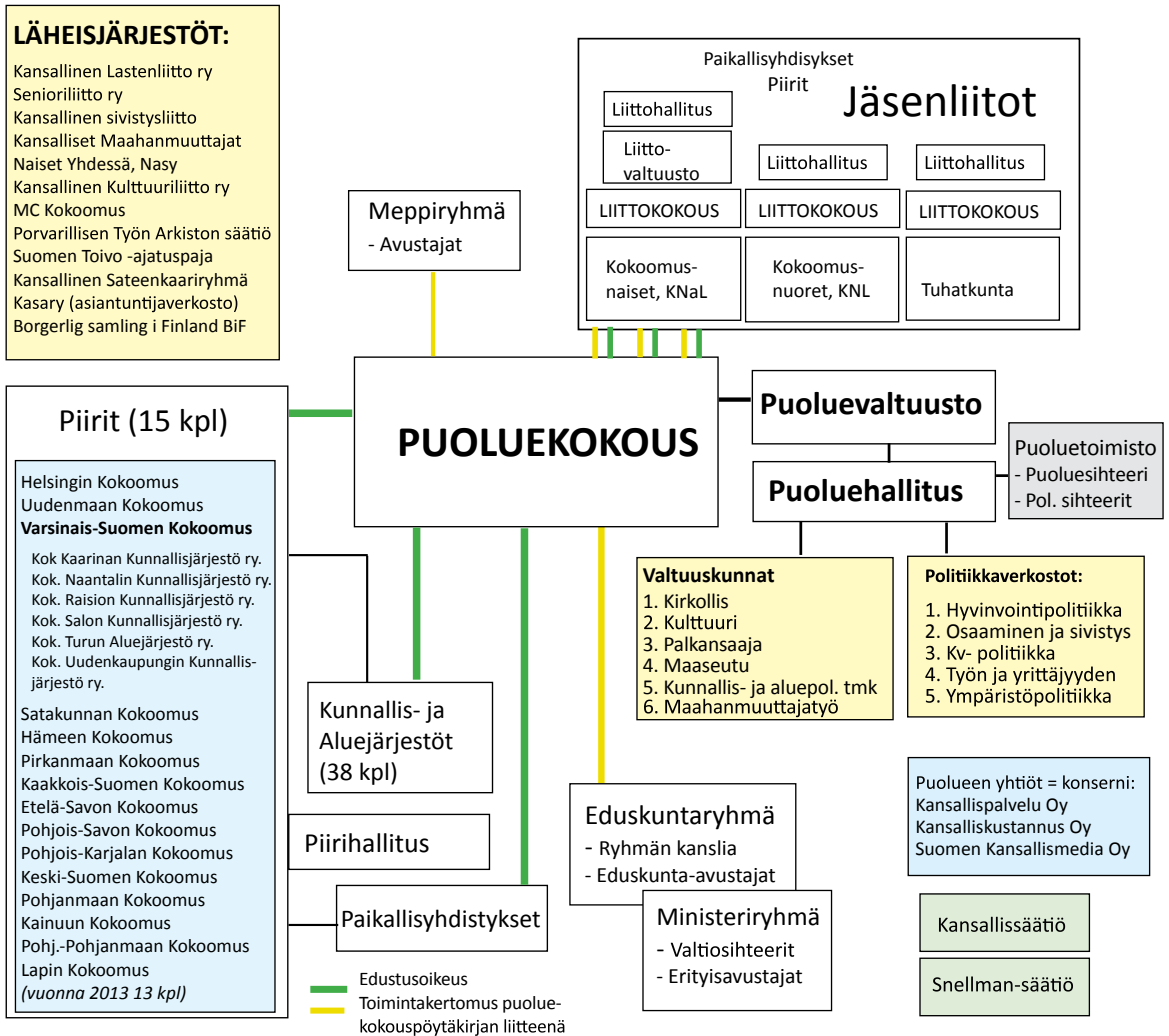
Vuosi	Yhteensä		Tyött. aste	Työlliset	18–24		Tyött. aste	Työlliset
	Työvoima	Työttömät			Työvoima	Työttömät		
1980	9 446	213	2,3	9 233	1 129	44	3,9	1085
1985	11 373	433	3,8	10 940	1 288	85	6,6	1203
1987	12 029	499	4,1	11 530	1 437	102	7,1	1 335
1988	12 211	418	3,4	11 793	1 420	76	5,4	1 344
1989	12 587	384	3,1	12 203	1 432	49	3,4	1 383
1990	12 686	441	3,5	12 245	1 347	76	5,6	1 271
1991	12 721	1 172	9,2	11 549	1 250	257	20,6	993
1992	12 662	1 814	14,3	10 848	1 126	392	34,8	734
1993	12 632	2 230	17,7	10 402	1 021	416	40,7	605
1994	12 640	1 817	14,4	10 823	979	301	30,7	678
1995	12 630	1 777	14,1	10 853	951	301	31,7	650
1996	12 726	1 878	14,8	10 848	909	252	27,7	657
1997	12 907	1 576	12,2	11 331	914	207	22,6	707
1998	13 159	1 425	10,8	11 734	998	202	20,2	796
1999	13 467	1 294	9,6	12 173	1 049	163	15,5	886
2000	13 597	1 111	8,2	12 486	1 030	162	15,7	868
2001	13 890	1 111	8,0	12 779	1 054	145	13,8	909
2002	14 002	1 097	7,8	12 905	1 069	159	14,9	910
2003	14 111	1 135	8,0	12 976	951	142	14,9	809
2004	14 300	1 040	7,3	13 260	922	127	13,8	795
2005	14 477	920	6,4	13 557	943	78	8,3	865
2006	14 688	780	5,3	13 908	998	82	8,2	916
2007	14 938	658	4,4	14 280	979	56	5,7	923
2008	15 206	744	4,9	14 462	1 081	86	8,0	995
2009	15 198	1 165	7,7	14 033	1 014	163	16,1	851
2010*	15 117	1 053	7,0	14 064	992	133	13,4	859

Tilastokeskus. Pekka Myrskylä.

Kansallinen Kokoomus 2012

Jäsenmäärä n. 41 000

Liitekuviio 1. Kansallisen Kokoomuksen organisaatio 2009.

Henkilöluettelot

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestö ry:n toimihenkilöt 1979–2009

Puheenjohtajat

5.4.1979–1980	Eero Hiekka
1981–5.5.1985	Eero Uusitalo
5.5.1985–1986	Eero Hiekka
1987 (30.6. asti)	Touko Aaltonen
1987 (1.7. alkaen)	Heimo Kukkonen
1988–1992	Antero Harju
1993–2013	Olli Vuorinen
2014–	Kimmo Hollmén

Varapuheenjohtajat

1979–1980	Leena Sihvonen
1981	Heikki Vaiste
1982	Risto Hakkala
1983	Risto Lehtinen
1984	Heikki Vaiste
1985	Jukka Ekuri
1986–1992	Heimo Kukkonen
1993	Ilpo Norri
1994–1995	Marja Hakalax
1996–1998	Hannu Pohjola
1999–2001	Rainer Malmberg
2002 (28.4. asti)	Veikko Lummevuo
29.4.–31.12.2002	Hannu Pohjola
2003–	Kari Friman

Sihteerit

1979–1980	Kari Lindstedt
1981–1985	Leena Sihvonen
1986	Merja Ylismäki-
Nerjanto	
1987	Jaana Friman
1988	Leena Sihvonen
1989–1992	Joonas Rinne
1993–2013	Leena Sihvonen

Rahastonhoitajat

1979	Pirkko Karrakoski
1980–1982	Kalevi Saksi
1983	Leena Salmi
1984–22.5.1988	Petri Mäkilä
1988 23.5.–31.12.	Heikki Karlsson
1989 1.1.–30.4.	Hans Huttunen
1.5.1989–1991	Paula Mäkinen
1992	Leena Sihvonen
1993–1995	Paula Mäkinen
1996–2008	Eero Hiekka
2009–	Kalervo Korvensyrjä

Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön hallitukset 1979–2009

1979

Hiekka Eero, pj. lehtitoimik.koollek.
Sihvonen Leena, vpj.
Lindstedt Kari, siht.
Karrakoski Pirkko, tal.hoitaja
Lintula Turkka
Saksi Kalevi

1980

Hiekka Eero, pj.
Sihvonen Leena, vpj.
Lindstedt Kari, siht.
Saksi Kalevi , tal.hoitaja
Uusitalo Eero, Kuntaperheen päätoim.
valipääll. kv.
Salonen Riitta
Suominen Olli

1981

Uusitalo Eero, pj., Kuntaperheen
päätoim.

Vaiste Heikki, vpj.
 Sihvonen Leena, siht.
 Saksi Kalevi, taloudenhoitaja
 Förbom Pekka
 Grön Mikko
 Laine Aili
 Lindholm Sirkka-Liisa
 Lindstet Kari
 Salonen Riitta
 Suominen Olli

1982

Uusitalo Eero, pj., Kuntaperheen
 päätoim.
 vaalipääll. presid. val.miesv.
 Hakkala Risto, vpj.
 Sihvonen Leena, siht.
 Saksi Kalevi, taloudenhoitaja
 Förbom Pekka
 Haapanen Maissi
 Hollmén Sirkka
 Katajainen Ulla
 Lindstet Kari
 Louhi Pertti
 Salonen Riitta

1983

Uusitalo Eero, pj., Kuntaperheen
 päätoim.
 Lehtinen Risto. vpj.
 Sihvonen Leena, siht.
 Salmi Leena, taloudenhoitaja
 Förbom Pekka
 Hollmén Sirkka
 Ikonen Pirkko
 Katajainen Ulla
 Lindstet Kari
 Louhi Pertti
 Ruoholahti Merja
 (Vuorinen Olli,
 vaalipääll. ed.vaalit)

1984

Uusitalo Eero, pj., Kuntaperheen
 päätoim.
 Vaiste Heikki, vpj.
 Sihvonen Leena, siht.
 Mäkilä Petri, taloudenhoitaja
 Aaltonen Touko
 Förbom Pekka
 Helminen Asta
 Hollmén Sirkka
 Jussari Mitzi
 Karlsson Heikki, Kuntaperheen
 jakeluvast.
 Ruoholahti Merja
 Vannesluoma Jari
 (Vuorinen Olli, vaalipääll. kv)

1985

Uusitalo Eero, pj. 5.5.85 asti
 Hiekka Eero, pj. 6.5.85 alk.
 Ekuri Jukka. vpj., Kuntaperheen
 päätoim.
 Sihvonen Leena, siht.
 Mäkilä Petri, taloudenhoitaja
 Hollmén Sirkka
 Karlsson Heikki, Kuntaperheen
 jakeluvast.
 Kukkonen Heimo
 Laine Aili
 Mäkinen Paula
 Lehtinen Risto
 Salmi Leena
 Tauschi Leo
 Vannesluoma Jari

1986

Hiekka Eero, pj.
 Kukkonen Heimo, vpj.
 Ylismäki-Koivurinta Merja, siht.
 Mäkilä Petri, taloudenhoitaja
 Hollmén Sirkka

Kirjonen Jorma
Laine Aili
Lehtinen Risto
Mäkinen Paula
Salmi Leena
Tauschi Leo
Vannesluoma Jari
Vuorinen Olli
(Ekuri Jukka, Kuntaperheen päätoim.)
(Karlsson Heikki, Kuntaperheen
jakeluvast.)

1987

Aaltonen Touko, pj 30.6.87 asti
Kukkonen Heimo, vpj, pj 1.7.87 alk.
Mäkinen Jaana, siht.
Mäkilä Petri, taloudenhoitaja
Björkholm Birgitta
Hollmén Sirkka
Kirjonen Jorma
Laine Aili 4.11.87 asti
Lehtinen Risto
Mäkinen Paula
Ruoholahti Merja 5.11.87 alk.
Tauschi Leo
Vuorinen Olli, vaalipääll. ed.v.
(Ekuri Jukka, Kuntaperheen päät.)
(Harju Antero, Kuntaperheen päät.)
(Karlsson Heikki, Kuntaperheen päät.)

1988

Harju Antero, pj.
Kukkonen Heimo, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Mäkilä Petri, taloudenhoit. 22.5.88
asti
Karlsson Heikki, taloudenhoit. 23.5.88
alk,
Kuntaperheen jakeluvast.
Helminen Asta 20.6.88 alk.
Hollmén Sirkka

Lehtinen Risto
Luojola Sakari
Mäkinen Jaana
Mäkinen Paula
Ruoholahti Merja 19.6. asti
Tauschi Leo
Vuorinen Olli, vaalipääll. pres.v. ja kv.
(Kuntaperheen päätoim. Harju
Antero)

1989

Harju Antero, pj.
Kukkonen Heimo, vpj.
Rinne Joonas, siht.
Huttunen Hans, taloudenhoitaja
30.4.89 asti
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja 1.5.89
alk.
Helminen Asta
Hiekka Eero
Lappalainen Erkki
Luojola Sakari
Läpinen Timo
Mäkinen Jaana
Vuorinen Olli
(Hakalax Marja, Kuntaperheen
päätoim.)
(Holkeri Timo, Kuntaperheen
jakeluvast.)

1990

Harju Antero, pj.
Kukkonen Heimo, vpj.
Rinne Joonas, siht.
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja
Hakalax Marja, Kuntaperheen
päätoim.
Hiekka Eero
Karlsson Heikki
Lappalainen Erkki
Luojola Sakari

Läpinen Timo
Sivuranta Aili
Ylismäki-Nerjanto Merja
Vuorinen Olli
(Karlsson Heikki, Kuntaperheen
jakeluvast.)
(Nikkarla Mika, Kuntaperheen
jakeluvast.)

1991

Harju Antero, pj.
Kukkonen Heimo, vpj.
Rinne Joonas, siht.
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja
Björkholm Birgitta
Hakalax Marja, Kuntaperheen
päätoim.
Helminen Asta
Hiekka Eero
Lappalainen Erkki
Läpinen Timo
Sihvonen Leena
Vuorinen Olli, vaalipääll.
Ylismäki-Nerjanto Merja
(Nikkarla Mika, Kuntaperheen
jakeluvast.)

1992

Harju Antero, pj.
Kukkonen Heimo, vpj.
Rinne Joonas, siht.
Sihvonen Leena, taloudenhoitaja
Hakalax Marja, Kuntaperheen
päätoim.
Halme Esa
Helminen Asta
Hiekka Eero
Lappalainen Erkki
Läpinen Timo
Mäkinen Paula
Vuorinen Olli, vaalipääll.

Ylismäki-Nerjanto Merja
(Haapasaari Kari, Kuntaperheen
jakeluvast.)

1993

Vuorinen Olli, pj.
Norri Ilpo, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja
Förbom Pekka
Helminen Asta
Hiekka Eero
Hollmén Markus
Kukkonen Heimo
Lappalainen Erkki
Lehtinen Matti
Rinta-Jaskari Anja
Ylismäki-Nerjanto Merja

1994

Vuorinen Olli, pj.
Hakalax Marja, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja
Förbom Pekka 30.8. asti
Haapasaari Kari 1.9. alk.
Hakkala Risto
Helminen Asta
Hiekka Eero
Kukkonen Heimo
Lappalainen Erkki
Läpinen Timo
Nuotio Pirkko
Rinta-Jaskari Anja

1995

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Hakalax Marja, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Mäkinen Paula, taloudenhoitaja
Haapasaari Kari

Hakkala Risto
Helminen Asta
Hiekka Eero
Hiekka Samuli
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Lappalainen Erkki
Nuotio Pirkko

1996

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Pohjola Hannu, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Haapalehto Heli
Haapasaari Kari
Hakkala Risto
Hiekka Samuli
Helminen Asta
Kukkonen Heimo
Läpinen Timo
Mäkinen Paula
Nuotio Pirkko

1997

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Pohjola Hannu, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Hakkala Risto
Helminen Asta
Hiekka Samuli
Hurme Hannu
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Laineenkare Susanne
Mäkinen Paula
Suonpää Kaisa

1998

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.

Pohjola Hannu, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Hakkala Risto
Helminen Asta
Hurme Hannu
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Laineenkare Susanne
Mäkinen Paula
Suonpää Kaisa
Syrjänen Jani

1999

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Malmberg Rainer, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Hakkala Risto
Helminen Asta
Hollmén Markus 24.8 asti
Hiekka Samuli 25.8. alk.
Hurme Hannu
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Laineenkare Susanne
Lummevuo Veikko
Mäkinen Paula

2000

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Malmberg Rainer, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Hakkala Risto
Helminen Asta
Hiekka Samuli
Hurme Hannu
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Laineenkare Susanne

Lummevuo Veikko
Mäkinen Paula

2001

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Malmberg Rainer, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Friman Kari
Helminen Asta
Hurme Hannu
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Lummevuo Veikko
Mäkinen Paula
Wendelin Anu

2002

Vuorinen Olli, pj., vaalipäällikkö
Lummevuo Veikko, vpj. 28.4. asti
Pohjola Hannu, vpj. 29.4. alk.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Friman Kari
Helminen Asta
Hiekka Samuli
Hurme Hannu
Kivinen Jukka
Kujanpää Pertti
Kukkonen Heimo
Mäkinen Paula

2003

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Helminen Asta

Hiekka Samuli
Hurme Hannu
Kivinen Jukka
Louhi Pertti
Mäkinen Paula
Pohjola Hannu
Salmio Marja-Helena

2004

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Helminen Asta
Hiekka Samuli
Hurme Hannu
Jensen Eivor
Kivinen Jukka
Mäkinen Paula
Pohjola Hannu
Salmio Marja-Helena

2005

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Arell Oskari
Friman Jaana
Helminen Asta
Hollmen Kimmo, kotisivujen hoitaja
Hurme Hannu
Jensen Eivor
Kontturi Pekka
Mäkinen Paula
Salmio Marja-Helena

2006

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.

Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Haltia Ritva
Hurme Hannu
Jensen Eivor
Kontturi Pekka
Kouki Ville
Markkula Mikael
Mäkinen Paula
Salmio Marja-Helena
(Hollmén Kimmo, kotisivujen hoitaja)

2007

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Haltia Ritva
Hurme Hannu
Jensen Eivor
Kontturi Pekka
Mattelmäki Maria
Markkula Mikael
Mäkinen Paula
Salmio Marja-Helena
(Hollmén Kimmo, kotisivujen hoitaja)

2008

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena siht.
Hiekka Eero, taloudenhoitaja
Friman Jaana
Haltia Ritva
Hurme Hannu
Kontturi Pekka
Lehtinen Pirkko
Mattelmäki Maria
Mäkinen Paula

Pohjola Hannu
Salmio Marja-Helena
(Hollmén Kimmo, kotisivujen hoitaja)

2009

Vuorinen Olli, pj., vaalipääll.
Friman Kari, vpj.
Sihvonen Leena, siht.
Korvensyrjä Kalervo, taloudenhoitaja
Ahokas Petri
Arell Oskari
Helttula Jukka
Hollmén Kimmo
Hurme Hannu
Jensen Eivor
Kontturi Pekka
Lagerlöf Sebastian
Lindstedt Tiina
Mäkinen Paula
Nurmi Ilpo
Salmio Marja-Helena
Sirkiä Hanna
Tähkää Päivi
(Hollmén Helka, kotisivuvastaava)

Tutkimus tukee väitettä, että kunnallispolitiikka on valtakunnan politiikan tukijalka. Puolue, joka saa Kaarinan kaupungin alueella kuntavaaleissa lähes kolmasosan kannatuksen, on hankkinut myös samassa kaupungissa eduskuntavaaleissa valtakunnantasaosa selvästi paremman kannatuksen. Kuntapolitiikassa on vuosisataiset perinteet puolueiden välisestä neuvottelukulttuurista. Päättäjien vuorovaikutussuhteilla eri yhteisöissä on tärkeä merkitys. Tutkimuskohteena on kaarinalainen kunta- ja järjestöpolitiikka Kokoomuksen Kaarinan kunnallisjärjestön viitekehyksessä.

Vallankäyttö on aina ollut kiehtovaa. Poliittisten järjestöjen asema on heikentynyt, kun politiikka on yksilökeskeistynyt ja medioitunut. Ehdokkaiden koulutustaso on noussut ja järjestökokemus vähentynyt. Yhteisen puoluelinjan määrittäminen kaupungin päätöksenteossa on vaikeutunut. Poliittiset aatteet ovat haalenneet, mutta vallanhalu keskeisiin tehtäviin on lisääntynyt. Muuttunut aika, henkilöitynyt politiikka ja sosiaalinen media ovat muovanneet puoluejärjestöjä vaalijärjestöiksi.

VTL, RI, Heimo Kukkonen on tehnyt elämäntyönsä ammattikasvatustehtävissä koulutusjohtajana Salon Seudun Koulutuskuntayhtymässä. Hän on ollut pitkään kokoomusjärjestössä ja kuntapolitiikassa keskeisissä tehtävissä, joista 1990-luvun Kaarinan kaupunginvaltuuston puheenjohtajana.

**TURUN
YLIOPISTO**

ISBN 978-951-29-7590-7 (PRINT)
ISBN 978-951-29-7591-4 (PDF)
ISSN 0082-6995 (Painettu/Print)
ISSN 2343-3205 (Verkkajulkaisu/Online)